

Firim fafu fal Aláemit

The Bible in Bandial

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

FÍCILUM.....	4
RUT	41
SONAS	44
MACIE	46
MARUK	77
LIK.....	97
SAANJ.....	128
MUKANAY.....	150
BUGAA ROM	179
1 BUGAA KORENT	193
2 BUGAA KORENT	207
BUGAA GALASI	216
BUGAL EFES	222
BUGAA FILIP	227
BUGAA KOLOS.....	231
1 BUGAA TESALONIK.....	235
2 BUGAA TESALONIK.....	238
1 TIMONTE.....	240
2 TIMONTE.....	245
TIT	248
FILEMONJ	250
HIBORI	252
SAAK	263
1 PIER	267
2 PIER	272
1 SAANJ.....	275
2 SAANJ.....	279
3 SAANJ.....	280
SID	281
BAGITENER	283

FÍÇILUM

Eþájul élebur yay yaa Fíçilum

Elébur yaue yo guvoge me "Fíçilum", emundum me elobolal mala gátut gaa mof ni gaa buronj, ni fanj bal arafuhow (Fíçilum 1 bi 11). Gurim gaugu gaa buju babu guhiçihiçi bi egiten wo Aláemit amañ me bi ni mof mamu, ni þoþ wajout ró me ti wárien me ujow.

Elébur yaue netajen elobolal maa fíçilum ésuh yay yal Israel, ni fanj maa sipail gufan gaju yo me (Fíçilum 12 bi 50).

Elébur yaue emundum me egitenolal sulob súuba : wo Aláemit amañ me ni mof mamu ni þoþ bugan bugagu bugo nátut me. Firim fítinar (Fíçilum 1) fuogolal wánowan wo Aláemit akane úariari. Fúuten fafu (Fíçilum 2 bi 3) fo mala sílam saa buronj arafuhow. Ban gaunor arafuhow ni Aláemit gútañitañi, ni þoþ arafuhow ni apalol, o ni mof, ni o ni súnuhurej sasu.

Anáine ni anaare gumañut Aláemit akiçil to buronjil búari me bire ; guffasut búoh dó þe bi ni gásamay golil. Ti nujugal yo me ni fíreñ fafu fal Eden fo nacokoril me, dó náþunnil me. Gagu gurim gugitenolal buyoh babu bo nihi bubaj me bugan balaler effas to buronjil búju me bire. Mati gúju gujamor ni gupalil ti gulobolal me mala báyuere babu bámara basimen me mof mamu (Fíçilum 6 bi 9). Mbiban, bugan bugagu nihi gumamañ egiten búoh bugo gufafañ gupalil, n'guteben guhoil gaa búoh gutotoh Aláemit, ti gurim gagu gulobolal yo me no gulih me eteþ etah yay babu Babel (Fíçilum 11).

Firim fánofan n'eban fo figitenolal min Aláemit nah'apoy me buronj, min nah'ajjonen bo me.

Etut firim bi ni fupafo, baje ujow waa bugan waigi ró, wagitenolal jabbah bi ni jabbah : bugan bugagu bi emmenjen ettam yay iki gúfaculor n'guilen súsuh.

Aláemit o n'étut mof ni buronj

1 Ni fíçilum fafu, Aláemit nátut fatiya ni ettam.
² Ettam yay eþa erakel eomene, ban néni n'emoç. Ni baj mal mammeñe múggub yo múharo. Binum Aláemit m'bini fatiya mal mamu m'bíbefene.
³ Ñer Aláemit naah : « Gajaña gubaj ! » N'gubaj may ti maagen. ⁴ Najuh búoh gajaña gagu kakan waf waaro. Náfaculor gajaña ni emoç, ⁵ aban navoh gajaña gagu etufunaha ; emoç yay, yo navoh yo efuga. Ni baj tiname, ni baj bujom : funah fítar ufu.
⁶ Aláemit nabbañ aah : « Elínga ebaj yajae me éfaculor mal mamu maa n'ettam ni maa fatiya. » ⁷ Min átut élinga yauyu yagabor me mal mamu maa n'ettam ni maa fatiya ; nebaj ti nalob me. ⁸ Elínga yauyu, navoh yo émit. Ni baj tiname, ni baj bujom : funah fúuten ufu.
⁹ Aláemit nabbañ aah : « Mbi mal mamu maamme n'ettam muomunor tiñ tanur, min mahae múþurul. » Ni kan ti nalob me. ¹⁰ Mahae maumu, navoh mo mof ; to mal mamu muomunor me, navoh to fal. Ban najuh búoh kakan waf waaro. ¹¹ Mbiban natajen aah : « Mbi

ettam yay eil esel yánoyan yajae me esen eugit, mb'eil may bununuh bánoban bajae me ebuh subugum sabaje bakol bi éni eugit. » Ni baj may ti maagen, ¹² min ettam yay eil esel, mununuchen ni ununuh, gánogan n'gubaj eugit go. Ban najuh búoh kakan waf waaro. ¹³ Ni baj tiname, ni baj bujom : funah fúfaten ufu.

¹⁴ Aláemit nabbañ aah : « Ujaña ubaj n'émit bi egabor etufunaha ni efuga ; ujaña wauwu wo ujae me egiten nay ugan waw ujae me ekan, ni gunah gagu ni símit sasu. ¹⁵ Dó n'émit, mb'újañenul mof mamu. » Ni baj may ti maagen. ¹⁶ Ñer Aláemit nátut ujaña úuba wájaloe : gagu gafañ me gájalo, go bi ejañen etufunaha ; gafañ me gatiti, go bi ejañen efuga ; nátut may suut sasu. ¹⁷ Nabañ so þe fatiya bi efijigen ettam yay, ¹⁸ min siçil etufunaha ni efuga, ban ni sigabor gajaña ni emoç. Aláemit najuh búoh kakan waf waaro. ¹⁹ Ni baj tiname, ni baj bujom : funah fubarigen ufu.

²⁰ Aláemit nabbañ aah : « Mbi mal mamu mugoror mala gammeñ gagu gaa waf waw þe wajae ró me eronj, mbi þoþ upu waw núh'úit fatiya uhat ettam yay. » ²¹ Min átut súnuhureñ sasu saa mal sámah sasu ni

wáfowaf waçine ni mal, ban n'ubugor dó ; nátut þoþ upu waw wáile me fatiya. Wánowan ni wo, nátut wo ni ganogor wo gúbuli. Aban najuh búoh kakan waf waaro. ²² Násonien so þe naah so : « Mbi jubugor iki jimmenjen fal fafu ! Upu waw, buru mbi jubugor iki jimmenjen ettam yay ! » ²³ Ni baj tiname, ni baj bujom : funah futogen ufu.

²⁴ Aláemit nabbañ aah : « Mbi ettam yay ebaj súnuhurej, sánosan ni ganogor so : sihaj, súnuhurej saa baha, bi ni sáfulore me n'ettam ró. » Ni baj may ti maagen, ²⁵ min átut sihaj, súnuhurej saa baha, bi ni sáfulore me n'ettam ró, sánosan ni ganogor so. Aban najuh búoh kakan waf waaro.

²⁶ Aláemit natajen aah : « Utúlal an anogorolal, mb'anogorolal ti maagen. Mbi waf waw þe úni n'guñen gola : suol sasu saamme ni mal, upu waw waa fatiya, súnuhurej sasu sal ettam bi ni sáfulore me ró. »

²⁷ Ñer Aláemit nátut arafuhow anogorol, ban nanogorol maagen mamu. Nátulil ánaine ni anaare.

²⁸ Násonienil naagil : « Mbi jubugor iki jimmenjen ettam yay, ban n'juogen yo ! Suol sasu saamme ni mal, upu waw waa fatiya, súnuhurej sasu sal ettam, mbi so þe síni n'guñenul. » ²⁹ Natajen aagil : « N'ettam yay þe nisenulsen esel ni eugit yo, nisenul þoþ ununuh waw ni subugum wo, mbi síni fitiñul. ³⁰ Mo may, nisen me súnuhurej sasu, upu waw, wánowan wáfulore me n'ettam ban n'uif, mafos mánoman maiyulo n'ettam. » Ni kan mo ti maagen. ³¹ Ñer Aláemit naluj waf waw þe wo nátut me, najuh búoh úariari nár. Ni baj tiname, ni baj bujom : funah fakan me futoh ni fanur ufu.

2 Mamu Aláemit naban étut fatiya ni ettam ni waf waw waam dó me þe. ² Funah fafu fakan me futoh ni gúuba, o babaner étut yay ; min áelo burok funah faufu. ³ Yo eçil me nakan fo funah faaro, ban ni fíni fola, mata fiçila náelo me étut yay. ⁴ Mamu Aláemit átut me fatiya ni ettam.

Bu Aláemit átut me ánaine ni anaare

No Aláemit *Atúla* akan me ettam ni fatiya, ⁵ hani jununuh janur jilelen ni mof, esel yánoyan yo m'bailerut ; mata Aláemit *Atúla* o m'bakanerut émit nelubul ni mof mamu, ban þoþ arafuhow m'babajerut bi eañ ettam yay. ⁶ Bare ni baj mal nihi múbulul n'ettam yay min míjeben yo þe. ⁷ Ñer Aláemit *Atúla* nañar gábupa nateþ arafuhow, aban náfuþ ni súñunduol érus yaa buronj, min arafuhow ahu akan an arondoñ.

⁸ Aláemit *Atúla* nailen fíreñ fal ununuh baubu Eden, galam bo tinah talu túþureul me, min abañ ró an ahu o nátut me. ⁹ Naban naroh ró ganunuh gánogan gáarie, ban bubugum go m'búsum. N'etut fíreñ fafu, naroh ró bununuh baa buronj, naroh ró þoþ bice bal effas maaro ni maarat.

¹⁰ Ni baj fal fáþullo ró Eden nihi fíjeben fíreñ fafu ; ni fúgat iki fúlandor babu siral sibbagir : ¹¹ Eral étiar gajow yo Piçon, ban nebosor mof mamu þe maa Havi-la, bo baj me éurus ¹² yaa maagen ; baj bo may ununuh wo físim wo fitiño, ni þoþ sival sáarie fañ so nihi guñar me n'gujjonon úibor waw. ¹³ Eral éuten gajow yo Gihon, ban nebosor mof mamu þe maa Kuç. ¹⁴ Efáten gajow yo Tigir, uyu bo tinah talu túþureul me aw baamer ni mof mamu maa Açur. Ebarigen yay yo eemme Afúrat.

¹⁵ Ñer Aláemit *Atúla* nañar an ahu abañ ni fíreñ fafu fal Eden bi ecokor fo naluj fo nímore. ¹⁶ Naban naagol : « Bubugum ununuh waw þe waamme ni fíreñ faufe, nújue utiñ bo ; ¹⁷ bare nífireni etiñ bununuh babu basene me effas maaro ni maarat. Mata ínje ilob yo, funah fo nujae bo me etiñ, þan uoþoro eçet ti maagen. »

¹⁸ Aláemit *Atúla* naah : « Jáhorut min ánaine anamo nevonol ; þan ikanol arambena ajae me éjahor ni o. »

¹⁹ Nemme Aláemit *Atúla* o bañarer mof min atep súnuhurej sasu ni upu waw, náñarul so þe bújoñor an ahu min mb'ajuh bu najae so me evoh. Ñer so þe þan sibaj yánoyan gajow yo, go an ahu ajae yo me ekan.

²⁰ Min an ahu akan súnuhurej sasu, sihaj sasu ni upu waw þe ujow. Bare ajugut ni so yájahor me bi eram-benol. ²¹ Ñer Aláemit *Atúla* náyuol gámori gámah, min áþuren evul ece yaa gacaçol, aban nabbañen to ti tínien me. ²² Nañar evul yauyu nateþ anaare, aban nañallol bi ni áine ahu. ²³ Ñer áine ahu naah fatiya : « Maer an ume ti ínje !

Enilol ni yúmbam éþullo, físimol † ni fúmbam fúþullo.

Þan guvogol anaare mata n'enil ánaine náþullo ††. »

²⁴ Yo eçil me ánaine þan áþur ahat þayol ni jaol min ak'açin búli bugo n'aarol, min ñer bugo gúuba gúb-bañul gúni enil yanur.

²⁵ Ban áine ahu bugo n'aarol sinil sirakel guomene, bare kanutil bo ñusu.

Gatil arafuhow gátar n'Aláemit

3 Jiffase ni súnuhurej sasu so *Atúla* átut me, enuhunjañ efañ ró þe mutuho. Funah fice néjoul ek'etoh to aare ahu neogol : « Maagen, Aláemit naag-ulseh jambi jitiñ hani bununuh banur ni waamme dáre ni fíreñ fe ? » ² Naah yo : « A-a, alobut me, naagóli jújue jitiñ wo, ³ bare baamme n'etut fíreñ fafu, naagóli : "Jambi jitiñ bo, hani egor bo jatiito, mata jitiñ bo me, þan jiçet." » ⁴ Enuhunjañ yay neogol : « Múk ! Let maagen, mati jiçet. ⁵ Aláemit fañaol naffas yo : Funah fo jija-e bo me etiñ, gúçilul þan gúpegulo min jíni ti o, mata þan júju jiffas maaro ni maarat. »

† físimol ni fúmbam fúþullo : ni gúhiboriay guoge evulol ni súmbam éþullo †† mata n'enil ánaine náþullo : uoh me anaare (iça) ánaine (iç)

⁶ Ñer aare ahu naluj bubugum bununuh babu, najuh búoh búariari, ðan búsum fitiñ, ban bújue bisen gaffas. Najow ak'atujul dó ni bubugum babu ece atiñ, nañar may ak'asen áinol atiñ. ⁷ Ñer to baenah gúçilil n'gúpegulo n'gujuk búoh gusimout. Min gunar utoj bununuh bice gajow bo *bifig*, guleç úhoi guhogo.

⁸ Mb'uçiga tiname, bunaa báruser, n'guun Aláemit Atúla najatore me ni fireñ fafu. N'gutey gukoð n'un-unuh waw. ⁹ Aláemit Atúla navoh áinema naagol : « Aw umelo ? » ¹⁰ Naagol : « Niuwun gaeli ni fireñ fafu, ñer níholi nitey ik'ikop mala min ikan me eðatalah. »

¹¹ Naagol : « Ay agiteni búoh eðatalah nukane ? Nutitiñ ðiañ bununuh babu bo nífireni me ? » ¹² Naagol : « Dáru aare ahu o nusenom me, o abajulo bo asenom, nitiñ. » ¹³ Aláemit Atúla naah aare ahu : « Wa uçile nukan me ? » Naagol : « Dáru enuhunjañ yay ekelo eb-utom min itiñ. »

¹⁴ Ñer Aláemit Atúla naah enuhunjañ yay :
« Nemme mamu nukane, ni sihaj sasu ni súnuhureñ sasu ðe aw nevoní mb'itab me !
ðan núh'úfulor ni fari,
ban aw m'buronji, ðan núh'úmer gaðor gunah émit ðe !

¹⁵ Ñer maer, maa nijoge bi n'aw ni aare ahu :
ðan ikanul n'jilator, ban ubugorul ðoð ðan ikan wo nulator.

Gabulaken aare ahu ðan gumapul fuhoi,
aw ðan urum gola ni futoñ. »

¹⁶ Mbiban, naah aare ahu :
« Pan ikan gafareti gútañi,
min nuh'ubuh guñoli ni buyoh.
ðan nuh'umañ bilihor n'áini †,
bare açila ðan áni afani. »

¹⁷ Naban nábaho mbal áinema naagol : « Nemme fir-im aari núttune min utiñ bununuh babu bo nífireni me :

Aw mb'uçil me min itab ettam yay.
ðan urok yo táñi gunah émit ðe min mb'úju ubaj ró fitiñi.

¹⁸ N'ettam yay yíya, mafos mánoman maa sijen ðan miil dó,
ðan nuh'utiñ waileul me n'ulah waw.

¹⁹ N'ejeni ðan útiñum bi funah fal eçeli
no mb'ubbañ me mbal ettam dó núpullo me.
Maagen aw mof nom,
ban ðan ubbañ úbaho mof. »

²⁰ Mbiban, áinema Adam nakan aarol gajow gagu gaa Eva (dóemme "aronj me"), mata açila ajae me éni jaw bugan bugagu ðe. ²¹ Ñer Aláemit Atúla nañar ubañ waa súnuhureñ min acokor wañ asim Adam ni aarol. ²² Naban naah : « Nemme maer arafuhow nánini ti ace ni wolal, min affas me wáari me ni waarat me, jambi

† ðan nuh'umañ bilihor n'áini : báfaculer bice buoge : biinumi ðan biteb mbal áini.

atiñ me maer bununuh babu baa buronj ; mata ihalol me natiñ bo, ðan aronj bi nánonan. » ²³ Ñer Aláemit Atúla náðunnil ni fireñ fafu fal Eden gujow guke burok ettam yay dó nañar me natepil. ²⁴ No nahamil me aban, nañar báuwener émit guce bugo guvoge me *çerubenj*, abañ m'butum gánonum fireñ fafu. N'guogen ufoje wajege sambun nihi gúvit wo bi emin bula-go babu bajow me bi ni bununuh babu baa buronj.

Kaerj namuh atiol Abbel

⁴ Adam narobo bugo n'aarol Eva. Eva nañar far, nak'apegor nabaj júður naah : « Ni garamben Atúla niballo júður. » Min akan jo gajow gagu gaa Kaerj (dóemme "ébajul"). ² Nabbañ ateb ak'aalen náñarul Kaerj jitiay navoh jo Abbel. No uñiaw gújalo me, Abbel nakan akoña ubbarum, atiol Kaerj o náni aaña.

³ Min gunah gagu gúgale me, nuçiga funah fice, Kaerj nátebul mitiñ maa burokol bi éji Atúla. ⁴ Abbel may o náñarul gabugor gátar gafat me gal ubbaru-mol ákail áji Atúla. Ban Atúla nayab Abbel n'gásumay n'gájiol ró ⁵ min til ahabo gaa Kaerj. Ñer Kaerj fiiñol ni fitiñ náñigen. ⁶ Atúla naagol : « Wa uçile fiiñi ni fitiñ ? Uñigen min ni bu ? ⁷ Biinumi bútuén me, ðan úju úallo bújonih ; bare búhoji me, gatil gagu ugu to n'guhólei ti énuhureñ yafiye m'butum gánonumi nénii n'enah. Gu-mañe bi ejogi, bare aw núarie uhek go. »

⁸ Þúrto, Kaerj naah atiol Abbel : « Ujaa ujatora mbal ulah waw ! » No guçih bo me, náñag állonj Abbel min amugol.

⁹ No nabbanno me, Atúla narorenol : « Atii Abbel umelo ? » Naagol : « Ijugutol. Injé ðiañ eemme apoyaol ? » ¹⁰ Atúla naagol : « Wa nukan me ? Físim atii fo núyu me n'ettam ufu fákoñeul me bi n'ínje, fuoge bulugen ! ¹¹ Nujuge, gatab ugu ni aw, min mb'uhát ettam yay yámer me físim atii o numuh me. ¹² Maer uañ me ettam yay, mat'ebbañ eseni wo nuh'ubajen dó me. Pan nuh'uyanor bo me, ban mat'ubaj to nujae éjoj. »

¹³ Kaerj naagol : « Gúteh gauge gúliiomlii mámah, mat'íju iteb go. ¹⁴ Jama aw umu n'ehamom n'ettam yay yáari me. Pan ñer ik'imeoi ráli. Mbi nih'iyantor bo me m'bájojut, an ajugom babu, namuh ! » ¹⁵ Atúla naagol : « Hani ! An amugi me, bulugeni ðan bubaj ñono futoh ni ñúuba. » Min akan fúffasum ni o, mbi an aemor n'açila jamb'amugol. ¹⁶ Þúrto, Kaerj najow ráli n'Atúla ak'açin ni mof mamu maa Nod (dóemme "gayanor") galam bo tinah túpureul me aw baamer Eden.

Gabugor Kaerj

¹⁷ Kaerj nak'abaj anaare, n'gurobo. Aarol nañar far ak'apegor áður navogol Henok. Kaerj nañar gajow áþurool akan ésuh yay yo naamme n'eju. ¹⁸ Henok nabuh Irad ; Irad nabuh Mehuyael aamme þay Metuçael abuh me Lameh.

¹⁹ Lameh waare gúuba nayabe : átiar gajaol Ada, áuten gajaol Sila. ²⁰ Ada nabuh Yabal ; ačila aamme þay afan ala ukoñaaw þe bugo nihi guçin me ni *gúggut* / *Fúggut Aláemit*. ²¹ Atiol gajaol Yubal ; ačila o aamme þay afan ala utega sisimbiñ † sasu ni uoga su-tongole sasu. ²² Sila abel Ada nabaj may añil navogol Tubal-Kain ; ačila o aamme þay afan ala uapaaw þe, bugo nihi guap me mañ mújugah ni muñuget. Alínol gajaol Naama.

²³ Mb'uçiga funah fice, Lameh naah waarol :
« Ada ni Sila, api juuttenom !

Buru waarom, mbi jikan to uinumul ni wo nijaeul me elob :

Nimuge ánaine o bábukenerom,
nitege áþur ik'imuh o bakanerom gúbit.

²⁴ Guoseh an amuh me Kaer, þan gulugenol ñono futoh ni ñúuba.

Bare ínje neege, an agor me ínje Lameh,
þan ilugen ni o ñono úvi gúfaji ni gaat ni ñúuba (77).
»

Gabugi Set ni gal Henoç

²⁵ Þúrto, Adam nabbañ asen Eva far ak'apegor júþur. Eva naah : « Aláemit nájiom ace añil butum Abbel o Kaer amuh me. » Yo eçil me nakanol gajow gagu gaa Set (dóemme "éji"). ²⁶ Set nak'abuh áþur nakanol gajow gagu gaa Henoç. No, bugan bugagu guju me elaw Aláemit ni gajaol gal Atúla.

Gabugor Adam bi ni Nóe

5 Dáure gabugor Adam :

Aláemit no nátut me an, nakanol anogorol ;
² ban nátulil gúni ánaine ni anaare. Funah fafu fo ná-tulil me, násonienil, aban nakanil gajow gagu gaa arafuhow.

³ No Adam abaj me símit ekeme ni ávi ni guñen (130), nabuh áþur anogorol maagen mamu, navogol Set. ⁴ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni sífaji (800) nabuh úþur ni sújur guce. ⁵ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sibbagir ni ávi ni guñen (930).

⁶ Set nak'abuh áþur o babajer símit ekeme ni futoh (105), navogol Henoç. ⁷ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni sífaji ni futoh ni súuba (807) nabuh úþur ni sújur guce. ⁸ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sibbagir ni guñen ni súuba (912).

⁹ Henoç may no nabaj me símit úvi gubbagir ni guñen (90), nabuh áþur gajaol Kenan. ¹⁰ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni sífaji ni gaat (815) nabuh úþur ni sújur guce. ¹¹ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sibbagir ni futoh (905).

¹² Kenan ačila no nabaj me símit úvi gúfaji ni guñen (70), nabuh áþur navogol Mahalalel. ¹³ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni sífaji ni úvi gúuba (840) nabuh úþur ni sújur guce. ¹⁴ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sibbagir ni guñen (910).

¹⁵ Mahalalel nak'abuh áþur o babajer símit úvi gúfaji ni futoh (65), navogol Yered. ¹⁶ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni sífaji ni ávi ni guñen (830) nabuh úþur ni sújur guce. ¹⁷ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sífaji ni úvi gubbagir ni gaat (895).

¹⁸ Yered no nabaj me símit ekeme ni úvi gúfaji ni súuba (162), nabuh áþur navogol Henok. ¹⁹ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni sífaji (800) nabuh úþur ni sújur guce. ²⁰ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sibbagir ni úvi gúfaji ni súuba (962).

²¹ Henok no nabaj me símit úvi gúfaji ni futoh (65), nabuh áþur navogol Matuçelah. ²² Naronj to atajen símit sikeme sífaji (300) n'elagen Aláemit, nabuh úþur ni sújur guce. ²³ No nabaj me ñer símit sikeme sífaji ni úvi gúfaji ni futoh (365), ²⁴ an abbañut ajugol n'ettam, Aláemit bájaenumerol mbaa fatiya ; mata buronj ol n'Aláemit nabañ bo.

²⁵ Matuçelah nak'abuh áþur o babajer símit ekeme ni úvi gubbagir ni futoh ni súuba (187), navogol Lameh.

²⁶ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni súuba ni úvi gubbagir ni súuba (782) nabuh úþur ni sújur guce.

²⁷ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sibbagir ni úvi gúfaji ni futoh ni sibbagir (969).

²⁸ Lameh no nabaj me símit ekeme ni úvi gubbagir ni súuba (182), nabuh áþur ²⁹ naah : « Nemme Atúla natatab ettam yay min burokolal bútañi, añil ahume o ajae me éelenolal ni buyogolal. » Yo eçil me nakanol gajow gagu gaa Nóe (dóemme "éelen"). ³⁰ Þúrto, nabbañ aronj to símit sikeme futoh ni úvi gubbagir ni gaat (595) nabuh úþur ni sújur guce. ³¹ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni súuba ni úvi gúfaji ni gaat ni súuba (777).

³² Nóe no nabaj me símit sikeme futoh (500), nabuh úþur gúfaji, ahu gajaol Sem, ahu Ham, ahu Yafet.

Atúla najoh bi enemmen mof mamu

6 Min bugan bugagu gúmmeñeul me n'ettam, mo may gubuge me sújur gáarie farj. ² No úþur Aláemit †† gujuh me jáari sújur sausu, nihi gúkail gulip guce ni bugo guyab. ³ Ñer Atúla naah : « Biinumom baa buronj bábaerit bo nisen me arafuhow, mati búju bíni ni o bi nánonan, mata ačila enil nam. Maer buronj ol þan bitij símit ekeme ni ávi (120). » ⁴ No bajene n'ettam bugan búgamah ban ni gubbah ; bugo guomme gabugor úþur Aláemit go gubuh me no gukelo me guyab sújur sasu bugal ettam. Uñiaw ubugi

†† úþur Aláemit : ute, guce gujoge búoh dárú báuwener bápullo n'émít ; bugagu n'guoh úvi gálaje ; bugagu may n'guoh gabugor Set gom.

† esimbiñ : enogonogor ehontir, bare yo efañe emmenj unew.

bugo guomme buganolal búgamah bugaa no, bugo ujail ujamo me.

⁵ Atúla najuh búoh bugan bugagu gufanefarj n'gúlapeute : Funah fo tihane, uinumil nuteb bi ekan maarat barebare. ⁶ Ni táñiol iki ajoh émiremma min akan me arafuhow ⁷ naah : « Pan inemen ni mof bugan bugagu bi ni súnuhurej sasu ró, sáfulore me ni may upu waw. Ti maagen, nijojoh émiremma min ítulum me waf wauwu þe waife me. » ⁸ Bare Nóe buronjol búsum Atúla.

Atúla o n'egiten Nóe bulago babu bal eþah

⁹ Buronj Nóe maa bujow ma :

Bukakan buronj banabe ban ni bukur bújonjor bugan bugagu, mata nalagelagen Aláemit, ban þoþ nah'akan wásu me Aláemit. ¹⁰ Nabaj úþur gúfaji, gaamme Sem, Ham ni Yafet.

¹¹ Bare ni bajuger Aláemit, bugan bugagu þe gaamme n'ettam gujonut, iki báloj bimmenj ni mof.

¹² Najuh maagen mamu búoh mof mamu þe muhajekajen ; mata bugan bugagu maarat bare guom n'ekan.

¹³ Ñer Aláemit naah Nóe : « Báloj bugan bugagu bikelo bimmenjen ettam yay kab. Bo bičil me min ijoh bi eban ésuh yay þe. ¹⁴ Mb'unjar ubabar waake min ucokor busana báamah. Mb'ugabor ñárru bo guton gammemmenj. Mb'uban nulogos bo elahatironj ñárru bo bi ni tíyanj bo ró. ¹⁵ Gahuli gagu mb'ulih simetar ekeme ni úvi gúuba ni guñen (150), bauj babu simetar ávi ni futoh (25), gabbah gagu simetar gaat (15).

¹⁶ Mb'urembenor sitah sífaji, uban nukan bo firihinjanj fahalore eþa yapiloe butum gañen ni guteþ gagu. Ganegen bo mbi gúni n'etut gacač bo gace. ¹⁷ Uban me, ínje þan íannul mal mammeþe iki muguben ettam yay múharo, min mumuh wáfowaf waife me. Waf waw þe waamme n'ettam þan učet. ¹⁸ Bare aw, þan ijogor babuge n'aw ; þan mb'unogen ni busana babu, aw, aari, guñoli ni waaril. ¹⁹ Mb'unjar ni súnuhurej sasu þe, sánosan ni ganogor so, yáine ni yaare úrur dó min súju suronj ti buru. ²⁰ Imañut buronj binemo ni mof. Yo ečil me, mb'unjar súuba-súuba n'upu waw, ni súnuhurej sasu sájalo me, bi ni sáfulore me n'ettam ró. ²¹ Mb'unjar may mitiñay mánoman ulalen me bi fitiñul, buru ni súnuhurej sasu þe. »

²² Nóe nakan wo Aláemit alobol me, ahalut bo hani waf wanur.

7 Þúrto, Atúla naah Nóe : « Unjar bugani n'junogen ni busana babu. Mata nijuge búoh n'ésuh yay þe aw bare unab ró. ² Ni súnuhurej sasu sáari me bi bísimen, ni ganogor gánogan mb'unjar súuba-súuba, yáine ni yaare, bi ñono futoh ni ñúuba. Ni sáariut me, mb'unjar tánotan yáine ni yaare bare. ³ Ni upu waw may, mb'unjar tánotan úuba, gáine ni gaare, bi ñono futoh

ni ñúuba. Mamu mbi ganogor gánogan gúju gubbañ guroñ ni mof. ⁴ Tale gunah futoh ni gúuba, þan ikan émit yay nelub gunah úvi gúuba tujon ni tihalen, m'báelout. Min inemen ni mof mamu waf waw þe waife me wo nikan me. » ⁵ Nóe nakan wo Atúla alobol me þe.

⁶ No Aláemit áyuulo me mal mamu báyuere babu bájalo me ni mof, Nóe o babajer símit sikeme futoh ni yanur (600). ⁷ Ñer Nóe nanogen ni busana babu, ačila, aarol, guñolol ni waaril, bi eþah. ⁸⁻⁹ Ti Aláemit alob yo me, súnuhurej sasu sáari me ni sáariut me bi bísimen, upu waw bi ni sáfulore me ró, ni síkail sunogen ni busana babu súuba-súuba, yáine ni yaare, sutoh ró Nóe.

¹⁰ No nučiga me funah fafu fakan me futoh ni gúuba, mal mamu mámah mamu ni mičigul.

Atúla náyuul mal mamu báyuere bámah

¹¹ Gannay gaugu no Nóe abaj me símit sikeme futoh ni yanur (600), funah fafu fakan me gaat ni gúuba ni fieñ fafu fúuten, funah fičila súbula sasu þe saa fal fámah sútojuloulo me n'efanjen mal ró, sílinga émit ni sífasoul, ¹² min émit yay eilo eban mal babaner gunah úvi gúuba, tujon ni tihalen. ¹³ Funah fafufu Nóe o banoner ni busana babu, ačila, aarol, guñolol Sem, Ham ni Yafet ni waaril, ¹⁴ ni may súnuhurej sasu þe, sánosan ni ganogor so, sihaj sasu bi ni sáfulore me ró, upu waw ni wáfowaf wabaje ubes. ¹⁵ So þe saife me, sánosan ni síkail súuba-súuba, sutoh ró Nóe. ¹⁶ Ni sunogen dó, ganogor gánogan yáine ni yaare, ti Aláemit alobol yo me. Mbiban, Atúla nábahen ganegen gagu aþeþ.

¹⁷ Min ñer émit yay eilo elubul gunah úvi gúuba. Mal mamu ni mimmenj iki busana babu bitebor buhat ettam yay. ¹⁸ Mo muomme iki busana babu bíren. ¹⁹ Ni muroñ bae n'ejinj yay iki muguben gurijanj gagu þe gal ettam. ²⁰ Ni muroñ dó n'ejinj yay iki múgat go butum simetar futoh ni súuba. ²¹ Min ñer waf waw waife me þe waamme n'ettam učet : újogum n'upu waw, sihaj sasu, súnuhurej sasu, wánowan wáfulore me n'ettam bi ni bugan bugagu ró, ²² wáfowaf waife me ban nučin n'ettam, nulojo uk'učet. ²³ Mamu Atúla anemen me waf waw þe waamme n'ettam, iki ñaño to Nóe ni buganol ni waf waw þe waam dó me ni busana babu. ²⁴ Gunah ekeme ni úvi gúuba ni guñen (150), mal mamu ni muroñ n'eguben ettam yay múharo.

Nóe ni buganol bugo n'éþurul ni busana babu

8 Bare Aláemit naronj þoþ n'gaþinor mala Nóe, súnuhurej sasu ni sihaj sasu saamme ni busana babu. Min ainnul érus bi ékasul mal mamu. ² Súbula sasu saa fal fámah bi ni sílinga émit ró ni sutojo, émit yay may nehat galub. ³ No baj me gunah ekeme ni úvi gúuba ni guñen (150), mal mamu ni múkasulo jatito-

jatito ⁴ uk'učiga funah fafu fakan me gaat ni gúuba faa fieñ fafu fakan me futoh ni gúuba, busana babu m'butaj fatiya firijañ fafu fo guvoge me Ararat. ⁵ Mal mamu ni muroñ n'ékasulo bi funah fítar faa fieñ fafu fakan me guñen, no gurijañ gagu gutiulo me.

⁶ Nóe natajen airigen gunah úvi gúuba balama ápegul elajen yay yo nakan me ni busana babu, ⁷ aban nahalen gaganar gúit nihi gujow n'gúbbañul iki mal mamu muñah. ⁸ Nahalen may gálab bi ejuh ter mal mamu muhae. ⁹ Bare gálab gagu gujugut tiñ tahae to gújue gulo, min ñer gúbbañul bi ni busana babu, mata mal mamu murondoñ. Nóe naalen gañenol min ájogulo go árur dó ni busana babu. ¹⁰ Nabbañ airigen gunah futoh ni gúuba bala abbañ ahalen go n'gúit. ¹¹ No gubbañulo me gállim, n'gútebul ni gáñin go gatoj gajeb gaa bice bununuh gajow bo *buoliv*. Ñer Nóe naffas búoh mal mamu múkasuloe fañ n'ettam yay. ¹² Natajen airigen guce gunah futoh ni gúuba, nabbañ ahalen go, n'gúit n'gufa bo.

¹³ Funah fítar faa fieñ fítar fal émit evugul, gannay gaugu no Nóe abaj me símit sikeme futoh ni yanur ni émit yanur (601), mal mamu mo bajuer ehay. Ñer Nóe nápuren firihinjañ busana babu. Naluj tíyañ najuh búoh ettam yay ehahay. ¹⁴ Mb'učiga ni fieñ fúuten fo babajer gunah ávi ni futoh ni gúuba, ettam yay yo ba haer was, ¹⁵ Aláemit naah Nóe : ¹⁶ « Uþúruñul ni busana babu, aw, aari, guñoli ni waaril ! ¹⁷ Uþúnnul may súnuhureñ sasu þe, upu waw, sihaj sasu, bi ni sáfulore me n'ettam ró, min mbi sitey sibani babu þe, ni sibbañ subugor simmenjen mof mamu. » ¹⁸ Ñer Nóe náþurul ni aarol, guñolol ni waaril ró. ¹⁹ Súnuhureñ sasu may ni súþurul þe, sánosan ni ganogor so, bi ni sáfulore me n'ettam yay ni upu waw ró.

²⁰ Mbiban, Nóe nateþ *físimum* bi n'Atúla, nanjar tánotan ni súnuhureñ sasu sári me sice bi may n'upu waw wári me ró bi bísimen Atúla : namuh so, aban naremben so to min asaen so iki sirem. ²¹ Atúla no naun me gatiñ gagu gásuñ me gaa bísimen babu, ni súmól. Naah m'biinumol : « Maer mat'ibbañ itab ettam yay mala búkanum arafuhow. Maagen, újogum ni fiñileol, biinumol maarat bare nihi biþinor ekan. Ban mat'ibbañ inemen wáfowaf waife me n'ettam, ti nikanen mo me. ²² Nánonan no mof mamu muroñe n'ebaj, buroh ni epit, ñutot ni ésuþa, fujam ni fiye, etufunaha ni efuga þan síni to bi nánonan. »

Aláemit najogor babuge baliñe ni Nóe

9 Þúrto, Aláemit násonien Nóe ni úþuroñ naagil : « Mbi jubugor iki jimmenjen mof mamu. ² Maer súnuhureñ sasu þe, upu waw, sáfulore me n'ettam, bi

ni suol sasu ró, ni guñenul nihat so. Þan súhollul nár. ³ Waf waw þe waroñ me, ban nugoror, nisenulwosen, ti nisenul me may waf waw þe waileul me n'ettam ; dó þe bi fitiñul. ⁴ Bare jambi jitiñ ellu ni físim yo ró, mata físim fo fiçil me buron. ⁵ Mala éyu físimul, þan iroren fo nánonan no fúuyoe ; énuhureñ emuh me an, þan iroren yo. An þoþ amuh me apalol, þan irorenol yo.

⁶ An áyu me físim apalol, ace þan áyu fola, mata Aláemit ni ganogorol nátulum me arafuhow.

⁷ Neegul mbi jubugor min jifañ jammeñ. Mbi gabugorol guvisor ni mof mamu þe iki gummenjen mo. »

⁸ Aláemit natajen aagil : ⁹ « Injé, babugeom þan ijo-gor bo ni buru ni gabugorol. ¹⁰ Babuge baubu þan bíni to may bi ni upu waw, sihaj sasu ni súnuhureñ sasu, waf waw þe waife me waamen dó me ni busana babu, ni wawu þe waja me ebugi ni mof. ¹¹ Babuge baubu bo buomme ube : mati bañ mús baj báyuereñ mal ti babu banemenen me ettam yay. »

¹² Natajen aagil : « Þan ikan fúffasum faa babuge babu baamme n'etut ínje ni buru ni wáfowaf waamme ni buron, bi egiten búoh þan bíni to bi nánonan. Fúffasum fafu ufe : ¹³ Gaiba-émit þan ibañ fatiya, mbi gúni fúffasum faa babuge babu baamme n'etut ínje ni ettam yay. ¹⁴ No nijae me éþunnul úpar úni fatiya ettam yay min gaiba-émit gaugu gúþurul dó ni wo, ¹⁵ no þan iþinor me mala babugeom bo nijogor me ni buru ni waf waw þe waamme ni buron. Émit yay mat'ebbañ elub mal máamah iki minemen buron babu þe baa n'ettam ti no. ¹⁶ No gaiba-émit gaugu gujae me éþurul n'úpar waw min ijuh go, þan iosen babuge babu bo nikan me n'etut ínje ni wánowan waife me ni mof bi nánonan. »

¹⁷ Nabbañ aah Nóe : « Neegi me : Gaiba-émit gaugu go guomme fúffasum babuge babu baliñ me bo nijogor me ni wánowan waamme m'buron ni mof. »

Bakaner Ham m'biçil min þayol atab gabugorol

¹⁸ Guñol Nóe gáþullo me ni busana babu, bugo guomme Sem, Ham ni Yafet. Ban Ham o abuh me Kanaan. ¹⁹ Uñiaw ubuge gaamme gúfaji bugaa Nóe, bugo guomme sipay gufan bugaa bugan bugagu þe gaçin me ni mof.

²⁰ Nóe o aamme átiar eañ úbiñu. ²¹ Funah fice, narem bíñu yay ák'áhali. Ñer nápuren wañol þe min afile ni fúgulol enil erakel. ²² Ham aamme þay Kanaan, nanogen dó natogol me enil erakel. Náþurul bi tíyañ ak'agiten yo gutiol. ²³ No nalobil yo me, Sem bugo ni Yafet n'gunar gábil guremben n'ubandil min gunogen dó baa gúsolasola bi eke efut þail. N'guluj ráli gayonñil jambi gujuh þail min akan me enil erakel.

²⁴ No fúhali Nóe fusar me, naun wo áþuroñ apuma akanol me. ²⁵ Ñer naah :

« Ban itab Kanaan !
 Mb'áni amigel ahu afañ me gatiti emigel gutiol þe ! »
²⁶ Nabbañ aah :
 « Gasal ugu n'Atúla aamme Aláemit ala Sem !
 Mbi Kanaan akan amigel Sem !
²⁷ Mb'Aláemit asen Yafet mof mauñe,
 ban mb'áuro ni gúggut Sem.
 Mbi Kanaan akan amigel may ala Yafet ! »
²⁸ Þúrto báyuer mal mamu bájalo me, Nóe nabbañ
 aroñ to símit sikeme sífaji ni úvi gúuba ni guñen (350).
²⁹ Yaçil me nak'açet o babajer símit sikeme futoh ni sib-
 bagir ni úvi gúuba ni guñen (950).

Gabugor Nóe

10 No báyuer mal mamu bámah babu búgat me,
 úþur Nóe gaamme Sem, Ham ni Yafet, n'gubuh
 úþur. Gabugoril uge :

² Uþúr Yafet bugo guomme Gomer, Magog, Madai,
 Yavan, Tubal, Meçeh ni Tiras. ³ Gomer nabuh Açikenas,
 Rifat ni Togaruma ; ⁴ Yavan o abuh me Eliça, Tarisis, ni
 may bugaa Kit ni bugaa Rodan. ⁵ Gabugor Yavan go
 guvisor me iki guçin galam fal fámah ; n'gúfaculor fiil-
 fiil éshuh fo, mof fo ni gúlobum yo gúbuli.

⁶ Uþúr Ham bugo guomme Kuç, Misiraim, Put ni
 Kanaan. ⁷ Kuç nabuh Seba, Havila, Sabuta, Raguma ni
 Sabuteka ; Raguma úþurol bugo guomme Çeba ni
 Dedan.

⁸ Kuç nabuh may ace áþur gajaol Nimurod. Nimurod
 ahumu o aamme atiga ámah átiar ni mof. ⁹ Náni þoþ
 asaa ámah bújoñor Atúla. Yo eçil me bi jama nihi guoh
 : « Hari nakakan asaa ámah bújoñor Atúla ti Nimurod.
 » ¹⁰ Súsh sítiar saa ni fívietol so suomme Babel,
 Ereka, Akad ni Kalune, so þe ni mof mamu maa Çinear.
¹¹ Náþur bo atos bi ni mof mice gajow mo Açur. Bo na-
 ju me súsh sasu saa Niniv, Rehobot, Kelah, ¹² ni Re-
 sen, yaamme n'etut Niniv ni éshuh yay yámah yay yaa
 Kelah.

¹³ Misiraim o aamme þay afañ ala bugaa Lud, Anam,
 Lehab, Nafutuh, ¹⁴ Paturos, Kasuluh ni Kafutor ; bugaa
 Kasuluh bugo guomme sipay gufan bugaa Þilisit.

¹⁵ Kanaan nabuh Sidon, aamme afamma, ni Hit ;
¹⁶ Kanaan o aamme may þay afañ bugaa Yébus, Amor,
 Girigaç, ¹⁷ Hiw, Aruk, Sin, ¹⁸ Aruwad, Semar ni Hamat.
 Bugaa Kanaan gabugoril n'gummeñ guban babu þe,
¹⁹ ettamil neuñ újogum Sidon bi Gasa mbaa Gerar ; yo
 ejow me bi Sodom, Gomora, Aduma, Seboim bi bo
 Leça.

²⁰ Dáuru þe gabugor Ham gúfaculor me fiil-fiil éshuh
 fo, mof fo ni gúlobum yo gúbuli.

²¹ Sem, ati Yafet, nabuh may úþur. Ban Sem o
 aamme þay afañ ala Eber ni gabulakenol þe. ²² Uþúrol
 bugo guomme Elam, Açur, Arupahad, Lud ni Aram.
²³ Aram úþurol bugo guomme Us, Hul, Geter ni Maç.

²⁴ Arupahad o abuh me Çela abuh me Eber. ²⁵ Eber
 ahumu nabaj úþur gúuba : átiar gajaol Peleg
 (dóemme "éfaculor"), mata no naamme m'buron,
 gaçin me n'ettam yay gúfaculorfaculor. Atiol gajaol
 Yokutan, ²⁶ o abuh me Alumodad, Çelef, Hasarumavet,
 Yerah, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikila, ²⁸ Obal, Abimael, Çeba,
²⁹ Ofir, Havila ni Yobab. Dáuru þe gabugor Yokutan.
³⁰ Bugo guçin me n'etut Meça ni mof mamu maa guri-
 jañ gagu gaa Sefar, galam bo tinah túþureul me.
³¹ Dáuru ñer gabugor Sem. Bugo may n'gúfaculor fiil-
 fiil éshuh fo, mof fo ni gúlobum yo gúbuli.

³² Gaþin gabugor úþur Nóe, éshuh-éshuh bi ni fiil-fiil,
 tale guree. Guil gaugu, ni go bugan bugagu þe gaçin
 me ni mof gúþullo me, no báyuer mal mamu bámah
 babu búgat me.

Etah yay yaa Babel

11 No bítinar, bugan bugagu þe bugaa mof
 gúlobum ganur gubaje, bavogeril waf banur.
² Funah fice, n'gúþurul bo tinah tiyeul me. Nejañ n'gu-
 juh eþarandañ baubu ni mof mamu maa Çinear
 n'guçin dó. ³ N'guoh : « Ujaal uk'uteþal síbirih, ubanal
 nusoal so. » N'gucokor síbirih so mbi síni me guboke-
 nil, guban n'gunar elahatiron bi ehonor so. ⁴ N'guoh :
 « Ujaal uk'uilenal éshuh, nutepal may etah ebbah
 ékégorul émit. Mamu ujaolal þan uuno, ban mat'uvi-
 soral ni mof. » N'guilo gúni n'gateþ.

⁵ Ñer Atúla náaloul ákail bujuh éshuh yay ni etah
 yayyu so bugan bugagu guomme n'eteþ. ⁶ Aban naah :
 « Iní mamu gújaeul ekan bi nánonan, bugo ubugi
 gaamme bugan buganur, ban baloberil banur, wá-
 fowaf mat'úju umindenil ni wo gumañ me ekan. ⁷ Hani
 ! Fújuut fubaj ! Ualoal úk'úguñoral gúlobumil jambi
 gubbañ guunor ! » ⁸ Min ñer Atúla avisil ni mof mamu
 þe, min gateþil gútij to. ⁹ Yo eçil me n'gukan éshuh
 yayyu gajow gagu gaa Babel (dóemme "éguñor"), ma-
 ta to Atúla águñor me gúlobum bugan bugagu bugaa
 mof mamu þe, ban to navisil me guban babu þe.

Gabugor Sem

¹⁰ Dáure gabugor Sem :

Þúrto símit súba búsol báyuer mal mamu bámah
 babu, Sem nabuh Arupahad o babajer símit ekeme
 (100). ¹¹ Þúrto, nabbañ aroñ to símit sikeme futoh (500)
 nabuh úþur ni sújur guce.

¹² No Arupahad abaj me símit ávi ni gaat (35), nabuh
 áþur navogol Çela. ¹³ Þúrto, nabbañ aroñ to símit
 sikeme sibbagir ni símit sífaji (403) nabuh úþur ni sújur
 guce.

¹⁴ No Çela abaj me símit ávi ni guñen (30), nabuh
 áþur navogol Eber. ¹⁵ Þúrto, nabbañ aroñ to símit
 sikeme sibbagir ni símit sífaji (403) nabuh úþur ni sújur
 guce.

¹⁶ No Eber abaj me símit ávi ni guñen ni sibbagir (34), nabuh ápur navogol Peleg. ¹⁷ Púrto, nabbañ aronj to símit sikeme sibbagir ni ávi ni guñen (430) nabuh úpur ni sújur guce.

¹⁸ No Peleg abaj me símit ávi ni guñen (30), nabuh ápur navogol Réu. ¹⁹ Púrto, nabbañ aronj to símit sikeme súba ni símit futoh ni sibbagir (209) nabuh úpur ni sújur guce.

²⁰ No Réu abaj me símit ávi ni guñen ni súba (32), nabuh ápur navogol Sérug. ²¹ Púrto, nabbañ aronj to símit sikeme súba ni símit futoh ni súba (207) nabuh úpur ni sújur guce.

²² No Sérug abaj me símit ávi ni guñen (30), nabuh ápur navogol Nahor. ²³ Púrto, nabbañ aronj to símit sikeme súba (200) nabuh úpur ni sújur guce.

²⁴ No Nahor abaj me símit ávi ni futoh ni sibbagir (29), nabuh ápur navogol Tera. ²⁵ Púrto, nabbañ aronj to símit ekeme ni gaat ni sibbagir (119) nabuh úpur ni sújur guce.

²⁶ Tera no nabaj me símit úvi gúfaji ni guñen (70), nabuh úpur gúfaji gaamme Aburam, Nahor ni Haran.

Gabugor Tera

²⁷ Dáure gabugor Tera : Uþúrol bugo guomme Aburam, Nahor ni Haran. Haran nabuh ápur gajaol Lot ; ²⁸ naçet baubu Ur ni mof mamu maa Çalide, bo nabugi me ; no naçet me, þayol Tera to ni buronj. ²⁹ Aburam ni atiol Nahor n'guyab waare ; ala Aburam gajaol Sarai, ala Nahor o gajaol Milika, aamme bájur Haran ; Haran o abuh me may Yiska. ³⁰ Bare Sarai affasut fufane, mata emotombo nakane.

³¹ Funah fice, Tera nañar áþurol Aburam bugo n'aarol Sarai, nañaror may gabulakenol Lot, ápur Haran. Min gúþur Ur ni mof mamu maa Çalide gujow guriñen mbaa ni mof mamu maa Kanaan. No guçih me n'ésuh yay yo guvoge me Haran, n'gunamo to. ³² Tera nak'açet to Haran o babajer símit sikeme súba ni símit futoh (205).

Aláemit naah Aburam áuy

12 Atúla nalob ni Aburam naagol : « Uþúr dáre ni mof mamu maamme míya, uhat fiili ni yañ þai, min uilo ujow bi ni mof mice mo nijai me egiten. ² Þan ikan min gabugori gúni ésuh yámah, þan ísonieni, ban þoþ nikan gajai guuno. Þan mb'úni an ala gásonien bi ni bugan bugagu.

³ Gajae me élikeni, þan ísonienil.

Bare gajae me eçotiheni, þan itabil.

Míya, mb'ísonienum me guil gagu þe gal ettam yay. »

⁴ Ñer Aburam náþur ajow ti Atúla alobol yo me ; Lot nalagenol. No gúþure me ésugol Haran, Aburam o babajer símit úvi gúfaji ni gaat (75). ⁵ N'ejaol nájaenum aarol Sarai ni ápur atiol aamme Lot. N'gújaenum fuba-

jil þe ni þoþ umigel waw bugo gunom bo me Haran. Min gukay mbaa mof mamu maa Kanaan. ⁶ No guçih me Kanaan, Aburam nasat mof mamu bi ni bununuh babu báñai me baa More, babu Siçem. No, bugaa Kanaan bugo baronjer dó n'eçin.

⁷ Atúla náþurul Aburam naagol : « Dáure mof mamu mo nijae me esen guñoli ni gabulakenil. » Ñer Aburam nañar sival nateþ to físimenum bi n'Atúla mala min áþullol to me. ⁸ Nafa bi ni mof mice maa gurijañ, galam Betel mbaa bo tinah talu tiyeul me. Min ailen fúgulol fal ubañ n'etut Betel yaamme bo tinah tiyeul me, ni Ai yaamme bo tinah tiave me. To may nateþ to físimenum fice bi n'Atúla min alaw to ni gajow Atúla. ⁹ Mo may natos jatito-jatito ak'açih ni eþarandanj ece yo guvoge me Negev.

Aburam natos mbal Esíp

¹⁰ Gannay gace, bieb m'búloul dó n'ésuh yay. Maagen bieb baubu m'bújalo iki Aburam atennor ajow mbaa mof mice mo guvoge me Esíp. ¹¹ No gulof bo me, Aburam navoh aarol : « Sarai ! » Naagol : « Eé ? » Naagol : « Uuttenom. Niffase búoh aw anaare áarie fañ. ¹² Bugal Esíp no gujae me ejugi, þan guoh : "Dáru aarol." Ban þan gumugom min guhali to. ¹³ Mb'uboket uogil aw álinom ! Mamu þan gujogom jon, ban aw þan uçil min iþagen súñunduom. » Naagol yoo.

¹⁴ No guçih bo me Esíp, maagen bugaa bo n'gujuh búoh aarol náariari nár ¹⁵ iki ufan búgamah bugaa gávi gagu gulob ávi ahu mola n'gusalenol nímore. O ñer naboñ guñallol bi ni gávi gagu. ¹⁶ Sarai açil me min ávi ahu aalen Aburam wári. Nasenol ubbarum, sija-men, síbe, musum máine ni maare ni suñokombo ; nasenol may uroka wáine ni waare.

¹⁷ Bare Atúla nakan min mataño mámah múavul n'ávi ahu ni fiilol, dó þe mala Sarai, aar Aburam o nañar me.

¹⁸ Aví ahu návogul Aburam naagol : « Dáru bakaner bu ? Wa uçil me uogutom dáru aari ¹⁹ min ubutom nuogom dáru álini ? Min ínje iñarol áni aarom ? Nibane n'aari. Uñarol n'júþur tale ! » ²⁰ Ñer naboñ urokaol gúþurenil n'Esíp, açila n'aarol ni wafol þe wo nabaj me.

Efáculor Aburam bugo ni Lot

13 Aburam no náþullo me Esíp, nabbañ mbal eþarandanj yay yaa Negev, o ni aarol ni wafol þe. Lot may nalagenol. ² Aburam nasanumet fañ, nabaje sukore sámah, síralam ni þoþ éurus yaguguy.

³ Nah'ajow jatito-jatito Negev bi Betel. Námusene arobo tiñ tautu n'etut Betel ni Ai, ⁴ ban nailenen to físimenum. To Aburam alaw me Atúla.

⁵ Lot alageneol me, nabaje þoþ ubbarum, sijamen ni síbe. Nabaje may gúgulol gal ubañ. ⁶ Ban mof mamu miþilout mata mbi gúju gufenen dó sukoreil þe. Min

simmenj me nár, sújuut surobo tiñ tanur. ⁷ Ban þoþ ba-jene bugaa Kanaan ni bugaa Þeris gaçin dó.

Funah fice, ukoña Aburam ni bugaa Lot n'gúrig. ⁸ Ñer Aburam návogul Lot naagol : « Jamb'úriga ! Ukoñai ni búgumbam jambi gúrig may ! Let wola fiilola fanur ? ⁹ Mof mamu umu mo nuluje me, gayonji. Ufáculora ! Ujow me mbaa gañen gárib, ínje þan ijow mbaa gamay. Ujow me mbaa gamay, ínje mbaa gárib. »

¹⁰ Ñer Lot náarul buulol najuh eþarandanj yay yo fal fafu fo guvoge me Suruden fusat me, ni fíjeben yo ní-moro. Ban éguvuf bi bo ésuh yay yaa Soar. Níme ti fíreñ fafu fal Atúla, ti þoþ Esíp yo fal fafu faa Nil nihi fíjeben me. No, Atúla m'bafulmerut súruh sasu saa Sodom ni Gomora saam dó me. ¹¹ Ñer Lot naçob bi ni o eþarandanj yayu þe, aban najow abbañen mbaa bo tinah talu tiiyeul me. Mamu Lot ni Aburam gúfaculor me. ¹² Aburam açila narobo to Kanaan. Lot o nak'açin lof súruh sasu saamme galam Suruden. Nailen gúgulol iki gúffus ésuh yay yaa Sodom. ¹³ Bare bugaa Sodom buronjil buarat ; nihi guhagen n'Atúla, gutiletil ni o hóji fañ.

¹⁴ No Lot ávuh me akay, Atúla naah Aburam : « Uluj joon mbaa gayonji, mbaa búkoli, nuluj þoþ mbaa gañeni gárib ni gamai : ¹⁵ þan iseni bi nánonan ettam yayu þe yo nuluje me, aw, guñoli ni gabulakeni. ¹⁶ Gabugori þan ikanil gummenj ti fuus. Nemme fuus an ájuut aþin fo, mati an may ájuil eþin. ¹⁷ Uilo nujuw mof mamu min ujuh mo, mata aw nijae mo me esen. »

¹⁸ Ñer Aburam natosen gúgulol ak'açin lof ununuh waw wáñai me waa Mámure galam Heboron. Nailen to fisimenum bi n'Atúla.

Aburam nahek úviaw bi eþagen Lot

14 ¹² Ni gunah gaugu, úvi guce n'gúni ni fitih. Bugo guomme Amurafel ala Çinear, Ariok ala Elasar, Kedor-Laomer ala Elam ni Tidal ala Goim. N'gutegor n'gutigen bugagu úvi gaamme Bera ala Sodom, Biriça ala Gomora, Çineab ala Aduma, Çemeber ala Seboim, ni ávi ahu ala Bela, yo guvoge me may Soar. ³ Bugo futoh bugo gunonulo me, n'guemor ni eþarandanj yay yaa Sidim (to Fal Fasisesiset fuomme jama). ⁴ Mata ni fimigilet fal ávi ahu Kedor-Laomer guomene símit guñen ni súuba, bare þúrto émit yanur n'guñiñet. ⁵ Mb'uçiga toon yo, Kedor-Laomer ni bugagu úvi gabañ me búsolol n'guiyul n'gutigen ulatoril. N'guhek bugaa Refa galam Açetarot-Karunaim, bugaa Sus galam Ham, ni bugaa Em galam Çave-Kiriataim. ⁶ N'guhek may bugaa Hor dó n'ésguil ni gurijañ gagu gaa Seir, n'guhatoril iki guçih El-Paran, lof gafit gámah. ⁷ Mbiban n'gúbbañul mbal En-Miçepat yo guvoge me may Kadeç, iki gufum þe mof bugal Amalek, ban ni guhek bugal Amor gaçin me Hasason-Tamar. ⁸ Ñer úviaw bugaa Sodom, Gomora, Aduma, Seboim ni

Bela yaamme Soar, n'gúpunul ekosombilil gualen ni eþarandanj yay yaa Sidim, ⁹ bi etigen to ávi ahu Kedor-Laomer ala Elam, ni may Tidal ala Goim, Amurafel ala Çinear ni Ariok ala Elasar : dóemme ñer úvi gono gub-bagir n'gutigen gono futoh.

¹⁰ Ban eþarandanj yay yaa Sidim, babaj ró usun wammenje wo guoh ró bi enar eukut wo yafige ban neñuget tem. No úviaw bugaa Sodom ni Gomora guomme n'etey, n'gulo ró. Bugagu gaþah me n'gutey bi ni gurijañ gagu. ¹¹ Gahekil me, n'guram fubaj fafu þe faamme Sodom ni Gomora, bi n'újej waw ró, min gukay. ¹² Lot ásabul Aburam, nemme dó Sodom naçine, n'gugogol may gújaenum ni fubajol þe.

¹³ Ace áine aþagulo bo nákill agiten yo Aburam aamme an ala Híbori ; nájuul ak'atogol to naçin me galam ununuh waw wáñai me waa Mámure. Mámure ni gutiol gaamme Eçekol bugo ni Aner, bugaa Amor gom, ban bugo néfajiil gubbabbañ búsol Aburam.

¹⁴ No naun me búoh aþur atiol gujogoljoh áni amigel, Aburam naomen utigaaw gabugi to me ni fiilol gono sikeme sífaji ni gaat ni bugan gúfaji (318), aban nahat-tor ulatorol bi n'ésuh yay yo guvoge me Dan. ¹⁵ No naçih me, nagabor buganol mítiman-mítiman min anonil ni fuh. Nahek úviaw min ahattoril bi Hoba, babu galam Damas. ¹⁶ Nábbañenul wafil þe, náþagenul may aþur atiol Lot ni fubajol, ni þoþ waareaw ni bugagu umigel.

Melikisedek o n'ésonien Aburam

¹⁷ No Aburam aham me Kedor-Laomer ni ulagorol aban, náolul. Ñer ávi ahu ala Sodom náþurul iki guemor ni fíçililen fahahay faa Çave, fo guvoge me fíçililen Aví. ¹⁸ Ni baj þoþ ace ávi, gajaol Melikisedek, o ávi ala Salem, ban náni ásimena Aláemit-Fatiya. Nejaol náñarul unaç ni bíñu bi esen Aburam. ¹⁹ Násonienol min aagol :

« Aláemit-Fatiya átut me émit ni ettam, mb'ásonieni ! ²⁰ Usalal Aláemit-Fatiya aseni me sembe min uham ulatorai ! »

Ñer Aburam náþuren fugab fanur ni gono guñen ni wo naramulo me ni fitih fafu asenol.

²¹ Mbiban ávi ahu ala Sodom naagol : « Ubbañenom umigel waw min ubañ bi n'aw fubaj fafu fo nuñallo me ! » ²² Bare Aburam naagol : « Íteb gañenom mbal Atúla, Aláemit-Fatiya átut me émit ni ettam, ²³ min ibbat : Íjëerit enar wáfowaf ni fubaji, hani jilaor jafulut me. Mamu mat'úju uoh : "Ínjé nitajentajen fubaj Aburam." ²⁴ A-a, mat'iban wáfowaf bi n'ínje. Uþúren me wo buganom gutiñ me, ni may butum ulagorom gaamme Aner, Eçekol bugo ni Mámure, babu þe mat'ingar. Ban bugo gúarie guñar butumil. »

Aláemit najogor babuge baliŋe n'Aburam

15 No þúrto me, Atúla náþurur Aburam min alobol firim faufe naagol : « Aburam, jamb'úholi ! Injé iomme ebangal yay yíya. Þan iseni bacam bámah. »
² Naagol : « Aláemit Atúla, ecamom bi wa ? Injé ume abajut maa añil ; Elieser ala Damas, o mb'anar me fubajom þe. »
³ Natajen aagol : « Nemme usenutom gabugor, maer arokaom abugi me tale ni yanjom, açila ñer niçobe bi gafumom »
⁴ Atúla naagol : « Hani ! Let açila ajae me efumi, bare áþur o aw fañai ujae me ebuh. »
⁵ Naban nakanol áþur tíyan naagol : « Uháken émit yay nuþin suut sasu eno nújue. »
 Nabbañ aagol : « Gabugori mo may gujae me emmeñ. »
⁶ Min Atúla alobol me, Aburam nabaj gafium. Ni gafiumol, Atúla najogol an açole.
⁷ Naagol : « Injé iomme Atúla áþun-nuli me baubu Ur ni mof mamu maa Čalide, bi eseni mof maume dó nuom ma maer min mbi míni míya. »
⁸ Aburam naagol : « Aláemit Atúla, bu níjue iffas búoh mof maume þan míni múmbam ? »
⁹ Naagol : « Uñal-lom buyan ni fubaah ni gabbarum gáine, yánoyan nebaj símit sífaji, ni þoþ júrun ni etalab. »
¹⁰ Aburam naliþ so þe, aban najas sihaj sasu min aban ujas waw úþimbor úba-úba. Bare upu waw, ajasut wo.
¹¹ Ñer súgutum sasu nihi síavul bi etiñ wo, bare Aburam naham so.

¹² No tinah talu tujon me, Aburam umoyol núlii gá-mori. Efuga yay nemoç, gáholi gámah n'gunogenol.
¹³ Ñer Atúla naagol : « Neegi maa : Gabulakeni þan guçin ni mof malet molil. Þan gukan umigel, ban þan gúlamenil símit sikeme sibbagir (400).
¹⁴ Bare þúrto, þan iteh úlamenail gúteh go nuffase, iki guhalil n'gukay ni fubaj fammeñe ró.
¹⁵ Bare aw þan fúfanumi fúari uk'uçet min gufogi n'gásumay.
¹⁶ Ñer no gabulakeni gujae me eçih ni jabbah jabarigen, no gujae me éolul bi Kanaan. Mata þan bugal Amor gukanerut maarat iki miþilo min ihamil n'ésuh yayue. »

¹⁷ No fíbiñu fafu fualo me, efuga yay nérím, to bae-nah sambun ni súþurur to ni fakor so ró, sígat ñaw n'etut ujas waw.
¹⁸ Funah faufu, fiçila Atúla açob me bi ejogor babuge baliŋe ni Aburam. Naagol : « Mof maume, þan isen mo guñoli ni gabulakenil, újogum ni fal fafu fal Esíp bi ni fafu fo guvoqe me Afúrat.
¹⁹ Gaçin dó me, bugo guomme bugaa Ken, bugaa Kenis, bugaa Kadimon,
²⁰ bugaa Hit, bugaa Þeris, bugaa Refa,
²¹ bugaa Amor, bugaa Kanaan, bugaa Girigaç ni bugaa Yébus. »

Hagar ni áþurol Isimael

16 Sarai, aamme aar Aburam, asenutol añil. Bare amigelol Hagar ala Esíp umu to.
² Sarai naah Aburam : « Nujuge búoh Atúla náfiromfir jamb'ibaj añil. Neege uñar amigelom min jifilo, tima ñace naba-

jom áþur. » Naagol yoo.
³ No, Aburam o babajer dó Kanaan símit guñen. Ñer aarol Sarai nasenol amigelol Hagar ayab.
⁴ N'gufilo, ban Hagar nateb. No najuh me búoh alet rakelol, nah'aluj afanol bukoñoñ.
⁵ Ñer Sarai naah Aburam : « Hagar najeleomjel. Aw úarie ufoh elob yayue yal amigelom. Maagen ínje injarol iseni, bare açila no najuh me búoh nateteb, naçotihenom. Mb'Atúla ataliñola ! »
⁶ Aburam naagol : « Leti dárú amigeli ? Wásumi me, nukanol ! »

Ñer Sarai nafarj nálatiene abelol, bireg natey.
⁷ No naçih me n'ébula ece yaam m'bulago babu baa Čur, dó ni gafit gagu gámah gagu, nanamo náni n'gáelo. Ñer Atúla narjar enil yal amalaka min ápullol to
¹⁸ naagol : « Aw, Hagar, amigel Sarai, bay núþullo ? Bay nujae ? »
 Naagol : « Afanom Sarai nitee maa. »
⁹ Naagol : « Ub-bañ bi n'afani, maer mb'úttun firimol. »
¹⁰ Natajen aagol : « Þan iseni gabugor gámah iki an m'át'aju go eþin. »
¹¹ Nabbañ aagol : « Aw umu m'bíteb, ban þan ubaj añil ánaine. Þan mb'uvogol Isimael (dóemme "Atúla naune") mata Atúla naune ukonji.
¹² Añoli þan áni ti asum yaheheh. Þan ataj n'ésuh yay þe, ban ésuh yay þe þan gutaj ni o. Þan açin nevonol áhatulo gutiol þe. »

¹³ Þúrto, Hagar naagoro : « Alobe me n'ínje, ban nalu-jom, o niluje maa þian ? »
 Min avoh Atúla alobe me ni o "Aláemit ajugeom me".
¹⁴ Yo eçil me min guvoh maer éhapa yayu Lahai-Roi (dóemme "Ehápa yay yal aronj me, ban najugom").
 Ehápa yayu n'etut Kadeç ni Bered yom.

¹⁵ No funagol fiçih me, Hagar nabaj añil ánaine. Aburam nakanol gajow gagu gaa Isimael.
¹⁶ Emít yayyu, Aburam abaj me símit úvi gubbagir ni futoh ni yanur (86).

Aláemit nánubul babugeol n'Aburam min asenol gajow gavugul

17 No Aburam abaj me símit úvi gubbagir ni gaat ni sibbagir (99), Atúla nabbañ ápullol min aagol : « Injé iomme Aláemit-Sembe. Þan mb'uroñ ni gapoy gúmbam, ban nuaken nuh'ukan waf wanabe.
² Þan ikan babuge baliŋe n'etulola, ban þan iseni gabugor gámah. »
³ Ñer Aburam náñuþ ak'aya firingol n'ettam. Aláemit naronj bae n'elob ni o, naagol :
⁴ « Babuge babu bolola, maa nijae bo ekan : Þan úni þay afan ala súsuð sammemmenj.
⁵ Mati gubbañ guvogi Aburam, bare maer gajai þan gúni Aburaham (dóemme "þay súsuð sammemmenj"), mata þan ikani núni þay afan ala súsuð sammemmenj.
⁶ Þan iseni gabugor gájaloe iki guþilo súsuð sammemmenj, ban úvi þan gúþurur dó may ni go.
⁷ Þan ikan babuge baliŋe n'aw ni gabugori ni gabulakenil, jabbah bi ni jabbah, ban þan bíni to bi

† Atúla narjar enil yal amalaka min ápullol to : ni gúhiboraiy guoge amalaka ahu ala Atúla natogol to

nánonan. Mamu, þan íni Aláemit úiya ni þoþ ala ánoan ajae me éþurul ni gátuh gúiya. ⁸ Kanaan nučine maer, ban mof maumu millet míya. Bare þan iseni mo, aw ni guñoli ni gabulakenil. Min mbi míni molil bi nánonan, ti may ínje mb'íni me Aláemit oilil. »

⁹ Aláemit natajen aah Aburaham : « Aw, gabugori ni gabulakenil, jabbah bi ni jabbah, þan jíkanum babuge babu búmbam ni buru. ¹⁰ Dáre mukanay mamu mo ni maŋ me jikan, aw ni gabugori ni gabulakenil þe : Mbi áþur ánoan ni buru anogen búhut. ¹¹ Dóemme fúffasum fafu faa babugeolal. ¹² Jabbah bi ni jabbah, añil ánaine abaj me gunah futoh ni gúfaji, þan anogen búhut. Þan mb'ukan mo may umigel waw gabugi me ni yaŋi, ni þoþ bugagu galet me ni fiili, bugo nunomulo me ni guñen sijaora. ¹³ Mamu umigeli þe þan gunogen búhut, gabugi me ni yaŋi ti bugo nunomulo me. Bakičer babugeolal þan bíni ró ni sinilul, mamu babuge babu þan bunamo ni ánoan ni buru bi nánonan. ¹⁴ Anáine ánoan amaŋut me enogen búhut, þan jíhatulul n'ésugol, mata ákanumut babuge babu búmbam ni buru. »

¹⁵ Þúrto, Aláemit naah Aburaham : « Neege maa : Aari, jamb'ubbañ uvogol Sarai (dóemme "aseh ahu úmbam"). Maer gajaol þan gúni Saara (dóemme "aseh"). ¹⁶ Þan ísonienol min ikan nubaj áþur ni o. Maa-gen, þan ísonienol mb'áni jaw afan ala súsuh sammemmen, ban gabugorol þan baj ró úvi bugaa súsuh. » ¹⁷ Ñer Aburaham nabbañ áñuþ ak'aya fíringol n'ettam, náni n'eber, ban naagoro : « Injé abaj me símit ekeme, bu níjue ibuh añil ? Saara may abaj me símit úvi gubbagir ni guñen, nájue þiaŋ aŋar far ? » ¹⁸ Naah Aláemit : « Samen ubaŋ Isimael ni gapoy gúiya, dáuru þiloom. » ¹⁹ Naagol : « Mati fubaj ! Aari Saara, o ajai me esen añil. Þan mb'uvogol Isak †. Þan ikan babuge bal-iŋe ni o ni gabugorol, ban þan bíni to bi nánonan. ²⁰ Mala Isimael, niune wo nuroren me. Þan ísonienol min mb'abaj gátuh gahulo. Þan akan þay bífesum baa bugan guñen ni gúuba, þan akan þoþ þay afan ala ésuh yámah. ²¹ Bare babugeom, bo, ni Isak þan ikan bo, aamme áþur ahu o Saara ajai me esen toon tinah ti taute. »

²² No Aláemit alob me n'Aburaham aban, nahalol to nakay. ²³ Ñer Aburaham naŋar áþurol Isimael ni may umigelol þe, gabugi ró me ni yaŋol bi ni bugo nanomulo me ; dóemme ñer wáineaw þe gaam dó me yaŋol. Balama tujon funah faufu, nakanil n'gunogen búhut, ti Aláemit alobol yo me. ²⁴⁻²⁵ Fo gunogen me, Aburaham o babajer símit úvi gubbagir ni gaat ni sibbagir (99), Isimael o símit guñen ni sífaji (13). ²⁶⁻²⁷ Mamu Aburaham, áþurol Isimael ni wáineaw þe bugaa yaŋol gunogen me búhut funah fanur, gabugi ró me bi ni ganomuli me babu ni sijaora.

† Isak : dóemme "nabere".

Aláemit náuten aah Aburaham þan abaj áþur ni Saara

18 Þúrto, Atúla náþurul Aburaham galam ununuh waw wáñai me waa Mámure. Tufunah cay, o barover n'gánonum fúggut fafu fola, ² nake éarul buulol najuh wáine gono gúfaji guilo gulofol. To baenah naiyul to nanamo me atey iki guemor. Nasafil n'éñuþ ró bi n'ettam ³ min aah anur ni bugo : « Súmenom nár uilen súndoom min icokori. ⁴ Þan isenul mal min juþos guolul, iban nikanul n'jielo fattam bununuh baubua. ⁵ Þan isenul jitiñ, min jibaj sembe bi etos jitajen. Mamu mati jígat tale bamotoŋ. » N'guogol : « Yoo, ukan wo nulob me ! »

⁶ Ñer Aburaham nanogen ni fúggut fafu ni majase, atoh ró Saara naagol : « Ukan cab nukib ucoþ úfaji n'epori yafaŋ me jáari min ukanil unač ! » ⁷ Mbiban, natey mbal ekoreol načob ró furafen falie bib asen arokaol acokor ni majase. ⁸ No ellu yay eñulo me, Aburaham nátebul yo aalenil, nabanjil to þoþ efene ni mí maalut, min gutiñ. No guomme ni fitiñ, nailo to fattam bununuh babu alofil. ⁹ Ejaora yay n'gurorenol : « Aari Saara umelo ? » Naagil : « Umu ró ni fúggut fafu. » ¹⁰ Ace ni bugo naagol : « Toon tinah ti taute þan íbbañul, ban þan itoh aari o babajer áþur. »

Kan Saara umu n'gánonum fúggut fafu naiye búsol Aburaham, min áni n'eutten. ¹¹ Nemme Aburaham bugo ni Saara gúfanumfanum, ban Saara maer nahahat ejuh fieñ, ¹² naber ñárraru aah : « Awa til ! Injé áfanum maa, áinom may mo, biinumom þan bubbañ þiaŋ biteb mbaa gafilo ? » ¹³ Ñer Atúla naah Aburaham : « Wa učile Saara naber ? Wa učile naþinor búoh o náfanumfanum mámah bi ebaj uñil ? ¹⁴ Baje þiaŋ uce wo Atúla ájuut ? Neegiseh, toon tinah ti taute, no nijae me ébbañul yaŋi, Saara þan abaj áþur. » ¹⁵ Saara nemme naune, náholi naagol : « A-a, iberut ! » Atúla naagol : « Eé, nubeber ti maagen. »

Aburaham nasafor Atúla jamb'afum Sodom

¹⁶ No ejaora yay guilo me bi ekay mbaa Sodom, Aburaham náтиненil bi ni jirijaŋ jice to gúju me guŋanden ésuh yay yaa Sodom. ¹⁷ Atúla naah : « Mat'íju ikoen Aburaham wo nijae me ekan. ¹⁸ Mata þan áni þay afan ala ésuh yámah, ban nebaj sembe. Ni gajaol þan ísonien súsuh sasu þe saa mof mamu. ¹⁹ O ničobe bi egiten guñolol ni gabulakenil bu gujae me eron gúboñ gagu gúmbam, min gukan wanab me ban nučol. Mamu, firim fafu fo nilobol me, þan ikan fo. » ²⁰ Naah Aburaham : « Nuffase bugaa Sodom ni Gomora, niune walobei me uya ni bugo, wáhoji me nár, batileril bújalojalo iki gát. ²¹ Bare min iune maa molil, mo gukane þiaŋ ? Þan ialo bi bo ik'ijuh táh ter maagen. Iní let mo, þan iffas may. »

²² Ñer gúuba n'ējaora yay n'gújow gurinjen mbaa Sodom ; min Aburaham añaño to bújoñor Atúla.
²³ Aburaham nátosul alofol min aagol : « Ti maagen, ðan umuh anab mimanur ni anabut me ? ²⁴ Júe baj dó Sodom bugan úvi gúuba ni guñen ganabe. Ñer mat'uboket ésuh yayu bi eþagen bugo gaçin dó me ? Maagen joon ðan unemenil ? ²⁵ A-a, újuut ukan waf ti wauwu ! Aín ! Umuh an anabe mimanur ni an anabut ! Ujoh an anabe ti an anabut ! Aw, ataliña ahu ala mof mamu þe, újuut mat'uçol, dáru júut baj ! » ²⁶ Atúla naagol : « Yoo, itoh ró me bugan gono úvi gúuba ni guñen ganabe, ðan iboket ésuh yay molil. »

²⁷ Aburaham nabbañ alob naagol : « Uboketom, ínje aþilout me wáfowaf, gakañen gaugu go nibaj me min ilob n'aw. ²⁸ Ñace júe mati gutoh bugan úvi gúuba ni guñen ; júe ñañoil bugan gono futoh. Þan ñer ufum ésuh yayu mata bugan bugaubugu gaamme futoh ? » Naagol : « Yoo, itoh ró me bugan úvi gúuba ni futoh ganabe, mat'ifum yo. »

²⁹ Aburaham natajen aagol : « Gújue guþilo bugan úvi gúuba. » Naagol : « Mati baemul ifum yo molil gaamme úvi gúuba. »

³⁰ Naagol : « Jambi fiiñi fitiñ ínje amigeli balober itajen. Júe may kan bugan ávi ni guñen ganabe bare guom dó. » Naagol : « Itogil dó me gono ávi ni guñen ganabe, mat'inemen yo. »

³¹ Aburaham natajen aagol : « Uboketom min ikañen me ibbañ ini n'eroreni. Ter may butum bugan ávi guom dó ganabe ? » Naagol : « Bugan ávi ganabe gúni ró me, mat'ifum ésuh yay. »

³² Aburaham nabbañ aagol : « Jambi fiiñi fitiñ ínje amigeli. Ban iroreni eroren ésola. Iní me bugan gono guñen ganabe guom dó barebare ? » Naagol : « Yoo, mat'ifum ésuh yay mala bugan bugaubugu ganab me gaamme guñen. »

³³ Atúla no naban me etallor gurim gagu ni Aburaham, nakay. Min Aburaham áolul bi to naçin me.

Aláemit naþagen Lot min afum Sodom ni Gomora

19 Emalaka gúuba bugagu n'guçih Sodom tinah n'eseor. Lot anamoen me n'gánonum ésuh yay, no najugil me, najow iki guemor. Náñuþ ak'aya fíringol n'ettam bújoñoril ² naagil : « Juboket jújoul jialen súndoom, min isenul mal n'juþos guolul, n'júmori to bi gajem ni bujom, jiban n'jujow bulagoul. » N'guogol : « A-a, ðan júmori tíyan n'eñam yay. » ³ Bare Lot naron-dopenil nár iki gújoul gunogen dó ni yanol. Naalenil wári, nakanil unaç gutiñ.

⁴ Bugo m'banonerut, wáineaw bugaa Sodom, bajut anafan, bajut áþur, n'gújoul þe iki gúgot yan yay gúharo. ⁵ N'guvoh Lot n'guogol : « Wáineaw ganonulo me yanji n'efuga yayu, ubugelo ? Uþunnuloliil min jifilenil ! » ⁶ Ñer Lot náþurul ailo n'gábbiruol nabbañen

ganegenol aþeþ. ⁷ Naagil : « Gutiom, nilaul jambi jikan ejaoraom maarat maumu. ⁸ Nibaje sújur gúuba gaffasut wáine. Isenul bugo, min jikanil wásumul me. Bare wáineaw ubuge, jambi jikanil wánowan ! Injé íurenil, ban níarie ipoil. » ⁹ N'guogol : « Ufaren m'baaba ! » N'guogor : « Ujugom sum áine ahumu ! Açila aamme ajaora, ðan agitenolal bu nujaale buron. » N'guogol : « Unah ! Þan jikani wafañe núhojie wo jimañen me ekanil ! » N'gufatikenor Lot ni sembe, n'gúgat bi efaçen ganegen gagu gural dó. ¹⁰ Bare emalakaay n'gúþurul gujoh Lot ni guñen gúñagul gúrur dó min gupeh. ¹¹ N'gúþimen wáineaw þe gaamme tíyan, bajut anafan, bajut añil, jambi gúju gujuh ganegen gagu.

¹² Ñer emalakaay n'guoh Lot : « Nubaje babe bugan bugaa fiili ? Ter guoli, úþur, sújur, an ace ala fiili ? Mb'úþunnil gúrali n'ésuh yayu ! ¹³ Efum yo jíjaeul bo. Mata Atúla naune maarat mamu mo gulobe me guya ni bugal ésuh yayu. Yo eçil me naboñulóli bi efum yo. » ¹⁴ Ñer Lot najow ak'atoh gapañ me sújurol naagil : « Júþur dáre cab ! Mata Atúla ðan afum ésuh ye. » Bare bugo n'guoh ter súbunen naam ni so.

¹⁵ M'bujom mej, emalakaay n'gusommen Lot mala min ailo ajow cab. N'guogol : « Uilo nuñar aari ni sújuri gúuba gaamme tale, min jujow ! Jikanut mo me, ðan jiçet mimanur ni bugal ésuh yayu. Maagen, ðan jitegil mala búlaþutil. » ¹⁶ Lot alet n'esommen, ñer emalakaay n'gújogil n'guñen, açila, aarol ni sújurol gúuba, mata Atúla eþagenil namañe. Min gújaenumil iki gúþur ésuh yay.

¹⁷ No guçih me babu, ace ni emalakaay naah Lot : « Utey bi eþagen súñundi ! Jamb'ujegor búsolli, jambi þoþ uilen tánotan n'eþarandan yayu ! Utey mbaa gurijañ gagu jamb'uçet ! » ¹⁸ Lot naagol : « Hoj ! Uboketom, mat'íju etey yayu. ¹⁹ Maagen nukanomkan maaro. Nugitenom gábbolli min uþagenom me súñunduom. Bare íjuut itey ik'íçih baubu ni gurijañ gagu. Bala içih bo, eçet yay ðan etobenulom min emugom. ²⁰ Leti nujuge júsuþ jauju ? Jo níjue itey bi bo, mata jíraliut, ban jitiçiti. Uboketom níçimeo bo ! Mamu ðan iron. » ²¹ Amalaka ahu naagol : « Yoo, ðan ibbañ íttun gúçini. Júsuþ jauju, ilet jo n'efum. ²² Utey cab uk'ukoþ ró, mata íjuut ikan wáfowaf aw m'baçigerut. » Yo eçil me min guvoh jama júsuþ jauju Soar (dóemme "titiçiti"). ²³ Lot nak'açih bo tinah n'éþurul.

²⁴ Ñer Atúla nábenul finir ni gávuh gásusuþ ban ni guþut táñi, ni súsuþ sasu saa Sodom ni Gomora. ²⁵ Min anoñen súsuþ sausu, bugala so þe, bi n'eþarandan yay þe ni wailo ró me. ²⁶ Ban aar Lot nak'ejegor búsolli, enilol nébaho misis wak kañ ti gajil.

²⁷ Tihalen fo ni bujom mej, Aburaham náþurul ajow bi ni jirijañ jaju to nailoen me bújoñor Atúla. ²⁸ Náarul buulol naluj abbañen mbaa Sodom ni Gomora bi n'eþarandan yay þe. Nañanden bo fakor fatiya ti faa sambun sámah. ²⁹ Aláemit no naamme n'efum súsuþ

sausu, naosen galoloboril bugo n'Aburaham ; no naamme may n'ejow bi ehajen to Lot ačinen me, nápunulol bi epagenol ni gabao gagu.

Lot ni sújurol

³⁰ Nemme Lot náholiholi bičín Soar, nápur dó ajow ak'ačín ni gurijaŋ gagu, ačila ni sújurol. Niki gučín ni gaun gace gaam dó ni gurijaŋ gagu. ³¹ Funah fice, bájurol afamma naah apuma : « Payola náfanume, ban ni mof maume bo nuomal ma, bajut ró wáine gajaola búyab, ti pi to me n'ekani. ³² Ujaa usena payola arem ák'áhali, min mb'újua ufiya ni o, mo pan abaj gátuh ni wola. » Naagol yoo.

³³ Elíma yauyu, n'guremen pan ak'áhali. Mbiban afamma nákail afile ni o, o m'baffasut nay bájurol akelo afile búsolol, nay nailoe.

³⁴ Tihalen fo, afamma naah apuma : « Kanoe. Efuga yay yágat me, jifilofilo ínje ni payola. Ubbaña usenaol arem efuga yaue, min aw may ujow uk'ufilo ni o. Ni wola jaamme gúuba pan ñer abaj gátuh. » ³⁵ Mb'učiga gállim, n'gubbañ guremenol ak'áhali, min apuma may ajow iki gufile. Lot abbañut áju affas nay bájurol akelo afile búsolol, nay nailoe.

³⁶ Ñer sújur Lot gaamme gúuba n'guñar gar gaa pan. ³⁷ Afamma no funagol fičih me, nabaj júpur, navoh jo Moab † ; o aamme pay afan ala bugaa mof mamu mo guvoge me may Moab bi jama. ³⁸ Apuma no napegor me, nabaj may júpur, navoh jo Ben-Ami †† ; o aamme pay afan ala bugaa mof mamu mo guvoge me Amon bi jama.

Bújaor Aburaham ni Saara n'ésuh Abimelek

20 Púrto, Aburaham nápur to naamme ajow bi n'eparandaŋ yay yaa Negev. Nak'arobo to n'etut Kadeč ni Čur gueñ guman, balama atos ak'ačín Gerar. ² Nah'aah bugan bugagu Saara álinol. Yo ečil me, Abimelek aamme ávi ahu ala Gerar, no naun yo me, naboñ gujogol o.

³ Bare n'efuga yay, Aláemit nápullol ni síyeut naagol : « Pan učet mala aare ahumu o nujogulo me, mata náyaboyabo. » ⁴ Nemme Abimelek agorerutol, naah Aláemit : « Aláemilom, maagen pan umugóli pan, ínje ni bugal ésugom, ban jiffasut to wáfowaf ? ⁵ Leti Aburaham naagom dáru álinol, ban aarol may naage maagen mo ? Ni biinum bakukur níkanum mo, ban ikanut waf wahojo. » ⁶ Ni síyeut sausu, Aláemit naagol : « Nifase bae biinumi bukukur. Ban ínje ifireni egor aare ahumu jamb'util n'ínje. ⁷ Maer ubbañenol usen áinol. Ahumu aboñer nam, ban pan alaw bi epageni. Waf wanur núarie uffas : Ubbañenutol me, aw ni fiili pe pan jičet ti maagen. »

† Moab : ni gúhiboriay, firim faufu funogonogor fafu faah me "ni paaya nápullo". †† Ben-Ami : dóemme "ápur fiilom".

⁸ Ñer Abimelek náiyali m'bujom aomen úvulaol min agitenil firim faufu. N'gúholi nár. ⁹ Naban návogul Aburaham naagol : « Bakaner bu nukanóli me ? Wa nikani mb'učilenóli ínje ni jáviom mbi jitilen gatil gáamah ? Wo nukanom me, an nd'akan wo apalol ! » ¹⁰ Natajen aagol : « Biinum bu nubaj me iki ukan mo ? » ¹¹ Aburaham naagol : « Neegene, nemme bugan bugagu bugaa babe gúkanumut Aláemit, pan gumugom mala aarom. ¹² Ban bakoŋom, wóli bálinay jom, mata payóli anur, bare jugumut jaay. Yo ečil me niyabol. ¹³ No Aláemit ápunneulom me ni yan payom, neeh Saara : "Mb'uboket, tánotan to nujaae me ečih, nuogil wola bálinay." »

¹⁴ Ñer Abimelek no nabbañeneol me aarol, nájogul ubbarum, sijamen, síbe, ni may umigel wáine ni waare asenol. ¹⁵ Naagol : « Ettamom uye yo nuluje me. Tásumi me, nuk'učín ! » ¹⁶ Naban naah Saara : « Nujuge, ban isen álini sifaraku sono éuli. So mbi súpuren me ñusui bújoŋor bugani. Dó jae me egiten búoh aw uffasut to wáfowaf n'elob yaue. » ¹⁷⁻¹⁸ Ñer Aburaham nalaw Aláemit min átojul Abimelek, aarol ni urokaol waarema pe gaam dó me yanol, mata Atúla natojeniltoj no Abimelek ajoh me Saara aar Aburaham. Min ñer gúju gubbañ gubaj uñil.

Gabugi Isak

21 Púrto, Atúla nakan Saara firim fafu faa gásumay gagu fo nalobol me fillim, ² min Saara añar far ak'apegor may tinah talu to Aláemit alobol me, ban Aburaham o báfanager fan. ³ Apúr ahu o Saara asenol me, navogol Isak. ⁴ Nanogenol búhut o babajer gunah futoh ni gúfaji ti Aláemit agitenol me. ⁵ Gannay gaugu, Aburaham o babajer símit ekeme (100).

⁶ Ñer Saara naah : « Aláemit nakanom eber yal ésumay ! Anóan ajae me eun gabugi gauge gal Isak, pan aber ‡ mimanur n'ínje. » ⁷ Natajen aah : « Ay ájuene aah Aburaham : "Funah fice aari Saara pan arafen añil" ? Maagen mamu, ínje ume asenol maa ápur ni fúfanumol. »

⁸ No Isak ájalo me, Saara nápurendol garaf ; funah faufu, payol Aburaham nakan gaggan gámah.

⁹ Ban Hagar ápullo me Esíp, nasene Aburaham añil ánaire, gajaol Isimael. Funah fice, Saara nanjandenol áni n'efiñen jitiol Isak. ¹⁰ Naah Aburaham : « Uham amigel ahumu bugo n'añolol gujow ! Jambi áñum ake búgabor fubaj payol n'añol amigel ahumu ! » ¹¹ Aburaham no naun me firim faufu, ni tániol, mata mánoman níe, Isimael añolol om may. ¹² Bare Aláemit naagol : « Jambi táñii mala añoli ni mala amigeli ! Wánowan wo Saara aroreni me, nukan wo. Mata Isak ačila ajae me eseni gátuh gagu go nilobi me mala go. ¹³ Mala ápur

‡ pan aber : ni gúhiboriay Isak

amigeli, aamme þop añoli, þan isenol may gátuh guþi-
lo bi eilen ésuh. »

¹⁴ Tihalen fo m'bujom mej, Aburaham nailo ñer
ák'áñarul unaç, nakan mal ni baet baa gabañ, naban
nañar asen Hagar. Náñarul Isimael asenol ni gañen
min gukay.

Min gujow gualo bo n'gafit gámah gaa Beer-Çeba,
nih'iki gulilimbora bo. ¹⁵ No malil mubao me, Hagar
nañar añil ahu ak'abañ fattam jununuh, ¹⁶ aban náhat-
ulo ak'anamo baaba †, mata n'gaþinorol : amañut ajuh
añolol min ajae me eçet. To nanamo me, náni n'ukoñ.

¹⁷ Aláemit naun ukoñ waw wal Isimael. Dó n'émit,
amalaka ahu návogul jaol naagol : « Wa ubaji ?
Jamb'úholi ! Mata añoli to narobo me, Aláemit naune
ukoñol. ¹⁸ Uilo nujoñ añoli ni gañen min uaken !
Mat'açet, ban þan isenol gátuh gahulo. » ¹⁹ Ñer
Aláemit nakan Hagar najegor, min ajuh éhapa. Najow
ák'áij ammenen baelol baa gabañ gagu, min asen
áþurolo arem.

²⁰ Aláemit napoy añil ahu. No nake me ájalo, naçin
bo n'gafit gagu, ban nakan ayaa funajen ámah.

²¹ Nak'açin n'gafit gagu gaa Paran. Min jaol ajesol
anaare ala Esíp.

Aburaham najogor babuge ni Abimelek

²² Gannay gaugu, Abimelek nájoulo ákail bujuh Abura-
ham ; nájaorol ni Pikol aamme afan ekosombilol. No
guçih me, Abimelek naah Aburaham : « Maagen
Aláemit umu búsolli ni wánowan wo nukani me. ²³ Maer
mb'ubbat ni gajow gal Aláemit : Mat'úmus ubutom, ín-
je ni guñolom ni gabulakenom. Niþie n'ekani maaro,
ñer aw may mb'ukan maaro bi n'ínje ni may mof ma-
mu bo nuçin ma. » ²⁴ Ñer Aburaham naagol : « Yoo,
þan ibbat fo. »

²⁵ Bare Aburaham namundum açaf Abimelek mala
éhapaol ece yo uroka açila Abimelek gurame. ²⁶ O
naagol : « Iffasut ay arok me dáuru. Bi jama ímusut iun
elob yauyu, ban aw þop ulobutom yo. » ²⁷ Ñer Abura-
ham nájogul ubbarum, sijamen ni síbe asen Abimelek,
min mbi gujogor babuge. ²⁸ Ban Aburaham náþuren
dó gubaah gal ubbarum gono futoh ni gúuba ahoh
me. ²⁹ Min Abimelek aagol : « Gubaah gaugu gaamme
futoh ni gúuba, bi ekan bu ? » ³⁰ Naagol : « Þan iseni go
n'gañenom bi egiteni búoh ínje ioge éhapa yay. » ³¹ Yo
eçil me min guvoh tiñ tautu Beer-Çeba (dóemme
"éhapa yay yaa gabbat ††"), mata tautu bugo gúuba
gubbat me. ³² Ñer n'gugogor babuge babu to Beer-Çe-
ba. Mbiban, Abimelek bugo ni Pikol n'guot mbaa mo-
fol maamme maa Pilisit. ³³ To Beer-Çeba, Aburaham
naroh to bununuh bámah, aban nalaw to Atúla aron

† náhatulo ak'anamo baaba : ni gúhiboriay guoge náhatulo eþa
yal eya funajen †† éhapa yay yaa gabbat : gajow gagu gaa Beer-
Çeba, ni gúhiboriay gújue may gúni éhapa yay yaa futoh ni gúuba

me bi nánonan. ³⁴ Ni búuyol naçin bo símit ni mof
maumu maa Pilisit.

Aláemit nálingen gáinen Aburaham

22 No þúrto me, Aláemit namañ álingen gáinen
Aburaham. Navogol : « Aburaham ! » Naagol : «
Eé, ínje ume. » ² Naagol : « Uñar áþuri Isak, aamme
érimbanii o numañ me mámah, min uilo ujow bi ni
mof mamu maa Moria. Uçih bo me, núsimenomol,
ban nusaenomol ak'arem ni firijañ fafu fo nijai me egit-
en. »

³ Tihalen fo m'bujom mej, Aburaham nailo ajis uyaj bi
bísimen babu, aban naremben n'asumol fúrovum bi
ejow yay. Nañar urokaol gono gúuba ni áþurolo Isak.
Min gujow mbaa bo Aláemit agitenol me. ⁴ Funah fú-
faten n'ejail, nañanden bin babu bo gujae me. ⁵ Naah
urokaol : « Buru jinamo tale n'asum yay ró. Inje
n'áþurom þan jujow bi baaba bi eke esal Aláemit. Mbi
jiban, n'jibbañul jutogul tale. »

⁶ Ñer nañar uyaj waw waa bísimen babu asen áþurolo
ateb ; açila naogen gumej gagu ni jiiba jaju, min gu-
jaor. ⁷ N'gugow maa, Isak naagol : « Ammay. » Naagol :
« Añúm, ínje umu n'eutteni. » Isak naagol : « Uyaj ni
gumej nuogenae, ñer fubaah fafu faa bísimen babu,
ufela ? » ⁸ Naagol : « Añúm, Aláemit ajae egitenola bu
najaie me ekan min ubaja fubaah. »

N'gujaor gutajen ⁹ iki guçih to Aláemit agitenol me.
Min Aburaham atep to físimenum naremben uyaj waw
fatiya. Naban nahoh Isak aremben fatiya uyaj waw.

¹⁰ No nateb me jiiba jaju bi eramul áþurolo, ¹¹ amalaka
ahu ala Atúla navogulol fatiya bi ñúuba : « Aburaham !
Aburaham ! » Naagol : « Eé, ínje ume. » ¹² Naagol : «
Jamb'ugor áþur ahu, jamb'ukanol maarat mánoman !
Maer niffase búoh núkanumkanum Aláemit, mata ula-
lut esenol áþuri o nuffas me búoh érimbani om. »

¹³ Ñer Aburaham nake ejegor najuh gabbarum gáine
gugol n'usin go n'jununuh jice. Najow ak'ágolul go
áñarul ákail ásimen aban nasaen go iki gurem butum
áþurolo. ¹⁴ Min avoh tiñ tautu "Atúla þan ailo molola". Yo
eçil me n'guoh to bi jama : « To ni firijañ fafufola,
Atúla þan ailo mololal. »

¹⁵ Dó fatiya, amalaka Atúla návogul Aburaham áuten

¹⁶ naagol : « Uutten wo Atúla aam n'elob : Nemme
nukane dáure, min ulalut me esenom áþuri anur ahu,
ti maagen ínje iomme Atúla ban ibbat ínje fanjaom :

¹⁷ Þan ísonieni fanj mbi gabugori gummenj ti suut sasu,
ti þop fuus faa galam fal. Þan mbi guhek ulatoril min
guyab súsgil. ¹⁸ Molil nijae me ésonien súsu sasu þe
saa mof mamu, mata aw nubabaj gákanumom. »

¹⁹ Aburaham nábbañul atoh bo urokaol, min
gúolorul mbaa Beer-Çeba to naçin me.

Gabugor Nahor

²⁰ No þúrto me, n'guhonen guoh Aburaham : « Milika aamme aar atii Nahor, nabajolbaj may úþur : ²¹ afamma gajaol Us, araf me asen Bús, mbiban Kemuel (abuh me Aram), ²² atuten me Kesed, Haso, Þilidaç, Yidilaf ni Betuel. » ²³ Ñer úþur bugaubugu gaamme futoh ni gúfaji, bugo Milika asen ma Nahor, aamme ati Aburaham. Apumail Betuel nabuh Rebeka. ²⁴ Réuma, aar Nahor áuten o naþañut me, nabajol may uñil gubbagir gaamme Teba, Gaham, Tahaç ni Maaka.

Aburaham nanom galah bi efoh Saara

23 Saara no nabaj me símit ekeme ni ávi ni futoh ni súuba (127), ² naçet baubu Kiriati-Aruba baamme Heboron, ni mof mamu maa Kanaan. Ñer Aburaham nahul aarol n'ukoñol ró. ³ Naban nahat to efuluñ Saara, min ajow ak'alob bugaa Hit ⁴ naagil : « Nemme ínje ajaora nem ni mof maumu maamme molul, nilaul junomenom ma fuyah. Min mb'íju ifoh ró aarom. » ⁵ N'guogol : ⁶ « Uuttenóli þaa ! Aláemit akani min úni an ámah n'ésuh ye. Uçob fufoh fafu fafañ me jáari ni guyagóli þe, ban ánoan ni wóli mát'áfiri efoh aari ni fuyagol †. »

⁷ Ñer Aburaham nailo, mbiban náñuþ bi to n'ettam bújoñoril ⁸ naagil : « Iní maagen jimamañ ifoh aarom n'ésuh ye, n'jujow iki julobom Eforon áþur Soar. ⁹ Juogol ínje neege anomenom gaun gagu gaa Makupela, gaamme ni firijañ fafu bo galagol gútij me. Juogomol anomenom go ti gúari me gunomeni min mbi gúni gúmbam. »

¹⁰ Kan Eforon ala Hit umu to n'etut bugal ésugol naroboe. Nábal Aburaham fatiya min mbi ésuh yay þe gaam to me n'gánonum ésugol gúju guunol. Naagol : ¹¹ « Jamb'uyoh bo ! Mat'inomeni go, bare þan íjii go. Níjii go ti maagen bújoñor bugal ésugom þe gaam ma tale. Min mb'úju ufoh ró aari. » ¹² Ñer Aburaham nabbañ áñuþ bújoñoril. ¹³ Naban naah Eforon fatiya : « Uuttenom þaa may ! Injé bi enom go. Þan umañ bacam babu, mamu níju ifoh ró aarom. » ¹⁴ Naagol : ¹⁵ « Jamb'uyoh bo ! Neege, waamme n'etulola ureut ni galah gaa sifaraku sikeme sibbagir. Ñer mb'ufoh ró aari. » ¹⁶ No Aburaham autten me Eforon aban, namañ firimol. Min asenol bacam babu bújoñor ésuh yay þe ; maagen mamu, nañar sifaraku so guþi me ni gucam ni so, aþin butum sono sikeme sibbagir so naunen me, asenol.

¹⁷⁻¹⁸ Mamu Aburaham abbanno me açil galah Eforon gaa bo Makupela, baubu Mámure, ni gaun gagu gaam dó me, bi n'ununuh waw ró. Ban bugaa Hit þe gaam to me ni gánonum ésuh yay gumate ni funomen fafu.

† fuyagol : no, ánoan nabaje fuyagol to gujaeol me efoh o baçel-er.

¹⁹ No bao me, Aburaham náñarul efuluñ aarol Saara ak'afoh ró n'gaun gagu gaa Makupela, galam Mámure baubu Heboron ni mof mamu maa Kanaan. ²⁰ Maer bugaa Hit guffase búoh galah gaugu dó fuyah fafu fuomme gúþure n'guñenil gúni ni gal Aburaham. Ñer nájue maer afoh ró buganol gaçet me.

Aroka Aburaham nake fiñes Isak anaare

24 Maagen Aburaham náfanume fañ, ban Atúla násonienolsonien ni wánowan. ² Funah fice, Aburaham návogul afan urokaol aogen me fubajol þe naagol : « Ugor fatamom †† min ubbat ni gajow Atúla açil me fatiya ni ettam uoh : Mat'uliþ bi n'Isak anaare ni sújur sasu saa babe Kanaan bo niçin me. ⁴ Bare þan mb'ujow bi ni mofom dó ni fiilom uk'uliþulol dó anaare. » ⁵ Aroka ahu naagol : « Iní me ñer aare ahu-mu amañut alagenulom bi babe, níjaenum þiañ áþuri bi ni mof mamu bo núþullo me ? » ⁶ Naagol : « A-a, jamb'újaenum bo áþurom ! ⁷ Uffas búoh Atúla aamme ala fatiya, akanom me níhalul fiilom ni mofom, aban nabbat aagom mof me þan asen yo gabugorom, açila þan áboñul amalakaol ayabi gayoñ. Min mb'úju úñesul anaare bi n'áþurom. ⁸ Iní me aare ahu amañut alagenuli, gabbati ñer gúþure. Bare mánoman níe, jamb'újaenum bo áþurom ! »

⁹ Ñer aroka ahu nagor fattam afanol Aburaham min abbat ti nalobol yo me. ¹⁰ Naban nañar wafañ me jáari ni fubaj afanol ájuþ ni suñokombo sono guñen sal afanol, min akay mbal ésuh yay yaa Nahor, baubu ni mof mamu mo guvoge me Aram Naharaim. ¹¹ No naçih me n'éhapa yay yalof me ésuh yay, bunaa báruser. Ban tinah tautu, waareaw nihi gúkail to me gáij. Nakan to suñokombo sasu min siya gújul. ¹² Náni n'galaw aah : « Aw Atúla aamme Aláemit ala afanom Aburaham, ínje umu n'elai : Ukan min iemor jama ni o niñese me ! Mamu mb'ugiten afanom Aburaham gábbolii. ¹³ Injé ume ninave lof éhapa yay to sújur ésuh yay gújaeul me gáij. ¹⁴ Þan iroren ace ni bugo áñien jifinol min irem ; aagom me : "Urem, ban þan isen þoþ suñokomboi sirem", þan ñer iffas búoh açila nuçobe bi n'Isak aamme amigeli. Mamu þan ijuh me búoh nugitene afanom gábbolii. »

¹⁵ O m'babanerut elob, ni baj bájur bice átebul jifin ni gabandol açigul. Gajaol Rebeka, bájur Betuel aamme añol Milika bugo ni Nahor, ati Aburaham. ¹⁶ Ban bájur om áarie nár ; ámusut affas ánaine. Naalo bi n'éhapa yay ák'ámmenjenul jifinol min ábahoul. ¹⁷ Aroka Aburaham natey iki guemor, min aagol : « Uboket újijom jal n'jifini irem. » ¹⁸ Naagol : « Yoo, uyab urem ! » Nafaen áanul jifinol átuh ni guñenol bi esenol arem. ¹⁹ No naban me, naagol : « Þan íj may bi ni suñokomboi iki

†† ugor fatamom : Bugaa no, gúni me n'ebbat maa waf wájala-jo, mamu nihi gukan me.

supoñ. » ²⁰ Náulen to baenah jifinol ni gáremum sihaj sasu, aban nabbañ aalo ák'áijul mice mal. Mamu iki suñokombo sasu þe supoñ. ²¹ Aroka ahu nah'alujol mamu m'balobut wáfowaf naagoro : « Atúla þian nakakan bulagoom bútuén. »

²² No suñokombo sasu sirem me siban, áine ahu nasenol elonjuloŷ yal éurus yal enoben ni súñundu, ni þoþ gúliñah gúba gal éurus gáliie. ²³ Aban naagol : « Uboket ugitenom ay abugi. Ulobom may ter yaŷ þai baje tiñ to jújue júmori ínje ni buganom ? » ²⁴ Naagol : « Injé Betuel abugom, o Milika abaj me ni Nahor. »

²⁵ Natajen aagol : « Yaŷóli baje tiñ to jújue júmori, baje þoþ mafos ni éful yammeŷe. » ²⁶ Ñer áine ahu náñuþ bi esal Atúla ²⁷ naagol : « Gasal gúni ni aw, Atúla, aamme Aláemit ala afanom Aburaham, aw agitenol me nánonan gábbolii ni músumi. Núçibbenulom çol bi to ni fiil afanom. »

²⁸ To baenah, Rebeka natey bi ni jaol ak'agitenol wabaj me. ²⁹⁻³⁰ Ban nabaje álinay gajaol Laban. Laban najuge elonjuloŷ yay ni súñunduol ni gúliñah gagu gaamme ni guñenol. Nemme naune þoþ bagitener álinol Rebeka, min áine ahu alob me ni o, ñer nailo atey atoh bo aroka Aburaham galam éhaþa yay, o ni suñokombool. ³¹ Naagol : « Aw o Atúla ásonien me, újoul bi yaŷóli ! Jamb'unamo mamu tíyaŷ ! Nicokore yaŷ yay bi ealenul, buru ni suñokomboul. » ³² Ñer n'gújaor bi yaŷ Laban. Min urokaol gujal bíteb suñokombo sasu, guban n'gusen so mafos ni éful sitiñ. N'gúŷarul þoþ mal min mbi áine ahu ni gátinenol me guþos guolil. ³³ No gugabulo me bi fitiñ, aroka Aburaham naagil : « Mat'itiñ ínje m'baloberutul waŷallom me bi tale. » Laban naagol : « Ñer ulob ! »

³⁴ Naagil : « Injé aroka ala Aburaham om. ³⁵ Ban Atúla násoniesonien afanom faŷ nakanol an ámah, nasenol fubaj fámah faa ubbarum, sijamen ni síbe, suñokombo ni musum, síralam, éurus, uroka wáine ni waare. ³⁶ Saara, aamme aar afanom, nasenolsen áþur ni fúfanumol. N'áþur ahumu nahale fubajol þe. ³⁷ Bare afanom nakanomkan min ibbat ieh : mat'íŷes bi n'áþurolo anaare ni sújur sasu bugaa bo Kanaan bo naçin me ; ³⁸ mbi tin íjoul bi babe ésugol min íŷesol anaare to ni fiilol. ³⁹ Neegol : "Aare ahumu alat me elagenom ?" ⁴⁰ Naagom : "Atúla o nih'íþi me nikan gúboñol, þan aboñuli amalakaol ayabi gayoŷ min akan bulagoi m'bútuén, mb'ulíþ anaare ala fiilom bi n'áþurom." ⁴¹ Naagom may : "Nánonan nuçih bo, hani gulale eseni bájur bi n'áþurom, gabbat gagu gúþure."

⁴² Jama no niçilo me néhaþa yay, nilalaw Atúla ieh : "Aláemit aamme ala afanom Aburaham, uboket ukan bulagoom m'bútuén." ⁴³ Injé ume n'galam éhaþa yay ninave. Bájur ajae me éjoul bi gáij, niegol : "Uboket újiom jal ni jifini irem", ⁴⁴ min aagom : "Uyab urem, ban þoþ þan iremen suñokomboi", bájur baubu mb'áni me o nuçob me bi éni aar áþur afanom. ⁴⁵ Balama iban

galaw gaugu n'éçigirom, nijuh Rebeka átebul jifinol ni gabandol naalo ake gáij. Neegol : "Uboket újiom irem !" ⁴⁶ Nafaen áñien jifinol min aagom : "Urem, ban suñokomboi þoþ þan iremen so." ⁴⁷ Mbiban niorenoł : "Ay abugi ?" Naagom : "Betuel abugom, aamme añol Nahor ni Milika." No ñer niŷar me elonjuloŷ yay íŷobenol n'éñundu, ni gúliñah gagu n'guñenol. ⁴⁸ Þúrto niya gújul bújoŷor Atúla min isal açila aamme Aláemit ala afanom Aburaham, min áçibbenulom me çol bi tale yaŷul. Mamu níjue ícin bi n'áþurolo gañen bájurul aamme gabulaken atiol. ⁴⁹ Niorenoł ñer, íni me þan jibaj gailo gaa yaŷ gaaro bi ni afanom, n'julobom ; let mo, n'julobom þoþ min itos itajen. »

⁵⁰ No nalob me aban, Laban ni Betuel n'guogol : « Maagen, dárú bakaner Atúla. Mati júju julob to wáfowaf. ⁵¹ Rebeka umu ailo me. Ujáenumol ñer uk'usen áþur afani ayab, ti Atúla alob yo me. » ⁵² Aroka Aburaham no naun me gurim gaugu, naya gújulol min áñuþ bi n'ettam nasal Atúla. ⁵³ Naban náþunnul bíibor baa síralam ni bal éurus ni þoþ wañ waaro asen Rebeka. Náþuren þoþ uce ti wo áji jaol ni álinol. ⁵⁴ No naban me, açila ni gátinenol me n'gunamo n'gutiñ ni gurem. Mbi guban niki gufilo.

Tihalen fo m'bujom no guilo me, aroka Aburaham naagil : « Ñer maer jihalóli min jibbañ bi n'afanom ! » ⁵⁵ Jaol n'álinol n'guogol : « Þan uhalóli tale Rebeka utajen butum gunah guñen, þúrto n'jujow. » ⁵⁶ Naagil : « A-a, nemme Aláemit nakakan bulagoom bútuén, juboket jambi jujogom jitajen, jihalom min ibbañ maer bi n'afanom ! » ⁵⁷ N'guogol : « Ñer uvogulaol min uunal fola ! » ⁵⁸ Rebeka no naçilo me, jaol n'álinol n'gurorenol : « Numarje ejow búsol áine ahume ? » Naagil ey. ⁵⁹ N'gúhalol min ajaor ni aroka Aburaham ni buganol. Naŷar may áelol me. ⁶⁰ Balama gujow, bugaa yaŷol n'gúsonienol guoh :

« Aw aamme álinoli,
mbi gabugori gummeŷ iki guþilo súuli !
Mbi þoþ guram súsuþ ulatoril þe ! »

⁶¹ No guban me, Rebeka ni urokaol waarema n'gújuþo ni suñokombo sasu min gukay manur n'aroka Aburaham. Mamu nalíþulo me Rebeka bi n'Isak.

⁶² Toker Isak o baçiner galam éhaþa yay yo guvoŷe me Lahai-Roi †, ák'átosul bi Negev, bo nailen me gúgulol. ⁶³ Fice funah tiname, o báþurerul áni n'gajator, naŷanden suñokombo so n'éjoul. ⁶⁴ Rebeka may nake ejegor naŷanden Isak, nafaen áavul n'eñokombool ⁶⁵ naah aroka Aburaham : « Dáudua ay áine om me ájaeul me ban uemoral ? » Naagol : « Dárú afanom. » Ñer Rebeka naŷar ésorol afut buulol. ⁶⁶ No guemor me, aroka ahu nagiten Isak bu bulagool bujow me þe. ⁶⁷ Ñer Isak nájaenum Rebeka bi ni fúggut fafu faamen

† Lahai-Roi : uluj may 16.14.

me faa jaol Saara. N'gúyabo, ban namaḡol mámah. Mamu may, Isak áti me mufuol mal eĉet jaol.

Gabugor Aburaham gapago

25 Aburaham nabbañ ayab ace aare gajaol Kétura.
² Nabugol úpur gaamme Simiran, Yokuĉan, Medan, Majan, Yiĉebak ni Ĉua. ³ Yokuĉan nabuh Ĉeba ni Dedan ; Dedan aamme þay afan ala bugaa Aĉur, Lé-tuĉ ni Léum. ⁴ Majan úpurol guomme Efa, Efer, Henok, Abida ni Elida. Dáuru þe gabugor Kétura.

⁵ Aburaham nahat ápurol Isak fubajol þe. ⁶ Náþuren wafol uce asen úpurol bugaa Kétura ni Hagar. Bare balama aĉet, náþurenil gujow gúrali ápurol Isak, mbaa bo tinah talu túpureul me.

Eĉet Aburaham

⁷⁻⁸ Fúfanum Aburaham fúariari ban ni fiþio. No naĉet me, o babajer símit ekeme ni úvi gúfaji ni gaat (175). Min ñer aalo atoh bo sipayol n'ufuga. ⁹ Ñer úpurol Isak ni Isimael n'gújaenum efuluḡol iki gufoh Makupela baubu Mámore, ni gaun gagu gaamme ni galah gagu gal Eforon ápur Soar ala Hit ; ¹⁰ galah gaugu go Aburaham anom me ni bugaa Hit, dó gufogol me galam aarol Saara. ¹¹ No Aburaham aĉet me þúrto, Aláemit násonien ápurol Isak atajen. O baĉiner lof éhaþa yay yo guvoqe me Lahai-Roi.

Gabugor Isimael

¹² Gáu Isimael maa gujæe, ápur Aburaham o nabaj me ni Hagar ala Esíp aamme amigel Saara :

¹³ Uþúr Isimael ubuge, ti gúulo me : Nebayot aamme afammaol, mbiban Kedar, Adibeel, Mibusam, ¹⁴ Miĉema, Duma, Masa, ¹⁵ Hadad, Tema, Yétur, Nafiĉ, ni Kedema. ¹⁶ Dáuru úpur Isimael gaamme guñen ni gúuba ; bugo þe bífesum bom, ánoan ni bugo afan ala fiil nam, ban nasen ésugol ni furobool gajaol. ¹⁷ Isimael no naĉet me, o babajer símit ekeme ni ávi ni gaat ni súuba (137). Min aalo atoh bo sipayol n'ufuga.

¹⁸ Buganol guke me guĉin ni mof mamu malof me Esíp, újogum Havila bi Ĉur, galam mof mamu maa Aĉur. Gaunorutil ni gutiil go guĉil me éhatulor yauyu.

Esau ni Sakob

¹⁹ Gáu Isak, ápur Aburaham, maa gujæe :

Isak, Aburaham abugol. ²⁰ No nabaj me símit úvi gúuba, nayab Rebeka aamme bájur Betuel, náni þoþ álin Laban. Bugo éubail Padan-Aram gúpullo. ²¹ Bare Rebeka ájuut affas fufane. Ñer Isak nah'alaw Atúla tima nasen aarol gásamay. Atúla náttunol min akanol ateb. ²² Ni bíteb baubu, náni n'enah múuba, ban múuba maumu nihi mutaj ró ni farol. Rebeka najahali naah : « Wa uom n'ebajom ? » Mufarḡ najow ake eḡes gasab n'Atúla. ²³ Atúla naagol :

« Uú gúuba guom n'aw, súsubh súuba þan súþurul ni bugo sañumut ejamor : ece þan efaḡ epayo sembe, apuma þan ábahen afamma amigel. »

²⁴ No funagol fiĉih me, nabaj may múuba.

²⁵ Amundum me ajuh tíyaḡ, ni kan añil ájuge, ban nafalet ti énuhureḡ. N'gukanol gajow gagu gaa Esau (dóemme "nafalefalet"). ²⁶ Mbiban, atiol nájoul gañenol go baroḡer n'éjoh futoñ afamma. N'guvogol Sakob (dóemme "najogol ni futoñ") †. No Esau ni Sakob gubugi me, Isak o babajer símit úvi gúfaji (60).

²⁷ No uñiaw gújalo me, Esau nakan asaa ámah, ban namaḡ baha. Sakob o nakan an abebene, nd'ake ban. ²⁸ Þail, Esau nafaḡe namaḡe mata ellu baha naruhene ; jail tin o biinumol ni Sakob nabaḡ bo.

²⁹ Funah fice, Esau nábbañul ni jasaw mayoge. Natoh atiol Sakob o básiler búholoḡ baa gusah. ³⁰ Naagol : « Ujíom básileri bájuh me itiñ, bieb bumugom ! Básiler baubu bájuh me, bo nimaḡe. » (Yo eĉil me ni'gusalol Edom, dóemme "ájuh me".) ³¹ Sakob naagol : « Umundum þan unomenom fufanei pe ! » ³² Naagol : « Þan iĉet m'bieb. Fufaneom wa fúju to ekan ? » ³³ Naagol : « Ñer ubbat ! » Min abbat gaa búoh nanomene Sakob fufaneol. ³⁴ Ñer Sakob nasenol unaĉ ni básiler gusah gagu atiñ ak'apoñ, aban narem nakay. Mamu Esau aĉotihen mee fufaneol.

Aláemit naliḡen ni Isak babugeol bugo n'Aburaham

26 Þúrto, bieb bice m'búloul n'ésuh yay, búbuli ni babu babajen me Aburaham o m'buroḡol. Ñer Isak nailo bi ejow mbaa Gerar atoh bo Abimelek, aamme ávi bugaa Þilisit. ² Kan Atúla napíþi naagol : « Jamb'úffus Esíp, bare mb'unamo n'ésuh yay yo nijai me egiten. ³ Mb'unamo ró. Injé umu búsolli, ban þan ísonieni, mata aw ni gabugori nijæe me esen mof mau-mu. Firim fafu fo jihalor me ínje ni þai Aburaham, þan ífaro ni fo bi n'aw ni gabugori. ⁴ Guñoli ni gabulakenil þan ikanil gummeḡ ti suut sasu ; þan isenil ettam yauyu þe guogen. Ni gabugori mb'ísonienum me súsubh sasu þe saa mof, ⁵ mata Aburaham buruḡol n'ínje nabaḡ bo, nauttenomwutten, nákanum firimom, ban nakan gúboñom. »

⁶ Yo eĉil me Isak nak'arobo Gerar.

Isak ni Rebeka n'ésuh Abimelek

⁷ Nemme Rebeka anaare om áarie mámah, Isak náholi jambi gumugol mola. Yo eĉil me, nánonan no bugal ésuh yay guorenol mala aare ahumu, naagil dárú álinol om. ⁸ Isak nanamo ró þio. Funah fice, ávi ahu Abimelek nake eḡalo n'elajenol naḡanden Isak áni n'emamaen Rebeka. ⁹ Navogulol naagol : « Aw hum

† Sakob : gajow gagu gaa Sakob, ni gúhiboriay gújue may gúni abuta.

dáuru aari om ! Ban aw nuogóli dáru álini. Wa učile ? »
 Naagol : « Níholiholi jambi an amugom mola. »
¹⁰ Naagol : « Bakaner bu nukanóli me báni me ? Jatito
 ace ni wóli ðan afilenen aari min mb'učilóli n'jital ni aw !
 » ¹¹ Aban nasen gúboñ gauge n'ésuh yay ðe naagil : «
 An agor me áine ahume ter aarol, ðan amugi ! »

¹² Emít yauyu, Isak naañ ulah n'ésuh yay. Min Atúla ásonienol me, nañit iki ðilo butum ñono ekeme wo naroh me. ¹³ Ban fubajol ni fufañ ni fújaloe ¹⁴ iki abaj sukore sámah saa ubbarum, sijamen ni síbe, ni ðoð uroka gammeñe. Yo ečil me bugaa ðilisit n'gúsilaet mola, ¹⁵ iki gutik síhapa sasú ðe so uroka ðayol guoh me o m'buroñol.

¹⁶ Abimelek no najuh me fubaj Isak, naagol : « Upúr n'ésugoli, mata nubbanno ufanóli ekan an ámah ! »
¹⁷ Ñer Isak nailo ajow ak'ailen gúgulol galam fíçilçilen fafu fahay me faa Gerar. ¹⁸ Aban natikul síhapa sasú saa ðayol so bugaa ðilisit gutiken me, aban nabbañen to ujow so wañi me.

¹⁹ Funah fice, uroka Isak n'guoh éhapa evugul iki ébul. ²⁰ Ñer ukoñaaw bugaa Gerar n'guiyul gúrigen bugala Isak n'guogil : « Mal maume, wóli jičil mo ! » Isak navoh éhapa yauyu Esek (dóemme "gárig"), mata ukoñaaw érigenol gumañene. ²¹ N'gubbañ guoh ece éhapa ; yo may nebbañ eilenul gárig. Yauye navoh yo Sitina (dóemme "síñagor"). ²² Natos ak'aoh éfaten ; yo ebajut gárig. Yo ečil me navoh yo Rehobot (dóemme "mauñe mo an ačilut"). Naah : « Maer Atúla nasenolal ni mof maume mauñe májue eñalolal fubaj. »

Isak ni Abimelek n'guhador gabbat gaa gajamor

²³ Þurto, Isak najow mbaa Beer-Çeba. ²⁴ Mb'učiga ni fuh, Atúla nápullol naagol : « Injë iomme Aláemit o ðai Aburaham áinen me ni o. Jamb'úholi, mata inje umu búsolli. Þan ísonieni min mb'ubaj gabugor, dó ðe mala Aburaham aamme amigelom. » ²⁵ Ñer Isak nateð to físimenum min alaw to ni gajow Atúla. Nailen to ðoð gúgulol, ban urokaol n'guoh to may éhapa.

²⁶ Funah fice, Abimelek náþurur Gerar ákail bujuh Isak. Nájoull n'ataraol Ahusat ni afan utigaol aamme Pikol. ²⁷ Isak naagil : « Wa učile n'jikelom bujuh ? Leti buru jihumulom n'ésugul mata jujogutom jon ? »
²⁸ N'guogol : « Wóli jujuge ñanno ca búoh Aláemit umu búsolul. Yo ečil me n'jipinor juoh : Jújoull min gásumay gúni n'etulolal, ban gásumay gaugu, mbi gabbat gulinen go : ²⁹ Mb'ubbat uoh mat'úmus ukanóli maarat, ti may wóli fañaóli júmusut me jílatieni. Maaro barebare jikani iki jihali nukay n'gásumay. Maagen, aw an o Atúla ásoniene. »

³⁰ Ñer Isak násilil gutiñ n'gurem nímore. Mbiban nasenil n'gúmore. ³¹ Tihalen fo m'bujom mej n'guilo, ánoan ni bugo nabbat. Mbiban Isak nasafil min guhalor n'gásumay. ³² Ban funah faufu fanur fafu, uro-

ka Isak n'gújoull iki guogol : « Ehápa yay yo juoh me, ébule ! » ³³ Ñer Isak navoh yo Çiba (dóemme "gabbat"). Yo ečil me bi jama ésuh yauyu n'guvoh yo Beer-Çeba (dóemme "éhapa yaa gabbat").

Waar Esau

³⁴ Esau no nabaj me símit úvi gúuba, nayab waare gúuba bugala Hit. Atíar gajaol Yehudit, bájur Beerí ; áuten gajaol Basamat, bájur Elon. ³⁵ Waareaw ubugi n'guyogen Isak bugo ni Rebeka fañ.

Sakob nabut ðayol bi eyab gásonien gagu go Esau añumen me eyab

27 Isak maer náfanume nár, ban bujugol m'búka-sulo ák'ápim. Funah fice, navoh añolol afamma : « Esau ! » Naagol : « Eé, inje ume n'eutteni. » ² Naagol : « Nujuge hum búoh inje nífanume. Iffasut funagom fal ečet. ³ Nimañe uñar funajeni ni simelei min ujow bi ni baha numugulom bo énuhureñ. ⁴ Mb'uban núsilom yo básiler babu bo niruhen me itiñ min ísonieni bala ičet. » ⁵ Ñer Esau nailo ajow.

Kan Rebeka umu n'eutten wo gulobe me. ⁶ Nafaen avoh Sakob naagol : « Niune ðai aah Esau ⁷ ak'amugulol énuhureñ ni baha ákail ásilol atiñ ; mb'aban násonienol bala ačet. ⁸ Aþ'utten, ban nukan ti nijae me elobi : ⁹ Þan ujow bi n'ekore yay nujogulom dó míjehel múuba malie, min ísil ðai básiler babu bo nafañ me namañe. ¹⁰ Mbiban nuteb bo uk'usenol atiñ min ásonieni bala ačet. »

¹¹ Sakob naagol : « Nuffase Esau nafalefalet, ban inje ifaletut. ¹² Iní ter ðayom namamaenorum, ðan affas búoh dáru let Esau, ban ðan ajoh búoh inje ebutol nimañe, min til ñer atabom. » ¹³ Naagol : « Jamb'úholi, úttun firimom. Ujow uk'ujogulom míjehel mamu. Atabi me, gatab gagu ðan gulo n'inje. »

¹⁴ Ñer Sakob najow ak'añallol míjehel mamu. Min Rebeka ñer ásil básiler babu bo áinol aruhen me. ¹⁵ Naban nañar wañ áþurol afamma Esau wafañ me jáari wo natoh ró me ni yañ yay, akan áþurol apuma Sakob. ¹⁶ Nañar may ubañ míjehel mamu afut guñenol ni ehondorol, bafaletut me. ¹⁷ Aban nasen Sakob básiler babu ni unaç waw ájaenum bi esen ðayol.

¹⁸ Sakob najow ak'atogol to, navogol : « Ammay ! » Naagol : « Añúm, inje ume n'eutteni ; bare áþurom ay uomme alobe maa n'inje ? » ¹⁹ Naagol : « Injë om Esau, añoli afamma. Nikane wo nulobom me. Uilo ñer unamo min utiñ ellu yay yo nurorenom me, mb'uban nusenom gásonien gagu gúiya. » ²⁰ Isak najahali naagol : « Bu nukane min úbajul énuhureñ yay jas me ? » Naagol : « Atúla aamme Aláemit o núinen me ni o, o asenom yo. » ²¹ Naagol : « Añúm, útosul ulofom min imamaenori, mamu níju iffas ter maagen joon aw áþurom Esau om. » ²² Min Sakob atos atogol to. Isak

namamaenorol naah : « Firim fafu, fo faa Sakob fom, bare guñen gagu, go maagen gal Esau. »²³ Nemme guñen Sakob gufalefalet may ti gal atiol Esau, þail áju-ut átallool. Bare bala ásonienol ti maagen,²⁴ nabbañ arorenol : « Ti maagen, aw Esau uomme ? » Naagol : « Injé fañaom. »²⁵ Naagol : « Ñer ugabom básileri itíñ, min mb'íju ísonieni. » Nagabol atíñ, nasenol may bíñu arem.²⁶ Mbiban Isak naagol : « Yoo, áñum, ulofulum min úllorora. »²⁷ No Sakob akan mo me, þayol naun gatiñ wañ waw wo nakano me. Ñer nasenol gásonien gauge naagol :

« Maagen gatiñ gauge gal áñum gom, ganogor me ti gaa galah go Atúla ásoniene.
²⁸ Mb'Aláemit aseni gamon gáaveul me fatiya, mb'aseni þoþ fubaj fal ettam, ti bahager ni bíñu yammeñe.

²⁹ Mbi súsuh sammeñe suutten n'aw, mbi bugan gammeñe guya gújulil bújorori. Þan uyab gayoñ gutii þe, iki guya gújulil bíþimbori. An atabi me, mbi gatab gagu gúbbañul bi ni o, bare an ásonieni me, mbi þoþ ayab gásonien ti go. »

³⁰ Mamu Isak ásonien me añolol Sakob.

Sakob o n'ēju ehalor ni þayol, Esau nábbañul n'jasaol.

³¹ O may násil básiler babu bo þayol aruhen me ateb akaol esen naagol : « Apa, uilo min utíñ ellu yay yo niñalli me n'jasaw jaju. Mb'uban núsonienom ti nu-lobom me. »³² Naagol : « Aw uomme ay ? » Naagol : « Injé, áþuri afamma Esau. »³³ Isak no naffas me búoh dárú Esau om, náñag natelen nímore naagol : « Min til ay akaene jasaw iki aňallom ellu yatemoritemor itíñ aw m'baçigerulat ? O til nísonien me, ban gásonien gaugu þan gúni ni o bi nánonan. »³⁴ Esau no naun me firim faufu, nalo me tes naya gápib aah þayol : « Injé may, úsonienom ! »³⁵ Naagol : « Atii abutom min aram gásonien gagu gáarien me gúni gúiya. »³⁶ Naagol : « Maagen, gajow gagu gaa Sakob, ni mo gukanol go : abuta bugan ! Nabutom bi níuba, min aram fufaneom ni may gásonien gagu go niñumen me eyab ni aw. » Nabbañ aagol : « Nañouti gásonien gace bi n'ínje ? »³⁷ Naagol : « Nikanolkan mb'áni gayoñi bándor, ban nikanol þoþ mbi buru gutiol þe jíni umigelol. Nísonienol mb'abaj bahager ni bíñu yammeñe. Añúm, wa níjue þiañ ibbañ ikan bi n'aw ? »³⁸ Naagol : « Min ñer gásonien gaugu ganur pat nubaje ? Ammay, uboket usenom may gásonien gace ! » Min áarul akoñ.

³⁹ Ñer þayol naagol :

« Þan uçin úhatulo ettam yay yári me !
Þan úhatulo bo gamon gagu gúloeu me !

⁴⁰ N'gafojei † mb'útiñum me,
ban þan ukan amigel atii.

Bare búuy babu bíya, ésuh bi n'ésuh,
mbi biçili me min uþah ni fimigeleti. »

† gafoje : *garien gom gahulie ban ni guñeh, go ekosombil yay nihi guogen bi bútaj fitih babajer.*

Sakob natey mbaa Haran

⁴¹ Esau nabañ Sakob ni fiiñ mala gásonien gagu gaa þayol go naramol me. Naah m'biinumol : « Þayóli açet me funah, þan imugol. »⁴² Rebeka no naffas me bipinorum Esau, návogul Sakob naagol : « Ukánum, atii Esau naþinore jamugi bi elugen wo nukanol me.

⁴³ Añúm, uuttenom, nuffase buma : uilo ujow bi n'álinom Laban baubu Haran. ⁴⁴ Mb'urobo bo nunah bi no fiiñ atii fujae me eyom. ⁴⁵ Mb'unamo bo bi no najae me éjumor wo nukanol me, níboñul an ákail aňali. Mata imañut íburul buru éubaul funah fanur. »

⁴⁶ Naban naah áinol Isak : « To niemme, buroñ baube nipoñbopoñ mata gúsabulom, waar Esau bugaa Hit, guyogenomyogen nár. Iní me may Sakob ban abbañ áyabul bo anaare, ñer níni to m'buroñ bi wa ? »

28 Ñer Isak návogul Sakob min abbañ asenol gace gásonien. Naagol : « Jamb'uyab anaare ala babe Kanaan. ² Uilo ujow bi Padan-Aram, ni yañ aolom Betuel abuh me jai. Bo mb'úyabul ace ni sújur Laban aamme álin jai. ³ Mo Aláemit-Sembe mb'ásonieni, min ubaj gabugor gámah, min mb'ukan þay afan ala súsuh sammeñe. ⁴ Aláemit mb'ásonieni ti násonien me Aburaham, aw ni gabugori þe, min mb'úju uogen mof mamu to nuçin me maer ti ajaora, mo Aláemit asen me þai afan Aburaham. »

⁵ Mamu Isak akan me Sakob min akay mbaa Padan-Aram bi ni yañ Laban, áþur Betuel. Laban aamme álin Rebeka, jaw Sakob ni Esau.

⁶ Esau naun gaa búoh þayol násonienonien Sakob min aboñol mbaa Padan-Aram, bi eke éñesul anaare ni yañ Laban. Ban no násonieneol me, náfirenolfiren eyab anaare dó Kanaan. ⁷ Ban Sakob náttutun firim þayol ni jaol min akay mbaa bo. ⁸ Ñer Esau nátallo búoh þayol amañut sújur Kanaan, ⁹ min aah ban ak'al-ípul ace aare atajen. Ñer nak'ajuh Isimael aamme may añol Aburaham, min ayab bájurol Mahalat aamme álin Nebayot.

Aláemit nasen Sakob síyeut

¹⁰ Ñer Sakob náþur Beer-Çeba áni n'ejow mbaa Haran. ¹¹ No tinah tujon me, nailen bi eñes to najae me gámori. To nafilu me, nañar eval náhago. ¹² Náyeut ; ni síyeutol najuh biñehet biilo n'ettam bi fatiya émit, ban ni baj emalaka ni'gujiñ n'gúavul. ¹³ Atúla dó fatiya biñehet babu náagul Sakob : « Injé iomme Atúla, Aláemit ala þai afan Aburaham ni þai Isak. Þan isenul mof mamu to nufilo me, aw ni gabugori. ¹⁴ Þan gummeñ ti eus ; biçin babu bolul þan bujow bubbañen bo tinah tiyeul me bi bo tuloe me, ni may bubbañ bújogul n'gañen gárib bi ni gamay. Ni gajow gagu gúiya ni gaa gabugori, mb'isen me guil gagu þe gal ettam yay gásamay.

¹⁵ Injé umu búsolli. Þan ipoi tánotan to nujae, bi funah

fafu fo nijae me ebbañenuli bi n'ésuh ye. Mat'ímus ijundeni. Ban wo nilobi me þee, þan ikan wo. »

¹⁶ No Sakob álío me, naah : « Maagen, Atúla umu tale, ban ínje iffasenut yo. » ¹⁷ Náholi naah : « Tiñ taute tílilii ! Maagen, biçin Aláemit bom, ni þoþ gánonum émit. » ¹⁸ Mb'uçiga ni bujom, náiyali anjar eval yay yo náhagoen me ni yo ailen bújonih bi ekan fúosenum. Nañar édunen † áçir fo. ¹⁹ Naban navoh tiñ tautu Betel (dóemme "yañ Aláemit"). No, nihi guvogen to Lús.

²⁰ Þúrto, Sakob nabbat bi n'Aláemit naagol : « Iní me aw Atúla umu búsolom, ban nupoyom ni bújaorom, nusenom þoþ itiñ nisimo, ²¹ ík'íbbañul n'gásumay bi ni fiilom, no þan ijogi me guñen gúuba bándor. ²² Eval yauye yo niilen ma ban níçir yo, mb'éni yañi. Ban ni wo nujae me esenom þe, þan íþuren dó gakib ganur ni wono guñen iseni. »

Sakob naçih nende Laban

29 Þúrto, Sakob nailo ajow mbaa bo tinah túþureul me. ² Najow ajow ajow, funah fice nañanden éhaþa n'eparandan yay to sukore sífaji saa ubbarum ni sijamen suom n'gáelo, mata to síþie nihi sirem. Ban ni baj fuval fámah fuguben éhaþa yauyu. ³ Nánonan no sukore sasu suomunorulo iki sírir, n'gúbaken fuval fafu min guremen so ; mbiban n'gubbañen fo. ⁴ Sakob nasaf ukoñaaw naagil : « Gutiom, bay júþullo ? » N'guogol : « Haran júþullo. » ⁵ Naagil : « Jiffase þian Laban añol Nahor ? » N'guogol : « Ey, jiffasol. » ⁶ Naagil : « Bu nakane ? » N'guogol : « Umu to gásumay. Fubambañ, bájurol Raçel umua ájaeul me n'ekoreol. » ⁷ Sakob natajen aagil : « Bare tinah tinanjut bi eomen sukore sasu. Jiremen so jiban, n'jibbañen so sike gafen. » ⁸ N'guogol : « Jújuut jifaen jikan mo. Þan jumundum juomen so þe, balama jíbaken fuval fafu min jiremen so. »

⁹ O m'babanerut elob ni bugo, Raçel, aamme may akoña, naçigul n'ekore þayol ; ¹⁰ ban þay Raçel ni jaw Sakob, bálínay bom. No Sakob ajugol me açigul n'ekore Laban, nátosul bi to n'éhaþa yay min ábaken fuval fafu bi eremen ubbarumol. ¹¹ Mbiban nállon Raçel nakaw ¹² naagol : « Injé an þai om ; Rebeka abugom. » Ñer Raçel nafaen atey ak'agiten yo þayol. ¹³ No Laban aun me búoh añol álinol najoulo, náteil iki guemor, nállonol, namamaenorol, aban nájaenumol bi ni yañol. No guçih me, Sakob nagitenol waçilol me éjoul. ¹⁴ Ñer Laban naagol : « Maagen aw wola ni fiil fanur núþul-lae, fásimola fanur. » Min Sakob anamo to fieñ iki fubao lis.

Sakob nayab Lea ni Raçel

¹⁵ Funah fice, Laban návogul Sakob naagol : « Maagen, aw anom. Bare yo mat'eçil nuh'urokom bamotoñ.

† édunen : édunen yay yolil, yoemme édunen yaa guoliv.

Wa numañe mb'icami ? » ¹⁶ Kan Laban nabaje sújur gúuba ; afamma gajaol Lea, apuma Raçel. ¹⁷ Lea gúçilol guñannout, bare Raçel náari ajugo, nabaj gailo. ¹⁸ Sakob biinumol m'bíni ni Raçel ; yo eçil me, nábahul Laban aah : « Bájuri Raçel nimañe ; þan iroki mola símit futoh ni súba. » ¹⁹ Naagol : « Yoo, unamo nurok. Esenol aw efañe gásomom esenol ace ábulo. » ²⁰ Ñer Sakob nanamo to narokol símit futoh ni súba mala Raçel. Nemme namanolman nár, símit sausu ni sijas ni o ti nihi síni me gunah guman.

²¹ No sibao me, naah Laban : « Yoo, símilom sírire. Maer usenom aarom min jíçin. » ²² Ñer Laban návogul bugal ésuh yay þe min akan gaggan gámah gaa búyaboil. ²³ Mb'uçiga gállim, nañar tin bájurol afamma Lea ak'asen Sakob, min gúmor. ²⁴ Laban nañar Silíþa aamme ace n'urokaol waarema ábahen asen Lea min nah'arokol.

²⁵ Tihalen fo m'bujom, Sakob najuh búoh kan bugo ni Lea gúmoe. Ni táñiol naah Laban : « Bu nukanom me ? Leti mala Raçel nírokumi ? Wa uçile ñer nubutom ? »

²⁶ Naagol : « Wóli ésugoli ndi jikan me, ndi jumundum jisen apuma búyabo bala afamma. ²⁷ Uban fiiyai faa búyaboul buru ni Lea. Þúrto, niseni þoþ Raçel, íni me þan utajen urokom símit sice futoh ni súba. »

²⁸ Sakob nahabo min afaben fiiyay fafu ni Lea. Mbiban, Laban nasenol ñer Raçel ayab. ²⁹⁻³⁰ Min Sakob açin ni o, ban namanol iki fañ Lea. Ñer nabbañ anamo to burok Laban símit futoh ni súba. Laban nabbañ ábahen arokaol ahu Biliha asen Raçel min nah'arokol.

Guñol Sakob

³¹ Atúla no najuh me búoh Lea Sakob aruhentul, nasenol gabugor, min tin akan Raçel áni emotombo.

³² Lea nañar far ak'apegor júþur. Naah : « Atúla najuge matañoom. Níinene maer áinom þan amanom. » Nakanol gajow gagu gaa Ruben (dóemme "Juluj, dáre júþur"). ³³ Nabbañ ateb ak'aalen, náñarul jice júþur. Naah : « Atúla naffase búoh ínje áinom amanutom. Yo eçil me, natajen asenom júþur je. » Nakanol gajow gagu gaa Simion (dóemme "auttena"). ³⁴ Náfaten ateb ak'aalen, nabbañ abaj júþur. Naah : « Áinom maer þan aholom, mata nisenol úþur gúfaji. » Yo eçil me nakanol gajow gagu gaa Lévi (dóemme "þan aholom"). ³⁵ Nateb abarigen ak'aalen, nabaj mul júþur. Naah : « Þan iteben Atúla. » Min akanol gajow gagu gaa Yuda (dóemme "eteben"). Þúrto, nailo þio m'babbañut abuh añil.

30 Raçel no najuh me búoh ájuut asen Sakob añil, násilaet abbañen mbal atiol. Naah Sakob : « Ukanom min ibaj añil ! Let mo, þan íçet. » ² Sakob fiiñol ni fitiñ ak'aagol : « Injé iomme þian Aláemit áfiri me gabugor ? » ³ Naagol : « Nemme mamu, ban iseni arokaom Biliha uyab mb'abajom uñil ! N'açila, ínje

mb'ibajum me may añil. » ⁴ Ñer nasenol o ayab min gufילו. ⁵ Ban Biliha nateb ak'aalen, nãnarul Sakob júpur. ⁶ Min Raçel aah : « Aláemit nataliņomtaliņ, naun gaçagorom, min asenom may añil. » Nakanol gajow gagu gaa Dan (dóemme "bataliņ"). ⁷ Biliha nabbañ aņar far, nak'apegor nãnarul Sakob jice júpur. ⁸ Raçel naah : « Nitaje n'atiom mámah, ban nihekol. » Nakanol gajow gagu gaa Nafutali (dóemme "bútaj").

⁹ Lea no najuh me búoh alet n'ebbañ abaj añil, naņar arokaol Silipa asen may Sakob ayab. ¹⁰ No Silipa asen me Sakob júpur, ¹¹ Lea naah : « Fubaņom. » Nakan jo gajow gagu gaa Gad (dóemme "fubaņom"). ¹² Silipa natajen asen Sakob ápur áuten. ¹³ Lea nabbañ aah : « Gásamay gámah ugu n'ínje, ban waareaw þe gújue guoh maer nieloe. » Min akanol gajow gagu gaa Aser (dóemme "ésumay").

¹⁴ Funah fice, Ruben nake n'ulah waw bugan n'epit *ble* yay. Nãnarul bo mitiñ mice munogor gujahata † ákail asen jaol Lea. Ñer abelol Raçel naagol : « Uboket újiom ni mitiñ maumu ! » ¹⁵ Naagol : « Pilouti min uramom me ánaine, numañe mul ubbañ uņar mitiñ ápurom ! » Raçel nábahulol aagol : « Iní me nusenom mo, þan ihat Sakob min ámori n'aw efuga yauye ! » Naagol yoo.

¹⁶ Gállim Sakob o m'búolul n'ulah, Lea natey iki gue-mor naagol : « Jama n'ínje nuçiggo, mata funah faufe nicamfocam abelom, min isenol me mitiñ añolom. » Ñer Sakob ná'ámori ni o efuga yauyu. ¹⁷ Ban Aláemit náttun galaw Lea min akanol ateb ak'aalen nasen Sakob júpur jutogen. ¹⁸ Naah : « Aláemit nasenom bacamom, mala min isen me áinom arokaom ayab. » Nakanol gajow gagu gaa Isahar (dóemme "bacam"). ¹⁹ Nabbañ ateb ak'aalen nãnarul áinol júpur júsula. ²⁰ Naah : « Aláemit nájiomji gáji gaaro. Ñañe áinom þan amalenom, mata nisenol úpur gono futoh ni anur. » Nakanol gajow gagu gaa Sabuloņ (dóemme "emalen"). ²¹ Þúrto, nabaj bájur nakanol gajow gagu gaa Dina.

²² No þúrto me, Aláemit nabil áttun galaw Raçel min átojulol. ²³ Naņar far ak'apegor nabaj júpur. Naah : « Aláemit nápurenom ñusuom. » ²⁴ Nakanol gajow gagu gaa Susef (dóemme "mb'abbañ asen") naah : « Mbi Atúla aboket asenom ace añil ! »

Bu Sakob akan me asanum

²⁵ No Susef abugi me aban, Sakob naah Laban : « Uhalom nike búot mbal ésugom. ²⁶ Mb'uhalom niņar waarom ni guñolom, bugo niroki me molil, min jujow. Nujuge hum bu nirok me bi n'aw. » ²⁷ Naagol : « Nilai unamo tale utajen. Mata sínatiom sigitenomgiten búoh Atúla míya násonienomom. ²⁸ Yo eçil me, ulobom

† *mitiñ mice munogor gujahata : dárú subugum sice so guþi-nore búoh nihi sikakan anaare nafaret.*

wa numañe icami aw batajener urokom. » ²⁹ Naagol : « Aw nujuge bu niroki me iki ekorei efaņ n'éjaloe. ³⁰ Bala-ma içigul, minde matiito nubajene, maer ekelo ekan ekore yámah. Wáfowaf wo nigore úiya, Atúla narem-ben to gañenol bi n'aw. Nay þiaņ ínje ijae me burok bi ni fuhoom ? »

³¹ Naagol : « Wa numañe icami ? » Naagol : « Ulet n'ecamom wáfowaf. Iní me numañe ukan wo nijae me eroreni, þan ibbañ inamo min ikoñ sukorei ti no. ³² Jama þan iluj joon sihaj sasu so þe. Þan ípuren jala so sihaj sasu siaçah sasu ni sabaj me úpar ; þan ípunnor þoþ ubbarum waw uus waw. Dó mb'éni me bacamom. ³³ Nánonan no numañe effas ter ínje an ala maagen, núkail uluj bacamom. Ejamen yánoyan yo nujae me etoh n'ekoreom, yaaçahout ban nebajut gápar, ter gabbarum gánogan galet guus, nuffas búoh ínje íkuet so. » ³⁴ Naagol : « Yoo, nimaņe firimi. »

³⁵ Funah faufu fanur fafu, Laban náni n'épurenor gú-jehelol guaçah gagu ni gabaj me úpar, sijamenol siaçah sasu ni sabaj me úpar, ni þoþ ubbarumol uus waw, min asen so úpurol gukoñ. ³⁶ Naban nájaenumil gúrali Sakob, butum ejow gunah gúfaji ; min Sakob anamo to nakoñ saņaño to me.

³⁷ Ñer Sakob naþikul muan ununuh uce amilij, aban nave mo iki mátuene mamu múþurul. ³⁸ Naņar mipil mamu mo nábilan me ahalen n'úremum waw, mata sihaj sasu nihi sivagevagen jijiņ so bákaerul marem. ³⁹ Ñer síni me n'jijiņ jaju, nihi suluj dó mipil mamu mábilani me. Yo eçil me subugor me, þan sibaj miñil mánie walalal, mamu muaçaho, mice mitegor úpar. ⁴⁰ Náfaculor ubbarum waw jala wo, aban nakan wo min uluj uus waw ni wáni me walalal waa Laban. Mamu naņar me miñil mamu min aju ekoreol ébuli ni yaa Laban. ⁴¹⁻⁴² Nánonan no najuge sihaj ságurete so n'jijiņ, mat'akan dó mipil mamu n'úremum waw ; mb'éni me sasu sali me, nakan mo ró. Yo eçil me Laban nayab miñil mamu máguret me, açila Sakob o naņar mabaj me sembe. ⁴³ Mamu Sakob akan me asanum ala sihaj, nabaj may suñokombo ni musum, ni þoþ umigel wáine ni waare.

Sakob nabbuy Laban atey

31 Þúrto, Sakob naun gaa búoh guñol Laban guoge açila arame fubaj þail, fo fiçilol me nabaj. ² Najuh þoþ búoh Laban abbañut ajogol ti no. ³ Ñer Atúla naah Sakob : « Ubbañ mbal ésuh sipai gufan utoh bo fiili. Inje þan ijow búoli. »

⁴ Ñer Sakob naboñ gúvogul waarol Lea ni Raçel bi bo n'ulah waw bo naamme n'gakoñ. ⁵ Naagil : « Nijuge búoh maer þayul abbañut asenom jíçil ti no. Bare Aláemit o þayom áinen me ni o, o nailoilo múmbam. ⁶ Jiffase búoh sembeom þe ni burok þayul nialen so. ⁷ Bare tin açila nabutom min ágotor bacamom ñam-

meñe. Ni fubañ, Aláemit ahalutol min akanom maarat.⁸ No þayul aagom me mbi sihaj sasu siaçah sasu síni bacamom, saarema sifamma þe nihi subuh miñil muaçah ; mb'ábahen aah sáni me walalal mbi síni bacamom, so may nihi subuh miñil mánie walalal.⁹ Mamu Aláemit ayabulo me jatito-jatito ekore þayul ábahen asenom.¹⁰ No sihaj sasu nihi sijingor me, níyeute nijuh maa : sáinema sajinge me saarema, baje sánie walalal, siaçah ni sategore úpar.¹¹ Ni síyeut sausu, amalaka Aláemit navogom : "Sakob !" Neegol : "Eé, ínje ume n'eutteni." ¹² Naagom : "Uluj ! Nujuge búoh sáine sasu sáni me walalal, siaçah sasu ni sategor me úpar, so bare suom ni jijij ? Dáuru þe mata nijuge wo Laban akani me." ¹³ Nabbañ aagom : "Injé iomme Aláemit anur ahu ápulli me baubu Betel. Bo nuilen me eval yay, núçir yo, ban nubbat bi n'ínje. Maer uilo ujow ubbañ mbal ésuh yay bo fiili fuomme !" »

¹⁴ Raçel ni Lea n'guoh Sakob : « Jibajut gafum gánogan ni fubaj þayóli. ¹⁵ Najogóljoh ti ejaora mata nanomenóli, aban natiñ bacam babu baamen me bóloli. ¹⁶ Wánowan wo Aláemit alobi me, nukan wo, mata fubaj fafu fo náþunnulo me ni guñen þayóli, fololal fom ni guñololal. »

¹⁷ Ñer Sakob naomen wañol bi ekay. Nájuþ waarol ni guñolol ni suñokombo, ¹⁸ nañar may sukoreol ni wafol þe wo nabaj bo me Padan-Aram, bi éjaenum mbaa yañ þayol Isak baubu Kanaan. ¹⁹ No guomme n'ekay, Laban o bakaer écih bufal ubbarumol. Ñer bájurol Raçel nabbuy ák'ákutul fípiraol.

²⁰ Kan Sakob ebut Laban nan ni yo, min atey me akay m'balobutol. ²¹ Nañar fubajol þe fo nabaj bo me min ailo atey ák'ápino fal fafu fo guvoge me Afúrat, min arinjen mbaa gurijañ gagu gaa Galaad.

Laban nateynen Sakob ak'atobenol

²² No Sakob atey me baj gunah gúfaji, ace nak'atoh Laban bo naamme naagol : « Sakob natetey akay ! »

²³ Min Laban ábbañul ákail añar ni fiilol bugan guce, min gulagenol. N'guteynenol gunah futoh ni gúuba iki gutobenol baubu ni gurijañ gagu gaa Galaad. ²⁴ Bare n'efugaol ésola bala atobenol, Aláemit nápullol ni síyeut naagol : « Mb'úkanum wo nujae me elob Sakob ! »

²⁵ No natobenol me, najuh búoh Sakob naileyilen gúgulol to ni gurijañ gagu gaa Galaad ; o ni buganol n'guilen may golil gúratul. ²⁶ Mbiban najow ak'atogol to naagol : « Aw bu nukanom me ? Nubutom nújaenumul sújurom ti umigel ? ²⁷ Wa učile joon nubutom min ubbuil úteil úkail aw m'balobutom ? Ulobenom me, þan jítineneni n'ésamay, n'éfoñ, ni sibelenj ni suhontin dó. ²⁸ Uhalutom hani níllonj sújurom ni gabulakenom éllonj ésola. Nukakan me ti an aþinorérit. ²⁹ Níjuene ikanul maarat ; bare n'efuga yay yágat me, Aláemit, o

þai áinen me ni o, naçafomçaf naagom : "Wo nuþinor me bi ekanol, mb'úkanum !" ³⁰ Maagen esommen búot mbaa yañ þai yo eçili me núteil, bare wa učile ñer núkutul fípiraom ? » ³¹ Sakob naagol : « Gáholi jamb'uram sújuri, go guçil me. ³² Bare utoh me fípirai ni ace ni wóli, an ahumu þan açet. Fáçil buganola þan uñes ni gúguloli þe ; ujuh ró me waf úiya, nuñar. » Kan Sakob affasut búoh Raçel nákutulokuet fípira þayol.

³³ Ñer Laban nailo añes ni gúggut gagu. Nanogen ni faa Sakob, ajugut. Naban nanogen ni gal urokaol Biliha ni Silíþa, ajugut. Náþurur anogen ni faa Lea, abbañut ajuh. Dó náþullo me anogen ni faa Raçel. ³⁴ Ban Raçel añallo me fípira fafu, o m'banarar fo akoen ñárraru fúnnavum eñokombool, min anamo ni fo. Laban náhundulor wañ Raçel iki heh, ajugut. ³⁵ No, Raçel aagol me : « Ammay, uboketom min iilout me no nunonulo me dáre, mata iolut ró. » Laban nabbañ añes iki mufañ, ajugut.

³⁶ Sakob fiiñol ni fitiñ, nalobol dó me naagol : « Maarat bu nikani me ? Gatil bu nitil me ni aw gare me iki uroñ n'ehattorom bahattorer baubu ? ³⁷ Núhundulore wañóli þe. Iní me nujuge uce watiito úiya ni gúguloli, nugiten wo bújoñor gutiola þe garobo maa, min mbi gúju gutaliñola. ³⁸ Símit ávi ínje umu n'guñeni, ban jibbarum ter jijamen jíya júmusut jilas. Imúsut þoþ itíñ jibbarum jal ekorei, ³⁹ ban þoþ ímusut íñarul búñañen ehaj yíya yo súnuhureñ baha sujoge ; íni me fubabaj, ínje fañaom nih'ícam yo. Nánonan no ehaji ékuti ter tufunah ter gállim, nuh'uogomseh ilugeni yo. ⁴⁰ Bare bae ninamo to m'bámoit, ñtot nihi ñumuh gállim, ésuþa nemuh tufunah. ⁴¹ Nirove yañi símit ávi : símit guñen ni sibbagir niroke mala sújuri, símit futoh ni yanur mala sukorei, mbiban tin núgotor bacamom ñammeñe. ⁴² Bare Aláemit o þayom afan Aburaham áinen me ni o, o náh'áhollen me þayom Isak, o ájumorutom. Lelen me açila, þan úruhenom ík'íolul guñen gurakel. Fubambañ, Aláemit naçafi ni síyeuti, mata najujuh sílamom ni buyogom bájalo me no niomen me m'buroki. »

⁴³ Laban naagol : « Me, waareaw ubuge guñolom, guñolil guñolom, sukorei súmbam, ban dáuru þe dó nujuh me, ínje içil me. Baje maer þiañ uce wo níjue ikan bi ni sújurom ni guñolil ? ⁴⁴ Yo eçil me neege unava nuloba min ujamora. Mb'uilena to fúosenum bi gajem. »

⁴⁵ Ñer Sakob nañar eval ailen, ⁴⁶ min aah bugaa fiilol gumukul may sival sice. N'gukan mo min guilen fúpuh fámah. N'gubañ to bugo þe n'gutiñ. ⁴⁷ Laban navoh to Yegar Sahaduta ni golil, Sakob o navoh to ni golil Galed. (Ujow waw úuba waw dóemme "fúpuh faa gajamor".) ⁴⁸ Min Laban aagol : « Jama fúpuh faufe mbi fíni me fúffasum fafu fagiten me gaunorola. » Yo eçil me gajow gagu gaa Galed. ⁴⁹ Bugagu n'guvoh tiñ tautu Misipa (dóemme "tapoei me"), mala min Laban atajen

me aah : « Mb'Atúla apoyola wola bálaliorer. ⁵⁰ Iní me ðan úlatien sújurom aw bayaber waare guce, mb'uosen búoh let an aam n'etulola, bare Aláemit fañaol. »

⁵¹ Nabbañ aah Sakob : « Nujuge fúpuh faufu faamme n'etulola, nujuge may eval yauyu yailo me. ⁵² Sičila so sijae me egitenola búoh firim nuhalorae : Injé umu n'ebbat bújoñor fúpuh faufe, mat'ímus ígat fo ibbañen mbaa galambi bi ekani maarat. Aw ðoð mat'ímus úgalul fo úbbañenul mbaa gúmbam bi ekanom maarat. ⁵³ Aláemit Aburaham ni ala Nahor, mbi gúni utaliñaola. »

Ñer Sakob nabbat ni gajow Atúla, o náh'áholen me ðayol Isak. ⁵⁴ Aban násimen ehaj to ni firijañ fafu, min ávogul buganol gúkail gutiñ. Mbiban, n'gúmoni to.

32 Tihalen fo, Laban nailo m'bujom mej, ak'atoh bo sújurol ni guñolil, nállonjil, aban násonienil min aot.

Sakob nagoror bi eke bíemor ni Esau

² Púrto, Sakob nafa bulagool. N'ejaol ni baj emalaka Aláemit gújoul bi eemor ni o. ³ No najugil me, naah : « Dáuru funamo Aláemit. » Min avoh tiñ tautu Mahanaim (dóemme "gunamo gúuba"). ⁴ Sakob naboñ uloba uhoñen guyabol gayoñ mbal atiol Esau baubu Seir ni mof mamu mal Edom, ⁵ naagil : « Mbi juoh Esau, ínje Sakob aamme amigelol, neege : "Nende Laban niomene bi maer. ⁶ Nibaje síbe, musum, ubbarum, sijamen, umigel wáine ni waare. Niboñulo maa gahonjen gauge gulobi min mb'ualenom n'gásumay." »

⁷ No uloba gahonjen gagu gubbañulo me gutoh to Sakob, n'guogol : « Jujojow me ti maagen iki jutoh bo atii Esau. Kan til may ačila umu n'éjoul mbal aw ni bugan gono sikeme sibbagir (400). » ⁸ Ñer gáholi gámah n'gunogenol. Naluj to náfaculor buganol akan guyoñ gúuba. Nañar may sihajol ðe bi ni suñokombool ró agabor sukore súuba, ⁹ mata n'gapiñorol : mb'éni me Esau ban atigen fitiman fanur, fafu ni fuñah.

¹⁰ Naban náni n'galaw Aláemit naah : « Aw Atúla, Aláemit ala ðayom afan Aburaham ni ðayom Isak, aw uogom me mb'ibbañ bi ni mofom itoh bo fiilom, min ukanom maaro : ¹¹ Nititie nár bi eyab gábbolii ni gamañi so nubañ me n'ínje aamme amigeli. No nípur me yañom bi épino fal fafu Suruden, fijigumom bare niogenene, ban maer ínje ume ni guyoñom gúuba. ¹² Uboket mb'upagenom ínje baemorer ni atiom Esau, mata níholiholi jamb'ákail amugólí ínje ni waarom ni guñolom ðe. ¹³ Aw uogom me ðan ukanom maaro, ban nusenom gabugor gummeñ ti fuus fo an ájuut me epin. »

¹⁴ No nalaw me aban, narobo to bi gámori efuga yauyu. Mb'uçiga ni bujom, nápureñ sihajol sice bi éji

atiol Esau : ¹⁵ sijamen saare sikeme súuba, gújehel gono ávi, ubbarum waare sikeme súuba, wáine ávi, ¹⁶ suñokombo saare sono ávi ni guñen saam n'rafen muñol so, síbe saare úvi gúuba ni gújín guñen, musum maare mono ávi ni máine guñen. ¹⁷ Náfaculor so mukore-mukore ; jukore jánojan nápureñ jo jala jo asen ace n'urokaol aogen. Aban naagil : « Jiyab gayoñ, ban ni jihalar siða. » ¹⁸ Natajen aah amundum me ayab gayoñ : « No nujae me eemor n'atiom Esau min aroreni ay aamme afani, bay nujae, ni ðoð ay açile jukore jauju jo núçibbene me, ¹⁹ mb'uogol : "Dáru ðe amigeli Sakob ačil me, ban naage jukore jauju bi eseni ; o fañaol umu n'éjoul búsololi." » ²⁰ Nalob mo may bugagu ðe garukeneul me mamu mukore. ²¹ Natajen aagil : « Jambi jújumor me eegol : "Amigeli Sakob fañaol umu bo n'éjoul búsololi." » Mata n'gapiñorol : áji me Esau mukore maumu, fiiñol ðan fualo ; min mb'ajoñorol, ñace nayabol n'gásumay. ²² Ñer mukore mamu ni muyabol gayoñ, min açila abbañ amor to efuga yauyu.

Sakob nataj n'Aláemit

²³⁻²⁴ N'efuga yauyu, Sakob ámoit. Nailo añar waarol gaamme gúuba ni urokail Biliha ni Silipá, ni guñolol gaamme guñen ni anur ni wafol ðe, ápinen gatuh gagu go guvoge me Yabbok. ²⁵ Min Sakob anamo bo nevonol. Ni baj ace atogol bo min gúkuj iki tinah túpurul. ²⁶ Aíne ahu no najuh me búoh alet n'ehek Sakob, nategol ni gátagit aijen. ²⁷ Aban naagol : « Uhalom nijow, tinah túpullo ! » Sakob naagol : « Mat'ihali ró me nujow aw m'básonienutom. » ²⁸ Naagol : « Aw hereñ gajai bu ? » Naagol : « Gajaom Sakob. » ²⁹ Aíne ahu naagol : « Maer mati gubbañ guvogi Sakob, ðan guvogi Israel. Mata nutaje ni bugan bugagu, nutaj ðoð ni Aláemit, ban nuhekil ðe. » ("Israel" dóemme "ataj me n'Aláemit".) ³⁰ Sakob naagol : « Aw may, uboket ugitenom gajai. » Naagol : « Wa uçile numañ uffas gajaom ? » Min ásonienol to. ³¹ Ñer Sakob naah : « Nijuge táh buul Aláemit, ban ínje ume aam to maa m'buron. » Yo ečil me navoh to Penuel (dóemme "buul Aláemit"). ³² No tinah túpullo me, Sakob námino gatuh gagu gaa Penuel, n'ejih ró mata gátagilol gaj me. ³³ Yo ečil me bi jama bugaa Israel ndi gutiñ gačil gagu gajoh me éhoulorum yaa gátagit, mata ni gačil gaugu Sakob ábukeni me.

Sakob nalið gajamor ni Esau

33 Púrto, Sakob najuh atiol Esau o n'éjoul ni buganol gaamme sikeme sibbagir (400). Nañar guñolol agabor Lea, Raçel ni urokail gaamme Biliha ni Silipá, ánoan guñolol. ² Mb'aban nañar Biliha ni Silipá ni guñolil guyab gayoñ ; Lea ni guñolol n'gurukenil, min Raçel ni añolol Susef gúni gúsola. ³ Mbiban, açila

fañaol nákail ayab gayoŋ. Min ásilen bi n'ettam ñono futoh ni ñúuba bi etoh bo atiol. ⁴ Bare til no Esau aju-gol me, nahat náteil iki guemor. Nállonŋol min gukaw bugo éubail. ⁵ Mbiban, Esau najuh waareaw ni uñiaw naagol : « Dáuru bugay guomme búsolí ? » Naagol : « Dáru guñolom bugo Aláemit asenom me. »

⁶ Ñer urokaaw n'gúloful ni guñolil ró iki may gúsilen to. ⁷ Púrto, Lea ni guñolol n'gúkail gukan mo may. Min Raçel bugo ni Susef gúni gúsola. ⁸ Esau naagol : « Sukore sasu sammeŋ me so niemorulo me ni so baubu, bi wa me ðe ? » Naagol : « So ðe bi éjii, min mb'ujogom wári. » ⁹ Naagol : « Atiom, fubajom fiðiloom. Ubaŋ wafi bi n'aw ! » ¹⁰ Sakob naagol : « Jamb'ukanom me ! Iní me urojutom n'éjoh ni fiíñ, uŋar wo níjiei me. Ejugomi éni ni ti ejuh buul Aláemit, mala min uyabom me wári. ¹¹ Yo eçil me neege uyab wo ni-boñuli me, mata Aláemit nakakan bulagoom bútuem min ibaj waf waw ðe wo nimaŋ me. » Min ahehoreol me, Esau ñer nahabo nayab.

¹² Púrto, naah Sakob : « Maer ñer uiyal nujaal ! Pan ítineni. » ¹³ Sakob naagol : « Atiom, nuffase hum búoh añil let an abaje sembe. Ban ðoð ubbarum waw ni síbe sasu saamme n'garafen, sibaje gákanum gámah. Hani funah fanur barebare sijae ejow yal evagen, pan siçet ðe. ¹⁴ Yo eçil me nimaŋe uyabom gayoŋ. Min ínje irukenul sukoreom ni guñolom min jújoul jatito-jatito, iki jutoli bo Seir. » ¹⁵ Naagol : « Ñer pan ihali to guce ni buganom bugo jijaorulo me, min mbi gútinenu. » Naagol : « Jamb'uyoh bo ! Samen gajamor gúni n'etulo-la, ðiloe. »

Sakob nak'açin galam Siçem ni mof mamu maa Kanaan

¹⁶ Ñer Esau nabbañ dó ake búot mbaa Seir. ¹⁷ Sakob açila najow bi Sukot, bo nateð me yaŋ bi ni o, nailen to ðoð uteb mb'úni uner bi ni sukoreol. Yo eçil me n'gusen tiñ tautu gajow gagu gaa Sukot (dóemme "uteb"). ¹⁸ Púrto, najow ak'açih apuñol n'ésuh yay yaa Siçem ni mof mamu maa Kanaan. To ñer bújaorol, bainnulol me baubu Padan-Aram, bítij me. Min ailen to gúgulol lof ésuh yay. ¹⁹ Nanom mof maumu to naamme n'guñen guñol Hamor, aju me Siçem, butum ukib wono ekeme waa síralam. ²⁰ Nailen to may fsi-mentum navoh fo El Elohe Israel (dóemme "Aláemit aamme ala Israel").

Guñol Sakob n'gulugen ñusu álinil ni bugaa Siçem

34 Funah fice, bájur Sakob Dina, o nabaj me ni Lea, najow ake galoden sújur guce bugaa Kanaan. ² Ban Hamor, açil me mof mamu maa Hiw, nabaje añil ace, gajaol Siçem. No Siçem ajuh me bájur babu, najogol min afilenol. ³ Bare no púrto me, biinumol ðe m'búbaho bi ni Dina ak'amaŋol búyab, aban nalih ebu-

torol. ⁴ Mbiban naah ðayol Hamor : « Ujow uk'urorenom gañen bájur baubu. »

⁵ Sakob naun búoh Siçem nakakan bájurol gajel. Bare nemme úpurolo bároŋerul n'gakoñ, naðanor yo iki guçigul. ⁶ Min aamme n'enagil, ðay Siçem Hamor nájoul ak'atogulol bi eroren gañen Dina.

⁷ Guñol Sakob no gubbanno me ni gakoñ gagu min guun elob yay, ni táñiil ; guiñil n'gutiñ nár, mata wo Siçem akan me, úñaiñai ni bugo táli. ⁸ Bare Hamor naçagor ni bugo naagil : « Nilaul jisen ápurom bájurul ayab, mata biinumol ðe ni o nabaŋ bo. ⁹ Min úruroral, wóli jiyab ni buru, buru n'jiyab ni wóli ! ¹⁰ Pan uçinoral, ésuh yaue pan éni yolul. Pan jinamo ró n'jújulla ti jimaŋ me, ban ðoð pan júju junom ró ettam. »

¹¹ Mbiban, Siçem fañaol nailo nalob ni ðay Dina ni gúlinol naagil : « Juboket jambi jífiromol. Wánowan wo jijaie me erorenol mola, pan isenul wo. ¹² Hani jibelom búpañ bújalo bu, pan isenul bo, samen jiban n'jisenom álinul iyab. »

¹³ Nemme Siçem nakakan álinil gajel, guñol Sakob n'gúbalil ni mutuho ró ¹⁴ n'guogil : « Wóli mati júju jisen álinoli búyabo an anonut búhut ; dáuru kakan gákerulo ni wóli. ¹⁵ Waf wanur pat újue ukan n'jiseniol : buru bamaŋer jini ti wóli, min ánaine ánoan ni buru anogen búhut. ¹⁶ No pan újual me úruroral, buru jiyab ni wóli, wóli may n'jiyab ni buru. Mo pan jíkail jíçin ni buru, min ukanal bugan buganur. ¹⁷ Iní me pan jilat enogen búhut babu, wóli pan jijaŋ álinoli min júpur babe. »

¹⁸ Gurim gauge n'gúsum Hamor bugo ni ápurol Siçem. ¹⁹ Ñer Siçem nafaen ajow ake eilo ma firim fafu, mata namamaŋ bájur babu nár, ban nabaj fusumo ni fiilol. ²⁰ Ñer Hamor ni Siçem n'gujow bi n'gánonum ésuh yay to bugan bugagu nihi guomonor me, min gugitenil firim fafu. N'guogil : ²¹ « Bugan bugabugi leti bugan gakelolal etigen. Mb'uhail n'guçin dáre n'gújulla. Leti jujuge búoh ésugolal euwuŋ epilo bi ealenil, ban pan úyavoral. ²² Bala gújoul gúkail uçinal tiñ tanur min ukanal bugan buganur, waf wanur pat gurorene : Anáine ánoan ni wolal mb'anogen búhut ti bugo. ²³ Jujugut búoh ukanal me ti gulob me, min gújoul iki guçin ni wolal, sihajil ðe ni fubajil pan sujow sujow ni síni sololal ? » ²⁴ No nalob me aban, gaam to me ni fuomonor fafu n'gumaŋ firim fafu, min wáineaw ðe bugal ésuh yay gunogen búhut.

²⁵ Funah fúfaten, wáineaw bugo baroŋer ni ñatiñil, Simioŋ ni Lévi, gaamme may gúlin Dina, n'gunar ufojeil min gunogen n'ésuh yay yabajut me maer upoya, min gumuh wáineaw ðe bugala yo, ²⁶ bi ni Hamor ni ápurol Siçem dó. N'gúpunul álinil Dina ni yaŋ Siçem gújaenum. ²⁷ Mbiban, guñol Sakob bugagu n'gúkail guteb fubaj gaçet me ðe, n'guteb ðe waamme n'ésuh yay, dó ðe bi elugen gajel gagu go gukan me álinil. ²⁸ N'gujoh ðoð ubbarumil, sijamenil, síbeil, musumil, n'guteb wánowan waam dó me n'ésuh yay ni may

waamme n'ulah waw. ²⁹ N'gújaenumor waareaw bugal ésuñ yay ni guñolil ró, n'guteb waf waw þe waamme ni sañ sasu.

³⁰ No bao me, Sakob návogul Simioñ bugo ni Lévi naagil : « Buru jikelo jikanom gañinor gámah ! Bakanerul þan biçil bugaa Kanaan ni Þeris min gulalom. Jujuge búoh ummenjutal. Guke me gugum firim fanur min gunonulom, þan gubanolal þe, ínje ni buru gabugorom. » ³¹ N'guogol : « Mati júju jihat áine ahu-mu akan me álinoli ti ejobu, min aronj. »

Sakob nabbañ mbaa Betel

35 Funah fice, Aláemit naah Sakob : « Uilo ujow uk'uçin Betel. Mb'uilenom bo físimenum, mata baubu níþulli me no nuomme n'etey úhatulo atii Esau. »

² Ñer Sakob naomen fiilol ni buganol þe naagil : « Júþuren sínati sasu þe saamme ni sañul jibelen. Juuwo jukur n'jikano wañ wakure. ³ Mbi jiban, n'juomen wañul min ujaal mbaa Betel uk'uçinal bo. Þan iilen bo físimenum bi esal Aláemit, mata náttunomtun no niomen me ni sílam, ban tánotan to nijae, umu bú-solom. » ⁴ Ñer n'gúþuren sínatiil ni suloñuloñil þe gusen Sakob afogen fattam bununuh babu bámah babu baam to galam Siçem. ⁵ No Sakobi gúvuh me gukay, Aláemit nakan súsuñ sasu ságolil me gáholi gámah jambi sikañen síkail etigen.

⁶ Ñer Sakob ni buganol niki guçih Lús, yaamme maer Betel, ni mof mamu maa Kanaan. ⁷ Nateþ bo físimenum min avoh fo El Betel (dóemme "Aláemit ala Betel"), mata Aláemit bo náþullol me no naamme n'etey atiol Esau.

⁸ Ban Debora aamme aare ahu o nah'acokor me Rebeka, nak'açet. Min gufogol bo Betel fattam bununuh bámah ; no ñer gukan bo me gajow gagu gaa Alon Bakut (dóemme "bununuh babu bal ukonj").

⁹ Mamu Sakob abbasto me Padan-Aram, min Aláemit áþullol násonienol ¹⁰ naagol : « Maagen gajai Sakob, bare maer mati gubbañ guvogi Sakob, þan guvogi Israel †. » Ñer Aláemit nakanol gajow gaugu.

¹¹ Nabbañ aagol : « Injé iomme Aláemit-Sembe. Þan ubaj gátuh gahulo, min ukan þay afan ala súsuñ sammemmenj, ban ni gabugori þan baj ró úvi. ¹² Mof mamu mo nieh me mb'isen Aburaham ni Isak, þan míni may míya. Ban no nujae me egub buuli, þan míni maa guñoli ni gabulakenil. »

¹³ Aláemit no nalob me Sakob aban, nabbañ mbaa fatiya. ¹⁴ Min Sakob ailen to eval náçir yo, aban náyu to bíñu, ¹⁵ mb'aban nakan to gajow gagu gaa Betel.

Raçel nanemo ajunden Baisomen

¹⁶ No gát to me, Sakob ni fiilol n'gúþur Betel guriñen mbal Efarata, Raçel o ni far dó. Funagol niki fiçih bu m'baçigerut Efarata. N'enogen yay nabaj buyoh bámah. ¹⁷ Afan bárinay babu no najugol me min ataje me, naagol : « Jamb'úholi, þan utajen ubaj júþur. »

¹⁸ Bare Raçel naffas búoh mat'aronj. No naamme n'ejow bi eçet, navoh júþur jaju Ben-Oni (dóemme "júþur jaa buyogom"). Bare Sakob nakan jo gajow gagu gaa Baisomen (dóemme "júþur jaa gañenom gárib"). ¹⁹ Raçel nak'açet min gufogol n'galam bulago babu bal ejow mbal Efarata, yo guvoge me may Betuleem. ²⁰ Mbiban Sakob nailen eval to ni fuyagol bi ekan fúffasum ; eval yauyu yo eom to bi jama.

²¹ Sakob nabbañ ajow ak'aillen fúgulol o bágaler Migidal-Eder. ²² No guom bo me, funah fice Ruben nafilen Biliha aamme abel jaol. Þayol no naffas yo me, ni táñiol.

Uþúr Sakob

Uþúr Sakob guomme ñer guñen ni gúuba : ²³ Lea nasenol Ruben aamme afamma, Simioñ, Lévi, Yuda, Isahar ni Sabuloñ. ²⁴ Raçel açila nabugol Susef ni Baisomen. ²⁵ Biliha aamme aroka Raçel, o nasenol Dan ni Nafutali. ²⁶ Siliþa aamme aroka Lea, o nabugol Gad ni Aser. Dáuru guñol Sakob bugo nabugulo me Padan-Aram.

Eçet Isak

²⁷ Sakob nak'açigul to þayol Isak aamme, baubu Má-mure galam Kiriati-Aruba, yo guvoge me jama Heboron. Ban Aburaham ni Isak bugo baçiner bo þio bo. ²⁸⁻²⁹ Isak fufaneol ni fiþio ak'abaj símit ekeme ni úvi gubbagir (180), bala akay atoh bo sipayol n'ufuga. Ñer guñolol Esau bugo ni Sakob n'gufogol.

Gabugor Esau

36 Dáure fiil Esau o guvoge me may Edom :

² Esau nayab waare bugaa Kanaan : Ada, bájur Elon ala Hit ; Oholibama, bájur Ana o Sibeon ala Hiw abuh me ; ³ nabbañ ayab Basamat álin Nebayot, bugo Isimael abuh me. ⁴ Ada nabuh Elifas, Basamat o nabuh Réuel. ⁵ Oholibama nabajol Yéuç, Yalam ni Kora. Dáuru guñol Esau bugo nabuh me Kanaan.

⁶ Esau nájaenum waarol, guñolol, sihajol ni wo nabaj ró me þe Kanaan, min atos ajow árali atiol Sakob, mbaa mof mice. ⁷ Nemme bugo éubail gubabaj mámah, gújuut guçin gulofor, mata mof mamu dó guomme mújuut mutogil bi gakoñ dó sukoreil. ⁸ Yo eçil me Esau, o guvoge me may Edom, nak'açin ni guriñan gagu gaa Seir.

† Israel : Juluj 32.29 ; Juluj may 45.28 ; 46.1, 2, 5, 29, 30 ; 47.27, 29, 31 ; 48 ; 50.2

⁹ Dáure gabugor Esau aamme þay afan bugaa Edom, gaçin me ni gurijaŋ gagu gaa Seir : ¹⁰ Guñol Esau wáinema ubuge : Elifas o aarol Ada abuh me, ni Réuel o aarol Basamat abuh me. ¹¹ Uþúr Elifas bugo guomme Teman, Omar, Sefo, Gatam ni Kenas. ¹² Elifas nabaj anaare áuten o napañut me, gajaol Timina, abugol me ace áþur gajaol Amalek. Dáuru gabulaken Esau bugo n'aarol Ada. ¹³ Uþúr Réuel bugo guomme Nahat, Sera, Cama ni Misa. Dáuru gabulaken Esau bugo n'aarol Basamat. ¹⁴ Oholibama, bájur Ana o Sibeon ala Hiw abuh me, nabuh Esau úþur gúfaji gaamme Yéuç, Yalam ni Kora.

¹⁵ Dáure gabulaken Esau gakan me ufan bugaa sú-suh : Teman, Omar, Sefo, Kenas, ¹⁶ Kora, Gatam ni Amalek ; bugo þe Elifas, áþur Esau afamma, abugil n'aarol Ada. N'guçin Edom.

¹⁷ Ufan waw bugaa sú-suh bugo Réuel abuh me, guomme Nahat, Sera, Cama ni Misa. Bugo may, Edom guçine, ban bugo gabulaken Basamat ni Esau gom.

¹⁸ Guñol Esau bugo Oholibama añol Ana asenol me, gaamme Yéuç, Yalam ni Kora, bugo éfajiil n'gukan may ufan sú-suh.

¹⁹ Dáuru ñer ufan waw bugaa sú-suh Edom gáþullo me ni fiil Esau.

²⁰⁻²¹ Gamundum me guçin ni mof mamu mal Edom, bugo guomme gabugor Seir áþullo me Hor. Uþúr Seir bugo guomme Lotan, Čobal, Sibeon, Ana, Diçon, Eser ni Diçan ; bugo þe ufan sú-suh bugom. ²² Uþúr Lotan bugo guomme Hori ni Hemam ; álin Lotan gajaol Timina. ²³ Čobal úþurol bugo guomme Alivan, Manahat, Ebal, Čefo ni Onam. ²⁴ Sibeon úþurol bugo guomme Aya ni Ana. Ban Ana o aamme átiar ejuh ébula ni gafit gagu gámah gagu, o n'gakoñ musum þayol Sibeon. ²⁵ Ana nabaje áþur gajaol Diçon ni bájur gajaol Oholibama. ²⁶ Diçon úþurol bugo guomme Hemudan, Eçeban, Yitiran ni Keran. ²⁷ Eser úþurol n'guno Bilehan, Savan ni Akan. ²⁸ Diçan úþurol bugo guomme Us ni Aran.

²⁹⁻³⁰ Dáuru ñer gakan me ufan bugaa sú-suh ni mof mamu maa Seir : Lotan, Čobal, Sibeon, Ana, Diçon, Eser ni Diçan.

³¹ Ni mof mamu maa Edom, bajene úvi bala Israel gubaj bugolil. ³² Atiár ahu gajaol Bela, añol Beor, ala ésuh yay yaa Dinaba. ³³ No naçet me, n'gúvien Yobab añol Sera ala ésuh yay yaa Bosra. ³⁴ No may açila açet me, n'gúvien Huçam ala mof mamu maa Teman. ³⁵ No naçet me, Hadad añol Bedad, ala ésuh yay yaa Avit, naŋar efenjeŋ yay. Natigen bugaa Majan ni mof mamu maa Moab aham. ³⁶ No Hadad açet me, n'gúvien Samula ala ésuh yay yaa Masreka. ³⁷ No naçet me, n'gúvien Čaul ala Rehobot yaamme galam fal. ³⁸ No naçet me, n'gúvien Baal-Hanan añol Akubor. ³⁹ Mbi no naçet me, n'gúvien Hadar ala ésuh yay yaa Pau. Aarol

gajaol Mehetabel, bájur Matared, gabulaken Mey-Sahab.

⁴⁰ Dáure ufan bugaa sú-suh ni mof mamu maa Edom ni guilil dó gúþullo me : Timina, Aliva, Yetet, ⁴¹ Oholibama, Ela, Pinon, ⁴² Kenas, Teman, Mibisar, ⁴³ Magidiel, Iram. Anóan ni bugo naogenwogen mof.

Dáuru ñer ufan mof mamu maa Edom mo Esau ailen me.

Susef o n'egiten síyeutol

37 Sakob nanamo ni mof mamu maa Kanaan, bo þayol akelo me açin. ² Maa jow maa ni gabugorol :

Susef abaj me símit gaat ni súuba, nah'aramben gutiol bugagu min gukoñ ubbarum waw ni sijamen sasu ; gutiol gaamme bugaa Biliha ni Siliþa, gaamme þoþ waar þayol. Susef nánonan nagiten þayol maarat mamu mo gulobe me guya ni gutiol. ³ Sakob namaŋ Susef iki faŋ guñolol bugagu, mata ni fúfanumol nabugol ; nafiol gájuo gumecor gúari. ⁴ Gutiol no gujuh me búoh þail açila nafaŋe namaŋe, n'gújohatiol iki mati ni'gulob ni o súm.

⁵ Funah fice Susef náyeut ; no nagiteneil so me, n'gufan n'gulalol. ⁶ Mata naagil : « Juutten min ilobul síyeutum. ⁷ Nogonogor ti nuh'ukaal me ehoh guçah n'ulah waw. Néni to éni, fuçagom ni fiilo to firih bújonih, min golul þe gújoul iki gúgot fo n'gúsilen. » ⁸ Ñer gutiol n'guogol : « Aw þiaŋ numamaŋ ejogoro búoh aw ávioli bi eogenóli ? » Min alobeil so me, mo may gufaŋe me n'gulalol.

⁹ Susef nabbañ áyeut natajen agitenil naagil : « Nibbañe íyeut. Nijuge tinah, fieñ ni suut sono guñen ni yanur sísilen bíþimborom. » ¹⁰ No nagiten so me þayol, nanurol naagol : « Síyeut sausu, síyeut bu som ? Yaamme búoh ínje ni jai ni gutii þan jísilen bi n'ettam bíþimbori ? » ¹¹ Ñer gutiol n'gúsilaet mola. Bare þail nabaŋ gurim gaugu m'biinumol.

Susef gutiol n'gunomenol bi eke ekan amigel Esíp

¹² Funah fice, guti Susef n'gujow bi Siçem guke bo gakoñ ubbarum waw ni sijamen sasu saa þail.

¹³ Mb'uçiga funah fice, þayol naagol : « Gutii ubugu baubu, galam Siçem gunave n'guno gakoñ ekore yay. Ujow þaa uk'ujugulil. » Naagol : « Apa, nimaŋe. »

¹⁴ Sakob nabbañ aagol : « Ujow min uffas ter ubugu bo apuñil, ter þoþ ekore yay apuñ yo. Mb'uban, núbbañul uk'ulobom. » Ñer náþur to Heboron to guomme, akay bo þayol aboñol me.

No nalof me Siçem, náni n'eŋes ekore yay, ¹⁵ naemor n'ace áine. Áine ahu narorenol : « Wa non n'eŋes ? »

¹⁶ Naagol : « Gutiom niŋese. Ugitenom bay gom, bugo ni ekoreil. » ¹⁷ Naagol : « Gúþure tale. Niunil guunen

ejow mbaa Dotan. » Ñer Susef nalagen uhagil ak'ajugil bo Dotan.

¹⁸ Kan gutiol guñandenol o n'elofil. Bala ačih to, bugo bajoger guban bu gujae me ekan n'gumugol.

¹⁹ N'gubunor guoh : « Ayéuta ahu umua. ²⁰ Ujaal umugalol. Umugalol ubenal n'éhapa. Mb'ubanal, nuogal énuhurej baha ejogol. Min mb'ujugal ter síyeutol pan sikano ! »

²¹ Ruben naun min gulobe me jamugol, namañ bi epagenol. Naagil : « Jamb'umugalol ! » ²² Natajen aagil : « Jamb'úyual físimol ! Ubenalol maroñe n'éhapa, bare jamb'upikaol buronj ! » Dó ðe bi epagenol n'guñenil abañen bi ni payol. ²³ No Susef ačih to me ni gutiol, n'gugogol n'guram gájuool gamecor me. ²⁴ Mbi guban, n'gubenal n'éhapa. Ban éhapa yay ehahay.

²⁵ Púrto, n'gunamo bi fitiñ. N'guñanden fítiman faa bugan bugal Isimael, gápullo Galaad. Suñokomboil ni sítebul waf wammeñe : físim fatiño fal ununuh, mitiñ maaro ni míçir, bi eke funomen wo ni mof mice, gajow mo Esíp. ²⁶ Yuda naah gutiol : « Fubaj fay nujaale ebaj wolal bamuger atiolal, mb'ubanal nukoenal eçelol ? ²⁷ Fañe jáari unomenaol bugal Isimael. Bare súñunduol uhalaol so. Dáru atiolal om, físimolal fanur. » Gutiol n'gumañ firimol.

²⁸ Ñer unomena guce bugal Isimael n'gúni to n'égat. Guti Susef n'gúpunulol n'éhapa yay min gunomenil o sifaraku ávi ; ubuge n'gújaenumol mbal Esíp. ²⁹ Ban Ruben no nabbanno me bi to n'éhapa yay (nemme amatut funomen fafu), atogut ró Susef. Ñer ni mujogol ak'açac wañol, ³⁰ nabbañ ak'atoh bo gutiol naagil : « Susef álero. Inje maer bu nijae me ekan ? » ³¹ Ñer gutiol n'gumuh fjehel n'gunar físim fo gúluten gájuo Susef. ³² Guban n'guboñ go bi ni pail ni gahonjen gauge ró : « Gañ gauge jirañene. Ulíngen go min ujuh ter gal ápuri. » ³³ Sakob naffas go nápiñ aah : « Dáru gájuo añolom ! Enúhurej baha ejogol ! Susef naçele ! » ³⁴ Ñer ni mujogol bireg naçac wañol, aban nakano uce waa gúnigo min akonjol gunah gammemmenj.

³⁵ Guñolol ðe n'gúkail bi esaforol, bare natal. Naagil : « Ñuhul ñe pan ñurobo n'ínje bi no nijae me ealo itoh bo áñum ni ufuga. » Naronj bae n'ukonj waw.

³⁶ Ban bugaa Majan no guçih me Esíp, n'gubbañ gunomen bo Susef ace áine gajaol Potifar. Áine ahumu ávula ávi † nam, ban náni afan upoyaol.

Tamar nabutor Yuda min atunol

38 Gannay gaugu, Yuda nahat bo gutiol min áuy mbal ésuh ece yo guvoge me Adulam. Narobo bo ni abugeol ace, gajaol Hira. ² Najuh bo bájur ace áine gajaol Čua, ala Kanaan. Nayabol n'gurobo.

³ Nateb ak'aalen nabaj júpur. Yuda nakan jo gajow gagu gaa Er. ⁴ Nabbañ ateb nabaj júpur jice navoh jo

Onan. ⁵ Púrto, nabaj júpur jífaten navoh jo Čela. No nabugei me, Yuda o baamer Kesib.

⁶ No ápurol afamma aamme Er, aak me, payol nalipol anaare gajaol Tamar. ⁷ Bare buronj Er búsumut Atúla, mo kane nakanol naçet. ⁸ Ñer Yuda naah Onan : « Núarie usen atii açet me uñil, ñer uk'utunol. » ⁹ Bare Onan naffase búoh añil ahumu guñumutol ejoh ti ola ; yo eçil me, guke me búnogen, nain nahat eugilol elo n'ettam, mamu jamb'asen atiol añil. ¹⁰ Bakaner baubu búsumut Atúla, min akanol may naçet. ¹¹ Ñer Yuda naah ásabulol Tamar : « Aw nemme ubajut ánaine, ubañ mbaa pai min uirigen Čela nákanul anafan. » Mata n'gapinorol náholiholi jambi Čela açet ti gutiol. Ñer Tamar nabbañ bi yanj payol.

¹² Púrto pio bo, bájur Čua aamme aar Yuda naçet. No ñuhul ñañu ñígat me, Yuda nanar abugeol Hira ala Adulam, min gujaor mbaa Timina bi eke bujuh úciga bufal ubbarumol. ¹³ Ni baj an aah Tamar : « Pay áini umu n'eke écih bufal ubbarumol baubu Timina. » ¹⁴ Ñer Tamar nápuren wañol waa ñuhul akano uce, aban nafut buulol jambi an affasol. Nak'arobo ni fukaen fafu faa Timina galam bújalingenor babu bal Enaim. Najuh maagen búoh Čela maer naake, ban Yuda asenutol o.

¹⁵ Yuda no najugol me, najogol ejanjanj-bulago, min afut me buulol ; ¹⁶ affasut búoh dáru ásabulol. Ñer nak'atogol bo n'galam bulago babu min aagol : « Ujaa ufiya ! » Naagol : « Wa pan usenom ? » ¹⁷ Yuda naagol : « Pan iboñuli jíjehel jal ekoreom. » Naagol : « Yoo, bare umundum pan uhalom tale waf uce. » ¹⁸ Naagol : « Wa numañe ? » Naagol : « Usenom eçelai yáamumma ††, ganew yo ni poþ fijigumi. » Yuda nasenol so ðe min guke gufilo, ban nanar far. ¹⁹ Ñer Tamar nabbañ bi yanjol nafululo, aban nabbañ asimo wañol waa gúnigo.

²⁰ Yuda naboñ abugeol Hira ala Adulam min ájaenum jíjehel jaju ti gulob me ; tima mb'áju ayabul wafol wo nahatulo me. Bare abugeol no naçih bo me, abbañut ajuh aare ahu. ²¹ Naroren bugal Enaim : « Ejanjanj-bulago yay yaamen me tautu n'galam bulago babu, uyela ? » N'guogol : « Músut baj taute ejanjanj-bulago. »

²² Nábbañul ak'atoh Yuda naagol : « Aare ahumu ijugutol. Hani gaçin bo me, guogom tiñ tautu músut baj to ejanjanj-bulago. » ²³ Ñer Yuda naagol : « Wañ waw ñer abanj wo. Jamb'uoporoa ñusu. Niboñene jíjehelom, ban aw ubbañut ujuh aare ahumu. »

²⁴ No gueñ gúfaji gúgat me, n'gúkail guoh Yuda : « Asábuli Tamar etey ñawuy ‡ nápure ak'anar far. » Yuda naah : « Jujogol jisaen maroñe ! » ²⁵ No gúpunneulol me tíyanj, naboñ guoh Yuda : « Áine ahu ačil me wañ wauwe, o afatenom. Mb'uluj tima nuffas ay açile eçela ye, jinew je ni fjijigum fe. » ²⁶ Yuda no najuh wo me,

†† eçelai yáamumma : Eçela yauyu eemme fúffasumul fo nah'açimen me n'eukut anelen ni waf bi egiten búoh maagen açila ačil wo.

‡ etey ñawuy : maer ésuh yay n'guoge bujubuet

† ávi : Gúhiboriay gagu n'guvoh ávi Esíp farao.

naffas wo naah : « Aare ahume nabaje maagen n'ínje, mata niarene isenol ápurom Ĉela ayab. » Nabbañulol áni n'gañenol, ban abbañut afile ni o.

²⁷ No funagol fiĉih me, n'gujuk búoh múuba najae ebaj. ²⁸ N'epegor yay, ace ni bugo nápuñulol jiñenol. Afan bárinay babu najoh jo aban nahoh jo bíbil bújugah naah : « Ume aamme átiar. » ²⁹ Bare jiñil jaju n'júurur jiñen jo min jiti jo jumundum jo júpuurul. Afan bárinay babu naah : « Bu núpuullo me fús ! » Ñer Yuda nakanol gajow gagu gaa Peres (dóemme "éfusel"). ³⁰ Mbiban, jipajo n'júpuurul, jo gañen jo guhogi me bíbil babu bájuh me. Yuda navoh jo Sera.

Susef no naamme ni yañ Potifar

39 Kan bugal Isimael gájaenum me Susef bi ni mof mamu mal Esíp, gunomenolnomen ace áine gajaol Potifar, ala bo Esíp. O ávula ávi nam, ban náni afan upoyaol. ² Atúla umu búsol Susef, ban wáfowaf nakane, ni wári. Potifar nañarol aĉin ni yañol. ³ Najuh búoh Atúla umu búsol Susef nakanol ápiraet ni wáfowaf. ⁴ Ñer Potifar násun ni o, ban nañarol nah'arokol. Namañol nár iki asenol yañol ni fubajol þe aogenol. ⁵ Ni mútut mamu no nakan mo me, Atúla násonienol min wafol þe úari, dó þe mala Susef. Gásonien gagu gal Atúla n'gúni ni wafol þe, újogum ni yañol bi n'ulagol ró. ⁶ Nahat fubajol þe n'guñen Susef. Uþúren me fitiñol, abbañut agor waf uce.

Ban Susef ánaine áarie, aban nailo liñ. ⁷ N'gúni ró gúni, aar Potifar nátañolol ak'aagol : « Ujóul ufiya ! » ⁸ Susef natal naagol : « Let nujuge búoh ni mútut no neemme tale, afanom abbañut akan búlar bánoban dáre ni yañol. Nahale n'gañenom wafol þe wo nabaj me. ⁹ Abbañut abaj dáre sembe iki sifañ súmbam, áfirenutom wáfowaf, let me egor aw aamme aarol. Ñer níjue þiañ ikan waf wáhojie ti wauwu min itil n'Aláemit ? » ¹⁰ Gunah émit þe náh'ákail arondopenol mala gafilo, bare natal euttenol, hani elofol.

¹¹ Funah fice, Susef nanogen ni yañ yay bi ekan burokol, toker urokaaw m'baletol. ¹² Ñer aare ahu najoh gájuool min aagol : « Ujaa ufiya ! » Bare Susef nahat gájuool ni gañenol min áteil ápuur tíyañ. ¹³ Aare ahu no najuh me búoh Susef nahamenolhamen gájuool min atey ápuur, ¹⁴ návogul urokaaw naagil : « Juluj þaa, áinom nañallo an ala Híbori min ajelolal. Najoulo ak'atogom dó bi gafilo n'ínje, bare niya gáþib gámah. ¹⁵ Ñer no naunom me íþib nivoh nímore, natey cab ápuur ni yañ yay, ban nahato gájuool n'galambom. » ¹⁶ Þúrto, aare ahu naogen gájuo gagu bi no áinol abbanno me. ¹⁷ Nabbañ alobol firim fafu fanur fafu naagol : « Amigel ahu úiya ala Híbori o nuñalóli me, nakelo atogom bi gafilo n'ínje. ¹⁸⁻¹⁹ No níþib me nivoh nímore, nabelen to gájuool galambom min atey ápuur. Amigel ahu úiya mamu nakan me n'ínje. » No ala yañol

aun me bagitener aarol, fiiñol ni fitiñ nár. ²⁰ Naboñ gujoh Susef iki gubañol ni fipeh umigel ávi ahu.

Susef o ni fipeh

Hani no Susef aamme ni fipeh, ²¹ Atúla umu búsolol. Nagitenol músumol ak'akan min gaunor gubaj n'etuilil o ni afan fipeh fafu. ²² Afan ahu ñer nakanol áni ni fuhow gupalol þe bugo gupeh ró me. Bajut waf ukani ró o m'báĉibbenut wo. ²³ Afan ahu abbañut agor wo nahat me n'gañen Susef, mata Atúla aamme ni o násoniesonien búlarol þe.

40 ¹⁻² Þio bo, funah fice, bugagu úvula gúuba bugal ávi Esíp n'guttil ni o. Ace ni bugo o aĉil me miremay mamu mola, ahuo o aamme afan usoa unaĉol. Ávi ahu fiiñol ni fitiñil ³ ak'ajogil abañ ni fipeh fafu fal afan upoyaol, dó may Susef apegil me. ⁴ Afan upoya ahu nábañenil ahat ni gañen Susef min acokoril. N'gunamo ró gunah guman.

Susef o n'éþajul síyeut upegoraol gúuba

⁵ Efuga ece, bugo éubail n'gúyeut síyeut sábuliore. ⁶ No Susef akelil me bujuh ni bujom, natogil min guñahore, ⁷ naagil : « Buru jama junogorom bugan gasarut. Wa ubajul ? » ⁸ N'guogol : « Jíyeuyeut éubaoli, ban an ájuut agitenóli wa sulobe. » Naagil : « Aláemit nevonol nájue áþajulul so. Jigitenom so þaa ! »

⁹ Ñer aĉil me miremay ávi nagiten aah : « Injé ni síyeutom nijuge *bibiñu* biilo bújoñorom, ¹⁰ m'bubaj uan wono úfaji. Ban ni bijef to baenah, iki buya min bubuk gújeñ iki gújuh. ¹¹ Nítuh n'gañenom éremuma ávi ahu, niñar subugum sasu iñafen dó n'éremuma yay. Mbiban nisenol yo arem. » ¹² Susef naagol : « Síyeuti maa sulobe : Uan waw úfaji wo uomme gunah gúfaji. ¹³ Ban tale gunah gúfaji, ávi ahu þan atebeni fatiya, ak'abbañeni buroki ; þan nuh'uñurenol éremumaol ti no. ¹⁴ Ñer uboket jamb'újumorom aw babbañer unamo jon. Mb'ulob múmbam ávi ahu, tima nípuur ni fipeh fe. ¹⁵ Ti maagen, babu gurumulom n'éruh yay yal *Ehíbori | Híbori* yay, ban babe ímusut ikan maarat maĉil me n'gupegom dáre. »

¹⁶ Ñer afan usoaaw najuh búoh bagitener babu búariari. Naah Susef : « Injé may níyeute, niteb ni fuhoom utegel úfaji wájutenore wal unaĉ wásunme. ¹⁷ Ni gaa fatiya, ganaĉ gánogan go asoa nah'akan bi fitiñ ávi ahu, ugu ró. Ban mupu mamu nihi múkail mitiñ dó. » ¹⁸ Susef naagol : « Síyeuti maa sulobe : Utegel waw úfaji wo uomme gunah gúfaji. ¹⁹ Ban tale gunah gúfaji, ávi ahu þan atebeni fatiya, bare bi eĉagi úrien ni bununuh, min mupu mamu múkail mitiñ efulunji. »

²⁰ Mb'uĉiga funah fúfaten, ávi ahu náni n'ekan úvu-laol gaggan funagol fo nabugi me. Ñer naboñ gúhanul afan miremayol ni ala usoaol unaĉ bújoñor éruh yay þe. ²¹ Aĉil me miremay mamu, ávi nabbañenol burokol

min abbañ nah'añurenol éremuma yay. ²² Bare ahu, naboñ min guçagol árien, ti Susef alob yo me.

²³ Toker afan miremayol o bájumorer Susef façaw.

Síyeut ávi Esíp

41 No símit súba sígat me, ávi ahu ala Esíp náyeut ; ni síyeutol náni n'galam fal fafu fo guoge me Nil. ² Najuh síbe sono futoh ni súba sáarie ban ni sili bib súpurul dó ni fal fafu ni síni to n'gafen. ³ Mbiban, sice futoh ni súba ni súpurul dó may, súhoji taw ban ni sigan. Ni sújoul sutoh to sári me n'galam fal fafu. ⁴ Ñer síbe sasu sagan me ban ni súhoji ni síhab sasu sári me. No, ávi ahu naçagor álio. ⁵ Nabbañ ámori natajen áyeut. Najuh gukoñ futoh ni gúuba, fuhoñol go fanur, gúari ban ni guli. ⁶ Mbiban, guce futoh ni gúuba n'guil gulof gári me. Gaugu, érus yay yá-sup me nellaben go min guhay. ⁷ Ñer gahay me n'gúmer gagu gári me. Aví ahu nabbañ álio nátallo búoh síyeut som.

⁸ Mb'uçiga ni bujom, nágogor ák'avogul útaaw ni ufan waw bugal Esíp ðe. Nagitenil síyeutol, bare an ájuut ápajulol so. ⁹ Ñer afan miremay ávi ahu naagol : « Yoo, áviom, jama niosene gatilom ¹⁰ gaçil me nupególi ni fipeh afan upoyai no fiiñi fitiñóli me, ínje ni asoa unaç waw. ¹¹ Eúbaoli n'éfuga yanur n'íyeut síyeut sábuliore. ¹² Ban ni baj dó ni fipeh fafu ace ápur amigel ala mof *Híbori*, aamen n'gañen afan upoyaaw. O ápajuloli ánoan síyeutol, ¹³ ban wo nalobóli me, wo may ubaj me : ínje nubbañenom ni burokom, bare apalom nuçagol. »

Susef o n'épajul síyeut ávi ahu

¹⁴ Ñer ávi Esíp naboñ gúnjarul Susef. N'gúpunulol ni majase ni fipeh fafu, n'gúçigol guban n'gusimol wañ uvugul. Mbiban nájoul bújoñor ávi ahu. ¹⁵ Aví ahu naagol : « Níyeute, ban an ájuut ápajulom so. Bare guogom aw núje úpajul síyeut sánosan so gulobi. » ¹⁶ Susef naagol : « Let ínje, bare Aláemit náje ápajuli so iki súmi. »

¹⁷ Naagol : « Síyeutom use. Galam fal niomene. ¹⁸ Nijuh síbe futoh ni súba síari ban ni sili bib súpurul dó ni fal fafu, min síni n'gafen. ¹⁹ Mbiban, sice mul futoh ni súba ni súpurul. Súhoji taw, sigan nár ban ni súguret. Imúsut ijuh Esíp ðe síbe súhoji ti sausu. ²⁰ Ñer síbe sausu ni síhab sítiar sasu sali me. ²¹ Bare hani min símer so me, ni suroñ bae n'egan ti sipi me. Ñer no niçagor me ílio. ²² Þúrto, nibbañ íyeut. Nijuge gukoñ futoh ni gúuba gúari ban ni guli bib gaile ni fuhoñol fanur. ²³ Mbiban, ni baj guce gono futoh ni gúuba, guhay ban ni guak kañ, go érus yay elabene, guil galam gútiar gagu. ²⁴ Ñer gahay me n'gúmer gagu gári me. Síyeut se, nigiten so útaaw búgumbam, bare gújuut gúpajulom so. »

²⁵ Susef naagol : « Avíom, síyeuti súba sasu tiñ tanur súuñene. Aláemit umu n'egiteni wo najae me ekan. ²⁶ Síbe sasu sári me saamme futoh ni súba, ti may gukoñ gagu gári me gaamme futoh ni gúuba, dárú dóemme símit futoh ni súba ; dó ðe síyeut sanur. ²⁷ Sasu síbe sagan me ban ni súhoji, ti may gukoñ gagu gahay me mbiban érus yay nellaben go, dárú dóemme sice símit futoh ni súba, sausu saa bieb. ²⁸ Ti nilobi me, Aláemit nagiteni wo najae me ekan. ²⁹ Símit sasu futoh ni súba sájaeul me ðan síni símit sal epit yaaro fañ ni mof mamu ðe mal Esíp. ³⁰ Mbiban, sipaso sono may futoh ni súba ðan síni saa bieb, ban mat'ubbañal uosenal fubaj fafu faa sítinara sasu. Bieb baubu ðan bunonñen éruh yay. ³¹ Fubaj fafu fo éruh yay ebajen me, mati waf ubbañ uñaño ni fo, iki gújumor fo. Maagen mamu, bieb baubu ðan bújalo fañ. ³² Ujuh me min úyeut ñono ñáuba waf waw wanur waw, dóemme Aláemit mo najoge, ban mati þio min baj.

³³ Nítalleni, ávi, mb'uñes ñer an ajenguloe, min mof mamu mal Esíp ðe uhat mo n'guñen gola. ³⁴ Mb'uñes may uyaba-búalen gajae me épuren gakib ganur ni wono futoh gubet n'úje. Mbi gukan mo ni símit sasu futoh ni súba so nujaale me ebaj epit yaaro. ³⁵ Mbi guomen mitiñ mamu ðe mo gujae me epit ni símit sausu sítiar sájaeul me. Esúh-ésuh ðan gubet ró bíje baa *ble*, dó ðe ni gajow gúiya, bi elalen mitiñay. ³⁶ Mamu bugal Esíp ðan gubaj wo gujae me fitiñ no símit sasu saa bieb sijae me eçigul, jambi bieb babu bine-men éruh yay. »

Aví ahu nasen Susef fuhow Esíp

³⁷ No Susef agiten me aban, firimol ni fúsum ávi ahu ni úvulaol. ³⁸ Aví ahu naagil : « Maagen, biinum Aláemit ubu ni áine ahume. Þan újual ubajal þiañ ace ti o ? »

³⁹ Naban naah Susef : « Nemme Aláemit açile nubaj gaffas gaugu gare me, bajut ace ajenguloe ban najah ti aw. ⁴⁰ Ñer aw ujae me eyab fuhow éruh yay. Bugo ðe ðan gúttun firimi. Maageyma nureare, let me búoh ínje ávi nem. » ⁴¹ Natajen aagol : « Niseni maer sembe n'ésugom ðe. » ⁴² Ñer ávi náoç ni gañenol eçelaol yaa jávi aop ni fisih Susef. Naban nasenol wañ ujaha asimo, nakanol may banuh bal éurus n'ehondor.

⁴³ Mbiban, najingenol n'esaretol éuten yo ateynenol me açil me, min bugan bugagu nihi gúþib guoh : « Jutos min ágat ! » Mamu ávi ahu ala Esíp ateben me Susef, aban nakanol áni ni fuhow éruh yay ðe. ⁴⁴ Aví nabbañ aagol : « Mánoman nínie ávi Esíp ðe, bare maer mati an agoror aw m'bamañut. » ⁴⁵ Mbiban, nasenol gajow golil gaa Safunat-Þaneah. Nasenol may anaare gajaol Asanat, þayol Potifera, afan bacin ala On. Min Susef ñer añar fuhow éruh yay. ⁴⁶ Gannay gaugu, o babajer símit ávi ni guñen.

Ñer nahato ávi ahu min ake bújaor dó n'ésuh yay þe. ⁴⁷ Ban ni símit sausu saa fubaj saamme futoh ni súuba, eþit yay néari nár. ⁴⁸ Ñer Susef náþuren ni mitiñay ma- mu fugab fice alalen. Esúh-ésuh, nanjar abet n'újeþ waw wo guþile me n'ulah waw wágolil me. ⁴⁹ Naban nalalen *ble* yammemmenþ ti fuus, mufarþ nahat elih yay. ⁵⁰ Bala bieb babu búloul, aarol aamme Asanat nabugol úþur gúuba. ⁵¹ Afamma Susef navogol Man- ase (yoemme "ekan an nájumor"), aban naah : « Aláemit nakanomkan níjimor buyogom þe ni may búhanorom ni fiilom. » ⁵² Apuma o navogol Efuraim (yoemme "nabaje gátuh gámah"), aban naah : « Aláemit nasenomsen uñil n'ésuh yay dó niyogen me nár. »

⁵³ Símit sasu futoh ni súuba saa fubaj ni sígat, ⁵⁴ min saa bieb siþigul, ti Susef alob yo me. Maagen, bieb babu m'búloul ni súsuþ sasu þe, úþuren me Esíp galalen me mitiñay. ⁵⁵ No bieb babu bunonulo me bu- gal Esíp, n'gúkail gúcin n'ávi ahu. Ñer naagil : « Jujow bi ni Susef min jikan wo najae me elobul. » ⁵⁶ Maer bieb babu ubu tánotan Esíp. Ñer Susef n'ésuh-ésuh nápeþul újeþ waw min anomenil ble yay, mata bieb babu bu- fafarþ éloul. ⁵⁷ Hani bugaa sasu súsuþ n'gúteþil bi funom ble n'áçila ; maagen bieb babu ubu ni mof mamu þe.

Sakob naboñ guñolol Esíp

42 Babu Kanaan bo naamme, Sakob naun gaa búoh Esíp babaj bo *ble*. Naah guñolol : « Buru bu jinamo mee m'balet n'ekan wáfowaf ? ² Niune búoh baubu Esíp ble uyu bo. Jiilo þaa jujow bi bo iki júnomul, tima nuroþal jamb'uçelal. »

³ Ñer guti Susef gono guñen n'guilo guþow mbal Esíp bi eke fúnomul ble yay. ⁴ Bare Baisomen, aamme ati Susef apuma ni jail, Sakob náfirenol elagenil. Mata n'gaþinorol, jambi biþila bubajol m'bulago. ⁵ Ñer úþur Sakob n'guçih Esíp mimanur ni guce gajae þoþ funom bo ble, mata ni mof mamu þe maa Kanaan bieb babu ubu ró.

Susef nalob gutiol táñi

⁶ Nemme Susef ni fuhow Esíp nam, o açile funomen fafu faa ble yay bugan bugagu þe. Gutiol no guçih bo me, n'gúñuþ biþimborol bi to n'ettam. ⁷ O no najugil me, nafaen affasil, bare nakan nan affatil min ain na- jogil ti ejaora. Narorenil táñi : « Bay júþullo ? » N'guo- gol : « Kanaan júþullo. Mitiñay jikelo babe funom. »

⁸ Ñer Susef naffas búoh dárú gutiol, bare bugo gú- talloutol. ⁹ Ban naosen síyeutol so náyeut me ak'aya ni bugo, naagil : « Buru úreka ! Jujouloþow bi effas tay ésuh yayye élikut me. » ¹⁰ N'guogol : « A-a, wóli umigeli, funom mitiñay bare fuþalóli babe. ¹¹ Ban wóli þe batiay, þayóli anur. Wóli bugan bugaa maagen, jilet úreka. » ¹² Naagil : « Jibibij ! Buru ékail gárebah bi effas

tay ésugoli élikut me. » ¹³ N'guogol : « A-a, wóli umigeli. Guñen ni gúuba jom ni þayóli, an ala Kanaan. Atióli apuma bo jihatulol ni þayóli, ban ace ni wóli nallilim. » ¹⁴ Naagil : « Yo niþi me nilobul, buru úreka jom. ¹⁵ Þan uþugal ter maagen julobe. Inþe ibbatul fo ni gajow ávioli : Mati júþur n'ésuh yayye atiul apuma m'baçilat. ¹⁶ Juboñ ace ni buru ak'aþallol ; bugagu þan iþegil. Mo þan iþuh ter julolob maagen. Iní me jibibij, neegulseh : ti may nibbatul fo me ni gajow ávioli, buru þoþ þan jini úreka. »

¹⁷ Ñer nabañil ni fiþeh iki gubaj ró gunah gúfaji. ¹⁸ Fú- faten fafu náþunnulil naagil : « Iní me ter jimaþe juron, þan jikan ti nijae me elobul, mata inþe níkanume Aláemit. ¹⁹ Iní me buru bugan bugaa maagen, ace ni buru aþaño ni fiþeh fafu, min bugagu gúþaenum mi- tiñay mbaa saþul dó bieb babu buloulo me. ²⁰ Mbiban, þan jinaþallom atiul apuma min iþuh búoh maagen ju- lobe ; mamu mati jicet. »

Gutiol n'gumaþ firimol. ²¹ N'gúþur jolil n'guogoro : « Wuj ! Gúteh gauge gololal mata wo nukanal me atiulal Susef. Nujugale min afotenor me nah'aagolal uboketal sinilolal surumol, bare tuþ nulalal éttunol. Biþilaolal to buþoumulo mee. » ²² Ruben naagil : « Let niþiene neeg- ul jambi jikan añil ahumu maarat ? Bare júttunutom. Maer wolal ubugu m'bacam físimol fo núyual me. »

²³ Nemme babaj an n'etuilil náh'áþajulil gúlobum Esíp, guti Susef n'guþoh búoh wo gulobe me, aunut wo, kan açila naune þanno ca. ²⁴ Min áhatulo ni bugo náni n'ukon. Naban náþbañul naagil ban aþoh Simion, na- ban naboñ guhogol búþononil n'gúþaenumol iki guþeh. ²⁵ Mbiban naah urokaol : « Jikan ble yammemmenþ ni uet ubuge. Mbi jiban, n'jibbañen ánoan síralamol ni baelol. Jisenil may wo guþae me fitiñ m'bulago. » N'gukan ti nalobil me.

Ebbáñul yay yaa guñol Sakob

²⁶ Ñer gutiol n'gúþuþ ni musumil uelil waa ble min gukay.

²⁷ Mb'uçiga gállim no guilen me, ace ni bugo nápeþul baelol bi esen asumol mafos etiñ. Natoh síralamol sibaþi ró m'butum baet babu. ²⁸ Naah gutiol : « Gub- bañenom síralamom, usu ró ni baelom. » Sinilil ni siteh n'gúholi nímore. Anóan naah apalol : « Aláemit bu nakaneolal me ? »

²⁹ No gubbanno me bi ni þail Sakob babu Kanaan, n'gugitenol wabaj me þe. ³⁰ N'guogol : « Aíne ahu aamme ni fuhow Esíp nalobólilob táñi ak'ajogóli úreka.

³¹ Bare juogolseh wóli jilet úreka bare bugan bugaa maagen. ³² Wóli juomme guñen ni gúuba ni þayóli, bare ace ni gutióli nallilim, ban apuma ahu bo jihatulol ni þayóli. ³³ Aíne ahu naagóli ban affas ter wóli bugan bugaa maagen jom : naagóli ace ni wóli aþaño bo, min wóli jþaenumul ble yay bi ni saþóli dó bieb babu

buomme, ³⁴ mbiban n'jjaenum atióli apuma bi bo. Mamu mb'affas me búoh wóli jilet úreka, bare bugan bugaa maagen. No ñer ðan abbañenulóli me Simion, ban ðan ahalóli n'jujow ti súmoli me n'ésuh yay. »

³⁵ Ñer n'gúulen uelil, ban ánoan natoñ ni bola jice jatiito dó gukan me síralamol. No gujuh so me, gáholi n'gunonil bugo ðe bi ni ðail ró. ³⁶ Naagil : « Buru eramom uñil : Susef alet, Simion alet, Baisomen mul ban jinjaromol. Bíteb baube ðe bikelo bulo n'ínje. » ³⁷ Ñer Ruben naagol : « Iní me ter ibbañulati Baisomen, mb'umuh guñolom gaamme gúuba. Uhalol n'gañenom n'jujow, ban ðan ibbañuliol. » ³⁸ Naagol : « A-a, Baisomen alet n'ejow ni buru. Atiol Susef naçele, o bare níhagume ni jail. Injé maer nífanume, ban waf ubajol me babu m'bulago, gañinor ðan gumugom mala bakanerul. »

Sakob nabbañ aboñ guñolol Esíp manur ni Baisomen

43 Bieb babu buronj dó n'eçimen éshuh yay yaa Kanaan. ² Bugaa yanj Sakob bugo batiñer ble yay yo guñallo me Esíp. Ñer Sakob naah guñolol : « Jibbañ bi Esíp iki júnomul mitiñay mice ! » ³ Yuda naagol : « Áine ahu aamme ni fuhow Esíp naçafóli ñanno ca búoh mat'ayabóli atióli m'bajaorut ni wóli. ⁴ Umanj me, nuhat Baisomen najaor ni wóli. No ñer ðan jiki junomuli mitiñay mamu. ⁵ Bare ulat me, mati jujow. Maagen, áine ahu naagóliseh mat'ayabóli atióli m'balet. » ⁶ Ñer Sakob, o guvoge me may Israel †, naagil : « Wa uçile n'juogol buru jibaje atiy ace ? Dáuru jikanutom jon. » ⁷ N'guogol : « Waf wammenje narorenóli, újogum ni sinilóli bi ni yanjóli. Naagóli : "Payul naronje ni buronj ? Jibaje atiy ace ?" Suroren sausu jibalol mee, jif-fasenut búoh ðan aagóli iki jinjalol. »

⁸ Yuda nabbañ atajen aagol : « Apa, nilai uhat Baisomen n'gañenom min jujow, tima wóli, guñolóloli ni aw ðoð nuroñal jamb'uçelal. ⁹ Maer ínje içilol. Ibbañenulato me, nurorenom. Aotulat me bi n'aw, gatil gauge ðan gúni n'ínje iki buronjom bubao. ¹⁰ Lelen me gaño gagu go jipio me tale, wóli bajaener ñono ñáuba bi Esíp n'jibbañul. »

¹¹ Sakob naagil : « Elob ece eleto ñer. Ñer maa jijae bi ekan : Jinjar wañul n'jinjar ðoð waf bi éji áine ahumu ala Esíp, waf waw wáari me ðe waa dáre mofolal, ti físim ununuh fatiño me, míçir, múhum, ni gurumen. ¹² Jinjar may síralam sice súbuli ni so jutoh me n'uelul, mata mbi júju jibbañen sítiar sasu ; ter gulillim n'gukan so ró. ¹³ Ñer jinjar atiul min jujow iki jujuh áine ahu.

¹⁴ Emít-Sembe emmenjen éçigirol gaboket min ajugul enilol n'erum, min áhanul Simion bugo ni Baisomen gúolul manur ni buru. Injé ñer to nem ma, íni me ban íbbur gúñum ðe, níbburil. »

Susef naalen gutiol súm

¹⁵ Ñer batiy babu n'guomen wo gujae me éjaenum bi gáji, ni ðoð gugab gagu gúuba gaa síralam sasu. Mbiban n'gunjar Baisomen min gubbañ mbal Esíp iki gutoh bo Susef. ¹⁶ No Susef ajuh me búoh Baisomen umu ni bugo, naah afan urokaol : « Ujáenum ubuge bi yanjom, ban numuh ehaj nucokor yo, mata jama ðan gutiñ gataw manur n'ínje. » ¹⁷ Ñer áine ahu nájaenumil bi ni yanj yay, aban nakan ðe ti Susef alobol me.

¹⁸ No guomme n'ejow yay mbaa yanj Susef, n'gúholi n'guoh : « Dáru síralam sasu so gubbañen me n'uelolal n'ējaolal étiar, so síçil maa. ðan gúloñolal n'guram musumolal, mbiban n'gukanolal únial umigelil. » ¹⁹ No gulof me gánonum yanj yay, n'guoh afan urokaaw : ²⁰ « Áine ahu, uboketóli. Júmusene jíkail babe funom mitiñay. ²¹ Ni búot babu, no jillen me bi gámori, n'jípegul uelóli, ánoan ni wóli najuh síralamol ni butum baelol, ban níni may wo jicam me mitiñóli. Ñer so jibbañenulo maa jama. ²² Ban jinjalonjar sice bi ebbañ junom mitiñay. Jiffasut ay abbañen so n'uelóli. » ²³ Naagil : « Jibeben, jambi júholi. Aláemilul aamme anur ni ala ðayul, o auñ so ró n'uelul. Solul so niyabsoyab. » No nalob me aban, nahanulil Simion.

²⁴ Nakanil ðe n'gunogen ni yanj Susef. Nasenil mal n'gupos guolil, nañalil ðoð mafos bi ni musumil. ²⁵ No guomme n'eirigen Susef min açigul tinah baraber, n'gúni n'ecokor wo guñallo me bi éjiol, mata gugitenilgiten búoh to gujae fitiñ n'açila.

²⁶ No naçilo me, n'guñurenol waf waw wo guñallo me. Ban n'gúñuð bi n'ettam bújonorol. ²⁷ Narorenil bu gukane, aban naagil : « Ñer ðayul o julobom me mola, bu nakane ? Naronje ni buronj ? » ²⁸ N'guogol : « Ey, ðayóli, aamme may amigeli, umu bo apuñol. » N'gubbañ gúñuð bi n'ettam.

²⁹ Ñer Susef najuh atiul Baisomen, o gugum me jaay. Naagil : « Umu ñer aamme atiul apuma o julobom me mola ? » Nábaño mbal açila naagol : « Añolom, mb'Aláemit ásonieni ! » ³⁰ Ni mujogol iki ájuut atajen alob. Gúçilol n'gummerj mufu, nápur cab ajow mbaa futongol min akonj ró. ³¹ Aban naños buolol min ábbañul. Najogoro min aah urokaol : « Jigabil sinanj sasu ! » ³² N'gugab Susef butumol nevonol, ni gutiol bugo may nevonil. Bugal Esíp bugo guvogulo me, n'gugabil may jolil nevonil ; mata bugo mukanail mífirenifiren fitiñ tiñ tanur ni bugan bugaa Híbori. ³³ Guti Susef n'gunamo gúpimborol. N'gubañil ni fufaneil, jógum n'afamma bi n'apuma. N'gujahali nár iki ánoan naluj apalol. ³⁴ Susef naboñ min gusenil básiler babu ðe baamme gayonjol. Wo gugab me Baisomen ufañe ñono futoh waa gutiol. N'gurem mimanur ni Susef iki guñilo, ban ni súmil nár.

† Israel : Juluj bagitener babu baa Fíçilum 35.10.

Susef náhuben gutiol

44 Pio maa, Susef naah afan urokaol : « Mb'um-meñenom uet ubugu mitiñay, ánoan min áju me ateb. Nubbañenil þoþ síralamil ánoan ni baelol.

² Nuñar may éremumaom yaapi me ni síralam úrur ni baet apuma ahu. » Nakan ti Susef alobol me. ³ Tihalen fo, no tinah titebulo me, n'guhalil n'gunar musumil min gukay. ⁴ No gujow me þiout, Susef naah afan urokaol ateynenil. Nagitenol þoþ wo najae me elobil. No afan urokaaw atobenil me, nalobil ti Susef ahoñenol me naagil : « Wa uñile n'jítit maarat ni maaro ? Bu kane n'júkutul éremuma afanom dó nah'arem me, ban ni yo nah'affas wajae me ebaj gajem ? Jikanut jon, hani jatito. »

⁷ N'guogol : « Aíne ahu, bu nújue ulobóli elob ti yauyu ? Mati jikañen jikan waf ti wauwu ! ⁸ Let wóli jibbañenulo mee síralam sasu so jutoh me n'uelóli, ñer bu jújue jíkail júkuet síralam ter éurus ni yañ afani ?

⁹ Utoh me éremuma yay ni wañ ace ni wóli, an ahumu mbi gumugol, ban wóli þan jíni umigeli. » ¹⁰ Naagil : « Yoo, ukana mo. Ñer ni baet an dó nujaale yo me ejuh, o mb'áni me amigelom ; bugagu nihalenil. » ¹¹ Ñer ánoan ni bugo naalenul baelol ni majase ápegul.

¹² Mbiban, afan urokaaw náni n'élingen uet waw þe, újogum ni bal afamma ák'ábanum ni bal apuma aamme Baisomen, dó natoh me éremuma yay. ¹³ Ñer ni mujogil iki guçaç wañil, mbi guban n'gújuþ uelil ni musumil min gubbañ gunogen dó n'ésuh yay.

Yuda nabbañ búsol atiol Baisomen

¹⁴ No Yuda bugo ni gutiol guçih me ni yañ Susef, o baroñer dó. N'gúñuþ bi n'ettam bújoñorol. ¹⁵ Susef naagil : « Bakaner bu jikan mee ? Jiffasut búoh ínje an o biinumol bújaloe ? » ¹⁶ Yuda naagol : « Afan ésuh yay, bu jújue jigiten iki jibaj bakoñ ? Aláemit áþunnoli asen ésuh. Maer þan jíni umigeli, manur n'atióli o éremuma yay eemen me ni baelol. » ¹⁷ Naagil : « Hani ! Mat'íkan mo hóji mee ! Ala baet babu dó éremuma yay etogi me, o bare ajae éni amigelom. Buru jike búot bi yañ þayul ni gásamay ! »

¹⁸ Ñer Yuda nátosul alof Susef naagol : « Afan ésuh yay, maagen numamañ ere n'ávi ahu. Yo eçil me nilai jambi fiñiñi fitiñom. Uboket újiom min ilobi firim fe.

¹⁹ Funah fitinar nurorenóli ter þayóli naronje ni buron, ter jibaje atiy ace. ²⁰ N'juogi þayóli umu bo náfanume ni atiólí apuma o nabaj me ni fúfanumol, ban namañol mámah, mata o bare narjañene ni aarol o nafañ me namañe ; ahuol nalelet. ²¹ Aw uogóli me mbi jijañliol min mb'ujugol táh. ²² Ñer wóli n'juogi añil ahumu ájuut áhatulo þayol ; let mo, þayol þan açet. ²³ Bare nuogóli íni me jijoulat ni o ró, mat'uyabóli. ²⁴ Yo eçil me, no jib-

bañ me bi ni þayóli aamme amigeli, n'jigitenol gurim gagu gúiya.

²⁵ No mitiñóli mubao me, þayóli naagóli jibbañ iki júnomul mitiñay. ²⁶ N'jibahulol búoh jújuut jujow apuma m'balet ; ájoul me, þan jijaor, mb'ajoulat n'ju-robo, mata jiffase búoh aamme ni fuhow ésuh yay mat'ayabóli. ²⁷ Þayóli naagóli : « Jiffase búoh aarom Raçel uñil gúuba bare nasenom. ²⁸ Ban ahu nallilim, niþinore búoh énuhureñ baha ejogol. To niemme, bi jama ibbañut iyaol jíçil. ²⁹ N'jimañ jinjarom ahume, ban ínje nífanume. Iní mataño mubajol m'bulago, þan içet n'gaþinor mala bakanerul. »

³⁰ Yuda nabbañ aagol : « Nujuge búoh maer mat'íju iot bi ni þayom añil ahu m'balet. Þayóli biinumol n'añil ahumu nabañ bo, ³¹ ban ajugutol me ábbañul, þan açet. Þan jumugol ni gaþinor mata jijañallatol. ³² Ban ín-je eege þayóli ahalol n'guñenom. Neegolseh þan ibbañulol ik'isenol ; let mo, gatil ge þan gunamo n'ínje iki buronjom bubao. ³³ Ñer nilai gaboket, uhalom tale min ikan amigeli butum añil ahume, min açila aot manur ni gutiol. ³⁴ Bu þan íju ibbañ bi ni þayom añil ahume m'balet ? Mat'íju inamo me min iluj þayom ni buyoh baubu bo nikanol mee. »

Susef nagiten gutiol o aamme ay

45 Bújoñor urokaol, Susef abbañut áju ekøþen waamme m'biinumol. Yo eçil me naah urokaaw : « Buru þe, júþur dáre ! » No gunaño ró me o ni gutiol bare, nagitenil o aamme ay. ² Bare nakoñ nímore iki bugaa tíyañ guun. Elob yay neuno bi n'ávi ahu. ³ Ñer Susef naah gutiol : « Injé om Susef. Juoge þayom umu to ni buron ? » Bare gutiol n'gunaben gah iki gújuut gúbalol. ⁴ Naagil : « Jútosul bi tale n'ínje ! » N'gutos iki gutogol to. Nabbañ aagil : « Neegul ínje om Susef, atiul, o junomen me min gújaenumom mbal Esíp. ⁵ Jambi júrut, jambi þoþ jijañhor min junomenom me n'ésuh yay. Dáuru þe Aláemit aboñulom mee íkiil ilef babe bi eþagen súñunduul. »

⁶ Nabbañ aagil : « Babe Esíp, símit súuba use bugan ubugu ni bieb. Ban tale símit futoh sájaeul me, an mat'aañ, an mat'apit. ⁷ Yo eçil me, Aláemit naboñulom iyabulul gayon bi n'ésuh yay. Mata eþagenul namañe min þoþ jibaj gátuh gámah n'ésuh yay. Maagen, gaþagen gauge let gaþagen gapuñ. ⁸ Neegulseh let buru juboñulom babe, bare Aláemit ájaenumulom. Açila akanom me min íni afan mof mamu afañ me nabaje gailo n'ávi ahu. Injé içil me eogen gávi gagu. ⁹ Maer ñer jitey cab iki jigiten þayom gurim gauge ; jíçih n'juogol Susef naage : Aláemit nasenolsen bíteb bal eogen fuhow Esíp þe. Ñer mb'ájoul cab ak'atogol babe. ¹⁰ Namañe mb'ákail açin alofol ni mof mamu maa Goçen, açila ni guñolol ni gabulakenol ni sihajol þe. ¹¹ Þan isenol wo najae me fitiñ, açila ni bugaa yañol

ni sihajol þe, jambi gucaret ; mata bieb babu þan buroḡ n'ésuh yay símit futoh. »

¹² Nabbañ aagil : « Jujuge hum búoh buru ni atiom apuma Baisomen, maagen ínje Susef ilobe maa ni buru. ¹³ Jujow iki jigiten þayom gailo gagu go nibaj me babe, ni wo jujuk me þe. Mbiban n'jinjalomol cab ! »

¹⁴ No naban me, nállonḡ atiol Baisomen, ban bugo éubail n'gúllonḡor n'ukonḡ ró. ¹⁵ Nállonḡ may gutiol bugagu þe n'ukonḡol ró. Mbiban, gutiol n'gunamo n'gúni n'elob ni o.

Aví ahu naah Sakob áuyul mbal Esíp

¹⁶ Ejóul yay yaa guti Susef neuno bi ró ni gávi gagu. Aví ahu ni úvulaol ni súmíl nár. ¹⁷ Aví naah Susef : « Mb'uoḡ gutii gújuḡ wañil ni musumil min gujow mbal ésuh yay yaa Kanaan. ¹⁸ Mbi gujow iki gúnarul þayul ni buganul gañaño bo me. Þan ibanḡil ni mof mamu mafaḡ me gáari babe Esíp, ban þan nihi gutiñ mitiñ mamu mafaḡ me músum n'ésuh yaue. ¹⁹ Mb'uoḡgil may mbi gunar tale sisaret bi éjuḡul waaril, guñolil ni þayul. ²⁰ Jambi gujoh émiremma fubajil fo guhatulo bo me, mata þan gubaj waf waw wafaḡ me gáari babe Esíp. »

²¹ Guñol Sakob n'gukan ti gulobil me. Susef nasenil sisaret sasu ti ávi ahu alobol yo me. Nasenil þoḡ wo gujae me fitiñ m'bulago. ²² Naban nasen ánoan ni bugo bisimo buvugul, bare Baisomen nasenol wono futoh, nabbañ atajenol sifaraku butum sikeme sífaji (300). ²³ Naboñ bi esen þayol musum mono guñen matebe waf waw wafaḡ me gáari Esíp þe, ni þoḡ musum maare mono guñen matebe *b/le*, unaç ni mice mitiñ, dáru þe bi fitiñ þayol m'bulago. ²⁴ No guomme n'ekay, Susef naagil : « Jambi jírig m'bulago ! »

²⁵ Ñer n'gúḡur Esíp bi Kanaan iki gutoh bo þail Sakob. ²⁶ No guçih bo me, n'guogol : « Susef naronḡe m'buronḡ ! Ban açila aogene fuhow Esíp þe ! » Bare Sakob nanamo to ájebi mata áinenutil. ²⁷ N'gunamo n'gugitenol þe wo Susef alobil me. No Sakob ajuh me sisaret sasu so n'éjoul so Susef aboñulo me bi éjaenumol, no sarol me nailo ²⁸ naah : « Dáru totoh bi éinen ! Añolom Susef naronḡe m'buronḡ, þan ijow ik'ijugulol bala içet ! »

Sakob ni buganol n'guilo gujow mbal Esíp

46 Ñer Sakob nailo naḡar wafol þe wo nabaj me min ajow mbal Esíp. No naçih me Beer-Çeba, nailen to min ásimen Aláemit, aamme Aláemit olala þayol Isak. ² N'efuga yay, Aláemit nálobul ni o o n'gámori. Navogol bi ñúba : « Sakob ! Sakob ! » Naagol : « Injé ume. » ³ Naagol : « Injé iomme Aláemit, Aláemit ahu o þai áinen me ni o. Neege jamb'úholi me ejow bi Esíp, mata baubu Esíp þan ikan gabugori n'gubaj gátuh gahulo, iki guḡilo ésuh. ⁴ Injé umu n'elageni mbal

Esíp, ban þan ikani may núbbañul. No nujae me eçet, þan Susef akani númoen. »

⁵ Mbiban, Sakob náḡur Beer-Çeba, min guñolol gújuḡol, açila ni waaril ni guñolil, ni sisaret sasu so ávi ahu aboñ me bi éjaenumil mbal Esíp. ⁶ N'gújaenum þoḡ sihajil ni fubajil þe faa Kanaan. Mamu Sakob ni gabugorol gúuy me bi Esíp. ⁷ Nájaenum bo buganol þe : guñolol ni gabulakenol, wáinema ni waarema.

Ujow guñol Sakob ni gabulakenol

⁸ Dáure ujow bugal Israel gakelo me guçin Esíp, dóemme Sakob ni guñolol ni gabulakenol.

Guñolol bugo guomme ubuge : Ruben, Simionḡ, Lévi, Yuda, Isahar, Sabulonḡ, Gad, Aser, Baisomen, Dan ni Nafutali.

Guñolol bugo Lea abuh me, ubuge : Ruben, Simionḡ, Lévi, Yuda, Isahar ni Sabulonḡ.

Afamma Sakob gajaol Ruben, ⁹ guñolol bugo guomme Hanok, Þalu, Hesoron ni Karumi.

¹⁰ Aúten gajaol Simionḡ, guñolol bugo guomme Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Sohar ni Çaul. Çaul o jaol áḡullo me Kanaan.

¹¹ Afáten gajaol Lévi, guñolol bugo guomme Geriçonḡ, Kehat ni Merari.

¹² Abarigen gajaol Yuda, guñolol bugo guomme Er, Onan, Çela, Þeres ni Sera. Bare Er ni Onan Kanaan guçetulo. Þeres açila nabaj uñil gúuba, gaamme Hesoron ni Hamul.

¹³ Atogen gajaol Isahar, guñolol bugo guomme Tola, Puva, Yaçub ni Çimoron.

¹⁴ Akan me futoh ni anur, gajaol Sabulonḡ, guñolol bugo guomme Sered, Elon ni Yahalel.

¹⁵ Dáru þe guñol Lea, gabugi me n'ésuh yay yo guvoge me Padan-Aram. Nabaj þoḡ bájur gajaol Dina. Uþin me guñolol ni gabugoril, þan gúni ávi ni guñen ni gúfaji (33).

¹⁶ Guñolol bugo Silipá abuh me, bugo guomme Gad ni Aser. Afamma gajaol Gad, guñolol bugo guomme Sifion, Hagi, Çuni, Esobon, Eri, Arodi ni Areli.

¹⁷ Aúten gajaol Aser, guñolol bugo guomme Yimina, Yíçiva, Yíçivi, Beria ni álinil Sera. Beria açila nabaj uñil gúuba, gaamme Heber ni Malikiel.

¹⁸ Dáru þe guñol Sakob ni Silipá ni gabulakenil, guomme gaat ni an anur (16). Silipá o Laban aḡalo me asen bájurol Lea min akan amigelol.

¹⁹ Guñol Sakob bugo Raçel abuh me, ubuge : Susef ni Baisomen.

²⁰ Afamma ahu Susef nabuh bo Esíp uñil gúuba ni aarol Asanat o Potifera abuh me, ban náni afan bacin bal On. Guñolol bugo guomme Manase ni Efuraim.

²¹ Aúten ahu Baisomen, o nabaj uñil gono guñen, gaamme Bela, Beker, Açebel, Gera, Naaman, Ehi, Roç, Mupim, Hupim ni Ared.

²² Dáru þe guñol Sakob ni Račel ni gabulakenil, guomme guñen ni gubbagir.

²³ Guñol Sakob bugo Biliha abuh me, bugo guomme Dan ni Nafutali. Afamma ahu Dan nabaj añil anur, gajaol Hučim.

²⁴ Aúten ahu Nafutali, guñolol bugo guomme Yahasiel, Guni, Yeser ni Čilem.

²⁵ Dáru þe guñol Sakob ni Biliha ni gabulakenil, gaamme futoh ni gúuba. Biliha o Laban aňallo me asen bájurol Račel min akan amigelol.

²⁶ Ņer gabugor Sakob gápullo me bi Esíp, bugo guomme úvi gúfaji ni futoh ni an anur (66), waaril m'bařinuti. ²⁷ Utajen me Susef ni guñolol gabugi me Esíp, gabugor Sakob þe gajoulo me iki gučin Esíp, n'gúni úvi gúfaji ni guñen (70).

No Sakobi gučih me Esíp bi bičín

²⁸ No gunogen me Esíp, Sakob naboň Yuda amundum ágat bi ni Susef min mb'agitenol mof mamu maa Gočen, bo gujae me ečín. No Sakob ni buganol gučih me Gočen, ²⁹ Susef nařar esaretol najow iki gémor bo. No najuh me þayol, náňag állonol n'ehondor min akonj þio. ³⁰ Ņer Sakob † naagol : « Aw umu m'buronj ! Maer níjue ičet, mata nijugi táh ! » ³¹ Susef nábaħo mbaa gutiol ni buganil naagil : « Þan ijow ik'ig-iten ávi ahu iegol þayom ni buganol gaamen me Kanaan gučilo gutogom babe. ³² Niban nífaro iegol buru ukoňa jom, mata dó duomme burokul. Jujoulojow n'ubbarumul, sijamenul, síbeil ni fubajul ró þe. ³³ Eno ávi ahu navogulul bi erorenul waamme burokul, ³⁴ þan jíbalol juogol buru burokul baři to me ni sipayul gufan, bo buomme gakoň. Min mbi júju jíčín ni mof mamu maa Gočen, mata bugal Esíp ndi gumaņ ečindor n'ukoňa. »

47 Ņer Susef najow ak'agiten ávi ahu naagol : « Payom ni gutiom gáuillo me Kanaan mbaa babe n'ubbarumul, sijamenil, síbeil ni fubajil ró þe, gučilo. To guomme ubugi ni mof maa Gočen. » ² Mbiban, Susef nařar gutiol gono futoh ak'agiten ávi ahu. ³ O narorenil : « Wa uomme burokul ? » N'guogol : « Avíoli, wóli ukoňa ubbarum ni sijamen, ti sipayóli gufan guři me n'ekan mo. ⁴ Ban baubu Kanaan, bieb babu bújalojalo mámah iki siħajóli sibajut wo sijae me efen. Yo ečil me n'jıkail jíčín babe. Uboket uhalóli min jíčín ni mof mamu maa Gočen. »

⁵ Ņer ávi ahu naah Susef : « Þai ni gutii gukelo gutogi babe. ⁶ Mof mamu múmbam þe ni guñeni nihát mo. Ubaňil n'ésuh yay yafaņ me jáari. Uhalil niki gučín bo Gočen ti gulob me. Iní ter baje guce ni bugo gájurore, nusenil sukoreom guogenom. »

⁷ Mbiban, Susef nářarul þayol Sakob ak'agiten ávi ahu. Sakob nasafol násonienol nímero. ⁸ Aví ahu

† Sakob : ni gúhiboriay guoge Israel.

narorenol : « Símit butumbu nubaje ? » ⁹ Naagol : « Ba-je símit ekeme ni ávi ni guñen (130) ínje umu ni búuy ésuh bi n'ésuh ti ajaora, ban nijuh ró sílam. Símit sausu sititititi, ban buronjom buhuliut ti baa sipayom gufan gaamme may úuya ti ínje. » ¹⁰ Nabbaň ásonien ávi ahu min ápurul akay.

¹¹ Ņer Susef nabaņ þayol ni gutiol ni mof mamu mafaņ me Esíp þe jáari, galam ésuh yay yo guvoģe me Ramises, ti ávi ahu alob yo me. Dó nasenil me ánoan ettamol. ¹² Nasenil may fitiňil, þayol ni gutiol ni guñolil, ánoan min yaňol ere me.

Gailo Susef ni úvil waw waa bieb babu

¹³ Bieb babu bújalojalo mámah, hani waf waa fitiň ubajut tánotan. Dó Esíp ni Kanaan, bugan bugagu sinilil sitetey mata bieb baubu. ¹⁴ N'gúkail þe bi ni Susef funom *b/e*. Ņer naomen síralam sasu þe saa bugal Esíp ni Kanaan, ak'abaņ ni gávi gagu. ¹⁵ No síralamil sike me sibao, bugal Esíp n'gújoul iki guoh Susef : « Usenóli jitiň. Wóli þiaņ þan jíčet ni bieb bújonjori mala gabajutóli síralam ? » ¹⁶ Naagil : « Nemme síralamul sibaobao, jįňallom űer siħajul min itilul so ni mitiňay. » ¹⁷ Min gúřarul sukoreil iki gusenol, sipiliņ-bufal, ubbarum, sijamen, síbe ni musum, min asenil wo gujae me fitiň. Gannay gaugu, n'gutit siħajil þe min gúju gutiň.

¹⁸ No nučiga me yay émit, n'gúbbaňul iki guogol : « Mati jukoeni maagenóli : síralamoli sibaē, siħajóli usu n'guñeni. Maer sinilóli bare jįňañene, so ni ettamóli. ¹⁹ Þan þiaņ ulujóli me min jíčet ni bieb, min ettamóli ejun ? Uňaróli n'ettamóli ró min jikan umigel ávi ahu, min usenóli jitiň. Usenóli eugit, mamu mati jíčet, þan juronj, ban ettamóli mat'enay bo. »

²⁰ Ņer Susef nanom ettam Esíp þe bi n'ávi ahu. Nemme bieb babu bújalojalo mámah, ánoan nanomenol ettamol. Mamu ettam yay þe yal Esíp ejoulo me iki enamo n'guñen ávi ahu. ²¹ Mamu Susef nařar ésuh yay þe akan umigel ††, újogum ni fíčilum Esíp bi to étij me. ²² Bare anomut ettam uvasenaaw, mata bugo ávi ahu nah'asenilsen waf bi fitiňil ; yo ečil me gunomenut ettamil.

²³ Mbiban, Susef naah bugal Esíp : « Nemme maer ninnomulnom bi n'ávi ahu n'ettumul ró, þan isenul eugit min jiaň ettam yay. ²⁴ Mbi gúvagen gučigul, þan júřuren gakib ganur ni wono futoh jisen ávi ahu, min wawu ubbagir úni wolul. Þan jįřar dó eugit, n'jįřar dó þoþ bi fitiňul, buru ni guñolul ni bugaa saňul þe. »

²⁵ N'guogol : « Nuřagenóli buronj. Jilai mb'ukanóli maaro bi nánonan. Maagen, wóli umigel bugal ávi ahu. » ²⁶ Susef mamu naju me Esíp mukanay mamu maam to me bi funah faa jama, maamme mbi ánoan

†† akan umigel : Ni bahičer bammeņe bítiar, balober babu baage me akan umigel ájaenum mbaa súsuħ sasu sámah

asen ávi ahu gakib ganur ni wono futoh, ulah uvase-naaw m'bálero.

Sakob nalob Susef mala gafogol

²⁷ Ñer bugal Israel † niki guçin dó Esíp ni mof mamu maa Goçen, niki gubaj ró ettam, ban ni gubugor dó meñ. ²⁸ Sakob naçin dó símit gaat ni súuba, mo kan me nabaj símit ekeme ni úvi gúuba ni futoh ni súuba (147) bala açet. ²⁹ No naamme n'ejow bi eçet, navoh aňolol Susef naagol : « Iní me numañommañ ti maa-gen, ugitenom gamañi ni gábbolii min jamb'ufogom babe Esíp ínje baçeler. Ugor fatamom †† min ubbat bi egiten maagen nujojoh liñ. ³⁰ Funah fo nijae me ealo itoh bo sipayom n'ufuga, mb'újaenum efuluñom épur Esíp. Mb'ufoh yo to sipayom gufan gufogi me. » Naagol : « Pan ikan wo nulobom me. » ³¹ Naagol : « Ubbat firimi ! » Min Susef abbat fo. Ñer Sakob násilen to ni galam fuhow buraol.

Sakob o n'ésorien guñol Susef

48 Púrto, n'guboñ guoh Susef payol násomusomut. Ñer nañar úpurol gúuba, Manase bugo ni Efuraim, min akay bujugol. ² Israel (dóemme gajow Sakob go Aláemit akanol me ‡) no guogol me ápurol umu n'éjoul bi bujugol, naakulenor min ailo anamo ni buraol. ³ No Susef açilo me, naagol : « Aláemit-Sembe nápullompur baubu Lús ni mof mamu maa Kanaan. Násonienom, ⁴ aban naagom : "Pan iseni gabugor gámah, min mb'úni pay afan ala guil gajae ebugor iki gummenen súguh. Gabulaken guñoli, pan isenil mof maume maa Kanaan, min guogen mo bi nánonan." » ⁵ Nabbañ aagol : « Guñoli gúuba Efuraim ni Manase bugo nubaj me babe Esíp bala itoguli bo, pan ijogil ti búgumbam. Ñer pan gúni búgumbam ti Ruben ni Simioñ. ⁶ Bare guñoli bugo nujae me ebaj búsolil, bugo gujae me éni búguiya ; pan guyab bijisil ni mof gutiil gufan. ⁷ No níoleul me baubu Padan-Aram, bala içigul Efarata ni mof mamu maa Kanaan, jai Raçel naçelom ni guñen wóli n'éjoul. Nifogulol bo galam bulago babu bal Efarata, yaamme Betuleem. Mola pan ijoh me guñoli ubugu ti búgumbam. »

⁸⁻¹⁰ Nemme Sakob náfanumfanum nár, bujugol butogut. No najuh me guñol Susef, narorenol aah : « Uñiaw bugomme ? » Naagol : « Ey, dárú guñolom bugo Aláemit asenom me babe Esíp. » Sakob naagol : « Uñalomil min isonienil. » Ñer Susef nálofenul guñolol bi to naamme. Min Sakob állonil nacolil n'urab. ¹¹ Nabban naah Susef : « Ínenenut pan ibbañ ijuh buuli, katin Aláemit narone bi esenom guñoli ijuh. » ¹² Ñer

Susef náannul guñolol n'gubonj payol min açila áñuþ bi to n'ettam.

¹³ Mbiban Susef najoh guñolol ni guñen, Efuraim n'gañen gárib, Manase n'gañen gamay. Mo kan me, Efuraim nabbañ n'gañen Sakob gamay, min Manase áni n'gáribol. Min ñer alofenil o. ¹⁴ Bare Sakob nalajor guñenol min gáribol gurembor ni fuhow Efuraim aamme apuma, gamayol n'gúni ni fuhow Manase til aamme afamma. ¹⁵ Nasen Susef gásumay naagol :

« Aláemit apoy me payom afan Aburaham ni payom Isak ni buronil, mb'asen guñoli gásumay !

Aláemit apoy me ínje ni mútut ni buronjom, mb'asenil gásumay !

¹⁶ Amalaka ahu ápunnom me ni maarat mánoman, mb'asenil gásumay !

Mbi Efuraim ni Manase gukan jambi ifuluño, ti may sipayom Aburaham ni Isak !

Mbi gubaj gátuh gahulo ! »

¹⁷ Susef no najuh me búoh payol gañenol gárib nañare aremben ni fuhow Efuraim aamme til apuma, súmutol iki amañ épuren go bi eremben ni fuhow Manase, ¹⁸ min aagol : « Apa, nulillim ! Manase aamme afamma, ni fuhow açila nuote uremben gañeni gárib. » ¹⁹ Bare payol natal naagol : « Añúm, niffase bae.

Gabugor Manase pan gújalo may iki guñilo éguh. Bare gal atiol apuma pan gufan go iki guilen súguh sammemmeñ. » ²⁰ Funah faufu, Israel násonien guñol Susef naagil : « Ni ujow waw wolul bugal Israel gujae me maer ésonien bugan min guoh : "Mb'Aláemit akani maaro ti nakan me Efuraim bugo ni Manase !" » Mamu nakan me Efuraim ayab gayonj Manase. ²¹ Mbiban naah Susef : « Eçet niñum, bare Aláemit pan ajow búsolul min abbañulul bi n'ésuh sipayul gufan. ²² Pan iseni bo bijis bufañ baa gutii, baamme éguh yay yaa Siçem. Yo niyab me ni guñen bugal Amor, bugo niham me ni gafojeom ni funajenom. »

Sakob o n'ésorien guñolol

49 Mbiban, Sakob, o guvoge me may Israel, návogul guñolol naagil :

« Júomonorol min ilobul wajaoul me ebaj. ² Buru gabugor Sakob, jújoul juuttenom ! Inje payul Israel eegeul me júttunom !

³ Aw Ruben, aw uomme aňolom afamma, físimom fítiar no niroñ me ni sembeom. Gailoi ni sembei sifañ sa gutii. ⁴ Aw núnini ti mal maa fíçililen matee ni sembe. Bare mat'ubbañ úni átiar, mata núkerulomkerul no nufilen me abel jai ni buraom.

⁵ Simioñ ni Lévi, buru batiay jom, ban n'jijamor bi ekan gaaç. ⁶ Biinumom bulout ni maarat mamu mo jipinore me ekan, imañut íni ró m'bíemorul bamoç me. Mata ni bitiña-fiiñul n'jumuh bugan, n'jiteñ síbe mala min súmul. ⁷ Bitiña-fiiñul bájalo me m'búhoji nímoro,

† bugal Israel : dóemme bugaa Sakob †† ugor fatamom : Juluj bagitener babu baa Fíçilum 24.2 ‡ gajow Sakob go Aláemit akanol me : Juluj Fíçilum 35.10

bo bičil me Aláemit þan atabul min gabugorul guvisor tánotan n'ésuh yay yal Israel ; þan avis go gúni n'ulam waw þe.

⁸ Yuda, aw gutii þan nihi gusali iki guyai gújul. Þan uhek ulatorai. ⁹ Añúm Yuda, aw núnini ti éñañ yaake yáhabulo ellu ni jasaw yo, mbiban n'éolul bi n'gasun yo. Ti éñañ neh'ečoñ me, ñace nefilo, ay akañene ailen yo ? ¹⁰ Fálandiñ ávi þan funamo ni fiil fafu fiya bi nánonan, faet ávi þan furobo ni guñen gabugori. Þan fíni to n'guñenil bi no ačil fo me fañ ajae me éuul ; ačila umu súsuh sasu sijae me ékanum. ¹¹ Ettamol þan eçeñ ek'ebaj bíñu yammeñe iki nah'ahoh asumol ni *bíbiñu* babu bafañ me jáari, iki nah'abol dó bisimool, nah'afolen dó þoþ gájuool. ¹² Gúčilol þan gújuh káw ti gal an areme bíñu nár ; gúnjñol n'gútuen par ti gal an areme míi mammeñe.

¹³ Sabulon, aw þan uçin n'galam fal, bo baje gásih to sisahar sasu nihi siya. Ban mofi þan mujow iki múffus ni mof mamu maa Sidoñ.

¹⁴ Isahar, aw núnini ti asum yailoe liñ, yaam n'gáelo n'etut busoen yo ; ¹⁵ ejuge búoh tiñ talu to eemme n'gáelo tíariari, ban ésuh yay kakan ésuh yajaha. Þan eya gújul min guremben yo bíteb báliilii ; mat'elat burok bátañie.

¹⁶ Dan, aw þan nuh'utaliñ ésugi. ¹⁷ Bare þan úni ti enuhunjañ yafiye m'bulago, bi erum eþiliñ-bufal ni gaat min ala yo áloul avelovelo.

¹⁸ Atúla, aw bare ninage min uþagenom !

¹⁹ Gad, no ukana-galego gujae me éjoul bi etigeni, þan uilo liñ min uhamil.

²⁰ Aser, mitiñ mammeñe þan múþurul ni mofi. Ettami þan esen mitiñay bi ni mal ávi ró.

²¹ Nafutali, aw núnini ti etahala yalet ni fipeh yabaje miñil máarie ti yo.

²² Susef, aw núnini ti gátuh gaçeje gaiye gulof ébula. Ulan go þan ujij guteþ gagu úþur babu. ²³ Ulatorai n'gugeçi ni guyai simele n'gutigeni nímoru. ²⁴ Bare nútuh funajeni liñ, ban gañeni n'guroñ to ni míseli go, mata Aláemit nasenisen sembe. Ti nah'apoy me ínje Sakob, þan apoi may ; o aamme akoña ahu, o nah'apoy me Israel. ²⁵ Aw Susef, ni gajow gal Aláemit ala þai aamme arambenai, Aláemit-Sembe aseni me gásamay, mb'uyab maaro máaveul me fatiya ti mal maa émit, nuyab þoþ maaro mápureul me n'ettam ti mal ébula. Þan ubaj gátuh gahulo, ban þan ukan an ala gafal ! ²⁶ Gásamay gagu go ínje þai ilai me gújalaja-lo iki gufañ gaa gurijañ gagu. Mb'Aláemit áannul go bi ni aw, Susef, o naçob me ni gutii !

²⁷ Baisomen, aw núnini ti ejoba-baha yo neh'efaçul me. M'bujom þan eke jasaw néhab bo wo ejoh me þe, tiname néñarul wo ebaj me ek'egabor. »

²⁸ Ubuge þe gavogi maa, bugo guilen me *guil* gagu gaamme guñen ni gúba gal Israel. Dáru ñer gurim

gagu go þail alobil me no násonieneil me, ánoan firimol fúbuli.

Eçet Sakob

²⁹ Mbiban Sakob naagil : « Funah eçelom, mbi jufo-gom ni fuyah sipayom gufan, ni gaun gagu gaamme ni firijañ fafu faamme n'galah gagu gal Eforon áþullo me Hit. ³⁰ Ti jipi me n'jiffas yo, ugu baubu Kanaan, gulof Mámure, n'ésuh yay yaa Makupela. Aburaham aamme þay þayul afan anome galah gaugu ni guñen Eforon ala Hit, min ábahen go akan fuyagol. ³¹ Dó gufogol me, bugo ni aarol Saara, ni may þayul afan Isak bugo ni aarol Rebeka. Dó may nifoh me jaul Lea. ³² Ni bugaa Hit gunome galah gaugu ni gaun gagu gaam dó me. »

³³ No Sakob alob me n'guñolol aban, nabbañ afilo ban naalo. Min akay atoh bo sipayol gufan n'ufuga.

Ñuhul Sakob

50 Susef no naffas me búoh þayol naçeçet, naiyul álloñol ni mufuol ró. ² Navoh úsotenaaw bugola naagil gucokor efuluñ þayol bi gafoh gagu. N'gukan mo. ³ Ban ni bakaneril þan gunamo gunah úvi gúuba ecokor efuluñ yay. Bugal Esíp, bugo n'gúnigool molil gunah úvi gúfaji ni guñen.

⁴ No gúnigo gagu gubao me, Susef naboñ bugaa ró gávi gagu naagil : « Juboket julobom ávi ahu firim faufe : ⁵ «Þayom balama açet, nalobom ibbat mb'íjaenum efuluñol ik'ífoh baubu Kanaan ni fuyah fafu fo naogoro bo me. Inje umu n'elai mb'uhalóli n'ju-jow iki jufogulol bo min jibbañul.» ⁶ Aví ahu nábbañul gahonjen gagu aagol : « Yoo, újaenum efuluñ þai uk'ufoh bo ti nubbatol yo me ! »

⁷ Ñer Susef najow bi eke efoh þayol. Najaor ni úvula ávi ahu, ufan gávi gagu ni þoþ bugagu ufan gaam dó me Esíp. ⁸ Bugaa yañol ni gutiol ni bugaa fiilol þe n'gúтиненol, iki ñaño ró Goçen uñiaw bare ni sukore sasu. ⁹ Ni baj þoþ utiga garembore siþiliñ-bufal, bugagu sisaret, gúтиненil. N'gukan fítiman fámah.

¹⁰ No gusat me fal fafu fo guvoge me Suruden, n'gurobo n'eñam yay yo guvoge me Atad, min guhulol bo ñuhul ñámah. Susef nakoñ bo þayol gunah futoh ni gúba go gunamo bo me. ¹¹ Bugaa Kanaan gaçin bo me, no gujugil me, n'guoh : « Maagen, ñuhul ñe ñu-joge Esíp nár. » Yo eçil me n'gukan tiñ tautu gajow gagu gaa Abbel Misiraim (dóemme "ñuhul ñal Esíp").

¹² Mbi guban, guñol Sakob n'gukan ti þail alobil me, ¹³ n'gújaenum efuluñol bi Kanaan iki gunemen baubu Makupela galam Mámure, ni gaun gagu gaamme ni galah gagu go Aburaham anom me ni Eforon ala Hit bi ekan to fuyagol. ¹⁴ No gufogulol me guban, Susef ni gutiol ni gátinenil me n'gúbbañul bugo þe bi Esíp.

Susef naboket gutiol

¹⁵ Púrto, guti Susef n'guogoro : « Susef þiaŋ mat'ajogolal maer ti ulatorol, min abbañenolal maarat mamu þe mo nukanaol me, nemme þayolal naçele. » ¹⁶ Ñer n'guboñ guoh Susef : « Nuffase þai bala açet, naagóli ¹⁷ mbi juogi mb'uboketóli wóli gutii maarat mamu þe mo jikani me. Yoo, wóli bi eroreni mb'uboketóli ñer ni gatil gaugu. Wóli bugo aw uffas me búoh n'Aláemit anur jíinene ni þai. » Susef no naun me gahoŋen gaugu, nanamo ukoŋ.

¹⁸ No gutiol faŋail gujoulo me iki gutogol, n'gulo to n'guolol n'guogol : « Wóli umigeli ! » ¹⁹ Bare Susef naagil : « Jambi júholi ! Injé ilet Aláemit bi etegul ! » ²⁰ Jimaŋenmaŋ ekanom maarat, bare Aláemit nábahen mo akan maaro. Min aþagen bugan gammemmenŋ, ti jujuh yo me jama. ²¹ Jambi jitelenor ! Þan ijegorul buru ni guñolul. » Min alobil me gurim gaugu gásam mee, uinumil n'úfilo.

²² Ñer Susef ni gabugor þayol n'guçin bo Esíp. Nanamo to ak'abaj símit ekeme ni guñen (110) min açet. ²³ Ban namat gabugi guñol guñol áþurool Efuraim. Namate þoþ gabugi gaa Makir, aňol áþurool Manase, iki o Susef nah'aleb guñolol.

Eçet Susef

²⁴ Funah fice, Susef naah buganol : « Þan igub buulom. Bare ínje ilobul yo, Aláemit þan ailo búsolul. Þan áþurenul ni mof maume abbañen bi Kanaan, mof mamu mo nalob me mala mo sipayul gufan Aburaham, Isak ni Sakob þio bo. » ²⁵ Nabbañ aagil : « Jibbat búoh, no Aláemit ajae me éþurenul babe, þan jíjaenum efuluŋom iki jufoh bo. » Min gubbat fo.

²⁶ Susef naçet o babajer símit ekeme ni guñen (110). Ñer n'gucokor efuluŋ yay n'gulogos yo míçir, mamu mbi eþio jambi egal. Guban n'gukan yo ni bucaç bateþiteþ ni sival gufoh bo Esíp.

RUT

Eþájul élebur yay yaa Rut

Elébur yayue, Rut ačil me fuhow yo, yo ekan me n'gusen yo gajaol. N'elobolal maa buron baa fiil fice fal Israel fakaene enemo, ban ni fúbbañul fijef.

Elob yayu no ebaj me, ufan ésuh yay yal Israel ni guvogil utalena gurim. Bare neki ehiçi búsol þio bo.

Buron fiil Elimelek ala Betuleem ni mof maa Yuda, ni bumundum bubaj sílam ti bieb, búuy, ni ečet þayma ni guñolol. Elob yayu nek'eban ni gabugi gal añil, gačil me fiil fafu ni fubbañ fijef.

Baje waare gúuba gačil me sembe elob yayu, bugo guomme Noemi, aar Elimelek, ni ásabulol Rut. Rut, áþullo me Moab, amaņut me áhatulo asomol Noemi, najoh bugan asomol ti bugan bugola.

Aaren ace áine ala Israel áuye bi Moab ačih bo načet, nábbañul áyabo n'ace áine ala þoþ Israel, gajaol Boas. N'gubaj añil ajae me éni afan ávi ahu David. Ñer Rut náni ace ni waareaw bugo ésuh yay yal Israel gufañ me n'gúkanume, mata ačila aamme abuga David afan.

Ban ñammeņe bugaa Moab gujamorérit ni bugal Israel. Nemme ejaora bugom, guarenat gúni ni fuomunor fal Aláemit, ti firim Aláemit fulob yo me (Dáteronom 23.4-5).

Wo élebur yayue emaņ me etajen egitenolal, dóemme bu ace aare ajaora anone n'etut bugan bugo Aláemit afeje, min abaj ró sembe n'eilen Israel.

Sílam sasu saa fiil Elimelek

1 ¹⁻² Elob yayue no ebaj me, ésuh yay yal Israel yo m'babajerut ávi. Gannay gaugu, bieb báloerul dó n'ésuh yayu. Ñer ace áine, gajaol Elimelek, áþullo Betuleem ni mof mamu maa Yuda, náþur n'ésugol bugo n'aarol ni úþurol gúuba. Min gujow bi ni mof mice mo guoge me Moab. Aarol gajaol Noemi, úþurol ahu gajaol Malon, ahu Kilion. Bugo ni fiil fal Efarata gúþullo. Ñer n'gujow iki gučín dó Moab. ³ Þúrto, áin Noemi, Elimelek, načet min aarol áni to ni guñolol. ⁴ Þio, úþurol n'guyab sújur bugaa ró Moab : ahu gajaol Rut, ahu Orupa. N'gučín dó butum símit guñen. ⁵ Mbiban, Malon ni atiol n'gučet may bugo éubail, Noemi nanamo to nevonol m'babajut añil m'babajut ánaine.

Rut nalagen Noemi mbaa Betuleem

⁶ Funah fice, dó ni mof mamu maa Moab, firim fuvugul ni futolol, faamme : Atúla nakanno gásamay bugal ésugol min abbanno me asenil eþit yaaro. Noemi nagoror bi eþurul Moab, o ni gúsabulol. ⁷ N'gúþurul bi ebbañ mbaa mof mamu maa Yuda. ⁸ No gúþullo me bi ekay, naah gúsabulol : « Jibbañ bi ni saņul †. Jikanomkan maaro ni þoþ guñolom gačet me. Ti buru jikanóli me, Aláemit mbi may akanul mo. ⁹ Mb'asenul

† Jibbañ bi ni saņul : ni gúhiboriay guoge jibbañ bi ni saņ sijaul.

ánoan ni buru ánaine min jibaj gásamay ni saņ wáinul. » Naban nállloņil. Usábulol n'gukoņ gúihilor ¹⁰ n'guogol : « Jimaņut, wóli bi elageni mbal ésugi. » ¹¹ Naagil : « Usábulom, jibbañ mbaa saņ ubugaul. Wa učile n'jimaņ jilagenom ? Jíinene búoh níjue ebaj maer uñil iki guþilo eyabul ? Jiffase maer íjuut. ¹² Neegul jibbañ mbaa saņul. Injé nífanume nár bi ebbañ íyabo. Hani níyaboene jama min ibaj uñil, ¹³ þan júju jinagil þiaņ iki gújalo min guyabul ? Þan jilat búyabo mala enah yay ? A-a, sújurom. Buroņom bufaņe gátañi bolul, mata Aláemit najogomjoh búlat. »

¹⁴ Ñer gúsabulol n'gufañ n'gukoņe. Orupa nabbañ álloņol bala akay. Bare Rut najoh búoh ban anamo n'asomol. ¹⁵ Noemi naagol : « Ujuh abeli umu n'ebbañ mbal ésugol atoh bo sínatiol. Ukan ti ačila, uot mbaa súndoi ! » ¹⁶ Bare Rut naagol : « Jamb'urondopenom min ihali nibbañ bi súndoom. Bánoban bo nujae, wola. Tánotan to nučín me, wola. Bugani buganom, ban Aláemili Aláemilom. ¹⁷ To nujae me ečet, wola, to may mbi gufogom me. Iní inamout n'aw iki ečet éfaculorola, mbi Aláemit ategom. » ¹⁸ Noemi no najuh me Rut aban dáh bi elagenol, ñer nahabo. ¹⁹ Min gujow éubail bi Betuleem.

No gučih bo me, bugal ésuh yay þe no gujugil me, n'gulahali. Waareaw n'guoh : « Dáru Noemi oomme ? » ²⁰ Naagil : « Jambi jibbañ juvogom Noemi, gajow gaa

gásumay. Maer juvogom Mara, gajow gaa matalo. Mata Aláemit-Sembe nakakan buronjom búтали. ²¹ No nípur me tale, biinumom mafilo, yanjom gárira yo. Jama Atúla nabbañulom guñen gurakel. Atúla návuomvu búsol, Emít-Sembe ekanutom maaro. Yo ečil me, jambi jibbañ juvogom Noemi ! »

²² Mamu Noemi abbañulo me, bugo ni ásabulol Rut ala Moab. N'guçigul Betuleem bugan n'ēju ealo epit mitiñil mo guoge me *oris*.

Rut nake gandakor ni galah Boas

2 Ban áinen Noemi nabaje atiy, gajaol Boas. Ni kan an ala fusumo, ban ni kan asanum. ² Funah fice, Rut naah asomol : « Nimañene ejow búsol ace ike gandakor baubu n'ulah waw. Ter nífokorul bo gukoñ gal oris. » Naagol : « Yoo, aw ujow ! » ³ Min ñer akay nah'aki andakor bo gupit me. Kan galah gagu dó naalo me, Boas ačil go, aamme ati Elimelek.

⁴ Pio maa, Boas nápurul Betuleem bi to n'galagol. Nasaf urokaol naagil : « Emít epoyul ! » N'guogol : « Aw may mo. » ⁵ Naroren afan urokaol naagol : « Bájur baubu, bay nápullo ? » ⁶ Naagol : « Baubu Moab ; Noemi añallol bo no náoleul me. ⁷ Nácinomcin ter nájue amuruh wapage me ni urokaaw. No naçilo me ni bujom bi maer, maageima áelout. » ⁸ Ñer Boas naah Rut : « Bájurom, uuttenom. Jamb'ubbañ ualo n'galah gace uke ró gandakor. Unamo tale ni jurok n'ularaom waarema. ⁹ Ujuh bo wáineaw gupile me, nulagen waareaw gaamme n'efor. Niçaçaf urokaom jambi guyogeni. Marem mujogi me, uk'urem n'uinum waw wo urokaom gúij me. » ¹⁰ Ñer Rut náñuþ iki aya gújulol bújoñor Boas naagol : « Bu kane nujoh ínje re me, ínje aamme ajaora ? » ¹¹ Boas naagol : « Niune fañfan wo nukan me asomi kábiriñ no áini alet me. Nuhatulo bo ubugai ni ésugi, núkail uçin n'etut bugan bugo nuf-fasenut no. ¹² Atúla acami mala dáuru þe dó nukan me. Nukelo ulo ni guñen Atúla Israel. Mb'acami mámah ! » ¹³ Rut naagol : « Núsume n'ínje nár. Gurimi gutajenom sembe. Ban ínje iñañut ere n'ace ni urokai. »

¹⁴ No guomme ni fitiñ, Boas naah Rut : « Ujóul utiñ ni wóli. Uñar fiþirih faa ganaç núrur fo ni basolen babu nutiñ. » Narobo alof upílaaw. Ñer Boas nañurenulol gukoñ gasoisow. Natiñ go ak'apoñ añañen. ¹⁵ Mb'aban, nailo abbañ ak'emuruh gukoñ. Boas naah urokaol : « Jihalol namuruh gukoñ gagu hani bi n'etut guçah gagu. Jambi julobol wáfowaf. ¹⁶ Jiin n'júpuren n'uñen waw guce gukoñ mb'áju amuruh go. Dáuru þe, jambi julobol wáfowaf. » ¹⁷ Ñer Rut namuruh gukoñ gagu bi tiname, aban nahah go þe nammeñen jubbote.

¹⁸ Nateb jo naot.

Noemi o n'etar Rut

Mb'açih, nagiten Noemi wo nabajulo me. Nápuren may búñañenol baa gataw gagu asenol. ¹⁹ Noemi narorenol : « Tu numukulo me jama gukoñ gaugu ? Ni gay galah nurokulo me ? Aláemit apoy an ahu ásum maa n'aw. »

Rut nagitenol bo narokulo me, aban naagol : « Áine ahumu gajaol Boas. » ²⁰ Noemi naagol : « Nijuge búoh Atúla naronje n'egitenola gábboliol. Nah'akakan maaro ni wolal jaron me bi ni gaçet me ró. Mb'apoy áine ahumu. » Nabbañ aagol : « Boas yanjalal, bugo guçil me gafum áini. » ²¹ Rut nábbañul aagol : « Boas naagom may irobo n'urokaol n'jipit iki epit yay ebao. » ²² Noemi naagol : « Wárie, bájurom. Ñer unamo n'urokaol, mata ujow me bi ni galah gace, gújue gúlatieni bo. » ²³ Ñer Rut nah'ake emuruh gukoñ oris yay, ni may gaa mitiñ mice mo guoge me *ble*, ni manur uroka Boas, iki epit ebao. Ban naron n'eçin n'asomol.

Rut námori n'guot Boas

3 Funah fice, Noemi naah Rut : « Bájurom, þan igiteni bu nujae me ekan núelo, ban nubaj gásumay. ² Leti nuffase Boas ahumu, ahali me nurok manur n'ularaol, an ala yanjalal. Ban jama gállim þan ákail ehah oris yay to nah'ahah me. ³ Uk'uuwo ukur, nulosor utiño, uban nusimo wañi wafañ me jáari, min ujow bi to ni fúhagumol. Nuhot bi no najae me eban fitiñ. ⁴ Uluj to najae me gafilo. Uban nujow bi to, nufulul guolol nufilo to. Þúrto, açila fañaol þan agiteni bu nujae me ekan. » ⁵ Rut naagol : « Yoo, wo nulobom me þe, þan ikan wo. » ⁶ Ñer najow bi to ni fúhagum fafu nakan ti asomol alobol me. ⁷ Boas no natiñ me aban, ni súmol, nak'afilo búsol fúpuh bahager babu. Ñer Rut nabbuyul ak'afulul guolol nafilol to.

⁸ No nuçiga me n'etut fuh, Boas nálio áñañag. Nába-ho najuh to n'guolol anaare min afiloe. ⁹ Naah : « Ay uomme ? » Naagol : « Inje amigeli Rut. Ufulom n'gáñin gábili min upoyom, mata aw uçile gafum áinom. »

¹⁰ Boas naagol : « Atúla ásonieni. Ejouli bi n'ínje egiten-giten gákanum gagu go nubaj me ni asomi ni fiilol. Mata uñesut gamañ upur waw, gabaj me bi ni gabajut me. Yo ečil me gailoi gaa maer gufafañ gaa no.

¹¹ Bájurom, maer jamb'ubbañ úholi. Wánowan wo nunañ me, þan ikani wo. Esúh yay þe guffase búoh aw an ala maagen. ¹² Yoo, bakoñi, gafumom gom, þan iilo míya. Bare nibaje atiy ace o nuffase búoh nafañe ínje elof. ¹³ Þan unamo tale efuga yauye. Gajem ni bujom, þan ujugal ter þan amañ ailo míya. Amañ me, þan akan. Mb'amañut, ínje ilobi fo bíþimbor Atúla, þan ikani wo níari me ikan. Umóri uwaen bi gajem m'bu-jom. »

¹⁴ Ñer Rut námori to n'guot Boas bi ni bujom. Náiyali tinahurab, mata Boas amanjut an affas búoh aare ahu to naamene. ¹⁵ Naagol : « Uyelen gábili gaa fatiya, ban nútuh go liñ ! » Rut nayelen go min Boas alih ucoþ wono futoh ni ganur wal oris áulen dó. Aban nabbañ mbal ésuh yay.

¹⁶ Rut may naot mbal asomol. No naçih me, asomol naagol : « Bulagoi búpure ? » Ñer nagitenol þe wo Boas akanol me ¹⁷ náfarol aagol : « Nájiom ucoþ wono futoh ni ganur wal oris, naagom jamb'íbbañul dó me bi tale n'aw guñen gurakel. » ¹⁸ Noemi naagol : « Aw unamo tale nunah min ujuh bu jae me ebaol. Niffase áine ahumu añumut éelo maa firim faufu fo m'bananout jama. »

Boas nafum Elimelek

4 Ñer Boas najow bi n'gánonum ésuh yay to nihi guomunor me, min arobo to. Þiout áine ahu o nalob me Rut mola, náni n'égat. Boas navogol naagol : « Atiom, újoul uloba. » Ñer áine ahu nákill anamo.

² Boas návogul ufan gono guñen bugal ésuh yay niki gunamo. ³ Naah afuma ahu afañol me galof : « Nuffase Noemi nabbanno Moab bo naamen me. Naage þan anomen galah gagu gal atiola Elimelek. ⁴ Yo eçil me nivoguli manur n'ufan wauwe bi eroreni ter nu-mañe unom galah gagu. Mb'eno umañut, nugitenom min iffas. Mata aw uomme átinar añum me emundum unom go ; újuut me, ínje aamme áuten, niñar go. » Naagol : « Yoo, þan inom go. »

⁵ Naagol : « Unom go me n'guñen Noemi, þan may uyab Rut aamen me aar añol Elimelek, min galah gagu mbi gunamo ni gajow gaa fiilol. » ⁶ Naagol : « Iní me mamu, mat'íju. Mata ikan mo me, fubajom þan fúkasulo. Kan aw uk'unom, ínje mat'íju. »

⁷ No, baubu Israel, bugan gúuba gujamor me bi bitilor ter búallor, ace ni bugo þan áþuren gadalaol asen apalol bi egiten búoh bugo gujamore. ⁸ Ñer afuma ahu naah Boas : « Ñer uk'unom go ! » Min áþuren

gadalaol asen Boas. ⁹ Ñer Boas naah ufan waw ni bugan bugagu gaam to me : « Jama buru jimat me búoh ebaj yay yal Elimelek ni guñolol Kilion ni Malon, yaamme ni guñen Noemi, maer ínje içil yo. ¹⁰ Ban þoþ þan itun Rut ala Moab aamen me aar Malon ; mamu, fubaj fafu þan funamo ni fiil fafu fal umu alet me. Ban þan abaj uñil jambi gajow Malon gunemo n'ésuh yay ; uñiaw ubugu þan gúju guilo mala fiilolal gajem. Yoo, jama buru jimat me firim fafu. »

¹¹ Ñer ufan waw ni bugan bugagu gaam to me n'guogol : « Maagen, wóli jimat me. Atúla asen gapos aare ahumu ajae me enogen ni yañi. Emít esenol gabugor gámah ti gaa waar Sakob Raçel ni Lea, gaamme sijaw gufan bugal Israel. Emít eseni fubaj ni fiil fafu fal Efara-ta, ban gajai n'guuno Betuleem þe. ¹² Emít éjii gátuh ni aare ahumu, ban yañi mb'éni ti yaa Þeres, añol Yuda bugo ni Tamar. »

Gabugi Obed, þay David afan

¹³ Ñer Boas nayab Rut min áni aarol, n'gunamo. Atúla násonienol min ateb ak'aalen, nabaj añil ánaine.

¹⁴ Waareaw n'guoh ñer Noemi : « Usalal Atúla mata jama naseni an ajae me ecokori. Ban gabulakeni ugu, gajaol þan guuno mámah Israel. ¹⁵ Þan akani újumor buyoh babu bo nuomen me ni bo, ban ni fúfanumi þan acokori. Ebaj ásabul ti Rut, abugol me ban namañi nár, eçila efañe aw babajener úþur futoh ni gúuba. »

¹⁶ Ñer Noemi nateb añil ahu aleb, aban nañarol ak'aagen. ¹⁷ Uçindorol waarema n'gugogol nan Noemi abugol, n'gukanol gajow gagu gaa Obed. Obed aamme þay Yese, abuh me David.

¹⁸ Dáre ñer ujow waw waa sipay David gufan, újogum ni Þeres : Þeres abuh me Hesoron, ¹⁹ Hesoron nabuh Ram aamme þay Aminadab. ²⁰ Aminadab nabuh Naçon aamme þay Salman. ²¹ Salman o abuh me Boas, þay Obed. ²² Obed nabuh Yese aamme þay David.

SONAS

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Elébur yauye yaa Sonas enogonogor ti garej gaaro gukan bugan bugagu n'gupinor. N'elob mal an o Aláemit aboñe. Naboñol mb'ajow bi ésuh yay yaa Niniv, min alob bugala yo táñi. Mata bugo nihi gúcetenceten súsh sasuh salofil me, sabajut me sembe. Dó n'élebur yay yaomen me gurim Aláemit þe, ésuh yay yaa Niniv kakan ésuh yákandit maagen, ban nélaþut mámah (ti lobi me n'élebur yay yaa Nahum). Sonas amaþut eke bo. Natey dáli jambi áttun gavoh Aláemit.

Elébur yauye egitenolal bu Aláemit ábahen me o naboñ me.

Firim fítinar fuogolal Sonas nak'affas búoh an ájuut atey dáli Aláemit. Sonas nájuþo ni baraca baam n'éjow évu búsol ésuh yay bo naaro me ajow. Bare Aláemit nainnul fúrus fámah ni fal fafu. Bugaa baraca babu n'gúholi maa buronjil, ban ejaora gom gaffasut Aláemit. N'gugiten Sonas búoh o ačil me matañoil. Bare búsol n'gúbbañul gúkanum Aláemit Sonas.

Firim fúuten fuogolal Sonas nak'affas waamme éhatulo n'Aláemit. Mata Aláemit naalenol bi n'ettam fal iki eol émerol. Ban dó n'élebur yay yaomen me gurim Aláemit þe, fal kakan tiñ to waf waw waarat me þe ni ečet som. Dó n'ettam fal fafu, Sonas nálaul min mb'arorj. Najuge búoh Aláemit bare ájue aþagenol. Yo ečil me naramor asalol.

Firim fúfaten fuogolal Sonas ñer nabile áttun Aláemit min akay mbaa Niniv. Nalobil mala gafumo ésugil. Bare bugal ésuh yay bi n'áviil ró n'gujoh biinum bi ehat bakaneril baarat me. Ti may ni firim fítiaara, ejaora gubbañe gúkanum may Aláemit.

Firim fubarigen fuogolal Sonas fiiñol ni fitiñ mata Aláemit afumut Niniv. Bare Aláemit ajundenutol. Nacokorol nagitenol búoh alíþut ečet yaa bugan bugagu gálaþut me. O til namaþe guhat bakaneril baarat me min gúju guronj.

N'eban élebur yay, Aláemit naroren Sonas. Uffasutal wo Sonas ábahulol me. Mo may, suroren sasuh usu to bi ni ánoan ajae me ejanga élebur yauye : Nemme Aláemit nah'amamaþe ejaora, nabbañ aboket gálaþut me, bu þan upinoral mola ?

Sonas nalih etey Aláemit

1 Baje ace áine, gajaol Sonas, þayol gajaol Amitay. Ni baj funah fice, Atúla navogol naagol : ² « Uilo újow bi n'ésuh yay yámah yay yo guoge me Niniv, min uçafil uogil búlaþut babu bo guomme ni bo, nipoñbopoñ. » ³ Ñer Sonas nailo ajow, bare bi etey mbal ésuh ece, gajow yo Tarisis, bi éhatulo n'Atúla. No naçih me n'gásih gagu gaa Jafa, natoh to baraca baam n'éjow ni fal fámah mbaa Tarisis. Nacam ejaol min ájuþo mimanur ni bugan bugagu gajae me Tarisis, dó þe bi etey Atúla.

⁴ No gutey me guçih babu, Atúla nayalil fúrus fáamah, fal fafu ni fiteh iki fumaþe efum baraca babu.

⁵ Ujaoraol n'gúholi, ánoan náþib nalaw nímore álaemilol. N'guteb wañil þe gubelen ni fal, mata mbi

baraca babu bufaþe m'bivilie. Sonas kan ačila umu ró ni gatal bo, min ámoe ahay was.

⁶ Ñer afan baraca babu najow atogol to naagol : « Buene ? Aw gámori ? Uilo ulaw álaemili ! Ter þan arumolal enil jamb'uçelal. » ⁷ Bugaa baraca babu n'gúþur jolil n'guoh : « Uñagoral usos min ujugal ay ni wolal aþallo me biþila baube. » No guñagor wo me, ni lo ni Sonas. ⁸ Ñer n'gubbañ iki guogol : « Biþila baube, aw ukanóli bo. Ugitenóli wa nuom dáre nekan. Bay núþul-lo ? Aw an bu ? » ⁹ Nábahulil : « Inje an ala Híbori, ban ni Atúla níinene aamme fatiya, Aláemit áttut me fal ni ettam. » ¹⁰ Naban nagitenil wačil me naam n'etey ráli Aláemit, n'gúholi nár. N'guogol : « Nujuge bakaneri ! » ¹¹ N'gutajen guogol : « Ñer bu jijae ekani tima fal fafu ni fulluhor ? » Mata gulongos gagu ugu n'efañ n'gutege. ¹² Naagil : « Jujogom jibelen dó, mo fal fafu þan fibeben. Maagen niffase búoh inje içile min fúrus

faufe fubaj. » ¹³ N'gumundum þan gulih even bi n'galam, bare gújuut mata fal fafu fufafaŋ ni fitege. ¹⁴ Ñer n'gulaw Atúla n'guogol : « Jamb'umugóli mata ahume ! Jamb'ujogóli may bugan gamuge an añu-menut ečet ! Ban aw Atúla, nukakan wo numañ me. » ¹⁵ No guban me, n'gujoh Sonas gural dó. Ñer fal fafu ni fúbbañul fijebe. ¹⁶ Ni þúrto, n'gúkanum Atúla nár iki gukanol bísimen min gubbat gáinenil ni o.

Sonas nalaw Aláemit

2 Ñer Atúla náboñul eol yámah ékail émer Sonas. Nanamo ró ni far yo sutufunaha sífaji ni sufuga sí-faji. ² Ni far eol yay nalaw Atúla aamme Aláemilol ³ naagol :
 « Bíyih bámah nibaje,
 níbaho nivoh aw Aláemit, núttunom.
 To ni butum ečet yay níþib min urambenom,
 nuun firimom.
⁴ Ni másiko fal fafu nubelenom,
 ban mal mamu múgolom múharo.
 Gatey mal mamu n'guçimenom,
 gulongos gagu n'gúggubom gúharo.
⁵ Injé nieh : "Nutosenom dáli ni aw.
 Nimaŋene ibbañ ijuh yaŋi yanab me."
⁶ Muu mamu mímmenul iki mireom n'ehondor.
 Injé umu n'étimo,
 mafos mamu ni mugolenom ni fuhow.
⁷ Nialoene bi to n'ettam gurijaŋ gagu.
 Nijaene mbaa buroŋ babu baa gaçet me,
 ettam yay þan eþamunorenem bi nánonan.
 Bare aw Aláemit aamme Atúla,
 núþunnulom maroŋe ni gasun gaugu,
⁸ mata nikaene ečet.
 Bare niosen míya min ilai ;
 galaom n'gujow iki gutogi bo ni yaŋi yanab me.
⁹ Gabaj me gáinen bamotoŋ n'uce úbuli n'aw,
 mati gúmus gubaj gásamay.
¹⁰ Ban ínje þan ísimeni nisali nímore.
 Þan ikan wo nibbat me ni aw Atúla,
 aw aamme aþagena ahu. »
¹¹ Ñer Aláemit naah eol yay : « Uk'úmasul Sonas ni mahae ! » Nemasulol to baenah.

Sonas nájaenum firim Atúla bi Niniv

3 Ñer Atúla nabbañ aah Sonas : ² « Uilo, ujow bi Niniv, ésuh yay yámah yay, uk'ugitenil bo wo nilo-bi me. » ³ Ñer Sonas nailo ajow, bare ñaŋe bi Niniv, ti Atúla alobol yo me. Ban Niniv ésuh yom yájaloe nár ; þan ukan gunah gúfaji bala ujow yo þe. ⁴ No Sonas anogen me n'ésuh yay, najow ró funah fanur iki fubao bala áelo. Naagil : « Juutten min ilobul. Tale gunah úvi gúuba, Niniv mati ebbañ éni ésuh ! »

⁵ Ñer bugaa Niniv n'gúinen n'Aláemit. N'guoh baor n'gukano wañ waa ñuhul bugo þe, gabaj me bi ni gabajut me, bi egiten gaa búoh guteteh mahat. ⁶ Kan elob yay eunoe bi n'ávi ahu. Nailo n'efenjeŋol náþuren gájuool gal ávi min ñer asimo may ti buganol, aban nanamo ni bukugay. ⁷ Aví ahu ni úvulaol n'gusen gúboñ gauge : « Jigiten gurim gauge n'ésuh yay þe : Fírenifiren marem ni fitiñ bugan bugagu ni súnuhuren sasu ; jambi ébe, gabbarum, ejamen sifen. ⁸ Min ánoan akano wañ waa ñuhul, bugan bi ni súnuhuren dó. Þan ánoan alaw ni sembeol þe Aláemit. Anóan ahat bakanerol baarat me, ahat búlaþut bánoban bo nah'akanen me. ⁹ Ay affase ? Ter Aláemit þan abbañ abaj gaþinor gace, min aalen fiiñol bújoŋorolal jamb'uçelal. »

¹⁰ Aláemit no najuh me búoh ubugu n'ehat bakaneril baarat me, nábahen gaþinorol. Nahat, buyoh babu bo naþinoren me ekanil, abbañut akan bo.

Sonas ni bitiña-fiiñol, Atúla nalob ni o

4 Sonas súmutol hani, min Aláemit aboket me bugaa Niniv, ban fiiñol ni fitiñ Aláemit. ² Nalaol aagol : « Atúla, no niomen me n'ésugom, niþiene niffas búoh þan uboketil. Mo kane nisommen nitey mbaa Tarisis. Niþie niffas búoh aw gamaŋi gújalojalo, nújuju ñarum enil, nújuju ebeben waf, nummemmen gábboli, ban nuhat sílam sasu so numañenil me ekan. ³ Maer ñer, Atúla, uŋarom min íelo. Ey, ečet efaŋom buroŋ. » ⁴ Ñer Atúla naagol : « Núinene ni maageni fiiñi fitiñ me ? »

⁵ Sonas ñer nágat ak'arobo ga galam gaa Niniv bo tinah túþureul me. Nacokor bo gateb min áuro, tima mb'ajuh wajae me ebaj n'ésuh yay yaa Niniv. ⁶ Ñer Aláemit Atúla nakan jununuh jiilo bi éurenol, ni may bi ealen fiiñol. Sonas ni súmol nár mata jo.

⁷ Tihalen fo, bala tinah túþurur, Aláemit náboñul eo ek'eya jununuh jaju min jihat. ⁸ Mbi no tinah titebulo me, ni baj érus yásuþe yo Aláemit ainnulo bo tinah túþureul me, ban bunaa babu m'búsusþ nár ni fuhow Sonas ak'amaŋ érit. Ñer naþinor ečet bare, naah : « Ečet éhoyumom buroŋ. » ⁹ Aláemit narorenol : « Aw núinene ni maageni fiiñi fitiñ me mata jununuh jauju ? » Nábahulol : « Ey, ni maagenom fiiñom fitiñe, iki imaŋ ečet. »

¹⁰ Atúla nabbañ aagol : « Aw enili erundum jununuh jauju, ban aw ukanut jo burok bánoban. Let aw ukan jo n'jiilo. N'efuga yanur jibbage, n'efuga yanur may ji-hae. ¹¹ Uluj Niniv : Gaam dó me gufaŋe súuli ekeme ni ávi, gaffasut me maaro ni maarat. Baj ró may súnuhuren sammeŋe. Ñer aw nuoge ésuh yauyu yájaloe me yaamme Niniv, ínje iarenat irum yo enil ? A-a, íjuut ikan mo ! »

MACIE

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Elébur yauye Mácie nahiçyohiç bi n'éjangaraay Esúif yay. Ejangaraay ubugu guffase joon Bahiçer babu Bufan babu. Mácie nagitene n'élebur yauyu búoh Yésu Kirista aamme an ahu ajae me eçil min waf waw walobi me ni Bahiçer baubu bítiar baubu ukano ; ñammeje nah'alolob ak'aunen bo. Elébur yauye Mácie nahiç yo no ejangaraay Esúif yay guhami me gúpunni ni sañ sasu saa galaw sal Esúif yay. Ñer ejangaraay ubugi n'guilen guomunor dó guyabe þoþ bugan galet Esúif.

Mácie ni bujugumol Yésu aamme o nah'alob me ni gakañen dó wo Aláemit aman me ejangaraay gukan. Açila Afan ahumu nagitene bugan bugagu bulago buvugul baa min gúju gujoh gúboñ gagu gaamme ni Bahiçer babu Bufan babu. Mácie mul ni bujugumol Yésu aamme þoþ o Esúif yay gunage me. Mácie nalobe mala Jávi jaju jaa fatiya aah : « Aláemit Aví nam, ban fívietol ufu n'éjugi ni mof maume. »

Elébur yauye elagelagen bajaer babu banur babu baa siewansil sasu saa Maruk ni Lík. Ni fíçilum ewansil yay, Mácie nalolob mala gabugi ni fiñile sal Aví ahu ala Esúif yay, aamme Yésu (Mácie 1 ni 2). Ni fúuñenum ewansil yay, Aví ahumu gubelolbet ni bataliñ bal eçet iki gubbañol n'ekuraa (Mácie 27). Bare Aláemit nailenol n'eçet yay. Yésu náþurul uþotoraol ban naagil gujow iki guvare sújuh sasu þe saa mof Firim fafu Fásu me (Mácie 28). Yésu gukanol gajow gagu gal "" balama abugi, dóemme "" (Mácie 1.23). Ewansil yay yaa Mácie ni firim faufe fo Yésu alob me asenolal ejae ebao faah me : « Injé umu nánonan ni buru bi no mof mamu mujae me ebao. » (Mácie 28.20) Aláemit ni Yésu nágitenumolal me búoh açila umu n'etulolal.

Ujow waw waa sipay Yésu Kirista gufan

(Lík 3.23-38)

1 Ujow waw waa sipay Yésu Kirista gufan uwe :
 Gabulaken gom gaa *David* aamme gabulaken gal Aburaham. ² Aburaham abuge Isak ; Isak nabuh Sakob ; Sakob nabuh Yuda ni gutiol ; ³ Yuda nabuh Peres ni Sera ; jail gajaol Tamar. Peres nabuh Hesoron, Hesoron abuh Aram ; ⁴ Aram nabuh Aminadab, Aminadab açila abuge Naaçon, Naaçon abuh Salimon. ⁵ Salimon ayab me Rahab nabuh Boas ; Boas ayab me Rut nabuh Obed. ⁶ Obed o nabuh Yese, Yese abuh David.

Aví ahu David ayab me aar Uri nabuh Salomon ; ⁷ Salomon nabuh Roboam, Roboam abuh Abia ; Abia açila o abuge Asa. ⁸ Asa nabuh Yosafat abuh me Yoram þay Osias. ⁹ Osias nabuh Yotam, Yotam nabuh Ahas abuh me Esekias. ¹⁰ Esekias nabuh Manase, Manase nabuh Amon abuh me Yosias ; ¹¹ Yosias nabuh Yekonia ni gutiol, unnay waw no gujoh me Esúif yay ni sembe gújaenum búuy mbaa Babilon.

¹² Búsol búuy babu baa Babilon, Yekonia nabuh Çelasiel ; Çelasiel o nabuh Sorobabel ¹³ abuh me Abiud. Abiud abuge Eliakim, Eliakim abuh Asor. ¹⁴ Asor nabuh Sadok ; Sadok o nabuh Ahim abuh me Elíud. ¹⁵ Elíud

nabuh Eleasar, Eleasar nabuh Matan abuh me Sakob. ¹⁶ Sakob o abuge Susef áin Mari abuh me Yésu o guvoge me Kirista.

¹⁷ Kan ñer baje þe jabbah jono guñen ni jibbagir (14) kábiriñ Aburaham bi ni David, jabbah mul jono guñen ni jibbagir kábiriñ David bi ni búuy babu mbaa Babilon, ni jabbah jice jono guñen ni jibbagir kábiriñ búuy babu mbaa Babilon bi ni Kirista.

Gabugi Yésu Kirista

(Lík 2.1-7)

¹⁸ Gabugi gagu gaa Yésu Kirista maa gujounulo : Babaj ace áine gajaol Susef apañe bájur bice gajaol Mari ajae me éni jaw Yésu. Balama guçin tiñ tanur, Mari ahumu nañar far ni búkanum baa Biinum Banabe. ¹⁹ No najugol me mee, áinol Susef aamme ánaine açole ban amanjut áþunnol n'éjuh, najoh bi ehalor ni o an m'baffasut wabaj me n'etulil. ²⁰ O ni gaþinor gaugu, ni baj amalaka Aláemit áþullol ni súmori naagol : « Susef, añol David, jamb'úholi eñar aari Mari, mata far fafu fo naam mee ni fo búkanum bom baa Biinum Banabe. ²¹ Pan abuh áþur, ban þan ukanol gajow gagu gaa Yésu †, mata açila ajae me eþagen éjugol ni utilil. »

²² Urú þe kanokano min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu Esai ukano, no naah me :

²³ « Bájur babu affasut me ánaine þan añar far ; þan abuh áþur ban þan gukanol gajow gagu gal Emanuel †. »

(Dóemme "Aláemit umu ni wolal".)

²⁴ No Susef álio me, nakan wo amalaka ahu ala Aláemit alobol me ni súmori sasú, min ñer ayab aarol abarj ni yarjol. ²⁵ Bare akait ni o iki aarol apegor áþur ; Susef nakanol gajow gagu gaa Yésu.

Bugan bugagu búgamah gakelo me emigelet Yésu

2 Yésu nabugi Betuleem ni mof maa Yúde, gannay gagu no ávi ahu Herod aamen me ni fuhow mo. Ni baj bugan búgamah gabaje gaffas ni suut sasú gápullo ráli bo tinah talu tiyeul me guçigul dó Yéusalem ² ban n'guroren guoh : « Umelo, ávi ahu ala *Esúifyay* aju me ebugi ? Wóli jujukulo eut yay yola kábiring baubu bo tinah talu tiyeul me ; açila jikelo maa emigelet. »

³ No ávi ahu Herod aun me firim faufu, náguo mala gajahali manur ni bugaa Yéusalem þooil. ⁴ Ñer naomen ufan *uteřenaaw* þooil ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu bugal Esúif yay min arorenil tay *Kirista* ahu aat me abugi. ⁵ N'guogol : « Þan abugi Betuleem ni mof maa Yúde, mata aboñer ahu nalobe mola aah :

⁶ "Aw Betuleem, ésuh yaa Yúde, let aw uomme ásola ni súsuh sasú sáamumma saa Yúde :

uffas búoh an ámah þan áþurul n'aw ajae me ekoñ ésugom yaamme Israel ††." »

⁷ Ñer Herod naboñ ni fubbuy guvogulol bugan bugaubugi bugo gaffasil gújalo mee min gugitenol joon tinah tay eut yay erañulil mee. ⁸ Mbiban, naboñil mbaa Betuleem naagil : « Jujow, jiçih me n'juroren joon mala añil ahumu ; ban no jijae me ejugol, jikanulom min iffas, min mbi ínje may íjoul íkiil imigeletol. »

⁹ No guutten me ávi ahu guban, n'gukay. Bugo n'ejow yay, eut yay yo gujugulo me baubu bo tinah talu tiyeul me neyabil gayon ; no eçih me tiñ talu to añil ahu aamme, neilen to fatiya. ¹⁰ No gujuh me eut yay eilen, ésumay yámah nenonil. ¹¹ Ñer n'gunogen ni yarj yay, ban n'gujukh añil ahu bugo ni jaol Mari ; n'guya gújul, ban n'gúñuþ n'gúni n'emigeletol. Mbiban, n'gúpegul dó gubarje me gubajil gáamumma min gúpuren dó éurus, batiñoa ni míçir gújioi. ¹² Þúrto, nemme Aláemit nátalleniltallen ni súmori gaa búoh jambi gubbañ me bi nende Herod, ñer n'gunar bulago bice min quot mbal ésugil.

† Yésu : Gajow gaugu ni bavoger babu baa Yósue gúpullo, dóemme ni gúhiboriay ALÁEMIT APAGENE. † Juluj Esai 7.14 †† Juluj Miçe 5.1

Susef ni Mari bugo n'etey mbal Esíp

¹³ No gukay me, amalaka ala Aláemit náþurul Susef ni súmori naagol : « Uilo, unar añil ahu ni jaol nutey bi Esíp ; urobo ró bi no nijae me eogi úbbañul, mata Herod þan aņes añil ahu bi jamugol. » ¹⁴ Ñer Susef nailo n'etut fuh narar añil ahu ni jaol, ban najow ak'akop baubu Esíp. ¹⁵ Nanamo bo iki Herod açet ; mamu, min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me : « Nivoge áñum min iogol áþurul Esíp ‡. »

Herod o n'eboñ gumuh úþur waw bugaa Betuleem

¹⁶ No Herod ajuh me búoh bugan bugagu gabaj me gaffas ni suut sasú gubutolbut, fiiñol ni fitiñ farj ; naboñ gumuh úþur waw þe gabaj me símit súuba ualen mbal ettam gaamme Betuleem ni sasú súsuh saa mofol. Símit sausu so nabet mee sijaojaor ni bagitener babu bo bugan bugagu bugaa gaffas gagu gulobol me. ¹⁷ Ñer wo aboñer ahu Séremi alob me n'ukano, no naah me :

¹⁸ « Firim fúþullo baubu Rama, ukonj ni gaçagor gámah : Raçel akonje mee eçet yay yaa guñolol ; amanjut an asaforol ††. »

Susef ni Mari bugo n'ébbañul Esíp bi Nasaret

¹⁹ No Herod açet me, amalaka ala Aláemit náþurul Susef ni súmori bo Esíp ²⁰ naagol : « Uilo, unar añil ahu ni jaol min ubbañ bi ni mof mamu maa Israel ! Bugan bugagu gamarjen me emugol guçele. » ²¹ Ñer Susef nailo, narar añil ahu ni jaol min aot bi ni mof mamu maa Israel. ²² Bare no naun me búoh añol Herod o guvoge me Arukelaus aņare efenjer þayol yaa jávi mof mamu maa Yúde, náholi ebbañ bo. Ñer Aláemit nátallenol ni súmori min añago bi ni mof mamu maa Gálile. ²³ Najow ak'açin n'ésuh ece gajow yo Nasaret ; mamu, min mbi wo uboñer waw gulob me guya ni Yésu ukano no guoh me : « Þan guvogol an ala Nasaret. »

Saarj Batis o n'gavare

(Maruk 1.1-11 ; Lik 3.1-22 ; Saarj 1.19-28)

3 Ni tinah tautu Saarj Batis áþullo me, nah'avare ni gafit gagu gámah gagu gaa mof mamu mo guvoge me Yúde. ² Nah'aah : « Jihat bakanerul baarat mee, mata Jávi jaju jaa fatiya julofulo. » ³ Saarj o aamme an ahu o aboñer ahu Esai alob me mola no naah me :

« Firim fúþureul baubu n'eparandanj yay nihi fuoh fatiya :

"Jitenjen fukaen bi ni Ataw !

Jiyaol ulago waçole ††!" »

‡ Juluj Osé 11.1 †† Juluj Séremi 31.5 †† Juluj Esai 40.3

⁴ Bisimo Saan ni bufal eñokombo bucokori, ban nah'ahogo ni fuhonolol gasinja gaa gabañ. Ujamen-émit ni múhum maa baha nah'atiñen. ⁵ Bugaa Yéusalem, bugaa ñer Yúde ðe ni bugan bugagu ðe bugaa galam fal fafu fo guvoge me Suruden nihi gujow gutogol bo, ⁶ ban n'gugiten utilil bújonor ésuh yay ðe, min ñer Saan ábatiseil ni fal faufu faa Suruden.

⁷ No Saan ajuh me búoh *Eþárisie* ni *Esáduke* gammeñe gújaeuljow bi eyab gábatise ni o, naagil : « Buru gabugor súpudum ge ! Juoseh mamu jijae eþah batal-ij Aláemit bájaeul me. Ay alobul mee ? ⁸ Mbi nihi jikan maaro bi egiten búoh þan jíbahen bakanerul ! ⁹ Jambi jinamo to nánonan eoh : "Nemme wóli gabulaken Aburaham jom, þan jipah." Injé ilobul yo : leti jujuge sival sause ? Yoo, Aláemit áju me ábahen so síni gabugor gal Aburaham. ¹⁰ Fínir fafu ufú to n'fubanj bi efar ununuh waw ; bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun.

¹¹ Injé ni mal níbatiseeul mala ehat bakanerul baarat me. Bare an ahu ajae me éjoul búsolom nafañom sembe fúf, ipilout bi eþunnol sidalaol. Ačila þan ábatiseul me ni Biinum Banabe ni sambun. ¹² Þan aogen ni gañenol gárigol gal eey bi éfaculor emano yay ni emey yay. Emano yay, þan abet yo ni bíje, bare emey yay, yo þan akan yo fuñulen fañumut efogo. »

¹³ Funah fice, Yésu náþurul Gálile ak'atoh bo Saan galam fal fafu faa Suruden bi eyab gábatise. ¹⁴ Bare Saan aruhenu ban naagol : « Injé isoholae min aw úbatiseom ; aw til nújoul mbal ínje ! » ¹⁵ Yésu naagol : « Maer umarj uhabo min kano ; mamu nuotae ukana min mbi wo Aláemit amarj me ukano. » Ñer Saan namarj.

¹⁶ O n'éban eyab gábatise, Yésu náþurul ni mal mamu. To baenah, émit yay népegulo, ban najuh Biinum Aláemit búavul ti gálab birembor ni o. ¹⁷ Ni baj firim fúþurul n'émit fuoh : « Ume Añolom o nifañ me níbolie ; ésumayom ðe ni o yom. »

Seytane o n'élingen Yésu

(Maruk 1.12-13 ; Lík 4.1-13)

4 Þúrto, Biinum Banabe m'bújaenum Yésu bi ni gafit gagu gámah gagu min mbi Seytane álingen gáinen gagu gola. ² Naor bo sutufunaha úvi gúuba ni sufuga so ró, þúrto bieb m'bujogol nár. ³ Ñer álingena ahu Seytane nalofulol naagol : « Iní me maagen aw uomme Añol Aláemit, uoh sival sausu síbaho unaç. » ⁴ Yésu naagol : « Bahiçer babu buoge : "Arafuhow let mitiñay bare mujae eçilol naronj, bare þoþ firim fánofan fápullo ni butum Aláemit †." »

⁵ Þúrto, Seytane nájaenumol bi Yéusalem, ésuh yay yanab me, açih najingenol bi ró fatiya *gávi-Aláemit* gagu ak'aillen ni fibil go fice, ⁶ aban naagol : « Iní me

† Juluj Dáteronom 8.3

maagen aw Añol Aláemit nom, úñag uk'uya n'ettam ; leti Bahiçer babu buoge : "Atúla þan aboñ emalakaol míya" ? Buoge þoþ : "Pan guyeni jambi guoli guteh n'eval ††." » ⁷ Yésu naagol : « Bahiçer babu buoge þoþ : "Jamb'urif Aláemit aamme Atúlai † !" »

⁸ Seytane nabbañ ájaenum Yésu bi ró fatiya firijañ fice fabbage fañ. Nakanol naluj ñanur súsuh sausu ðe saa mof ni jáari so ró, ⁹ aban naagol : « Nujuge súsuh sausu ? Þan iseni dáuru ðee, íni me nuyae gújul bújonorom min umigeletom. » ¹⁰ Bare Yésu naagol : « Seytane, úþur tale ! Bahiçer babu buoge : "Pan uya gújul bújonor Aláemit aamme Atúlai, ban numigelet açila nevonol pat." » ¹¹ Ñer Seytane nakay ahalol to, ban emalaka n'gúloful Yésu bi esenol wo nasohola me.

Yésu o n'ēju éþur ni fuhay

(Maruk 1.14-15 ; Lík 4.14-15)

¹² No Yésu aun me búoh Saan gúruoldur ni fipeh, nailo ajow mbaa mof mamu maa Gálile. ¹³ Náþur Nasaret ajow ak'anamo n'ésuh yay yo guvoge me Kaþerinaum, yaamme galam *fal fafu fáþurut me / fal fáþurut* faa Gálile, ni mof mamu maa Sabulonj ni Nafutali. ¹⁴ Dó ðe min mbi gurim gagu go aboñer ahu Esai alob me gukano gaah me :

¹⁵ « Mof maa Sabulonj ni mof maa Nafutali, maamme galam fal fámah, ñagagu fal fafu faa Suruden,

Gálile yay dó galet me Esuíf guçin me !

¹⁶ Esúh yay gaamme n'emoç

gujuge gajaña gámah :

bugan bugagu gaçin me n'éuruña yay yal eçet, gajaña guiyulil ††. »

¹⁷ Þúrto, Yésu nailo gavare nah'aah : « Jíbahen bakanerul, mata Jávi jaju jaa fatiya julofulolof. »

Yésu o n'evoh ulagorol gútiar

(Maruk 1.16-20 ; Lík 5.1-11)

¹⁸ Bo ni galam fal fafu fáþurut me faa Gálile, Yésu najuh batiay búuba gaam umbala : Simonj o guvoge me may Þier ni atiol Andere. Batiay baubu m'bini n'ebet fumbal dó ni fal fafu. ¹⁹ Naagil : « Jújoul jilagenom, ban þan ikanul jini umbala bugan. » ²⁰ To baenah, n'guhato simbalil min gulagenol.

²¹ No Yésu abbañ me atos ráli maa, nabbañ ajuh batiay bice búuba : Saak ni atiol Saan, guñol Sebede, bugo bájuþoer ni busana ni þail ró, min gúni n'eheten simbalil. ²² Yésu navogulil ; ban to baenah n'gúþurul ni busana babu gúharo þail min gulagenol.

†† Juluj Ufóñ 91.11-12 † Juluj Dáteronom 6.16 †† Juluj Esai 8.23-9.1

Yésu o n'esen úsotaaw gahoy ni mof mamu maa Gálile

²³ Ñer Yésu najow mof mamu maa Gálile ðoomo, nah'aligen bugan bugagu ni *sarj sasu saa galaw/yan yaa galaw* sal Esúif yay, navareil Firim fafu Fásu me faa Jávi jaju, ban ðoð nah'asen ésuh yay gahoy gaa gá-somut gánogan ni buhaj bánoban. ²⁴ Gáilandinqol n'gu-uno guban babu ðe dó ni mof mamu maa Siri. N'gunjallol bugan bugagu ðe bugo úsomut wánowan uyogen me ni bugaa ñatiñ ñáñoñan : gunjallol bugo siseytane sunogen me, galoe me gaay ni ubofoaaw, ban Yésu nasenil gahoy bugo ðe. ²⁵ Gútiman gámah n'gulagenol ; nihi gúþurul ni mof mamu maa Gálile ni maa Dekapolis †, n'ésuh yay yaa Yérusalem ni wawu ulam ðe waa mof mamu maa Yúde, bi ni maa ñagagu fal fafu faa Suruden.

Firim fafu faa ni firijan fafu (Mácie 5 bi 7)

Gásumay gagu gaa maagen

(Maruk 3.13 ; Lík 6.12-13, 20-23)

- 5** No Yésu ajuh me fítiman fafu, najij n'erijan ak'arobo ró. Ulagorol may n'gujij gutogol to naamme. ² Ñer nanamo gavareil naagil :
³ « Gásumay gúni ni bugan bugagu gaalenoro me bújoñor Aláemit :
 Jávi Aláemit jolil jom !
⁴ Gásumay gúni ni bugagu gaamme n'ukon :
 Aláemit ðan asaforil !
⁵ Gásumay gúni ni bugagu gabubi me :
 gafumil go guomme mof mamu !
⁶ Gásumay gúni ni bugagu gabañ me gaþinoril ðe ni filiþ eron buron baçole bújoñor Aláemit :
 waf waw wo guliþe me ðan gubaj wo !
⁷ Gásumay gúni ni bugagu gáju me ñarum enil :
 Aláemit ðan arumil enil !
⁸ Gásumay gúni ni bugagu bugo uinumil ukur me :
 ðan gujuh Aláemit !
⁹ Gásumay gúni ni bugagu garoke me bi mala gajamor :
 Aláemit ðan ajogil ti guñolol !
¹⁰ Gásumay gúni ni bugagu bugo gúlatiene me mata maaro gukane :
 Jávi jaju jaa fatiya jolil jom !
¹¹ Gásumay gúni ni buru bugan bugagu bajelerul, bálatienerul ter balober maarat mánoman guya ni buru múmbam.
¹² Júsumaet, jísangor mata bacam bámah ubu bo m'bunageul fatiya n'émit. Juosen búoh mamu may gúlatien mee uboñer waw bugal Aláemit bugaa no.

Yésu o n'elob mala éni misis ni gajaña saa mof

(Maruk 9.50 ; Lík 14.34-35)

¹³ Buru juomme misis mamu maa mof mamu. Bare íni me misis múbbure gafira gagu gala mo, wa ðan unjar min úbbañenul mo go ? Mubbañut maer munafa wáfowaf ; ebelen tíyan bare, nihi bugan bugagu guhah mo bo.

¹⁴ Buru juomme gajaña gagu gaa mof mamu. Esúh yateþi fatiya firijan éjuut ekopeni. ¹⁵ An mat'usaen may ejaña uban nuñar yo ubañ ñáraru elap ; bare til níh'íni nuremben yo n'ebamba yay, to éju me efijigen bugan bugagu ðe gaamme ni yan yay. ¹⁶ Mbi gajañaul gujan mamu bújoñor bugan bugagu min mbi gujuh bakanerul báari mee, ban n'gusal Þayul aamme fatiya mala bo.

Yésu o n'elob mala gúboñ gagu gaa Móis

(Lík 24.14)

¹⁷ Jambi jþinor gaa búoh nijoulojow bi enemen gúboñ gagu gaa Móis, ter bi enemen Bahiçer babu bal uboñer waw. Ijoulat bi enemen so, bare til bi ériren so. ¹⁸ Maagen, ínje ilobul yo : émit ni ettam þio min þioe ðan sinemo, bare mele firim fafu fafan me gatiti faa gúboñ gagu mati finemo. Hani may jimer ehiç go jice mati jinemo, ban dáuru bi no waf waw ðe ujae me ekano. ¹⁹ An ajae me ñer elat ékanum gúboñ gagu ðe, hani gafañ me n'gutitie, ban naligen bugan bugagu ekan mo may, an ahumu ðan áni an ahu afañ me gatiti ni Jávi jaju jaa fatiya ; bare an ajae me eron ti gúboñ gagu gulob me aban naligen bugan bugagu ekan mo may, açila ðan áni an ámah ni Jávi jaju jaa fatiya. ²⁰ Maagen, ínje ilobul yo : íni me juronut fan gaçol úþa-jula gúboñ Aláemit bugagu ni Eþárisie yay, mati júju junogen ni Jávi jaju jaa fatiya.

Yésu o n'elob mala ejoh apali ni fiiñ

(Maruk 11.25 ; Lík 12.57-59)

²¹ Juune wo gulob me sipayolal gufan búoh : "Jambi an amuh apalol ; an amuh me an, ðan ataliñi ††."
²² Bare ínje niegul : Anóan o fiiñol fitiñe apalol, ðan ataliñi. An ajae me eoh apalol : "Gason ge," an ahumu naaro ataliñi bújoñor fujoñ ufan waw fámah fafu. An ajae me eoh apalol : "Aw ulet waf," an ahumu naaro abeni ni sambun sábaerit.
²³ Iní me ñer nuñare waf bi eke éji Aláemit ni gáviol, uçiñ ró nuosen gaa búoh atii baje wo najogi ni fiiñ,
²⁴ uhat to wo nuñallo me bújoñor tiñ talu to gújie me, min ðan umundum ujow úk'újamorol ni an ahumu, mbiban núkail ñer usen Aláemit gájii.
²⁵ Iní me jibajore ni an, usommen n'jiki juunor bala-ma elobul éffus ni bataliñ, gáholi jambi añari asen

† Dekapolis : Yoemme "súsu sasú saamme guñen".

†† Juluj Gaþagen 20.13

ataliņa, min ataliņa ahumu ábaheni asen akula-bugan ahu árur ni fipeh. ²⁶ Maagen, ínje ilobi yo : mat'úpurul dó ni fipeh fafu aw m'babanut ecam ganei bi n'efaraku ésoła.

Yésu o n'elob mala gatil gaa gafilen anaare alet úiya
(Maruk 9.43-48)

²⁷ Juune búoh Bahiçer babu buoge : "Jamb'ufilen anaare o jýyavut †." ²⁸ Bare ínje niegul : ánoan ajae me eluj anaare alet ola gúçil gaa gamaņ, natile aban ni bi-inumol gatil gaa gafilen aare ahumu. ²⁹ Iní me jíçili jírrib ban jíçili min util, úloç jo ban nural jo jírallii. Hóimi úbbur jimer enili janur so n'eņari múmei urali ni sambun sábaerit. ³⁰ Iní me gaņeni gárib ban guçili min util, upirih go ban nural go gúralii. Hóimi úbbur gálan enili ganur so n'eņari múmei ubeni ni sambun sábaerit.

Yésu o n'elob mala evis búyabo
(Mácie 19.9 ; Maruk 10.11-12 ; Lík 16.18)

³¹ Bahiçer babu buoge may : "An amaņ me eham aarol, amundum ahiç gahait gal evis búyabo asenol ††." ³² Bare ínje niegul : Anóan ajae me eham aarol, íni me let mala bujobuet náhamumol, nápegulolpegul gane-gen gal etil gatil gaa búyabo ; ban ánaine ace ajae me eyabol, o þoþ þan atil gatil gaa búyabo.

Yésu o n'elob mala ebbat
(Mácie 12.36 ; 23.16-22)

³³ Juune þoþ wo Bahiçer babu bulob me sipayolal gufan buoh : "Jambi an áþuren gabbat gagu gola, bare akan wo nabbat me bújoņor Aláemit †." ³⁴ Bare ínje niegul : Jambi júmus jibbat ! Jambi jibbat ni gajow gal émit yay, mata dó efenjeņ Aláemit yom yaa Jávi. ³⁵ Jambi jibbat ni gajow gal ettam yay, mata yo eomme fírembenum fafu faa guolol. Jambi jibbat ni gajow gagu gaa Yérusalem, mata dárú ésuh yay yal Aláemit aamme ávi ahu ámah ahu. ³⁶ Jambi an ni buru abbat gabbat gace, hani aya n'enilol, mata ájuut akan gal ganur ni fuhoor n'gufinet ter n'guņuget. ³⁷ Iní me bi eoh ey, juoh ey, íni bi eoh a-a, juoh a-a ; jitajen to me gabbat, ni Seytane gúpullo.

Yésu o n'elob mala bulugen
(Lík 6.29-30)

³⁸ Juune búoh Bahiçer babu buoge : "Ufumom jíçil, nifumi jíçil ; ufalom fíņiņ, nifali fíņiņ ††." ³⁹ Bare ínje niegul : Jambi an akani maarat nulugen. An ategi me ni garab gárib, usenol may gamay gagu.

⁴⁰ Iní me an namaņe ájaenumi m'bataliņ bi eņar gájuoi, uhalol þoþ min aņar gaþalitoņi. ⁴¹ Iní me an nakoņi min uteb bítebol n'jijaor simetar éuli, uteb bo n'jijaor faņ to, hani bi simetar súuli súuba. ⁴² An ácini

† Juluj Gaþagen 20.14 †† Juluj Dáteronom 24.1 †† Juluj Levitik 19.12 †† Juluj Gaþagen 21.24 ; Levitik 24.20 ; Dáteronom 19.21

me waf, usenol ; ban an amaņ me emag waf n'aw, jamb'úvuol búsol.

Yésu o n'elob mala emaņ alatori
(Lík 6.27-28, 32-36)

⁴³ Juune búoh Bahiçer babu buoge : "Umaņ apali, ban nulat alatori ††." ⁴⁴ Bare ínje niegul : Júbboli ulatorul, ban jilaw bi ni gálatieneul me. ⁴⁵ Mamu þan jig-iten me búoh buru uñil jom bugaa Þayul aamme fatiya. Açila o nah'akan me bunaaol m'búyaul ni bugan bugagu þe, gálaj me ni gásu me, o nah'akan me þoþ émit yay nelubul mala bugan bugagu gaçol me ni þoþ bugagu gaçolut me. ⁴⁶ Maagen mamu, íni me ban jimaņ gamaņul me tįj to, bacam bay þan jiyab to ? Let may uyaba-búalen bugagu mo nihi gukan ? ⁴⁷ Ban íni me ban nihi jisaf gutiul bareil, wa ñer jikane walet útut ? Gáinenut me n'Aláemit let mo may nihi gukan ? ⁴⁸ Jíni ñer bugan gaçole maagen mamu ti Þayul aamme fatiya açol me !

Yésu o n'elob bu nihi rambeni me an alege
(Lík 12.1-2)

6 Jíkanum jambi jikan bújoņor bugan bugagu wo jikane me bi n'Aláemit, min mbi gujugul ; let mo, mati jiyab bacam n'açila Þayul aamme fatiya. ² Yo eçil me, no núþunne úji galeh me, jamb'uteh ébisa min uamben yo. Dárú bugan bugagu gatennoro me nihi gukan mee ni saņ sasú saa galaw ni ulago waw, min mbi bugan bugagu gusalil. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil guban. ³ Bare aw til, úni me n'gáji galeh me, jambi gaņeni gamay guffas wo gáribi guom n'ekan. ⁴ Mamu, gájii þan gukani ni fub-buen dó ; ban Þai Aláemit, ajuge me waf waw wakanei me ni fubbuen dó, þan abbaņeni wo.

Yésu o n'elob mala galaw
(Lík 11.2-4 ; Mácie 18.21-35)

⁵ Jíni me ni galaw, jambi jíni ti bugan bugagu gaten-noro me : bugo gúni me n'galaw, nihi gulikeliken eilo gayoņ ni saņ sasú saa galaw ni þoþ n'újalingenor ulago waw, min mbi bugan bugagu gujugil. Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugaubugi guyabe bacamil guban. ⁶ Bare aw til, úni me n'galaw, nunogen ni futongi, nupeh ganegeni, uban nulaw dó Þai Aláemit aam to me ni makopei ; açila ajuge me waf waw wakanei me ni makope, þan abbaņeni wo.

⁷ Jíni me n'galaw, jambi julob meņ gurim gabajut nafa, ti bugagu gaffasut me mala Aláemit ††† : bugo nihi guþinoþinor búoh gulob me meņ, Aláemit nayab

†† Juluj Levitik 19.18 ††† bugagu gaffasut me mala Aláemit : ni gugerekay guoge súsuH SASU, dóemme bugan bugagu þe galet me Esúif, ban gúinenut n'Aláemit ahu ala Esúif yay. Ni gufaranse n'guvogil PAÏENS.

galaw gagu golil. ⁸ Jambi jíni ti bugo ! P̄ayul naḗie naf-fas wo jusohola me balama buru jícinol wo.

⁹ Maa jíari me jilaw :

« P̄ayóli aamme fatiya,
Gajai gumaleni,

¹⁰ Jávi jaju jíya jújoul !

Mbi wo numan̄ me ubaj n'ettam ti fatiya !

¹¹ Usenóli jama mitiñ mamu maa funah faufe.

¹² Uboketóli utilóli

ti may wóli jubokete me gatile me ni wóli,

¹³ Ban jamb'uhálóli n'julo ni gabut,

bare uḗagenóli ni maarat mánoman ;

[mata aw učile Jávi, sembe ni gasal bi nánonan.

Amen !] † »

¹⁴ Iní me jubokete gupalul utilil, P̄ayul aamme fatiya ḗan may aboketul wolul. ¹⁵ Bare ín̄i me juboketutil wo, P̄ayul may mat'aboketul wolul.

Yésu o n'elob mala baor

¹⁶ Jíni me ni baor, jambi juñol uulul ti bugagu gaten-noro me gukane me : bugo ḗan gujoh uulil guñol bi egiten bugan bugagu búoh bugo baor guom ni bo. Maagen, ín̄je ilobul yo : bugan bugabugi guyabe bacamil guban. ¹⁷ Bare aw til, úni me m'baor, uḗos buuli ban nucokor fuhoi wári ti nuḗi me nuh'ukan. ¹⁸ Mamu bugan bugagu mati gútallo búoh baor nuom ni bo, bare P̄ai Aláemit aam to me n'aw, o, ḗan átallo yo ; ban ačila ajuge me waf waw wakanei me ni makope, ḗan abbañeni wo.

Fubaj fafu fo ndi fuhajen me

(Lík 12.33-34)

¹⁹ Jambi jíñes eomen gubaj bi ni buru babe ni mof, bo balol ni bisem nihi sihajen go me, bo ḗoḗ úku waw nihi gúñag me silajen bi gákuet. ²⁰ Bare til, juomen gubaj fatiya n'émit, dó balol ter bisem ndi sihajen go me, dó úku waw ndi gúju me gunogen bi gákuet. ²¹ Jif-fas búoh : to fubajul fuomme, uinumul ḗoḗ uwu to.

Ejaña yay yal enil

(Lík 11.34-36)

²² Gúčil go guomme ejaña yay yal enil. Iní me ugu apuñ go, enili ḗooyo ḗan éni ni mañannoe ; ²³ bare gúčili gulet me apuñ go, enili ḗooyo ḗan éni n'emoç. Iní me ñer nuḗinore búoh ni gajaña nom ban gajaña gaugu n'gúni emoç, mo emoç yauyu ejae éjalo !

Aláemit ter síralam sasu ?

(Lík 16.13)

²⁴ An ájuut áni aroka ala ufan gúuba ni manur ; mata ḗan alat anur min amaḗ ahu, ḗan ákanum anur min

açotihen ahuo. Jújuut jimigelet mimanur Aláemit ni Síralam.

Jambi jíçagor

(Lík 12.22-31)

²⁵ Yo ečil me niegul : jambi jíçagor mala wo jusohola me bi buron̄ul, waamme fitiñul ni maremul. Jambi jíçagor ḗoḗ mala sinilul, yaamme maa bisimoul. Buron̄ bufaḗut ḗian̄ mitiñay ? Enil efaḗut bisimo ? ²⁶ Juluj upu waw : nd'uroh, nd'uḗit, nd'uomen waf ubaḗ ni újej, bare til P̄ayul aamme fatiya nákuemenewokumen. Ji-faḗut wo ḗian̄ ebaj nafa bújoḗorol ? ²⁷ Ay ni buru gaçagorol gújue gutajen gaḗio buron̄ol hani jatiito ?

²⁸ Wa učile may n'jíçagor mala bisimo ? Juluj mafos mamu maa siḗam sasu bu nihi muya me ! Ndi mirien, ndi mieç bisimo, ²⁹ bare ín̄je ilobul yo : Hani ávi ahu Sa-lomon̄ faḗaol, mánoman fubajol fújaloe, ámusut abaj bisimo búari iki bire ni bayaer baa gace ni mafos mau-mu ! ³⁰ Iní me Aláemit násangene wári re mamu mafos mamu maa siḗam sasu maron̄ me jama, ban gajem ḗan mibeni ni sambun, bu ñer mat'afaḗ me nasime wári buru, bugan ge bugo gáinenil gutogut mee ?

³¹ Kan jambi ñer jíçagor juoh : "Wa ḗan utiñal ? Wa ḗan uremal ? Wa ḗan usimoal ?" ³² Dáru gabajut me gáinen n'Aláemit nihi gulip̄ mee waf wauwu m'báelout. P̄ayul aamme fatiya naffase búoh buru jusoholawosohola ḗe. ³³ Jumundum jíñes Jávi Aláemit ban ni juron̄ ti namañ me, mamu ḗan atañul wajae bo me eñaño. ³⁴ Kan ñer jambi jíçagor mala gajem, mata gajem yo faḗayo ḗan eçagororo. Funah fánofan ni sílam fo.

Yésu o n'elob mala etaliḗ apali an

(Lík 6.37-38, 41-42)

7 Jambi jujogoro utaliḗa bugan, mamu may Aláemit mat'ataliḗul. ² Min jijae me etaliḗ bugan bugagu, mo may najaeul me etaliḗ ; galigum gagu go jijae me eḗar n'jiligil, go may ḗan aligumul me ni go. ³ Wa učile núni n'eluj jikaw jaju jalo me n'jícil atii, ban aw fusos ni fíni n'jíya ? ⁴ Bu nújue uoh atii : "Unah níḗunni jikaw jaju jaamme n'jícili !" Aw m'bátallout fusos fafu faamme n'jíya ? ⁵ Aḗula-elob e, umundum ḗan úḗuren fusos fafu faamme n'jícili, mamu ḗan ujuh ḗanno bi éḗuren jikaw jaju jaamme n'jícil atii.

⁶ Jambi jisen bugan bugagu gáni me ti sujoba waf wanabe jambi gúbbañul gukanul maarat ; jambi jíñar banugul jisen bugan bugagu gáni me ti suhumba jambi guhah bo.

Jícín, ban ḗan jiyab

(Lík 11.9-13)

⁷ Jícín Aláemit, ban ḗan asenul. Jíñes, ban ḗan jujuh. Jiteh ganegen gagu, ban Aláemit ḗan ápegulul. ⁸ Maa-gen, ánoan ácin me, ḗan ayab ; ánoan aḗes me, ḗan

† Ni bahiçer bammeḗe bítinar, firim faufe fílero.

ajuh ; ánoan ateh me ganegen, Aláemit þan ápegulol.

⁹ Ay ni buru ajae esen añolol eval o bÁCinerol mitiñ ?

¹⁰ Ter eno juol nácinol, þan þiaŋ asenol enuhunjaŋ ?

¹¹ Eno ñer buru jaarat me jújue esen guñolul waf waaro, bu ñer Þayul aamme fatiya mat'afan me nasene waf waaro bugan bugagu galaol wo me ?

¹² Waf waw þe wo jimaŋ me bugan bugagu gukan bi ni buru, buru þoþ jikan wo may bi ni bugo ; dóemme wo gúboñ gagu gaa Móis ni uboñer waw gulob me.

Ulago waw waamme úuba

(Lík 13.24)

¹³ Junogen ni gánonum gagu gagog me ! Gánonum gagu ni bulago babu sauŋ me so nihi síjaenum mbal eçet, ban bugan gammeŋe ni so gújoume. ¹⁴ Bare gánonum gagu go nihi gújaenum me mbaa buron gu-uŋut, bulago babu þoþ bo nihi bújaenum me mbaa buron bimimis ; gajuh bo me ban ni gujow ró gum-meŋut.

Bununuh bánoban ni mitiñ bo

(Lík 6.43-44)

¹⁵ Jíkanum uboñer waw galet me bugaa maagen ! Þan gújoul mbaa buru gububi ti ubbarum, bare ñáruuil sujoba-baha sujoga gom. ¹⁶ Bakaneril þan biçilul me min jiffasil. Gueç gújue þiaŋ gutulli ni bindikit, ter gumangu n'gutulli ni bukoho ? ¹⁷ Bununuh bánoban baaro nihi bububuh mitiñ maaro, bare baarat me, bo, mitiñ maarat nihi bubuh. ¹⁸ Bununuh baaro bújuut bubuh mitiñ maarat, ti may bununuh baarat bújuut me bubuh mitiñ maaro. ¹⁹ Bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun. ²⁰ Kan ñer ni bakaneril jijae me effas uboñer waw.

Elob ni ekan let sanur

(Lík 13.25-27)

²¹ Let bugan bugagu þe gavogeom me "Ataw, Ataw" gujae enogen ni Jávi jaju jal Aláemit, bare ubugi bareil gakane me wo Þayom aamme fatiya aman me. ²² Funah fafu faa bataliŋ babu, gammeŋe þan guogom : "Ataw, Ataw, let ni gajai wóli jivaree ? Let ni gajai wóli jihame siseytane sasu ? Let þoþ ni gajai wóli jikane waf wajureruti wammeŋe ?" ²³ Ñer þan iogil : "Injé ímusut iffasal. Júþur tale jíraliom, buru jákanumut me Aláemit !"

Saŋ sasu saamme súuba

(Lík 6.47-49)

²⁴ Mamu ñer ánoan auttene gurim gauge go nilob maa ban nakan wo gulob me, an ahumu þan áni ti an atuhoe ateþe yaŋol tiñ taake kaŋ. ²⁵ Emít nelub mal mámah mitey murandañor, fúrus fámah ni fiteh ni yaŋ

yay, bare mánoman elout mata gúçit yo gubanjan tiñ taake kaŋ. ²⁶ Bare ánoan auttene gurimom mb'aban akanut ti nilob me, þan áni ti an águnoe ateþe yaŋol ni eus. ²⁷ Emít nelub mal mámah mitey murandañor, fúrus fámah ni fiteh ni yaŋ yay, ñer nelo efumo þooyo. »

²⁸ No Yésu alob me gurim gaugu aban, fítiman fafu ni fujahali faŋ baligener baubu bola, ²⁹ mata nali-geneligen ti an ayabe sembe, búli ni wo úþajula gúboñ Aláemit bugagu bugolil nihi guligen me.

Yésu o n'esen gahoy an o háhae ejoge

(Maruk 1.40-45 ; Lík 5.12-16)

8 No Yésu aavulo me n'erijaŋ yay, fítiman fámah ni fulagenol. ² Ni baj ánaine o háhae ejoge ájoul açigul náñuþ to bújoŋorol naagol : « Ataw, umaŋ me, nújue ukanom nihoy ijañ ti no ! » ³ Ñer Yésu naalen gañenol agorol ban naagol : « Yoo nimaŋe. Uhoy ujañ ! » To baenah háhae yay néþur n'áine ahu min ahoy. ⁴ Mbiban Yésu naagol : « Uutten jon : jamb'ulob yo me ánoan, bare ujow iki atenena ajugi, ban mb'ukan bíteŋen babu bo gúboñ gagu gaa Móis gulob me, min ugiten ésuŋ yay búoh nuhohoy. »

Yésu o n'esen gahoy amigel afan ekosombil

(Lík 7.1-10)

⁵ No Yésu áfaro me bulagool ak'áni n'enogen Kaþerinaum, ni baj afan ekosombil ace ala Rom ájoul ak'atogol nalaol n'efotenor dó ⁶ aah : « Ataw, amigelom umu súndo nafiye, guot gulet ban umu ni sílam faŋ. » ⁷ Yésu naagol : « Þan ijow bi bo ik'isenol gahoy. » ⁸ Afan ekosombil yay naagol : « Ataw, iþilout min mb'unogen ni yaŋom. Bare ulob firim fanur pat, ban amigelom þan ahoy. ⁹ Nuffase, ínje faŋaom nibaje ufanom bugo níh'íttun, ti þoþ ekosombil yay gaamme ni gañenom gúttuneom me. Ioh me an ni bugo : "Ujow !" Najow ; ioh me þoþ ahu : "Ujóul !" Nájoul ; ioh me arokaom : "Ukan waf uman !" Nakan wo. » ¹⁰ No Yésu aunol me alob gurim gaugu, ni súmol nár. Naah bugan bugagu galageneol me : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugal Israel þooil ímusut ijuh ró an o gáinenol gújaloe ti gal áine ahume. ¹¹ Injé ilobul yo : bugan gammeŋe þan gúþurul n'ulam waw þe waa mof íkiil gutiñor tiñ tanur ni Aburaham, Isak ni Sakob dó ni Jávi jaju jaa fatiya. ¹² Bare guñol Jávi jaju gañumen me enogen dó þan gubeni tíyaŋ n'emoç yay, bo baj me ukon ni ejoh émiremma. »

¹³ Mbiban, Yésu naah afan ekosombil yay : « Ujow, mbi wo nulaw me ukano mala gáineni. » Ban may ni tinah tautu tanur tatu, amigel ahu nahoy.

Yésu nasen gahoy aol Simonj Pier ni guce þoþ gammeþe

(Maruk 1.29-34 ; Lík 4.38-41)

¹⁴ Þúrto, Yésu najow bi yanj Pier. No naçih ró me, natoht aol Pier aarema bújusa bibelol. ¹⁵ Yésu nagorol ni gañen, ban to baenah bújusa babu ni búþur ni o, min ñer aare ahu anamo ecorol.

¹⁶ Mb'uçiga gállim, n'gúnarul Yésu bugan gammeþe bugo siseytane sunone. Nanar butumol naham siseytane sasu, ban nasen gahoy úsotaaw þe. ¹⁷ Mamu, firim fafu fo aboñer ahu Esai aþi me nalob ni fukano faah me : « Nanare buhajolal, ban natebe úsomulolal akundo †. »

Bacam babu bi elagen Yésu

(Lík 9.57-62)

¹⁸ No Yésu ajuh me fítiman fafu fágoleol me fúharo, naah ulagorol : « Utíþal fal fafu uloal ñagagu. » ¹⁹ Bugo n'ejow mbaa busana babu, ni baj áþajula gúboñ Aláemit ace alofulol naagol : « Aligenaom, tánotan to nujae þan ilageni bi to. » ²⁰ Yésu naagol : « Usikin waw ubaje usun wo, upu waw þoþ ubaje ulef wo, bare Añol Arafuhow açila abajut tiñ taa gáelo. »

²¹ Mbiban, ace ni galagenol me naah Yésu : « Ataw, uboket újjiom min imundum ijow ik'ifoh þayom, mbiban níjoul ilageni. » ²² Bare Yésu naagol : « Ujóul ulagenom min uhat gaçet me n'gufoh buganil gaçet me. »

Yésu nakan fúrus fámah ni fuyom

(Maruk 4.35-41 ; Lík 8.22-25)

²³ Þúrto, Yésu ná'ájupþo ni busana babu, ulagorol n'gulagenol. ²⁴ No gukay me þiout, fúrus fámah ni fiyulil ; fal fafu ni fiteh iki gulongos gagu gumañ emmenjen busana babu. Bare Yésu, o, náni n'gámori.

²⁵ Ulagoraaw n'gulofulol ban n'gúliol n'éþib ró guoh : « Ataw, ukan min upagal ! Wolal ubugi n'gabao ! »

²⁶ Naagil : « Mo gáinenul gutitie ! Wa uçile n'júholi re me ? » Ñer nailo nannur fúrus fafu ni fal fafu, ban to baenah ni síjebi yem. ²⁷ Gajahali gámah n'gunogenil, bireg nihi guorenoro guoh : « An bu om umu, iki fúrus fafu ni fal fafu síkanumol ? »

Yésu o n'esen gahoy wáine gúuba bugo siseytane nihi sibat

(Maruk 5.1-20 ; Lík 8.26-39)

²⁸ No Yésu aya me ñagagu fal fafu, ni mof mamu mo guvoge me Gadara, najuh wáine gúuba bugo siseytane sunone gúteil mbal açila. Ni guyah guçine, ban gúlapulaput bireg an abbañut akañen ajow n'ulam wauwu. ²⁹ Wáineaw ubuge n'gunamo éþib fatiya

n'guoh Yésu : « Añol Aláemit, wa numañe ni wóli ? Nu-joulojow þianj bi ekelóli élamen tinah talu m'baçigerut ? »

³⁰ Ban bajene n'ulam wauwu ekore yámah yaa suhumba saam bo n'gafen. ³¹ Ñer siseytane sasu ni sufotenor suoh Yésu : « Iní me ban uhamóli, nuboket uhalóli n'jiki junogen ekore suhumba sausua. » ³² Naah so : « Yoo, jujow ! » To baenah, siseytane sasu ni súþur sujow iki sunogen suhumba sasu. Ñer ekore yay þe néþaþoul dó fitey fatiya mavañoe mamu erinoul bi ni fal fafu iki enemo ró ni mal mamu þooyo.

³³ Ñer bugan bugagu gakoñe me suhumba sasu n'gutey gukay bi n'ésuh yay iki gugiten bo elob yay þe yabaj me bi ni wabaj me bugo siseytane sasu sunogenen me ró. ³⁴ Ñer bugal ésuh yay þe n'gúþurul ikiil guemor ni Yésu ; no gujugol me, n'gulaol aboket áþur ahat mofil.

Yésu o n'ekan abofoa nahoy

(Maruk 2.1-12 ; Lík 5.17-26)

9 Ñer Yésu nájupþo ni busana, aban náþino *fal fafu fáþurur me / fal fáþurur* faa Gálile ajow bi n'ésugol. ² No naçih me, ni baj bugan gútebul an abofoe afileo ni gapeh. No Yésu ajuh me gáinenil, naah abofoa ahu : « Añúm, uaken, utili uboketiboket ! » ³ Ñer úþajula gúboñ Aláemit guce gaamen to no guun me gurim gaugu, n'guogoro : « Aíne ahumu gújel Aláemit naam ni go. » ⁴ Yésu affas me gapinoril naagil : « Wa uçile n'jibaj upinor wauwu waarat mee ? » ⁵ Julobom þaa, eoh abofoa ahu "Utili uboketiboket" Ter eogol "Uilo ujow," wa ufañe ésum elob ? ⁶ Ban waf wanur nimañe jiffas : *Añol Arafuhow* nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util bugan bugagu. » Náfaru aah abofoa ahu : « Uilo nuñar gapegi min uot bi yanji. »

⁷ Ñer abofoa ahu nailo, aban naot. ⁸ No fítiman fafu fujuh me waf wauwu, gáholi n'gunonil ban n'gunamo esalen Aláemit asen mee bugan bugagu sembe sausu.

Yésu o n'evoh Mácie

(Maruk 2.13-17 ; Lík 5.27-32)

⁹ Yésu náþur to ajow, ban o n'égat najuh ace áine gajaol Mácie arobo to nah'ayab me búalen. Naagol : « Ulagenom. » Ñer Mácie naiyul alagenol.

¹⁰ Þúrto, Yésu náni ni fitiñ n'ende Mácie ; uyababúalen gammeþe ni bugan guce bugo ujail uhajene n'gújoul iki gurobo to manur ni o ni ulagorol. ¹¹ No *Epárisie* yay gujuh me dáuru, n'guoh ulagorol : « Wa uçile afanul natiñor n'uyababúalen bugagu ni bugagu utila ? » ¹² Yésu naunil, ban naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil guñese ásotena, bare til úsotaaw. ¹³ Jujow iki jñes min jiffas wo gurim gauge gulobe go Aláemit alob maa aah : "Jibaj ñarum enil, dáu-

† Juluj Esai 53.4

ru nimaŋe, let úsimen waa sihaj †." Ijoulat bi evoh bugan bugagu gaçol me, bare til utilaaw. »

Yésu o n'épajul mala baor

(Maruk 2.18-22 ; Lík 5.33-39)

¹⁴ Púrto, ulagora Saan Batis guce n'gújoul íkiil gutoh Yésu n'guogol : « Wóli ni Epárisie yay juorewor. Wa učile ñer ulagorai bugo mati guor ? » ¹⁵ Yésu naagil : « Jíinene pian búoh, funah faa búyabo, ubuge ayaba ahu gújue gúgogor ačila baamer to ni bugo ? Hani, júut ní me ! Bare funah fice pan fiçigul no gujae me eram aya-ba ahu n'guñenil ; no ñer pan guor me.

¹⁶ An nd'añar gaçaç gavugul gal épis ateh gaðoroh ni bisimo bufan ; akan mo me, gaçaç gagu gavugul gagu pan gunoçul gafan gagu min til ñer élú yay efan gauŋ. ¹⁷ An nd'aoren ðoð bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu pan bufaç so min ñer bvisor, ban siçan sasu ni súbburi. Bare til níh'ini mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu, mamu, so ðooso mati súbburi. »

Yésu o n'esen gahoy anaare ásomute, nailen ðoð bájur baçele

(Maruk 5.21-43 ; Lík 8.40-56)

¹⁸ Yésu m'babanerut elobil gurim gaugu, ni baj afan Esuíf ace açigul ; náñuð bújoŋor Yésu naagol : « Afanom, bájurom maer naçele mee piout. Bare újoul urembenol gañeni, ban pan abbañ aronŋ. » ¹⁹ Ñer Yésu nailo, aban o ni ulagorol n'gulagen áine ahu.

²⁰⁻²¹ Bajene may ace aare ásomute gásomut gal éb-bur físim kábiriŋ símit guñen ni súuba. Nah'aah m'bi-inumol : « Ijúen me igor bare bisimool, pan ihoy. » Ñer nabbuyul búsol Yésu açigul nagor gáñin bisimool.

²² Yésu najegor, ban no najugol me, naagol : « Bájurom, jamb'úholi ! Gáineni guçili nuhoy. » Ban aare ahu nahoy to baenah.

²³ No Yésu açi me yan afan Esuíf yay, ban najuh uoga sutongole bugagu ni fítiman fafu faliliore mee n'efam ró, naagil : ²⁴ « Júður dáre ! Bájur babu açelut, námorimori bare. » N'gunamo éfoholol. ²⁵ No guham me bugan bugagu gúpuren tíyanŋ guban, Yésu nanogen ni futonŋ fafu, açi najoh bájur babu ni gañen, ban m'biilo. ²⁶ Ñer elob yay neuno eban babu ðe ni mof maumu ðoomo.

Yésu o n'esen gahoy úpima gúuba

²⁷ No Yésu aamme n'ekay, ni baj úpima gúuba gulagenol n'eoh nímore fatiya : « Añol David, enili erumóli ! » ²⁸ No naçi me ni yan yay dó naalen me, úpimaaw n'gulofol. Narorenil aah : « Jíinene búoh nibaje sembe sausu sal ekan wo jilaeom me ? » N'guogol : « Ey, Ataw, wóli jíinene. » ²⁹ Ñer nagor guçilil aban

† Juluj Osé 6.6

naagil : « Mbi wo jimaŋ me ukano mala gáinenul. » ³⁰ To baenah, guçilil n'guhoy ban ni gujuh. Ñer Yésu naçafil naagil : « Jambi an affas yo me ! » ³¹ Bare bugo n'ēju éður, n'gufaen guamben ni mofil ðoomo wo Yésu akan me.

Yésu o n'esen gahoy an ájuut elob

³² No wáineaw gápimen me gukay me piout, bugal ésuh yay n'gúnarul Yésu ace áine akane émmune mata eseytane eom ni o. ³³ Yésu naham eseytane yay, ban to baenah áine ahu nanamo elob. Ñer fítiman fafu ni fujahali bireg nihi fípið fatiya fuoh : « An ámusut ajuh waf ti wauwe dáre Israel ! » ³⁴ Bare Epárisie yay bugo nihi guoh : « Ujuh me náju aham siseytane sasu, mata firimil fanur o ni afan so. »

Yésu najuh gútiman gagu enilol n'erum

³⁵ Yésu nailo ajow súsuh sasu ðooso, bi ni saa m'baha ró, nah'aligen bugan bugagu ni *sanŋ sasu saa galaw/yanŋ yaa galaw*, navare Firim fafu Fásu me faa Jávi Aláemit, ban ðoð nah'asen gahoy úsotaaw ni gahaj me ðe. ³⁶ No najuh me gútiman gagu gajoulo me mbal ačila, enilol nerumil, mata najuge búoh guyoyoh iki gúdeum, ban gujundenijunden may ti ubbarum waba-jut akoña. ³⁷ Ñer naah ulagorol : « Epit yay yo jija me éjalojalo, bare upilaaw gummenjut. ³⁸ Jícin ñer açil me epit yay min áboñul upila gatoge bi epilol. »

Upotora Yésu gaamme guñen ni gúuba

(Maruk 3.13-19 ; Lík 6.12-16)

10 Púrto, Yésu navoh ulagorol gaamme guñen ni gúuba, aban nasenil sembe sasu sal eham siseytane sasu ni esen gahoy gaa gásomut gánogan ni gaa buhaj bánoban. ² Bugo guomme ubuge : Simonŋ o guvoge me may Pier ni atiol Andere ; Saak ni atiol Saanŋ, guñol Sebede ; ³ Fílip ni Barutelemi ; Toma ni ayababúalen ahu Mácie ; Saak, añol Alife, ni Tade ; ⁴ Simonŋ atigena ahu ni Yudas Isikariot ajae me ennomen Yésu.

Yésu o n'eboñ upotoraol

(Maruk 6.7-13 ; Lík 9.1-6)

⁵ Yésu naboñ *upotoraaw/upotora* ubuge gaamme guñen ni gúuba naagil : « Jambi jujow me mbaa galet me Esuíf, ban jambi junogen me ni súsuh sasu saa bugaa Samari ; ⁶ bare til jujow mbaa bugal Israel, gáni mee ti ubbarum wallilim. ⁷ Buru n'ejow yay, mbi jivare juoh : "Jávi jaju jaa fatiya julofulo." ⁸ Jisen gahoy úsotaaw, jiilen bugagu gaçet me, jisen gajañ bugo háhaje joh me, jihat siseytane sasu. Nemme jiyayab m'bacamut wáfowaf, jisen may m'barorenut bacam bánoban.

⁹ Jíni me n'ejow, jambi jinŋar síralam sánosan. ¹⁰ Jambi jíjaenum may ter baet, ter bisimo búutten, ter sidala

sice ; jambi jíjaenum may egol. Aroka ánoan naote ayab fitiñol.

¹¹ No jijae me eçih ni ésuh yaa baha ter ni ésuh élu-lumay, jilip an ájue aalenul min jurobo súndool bi no jijae me épur to jikay. ¹² No juom n'enogen ni yan, jumundum juoh gaçin dó me : "Gásumay gúni ni buru !" ¹³ Eno me bugaa yan yay gualenul, mbi gásumay gagu golul gúni ni bugo ; mb'íni me gualenutul, gásumay gagu golul gúbbañul bi ni buru. ¹⁴ No gulale eannul n'gulat eutten gurimul, júpur tiñ tautu n'épaç gulaul †. ¹⁵ Maagen, ínje ilobul yo : Funah fafu fo Aláemit ajae me etaliñ bugan bugagu, bataliñerol bugaa súsuh sasu saa Sodom ni Gomora ðan buhoy baa bugal ésuh yay eçila. »

Yésu o n'elob mala mataño ni sílam saam n'éjoul

(Maruk 13.9-13 ; Lík 21.12-17)

¹⁶ « Ban ilobul waf wanur : ínje umu n'éboñul ti ubbarum n'etut sujoba-baha. Mbi jijengulo ti sunuhunjan, ban n'jububi ti úlab. ¹⁷ Jambi jifium bugan bugagu, mata bugo gujaul me ebet ni bataliñ, ban ðan gutegul gusoh gal ubañ ni sañ sasu saa galaw. ¹⁸ Gajaom ðan guçil min gújaenumul bújoñor ufan súsuh ni úviaw, dó ðe min mbi bugo ni ðoð bugaa súsuh sasu ðe guun bagitenerul.

¹⁹ No gujae me éjaenumul bújoñor ufan waw, jambi sinilul siteh mala bu jijae me ébal ter wo juñum me elob ; tinah talu tiçila ðan jiyab me wo juot me julob. ²⁰ No ñer let buru fañaul jijae elob, bare Biinum babu baa Payul bo ðan bulob n'utumul.

²¹ Ni tinah tautu, an ðan abet atiol n'eçet, ðaaya ðan abet añolol n'eçet, uñil ðan guiyul bi n'ubugail min gukanil n'guçet. ²² Gajaom ðan guçil min bugan bugagu ðe gulalul ; bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit ðan aþagenol. ²³ Gúlatienul me n'ésuh, jitey bi n'ece. Maagen, ínje ilobul yo : ðan jujow súsuh sasu ðe sal Israel bi no *Añoñ Arafuhow* ajae me ébbañul.

²⁴ Bajut aligena afañe afanol aligeneol me ; bajut ðoð aroka afañe afanol. ²⁵ Yoemme þiañ, aligena ahu ábbañul aongor ere ni afanol, ni may aroka ahu ábbañul aongor ere ni afanol. Eno guvoge afan fiil fafu Belisebul (yoemme afan siseytane sasu), bu ñer mati gujel may bugaa fiilol ? »

Yésu o n'etar ulagorol jambi gúholi gupalil bugan

(Lík 12.2-9)

²⁶ « Yo eçil me niegul jambi júholi bugan bugaubugu. Bajut uce wakoþeni wañumuti épuren ni mañannoe, ter uce waffasuti wañumuti effas. ²⁷ Wo nilobul me n'emoç, julob wo ni mañannoe ca ; wo nibunul me, jigiten wo ésuh yay fatiya ni fuhay. ²⁸ Jambi júholi bugagu ganemene me enil ban gújuut enemene yaalor, bare til

† *jipap gulaul* : yoemme jambi jibbänder bi ró.

júholi Aláemit, áju me anemen ni manur enil ni yaalor ni sambun sasu safogoérit me. ²⁹ Leti mutaja múuba éralam yanur munome ? Bare bajut janur ni mo jo mbi jičet Payul m'bamañut. ³⁰ Hani wal waw waa guhoul naffase butumbu uree. ³¹ Yo niegeul jambi júholi : hani fuyon faa bataja, jifañfofañ !

³² An ailo me ni fuhay min aah bújoñor bugan bugagu : "Yésu açilom," ínje may ðan ilob mola bújoñor Payom aamme fatiya ioh : "An ahumu ínje içilol." ³³ Bare ánoan ajae me elalom bújoñor bugan bugagu, ínje may ðan ilalol bújoñor Payom aamme fatiya. »

Yésu o n'elob mala búfaculor babu bo najae me éñarul

(Lík 12.51-53 ; 14.26-27)

³⁴ « Jambi jipinor gaa búoh nijoulojow bi éñarul gásumay ni mof ; ijoulat bi éñarul gásumay, bare til gafoje. ³⁵ Nijoulojow bi éñarul búfaculor tutor ápur ni þayol, bájur ni jaol, ásabul ni asomol. ³⁶ Maagen búlator ðan bubaj tutor an ni bugaa súndool.

³⁷ An amañ me þayol ter jaol iki fañ ínje, an ahumu aþilout éni úmbam ; an ðoð amañ me aþurol ter bájurol iki fañ ínje, an ahumu aþilout éni úmbam. ³⁸ An atebut me *ekurua* yay yaa sílamol †† min alagenom, an ahumu aþilout éni úmbam. ³⁹ An ajoh me buroñol guñen gúuba ðan ábbur bo, ban an ábbur me buroñol múmbam, ðan abaj buroñol babu bábaerit me. »

Yésu o n'elob mala ealen an ni gajow gola

(Maruk 9.41 ; Lík 10.16)

⁴⁰ « An aalenul me, ínje naalene, ban an aalenom me, an ahu aboñulom me naalene. ⁴¹ An aalen me aboñer Aláemit mala min aamme aboñer, ðan ayab bacam babu bo nihi gusen me aboñer ; ban an aalen me an açole mala maçoleol, an ahumu ðan ayab bacam babu bo nihi gusen me an açole. ⁴² Maagen, ínje ilobul yo : an ajae me esen hani gago ganur gaa mal májebijebi anur ni bugagu gatiti me ni ulagorom mata búoh ulagorom nam, an ahumu mát'ábbur bacamol. »

Suroren sasu saa Saañ Batis

(Lík 7.18-35)

11 No Yésu aban me egiten ulagorol gaamme guñen ni gúuba gurim gaugu, nápur to naamen me min ajow ake eligen bugan bugagu Firim fafu Fásu me, nah'avare fo ni súsuh sasu solil. ² Ni tinah tautu, Saañ Batis o baamer ni fipeh ; no naun me wo Kirista akane me, náboñul ulagorol guce ³ íkiil guroren Yésu guogol : « Aw uomme an ahu aot me ájoul, ter juote jiirigen ace ábulo ? » ⁴ Yésu naagil : « Jibbañ iki

†† *eteb ekurua* : *Ekurua*, yoemme ubabar wámah úba wo gula-jore. *Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbañol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o.*

jigiten Saan wo juune me ni wo jujuge me : ⁵ gápim me gubbañe gujuh, gahaj me gujae çol, bugaa háhae yay guyabe gahoy, gatopo me gútopuloe, gaçet me guiloe gubbañ guroñ, gásugateno me guyabe Firim fafú Fásu me fal Aláemit. ⁶ Gásu may gúni ni an ahu o bakanerom biçilut me min ahabo gáinen gagu gola n'ínje ! »

⁷ No ulagora Saan Batis gukay me, Yésu nanamo egiten fítiman fafu maa Saan ahumu aah : « Wa jikaene faluj baubu n'eparandañ yay ? Fisisit ðiañ fo érus yay élisene ? ⁸ Wa ñer jikaen bo faluj ? Anáine ðiañ asimoe wañ ujaha ? Bare hum gasimoe me wañ ujaha ni sañ úviaw gom ! ⁹ Ñer joon wa jikaen bo bujuh ? Aboñer ðiañ ? Ey, açila, ban ínje ilobul yo, fafañ sah aboñer. ¹⁰ O aamme an ahu o Bahiçer Aláemit bulob me mola buoh : "Pan iboñ ájaenumaom gahorñen ayabi gayoñ min mb'aterñen bulago babu bi n'aw †." »

¹¹ Yésu natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugan bugagu ðe gabugi me babe ni mof, Saan Batis afañil me ðe. Bare afañ me gatiti ni Jávi jaju jaa fatiya, o nafañe Saan fúf. ¹² Kábiriñ gannay gagu go Saan ápullo me bi funah faa jama, Jávi jaju jaa fatiya uju n'ejow gayoñ ni bútaj ró, ban bugan bugaa sembe n'gúni jo n'eram. ¹³ Sílebur sasu sal uboñer waw ni ðoð gúboñ gagu gaa *Móis*, so ðe sulolob mala Jávi jauju iki çih ni Saan ; ¹⁴ ban eno jimañe jíinen yo joon : Saan Batis o aamme Elí ahu o gulobe mee mala ébbañul yay yola. ¹⁵ An abaj me gunnu gal eun, aun !

¹⁶ Ni wa ðan ðiañ iligor me bugan bugagu bugaa jabah je ? Gúnini ti uñil garove to ésu h yay ni'guomunor me, guban n'guoh gupalil : ¹⁷ "Uñeh juogul mee, jimañut eboh ; mbi júfoñul ufuluñ, n'jilat ukorñ." ¹⁸ Maagen, Saan Batis najoulo, nd'atiñ mitiñolal, nd'arem ðoð eremolal, ban bugan bugagu n'guoh : "Eseytane enogenol." ¹⁹ *Añol Arafuhow* najoulo, nah'atiñ narem, ban bugan bugagu n'guoh : "Jujugom sum áine ahumu : gapinorol ðe fitiñ ni marem barebare, ni ðoð ejaor n'utilaaw ni uyaba-búalen bugagu !" Bare Malillo mamu mal Aláemit migitenigiten çol ni waf waw wo bugan bugagu gabaj mo me gukane me. »

Yésu o n'eçaf súsu sasu saa Gálile

(Lík 10.13-15)

²⁰ Ñer Yésu narobo ennur súsu sasu dó nafañ me nakane waf wajureruti, mata bugala ró guhalut bakaneril baarat mee. ²¹ Nah'aah so : « Mataño míni ni buru, bugaa Korasin ! Mataño míni ni buru, bugaa Betusaida ! Waf waw waunderuti mee wo Aláemit akan me ni buru, ínien Tir ni Sidorñ †† nakanen wo, bugala súsu sasu bugu basimoener wañ waa gúnigo, n'gulosor bukugay bi egiten búoh gúbahembahen bakaneril. ²² Yo eçil me, ínje ilobul yo : funah fafu faa

† Juluj Malaki 3.1 †† Tir ni Sidorñ : Súsu sasu, gaçin dó me gulet Esúif.

bataliñ babu fiçigul me, bataliñul ðan bufañ m'bútañie baa Tir ni Sidorñ. ²³ Min buru may, bugaa Kaþerinaum, jíinene ðiañ búoh Aláemit ðan atebenul bi fatiya ? Múk ! Pan jialeni bi ró n'ettam n'ufuga ! Eno waf waw waunderuti mee wakani me n'ésugul ukaneni Sodom, ésu h yayu ðan erorñen to bi jama. ²⁴ Yo eçil me niegul : funah fafu faa bataliñ babu fiçih me, bataliñul ðan bufañ m'bútañie baa Sodom. »

Yésu o n'elob n'ésu mayol ró

(Lík 10.21-22)

²⁵ Ni tinañ tautu, Yésu nalob aah : « Nisali, Aláemit Payom, aw açil me émit ni ettam, mala min ukorñen me waf wauwu bugan bugagu gabaj me gaffas ni bugagu galillo me, mbiban nugiten wo bugagu gáni me ti uñil. ²⁶ Maagen, Payom, nisali mata súmisum min ní mee.

²⁷ Waf waw ðe Payom nahatwohat ni guñenom. Bajut an affase ínje Añil ahu íni let Paaya, ban may bajut an affase Paaya íni let ínje Añil ahu ni bugu nimañ me egitenol. »

Yésu o n'elob mala gáelo gagu gaa maagen

²⁸ « Jújoul bi n'ínje buru ðe jayoh me n'eteb bíteb bálie, ban ðan isenul gáelo. ²⁹ Nibubibubi ban itebenorout ; yo eçil me jinjarom íni áçibbenaul, ban n'jijab baligenrom. Mamu ðan jibaj gáelo, uinumul ðan ufilo.

³⁰ Maagen mamu báçibbenerom bútañiut, ban bíteb babu bo nijae me esenul jiteb bivilivili. »

Yésu nafafañ funah fafu faa fíiyay

(Maruk 2.23-28 ; Lík 6.1-5)

12 Ni gunah gaugu, Yésu náni n'esat ulah waw funah faa fíiyay. Nemme ulagorol bieñ bujogil, n'gunamo etuj gukoñ gagu guheñ. ² Ni baj *Eþárisie* guce gujugil n'guoh Yésu : « Aþaa uluj ! Ulagorai ubugi n'ekan waf wo gúfirene ekan funah faa fíiyay. »

³ Bare Yésu naagil : « Buru ðiañ jijangaut wo *David* akan me funah fice no bieñ bujogil me, o ni galageneol me ? ⁴ Leti nanogenogen ni *Fúggut* Aláemit, aban nájarul dó unaç waw wájii ró me Aláemit gutiñ, açila ni galageneol me ? Ban guotenuñ gutiñ wo, bare til uterñenaaw bareil bugu gújue gutiñ wo ! ⁵ Jijangaut mul wo gúboñ gagu gaa *Móis* gulob me mala uterñenaaw gaçiggo me dó ni *gávi-Aláemit* hani funah faa fíiyay ? Ekan yayu eçilil min gúkanumut fíiyay fafu, bare eçilutil min gutil. ⁶ Ban ínje ilobul yo : baje tale waf wafañe nubaje hámma gávi-Aláemit. ⁷ Leti Bahiçer babu buoge : "Nimañe ñarum enil, bare let úsimen waw waa sihaj † ? Jujogen me wo gurim gaugu gulobe, mati jitegen sulob bugan gakanut waf. ⁸ Maagen,

‡ Juluj Osé 6.6

Añol Arafuhow o aamme afan ahu ala fiiyay fafu folo-
lal. »

Yésu o n'esen gahoy an o gañenol guhae

(Maruk 3.1-6 ; Lík 6.6-11)

⁹ Yésu nápur to akay ban najow ak'anogen ni yanil yaa galaw. ¹⁰ Ni baj ró ánaine ace ahaje ni gañenol. Nemme Epárisie yay gumaman ebaj waf wo mbi gújogumol me ni wo, n'gurorenol guoh : « Gúboñolal gújjijí pían an min asen gahoy funah faa fiiyay ? » ¹¹ Yésu naagil : « Eno ace ni buru nabaje gabbarum ganur pat ban ni gulo n'éhapa funah faa fiiyay, mati pían ajow iki ápunul go n'éhapa yay ? » ¹² Ban an, leti nafañe gabbarum nár ? Kan hum sesen búoh an nájue akan maaro funah faa fiiyay. » ¹³ Mbiban Yésu nábahe mbal áine ahu naagol : « Uraw paa gañeni. » Áine ahu naraw go, ban gañen gagu n'gúbbañul guhoy ti gagu. ¹⁴ Ñer Epárisie yay n'gukay ban n'gujoj bi effas bu gujae ekan min gunemen Yésu.

Yésu o aamme aroka ahu o Aláemit a'ob me

¹⁵ Nemme Yésu naffase gañinor Epárisie yay, nápur tiñ tautu ajow akay. N'ajaol, bugan gammeñe n'gulagenol. Nasen gahoy úsotaaw ðe, ¹⁶ bare nannuril liñ naagil jambi an ápunul me n'ésuh. ¹⁷ Nakan mo mee min mbi gurim gagu go Aláemit alob me ni butum aboñer ahu Esai gukano gaah me :

¹⁸ « Arokaom o ni'ob me ume ;
a'čila aamme o níbboli me nár,
ni o nibaje ésumayom ðooyo.
Pan iban Biinumom ni o,
min mb'avare ma'ole mamu ni sasu súguh ðe saa
mof.

¹⁹ Mat'abaj síñagor ni an ban mát'ápib fatiya,
mati an aun firimol ni gukaen gagu.

²⁰ Mat'afaben fisisit fatuje fuban,
ban mat'afah ejaña yo gajaña yo gufokotoe.
Pan akan mamu bi no najae me ekan ma'ole mamu
ni mihek maarat mamu.

²¹ Ban bugaa súguh sasu ðe saa mof pan guban gafi-
umil ni o †. »

Yésu o n'épajul mala siseytane sasu

(Maruk 3.22-30 ; Lík 11.14-23)

²² Púrto, n'gúñaral Yésu ace áine o eseytane enone ák'ápim ban nakan émumune. Yésu nasenol gahoy iki nah'alob ban najuh. ²³ Ñer gaam to me ðe n'gummeñe gajahali iki ní'guoh : « Dáuru leti añol David ? » ²⁴ Bare Epárisie yay no guun yo me, n'guoh : « Ujuh me áine ahumu náju aham siseytane sasu, mata búoh Belisebul, aamme afan so, o aseneol sembe sausu. »

† Juluj Esai 42.1-4

²⁵ Nemme Yésu naffase gañinoril, naagil : « Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju pan jinemo. Bajut ésuh ter yan yo uçinda ró guom n'etigenor yájue eron. » ²⁶ Eno Seytane nah'ahakam Seytane, o hum atigenoroe fanjaol ; bu ñer jáviol jújue juron ? ²⁷ Buru jujoge búoh Belisebul aseneom sembe sasu so niñare me niham siseytane sasu. Ñer gupalul ni sembe sal ay guhame so me ? Yo e'čil me bakaner gupalul pan bigitenul me búoh jibibij. ²⁸ Bare nemme Biinum Aláemit bi'čilom min nih'iham siseytane sasu, dó giten me búoh Jávi Aláemit ji'çilo'çih tale ni buru.

²⁹ An ájuut anogen ni yan yal an abaje sembe ák'ákuet ró fubajol o m'bamundumut ajogol ahoh ; aban me, no ñer pan áju me ákuet waamme ni yan yay.

³⁰ An abbañut me búsolom, o alatorom nam ; an ðop aanenutom me niomen ekore yay, dóemme evis yo namañe. ³¹ Yo e'čil me niegul : gatil gánogan ter gajel gánogan gal arafuhow, hani guyae n'Aláemit, gújue guboketi ; bare gajel gayae ni Biinum Banabe, go, mati guboketi. ³² An alob me firim faarat aya n'Añol Arafuhow, Aláemit nájue aboketol fo ; bare an alob me firim faarat aya ni Biinum Banabe, Aláemit mat'aboketol hani ni buron baa jama, hani ðop ni buron bájaeul. »

Bununuh ni mitiñ bo buffasei

(Lík 6.43-45)

³³ « Bununuh búari me, mitiñ bo may pan múari ; bare bununuh buarat me, mitiñ bo may mati múari. Maagen mamu, bununuh bánoban ni mitiñ bo buffasei. ³⁴ Gabugor súpudum ge ! Bu jújue julob waf waaro buru baamer bugan gaarat ? Maagen mamu, ánoan wammenjen me biinumol butumol ní'búpuren bulob. ³⁵ An aaro náh'ápurepuren máarie mamu mal ebaj yay yaamme ni o agiten ésuh yay ; bare aarat me, máhojie mamu mal ebaj yay yaamme ni o, mo náh'ápuren agiten ésuh yay. ³⁶ Injé ilobul yo : funah fafu faa bataliñ babu, bugan bugagu pan gubaj bi egiten mala firim fánofan faarat fo gulobe. ³⁷ Maagen mamu, Aláemit ni gurim gagu gúiya pan ataliñ me bataliñ bal eseni bakoñ ter bal etegi. »

Bigitenum babu baa Sonas

(Maruk 8.11-12 ; Lík 11.29-32)

³⁸ Ñer úpajula gúboñ Aláemit ni Epárisie guman n'guoh Yésu : « Afan ahu, jimañe ukanóli n'jujuh bigitenum bo an ájuut akan. » ³⁹ Yésu naagil : « Bugan bugagu bugaa jama gaarat mee ban gúkanumut Aláemit, bugo guñese me ejuh bigitenum bo an ájuut akan. Bare Aláemit mat'abbañ akanil n'gujuh bigitenum bice íni let babu babaj me aboñer ahu Sonas. ⁴⁰ Ti Sonas arobo me ni far eol yay yámah yay sutufunaha sífaji ni sufuga sífaji, mo may Añol Arafuhow pan

arobo me ñárraru ettam yay sutufunaha sífaji ni sufuga so ró. ⁴¹ Funah fafu faa bataliñ babu, gailo gagu go bugaa Niniv gubajen me no, ðan may gugiten bugan bugagu bugaa jama búoh gubajut bakon, mata bugo no guutten me baçafer Sonas guban, gúbahembahen bakaneril ; ban ute to nuomal maa, baje an afañe Sonas. ⁴² Funah faufu fanur fafu faa bataliñ babu, aseh ahu ala mof mamu maa Saba ni gailool ðan may aceñ bugan bugagu bugaa jama, mata açila náppullopur ráli ákail autten gurim gagu gatajene me gaffas gal ávi ahu Salomon† ; ban ute to nuomal maa, baje an afañe Salomon. »

Yésu o n'épajul mala ébbañul yay yal eseytane

(Lík 11.24-26)

⁴³ « Eseytane épur me ni an o neh'ebet, ðan neh'eyanor bo me bin babu bahay me, ðan neh'eñes tiñ taa gáelo, ban mat'ebaj. ⁴⁴ Ñer ðan eoh : "Ban ibbañ bi ni yañom dó níppullo me." No eçih ró me, nejuh búoh yañ yay epa erakel, evuivu ban étugituh jon. ⁴⁵ ðan ñer ejow ékéñesul sice siseytane sono futoh ni súba safañ yo búlaput, min sújoul so ðe ikiil siçin dó. Þúrto, sílam an ahumu ðan sifañ saa no. Mo may jae mee éni bi ni bugan bugagu bugaa jama gaarat mee. »

Guti Yésu ni jaol

(Maruk 3.31-35 ; Lík 8.19-21)

⁴⁶ Yésu o n'eron n'elob ni fítiman fafu, jaol ni gutiul n'guçigul. N'guilo tíyañ min gúni n'elið bi elob ni o. ⁴⁷ Ace ni gaam dó me naah Yésu : « Uutten, jai ni gutii ubugi tíyañ, ban gumañe elob n'aw. » ⁴⁸ Yésu naagol : « Ay aamme jaom ? Bugay guomme gutiom ? » ⁴⁹ Mbiban nañuren ulagorol aban naah : « Bugaubuge guomme jaom ni gutiom. ⁵⁰ Maagen mamu, ánoan akane wo Þayom aamme fatiya aman me, an ahumu o aamme atiom, álinom, jaom. »

Búnogor babu baa sittam sasu dó euh yay elo me

(Maruk 4.1-9 ; Lík 8.4-8)

13 Funah faufu, Yésu nápurul dó ni yañ yay ak'arobo galam *fal fafu fápurut me | fal fápurut*. ² Fítiman fámah ni fúkail fuomunor to naamme ; ni fú-jalo bireg nájuþo ni busana bice ak'anamo ró. Fítiman fafu ni fini bo ni mahae ni fiiye. ³ Ñer nañar búnogor min avareil waf wammene nah'aagil : « Baje abela-euh ace ápullo bi eke ebet euh. ⁴ O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; upu waw n'úkail utiñ yo ðe. ⁵ Yayuyo nelo tiñ taake tabaje sival to eus emmerut ; nefaen eil mata guar yo gújuut gunogen síki. ⁶ Bare no tinah talu tirabulo me, nepab ehay mala min guar yo gújuut me gunogen síki. ⁷ Epayo nelo tiñ taa sijen ; sijen sasu ni síbbagul iki súnunen yo. ⁸ Eceyo nelo ni

† Juluj 1 Uví 10.1-10

mof maaro : nebuh mitiñ, gahager ganur n'gubuh wono ávi ni guñen, gace wono úvi gúfaji, gagu wono ekeme. ⁹ An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Waçil me Yésu nañar únogor nalob n'ésum yay

(Maruk 4.10-12 ; Lík 8.9-10)

¹⁰ Ñer ulagora Yésu n'gulofol ban n'guogol : « Wa uçile nuñar únogor nulob ni bugo ? » ¹¹ Naagil : « Buru Aláemit nájiulji min júju jujoh firim fafu faa Jáviol fásiki me, bare bugo ájiutil yo. ¹² An abaj me, ðan afañ nayabe ák'áni ni fusanumet ; bare an abajut me, ðan guramol ðe bi ni jo náhagum me ró. ¹³ Yo eçil me nih'iñar únogor min ilob ni bugo, mata gulujeluj gu-jugérit, guuttenewutten guunérit ban ðoþ gujogérit. ¹⁴ Ban firim faufe fal aboñer ahu Esai ufu n'ekano ni bugo faah me :

"Þan juun bare mati jujoh,
ðan juluj bare mati jujuh.

¹⁵ Ey, bugan bugaubugu gubbannobañ gúni bugan gaake uinum,
gutotoj gunnuil,
gúmipemipen gúçilil,
min gúfiren gúçilil ejuh,
gunnuil eun,
uinumil ejoh.
Mamu ñer gúfirenoroe ébbañul bi n'ínje min isenil gahoy ††."

¹⁶ Bare buru til jibaje gásamay : gúçilul gujuge, ban gunnuul n'guun ! ¹⁷ Maagen, ínje ilobul yo : uboñer gammeñe ni ðoþ bugagu gaçol me bújoñor Aláemit gumañene gujuh wo buru jujuge me, bare gutogut gujuh wo, gumañene guun wo buru juune me, bare gutogut guun wo. »

Yésu o n'épajul búnogor babu baa sittam sasu

(Maruk 4.13-20 ; Lík 8.11-15)

¹⁸ « Buru ñer juutten wo búnogor babu bal abela euh yay bulob me. ¹⁹ Bulago babu dó ece n'eugit yay elo me, dóemme bugan bugagu gautten me firim fafu faa Jávi Aláemit, mbiban gujogut fo : An ahu Aarat me ðan ájoul ban ðan áþuren firim faufu n'uinum bugan bugaubugu. ²⁰ Ettam yay yaak me dóemme bugagu gaun fo me, ban n'gufaen guyab fo to baenah n'ésumay ró, ²¹ bare fiilut guar ni bugo ; bugo bugan bugom gañumut eþio : No sílam sasu ni gálatien gagu sijae me eçigul mala firim faufu, n'gufaen gubelen gáin-nenil. ²² Tiñ talu taa sijen sasu, dóemme bugagu gaun me firim fafu, mbiban gaþinor gagu gaa buron babu baa jama ni ðoþ elið fubaj yay yabute me ni síkail súnunen fo min fújuut fubugor ni bugo. ²³ Mof mamu máari me, dóemme bugan bugagu gaun me firim fafu ban n'gujoh fo. Bugan bugaubugi ðan gúnjarul ni

†† Juluj Esai 6.9-10

buronjil waf waaro wammenje ti emano : gahager ganur n'gubuh wono ávi ni guñen, gagu wono úvi gúfaji, gace wono ekeme. »

Búnogor babu bal esisit yay

²⁴ Mbiban Yésu natajen alobil búnogor bice naagil : « Jávi jaju jaa fatiya jínini ti an abele eugit yaaro ni galagol. ²⁵ Efuga ece, ésuh yay þe n'gámori, alator áine ahumu nájoull íkiil aroh esisit águñor n'emanu yauyu aban najow akay. ²⁶ No emano yay eogol me, esisit yay népurul may. ²⁷ Ñer urokaaw bugal ala yaŋ yay n'gúkail guogol : "Afanóli, leti eugit yaaro nubele ni galagi ? Bu jáorum me ñer ni baj dó esisit ?" ²⁸ Naagil : "Dáuru alatorom ace akan mee burok baubu." N'guogol : "Nu-mañe iki jiñah yo jibelen ?" ²⁹ Naagil : "A-a, jambi jike yo eñah n'júločor manur eugen yay. ³⁰ Jihat so min sib-bagor iki epit yay ečigul. No þan ioh me upilaaw : Jumundum jiñah esisit yay juhoh gúpuh bi esaen ; emano yay, yo, jibet yo ni bíjejom." »

Unógor waw waa jukol fuyaba ni lévir yay

(Maruk 4.30-32 ; Lík 13.18-21)

³¹ Yésu nabbañ alobil búnogor bice mul naagil : « Jávi jaju jaa fatiya jínini ti jukol fuyaba jo an aŋare aroh ni galagol. ³² Jo jifaŋe gatiti mukol mamu þe ; bare jiilul me, þan jifaŋe gájalo mununuh mamu þe maam dó me ni gafat gagu, ban þan jini bununuh bújalo iki upu waw úkail ulef ró n'uan bo. »

³³ Natajen mul alobil búnogor be : « Jávi jaju jaa fatiya jínini ti lévir yo anaare atiče águñor ni ukib úfaji wal eþor ek'eilo þooyo. »

Mala elob Yésu n'únogor

(Maruk 4.33-34)

³⁴ Ñer Yésu naŋar únogor wauwu þe min alob ni fítiman fafu ; nd'alob ni bugo o m'banjarut únogor, ³⁵ dó þe min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me :

« Pan íŋabul butumom nilob n'únogor, þan igiten waf waw wakopeni me kábiriŋ m'buju babu †. »

Yésu o n'éþajul búnogor babu bal esisit yay

³⁶ No Yésu aban me, nahato fítiman fafu min abbañ anogen ni yaŋ yay dó naamen me. Ulagorol n'gulofol n'guogol : « Upájuloli búnogor babu bal esisit yay yaa galah gagu. » ³⁷ Naagil : « Yoo. An ahu abele me eugit yay yáari me, o aamme *Añol Arafuhow* ; ³⁸ galah gagu dóemme mof mamu, eugit yay yáari me dóemme guñol Jávi jaju ; esisit yay dóemme guñol An ahu Aarat me. ³⁹ Alator ahu aroh me esisit yay, o aamme Seytane ; epit yay dóemme gabao mof ; upilaaw bugo

† Juluj Ufóñ 78.2

guomme emalakaay. ⁴⁰ Ban ti gujae me épuren esisit yay gural ni sambun, mo may þan ní mee no gabao mof gujae me ečigul : ⁴¹ Añol Arafuhow þan áboñul emalakaol íkiil gúpuren ni Jáviol bugan bugagu gačile me gupalil n'gutil, ni ukana-maarat bugagu. ⁴² Mbiban þan gubenil ni sambun, dó þan níme ukonj ni ejoh émiremma. ⁴³ No ñer, bugagu gačol me þan nihi guij ti tinah dó ni Jávi jaju jaa Þail. An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Búnogor babu baa fubaj fafu fakopeni me ni bal enuh yay ejaha yay

⁴⁴ « Jávi jaju jaa fatiya jínini þoþ ti fubaj fakopeni ni galah fo an araŋene. No naraŋen fo me, natosen fo akoen dó tice ; násumaet nár ak'annomen wafol þe min annom galah gaugu.

⁴⁵ Jávi jaju jaa fatiya maa jínie may : baje annomena ace aam n'eŋes enuh ejaha. ⁴⁶ No najuh me ece yo funnom yo fújaloe mata ebabaj hámma, najow ak'annomen wafol þe min annom yo. »

Búnogor babu baa fumbal fafu

⁴⁷ « Jávi jaju jaa fatiya, maa mul jínie : baje fumbal fabeli ni fal fámah, ban ni fujoh eol yánoyan. ⁴⁸ No fimmeŋ me, umbalaaw n'gúñagul fo gural ni búluŋ min gurobo épuren suol sasu. N'gufor sáari me gukan n'utegel, min gubelen saarat me. ⁴⁹ Mamu may þan ní mee ni gabao gagu gaa mof : emalakaay þan guke gúfaculor ukana-maarat bugagu ni bugagu gačol me, ⁵⁰ mbiban n'gutep ukana-maarat bugagu gubelen ni sambun sajege : dó þan baj me ukonj ni ejoh émiremma. »

⁵¹ Mbiban naagil : « Jujoge joon dáuru þe ? » N'guogol ey. ⁵² Ñer naagil : « Apájula gúboñ Aláemit ánoan abbanno áni alagor ala Jávi jaju jaa fatiya nánini ti afan yaŋ ápurene me ni ebajol waf uvugul ni þoþ waf ufan. »

Gáinenut gagu gaa bugaa Nasaret ni Yésu

(Maruk 6.1-6 ; Lík 4.16-30)

⁵³ No Yésu alob me únogor wauwu aban, náþur to akay. ⁵⁴ Najow bi ni mof mamu dó nabugi me, aban nanamo eligen bugan bugagu ni yaŋ yay yaa galaw yolil dó Nasaret. Maagen mamu, naligenil bireg n'gujahali n'guoh : « Bay naŋallo malillo maumu ? Bu nájue nah'akan waf waunderuti ti wauwu ? ⁵⁵ Leti dáuru añol acokora gurihinjaŋ ahu ? Leti jaol aamme Mari ? Gutiol leti bugo guomme Saak, Susef, Simonj ni Síd ? ⁵⁶ Gúlinol leti bugo guom maa tale þe ni wolal ? » ⁵⁷ Dáuru ñer n'dičilil n'gulat éinen ni o. Ñer Yésu naagil : « Aboñer nah'aruheniruhén tíñotiñ iki fádo fiilol ni ésugol dó nabugi me. » ⁵⁸ Ñer Yésu akanut ró waf waunderuti wammenje mala gáinenut gagu golil.

Ečet yay yaa Saan̄ Batis

(Maruk 6.14-29 ; Lík 9.7-9)

14 Gannay gaugu, Herod, aamen me ávi Gálile, naun gulob mala Yésu. ² Naah urokaol : « Dáuru Saan̄ Batis aiyulo me ni gačet me ! Yo ečil me nabaj sembe sausu sal ekan waf wajureruti. » ³ Maagen mamu, Herod naboñenboñ gujoh Saan̄ Batis min guhogol ñisel ban n'gunjarol gúrur ni fipeh. Dáuru þe mala Herodias aar atiol Fílip o nábahen me akan aarol, ⁴ ban no Herod akane mo me, Saan̄ naagolseh : « Senuti min uram Herodias ! » ⁵ Herod namañene ekan min Saan̄ Batis ačet, bare náholi Esúif yay mata bugo þe gujojoh Saan̄ Batis ti aboñer.

⁶ Mb'uçiga funah fafu fo Herod aamme n'ekan gagagan gagu gaa gabugiol, bájur Herodias naboh bújoror sijaora Herod. Naboh aboh iki súm Herod ⁷ bireg Herod nabbat esenol wáfowaf wo najaol me écin. ⁸ Ni batuñener baa jaol, bájur babu naah ávi ahu Herod : « Uñallom maer yaue fuhow Saan̄ Batis ni biril. » ⁹ Ñer ávi ahu ni mujogol fañ, bare nemme nababat aban bújoror sijaoraol, namañ gunallol fo, ¹⁰ ban naboñ iki guþikul fuhow Saan̄ Batis dó ni fipeh fafu. ¹¹ N'gúnjarul fuhow fafu ni biril ikiil gusen bájur babu ; biçila may m'búbahen fo bisen jaw bo. ¹² Ñer ulagora Saan̄ Batis n'gúkail gunjar efuluñ yay iki gufoh. Mbiban n'gujow iki gugiten Yésu wabaj me.

Yésu o n'esen bugan gono súuli futoh gutiñ

(Maruk 6.30-44 ; Lík 9.10-17 ; Saan̄ 6.1-14)

¹³ No Yésu aun me wabaj me Saan̄ Batis, nañar busana min añago mbaa tiñ talikoe ; bare fítiman fafu ni fuun yo, min bugan bugagu gúþurul ni súsuh sasu gulagenol ni guot. ¹⁴ No naavulo me ni busana babu, najuh fítiman fámah. Enilol nerumil min asen gahoy úsotaaw þe gaamen to me.

¹⁵ No tinah tujon me, ulagorol n'gulofol n'guogol : « Tiñ taute tilikoe, ban tinah tígale ; ubbañen bugan bugabugi gujow ni súsuh sasu, tima n'gunnom bo waf gutiñ. » ¹⁶ Yésu naagil : « Rorenut min guke bice : buru fañaul jisenil gutiñ ! » ¹⁷ N'guogol : « Unaç futoh ni muol múuba bare jibaje. » ¹⁸ Naagil : « Jijallom so bi tale. »

¹⁹ Nakan fítiman fafu ni funamo n'efos yay, aban nañar unaç waw waamme futoh ni muol mamu maamme múuba, náarul gúçilol fatiya min asalen Aláemit. Mbiban namusul unaç waw asen ulagorol gugabor fítiman fafu. ²⁰ Bugo þe n'gutiñ iki gupoñ kab gunjañen. Mbiban, ulagoraaw n'guteb utegel guñen n'úuba ummeñ kab baþirih babu bañaño me. ²¹ Bugan bugagu gatiñ me maageima bugan gono súuli futoh (5 000), waareaw ni uñiaw m'baþinuti.

Yésu o n'ehah fatiya mal mamu min ajow

(Maruk 6.45-52 ; Saan̄ 6.15-21)

²² No bao me, Yésu nafaen aah ulagorol gújuþo ni busana babu min guyabol gayoñ mbaa ñagagu, min mb'açila fañaoñ abbañen fítiman fafu. ²³ No nabbañenil me aban, najiñ n'erijañ yay áhatulo ake galaw ; náni ró iki tinah tujon.

²⁴ Ni tinah tautu, busana babu bo baamer n'etut fal fafu, ban gulongos gagu n'guyogen bo fañ mata gallaj érus yay guomen ni go. ²⁵ Tinahurab, Yésu najow n'guot ni fal fafu mbaa bugo. ²⁶ No ulagorol gujugol me nájaeul mee ni fal fafu, n'gúholi n'guoh : « Dáuru ayaul ! » Ñer n'guilo guya úþib. ²⁷ Bare Yésu naramor aagil : « Jifilen uinumul, ínje om ! Jambi júholi ! » ²⁸ Þier naagol : « Ataw, ínme aw om, uogom íjoul ni mal mamu mbal aw. » ²⁹ Naagol : « Ujúul ! »

Ñer Þier náavul ni busana babu ajow ni mal mamu mbaa Yésu. ³⁰ Bare no najuh me búoh érus yay ebabaj sembe, gáholi n'gunonol, ban namañ bi étimo ; ñer náþib aah : « Ataw, uþagenom ! » ³¹ To baenah, Yésu naalen gañenol ajogulol, aban naagol : « Mo gáineni gutitie ! Wa uçile nusasabor ? » ³² Ñer n'gújuþo ni busana babu bugo éubail, ban érus yay neilen. ³³ Ñer gaamen dó me þe n'guya gújul bújoror Yésu n'guoh : « Maagen aw uomme Añol Aláemit. »

Yésu o n'esen gahoy úsotaaw ni mof mamu dó Genesaret eomme

(Maruk 6.53-56)

³⁴ No gútiþ me fal fafu guban, n'guya n'ésuh yay yo guvoge me Genesaret. ³⁵ Bugaa bo n'gútallo Yésu min gufaen guboñ bugan ni súsuh sasu þe salof yo me bi egitenil búoh Ataw umu dáre ; ñer bugan bugagu n'gunallol úsotaaw þe. ³⁶ N'gulaol aboket ahalil n'gugor hani gáñin bisimool bare. Maagen gagor go me þe n'guhoy gujañ.

Yésu o n'ecen̄ mukanay Epárisie yay

(Maruk 7.1-13)

15 Ni gunah gaugu, ni baj *Epárisie* ni úþajula gúboñ Aláemit guce gúþurul Yérusalem gúkail gutoh Yésu n'guogol : ² « Wa uçile ulagorai gúkanumerit mukanay mamu mo sipayolal gufan guhalolal me ? Uluj þaa, ndi guþos guñenil balama gutiñ ti mukanayolal mulob yo me. » ³ Naagil : « Buru may wa uçile jíkanumerit gúboñ Aláemit min til jilagen mukanay mamu molul ? ⁴ Aláemit aagut hee : “Ukánun þai ni jai †” ? Naage mul : “An ajel me þayol ter jaol, an ahumu naate amugi ††.” ⁵⁶ Bare hum buru juoge bugan bugagu gusoholaut ékanun þail ter jail ínme me gunjare wo guñumen me erambenil ni wo gúji

† Juluj Gapagen 20.12 †† Juluj Gapagen 21.17

me Aláemit ní bítenenol. Mamu ñer, jibelene firim Aláemit min til jilagen mukanay mamu molul. ⁷ Bugan ge gálotit maagen ! Aboñer ahu Esai nabaje bakorj ni buru no naah me :

⁸ “Bugan bugaubugi ni gurim bare gusaleom, bare uinumil úraliomrali fañ !

⁹ Bítenen babu bo gukaneom me burakel bom, mata wo guligene me bugan bugagu, mukanay mom mal arafuhow bare † !” »

Yésu o n'elob maa waçile me an nasigo

(Maruk 7.14-23)

¹⁰ Púrto, Yésu nabbañ alob ni fitiman fafu naagil : « Juuttenom joon min mbi júju jujoh wo nijae me elobul.

¹¹ Let wanone me ni butum arafuhow nuh'ukanol nasigo. Bare til wápullo me ni butum an, wo nuh'ukanol nasigo. »

¹² Ñer ulagorol n'gulofol ban n'guogol : « Nuffase búoh Epárisie yay guiñil gutitiñ mala firim fafufu fo nu-lob mee ? » ¹³ Naagil : « Bununuh bánoban bo Pájom aamme fatiya arogut, ðan bubbuçi. ¹⁴ Jihalil bo ! Dáuru úpima gaam n'éçibben gupalil úpima. Ban ápima áçibben me apalol ápima, bugo éubail ðan gulo ni gasun. »

¹⁵ Ñer Píer naagol : « Aþaa úþajuloli gurim gagu go nulob mee mala gasigo gagu ! » ¹⁶ Yésu naagil : « Kan buru may jujogut gurim gaugu ? ¹⁷ Jiffasut búoh wanone me þe ni butum bal an ujaejow bi ni farol, ban þúrto n'úþur n'enilol o bakaer m'bise ? ¹⁸ Bare wápureul me ni butumol, wo, ni biinumol úþummulo, ban wo nuh'uçilol nasigo bújonor Aláemit. ¹⁹ Mata ni biinum an uþinor waw waarat me núh'úþurul : waa jamuh an, gafilen anaare alet úiya, bujobuet, gákuet, eteh bugan sulob, gúmeñ bugan. ²⁰ Waf wauwu nuh'uçil me an nasigo. Bare fitiñ m'baþosut guñen, yo nd'eçil an nasigo. »

Gáinen gagu gal aare ahu alet me Asúif

(Maruk 7.24-30)

²¹ Mbiban Yésu náþur to ajow bi ni mof mamu dó sú-suh sasu saa Tir ni Sidorj suomme. ²² Ni baj anaare ace ala Kanaan açin dó. Aare ahumu nájouul bi to ni Yésu n'éþib nímoru aah : « Ataw, añol David, uboket enili erumom ! Bájurom eseytane eyogenol fañ, náguoguo nár ! » ²³ Bare Yésu ábalutol hani firim fanur. Ñer ulagorol n'gulofol n'guogol : « Ukanol najow ! Nafambeolalfam. » ²⁴ Yésu naagil : « Niboñuliboñ mala bugan bugagu bugal Israel bare, gáni mee ti ubbarum wallilim. »

²⁵ Bare aare ahu nákaail aya gújul bújonorol naagol : « Ataw, urambenom ! » ²⁶ Yésu naagol : « Warat enjar mitiñay uñiaw usen sujoba ††. » ²⁷ Aare ahu naagol : «

† Juluj Esai 29.13 †† No, Esúif guce nihi guvogenvoh galet me Esúif SUJOBA.

Ataw, maagen nulobe, bare bae sujoba sasu nihi sititiñ baþoy babu báloeul me ni biril bugala so. » ²⁸ Ñer Yésu naagol : « Alínom, mo gáineni gújaloe ! Wo numañ me ukano. » Ban bájurol nahoy ni tinah tiçila.

Yésu o n'esen gahoy úsota gammeñe

²⁹ Yésu náþur to ajow bi galam *fal fafu fáþurut me* faa Gálile. No naçih bo me, najinj n'erijañ aban narobo ró. ³⁰ Ñer bugan gammeñe n'gújouul iki gutogol bo. N'ejouilil, n'gúñaral uhaja, úpima, ubofoa, súmumune, ni úsota guce gammeñe. N'gubarjil to n'guolol ban nasenil gahoy. ³¹ Bugan bugagu n'gújahali náar no gu-juh me súmumune sasu sulob, uhajaaw guhoy, ubofoaaw guilo n'gújow, úpimaaw gujuh ; ñer bugo þe n'gurobo esalen Aláemit ahu ala Israel.

Yésu o n'esen bugan gono súuli sibbagir gutiñ

(Maruk 8.1-10)

³² Púrto, Yésu návogul ulagorol aban naagil : « Enilom erume bugan bugaubugi mata baje ñer gunah gúfaji bugo tale n'ínje, ban gubajut wáfowaf bi fitiñ. Imañut ibbañenil guot gar gurakel, jambi guyogo babu m'bulago. » ³³ Ulagoraaw n'guogol : « Bay nújuale ubajal ni tiñ taute taliko maa waf waa fitiñ watoge bi esen bugan bugaubugi gammeñ mee gutiñ iki gupoñ ? » ³⁴ Yésu naagil : « Unaç butumbu jibaje ? » N'guogol : « Wono futoh n'úuba, ni þoþ muol matiito muman. »

³⁵ Ñer Yésu nakan bugan bugagu n'gurobo to n'et-tam, ³⁶ aban nañar unaç waw waamme futoh n'úuba ni muol mamu, mbiban nasal Aláemit, aban namusul so asen ulagorol gugabor bugan bugagu þe. ³⁷ Bugo þe n'gutiñ iki gupoñ. Ulagoraaw n'guomen miþirih mamu mañaño me iki gummeñen utegel wono futoh n'úuba guteb gújaenum. ³⁸ Bugan bugagu gatiñ me guomme súuli sibbagir (4 000), waareaw ni uñiaw m'baþinuti. ³⁹ Mbiban, Yésu nabbañenil guot, aban nájuþo ni busana min akay mbaa mof mamu mo guvoqe me Magadan.

Epárisie yay ni Esáduke yay bugo n'eroren Yésu bigitenum bápullo n'Aláemit

(Maruk 8.11-13 ; Lík 12.54-56)

16 Púrto, *Epárisie yay ni Esáduke yay* n'gulof Yésu bi ebelol gabbut n'gurorenol bigitenum bo an ájuut akan, bajae egiten búoh açila n'émit nápullo.

² Bare Yésu naagil : « Emit yay éjugen me tiname, n'juoh : “Gajem funah faaro.” ³ Mb'uçiga m'bujom mej, éhuten me n'juoh : “Jama émit yay þan elub.” Jújue efas ganogor gánogan gal émit gajuqe me min til júju-ut effas ugitemum waw wo Aláemit aamme n'ekan.

⁴ Buru bugan bugagu bugaa jama jiarat, jíkanumut Aláemit mbiban jíñese ejuh bigitenum bo an ájuut

akan. Bare Aláemit mat'abbañ akanul n'jujuh big-itenum bice íni let babu babaj me Sonas. » No nalob me aban, nahalil to min akay.

Yésu o n'êçaf ulagorol mala baligener Epárisie yay ni Esáduke yay
(Maruk 8.14-21)

⁵ Ñer Yésu ni ulagorol n'gújuþo ni busana gútíp gulo gag'galam gaa fal fafu. N'ejail, ulagorol n'gújumor éjaenum mitiñay. ⁶ Yésu naagil : « Júluo ! Jíkanum lévir yay yal Epárisie yay ni Esáduke yay ! » ⁷ Ñer ulagoraaw n'guþinor guoh : « Nalob mee mala min uñallatal me unaç. » ⁸ Yésu naffas gaþinoril ban naagil : « Wa uçile n'jibaj gaþinor mala gabajutul unaç ? Mo gáinenul gutitie ! » ⁹ Bi maer jujogerut ? Juosenut unaç waw waamme futoh wagabori me bugan súuli futoh (5 000), ni utegel wono bu jimmenjene ni búñañen babu bala wo ? ¹⁰ Juosenut þoþ unaç waw waamme futoh n'úuba wagabori me bugan súuli sibbagir (4 000), ni utegel wono bu jimmenjene ni búñañen babu bala wo ? ¹¹ Min iogul mee jíkanum lévir yay yal Epárisie yay ni Esáduke yay, bu jújuut jujoh gaa búoh let mala unaç nilobeul ? »

¹² Ñer ulagoraaw n'gujoh búoh aagutil gulat lévir yay yacokore me unaç, bare til gúludo baligener babu bal Epárisie yay ni Esáduke yay.

Pier nafaç elob yay aah Yésu aamme Kirista ahu
(Maruk 8.27-30 ; Lík 9.18-21)

¹³ Yésu najow bi ni mof mamu maa Sesare yaa Fílip. No naçih bo me, naah ulagorol : « Bugan bugagu guoge ay aamme *Añol Arafuhow* ? » ¹⁴ N'guogol : « Guce guoge aw Saan Batis ; bugagu n'guoh aw Elí ; bugaguil n'guoh aw Séremi ter ace ni uboñer waw bugaa no. » ¹⁵ Naagil : « Ñer buru juoge ínje iomme ay ? » ¹⁶ Simon Pier naagol : « Aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit aroñ me. » ¹⁷ Ñer Yésu naagol : « Simon añol Saan, nubaje gásamay ! Uffas búoh let arafuhow agiteni maagen maumu, bare Payom aamme fatiya. ¹⁸ Yaçil me nivogi Pier (dóemme "fuval"), ban ni fuval faufu nijae me eteþ Janguom †. Hani eçet yay fañayo mat'éju yo eþiken bulago. ¹⁹ Pan iseni síffañum Jávi jaju jaa fatiya : wo nujae me ehoh n'ettam, uhogihoh uban fatiya ; wo nujae me ejal n'ettam, ujalijal uban fatiya. » ²⁰ Mbiban naçaf ulagorol naagil jambi gugiten me an búoh açila aamme Kirista ahu.

Yésu naunen eçelol
(Maruk 8.31-33 ; Lík 9.22)

²¹ Kábiriñ funah faufu Yésu ávasul me agiten ulagorol búoh naate ajow bi Yérusalem, naate álam mámah ni búkanum ufan ésuñ yay, ufan utenjenaaw ni þoþ úþa-

† Janguom : Jangu yay yoemme bugan bugagu þe gáinen me ni Yésu.

jula gúboñ Aláemit bugagu, naate amugi, bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. ²² Ñer Pier navogol guilo jolil, aban nailo avaborol naagol : « Ataw, Aláemit apoyi ! Waf wauwu mat'úmus ubaji ! » ²³ Bare Yésu nábaño bi ni Pier naagol : « Uþúr tale úraliom, Seytane ! Aw fújoten nom ni bulagoom. Baþinoreri bujaorut ni bal Aláemit, bare bal arafuhow bom. »

Elagen Yésu yoemme wa ?
(Maruk 8.34-9.1 ; Lík 9.23-27)

²⁴ Mbiban Yésu naah ulagorol : « An amañ me alagenom, jambi abbañ aþinor mala fuhoor : ateb eku-ruaol †† min alagenom. ²⁵ Maagen, an amañ me eþagen buroñol þan ábbur bo ; bare an ábbur me buroñol múmbam, þan abaj buroñ babu bábaerit me. ²⁶ Wa þan nafa an o babajer mof mamu þoomo mbiban nábbur enogen ni buroñ babu bábaerit me ? Wa nájue asen min aallor bo ? ²⁷ Maagen mamu, *Añol Arafuhow* þan ájoul ni gasal gagu ró gaa Payol n'emalakaol dó, ban no ñer þan abbañen me ánoan ti nakan me ni buroñol nogor. ²⁸ Maagen, ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'þajugut Añol Arafuhow açigul ni Jáviol ró. »

Pier, Saak ni Saan n'gunanden Yésu o n'eñar ganogor gace
(Maruk 9.2-13 ; Lík 9.28-36)

17 No gunah futoh ni fanur gúgat me, Yésu nañar Pier, Saak ni atiol Saan, min gúþur jolil gujow iki gujiñ bi fatiya firijañ fice fabbage. ² No guçih ró me, enilol nébahen enar ganogor gace bújoñoril : buulol m'buhat m'þiij ti bunaa, bisimool m'bútuen par ti balleñer baa gajaña. ³ To baenah Móis ni Elí n'gúpullil ban n'gúni n'galolobor ni Yésu. ⁴ Ñer Pier nañar firim fafu min aah Yésu : « Ataw, fubambañ min wóli jini tale n'aw ; umañ me, þan jiilen tale gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafo bi ni Elí. »

⁵ O n'elob yay, ni baj gávuh gajañe gúkail gúggubil gúharo, ban firim ni fúogul dó : « Dáure Añolom o níbboli me ; ésumayom þe ni o yom. Mbi juuttenol ! » ⁶ No ulagoraaw guun me firim faufu, gáholi gámah n'gunonil bireg n'gulo gugubo. ⁷ Ñer Yésu nalofil, aban nagoril naagil : « Jiilo, jambi júholi ! » ⁸ N'gúarul gúçilil ban n'gujuh to Yésu bare.

⁹ No guomme n'éavul ni firijañ fafu, Yésu naçafil naagil : « Wo jujuh mee, jambi julob wo me an bi no *Añol Arafuhow* ajae me eilo ni gaçet me ! »

¹⁰ Þúrto, ulagoraaw n'guroren Yésu guogol : « Wa uçile úþajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guoh Elí naate amundum ábbañul ? » ¹¹ Naagil : « Maagen Elí

†† eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úba wo gula-jore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me eþbañol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj mala gáinenil ni o.

aate ábbañul bi ebet waf waw þe ni ganab. ¹² Bare niegul Elí najoulo aban ban bugan bugagu gútalloutol min gukanol ti súmíl me. Mamu may Añol Arafuhow þan álam me ni guñenil. » ¹³ No ñer, ulagoraaw n'gú-tallo búoh mala Saanj Batis nalobeil mee.

Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay

(Maruk 9.14-29 ; Lík 9.37-43)

¹⁴ No Yésu ni ulagorol gúfaji bugagu gubbanno me gutoh bo fítiman fafu, ni baj ace áine ájoul ak'alo aya gújulol bújoñor Yésu naagol : ¹⁵ « Ataw, enili erum áþurom aloe me gaay ! Nálamelam nár, ban ñammeñe naloelo ni sambun, ñañuño nalo ni mal. ¹⁶ Niñallolñar ik'isen ulagorai, bare gújuut gukanol nahoy. » ¹⁷ Ñer Yésu naah : « Jabbah je jaa bugan gabajut gáinen ! Ukana-galego we ! Bi nay þan íni to ni buru nih'imutenul ? Jiñallom tale añil ahu. » ¹⁸ No guñallol o me, Yésu nannur eseytane yay ni sembe, ban néþur ni o min ahoy to baenah.

¹⁹ Þúrto, ulagoraaw n'gúloful Yésu min gúþur jolil, mbiban n'gurorenol guoh : « Wa uçile wóli jújuut jiham eseytane yauyu ? » ²⁰ Naagil : « Gáinenul gatiti mee guçile. Maagen, ínje ilobul yo : jibajen me gáinen garee ti jukol fuyaba, þan jújuen juoh firijañ faufua : "Utennor taute bi baaba," ban þan may fitennor ; mati baj uce wo mati júju jikan. [²¹ Ban siseytane sasu sáni me mee, galaw ni baor bare sújue súþuren so ni an.] † »

Yésu náutten aunen eçelol

(Maruk 9.30-32 ; Lík 9.43-45)

²² Funah fice, no Yésu ni ulagorol guomme tiñ tanur ni mof mamu maa Gálile, naagil : « Añol Arafuhow þan abeni ni guñen gaa bugan ; ²³ þan gukanol naçet, bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. » Ñer ni mujogil fañ iki gúgogor.

Yésu o n'ecam búalen babu baa gávi-Aláemit

²⁴ No Yésu ni ulagorol guçih me Kaþerinaum, bugan bugagu gayabe me búalen babu baa gávi-Aláemit n'gulof Þier min guogol : « Afanul til nd'acam búalen babu baa gávi-Aláemit ? » ²⁵ Naagil : « Nacamecam þe. »

No Þier anogen me ni yañ yay, Yésu namundum anjar firim fafu min arorenol aagol : « Simoñ, aw bu nuþinor to ? Uvíaw bugaa mof ni bugay nihi guyab búalen, ni guñolil ter ni sijaora sasu ? » ²⁶ Naagol : « Ni sijaora sasu ! » Ñer Yésu naagol : « Kan guñolil gulet ni gaþin. ²⁷ Bare jambi uyogenail, ujow uk'ubet gabbut ni fal ; juol jítar jo nujae me ejoh, úñabul butum jo : þan utoh ró éralam. Uñárul yo íkiil usenil butum ínje ni aw. »

† Ni bahiçer bammeñe bitinar, firim faufe filero.

Síceñor uþotoraaw mala ay ni bugo afañ me gájalo

(Maruk 9.33-37 ; Lík 9.46-48)

18 Ni tinah tautu, ulagoraaw n'gulof Yésu min guogol : « Ay ñer gufañ me n'gugoge jálo dó ni Jávi jaju jaa fatiya ? » ² Ñer návogul añil ace, aban nailenol n'etuilil min aagil : ³ « Maagen, ínje ilobul yo : jihalut me bakanerul baarat mee min jibbañ jíni ti uñil, mati júmus junogen ni Jávi jaju jaa fatiya. ⁴ Yo eçil me, ánoan ajae me ealenoro ák'áni ti añil ahume, an ahumu þan afañ me bugagu þe dó ni Jávi jaju jaa fatiya, ⁵ ban ánoan ayabe añil ti ahume ni gajow gúmbam, ínje fañjaom nayabe. »

Yésu o n'etar mala waf waw wáju me uçil an natil

(Maruk 9.42-48 ; Lík 17.1-2)

⁶ « An ajae me ebet ni gatil hani ace ni miñil me gáinen me n'ínje, an ahumu hóimol guhogol fuval fámah n'ehondor guban n'gútimenol ni fal. ⁷ Mof mamu mimmeñe mataño min waf waw wabele me bugan bugagu ni gatil ummeñ dó me ! Maagen, ebet ni gatil yauyu eote ebaj ; bare mataño míni ni an ahu ajae me ebet apalol ni gatil.

⁸ Yo eçil me ñer, íni me gañeni ter gaali ban guçili min ulo ni gatil, uþirih go ban nubelen go gúralii ; hóimi unogen ni buron babu bábaerit me n'gañen ganur ter gaat ganur, so n'ebaj guñen gúuba ter guot gúuba ban nubeni ni sambun sábaerit. ⁹ Mb'íni me jíçili ban jíçili min ulo ni gatil, úloç jo ban nubelen jo jíralii ; hóimi unogen ni buron babu bábaerit me ni jíçil janur, so n'ebaj go þoogo mbiban nubeni ni sambun sasu sajeñ mee. »

Gabbarum gagu gallimen me

(Lík 15.3-7)

¹⁰ « Jíkanum jambi juçotihen hani ace ni miñil me ! Niegul n'émit emalakail gapoyeil me gujugejuh nánonan buul babu baa Þayom aam dó me n'émit.

[¹¹ Maagen Añol Arafuhow najoulojow bi eþagen bugan bugagu gallim me.] ††

¹² Bu jþinore ni dáure : Iní me an nabaje ubbarum wono ekeme, mbiban ganur ni wo n'gullim, mati þiañ ahato ni gurijañ gagu wawu þoowo min ake eliþ ganur gagu gallim me ? ¹³ Ban, ake me aranjen go, maagen, ínje ilobul yo, þan ásumaet mala go fañ mala wawu þe wallimut me. ¹⁴ Manur mamu, Þayul aamme fatiya mo namañut me may anur ni miñil maume allim. »

Ebet ni bulago baaro atiy atile

¹⁵ « Iní me atii natile ni aw, ujow uk'utogol buru éubaul min ugitenol gatilol ; áttuni me, nuffas búoh nubajol atiy. ¹⁶ Bare alat me éttuni, unjar an anur ter

†† Ni bahiçer bammeñe bitinar, firim faufe filero.

gúuba min jujow jutogol, mamu elob yauyu þan ebanj jon bújoŋor bugan gúuba ter gúfaji gamate no elobei me. ¹⁷ Alat me þoþ éttunil, ugiten yo jangu yay, mbi ñer aroŋ me n'elat yay, ujogol ti an abajut gáinen, ti ayaba-búalen.

¹⁸ Maagen, ínje ilobul yo : wo jijae me ehoh þe n'et-tam uhogihoh fatiya uban, ban wo jijae me ejal þe n'et-tam ujalijal fatiya uban.

¹⁹ Injé ilobul yo itajen búoh : eno gúuba ni buru gu-nore n'ettam min gulaw waf, Þayom aamme fatiya þan asenil wo, ²⁰ mata tánotan to bugan gúuba, gúfaji guomonore ni gajow gúmbam, ínje umu to n'etullil. »

Búnogor babu bal aroka ahu ájuut me gaboket

²¹ Ñer Þier nalof Yésu aban naagol : « Ataw, bi ñono butumbu niote iboket atiom o batiler n'ínje ? Ñono futoh ni ñáuba ? » Yésu naagol : ²² « Ioguti bi ñono futoh ni ñáuba, bare bi ñono úvi gúfaji ni guñen sono futoh ni súuba.

²³ Niegul ñer, Jávi jaju jaa fatiya jínini ti nihi baj me ávi amaŋe ánoan n'urokaol agiten ganew gay naogore ni o. ²⁴ No ávi ahu aalo me eþin yay, n'gunjallol arokaol ace aogenol síralam sammemmer, súuli ni súuli †.

²⁵ Nemme aroka ahumu abajut bi ecam ganew gaugu, ávi ahu naboñ ban gunnomenol, ačila, aarol ni guñolol, ni þoþ wo nabaj me þe, bi ecam ganeol. ²⁶ Ñer aroka ahu nalo n'ettam, naya gújul bújoŋor ávi ahu, aban naagol : “Avíom, uboket uirigenom, þan icami þe wo niogeni me.” ²⁷ Aví ahu enilol nerumol bireg naboketol ganew gagu ban nahalol nakay.

²⁸ O n'éþururul dó yaŋ ávi ahu, aroka ahu najuh apalol aroka ace aogenol may síralam siman butum ekeme. Nagagol ban naagol : “Ucam wo nuogenom me.”

²⁹ Apalol ahumu nalo to n'guolol, aban nalaol aagol : “Uboket uirigenom, ban þan icami.” ³⁰ Bare ačila amaŋut aun min til aŋarol ák'árur ni fipeh bi no najae me eban elugenol wo naogenol me. ³¹ No bugagu uroka gujuh me wabaj me, ni mujogil faŋ bireg n'gújow iki gulob yo ávi ahu. ³² Ñer ávi ahu naboñ guvogulol aroka ahumu min aagol : “Aw aroka aarat om ! Niboketi-boket ganei þoogo mata nulaomlaw gaboket.

³³ Ujúenut may urum apali enil ti ínje irumi me enil ?”

³⁴ Ñer ávi ahu ni bitiña-fiiñol nasenol úlatiena-bugan gúrur ni fipeh bi no najae me elugen þe wo naogenol me.

³⁵ Mamu Þayom aamme fatiya ajae mee ekan ánoan ni buru o balaler eboket atiol ni biinum bakure. »

Yésu o n'éþajul mala evis búyabo

(Maruk 10.1-12)

¹⁹ No Yésu aban me elob gurim gaugu, náþur Gálile ajow bi ni mof mamu maa Yúde maamme ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden. ² Gútiman gámah n'gulagenol bi bo, ban nasen úsotail gahoy. ³ Ni baj *Eþárisie* gulofulol bi ebelol gabbut n'guogol : « Sesen þiaŋ ánaine min aham aarol mala gabajor gánogan go gubajore ? » ⁴ Naagil : « Buru jijangaut ni Bahiçer babu búoh ni buju babu, no Aláemit átul me waf waw þe, náuweuwen arafuhow áni ánaine ni anaare †† ? ⁵ Mbiban naah : “Yo ečil me ánaine þan áþur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, ban ñer bugo gúuba n'gúbbañul gúni enil yanur ‡.” ⁶ Mamu, mati gubbañ gúni bugan gúuba, bare an anur. Kan arafuhow jambi ñer áfaculor wo Aláemit ajogor me. »

⁷ N'guogol : « Ñer wa učile *Móis* nasen n'gúboñol gaa búoh mbi ánaine asen aarol gahait gal evis búyabo, mbiban náju ñer ahamol ? » ⁸ Yésu naagil : « Eakul uinum eçile min Móis ájiul min júju jiham waarul, bare ni fíçilum fafu níenut mee. ⁹ Injé ilobul yo : ánaine aham me aarol mbiban nayab ace, íni let mala ekan wo búyabo bífiren me náhamumol, áine ahumu natile gatil gaa búyabo. »

¹⁰ Ñer ulagorol n'guogol : « Eno dáuru duomme gailo ánaine bi ni aarol, kan gayabut gufafaŋ jáari. » ¹¹ Yésu naagil : « Let bugan bugagu þe gújue guyab firim faufu, bare bugagu bugo Aláemit asen yo me, bugo bareil. ¹² Baje waf wammeŋe wájue učil ánaine nanamo to m'bayabut : guce súfurah gom kábiriŋ dó ni gar sijail ; bugagu ni bakaner baa bugan bugagu gúnium mo ; bugaguil gulalat búyab min mbi gúju gurok mala Jávi jaju jaa fatiya. An áju me ayab wo gurim gauge gulob me, ayab wo. »

Yésu ni miñil mamu maputi me

(Maruk 10.13-16 ; Lík 18.15-17)

¹³ Þúrto, ni baj bugan gúnjarul uñil min mbi Yésu arembenil guñenol min alaw molil. Bare ulagoraaw n'gunamo ennuril. ¹⁴ Ñer Yésu naagil : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífiren il yo, mata Jávi jaju jaa fatiya bugan bugagu gáni me ti bugo gučil jo. »

¹⁵ Narembenil guñenol, aban náþur to akay.

Yésu ni asanum ahu

(Maruk 10.17-31 ; Lík 18.18-30)

¹⁶ Funah fice, ni baj ace áine alof Yésu naagol : « Ali-gena-bugan ahu, maaro may níarie ikan min ibaj buron bábaerit ? » ¹⁷ Yésu naagol : « Wa učile nurorenom mala waf waw wári me ? An anur bare áarie. Eno maagen mamu numañe enogen ni buron

† súuli ni súuli : Bacam babu bauneni me ni gugerekay bipiloe ecam an baroker símit súuli sikeme súuba.

†† Juluj Fíçilum 1.27 ; 5.2 ‡ Juluj Fíçilum 2.24

babu bábaerit me, úkanum gúboñ gagu. »¹⁸ Naagol : « Gay go ? » Yésu naagol : « Jamb'umuh an ; jamb'ufilen anaare o jýjavut ; jamb'úkuet ; jamb'ubij uteh apali ;¹⁹ úkanum þai ni jai, ban núbboli apali ti núbboli me fuhoi. »²⁰ Aíne ahu naagol : « Dáuru þe níkanum-dokanum. Wa uroñom bo ñer ekan ? »²¹ Yésu naagol : « Uman me úni an árire bújoñor Aláemit, ujow uk'un-nomen wo nubaj me þe, uban nuñar síralam sasu usen galeh me ; mamu þan ubaj fubaj n'émit. Ukan mo, mbiban nújoul ulagenom. »²² No áine ahu aun me gurim gaugu, ni mujogol ak'ailo ajow akay, mata fubaj fámah nabaje.

²³ Ñer Yésu naah ulagorol : « Maagen, ínje ilobul yo : táñitañi nár asanum enogen ni Jávi jaju jaa fatiya. ²⁴ Ní-faro iogul, fañe ésum eñokombo enogen ni gasun éguje épur babu asanum enogen ni Jávi Aláemit. »

²⁵ No ulagorol guun me gurim gaugu, n'gulahali fañ bireg n'guoh : « Ay þiañ ñer ájue ayab gaþah ? »²⁶ Yésu nalujil aban naagil : « Ni bugan bugagu dáuru júut kano, bare n'Aláemit waf waw þe újue ukano. »

²⁷ Ñer Þier nañar firim fafu min aagol : « Uluj, wóli hum ubuge min jihatulo wafóli þe min jilageni, wa jijae to ñer ebaj ? »²⁸ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : no *Añol Arafuhow* ajae me erobo n'efenjenj yay yaa Jáviol, no waf waw þe ujae me ébuyi, buru may jalagenom me þan jurobo ni sifenjenj sono guñen ni súuba, ban þan juogen *guil | guil gagu gal Israel* gagu gaamme guñen ni gúuba gal Israel. ²⁹ Ban ánoan ahale yañol, gutiol, gúlinol, þayol, jaol, guñolol, etta-mol múmbam, þan ayab meñ iki an mát'áju aþin. Ban þoþ Aláemit þan ajisol buron babu bábaerit me. ³⁰ Jif-fas búoh gammeñe ni bugan bugagu gaamme gútiar þan gúbbañul gúni gúsola, ban may gammeñe ni gaamme gúsola þan gúbbañul gúni gútiar. »

Búnogor babu bal urokaaw gaçigulat me mimanur

20 Yésu natajen aah : « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje an ala ettam ace áþuraliulo tima nalip uroka bi ni *úbiñu | bíbiñu* waw wola. ² No najuh me guce, najamor ni bugo bi eamil bacam babu baþi me nihi bucami an aroke etufunaha ek'ébao lám, aban naboñil bi ni gafat gagu gal úbiñu waw. ³ No tinah titebulo me maa, náþurul ban najuh uroka guce min gunave ni furobo ésuñ yay fámah, m'balet n'ekan wáfowaf. ⁴ Naagil : «Buru þoþ jujow iki jurok n'gafat úbiñu waw úmbam, ban þan isenul wájahor me ni burok ti bo.» ⁵ Ñer bugo may n'gukay mbal úbiñu waw. No tinah tir-ih me ni þoþ no títigo me, afan ahu nabbañ áþurul ak'akan manur mamu ni uroka guce. ⁶ Tiname mul, nabbañ áþurul ban najuh mul uroka guce gurobo to m'balet n'ekan wáfowaf. Ñer naagil : «Wa učile n'jinamo tale iki tujon m'bakanut wáfowaf ?» ⁷ N'guogol : «Jibajut

an añaróli burok.» Naagil : «Kan buru may jujow iki jurok ni gafat úbiñu waw úmbam.»

⁸ No nuçiga me gállim, afan ahu naah afan urokaol : «Uvógul urokaaw min ucamil ; mb'újogumul n'úsola waw uk'uban n'útiar waw.»⁹ Ñer gajoulo me tiname n'guçigul ; n'guyab ánoan bacam babu bal an aroke funah. ¹⁰ Mb'uçiga búsol, útiar waw n'guçigul. N'gaþinoril þan guyab fañ to, bare may n'guyab ánoan bacam babu banur babu. ¹¹ No ubuge guyab me guban ánoan bacamol, n'gúmumunor mala wo afan ahu akanil me, ¹² bireg n'guogol : «Jíeh ! Usólaaw min gurok me þiout, bare wóli jayoh me n'jijen kábiriñ m'bujom bi gállim, nucamóli jireen ni bugo !»¹³ Ñer afan ahu naah ace ni bugo : «Apalom, ikanuti waf wáhojie. Ujamoruta mala ecami bacam baa funah fanur ? ¹⁴ Uñar bacam ejeni min ujow. Injé imañe isen ásola ahu areen n'aw. ¹⁵ Ijúut þiañ ikan ni fubajom wásumom me ? Ter ban ulujom jíçil jaarat mala músum mo nísime ?»

¹⁶ Bi éuñen búnogor babu, Yésu natajen aagil : « Mamu, úsolaaw þan gúbbañul me gúni útiar, min útiar waw gúbbañul gúni úsola. »

Yésu náfatten aunen eçelol

(Maruk 10.32-34 ; Lík 18.31-34)

¹⁷ No gulo me m'bulago bi ejow mbaa Yéusalem, Yésu navoh ulagorol gúþur jolil min aagil : ¹⁸ « Juutten, wolal ubugi n'ejow mbaa Yéusalem, ban *Añol Arafuhow* þan abeni ni guñen ufan uterenaaw ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu. Pan gúrurol n'eçet, ¹⁹ ban þan gubenol ni guñen gaa bugan bugagu galet me Esúif min mbi gúfohulorol n'gutegol gusoh ban n'gubbañol n'ekuraa. Bare funah fúfatten þan ailo ni gaçet me. »

Gúcin gagu gal aar Sebede

(Maruk 10.35-45)

²⁰ Ni tinah tautu, aar Sebede n'úþurol dó nalof Yésu, aban náñuþ bújoñorol bi écinol waf uce. ²¹ Ñer Yésu naagol : « Wa numañe ikani ? » Aare ahu naagol : « Ulob gaa búoh úþurom ubuge gaam maa gúuba mbi gurobo to n'aw, ahu n'gañeni gárib, ahuo n'gamai, no nujae me erobo ni Jávii. »²² Ñer Yésu naagol : « Buru jiffasut wa juom n'écin. Jújue þiañ jirem éremuma yay yaa sílam yo ínje ijae me erem ? » N'guogol : « Ey, jújue jirem yo. »²³ Naagil : « Maagen, þan jirem éremu-maom ; bare mala erobo ni gáribom ni gamayom, yo, let ínje içil yo esen : gurobo gaugu gubanþañ bi ni bugo Þayom acokor go me. »

²⁴ No uþotoraaw bugagu gaamme guñen guun me gurim gaugu, súmutil ni batiañ babu gaamme gúuba.

²⁵ Ñer Yésu navogulil bugo þe, aban naagil : « Jiffase búoh ufan súsuñ sasu guogenesowogen ni sembe ró, bugan bugagu búgamah gúvafenevafen n'eogen so.

²⁶ Jambi ní mo ni buru. Anóan ni buru amañ me gujo-

gol an ámah, amundum áni aroka olul ; ²⁷ ánoan ni buru amaṅ me éni átiar, áni arokaul buru ꝑe. ²⁸ Mamu may, Añoł Arafuhow najoulo mee, let min mb'abaj umigel, bare til min mbi ačila faṅaol áni amigel ban nasen buronjol bi eallor buronjol bugan gammeṅe. »

Yésu o n'ésen gahoy úpima gúuba

(Maruk 10.46-52 ; Lík 18.35-43)

²⁹ No Yésu ni ulagorol gúpur me ésuh yay yo guvoge me Sériko, fítiman fámah ni fulagenil. ³⁰ Ni baj úpima gúuba garove n'galam bulago babu. No guun me búoh Yésu aam n'égat, n'guoh fatiya : « Ataw, Añoł David, enili erumóli ! » ³¹ Bugan bugagu n'gunamo enuril tima n'gupanor, bare bugo n'gufañ n'gúpibe fatiya guoh : « Ataw, Añoł David, enili erumóli ! » ³² Ñer Yésu nailen, aban navoguil naagil : « Wa jimaṅe ikanul ? » ³³ N'guogol : « Ataw, ukanóli min jibbañ jujuh. » ³⁴ Enilol nerumil min ñer agor gúčilil. To baenah, úpimaaw n'gujuk, ban n'gunamo elagenol.

Yésu o n'enogen Yérusalem

(Maruk 11.1-11 ; Lík 19.28-40)

21 No Yésu ni ulagorol gulof me Yérusalem iki guṅanden ésuh yay yo guvoge me Betufage, yaamme n'gacač firijaṅ fafu fo guvoge me fal *uo-liv/buoliv* waw, Yésu naboñ ulagorol gúuba guyabol gayon naagil : ² « Jujow bi n'ésuh yayu yaamme gayonjol ; jích me, ꝑan jifaen jujuh asum yaare yo guhoge ni juñol yo ró ; jíjalul so jíjalom. ³ An arorenul me, n'juogol : "Ataw asohola so." To baenah, ꝑan ahalul n'jíjarul so. » ⁴ Ban dáuru ꝑe dibabaj min mbi wo Aláemit alob me ni butum aboñer ahu ukano, no naah me :

⁵ « Juoh bugaa *Sioṅ* :

Juluj, áviul umu ájaeul mee mbaa buru, abubi, min arembore ni asum, ni juñol asum, juñol ehaj yaᝑulene bíteb †. »

⁶ Ñer ulagoraaw gaamme gúuba n'gukay ban ni gukan wo Yésu aboñil me. ⁷ N'gúṅarul asum yay ni juñol yo, guban n'guremben újuoil ni so, mbiban Yésu narembor ni wo. ⁸ Gammeṅe ni fítiman fafu ꝑoꝑ n'gutal újuoil ni bulago babu ; guceíl n'gúfačul uan n'ununuh waw gutalen ni bulago babu. ⁹ Ñer bugan bugagu ꝑe gátinene me Yésu, újogum ni gayab me gayon bi ni garukeneol me, nihi guya uṅan guoh : « *Hosanna*, usalal añoł David !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol ! Hosanna bi ró fatiya †† ! »

¹⁰ No Yésu anogen me Yérusalem, ésuh yay ꝑe negoror bireg bugan bugagu nihi guroren guoh : « Bare dáuru ay aamme ? » ¹¹ N'guogil : « Dáuru Yésu, aboñer ahu ápullo me Nasaret babu Gálile. »

† Ni bahiçer bammeṅe bítiar, firim faufe filero. †† Juluj Ufóñ 118.25-26

Yésu o n'eham unnomenaaw ñárru gávi-Aláemit gagu

(Maruk 11.15-19 ; Lík 19.45-48 ; Saanṅ 2.13-22)

¹² Þúrto, Yésu nanogen ni *gávi-Aláemit* gagu. No naçih ró me, naham unnomenaaw ni unnomaaw ꝑe gaamen dó me, narikul muçag utita-síralam bugagu ni sujukut sasu sal unnomena sitalab bugagu. ¹³ Aban naagil : « Aláemit naage ni Bahiçer babu : "Yaṅom ꝑan guvoh yo yaṅ yaa galaw ‡." Bare buru n'jibahen yo éni fíemorum fal úku. »

¹⁴ Mbiban, ni baj úpima ni bugan gahaje gujow gutogol to naamme dó ni gávi-Aláemit gagu, ban nasenil gahoy. ¹⁵ Bare ufan utenjenaaw ni úpaṅula gúboñ Aláemit bugagu, no gujuh me waf wauwu wajureruti mee wo nakan me ni ꝑoꝑ uñiaw gaṅane ró me nihi guoh « Hosanna Añoł David », ni mujogil ¹⁶ bireg n'guogol : « Nuune wo uñiaw ubugi gulobe ? » Yésu naagil : « Ey, niune. Júmusut jíjanga gurim gagu gaah me : "Nukane min gasali gúpurul n'utum uñiaw, hani ni waa uñil-gubonjol †† ? » ¹⁷ Mbiban nahalil to min ápur ésuh yay ajow bi Betani ak'akan bo efuga yay.

Yésu o n'etab bífig

(Maruk 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Tihalen fo ni bujom, no Yésu ábbañeul me mbaa Yérusalem, bieb m'bujogol. ¹⁹ O n'éjoul yay, najuh *bífig* galam bulago babu ; najow bi to, açih natoḥ ró utoj barebare. Ñer naah bo : « Bae, mati ñer ubbänder ubuh mitiñ bi nánonan ! » Ban to baenah, bífig babu m'bullab buhay kak. ²⁰ No ulagoraaw gujuh me dáuru, n'gukahali bireg n'guoh : « Bare bu jáorum me bífig babu m'bufaen buhay to baenah ? » ²¹ Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : íni me jibaje gáinen mbiban jitehumorut, let wabaj me bífig baubu bare ꝑan júju jikan, bare ꝑoꝑ juoh me firijaṅ faufu : "Utennor to nuomme uk'ulo ni fal !" Þan kano. ²² Wáfowaf wo jíjaje me écin ni galaw ni gáinen dó, ꝑan jíyab wo. »

Sembe Yésu bay súpullo ?

(Maruk 11.27-33 ; Lík 20.1-8)

²³ Þúrto, Yésu najow bi ni gávi-Aláemit gagu. No naamme n'eligen bugan bugagu, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n'gúkail guogol : « Ni sembe say nukane mee waf wauwu ? Ay aseni so ? » Yésu naagil : ²⁴ « Inje may ban irorenul eroren yanur pat, ban íni me jíbalom, ꝑan may ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. ²⁵ Yoo, sembe sasu saa gábatise so Saanṅ Batis abaj me, bay súpullo : n'Aláemit ter ni an ? » N'gunamo ébahulor bugo bareil guoh : « Uogal me n'Aláemit sujoumulo, ꝑan aagolal : "Ñer wa učile jíinenut ni o ?" »

²⁶ Ban may uogal me ni an sujoumulo, haa... ! Fítiman fafu ꝑan fúbbañul bi ni wolal, mata bugo ꝑe gujojoh

‡ Juluj Esai 56.7 ; Jer 7.11 †† Juluj Ufóñ 8.3

Saaj ti aboñer. » ²⁷ Ñer n'guoh Yésu : « Wóli jiffasut. »
O may naagil : « Kan ínje may mat'ílobul ni sembe say
nikane mee waf wauwu. »

Búnogor babu bal úpur áine ahu gaamme gúuba

²⁸ Mbiban Yésu naagil : « Aþaa julobom : Baje ace
áine abaje úpur gúuba. Naah átiar : "Añúm, jama ujow
uk'urok ni galagom." ²⁹ Naagol : "Imañut," bare búsol
nateh mahat min ajow. ³⁰ Nábaho mbal áutten ahu
nalobol elob yay yanur yay. Ahume naagol : "Payom,
nimañe, þan ijow," bare aban akait bo. ³¹ Ni buru ñer,
ay ni bugo gúuba akane wo þail amañ me ? » N'guogol
: « Átiar ahu. » Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul
yo : uyaba-búalen bugagu ni sujoku sasú þan guyabul
gayoñ ni Jávi jaju jal Aláemit. ³² Maagen Saaj Batis na-
joulo mbaa buru bi egitenul bulago babu baçol me,
bare buru jíinenutol. Uyaba-búalen bugagu ni sujoku
sasú, bugo gúinenolyinen, ban buru jamat yo me hani
búsol jitegut mahat min jíinen ni o. »

Búnogor babu bal ucokora-bíñu bugagu gálaput me (Maruk 12.1-12 ; Lík 20.9-19)

³³ Yésu natajen aah : « Juutten þaa mul búnogor be :
Baje ala ettam ace aroge *úbiñu* / *bíbiñu*. Nasoen wo
aban nacokor dó tiñ tal epucen bíñu yay, mbiban
nateþ ró etah yaa gapoy. No naban me, nábahen
úbiñu waw asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi
gúþunnol fugabol, min açila ake bújaor. ³⁴ No tinah
tulofulo me tal ealen mitiñ mamu, naboñ urokaol bi ni
gaogen me úbiñu waw bi éyabul fugabol. ³⁵ Bare
ucokora-bíñu bugagu n'gújuh urokaaw, n'guteh átiar,
áutten n'gumugol, áfatten, o, n'gutegol sival ak'açet.
³⁶ Ala gafat gagu nabbañ aboñ uroka guce gafañe jam-
meñ útiar waw. Bare gaogen me úbiñu waw n'gukanil
manur mamu.

³⁷ Búsol, naboñ áþurool mbaa bugo ni gaþinor gagu
ró gaa búoh nemme añolol om, þan gúkanumol.

³⁸ Bare no gujuh me áþur ahu o n'éjoul, n'guogoro :
"Umu açil me gafumol. Ujaal umugalol, mamu gafu-
mol þan gúbbañul gúni gololal." ³⁹ Ñer n'gújugol gúful
gúþuren tíyañ gafat gagu, guban n'gumugol.

⁴⁰ Ñer maer ban irorenul : no ala gafat gagu ajae me
éolul, bu najae me ekan ubugu gaogen me úbiñu waw
? » ⁴¹ N'guogol : « Þan amugil hóji, bugan buga-
bugi gaarat mee, aban þan ábahen gafat gagu asen uroka
guce guogen, gajae me esenol fugabol mitiñ mamu
baaler. »

⁴² Yésu nabbañ aagil : « Baje Bahiçer baage :
"Ebírih yay yo uteþaaw gujunden me,
yo ebbanno me éni yáamumma, yaçil me yañ yay.
Dó þe búkanum bal Ataw ;
ban ni wolal kakan waf wámah †." »

Bahiçer baabu, júmusut jijanga bo ?

⁴³ Yo eçil me, ínje ilobul yo : Aláemit þan aram Jáviol
ni buru ábahen asen bugan guce gajae me eron buron
bájahore. [⁴⁴ Anóan ajae me elonjen ébirih yayyu þan
alebbor, ban may ánoan o ejae me elo ni o, þan epulu-
jol.] †† »

⁴⁵ No ufan utenjenaaw ni *Epárisie* yay guun me úno-
gor wauwu wo Yésu alob mee, n'guffas búoh molil
nalobe mee ; ⁴⁶ ñer n'gumañen ejogol, bare n'gúholi fi-
timan fafu, mata bugan bugagu gujogoljoh ti aboñer.

Búnogor babu baa búyab babu bámah babu (Lík 14.15-24)

22 Yésu nabbañ añar búnogor nalob ni bugo naag-
il : ² « Jávi jaju jaa fatiya maa jínje : baje ávi ace
aam n'ékan gaggan búyab áþurool. ³ Aví ahumu naboñ
urokaol guce évogul bugan bugagu bugo nalob me
búyab babu ; bare n'gulat éjoul. ⁴ Nabbañ aboñ uroka
guce iki guoh gavogi me : "Nísile iban ; síbeom ni siha-
jom safat me sumugi siban, waf waw þe úrire, jújoul bi
fitiñ fafu !" ⁵ Bare gavogi me gúkanumut gavoh gagu
min til gujow bulagoil gukay, ahu mbaa galagol, ahuo
mbaa funnomenol, ⁶ bugaguil n'gújuh uroka ávi ahu
gúlatien guban n'gumugil.

⁷ Ñer ávi ahu fiiñol ni fitiñ min aboñ ekosombilol iki
gunemen umuga-bugan buga-
bugi, guban n'gure-
men ésugil. ⁸ Aban naah urokaol : "Esíl yay ebae, bare
gavogeni me gutogut eyab gavoh gauçu. ⁹ Jujow ñer
bi n'újalingenor ulago waw, ban ánoan o jijae bo me
ejuh juvogulol ákail fitiñ fafu." ¹⁰ Ñer urokaaw n'gutey
ulago waw þe iki gúomenul bugan bugagu þe bugo
gutoh bo me, gáari me ni gaarat me, ban bañ babu
baa fitiñ fafu ni bimmeñ kab bugan.

¹¹ No ávi ahu anonulo ró me bi ejuh sijaoraol, nañan-
den dó ace áine asimoe bisimo balet baa gaggan gauçu.
¹² Najow ak'atogol to naagol : "Abugeom, aw bu
nunonulo dáre aw m'basimout bisimo baa gaggan
gauge ?" Aíne ahu butum bilet. ¹³ Ñer ávi ahu naah
urokaol : "Jujogol, juhoh guñenol ni guolol, mbiban
n'júþunnol jibelen tíyañ n'emoç yay baamme ukon ni
ejoh émiremma." »

¹⁴ Bi éuñen búnogor babu, Yésu natajen aagil : « Ey,
gammeñe guvogi, bare bugan guman guçobi. »

Suroren sasú sal ecam búalen (Maruk 12.13-17 ; Lík 20.20-26)

¹⁵ Þúrto, Epárisie yay n'gujoj bi ejuh bu gujaje me
ekan min gujuh Yésu ni baloberol. ¹⁶ Ñer n'guboñ guce
n'ulagorail bi ni o, manur ni guce bugaa gayoñ gagu
gaa Herod. No guçih me, n'guogol : « Afanóli, jiffase
búoh aw an om ala maagen, ban nuligeneligen bulago
Aláemit ni maagen dó m'báholllut ánoan, mata ulujérit

† Juluj Ufóñ 118.22-23

†† Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

ni uul bugan bugagu. ¹⁷ Ulobóli þaa ñer ter sesen min búalen bucami ávi ahu ámah ahu Sesar†. » ¹⁸ Bare nemme Yésu naffase gaþinoril gaarat mee, naagil : « Bugan ge gálotid maagen, wa učile n'jimañ eralom gabbut ? ¹⁹ Jijallom þaa éralam yay yo nihi jinjar me n'jicam búalen babu ! » N'guñallol yanur. ²⁰ Narorenil aagil : « Buul baube ni gajow gauge sal ay ? » ²¹ N'guogol : « Saa Sesar. » Ñer naagil : « Kan jisen Sesar wafol, ban may jisen Aláemit waamme wola. » ²² No guun me bábaler Yésu, n'gulahali bireg n'guhahol to min gukay.

Suroren sasu mala eilo yay yaa gaçet me

(Maruk 12.18-27 ; Lík 20.27-40)

²³ Funah fafu fanur fafu, ni baj Esáduke guce gujow iki gutoh Yésu. (Esáduke yay bugo nihi guoh me an açet me aban mat'ailoul n'éçet yay.) ²⁴ N'guogol : « Afanóli, gúboñ gagu gaa Móis guoge an ayab me anaare mbiban naçet ajundenol o m'babajut añil, atiol þan atunol min áju ahalol gátuh. ²⁵ Yoo. Bajene ni wóli batiay baa wáine gono futoh ni gúuba. Atíar nayab aban naçet. Nemme ahalut añil, atiol áutten natunol. ²⁶ Áutten ahumu atunol me naçet may m'babajut añil, áfatten ahu may mo, mamu bi ni akan me futoh ni gúuba. ²⁷ No gubao me bugo þooil, aare ahu may naçet. ²⁸ Ban ñer juroreni : no gaçet me gujae me eilo, aare ahumu þan ñer áni ala ay ni batiay babu baamme futoh ni gúuba, nemme bugo þe gutoge guyabol ? »

²⁹ Yésu naagil : « Buru jilimbe, dó þe mata jujogut wo Bahiçer babu bulobe, jujogut þoþ bu sembe Aláemit siree. ³⁰ Maagen mamu, no gaçet me gujae me eilo, ánaine mat'ayab, anaare mát'áyabo ; þan til gúni ti emalakaay dó n'émit. ³¹ Mala eilo yay ni gaçet me yo juunene mee, jijangaut þiañ wo Aláemit alobul me ? Naage hum : ³² "Injé iomme Aláemit ahu o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o ††." Yo eçil me jiffas búoh Aláemit alet ala gaçet me, bare til ala garoñ me. »

³³ Ñer fítiman fafu þe n'fimeró baligener baubu baa Yésu.

Gáboñ gagu gafañ me wawu þe

(Maruk 12.28-34 ; Lík 10.25-28)

³⁴ No Epárisie yay guun me búoh Yésu natotoj Esáduke yay utum, n'gujoj, ³⁵ mbiban ace ni bugo, an abaje gaffas fañ ni gúboñ gagu gal Aláemit, nak'aroren Yésu bi eralol gabbut naagol : ³⁶ « Afanom, gáboñ gagu gafañ me wawu þe, go guomme gay ? » ³⁷ Yésu naagol : « Umañ Ataw aamme Aláemili n'éçigiri þe, ni biinumi þe ni þoþ ni gaþinori þe †. ³⁸ Go guomme gátíar, ban go gufañe gájalo. ³⁹ Gáutten gagu uge, gabaj me may hámma ti go : "Ubbóli apali ti núbboli me fuhoi ††." »

† Sesar : No, bugaa Rom guñarar mof mamu maa Israel guogen ni sembe. Avíl o n'guvoh me Sesar. †† Juluj Gaþagen 3.6 † Juluj Dáteronom 6.5 †† Juluj Levitik 19.18

⁴⁰ Ubóñ wauwe waamme úba úhage wo gúboñ gagu þe ni uboñer waw gulob me. »

Suroren sasu mala effas ter Kirista gabulaken gaa David nam

(Maruk 12.35-37 ; Lík 20.41-44)

⁴¹ Nemme Epárisie yay guomunorwomunor, Yésu narorenil eroren yaue : ⁴² « Wa jipinore ni Kirista ahu ? Añol ay nam ? » N'guogol : « Añol David. » ⁴³ Ñer Yésu naagil : « Bu jáorum me ñer David, ni búkanum baa Binum Banabe, navogol "Ataom", no naah me :

⁴⁴ "Ataw Aláemit naage Ataom :

Unamo ni gañenom gárib,

bi no nijae me ézur ulatori fattam uhagi †† ?

⁴⁵ Nemme David navogol "Ataw", bu Kirista ájue ñer áni Añol David tíj to ? »

⁴⁶ Bajut an ájue ábalol hani firim fanur. Kábiriñ funah faufu, an akañenut abbañ arorenol waf.

Yésu o m'baçaf mala éni ti úþajula gúboñ Aláemit bugagu

(Maruk 12.38-39 ; Lík 11.43, 46 ; 20.45-46)

23 Þúrto, Yésu nábaho mbaa fítiman fafu ni þoþ ulagorol naagil : ² « Uþajula gúboñ Aláemit

bugagu ni Epárisie yay, burokil bo buomme épajul gúboñ gagu go Móis asen me. ³ Yo eçile wáfowaf wo gujaeul me elob, jikan wo, ban n'jikanum wo. Bare bakaneril, bo, jambi jilagen bo, mata gukanérit wo gulobe me. ⁴ Nihi gusekor bíteb báliie guremben n'uban bugan bugagu, ban bugo fañail hani jisigil janur mati jirambenil n'gúarul bo. ⁵ N'gukane mee þe min mbi bugan bugagu gujugil. Múhut mamu dó bugan bugagu gukane me gurim Aláemit guhoh n'gúringil ni subosohil, molil gukan mo mufañ gájalo, ban gutajene útar újuoil ufañ gahuli. †††6 Nihi gumamañ erobo ni sujukut sasu sáamumma gaggan babajer, gumañemañ þoþ enamo ni sujukut sasu saa gayoñ ni sañ sasu saa galaw/yañ yaa galaw. Ban may gumañemañ bugan bugagu nihi gusafil ni jammeñ ni gákanum ró, ⁷ nihi þoþ guvogil "ufanóli". ⁸ Bare buru, jambi jihahil n'guvogul "ufanóli", mata an anur pat o aamme Afanul, ban buru þe batiay jom. ⁹ Jambi juvoh ánoan babe ni mof "Payóli", mata Þaaya anur pat jibaje, aamme fatiya. ¹⁰ Jambi jihat me bugan bugagu n'guvogul "úçibbenaoli", mata Açíbbena anur pat jibaje, o aamme Kirista ahu. ¹¹ An ahu afañ me gájalo ni buru þan áni arokaul. ¹² An atebenoro me, þan aaleni ; an aalenoro me, þan atebeni. »

†† Juluj Ufóñ 110.1 ††† Juluj Gaþagen 13.9 ; Uþin 15.38-40 ; Dáteronom 6.8

Yésu o n'etab Epárisie yay ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu

(Maruk 12.40 ; Lík 11.39-42, 44, 52 ; 20.47)

¹³ « Mataño míni ni buru, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jutojetoj bugan bugagu gánonum Jávi jaju jaa fatiya ; jilet ró n'enogen, mbiban jilet mul n'ehat gamañ me n'gunogen dó.

[¹⁴ Mataño míni ni buru, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jujogejoh utiña-sibara bugagu n'jiram wafil þe, mbiban n'jiilo jilaw huli min bugan bugagu gujugul ; úru dijae me ečil min jiyab gúteh gafañe n'gúliie.] †

¹⁵ Mataño míni ni buru, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Þan nihi jitey mof mamu þoomo ni gal gagu þoogo bi éñagul an anur júrrur ni bulagoul, mbi jibajol me jiban, n'jiba-henol afañ ñono ñáuba gaarat buru, áni ñer an ajae elo ni sambun sasu sajeñ mee sábaerit me.

¹⁶ Mataño míni ni buru, úcibbena-e gápipim ! Buru nihi juoh : "An abbat me ni gajow gaa gávi gagu gal Aláemit, let wáfowaf ; bare abbat me ni gajow éurus yay yaa gávi gagu gal Aláemit, gabbatol gubaje hámma." ¹⁷ Min júguno me ban ni jípim ! Eúrus yay ni gávi gagu gáñaien yo me, yay ni so efañe gájalo ? ¹⁸ Juoge bae mul : "An abbat me ni gajow gaa físimenum fafu, let wáfowaf ; bare an abbat me ni gajow gaa warembeni ró me bi éji Aláemit, gabbatol gubaje hámma."

¹⁹ Upíma-e ! Warembeni me þe ni físimenum fafu bi éji Aláemit, ni fičila fañafo fáñaien wo me, yay ni so efañe nebaje hámma ? ²⁰ An abbat me ni gajow gaa físimenum fafu, ni gajow fo nabbate, fo ni warembeni ró me þe ; ²¹ an abbat me ni gajow gaa gávi gagu gal Aláemit, ni gajow go nabbate, go ni gal Aláemit ačín dó me. ²² An þoþ abbat me ni gajow gal émit, nabbat ni gajow gal efenjen yay yal Aláemit ni gal ačila fañaol arobo ró me.

²³ Mataño míni ni buru úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Nihi júþuren jisen Aláemit gakib ganur ni wono guñen ni wánowan bi ni wafañ me gamis wo juroge me n'ufalul, mbiban n'jihabo til wafañ me n'ubaje hámma ni gúboñ gagu waamme : ekan wačol me, éju ñarum enil ni ebaj gáinen. Dáuru til juoten me jumundum jikan balama jike ekan uce úbuli. ²⁴ Učibbena-e gápipim ! Buru nihi jiyeh juhola min til jímer eñokombo !

²⁵ Mataño míni ni buru úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jínini ti síremuma ni uril sakure búsol so bare, ban ñáruul gaþinorul þe gákuet ni égotor waf bugan. ²⁶ Aw Apárisie ahu ápim me, umundum ukuren ñáruul ére-

muma yay ni biril babu, mamu búsol so may þan bukur.

²⁷ Mataño míni ni buru, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Jínini ti guyah go gulose tíyañ go túen uluj ni wári, bare ñáruul go gummemmen suvul ni maþule mánoman. ²⁸ Buru mo jínie : gulujul me, n'gujugul bugan gačole, bare ñáruul jibij ni búlaput bare.

²⁹ Mataño míni ni buru, úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay jálodit mee maagen ! Nihi jiteþ guyah uboñer waw, n'jisangen gaa bugan bugagu gačol me, ³⁰ mbiban n'juoh : "Iníen me jimatene no si-payóli guomme m'buroñ, mati jibbañen búsolil n'éyu físim uboñer waw." ³¹ Mamu hum buru juom mee n'ehab gaa búoh buru guñol bugan bugagu gamuh me uboñer waw jom. ³² Jifaben hum burok sipayul ! ³³ Sunuhunjañ se, gabugor ge gaa súþudum ! Bu jijae etey gúteh gagu gaa sambun sasu sábaerit me ?

³⁴ Yo ečil me þan iboñulul uboñer, bugan galilloe ni uligena-bugan bugaa maagen, bare þan jumuh guce ni bugo, bugagu þan jibbañil ni sukuru, bugaguil, bugo, þan jitegil gusoh gal ubañ ni sañ sasu saa galaw solul, ban þan jihatoril ésuh bi n'ésuh. ³⁵ Mamu físim fafu þe faa bugan bugagu gakanut me waf þan fulo ni buru ; físim fafufu fúuyo me ni mof mamu, újogum ni fal Abbel aamme an ačole bi ni faa Sakari, aňol Berekia, o buru jumuh me ñáruul gávi-Aláemit gagu, n'etut físimenum fafu ni tiñ talu táñai me. ^{†36} Maagen, ínje ilobul yo : gúteh gagu gaa maarat mamu þe mo sipayul gufan gukan me þan gulo ni buru bugaa jabbah je. »

Yésu o n'ukonj mala Yérusalem

(Lík 13.34-35)

³⁷ Mbiban, Yésu náfaro aah : « Yérusalem, Yérusalem, aw amuge me uboñer waw, aw o nuh'uteh me sival bugan bugagu bugo Aláemit áboñeul me bi n'aw, iki gučet : ñono butumbu nilige eomen bugani gulofom ti ehulol neh'eguben me bapu yo n'ubes yo ! Bare buru júmusut jimañ ! ³⁸ Jíkanum, Aláemit þan ajunden yañ yay yolul éni eþa erakel. ³⁹ Inje ilobul yo : mati jibbañ jujugom bi no jijae me eoh : "Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajow gola † !" »

Yésu o n'elob mala gunah gagu gúsola

(Maruk 13.1-23 ; Lík 21.5-24)

24 No Yésu aamme n'éþurul ni gávi-Aláemit gagu bi ekay, ulagorol n'gulofol bi emalen bateþer babu bala go. ² Bare ačila naagil : « Jujuge dáuru þe ? Maagen, ínje ilobul yo, funah fice mati ñaño to eval yanur yájutenore n'épayo, bare so þe þan sirikuli sibet. »

† Ni bahiçer bammeñe bitinar, firim faufe filero.

†† Juluj Fiçilum 4.8 ; 2 Kúronik 24.20-21 ‡ Juluj Ufóñ 118.26

³ Mbiban najow bi ni firijaŋ fafu fal *uoliv/buoliv* waw ak'arobo ró. Ulagoraaw n'gulagenol bugo bareil iki gutogol bo n'guogol : « Aƿaa ulobóli, nay dáuru dijae ebaj, ban wa ujae egitenóli búoh aw umu n'ébbañul, gabao mof gučige ? »

⁴ Yésu naagil : « Jíkanum jambi an abutul ! ⁵ Gammeŋe ƿan gúoƿoroul gajaom gučigul n'guogul : "Injé iomme Kirista ahu." Ban ƿan gubut bugan gammeŋe. ⁶ ƿan juun baeler gutih ni balober buunen go. Jambi jitelenor : dó díarie dičigul, bare mati ní ƿan gabao mof mamu. ⁷ Esúh ƿan eiyul bi n'épayo ésuh, jávi ƿan jiiyul bi ni jipajo jávi ; ƿan baj bieb n'ulam uce, babubo mof mamu ƿan mugoror bo. ⁸ Dáuru ƿe ƿan níme ƿan buju babu baa sílam sasu ; sílam sausu ƿan síni ti sal anaare aam ni gapegor.

⁹ No ñer ƿan gúlatienul, ƿan gumugul, ban gajaom ƿan gučil min súsh sasu ƿooso silalul. ¹⁰ Dáuru ƿan dípegul me bugan gammeŋe ganegen gal ebbañ búsol ; ƿan gunnomenor, ƿan bugan-ó-bugan n'gujoh gupalil búlat. ¹¹ Uboñer gammeŋe galet bugaa maagen ƿan gúƿurul, ban ƿan gubut bugan gammeŋe. ¹² Min búlaput babu bujae me efaŋ m'bimmeŋe, mo may gábboli gagu gaa bugan gammeŋe gujae me ékasulo. ¹³ Bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit ƿan aƿagenol. ¹⁴ Ban firim faufe fásu me faa Jávi Aláemit ƿan fuvarei ni mof mamu ƿoomo, min mbi súsh sasu ƿe suun fo. Bao me, no ñer gabao gagu gujae me ečigul.

¹⁵ Jiffase wo aboñer ahu Dañel alobe ni Bahiçer babu mala "Maarat mamu mal ekan galego †" ; ajanga wo me mb'ákanum faŋ wa Bahiçer baube bumaŋe elob ! No maarat maumu mujae me enogen tiñ talu táñai me, ¹⁶ no ñer gajae me éni ni mof mamu maa Yúde mbi gutey me bi ni gurijaŋ gagu. ¹⁷ An ajae me éni fatiya firihinjaŋ, jamb'áavul me aban naah ban amundum ake eŋar waf uce ñáraru yaŋol. ¹⁸ An ƿoƿ áni me n'ulah waw, jamb'aot me ake eŋar bisimool. ¹⁹ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni ƿoƿ ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu. ²⁰ Jilaw jambi eteyul ekan ñutot ñañu baçigerul, ter funah faa *fiyay*, ²¹ mata ƿan baj sílam sáamah, so músut baj sice ti so kábiriŋ m'buju babu baa mof bi funah faa jama, ban ƿoƿ sañumut ebbañ sibaj ñice sitajen. ²² Ban, lelen me búoh Aláemit nákasulkasul gunah gaugu, an mat'apah ; bare nákasul go mala bugo naçob me.

²³ An ñer aagul me Kirista ume ter umua, jambi jii-nenol. ²⁴ ƿan baj ukirista ni ƿoƿ uboñer galet bugaa maagen ; ƿan gukan ugitemum wámah ni waf wajure-ruti bi elimben bugan bugagu bugo Aláemit açob me, íni me júe kano. ²⁵ Nílobaliul yo ihato.

²⁶ Guogul me ñer : "Kirista ahu umu babu ni gafit gámah," jambi jike bo ; guogul me may : "Umu tiñ timan ni makope," jambi jiiinen yo. ²⁷ Jiffas búoh ti émit neh'eijul me bo tinah túpureul me bi bo tuloe me, mo may ébbañul yay yal *Añol Arafuhow* ejae me éni.

²⁸ Tánotan to efuluŋ yay ejae me éni, to may súgutum sasu sijae me eomunor. »

Ebbáñul yay yal Añol Arafuhow

(Maruk 13.24-37 ; Lík 21.25-33 ; 17.26-30, 34-36)

²⁹ « Gunah gaugu gaa sílam go n'ébao tak, bunaa babu ƿan bumoç, fieñ fafu ƿan fúbbur gaŋanno gagu gala fo, suut sasu ƿan sísarul fatiya émit súloul, ban sembe sasu ƿe saa fatiya ƿan sugoror. ³⁰ No ñer ƿan baj bigitemum búƿurul n'émit yay bajae egiten búoh ébbañul yay yal Añol Arafuhow eçige. Súsh sasu ƿe saa mof ƿan sufotenor, ban ƿan sujuh Añol Arafuhow áavul ni gápar émit, ni sembe sáamah ni bájalo ró. ³¹ No gáturuƿa gagu gajil me gujae me eogi, ƿan áboñul emalakaol íkiil guomen buganol bugo naçob me n'ulam waw ƿe waa mof.

³² Jikan n'uinumul wo bubah nihi bigitenolal me : no uan bo úburiulo mbiban m'búyaul úsabul, jiffase búoh fujam fulofulo. ³³ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wauwu ƿe učigul, jiffas búoh Añol Arafuhow nalo-fulo, naçilo n'gánonum gagu. ³⁴ Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh guçet gubao dáuru ƿe m'baçigulat. ³⁵ Emít yay ni ettam yay ƿan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao.

³⁶ Mala effas funah fay ni tinah tay Añol Arafuhow ajae me ébbañul, ánoan affasut so, mele emalakaay gaam dó me n'émit, hani may Añil ahu ; Paaya o bareol affase. ³⁷ Ti ni gunah gagu no Nóe aamen me m'buron, mamu may ƿan ní mee funah ébbañul yay yal Añol Arafuhow. ³⁸ Ni gunah gagu balama báyuer mal mamu bámah babu, bugan bugagu fitiñ ni marem, búyab ni búyabo guomen n'ekan, bi funah fafu fo Nóe anogen me ni busana babu bámah babu. ³⁹ Gútalout wáfowaf iki báyuer mal mamu bámah babu búkail buvurenil bújaenum ƿe ; mo may ƿan ní mee funah éjoul yay yal Añol Arafuhow. ⁴⁰ No ñer, baj me wáine gúba gaam ni galah, ahu ƿan ájaenumi, ahuo nahali to. ⁴¹ Waare gúba gúni me n'étuŋ, ahu ƿan ájaenumi, ahuo nahali to. ⁴² Jiilo ñer ni mujah ró, mata jiffasut fay funah Ataw ahu olul ajae ébbañul. ⁴³ Jiffas dáure : Iní me afan yaŋ naffasene nay áku ƿan anonulol, ƿan apoy yo, mat'ahalol nánonul dó. ⁴⁴ Yo ečil me buru may jiilo ni majage, mata Añol Arafuhow ƿan ájoul tinah to buru jipinorenut. »

† Juluj Dañel 9.27 ; 11.31

Yésu o n'etar mala éni uroka gajenguloe gúni to me
(Lík 12.41-48)

⁴⁵ « Ñer ay aamme aroka ahu ačol me aban najah ? O aamme ahumu o afanol abañ me ni fuhow buganol bi esen gupalol uroka gutiñ tinah bačiger. ⁴⁶ Abaj gásumay, aroka ahumu o afanol ajae me etoh, o báolerul, áni n'ekan burokol ! ⁴⁷ Maagen, ínje ilobul yo : afanol pan asenol wafol pe wo nabaj me aogen.

⁴⁸ Bare íni me aroka aarat om, pan nah'aah m'biinumol afanol pan aþioul, ⁴⁹ min ñer anamo élatien bugagu uroka, eremor n'etiñor n'úhallaaw. ⁵⁰ Aroka ahumu afanol pan ačigul funah fo ačila aþinorut, tinah to nafasut ; ⁵¹ ban no ñer afanol pan ahamol ni yan yay, aban nakanol wo nihi gukan me bugan bugagu pe gačolul me : no pan baj me ukonj ni ejoh émiremma. »

Búnogor babu baa sújur sasu gaamme guñen

25 Yésu náfaro aah : « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje sújur gono guñen ganjare sijañail n'gújow bi eke bíemor n'ayaba. ² Guce ni bugo gono futoh gujengulojengulo, bugagu futoh, bugo, gujengulout.

³ Bugagu gajengulout me, no guomme n'enjar sijañail, gújaenumut míita mice ; ⁴ bare bugagu gajengulo me, bugo n'gújaenum sijañail ni mubara maa míita.

⁵ Nemme ayaba ahu napiobopio, bugo pe n'gunoy iki gútori.

⁶ No nučiga me n'etut fuh, ni baj firim fuoh fatiya : "Ayaba ahu ume, júþurul jiemor ni o." ⁷ Ñer sújur sasu pe n'guilo n'gúni n'ejjonen sijañail. ⁸ Bugagu gajengulout me n'guoh bugagu gajengulo me : "Jíjoli ni míitaul ! Sijañaóli usu n'efogo." ⁹ Gajengulo me n'guogil : "A-a, mati jú toh bi ni wolal pe ; jujow iki júnnomul ni gannomene mo me." ¹⁰ No guomme ñer n'ejow yay bi eke mo énnomul, ayaba ahu načigul ; bugagu bugo wafil úrir me n'gunonor manur ni o bi eke emat búyabo babu ; mbiban ganegen gagu n'guffañj.

¹¹ Pio bo, bugagu gakaen me funnom fafu n'gučigul ban n'guoh ayaba ahu : "Afanóli, Afanóli, úpeguloli."

¹² Bare naagulil dó : "Maagen, ínje ilobul yo : iffatul !"

¹³ Yo ečil me niegul jambi júmori mata jiffasut funah fafu no Añol Arafuhow ajae me ébbañul. »

Búnogor babu baa síralam sasu sajae me ebugor

¹⁴ « Jávi jaju jaa fatiya maa jínie : baje ánaine aam n'eke bújaor ; návogul urokaol, aban nahat ni guñenil fubajol. ¹⁵ Nasen ahu síralam sal éurus sono futoh, ahuo sono súba, áfatten yanur, ánoan min miñinganol mire me, aban nake bújaor babu.

¹⁶ To baenah, aroka ahu ayab me síralam sasu saamme futoh nakay, ban nakan so n'subugor iki síñjarul sice sono futoh. ¹⁷ Manur mamu, ahu ayab me saamme súba nakan so n'subugor sice mul súba.

¹⁸ Bare ahuo ayab me yanur yay nak'aoh gasun n'ettam yay min akoen yo ró.

¹⁹ Búsol, pio bo, afan urokaaw náolul ban narorenil min ánoan ni bugo agitenol burokol bo nakan me ni síralamol so nayab me. ²⁰ Ahu ayab me síralam sasu saamme futoh nalofol ni sice ró sono futoh, aban naah : "Afanom, síralam futoh nusenenom ; nibajulo sice sono futoh, use." ²¹ Afanol naagol : "Yoo, aw aroka om áarie o gújue gufium ni o. Nujoge guñen gaaro waf wareut miñ, kan pan ihat ni guñeni waf wafañe gájalo. Ujóul úsumaet manur n'ínje !" ²² Ahuo may ayab me saamme súba náloful aban naah may : "Afanom, síralam súba nusenenom, sice mul súba use so niballo maa." ²³ Afanol naagol : "Yoo, aw aroka om áarie o gújue gufium ni o. Nujoge guñen gaaro waf wareut miñ, kan pan ihat ni guñeni waf wafañe gájalo. Ujóul úsumaet manur n'ínje !"

²⁴ Þurto ačila, ahu ayab me éralam yanur náloful aban naah : "Afanom, niþiene niffas búoh aw an átañie : nuh'upipit to nurogut, nuh'unjañar wo nurokut.

²⁵ Níholiholi niñar éralami ik'ioh n'ettam nikopen yo ró ; uye, uyab wafi." ²⁶ Ñer afanol naagol : "Aw aroka om aarat ban nuyuh ! Nuffasene búoh nih'ipipit to nirogut me, ban þoþ nih'injañar wo nirokut me, ²⁷ pan ñer unjaren síralamom usen garoke me ni síralam ; mamu, no nijae me éolul, pan injarenul wafom manur ni wo ubugor me pe." ²⁸ Mbiban naah gaam to me guram éralamol gusen ahu abaj me saamme guñen. ²⁹ Maagen, ínje ilobul yo : an ajoh me wári wo nabaj me, pan ayab fañ to, bare an ajogut me wári wo nabaj me, o pan guramol þee, hani bi ni jo náhagum me. ³⁰ Nabbañ aagil gujoh aroka ahumu abajut mee nafa gural tíyañ n'emoč yay, bo pan baj me ukonj ni ejoh émiremma. »

Bataliñ babu búsula babu

³¹ « No Añol Arafuhow ajae me éjoul ti ávi n'emalakaay ró pe, pan anamo n'efenjenjol yaa Jávi jaju ; ³² bugan bugagu pe bugaa mof pan guomeni bújoñorol. No ñer pan áfaculoril gútiman gúuba, ti akoña náh'áfaculor me ubbarum waw ni sijamen sasu ; ³³ pan abañ gačol me bo gañenol gárib guomme, gačolul me, bugo, nabbañenil ni gañenol gamay.

³⁴ Ñer ávi ahu pan aah bugagu gaamme ni gañenol gárib : "Jújoul, buru bugo Þayom ásonien me, jiyab gafumul gaamme Jávi jaju jo napi me nabañul kábiriñ ni buju babu baa mof ! ³⁵ Mata no nicareten me, jisenomsem itañ ; no marem mujogenom me, jisenomsem irem ; no nínien me ajaora, jialenomwalen ; ³⁶ no ninamoen me enil erakel, jisimomsim ; no nísoten me, jucokoromcokor ; no niomen me ni fipeh, jikeloke jijañloom."

³⁷ Ñer bugan bugagu gačol me pan guogol : "Ataw, nay jujugi ucaret min jiseni utiñ, nay marem mujogi

min jiseni urem ? ³⁸ Nay núniene ajaora min jialeni, nay nunamoene enil erakel min jisimi ? ³⁹ Nay jujugi úsomut ter úni ni fipeh, min wóli jíkail jįjaloi ?" ⁴⁰ Ńer ávi ahu þan aagil : "Maagen, ínje ilobul yo : nánonan no jikane waf wauwu ace ni gutiom, hani afaņ me natitie, ínje faņaom jikan wo."

⁴¹ Mbiban þan ábaho mbaa bugagu gaamme ni gamayol min aagil : "Buru bugo Aláemit atab me, júþur tale n'ínje, jíraliom ! Jujow julo ni sambun sasu sabanĵi me bi ni Seytane ni emalakaol ! ⁴² Mata no nicareten me, jisenuťom itiń ; no marem mujogenom me, jisenuťom irem ; ⁴³ no nínien me ajaora, jialenuťom ; no ninamoen me enil erakel, jisimutom ; no nísoten me, ban þoþ no nínien me ni fipeh, jikelat jįjaloom."

⁴⁴ Ńer þan bugo may guogol : "Ataw, nay jujugi ucaret ter marem mujogi, úni ajaora ter unamo enil erakel, úsomut ter úni ni fipeh, mbiban jirambenuti ?" ⁴⁵ Þan ñer aagil : "Maagen, ínje ilobul yo : nánonan no jikanut yo ace ni gutiom, hani afaņ me natitie, ínje faņaom jikanut yo." ⁴⁶ Ńer ubuge þan gujow bi ni gúteh gagu gábaerit me, bare bugagu gačol me, bu-go, þan gujow bi ni buronĵ babu bábaerit me. »

Egum firim yag bi emuh Yésu (Maruk 14.1-2 ; Lík 22.1-2 ; Saanĵ 11.45-53)

26 No Yésu aban me egiten gurim gaugu þe gal eligenil, naah ulagorol : ² « Jiffase búoh gunah gúuba guņaņoe min Paak yag ečigul. Ban Ańol Ara-fuhow þan abeni ni guńen bugan bi ebbanĵi n'ekurua. »

³ Ni tinah tautu, ufan uteņenaaw ni ufan Esúif yag n'guomunor ni fúľumet fafu fal afan uteņenaaw ámah ahu o guvoge me Kayafa. ⁴ N'gugamor bi ejoh Yésu ni mutuho ró, mbiban n'gumugol. ⁵ Nihi guoh : « Jamb'ujogalol me no gaggan gagu gutińe me, jambi gáguo gubaj n'ésuh yag. »

Aare ahu áyu me míčir matiņoe ni fuhow Yésu (Maruk 14.3-9 ; Saanĵ 12.1-8)

⁶ Nemme Yésu umuen Betani, yaņ ace áine o háhae ejogene gajaol Simonĵ, ⁷ ni baj ace aare alofol. Aare ahumu jibara jateþiteþ naogene jimmeņ míčir matiņoe másumut funnom, ban no Yésu aamme ni fitiń, aare ahu náulenol míčir mamu ni fuhow. ⁸ No ulagoraaw gujuh me dáuru, súmutil n'guoh : « Ehajen yauyu, nafa yo yag ? ⁹ Júene míčir maumu munnomeni síralam sammeņe, mbiban n'siseni galeh me. »

¹⁰ Yésu naffas gaþinoril, ban naagil : « Wa učile n'jini n'eyogen aare ahumu ? Waf waaro nakanom ! ¹¹ Galeh me, bugo, þan jibajil nánonan ni buru, bare ínje jilelom n'ebaj nánonan. ¹² Aare ahume náyu mee míčir mamu n'enilom bi gafoh gagu gúmbam. ¹³ Maagen, ínje ilobul yo : ni mof mamu þe, tánotan to Firim fafu Fásuťom me

fujag me evarei, þan may lobi mala wo aare ahume akan me ; mamu þan auno bi nánonan. »

Yudas nak'agum firim bi ni Yésu (Maruk 14.10-11 ; Lík 22.3-6)

¹⁴ Þurto, ace ni upotoraaw/upotora gaamme guńen ni gúuba, gajaol Yudas Isikariot, najow ak'atoh ufan uteņenaaw ¹⁵ min aagil : « Wa jįjaom esen ínje bakaner Yésu nalo ni guńenul ? » N'gugamor mala síralam saapiaþ sono ávi ni guńen min gusenol so. ¹⁶ Kábiriņ no, Yudas náni n'eņes no jáhor me bi ekanol nalo n'guńenil.

Yésu naboń guke ećokor Paak yag (Maruk 14.12-16 ; Lík 22.7-14)

¹⁷ Ni funah fafu fitiar fafu faa gaggan gagu gal unač waw wabajut me lévir, ulagoraaw n'gúkail guoh Yésu : « Tay numanĵe iki jucokori fitiń fafu faa Paak yag ? » ¹⁸ Naagil : « Jujow bi nende hari, n'ésuh yag ; jíčih n'juogol ínje afanul niege tinagom tulofe, ban yaņol þan itiń me Paak yag n'ulagorom dó. » ¹⁹ Ulagoraaw n'gukan wo Yésu alobil me, min ñer gućokor may fitiń fafu faa Paak yag.

Etińor Yésu ésola ni upotoraol (Maruk 14.17-21 ; Lík 22.21-23 ; Saanĵ 13.21-30 ; 1 Korent 11.23-25)

²⁰ No nučiga me gállim, Yésu nanamo ni bugo gaamme guńen ni gúuba n'gúni ni fitiń. ²¹ Bugo ni fitiń fafu, naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru þan annomenom. » ²² No guun me firim faufu, bugo þe ni mujogil náar bireg ánoan ni bugo nanamo erorenol aah : « Ataw, ínje þiaņ ? » ²³ Naagil : « An ahu árur me manur n'ínje gańenol ni biril babu, o ajae ennomenom. ²⁴ Maagen, Ańol Arafuhow ban ačet ti hiči me ya ni o. Bare matańo míni ni an ahu ajaol me ennomen ! Faņene jáari an ahumu jamb'abugi. » ²⁵ Ńer Yudas annomeneol me naagol may : « Afanóli, ínje þiaņ ? » Yésu naagol : « Nulob yo uban. »

²⁶ Bugo ni fitiń fafu, Yésu naņar ganač, násonien go, namusul go aban nagabor go ulagoraaw naagil : « Jiyab jitiń : úre enilom. » ²⁷ Mbiban naņar éremuma ; no nasal me Aláemit aban, nasenil yo naagil : « Jiyab jiremor buru þe : ²⁸ úre físimom, físim fafu faliņen me babuge babu bo Aláemit ajogor me ni bugan bugagu, fáyuťi me mala gaboket gal util waa bugan gammeņe. ²⁹ Inĵe ilobul yo : mat'ibbander ičoen bíńu bi funah fafu fo nijag me eremor ni buru ece evugul ni Jávi jaju jaa Þayom. »

³⁰ Þurto, n'gúfoń úfoń wal esal Aláemit, mbiban n'gúþur gujow mbaa firijaņ fafu fo guvoge me fal uoliv waw.

Yésu o n'egiten búoh Simonj Pier pan ajundenol

(Maruk 14.27-31 ; Lik 22.31-34 ; Saan 13.36-38)

³¹ Ñer Yésu naah ulagorol : « N'efuga yaue, buru pe pan jibbañ búsol sílamom bačigerul, ti Aláemit alob me ni Bahiçer babu, no naah me : "Pan iteh akoña ahu imuh, ban ubbarum waw wal ekore yay pan uvisor uban babu pe †." ³² Bare búsol eiloom ni gaçet me, pan iyabul gayonj mbaa Gálile. » ³³ Ñer Pier nañar firim fafu min aagol : « Hani bugagu pe gubbañe búsol, ínje mat'imus ibbañ búsol. » ³⁴ Bare Yésu naagol : « Maa-gen, ínje ilobi yo : n'efuga yaue réro, balama gáin guoh, pan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » ³⁵ Pier naagol : « Hani pan içet manur n'aw, mat'imus ioh iffasuti. » Bugagu ulagora poþ n'guyab dó bugo pe.

Yésu o n'galaw ni firijanj fafu fal uoliv waw

(Maruk 14.32-42 ; Lik 22.39-46)

³⁶ Þúrto, Yésu najow n'ulagorol dó bi tiñ talu to guvoqe me Getusemane. No guçih me, naagil : « Jurobo tale min ínje itos maa ike galaw. » ³⁷ N'ejaol, nájaenum Pier ni úpur Sebede gaamme gúuba. Þiout, gáholi ni gágogor ni sunonol. ³⁸ Ñer naagil : « Gaþinor gumugom iki biinumom búguo. Jinamo tale n'ínje ban jambi júmori me ! » ³⁹ Mbiban natos kan ráli maa, naya gújul aban náñuþ iki buulol buya n'ettam min alaw aah : « Þayom, júen me kano, nufaren éremuma yaue yaa sílam éraliom ! Bare mánoman nie, jambi wo ínje iman me ukano, bare til wo aw umañ me. »

⁴⁰ Mbiban nábbañul mbal ulagoraaw gúfaji bugagu ačigul natogil min gúmoe. Ñer naah Pier : « Buene ? Hani enamo jatiito manur n'ínje m'bámoit jújuut yo ? » ⁴¹ Jambi júmori, bare jilaw jambi julio ni gabut ! Biinum arafuhow nihi bumamañ ekan maaro, bare enilol nd'ebaj sembe. »

⁴² Yésu náutten atos ahalil to, aban nalaw aah : « Payom, íni me éremuma yaue yaa sílam éjuut éraliom ínje m'baremut yo, kan wo aw umañ me ukano ! »

⁴³ Nabbañ ábbañul ačigul natogil min gubbañe gúmori ; maagen mamu umoil úliilii gámori.

⁴⁴ Nabbañ ahalil to min atos, aban nalaw elaol éfat-ten n'elob gurim gagu ganur gagu. ⁴⁵ Mbiban, nábbañul mbal ulagoraaw naagil : « Juroñe n'gámori gagu ? Gáelo gom ? Juluj, tinañ talu tulofulo no Añol Arafuhow ajae me ebeni ni guñen utilaaw. ⁴⁶ Jiilo ujaal ! An ahu ajae me ennomenom nalofulo. »

Fujoh fafu faa Yésu

(Maruk 14.43-50 ; Lik 22.47-53 ; Saan 18.3-12)

⁴⁷ Yésu o n'elob yay, Yudas ñer, aamme ace ni uþo-toraaw gaamme guñen ni gúuba, načigul, ban nájaorul ni fitiman fámah faogene ufoje ni sugol. Bugan

† Juluj Sakari 13.7

bugaubugi, ufan utenjenaaw ni ufan Esuíf yay guboñulil. ⁴⁸ Yudas aamme n'ennomenol baje wo nalollil waamme : « An ahu o nijae me éllonj, ačila ; ju-jogol. » ⁴⁹ Ñer nafaen alof Yésu naagol : « Nisafi, Afanom. » Aban nállonj. ⁵⁰ Ñer Yésu naagol : « Apalom, waf waw waçili me n'újoul, ukan wo. » To bae-nah, bugagu gajaorulo me ni Yudas n'gúloful ban n'gualen gujoh Yésu. ⁵¹ Ñer, ace ni gaamen to me ni Yésu náñagul gafojeol ni gafon go ateh aroka ahu ala afan utenjenaaw ámah ahu aþirih gannu. ⁵² No Yésu ajuh me dáuru, naagol : « Ubbañen gafojei ni gafon go ! Uffas búoh an ajae me étuh gafoje, go gujaol me emuh. ⁵³ Nuoseh þiañ júut ilaw Þayom min aboñulom maer yaue uyonj wal emalaka wafañe wono guñen n'úuba ? ⁵⁴ Bare ikan mo me, bu ñer Bahiçer babu mbi bukano me, bo baah me maa pan ní ? »

⁵⁵ Þúrto, Yésu naah fitiman fafu : « Jujoulo n'ufoje ró ni sugol bi ekelom fujoh ti nihi ní me akana-maarat jikelo fujoh. Gunah émit pe ínje umuen n'eligen bugan bugagu ni gávi-Aláemit gagu, ban jujogutom. ⁵⁶ Bare dó pe dibabaj min mbi Bahiçer uboñer waw bukano. »

No ñer, ulagoraaw pe n'gujundenol to min gúþur gutey gukay.

Yésu bújonjor fujoj fafu fámah fafu

(Maruk 14.53-65 ; Lik 22.54-55, 63-71 ; Saan 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Gajoh me Yésu n'gújaenumol bi nende Kayafa aamme afan utenjenaaw ámah ahu, dó úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esuíf yay guomonor me. ⁵⁸ Þier nah'alagenulil ráli bi ró ni fúlumet afan utenjenaaw ámah ahu. Nak'anamo to upoyaaw guomme bi ejuh bu jae me éuñen.

⁵⁹ Ni tinañ tautu, ufan utenjenaaw ni fujoj Esuíf yay fámah fafu n'gúni n'eliþ bagitener baa jibij bájue bukan min Yésu amugi. ⁶⁰ Mánoman baje bugan gammeñe galige etegol sulob, bare jogut. Búsol, ni baj bugan gúuba gúkail guoh : ⁶¹ « Ahumu naage : "Níjue ifum gávi gagu gal Aláemit, iban nibbañ iteþ go ni gu-nah gúfaji." »

⁶² Ñer afan utenjenaaw ámah ahu nailo naah Yésu : « Mat'úbal wáfowaf ? Uunut sulob se so gulobe maa guya n'aw ? » ⁶³ Bare Yésu naþanor butumol. Ñer afan utenjenaaw ámah ahu naagol : « Nilobi yo ni gajow gal Aláemit aroñ me : ulobóli ter aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit. » ⁶⁴ Yésu naagol : « Aw fañai nulob yo. Ban poþ ínje ilobul yo : þúrto me maer pan jujuh Añol Arafuhow min anave ni gárib Aláemit-Sembe, ban pan jujugol áavul n'émit ni úpar waw. »

⁶⁵ No afan utenjenaaw ámah ahu aun me gurim gau-gu, naçaç bisimool ačila fañaol, aban naah : « Najele Aláemit. Wa mul ñer nusoholaale ugiteña guce ? Juune maer yaue gújel gagu go najel me. ⁶⁶ Bu ñer jipinore ? » N'guogol : « Þilopilo min açet. »

⁶⁷ No ñer, n'gumasenol ni buul ban ni gutegol sumoh. Bugaguil nihi gutegol simbej n'gúfohulorol n'guoh : ⁶⁸ « E Kirista, ulobóli paa ay ategi ! »

Pier o n'ecen gaa búoh ačila an om ala Yésu
(Maruk 14.66-72 ; Lík 22.56-62 ; Saan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Ni tinah tautu, Pier umuen tíyanj ni fúlumet fafu nanave. Ni baj ace n'urokaaw waarema alofulol naagol : « Aw may buru juomen me ni Yésu ala Gálile. » ⁷⁰ Bare Pier nacen bújonjor bugan bugagu pe naah : « Iffasut wa numanje elob. » ⁷¹ No naamme n'ejow mbaa gane-gen gagu bi épur, aroka ace aare mul najugol naah gaamen to me : « Ahume bugo guomen me ni Yésu ala Nasaret. » ⁷² Pier nabbañ acenj yo n'ebbat ró aah : « Iffasut áine ahumu. » ⁷³ Pio maa, gaamen to me n'gúloful Pier n'guogol : « Ti maagen, aw buru bugom : baloberi bigitenyogiten. » ⁷⁴ Bare Pier nanamo etaboro ni ebbat aah : « Iffasut áine ahumu. » To baenah, gáin n'guoh. ⁷⁵ Ñer naosen firim fafu fo Yésu alobenol me no naagol me : « Balama gáin guoh, pan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » Nápur tíyanj ban nanamo ukonj ni sembe n'eteh mahat ró.

Ejáenum yay yaa Yésu bi ni Pilat
(Maruk 15.1 ; Lík 23.1-2 ; Saan 18.28-32)

27 M'bujom mej, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay pe n'gújuh bugo pòoil firim faa jamuh Yésu. ² N'guhogol guban n'gunjarol iki gusen Pilat, afan ahu o bugaa Rom guban to me. †

Eteh mahat yay yaa Yudas ak'amugoro
(Mukanay 1.18-19)

³ No Yudas, aamme áine ahu annomen me Yésu, aun me búoh gujojoh bi emuh Yésu, nateh mahat ban nájaenum síralam sasu saamme ávi ni guñen ak'abbañen ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay, ⁴ ban naagil : « Injé ikane, nigengen an akanut waf ibet n'ečet ! » Bare n'guogol : « Wóli utumóli ulebo ! Dáru barokeri ! » ⁵ Ñer Yudas nabelen dó ni gávi-Aláemit gagu síralam sasu aban najow akay, púrto nak'amugoro árien.

⁶ Ufan utenjenaaw n'gumuken síralam sasu ban n'guoh : « Gúboñolal gusenut min mbi síralam sausu sitegori ni saa gávi-Aláemit gagu, mata dáuru bacam baa físim bom. » ⁷ Ñer n'gújuh firim fanur min gunjar so gunnom galah gagu go guvoge me "galah atepa-sibara", mbiban n'gúbahen go gukan guyah gaa sijao-ra. ⁸ Yo eçile galah gaugu n'gúvogi "galah gaa físim" bi funah faa jama. ⁹ Mo ñer gurim aboñer ahu Séremi gukanoe gaah me : « Gunjare síralam ávi ni guñen, saamme bacam babu baa funnomenol bo bugal Israel gujamor me min gubet bo mola, ¹⁰ ban n'gunjar so iki

gunnom galah atepa-sibara ahu, ti may Atúla alob mo me ††. »

Yésu bújonjor Pilat

(Maruk 15.2-5 ; Lík 23.3-5 ; Saan 18.33-38)

¹¹ Ñer n'gújaenum Yésu bújonjor afan mof mamu aamme Pilat. Ume narorenol aah : « Aw uomme ávi ahu ala Esúif yay ? » Naagol : « Aw fanjai nulob yo uban. » ¹² Púrto, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n'gunamo mul etegol sulob, bare ábalut hani jatiito. ¹³ Ñer Pilat naagol : « Aw pianj uunut sulob sause so gutegei maa ? » ¹⁴ Min Yésu ábalutol me hani ñanur, Pilat najahali nár.

Fítiman fafu fo n'erondopen Pilat min abbanj Yésu n'ekurua

(Maruk 15.6-32 ; Lík 23.13-43 ; Saan 18.39-19.27)

¹⁵ Emít-émit no gaggan gagu gaa Paak guçilo, afan mof mamu nah'ahalenilhalen amigel ni bugo gukul me, ahu o fítiman fafu fumañ me ahanulil. ¹⁶ Ban bajene ni gunah gaugu amigel ace o gajaol guunoe fanj, gajaol Yésu Barabas. ¹⁷ Nemme fítiman fafu ufu min fuomunore, Pilat naagil : « Ay ni ubuge gaamme gúuba jimañe ihanulul ? Yésu Barabas, ter Yésu o guvoge me Kirista ? » ¹⁸ Nalob mee mata naffase búoh físil fiçile min gújogul Yésu gusenol.

¹⁹ Pilat o min anave dó gutaliñe me bugan, aarol náboñul guogol : « Jamb'unogen me n'elob yay yal an ahumu akanut mee maarat mánoman ! N'efuga yauye nílalam fanj ni síyeut so níyeute iya ni o. »

²⁰ Ni tinah tautu, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n'gutuñen fítiman fafu min fuoh Pilat ahalenil Barabas, ban nakan Yésu naçet. ²¹ Pilat nabbañ narorenil naagil : « Ay ni bugo gúuba jimañe ihanulul ? » N'guogol : « Barabas. » ²² Natajen arorenil aagil : « Ñer Yésu, o guvoge me Kirista ahu, ikanol bu ? » Bugo pe n'guoh : « Abbanj n'ekurua ! » ²³ Naagil : « Min maarat may nakane ? » Bare bugo n'gufañ n'gúpibe fatiya guoh : « Abbanj n'ekurua ! » ²⁴ No Pilat ajuh me búoh ájuut to wáfowaf, ban épib yay efanefañ gájalo, nanjar mal naços guñenol bújonjor fítiman fafu naah : « Guñenom gukure ni físim fafu fal an ahume akanut mee wáfowaf. Babu ñer buru ! » ²⁵ Ñer bugan bugagu pe n'guoh : « Wáfowaf waja to me épurul n'eçelol mbi uya ni wóli ni gabugoróli ! » ²⁶ Ñer Pilat nahanulil Barabas. Mbiban, naboñ guteh Yésu gusoh gal ubanj, aban nasenil o bi eke ebbanj n'ekurua.

²⁷ Ekosombil yay n'gújaenum Yésu bi ró ni yanj afanil Pilat, ban fuyonj fafu pe fal ekosombil yay ni fúgolol fúharo. ²⁸ N'gúpurenenol wañol ban n'gukanol uce újugah. ²⁹ Púrto, n'gunjar ulaliñ waa sijen gueç fuganj guoðol ni fuhow, ban n'gusenol egol átuh n'gañenol

† Juluj bagitener babu baa Mácie 22.17

†† Juluj Séremi 32.9 ; Sakari 11.12-13

gárib. Guban n'guya gújulil bújonorol min gúfoholul guoh : « Jisafi, ávi Esúif yay ! »³⁰ N'gumasenol guban n'guyab egol yay gutegol ni fuhow.³¹ No gúfoholul me iki guþilo, n'guram wañ waw újugah waw wo gukanenol me, guban n'gubbañenol bisimool, mbiban n'gúþunnulol dó gújaenum bi eke ebbanól n'ekurua.

³² Bugo n'éþur ésuh yay, n'guemor n'ace áine ala ésuh yay yaa Siren gajaol Simon ; n'gukanol ni sembe nateb ekurua yay yaa Yésu.³³ No guçih me tiñ talu to guvoge me Golugota (dóemme "tiñ taa gasen"),³⁴ n'gusen Yésu biñu yáguñori n'erem yátalie bi marem ; no naçoen yo me, nalat yo marem.

³⁵ N'gubbanól n'ekurua yay, guban n'gulukor † bisimool.^{††36} Mbiban, n'gunamo n'gúniol n'gapoy.

³⁷ N'gunar jibabar n'guhiç ró waçil me Yésu namugi, waamme uwe : « Ume aamme Yésu, ávi ahu ala Esúif yay. » Mbiban n'gunar jibabar jauju gubban n'ekurua yay fatiya fuhoool.³⁸ Baje þoþ ukana-maarat gúba bugo gubban ni sukuruu manur ni o, ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol.

³⁹ Bugan bugagu gaamme n'égat nihi gúlis guhoil n'gujelol nímore n'guoh :⁴⁰ « Aw áju me ufum gávi-Aláemit gagu mbiban nubbañ utep go ni gunah gúfaji, uþagenoro þaa fuhoi ! Iní maagen aw uomme Añol Aláemit, kan úavul n'ekuruai ! »⁴¹ Ufan utenenaaw, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan Esúif yay, bugo þe may n'gunamo éfoholul guoh :⁴² « Nah'apagen bugan aban ájuut apagenoro ! Let açila ávi Israel nam ? Ñer áavul n'ekuruuol min úinenal ni o.⁴³ Let gafiumol n'Aláemit gom ? Kan ñer maer Aláemit ákail apagenol, íni me namañol ! Let naage o Añol Aláemit nam ? »

⁴⁴ Ukana-maarat bugagu bugo gubbanor me manur ni o n'gunamo may ejelol ti bugagu gujeleol me.

Eçet yay yaa Yésu

(Maruk 15.33-41 ; Lík 23.44-49 ; Saan 19.28-30)

⁴⁵ No tinah tirih me, emoç néavul ni mof mamu þoomo, ban néni to iki títigo.⁴⁶ No títigo me maa, Yésu náþib fatiya ni sembe aah : « Elí, Elí, lama sabahtani † ? »[†] Dóemme « Aláemilom, Aláemilom, wa uçile nujundenom ? »⁴⁷ Guce ni gaamen to me n'guunol ban n'guoh : « Aboñer ahu Elí navoge mee ! »⁴⁸ Ace ni gaam to me natey to baenah ak'anar jurocob, nájeben jo biñu yafire, aban nanar gapil nahoh jo ró añuren Yésu min mb'acot jo.⁴⁹ Bare bugagu n'guogol : « Unah, umundumal ujugal ter Elí þan ájoul ákiil apagenol. »

⁵⁰ Yésu nabbañ aya gáþib gámah, aban naçet.

⁵¹ Ni tinah tautu, gábil gagu gaminden me tiñ talu táñai me dó ni gávi-Aláemit gagu n'guçaço kábiriñ fatiya go bi n'ettam go gukan uþeñ úba. Ni tinah talu

† elukor : dóemme eñagor usos. †† Ni bahiçer bice bitinar, firim faufe may ufu ró : MAMU FIRIM FAFU FO ABOÑER AHU ALOB ME N'FUKANO FAAH ME : « GUGABORE BISIMOOM, BAN GULUKORE GAÑOM GAA FATIYA. » (Juluj Ufóñ 22.19.) ‡ Juluj Ufóñ 22.2

tanur tatu, ettam yay negoror, ban sival sasu ni sireñ.⁵² Ñer guyah gagu n'gúfogulo ban gammeñe ni gáinen me n'Aláemit gaçelen me n'gúbbañul gúni m'buroñ,⁵³ ban n'gúþurul n'guyagil. (Púrto gailo Yésu ni gaçet me, n'gunogen dó Yéusalem, yaamme ésuh yay yanab me, dó bugan gammeñe gujugil.)

⁵⁴ Afan ekosombil yay ni buganol gaamme n'gapoy Yésu manur ni o n'gujuh gagoror ettam yay ni wabaj me þe ; ñer n'gúholi náar, ban n'guoh : « Maagen mamu açila aamme Añol Aláemit ! »

⁵⁵ Bajene þoþ waare gammeñe gaiye ráli n'gúni n'eluj ; bugo gulagenulo me Yésu kábiriñ Gáilele nihi gucokorol nímore.⁵⁶ Ni baj ni bugo Mari ala ésuh yay yaa Magudala, ni Mari jaw Saak bugo ni Susef, ni may jaw guñol Sebede.

Gafoh Yésu

(Maruk 15.42-47 ; Lík 23.50-56 ; Saan 19.38-42)

⁵⁷ No tinah tujon me, ni baj ace áine gajaol Susef áþullo Arimate ájoul ; áine ahumu nasanutetsanumet, ban o þoþ alagora Yésu aamene.⁵⁸ Najow ak'atoh Pílat min ácinol efuluñ yay yaa Yésu. Ñer Pílat naboñ gusenol yo.⁵⁹ Susef nanar gábil gajaha min ággub efuluñ yay,⁶⁰ aban nabañ yo ñáaru fuyah fuvugul fo naoge bi ni o fañaol faam n'gacaç erijañ †† ; mbiban nábaken fuval fámah atoj gánonum fuyah fafu, aban nakay.⁶¹ Mari ala Magudala ni Mari ahuo ubugien to n'gurove gúþimbor fuyah fafu.

⁶² Tihalen fo, faamme fíiyay Esúif yay, ufan utenenaaw ni *Eþárisie* yay n'gujow manur bi nende Pílat⁶³ guçih n'guogol : « Afanóli, wóli juosene búoh abija ahumu, no naamen me m'buroñ, naage tale gunah gúfaji þan ailo ni gaçet me. ††64 Aþ'umañ þaa usen búoh fuyah fafu fupoi bi ni funah fúfatten ! Kanut mo, ulagorol gújue gújoul iki gúkuet efuluñ yay, mbi þúrto n'guoh ésuh yay nailoe n'gaçet me, ban jibij jauju júso-la jo jijae me efan gaarat jítiar jaju. »⁶⁵ Pílat naagil : « Yoo. Jinar ekosombil bugaubuge bi gapoy gagu. Jujow, ban jikan min fuyah fafu fupoyi ti júju me. »⁶⁶ Ñer n'gujow iki gukan gapoy gagu gaa fuyah fafu : n'gumundum gunar fuval fafu gutoj fíþ gánonum fo, guban n'gukan to fúffasum mbi an agor n'guffas. Mbiban n'gubañ to upoya.

Fuyah fafu furakel fafu

(Maruk 16.1-10 ; Lík 24.1-12 ; Saan 20.1-10)

28 No fíiyay Esúif yay fúgat me uk'uomal ni bujom babu baa funah fitiar fal esemen yay ††, Mari ala Magudala ni Mari ahuo n'guke bujuh fuyah fafu.

†† fuyah faam n'gacaç erijañ : No, Esúif yay ndi guoh n'ettam min gufoh sufuluñil. Þan guoh ni gacaç fuval fámah gasun dó gujaa me eban efuluñ yay, mbiban n'gúfakenul fuval fice gutoj gánonum gagu. †† Juluj Mácie 12.40 ; 16.21 ; 17.23. ††† funah fitinar fal esemen yay : Funah faufu funogonogor ti fígindiñ fafu faa gunah éjola.

² Piout, ettam yay negoror gagoror gámah ; ni baj amalaka Aláemit áavul fatiya émit ákail ábaken fuval fafu alalen, aban narobo ni fo. ³ Ganogorol n'gunanno ti baijer émit, bisimool m'bútuen par ti bíbil. ⁴ No upoy-aaw gujugol me, n'gújuhulo bireg n'gulo ti bugan gaçêçet. ⁵ Bare amalaka ahu naah waareaw : « Jambi júholi ! Niffase búoh Yésu o gubbanj me n'ekurua jijese. ⁶ Alet tale ; naiye ni gaçet me ti nape me nalob yo ! Jújoul juluj tiñ talu to gubanjenol me, ⁷ mbiban n'jujow cab iki juoh ulagorol naiye ni gaçet me, nayabil gayonj mbaa Gálile, bo pan gujugol me. Gurim gaugu nibaje bi elobul. »

⁸ Ñer waareaw n'gukay ni majase guhat fuyah fafu ni gáholi ró, bare pəpə ni ésumay ró yámah, ban n'gutey guke egiten ulagoraaw elob yauyu. ⁹ To baenah, Yésu fañaol nájoul guemor aban naagil : « Nisaful ! » N'gulo-fo, ban n'gulo to ni guolol min gunamo emigeletol. ¹⁰ Ñer naagil : « Jambi júholi ! Jujow iki juoh gutiom gujow bi Gálile ; bo pan gujugom me. »

Bagitener babu bal ekosombil yay

¹¹ Waareaw n'ejow yay, guce ni ekosombil yay gaa-men me ni gapoy fuyah fafu n'gunogen n'ésuh yay, guçih n'gugiten ufan utenjenaaw wabaj me pə. ¹² Ñer

ubuge n'guomunor manur n'ufan Esúif yay min gujoj, guban n'gusen ekosombil yay síralam sammeje ¹³ n'eogil nímore : « Mbi juoh bugan bugagu ulagora Yésu gukelo ni fuh gúkuet efuluñol buru n'gámori. ¹⁴ Iní me afan mof mamu nakae aun yo, wóli pan jiffas bu jijae me elobol iki jugoñol jamb'ayogenul. » ¹⁵ Ñer ekosombil yay n'gunar síralam sasu, ban ni gukan may ti gulobil me. Maumu, bagitener baubu bvisor me n'Esúif yay, ban guce ni bugo guroñ bo n'éinen bi fuh nah faa jama.

Yésu o n'érañul ulagorol

(Maruk 16.14-18 ; Lík 24.36-49 ; Saan 20.19-23 ; Mukanay 1.6-8)

¹⁶ Ñer ulagoraaw gaamme guñen ni an anur n'gujow bi ni firijan fafu baubu Gálile fo Yésu alobil me mala fo. ¹⁷ No guçih bo me, n'gujugol, ban n'guya gújul bújoñorol n'gumigeletol. Bare guce ni bugo n'guroñ pan n'etehumor jatiito. ¹⁸ Ñer Yésu nalofulil aban naagil : « Niyayab sembe sánosan fatiya n'émit ni babe n'ettam. ¹⁹ Jujow ñer ni súsuh sasu pə saa mof, jikanil n'gúni ulagorom, ban ni jíbatiseil ni gajow gaa Paaya ni Añolol ni Biinum Banabe. ²⁰ Jiligenil ékanum wo niligenul me pə. Jiffas búoh : ínje umu nánonan ni buru bi no mof mamu mujae me eba. »

MARUK

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Elébur yauye Maruk nahiçyohiç bi n'éjangaraay galelen me bugo ðe Esúif gúttut. Yo eomme ewansil yay yafañ me n'éreore sasuso saamme sífaji. Ebajut to lobi mala fiñile Yésu. Ebajut ðoð balober bahulie baa Yésu. Bare til egitengiten bagitener bammeñe baa bíemor, bal esen úsota gahoy ni baa síceñor. Ticeto egitengiten báðajuler balet dó ni sasu siewansil.

Ewansil yay yaa Maruk enabennaben bajaer babu baa siewansil sasu saa Mácie ni Lík. Ni buju babu bala yo egitengiten búoh Yésu aamme (Maruk 1.1). Mb'uçigal ni fúbanum yo, Añol Aláemit nabbañi n'ekuraa min açet (Maruk 15.39).

Ni gañas gagu gátiar gagu gal élebur yay (Maruk 1.1–8.26), Yésu amañut min bugan bugagu gufaen guffas o aamme ay. Nah'asen gahoy úsotaaw, náh'ápuren siseytane sasu ni bugan bugagu, nah'alob ni sembe sámah ró. Bugan bugagu nihi gurorenor ñer guoh : « An ahumu o aamme ay ? » Bare Yésu naah bugan bugagu gajoh me búoh guffasol : « Jambi jigiten ánoan ínje iomme ay. »

Gañas gagu gátuten gagu gal élebur yay (Maruk 8.27–16.20) gukakan min fasi bu Yésu áamum me Añol Aláemit. Bugan bugagu bugaa no guruhenenruhen bugan bugagu búgamah bugagu gajogi me maageima ti úlaemit. Bugan bugabugi búgamah bugagu nihi gukanenkan waf wajahaliene, gúpiraenete, nihi guteb ebeñ ni mataño mánoman.

Bare Yésu hani min áni me arafuhow, o bae Añol Aláemit nam. Ulagorol to baenah gujogenut yo iki gujunden Yésu tinah talu to nabelei me n'éçet. Afan ekosombil ace no najuh me Yésu aam n'éçet naah : « Aíne ahumu maagen Añol Aláemit omene ! » (Maruk 15.39)

Gavare gagu gaa Saañ Batis

(Mácie 3.1 ; Lík 3.1-18 ; Saañ 1.19-28)

1 Firim fafu fásu me faa Yésu Kirista, Añol Aláemit, maa fiçili. ² N'élebur yay yal aboñer ahu Esai, Aláemit naage :

« Pan iboñ ájaenumaom gahonjen ayabi gayoñ min mb'atenjen bulago babu bi n'aw †. »

³ « Firim fúpureul baubu n'eparandañ yay nihi fuoh fatiya :

“Jitenjen fukaen bi ni Ataw !

Jiyaol ulago waçole †† !” »

⁴ Ajáenuma-gahonjen ahumu o aamme Saañ Batis. Babu ni gafit gagu gámah gagu nápuullo nah'avare bugan bugagu naagil : « Jíbahen bakanerul min íbatiseul, min mbi Aláemit aboketul utilul. » ⁵ Bugaa mof mamu ðe maa Yúde bi ni bugaa Yérusalem ró ðooil nihi gujow gutogol bo, ban n'gugiten utilil bújoñor ésuñ yay ðe, min ñer Saañ ábatiseil ni fal fafu faa Suruden. ⁶ Saañ ahumu bisimool ni bufal eñokombo bucokori, ban nah'ahogo gasinja gaa gabañ ni fuhoñolol. Uja-

† Juluj Malaki 3.1 †† Juluj Esai 40.3

men-émit ni múhum maa baha nah'atiñen. ⁷ Nah'avare aah : « An ahu afañom me sembe fúf umu n'éjoul búsolom, ban ínje ipilout bi éñuð ijat unew sidalaol. ⁸ Injë ni mal níbatiseul, bare açila ðan ábatiseul ni Biinum Banabe. »

Sañ o n'gábatise Yésu

(Mácie 3.13–4.11 ; Lík 3.21-22 ; 4.1-13)

⁹ Ni gunah gaugu, Yésu nápuurul Nasaret ni mof mamu maa Gálile ákail Saañ ábatiseol ni fal fafu faa Suruden. ¹⁰ No Yésu aamme n'épuurul ni mal mamu, najuh émit yay épegulo, ban Biinum Banabe m'búavul birembor ni o ti gálab. ¹¹ Ni baj firim fúpuurul n'émit fuoh : « Aw uomme Añolom o nifañ me níbbolie ; ésumayom ðe ni aw yom. »

Seytane o n'élingen Yésu

(Mácie 4.1-11 ; Lík 4.1-13)

¹² To baenah, Biinum Banabe m'biilen Yésu ajow bi ni gafit gagu gámah gagu. ¹³ Nanamo bo gunah úvi gúuba (40) ; ban ni gunah gaugu, Seytane náh'álingen gá-

nen gagu gola. Narobo bo o ni súnuhurenj sasu saa baha, ban emalakaay nihi gucokorol bo.

Yésu o n'évoh ulagorol gútiar
(Mácie 4.12-22 ; Lík 4.14-15 ; 5.1-11)

¹⁴ Ni gunah gaugu, n'gújoh Saanj Batis gúrur ni fipeh. Þúrto, Yésu najow bi Gálile ; navare bo Firim fafu Fásu sum me fal Aláemit. ¹⁵ Nah'aah : « Tinah talu tabeli me tiçige, Jávi Aláemit julofulo ! Jihat bakanerul baarat me min jíinen Firim fafu Fásu sum me ! »

¹⁶ Funah fice, Yésu o n'ejow galam *fal fafu fáþurur me / fal fáþurur* faa Gálile, najuh umbala gúuba, Simonj ni atiol Andere, gubet simbalil dó ni fal faufu. ¹⁷ Naagil : « Jújoul jilagenom, ban þan ikanul jíni umbala bugan. » ¹⁸ To baenah, n'guhato simbalil min gulagenol.

¹⁹ No Yésu abbañ me atos ráli maa, najuh Saak ni atiol Saanj, guñol Sebede, gúni m'busanail n'gaheten simbalil. ²⁰ To baenah navogil ; n'guhath þail ni urokaaw dó ni busana babu min gúþurur gujaor ni Yésu.

Yésu náþuren eseytane ni an
(Lík 4.31-37)

²¹ Þúrto, Yésu ni ulagorol n'gújow bi n'ésuh ece yo guvoge me Kaþerinaum. No *fíiyay* Esúif yay fiçih me, Yésu nanogen ni *yanj yay yaa galaw / yanj yay galaw*, aban nanamo éþajul ésuh yay gurim Aláemit. ²² Bugan bugagu n'gújahali baligenerol fanj, mata naligeneligen ti an ayabe sembe, búli ni wo úþajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guligen me.

²³ Bajen dó ni yanj yay yaa galaw ace áine o eseytane enone ; áine ahumu náþib aah : ²⁴ « Yésu ala Nasaret, wa numanje ni wóli ? Nukelo jabanóli ? Niffase ay nom : An ahu anab me ala Aláemit. » ²⁵ Yésu nannur yo aah : « Uþanor, ban núþur cab n'áine ahumu ! » ²⁶ Ñer eseytane yay nekan áine ahu nailo avenjeñor, mbiban néþur ni o n'eya nímore gáþib gámah. ²⁷ Bugo þe gajahali n'gunonil iki nihi gurorenor guoh : « Dáuru wa uomme úru ? Baligener mul bice buvugul bal an ayabe sembe ! Hani may siseytane sasu nihi súttun wo nalobe so me. » ²⁸ Ñer gajaol n'gufaen guuno ni mof mamu þe maa Gálile.

Yésu o n'esen gahoy aol Simonj Pier ni guce þoþ gammeñe

(Mácie 8.14-17 ; Lík 4.38-41)

²⁹ No Yésu áþullo me ni yanj yay yaa galaw, najow bi yanj Simonj ni Andere, manur ni Saak ni Saanj. ³⁰ Tokor aol Simonj aarema umuen dó min afiye bújusa bajogerol ; n'gufaen gulob Yésu mola. ³¹ Ñer Yésu nalofol, najogol n'gañen ailen, ban bújusa babu m'búþur to baenah ni o, min ñer aare ahu anamo ecokoril.

³² Mb'uçiga gállim, no fibiñel fulo me, n'gunjallol úso-taaw þe ni bugagu bugo siseytane sunogen me. ³³ Es-

uh yay þe n'gúþurur gúkail guomunor to bújonjor ganegen yanj yay. ³⁴ Ñer Yésu nasen gahoy bugan gammeñe bugal úsomut wábuliore. Naham þoþ siseytane sammeñe, ban nemme siffasol, ahalut so min sulob.

Yésu o n'ejow Gálile þooyo
(Lík 4.42-44)

³⁵ Tinahurab, to m'basarerut, Yésu nailo aban náþurur ajow bi tiñ talikoe ak'anamo bo galaw. ³⁶ Simonj ni bugagu gaamen to me ni o, no guiyulo me, n'guilo gulipol. ³⁷ No gujugol me, n'guogol : « Bugan bugagu þe aw gulipe mee ! » ³⁸ Naagil : « Utosal mbaa sasu sú-suh salof me yaue, tima nivare bo may ; mata dáuru diçile níjoul. » ³⁹ Þúrto, najow mof mamu maa Gálile þoomo, nah'avare ni sañ sasu saa galaw n'eham siseytane sasu nímore.

Yésu o n'esen gahoy an ala háhae
(Mácie 8.1-4 ; Lík 5.12-16)

⁴⁰ Funah fice, ni baj ánaine o háhae ejoge ájoul atoh Yésu. No nalofol me, nalo aya gújulol naagol n'efotenor dó : « Umanj me, nújue ukanom nihoy ijañ ti no ! » ⁴¹ Yésu enilol nerum áine ahumu bireg naalen gañenol agorol naagol : « Yoo, nimanje. Uhoy ujañ ! » ⁴² To baenah háhae yay néþur ni o, ban nakur. ⁴³ Ñer Yésu nabbañenol akay n'éçafol táñi nímore ⁴⁴ aah : « Ukánum ! Jamb'ulob yo me ánoan, bare ujow iki atenje-na ahu ajugi, ban nukan bíteñen babu bo gúboñ gagu gaa *Móis* gulob me, min ugiten ésuh yay búoh nuhohoy. » ⁴⁵ Bare áine ahu no náþullo to me, nanamo eamben fatiya elob yay aban babu þe, bireg Yésu abbañut áju anogen n'ésuh m'babbuyut. Ñer náh'átij babu tíyanj tiñ talikoe, bare mánoman, bugan bugagu nihi gúþurur ulam waw þoowo íkiil gutogol.

Yésu o n'ekan abofoa nahoy
(Mácie 9.1-8 ; Lík 5.17-26)

2 Þúrto gunah guman, Yésu nábbañul bi Kaþerinaum. Bugan bugagu n'gufaen guun búoh umu súndo ² min gúteil fuyonj íkiil guomunor dó, bireg gureut hani to n'gánonum gagu. Yésu nanamo egitenil Firim fafu Fásu sum me. ³ Ñer ni baj wáine gubbagir gútebul an abofoe mbaa ni o. ⁴ Nemme gújuut guçih to naamme mala jammeñ jaju jaa bugan bugagu, ñer n'gúhافل bimilum babu bíþimbor to Yésu ailo me, guban n'gúannul n'élú yayu abofoa ahu ni gapeh gagu dó nafileni me. ⁵ No Yésu ajuh me gáinenil, naah abofoa ahu : « Añúm, utili uboketiboket. »

⁶ Bajene úþajula gúboñ Aláemit ganamoen to, ban nihi guþinor guoh : ⁷ « Áine ahumu bu nájue alob mee ? Dáuru gújel Aláemit ! Arafuhow ay ájue aboket util, íni let Aláemit bareol ? » ⁸ To baenah, Yésu naffas gaþinoril min aagil : « Wa uçile n'jibaj gaþinor ti gagu ? »

⁹ Julobom þaa, eoh abofoa ahu "Utili uboketiboket," ter eogol "Uilo, unjar gapegi min ujow," wa ufaŋe ésum elob ? ¹⁰ Bare waf wanur nimaŋe jiffas : *Añol Arafuhow* nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util bugan bugagu. » Naban nábahe mbal abofoa ahu naagol : ¹¹ « Injé ilobi yo, uilo nuŋar gapegi min uot bi yaŋi. » ¹² Ñer to baenah, abofoa ahu nailo, naŋar gapegol aban náþur bújoŋoril bugo þe. Gajahali gámah n'gunonil bireg n'gunamo esalen Aláemit nihi guoh : « Júmusut jujuh waf ti wauwu. »

Yésu o n'évoh Lévi bi éni alagorol

(Mácie 9.9-13 ; Lík 5.27-32)

¹³ Þúrto, Yésu nabbañ áþur ajow bi galam *fal fafu fáþurut me / fal fáþurut* faa Gálile ; ñer fítiman fafu þe ni fújouf futogol bo min anamo gavareil. ¹⁴ No natos me maa, najuh ace áine gajaol Lévi, áþur Alife, arobo to nah'ayab me búalen. Yésu naagol : « Ulagenom ! » Ñer Lévi naiyul alagenol.

¹⁵ Búsol, Lévi navoh Yésu ni ulagorol fitiñ yaŋol, manur n'uyaba-búalen gammeŋe, ni bugan bugo ujail uhajene may ; maagen bugan gammeŋe ti bugaubugi ubuguen n'elagen Yésu. ¹⁶ Ñer úþajula gúboñ Aláemit bugagu bugaa gayoŋ gagu gal *Eþárisie* yay, no gujugol me áni n'etiñor ni bugan bugaubugi, n'guoh ulagorol : « Wa uçile náni n'etiñor n'uyaba-búalen bugagu ni bugagu utila ? » ¹⁷ Nemme Yésu naune wo gulob me, naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil guŋese ásotena, bare til úsotaaw. Mo may ijoulat bi evoh bugan bugagu gaçol me, bare til utilaaw. »

Yésu o n'éþajul mala baor

(Mácie 9.14-17 ; Lík 5.33-39)

¹⁸ Funah fice, ulagora Saanŋ Batis ni Eþárisie yay n'gúni m'baor. Ñer bugan guce n'gúkail guoh Yésu : « Wa uçile ulagora Saanŋ Batis ni Eþárisie yay nihi guor min búguiya mati nihi guor ? » ¹⁹ Yésu naagil : « Jíinene þiaŋ búoh funah faa búyabo, ubuge ayaba ahu gújue þiaŋ guor açila baamer to ni bugo ? Nánonan no naroŋ to ni bugo, gújuut guor. ²⁰ Bare funah fice þan fiçigul no gujae me eram ayaba ahu n'guñenil ; no ñer þan guor me.

²¹ An nd'aŋar gaçaç gavugul gal épis ateh gaþoroh ni bisimo bufan ; akan mo me, gaçaç gagu gavugul gagu þan gunoçul gafan gagu min til ñer élu yay efaŋ gauŋ. ²² An nd'aoren þoþ bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu þan bufaç so min ñer so þooso súbburi. Bare til níh'íni mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu. »

Yésu nafafaŋ funah fafu faa fíiyay

(Mácie 12.1-8 ; Lík 6.1-5)

²³ Funah fice faa *fíiyay*, Yésu ni ulagorol n'gúni n'esat ulah waw. Bugo n'ejow yay, ulagorol n'gunamo eheŋ gukoñ gagu. ²⁴ Ñer Eþárisie guce n'gúkail guogol : « Aþaa uluj ! Wa uçile ulagorai n'gúni n'ekan waf wo gúfirene funah faa fíiyay ? » ²⁵ Naagil : « Buru til júmusut jijanga wo *David* akan me funah fice no bieþ bujogil me, o ni galageneol me ? ²⁶ Leti nanogenogen ni *Fúggut* Aláemit, gannay gagu go Abiatar aamen me afan uterþenaaw, aban náŋarul unaç waw wo gúji ró me Aláemit gutiñ açila ni galageneol me ? Ban unaç wauwu uterþenaaw bugo bareil guote gutiñ wo. »

²⁷ Aban naagil : « Fíiyay fukanikan bi ni arafuhow, bare let arafuhow akani bi ni fo. ²⁸ Yo eçil me Añol Arafuhow o aamme afan ahu ala fíiyay fafu fololal. »

Yésu o n'esen gahoy an ahaje ni gañenol

(Mácie 12.9-14 ; Lík 6.6-11)

3 Funah fice, Yésu nabbañ anogen ni *yaŋ yay yaa galaw / yaŋ yaa galaw*. Ni baj ró ánaine ace ahaje ni gañenol. ² Ñer Eþárisie yay gaam dó me n'gunamo elujor Yésu ter þan asenol gahoy funah faufu faamme faa fíiyay, min mbi gúju gújogumol ni yo. ³ Yésu naah áine ahu ala gañen gagu : « Uilo tautu bújoŋor ésum yay þe. » ⁴ Aban naagil : « Wa gúboñ gagu gulobe ekan funah faa fíiyay : maaro ter maarat ? Eþagen buronŋ an ter ehalol naçet ? » N'guþanor to cem. ⁵ Ñer Yésu ni mujogol mala muak uinumil. Nailo abbaŋil gúçil ni bitiña-fiiñ dó, aban naah áine ahu : « Uraw þaa gañeni ! » Naraw go, ban n'guhoy to baenah. ⁶ Ñer Eþárisie yay n'gúþur tíyaŋ, n'gufaen gujugor to ni majase ni bugaa gayoŋ gagu gaa Herod bi effas bu gujae ekan min gunemen Yésu.

Fítiman fámah ni fulagen Yésu

⁷ Þúrto, Yésu nañago abbañen mbaa *fal fafu fáþurut me / fal fáþurut* faa Gálile n'ulagorol dó. Fítiman fámah ni fulagenol, faa bugan gáþullo Gálile, Yúde,

⁸ Yérusalem, Idúme, súsum sasu saamme ñagagu fal fafu faa Suruden, ni ulam waw waa Tir ni Sidonŋ. Fужoulojow bi ni o, mata fuuwun wo nakane me þe. ⁹ Ñer Yésu naah ulagorol gulipulol jisana jini n'guñenol, mamu jambi fítiman fafu fugogenol. ¹⁰ Maagen mamu, nemme násotenesoten bugan gammeŋe, bugan bugagu þe gásomut me nihi guvunorul mbal açila bi egorol. ¹¹ Bugan bugagu bugo siseytane sulo me gujugol me, ni sikanil n'guya gújul bújoŋorol n'gúþib fatiya guoh : « Aw uomme Añol Aláemit ! » ¹² Bare o nah'anur so táñi bi éfiren so jambi súþunnol n'ésuh.

Yésu o n'éçob upotoraol

¹³ Mbiban, Yésu najiñ n'eriñ ece yaamen galam gau-gu ; navoh bugo namañ me n'gújow gutogol dó.

¹⁴ Naçob ni bugo bugan gono guñen ni gúuba gajae me éni to ni o, ni ðoð bi eboñil guke gavare, ¹⁵ ni sembe sasu ró sal eham siseytane sasu. ¹⁶ Bugo naçob me, ujail uwe : Simoñ, o natajen me gajow gagu gaa Pier, ¹⁷ Saak ni atiol Saañ, guñol Sebede, bugo nasale me Boaneruges, dóemme "guñol fuparanu", ¹⁸ Andere, Filip, Barutelemi, Mácie, Toma, Saak añol Alife, Tade, Simoñ atigena † ahu ¹⁹ ni Yudas Isikariot, ajae me en-nomen Yésu.

Yésu o n'épajul mala siseytane sasu

(Mácie 12.22-32 ; Lík 11.14-23 ; 12.10)

²⁰ Mbiban n'gúbbañul bi ni yañ yay. Fítiman fafu ni fubbañ fuomunor iki gubajout bi fitiñ. ²¹ No buganol guun yo me, n'gújoul bi ejogol gújaenum ni sembe, mata n'gapinoril naliolio.

²² Ni baj úpajula gúboñ Aláemit gápullo Yéusalem guoh : « Belisebul, aamme afan siseytane sasu, aam ni o ; o açile náju nah'aham so. » ²³ Ñer Yésu navogulil, nañar búnogor nalob ni bugo aah : « Bu Seytane ájue aham Seytane ? ²⁴ Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju ðan jinemo. ²⁵ Ban may bugan gagume yañ gutigenoro me, yañ yauyu ðan enemo. ²⁶ Iní me maagen Seytane naiyuloilo bi etigenoro, kan nagabogabor, ban añumut eþio ; mola ñer mubae.

²⁷ An ájuut anogen ni yañ yal an abaje sembe ák'ákuet ró fubajol o m'bamundumut ajogol ahoh ; aban me, no ñer ðan áju me ákuet waamme ni yañ yay.

²⁸ Maagen, ínje ilobul yo, util waw ðe wo bugan bugagu gukane me újue uboketi, ti ðoð ujel waw wo gujel me guya n'Aláemit. ²⁹ Bare an ajel me Biinum Banabe, an ahumu mát'ámus ayab gaboket ; nabaje gatil go mati gúmus gunemo. »

³⁰ Yésu nalobil mee mala min guoh me eseytane eom ni o.

Guti Yésu ni jaol

(Mácie 12.46-50 ; Lík 8.19-21)

³¹ No jaw Yésu ni gutiol guçilo me, n'guilo bo tíyan min guboñ guvogulol. ³² Fítiman fafu funamonamo fúgolol fúharo ; ni baj an aagol : « Uutten þaa, jai, gutii ni gúluni ubugi tíyan, ban aw gumañe bujuh. » ³³ Yésu naah : « Ay aamme jaom ? Bugay guomme gutiom ? » ³⁴ Mbiban, nailo aluj abosor bugan bugagu ganamo me gúgolol, aban naah : « Jaom ni gutiom fañ bugo

guomme ubuge : ³⁵ ánoan akane wo Aláemit amanñ me, an ahumu o aamme atiom, álinom, jaom. »

Búnogor babu baa sittam sasu dó euh yay elo me

(Mácie 13.1-17 ; Lík 8.4-10)

4 Púrto, Yésu nabbañ anamo gavare galam *fal fafu fápurut me / fal fápurut*. Fítiman fámah ni fúkail fuomunor to ni o bireg nájuþo ni busana min atos ahat fibil fal fafu. Fítiman fafu þofo fo ni fíni bo galam fal fafu. ² Ñer nañar búnogor min avareil waf wammeñe nah'aagil : ³ « Juutten ! Baje abela-euh ace ápullo bi eke ebet euh. ⁴ O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; upu waw n'úkail utiñ yo ðe. ⁵ Yayuyo nelo tiñ taa sival, to eus emmeñt ; nefaen eil mata guar yo gújuut gunogen síki. ⁶ Bare no tinah talu tirabulo me, nepab ehay kak mala min guar yo gujout me síki. ⁷ Eceyo yo nelo tiñ taa sijen. Sijen sasu ni síbbagul iki súnumen yo, min ñer etogut ebuh mitiñ. ⁸ Ece nelo ni mof maaro ; eçila nebbah wári iki ebuh mitiñ mimmeñ : uhager uce n'ubugor wono ávi ni guñen, uce úvi gúfaji, wawu ekeme. » ⁹ Mbiban Yésu naah : « An abaj me gunnu gal eun, aun. »

¹⁰ No guñaño to me bugo bareil, o, galofol me ni ulagorol gaamme guñen ni gúuba, ubuge n'gurorenol mala únogor wawu wo nalob mee ni wo. ¹¹ Naagil : « Buru Aláemit nájiulji min júju juoh firim fafu faa Jáviol fásiki me ; bare bugagu gábuli me ni buru, waf waw ðe únini ni bugo ti urej tíj to. ¹² Maagen Bahiçer babu buoge :

"Mánoman guluje, mati gujuh,
mánoman guuttene, mati gujoh,
dó ðe jambi funah fice n'gúbbañul mbal Aláemit
min guyab gaboket gal utilil ††." »

Yésu o n'egiten búnogor babu baa sittam sasu

¹³ Yésu natajen aagil : « Jujogut wo búnogor baube bulobe ? Bu ñer jijae éju juoh wawu únogor ? ¹⁴ Yoo. Abela euh yay, Firim fafu Fásu me naam n'eroh.

¹⁵ Bugan bugagu bugo guomme ettam yay. Gaamme ti galam bulago babu dó firim fafu furogi me, bugo guomme gayañ me eun fo, bare ñait Seytane naçigul min áþuren warogi me ni bugo. ¹⁶ Bugagu gaamme ti tiñ taa sival, bugo guomme gaun fo me, ban n'gufaen guyab fo to baenah n'ésumay ró, ¹⁷ bare fiilut guar ni bugo ; bugo bugan bugom gañumut eþio : no sílam sasu ni gálatien gagu sijae me eçigul mala firim fafu, n'gufaen gubelen gáinenil. ¹⁸ Bugaguil gaamme ti tiñ taa sijen, bugo guomme gaun fo me, ¹⁹ mbiban gapinor gagu gaa buron be, gásibo fubaj, eliþ másume mánoman ni síkail súnumen fo min fújuut fubugor ni bugo. ²⁰ Bugaguil gáni me ti mof maaro, bugo guomme gaune fo me, n'guyab fo wári mbiban,

† atigena : Simoñ ni gupalol Esúif guce, bugo gumañen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.

†† Juluj Esai 6.9-10

n'gúnjarul ni buroñil waf waaro wammenje ti emano : uhager uce n'ubuh wono ávi ni guñen, wawu úvi gúfaji, ucewo wono ekeme. »

Búnogor babu bal ejaña yay

(Lík 8.16-18)

²¹ Yésu nabbañ aagil : « An nah'asaesaen ñian ejaña mbiban nañar yo árur n'elap ter fattam bura ? Leti ñan aremben yo n'ebamba ? ²² Bajut waf wakopeni wañumuti egiten ; bajut waf wafuli wañumuti épuren ni mananno. ²³ An abaj me gunnu gal eun, aun. »

²⁴ Natajen aagil : « Jikan to uinumul ni wo juune me. Galigum gagu go jijae me enar n'jilih bugan bugagu, go may Aláemit ñan aligumul me ni go, mbiban ñan atajen anapul to waf uce. ²⁵ An abaj me, ñan ayab fañ to ; bare an abajut me, o ñan guramol ñe bi ni jo náhagum me ró. »

Búnogor babu bal euh yay yailoro me

²⁶ Yésu nabbañ aagil : « Jávi Aláemit jínini ti an aam n'ebet euh n'ettam. ²⁷ Amóri-o, álio-o, min sufuga sasu ni sutufunaha sasu sígale me, euh yay ñan eil nebbah ék'éjalo o m'baffasut to wáfowaf. ²⁸ Ettam yo neh'ejjonenoro waf yo : ñan emundum ni gafos gagu, mbiban fukoñ fafu, balama búsol bahager babu m'bimmenjen kab fukoñ fafu ; ²⁹ ban no mitiñ mamu mukae mual, nárur dó garusumol, mata epit eçige. »

Búnogor babu baa jukol buyaba jaju

(Mácie 13.31-32, 34 ; Lík 13.18-19)

³⁰ Yésu nabbañ aah : « Jávi Aláemit ni wa ñian n'ujuale uligoral jo ? Búnogor bay ñian bújue búpajul jo ? ³¹ Jínini ti jukol buyaba jo guroge n'ettam. Jo jifañe gatiti mukol mamu ñe ; ³² bare no jurugi, ñan jiilul iki jifañ gabbah mununuh mamu ñe maam dó me ni gafat gagu, ban ñan jijef uan wájaloe ; mamu upu waw n'úju ulef ró. »

³³ Unógor wammenje ti baube Yésu nah'anar me min agitenil Firim fafu Fásu me, re ni wo gúju me gujoh. ³⁴ Nd'alob ni bugo o m'banarut únogor ; bare gunamo me o ni ulagorol bugo bareil, nápañulil wo ñoowo.

Yésu nakan fúrus fámah ni fuyom

(Mácie 8.23-27 ; Lík 8.22-25)

³⁵ Funah faufu fanur fafu tinah n'eseor, Yésu naah ulagorol : « Utípal fal fafu uloal ñagagu. » ³⁶ Ñer n'guhato fítiman fafu min gújaenumol ni busana babu dó naamme ; ni baj ñoñ usana uce unap bola. ³⁷ Piout, fúrus fámah ni fiyulil ; gulongos gagu n'gúloul dó ni busana babu iki bufaen bini n'emmenje mal. ³⁸ Bare açila Yésu umuen ni fúrum busana babu min afiye áhag fuhoon ni fúhagoum náni n'gámori. Ulagorol n'gúliol n'guogol : « Afanóli, buenne ? Butumi bilebo min uo-

mal maa n'ejow bi eçet ? » ³⁹ Ñer nailo nannur fúrus fafu, aban naah fal fafu : « Uñanor ! Ulluhor ! » Ñer fúrus fafu ni fuhat, ban fal fafu ni fíjebi yem. ⁴⁰ Mbiban naagil : « Wa učile n'júholi re me ? Bu jilet mee n'ebaj gáinen n'ñje bi maer ? » ⁴¹ Ñer gáholi gámah n'gunonil ban nihi guogoro : « An bu om umu, iki fúrus fafu ni fal fafu síkanumol ? »

Yésu nasen gahoy ánaire o siseytane suloe

(Mácie 8.28-34 ; Lík 8.26-39)

5 Ñer Yésu ni ulagorol n'guke guya ñagagu fal fafu, ni mof mamu maa Gerasa. ² No Yésu aavulo me ni busana babu, ni baj ace áine o eseytane enone ápurul ni guyah gagu ájoul ban guemor. ³ Áine ahumu ni guyah gagu naçine, ban an ájuutol ehoh, hani nah'ao-gen ñisel. ⁴ Ñammenje gukanol mañ ni guot, ban ñoñ gujekol ni ñisel, bare nasaresaren ñisel ñañu ban ñoñ natutuj mañ mamu, ban an abajut sembe sasu sal ekanol naluhor. ⁵ Nánonan, etufunaha ti efuga, nah'ayunor bo me ni guyah gagu babu ni gurijañ gagu, náh'ápiñ ban nah'anar sival nábukenoro. ⁶ No nañanden me Yésu ráli, natey iki guemor, aban naya gújul bújoñorol ⁷ min aah fatiya : « Yésu, Añol Aláemit-Fatiya, wa numañe n'ñje ? Nilai ni gajow gal Aláemit, jamb'úlamenom. » ⁸ Nalob mee mala min Yésu aah yo me : « Eseytane, úpur n'áine ahumu ! » ⁹ Mbiban naroren yo : « Gajai bu ? » Neogol : « Gajaom Fítiman, mata wóli jimmemenje. » ¹⁰ Ñer to baenah, nelaw Yésu jambi aham so súpur mof mamu.

¹¹ Ban bajen to galam erijañ yay ekore yámah yaa suhumba yaam ni gafen. ¹² Ñer siseytane sasu ni silaw Yésu n'suogol : « Uhalóli n'junogen suhumba sausua. » ¹³ Namañ. Ñer ni súpur sunogen suhumba sasu, ban ekore yay, yabaj me maageima suhumba sono súuli súuba (2 000), népañoul dó fitey fatiya mavañoe firijañ fafu erijañ bi ró ni fal fafu ek'elo ró enemo ñooyo.

¹⁴ No ukoña so gujuh me dáuru, n'gutey iki guvis elob yay n'ésuh yay bi babu n'ulah waw. Ñer bugan bugagu n'gúpurul gúkail bujuh wabaj me. ¹⁵ N'gújoul gutoh to Yésu, ban n'gujuh to ñoñ áine ahu alaen fítiman siseytane sasu, min anamoe masimoe ban apuñol jas. Ñer gáholi n'gunonil. ¹⁶ Bugagu gamat me wabaj me alaen siseytane sasu ni suhumba sasu n'gui-lo gugitenil wabaj me. ¹⁷ Ñer n'guilo gumanani Yésu tima nápur ahat ésugil.

¹⁸ No Yésu aamme n'éjuño ni busana babu, áine ahu abajen me siseytane sasu nalaol tima nahalol narobo to ni o. ¹⁹ Bare Yésu naceñol naagol : « Uot mbaa bugani, ban nugitenil waf waw ñe wo Ataw akani me, bu narumi me enil. » ²⁰ Ñer áine ahu nakay, aban nanamo eamben ni mof maumu mo guvoje me

Dekapolis † wo Yésu akanol me. Bugan bugagu þe n'gulahali.

Bájur Yairus ni aare ahu agor me bisimo Yésu
(Mácie 9.18-26 ; Lík 8.40-56)

²¹ Þúrto, Yésu nabbañ asat alo ñagagu, ban manur mamu fítiman fámah ni fúkail fuomunor to ni o galam fal fafu fáþurut me to naamme. ²² Ñer ace n'ufan *yaŋ yay yaa galaw/yaŋ yaa galaw* yal Esúif yay, gajaol Yairus, nájou. No najuh me Yésu, nalo to n'guolol ²³ aban nalaol to baenah naagol : « Bájurom umu n'ečet. Ujóul urembenol guñeni tima nahoy min abbañ aroŋ. » ²⁴ Ñer Yésu najaor ni o. Fítiman fámah ni fulagenol, ban ni fumaporol fúharo.

²⁵ Ni baj dó anaare ace abaje gásomut gal ébbur físim kábiriŋ símit guñen ni súba. ²⁶ Maagen mamu aare ahumu nayoge faŋ n'ejow guñen bi ni guñen gal úsotena gammeŋe. Nabelene fubajol þe m'babajut gáhoym gánogan ; gásomulol no til gufaŋe n'guçimene. ²⁷ No naun me gulob mala Yésu, nabbuyol búsolol dó ni fítiman fafu ákail agor bisimool. ²⁸ Maagen mamu nah'aah ni biinumol : « Ijú me igor bisimool barebare, þan ihoy. » ²⁹ Ñer to baenah ébbur físim yay yola nehat, ban najuh n'enilol búoh gásomulol guhoe. ³⁰ To baenah, Yésu najuh búoh sembe sice súþure ni o. Ñer nábaño ró n'etut fítiman fafu, aban naah : « Ay agore bisimoom ? » ³¹ Ulagorol n'guogol : « Aw nujuge fítiman fafu façimenei maa, nubbañ mul uroren ay agori ! »

³² Bare Yésu nanamo eluj abosor to naamme bi ejuh ay akan mee burok baubu. ³³ Ñer aare ahu, nemme naffase wabajol me, nanamo etelenor mala gáholi. Nájou ákail alo to ni guot Yésu, aban nalobol maagen mamu þe. ³⁴ Ñer Yésu naagol : « Bájurom, gáineni guþageni. Ujow ni gásamay, uhoy ujañ ni gásomuli. »

³⁵ O n'elob yay, ni baj bugan gáþullo yaŋ Yairus, afan yaŋ yay yaa galaw, gúkail guoh Yairus : « Bájuri naçele ! Jamb'uin bo nuke eyogen afan ahu utajen ! » ³⁶ Bare Yésu akanut n'gaþin gurim gaugu, naah Yairus : « Jamb'úholi, úinen barebare. » ³⁷ Mbiban ahalut ánoan nalagenol, íni let Þier, Saak, ni atiol Saan.

³⁸ No guçih me yaŋ Yairus, Yésu najuh bugan bugagu n'gújasore me, n'gukoŋe me n'guya úþib nímero.

³⁹ Nanogen dó ni yaŋ yay, aban naagil : « Wa uçile éja-jasor yaue ni ukoŋ wauwe ? Añil ahu açelut, námorimori. » ⁴⁰ N'gunamo éfoholol. Ñer náþunnulil bugo þe, aban naŋar þay añil ahu ni jaol ni þoþ bugagu gajaorulo me ni o, min gunogen dó añil ahu aamme.

⁴¹ No naçih ró me, najoh bájur babu ni gañen, aban naagol : « Talita kúmi ! » Dóemme : « Jújur jaju, niegi uilo ! » ⁴² To baenah, bájur babu nailo ban nanamo ejow. (Símit guñen ni súba nabaje.) Ñer bugo þe

† Dekapolis : Yoemme "súsuŋ sasú saamme guñen".

ánoan ajugut enilol, min gujahalie faŋ. ⁴³ Ban Yésu naçafil liŋ tir jambi an affas yo me, aban naagil gusenol atíñ.

Gáinenut gagu gaa bugaa Nasaret ni Yésu
(Mácie 13.53-58 ; Lík 4.16-30)

6 Yésu náþur to abbañ bi ni mof mamu dó nabugi me, n'ulagorol dó. ² No funah fafu faa *fíiyay* fiçih me, nanamo eligen bugan bugagu ni *yaŋ yay yaa galaw/yaŋ yaa galaw*. Bugan gammeŋe ni gautteneol me n'gulahali n'guoh : « Bay naŋallo gaffas gaugu ? Ay asenol malillo maumu ? Bu nájue nah'akan waf waunduruti ti wauwu ? ³ Leti dáuru acokora gurihinjaŋ ahu, añol Mari, ati Saak, Susef, Síð ni Simoŋ ? Leti gúlinol guom maa tale ni wolal ? » Ñer úru þe n'diçilil n'gulat éinen ni o. ⁴ Bare naagil : « Aboñer n'ésugol bare náh'akeruli, ni buganol, dó ni yaŋol. » ⁵ Ñer, þúrdo eremben guñenol úsota guman min guhoy, abbañut akan dó waf uce waunduruti. ⁶ Najahali faŋ gáinenut gaugu golil.

Yésu o n'eboñ uþotoraol gaamme guñen ni gúba
(Mácie 10.5-15 ; Lík 9.1-6)

Þúrto, Yésu najow súsuŋ sasú salof to me n'eligen bugan bugagu nímero. ⁷ Mbiban, navoh *uþotoraol/uþotora* gaamme guñen ni gúba (12), aban naboñil gúba-gúba, ni sembe sasú ró sal éþuren siseytane. ⁸ Naagil jambi an ni bugo aŋar bi bújaor babu ter mitiñay, ter baet, ter síralam so nahoge ni fuhonolol ; m'þaŋar egol bare. ⁹ Mbi may akano sidala, ban jambi aŋar bisimo búutten.

¹⁰ Nabbañ aagil : « Jiçih me n'ésuh, yaŋ yánoyan dó junone min guyabul, jurobo ró bi no jijae me éþur tiñ tautu. ¹¹ Iní me jiçige tice bugala ró n'gulat eyabul ni þoþ euttenul, jifa bulagoul, ban n'ejaul mbi jipþ gu-laul : dó þan níme baçaf babu bolil. »

¹² Ñer n'gukay ban nihi guvare bugan bugagu mala eteh mahat ni þoþ ébahren bakaneril. ¹³ Nihi guham siseytane sammeŋe, nihi þoþ guñend úsota gammeŋe miçir min gusenil gahoy.

Eçet Saan Batis
(Mácie 14.1-12 ; Lík 9.7-9)

¹⁴ Ñer ávi ahu Herod nabil aun mala Yésu. Maagen mamu gajow Yésu gufaŋefaŋ n'guunoe, ban bugan bugagu nihi guoh : « Dáuru Saan Batis aiyulo mee ni gaçet me, yo eçil me nabaj sembe sausu sal ekan waf wajureruti. » ¹⁵ Bugagu nihi guoh aboñer ahu Elí †† om, guceil n'guoh ace n'uboñer waw bugaa no, o abbanno. ¹⁶ Bare Herod no naun me dáuru þe naah : « Saan

†† Elí : Elí o aamme aboñer o Aláemit aŋare bi fatiya o m'baçelut (2 Uví 2.11-12). Ban élebur yay yaa Malaki eoge Aláemit þan abbañ aboñul Elí bi ni bugan bugagu (Malaki 4.5-6).

Batis ahu o niboñ me guḗirih fuhoor, o aiyulo ni gaçet me ! »

¹⁷ Maagen mamu, Herod faḗaol naboñemboñ gujoh Saan Batis min guhogol ñisel ban n'gunjarol gúrur ni fipeh. Dáuru þe mala Herodias aar atiol Fílip o nábahen me akan aarol, ¹⁸ ban no Herod akane mo me Saan naagolseh : « Senuti min uram aar atii ! » ¹⁹ Herodias nabaḗol ni fiiñ mala yo, ban nah'alip bi ekanol naçet, bare ájuut ²⁰ mata Herod nákanukanum Saan Batis ; naffase búoh an nam açole ban nanab. Nah'apoyol jambi an akanol maarat, ban nánonan no nauttenol, biinumol m'búguo faḗ, abbañut affas bu najae ekan ; bare bae nah'aутtenol n'ésumay ró.

²¹ Funah fice ni fiçigul fájahore ni wo Herodias amaḗ me úju ukano ; fo fuomme no Herod aamme n'ekan gaggan gagu gaa funah fafu faa gabugiol úvulaol, ufan ekosombil yay ni þoþ bugan bugagu búgamah bugaa mof mamu maa Gálile. ²² Funah faufu, bájur Herodias nánonul dó guomme n'ekan gaggan gagu, aban nanamo eboh. Babogerol ni búsum faḗ ávi ahu Herod ni sijaoraol bireg naagol : « Uçinom wo numaḗ me, ban þan iseni wo. » ²³ Náfaró aagol n'ebbat ró : « Wánowan wo nujae écinom, þan iseni wo, hani níh'íni ban igabor jáviom gugab gúuba min iseni fafu. »

²⁴ Ñer bájur babu náþurul açigul naroren jaol aagol : « Wa þiaḗ mb'ícinol me ? » Naagol : « Uçinol fuhow Saan Batis. » ²⁵ Nafaen asommen abbañ anogen dó, aban naçol bi n'ávi ahu Herod naagol : « Nimaḗe uḗal-lom maer yaue ni biril fuhow Saan Batis. » ²⁶ Ñer ávi ahu ni mujogol faḗ, bare nemme nabbabat aban bújoror sijaoraol, amaḗut abbañ ni firimol. ²⁷ Nafaen aboñ ace n'upoyaol ni gahonjen gagu ró gal éḗarol fuhow Saan Batis. Apoya ahu najow bi ni fipeh fafu ak'apirih Saan Batis fuhow, ²⁸ aban náḗarol fo ni biril açigul nasen fo bájur babu ; biçila may m'búbahen fo bisen jaw bo. ²⁹ No ulagora Saan Batis guun yo me, n'gúkail guḗar efuluḗol iki gufoh ni fuyah.

Yésu nasen fítiman fámah fitiñ

(Máçie 14.13-21 ; Lík 9.10-17)

³⁰ No uþotoraaw gubbanno me m'bújaoril, n'gúkail guomunor to Yésu aamme min gunamo egitenol wo gukan me þe ni þoþ wo guvare me. ³¹ Ñer naagil : « Jújoul uḗagoal bi tiñ talikoe min jíelo þan jatiito. » Maagen mamu bugan gammeḗe ubugi n'éjoul n'gubbañ, nihi gubbator bireg bugo faḗail gubajout hani bi fitiñ. ³² Ñer n'gújuþo ni busana min gukay ban guḗago mbaa tiñ talikoe. ³³ Bare bugan gammeḗe n'gugujil bugo n'ejow yay, ban ni guffas bo gujæe me. Ñer bugan bugagu n'gúþurul ni súsuḗ sasu þe ni guot gutey guyabil gayoḗ mbaa to gujæe me. ³⁴ No Yésu ni ulagorol guçih me iki guya min áavul ni busana babu, najuh fítiman fámah, ban enilol nerumil mata gúnini ti

ubbarum wabajut akoña ; min ñer anamo eligenil waf wammerḗe.

³⁵ No tinah tikay me, ulagorol n'gulofol n'guogol : « Tíñ taute tilikoliko nár, ban tinah tikæ. ³⁶ Ubbañenil gujow bi ni súsuḗ sasu salof me tale, tima n'gúju gunom waf waa fitiñ. » ³⁷ Bare Yésu naagil : « Buru faḗaul jisenil gutiñ. » N'guogol : « Jibaje þiaḗ síralam saþiloe † bi énnomul unaç íkiil jisenil gutiñ ? » ³⁸ Naagil : « Jujow julujul þaa unaç butumbu jibaje ? » N'gugow iki gúrorenul, guban n'guogol : « Unaç futoh ni muol múuba jibaje. »

³⁹ Ñer naagil gúfaculor bugan bugagu mítiman-mítiman, mbiban n'gukanil n'gunamo n'efos yay ejeb yay ; ⁴⁰ min ñer gunamo gukan ujit waa bugan ekeme (100) ni þoþ waa bugan úvi gúuba ni guñen (50). ⁴¹ Ñer Yésu naḗar unaç waw waamme futoh ni muol mamu maamme múuba, náarul gúçilol fatiya aban nalaw min ásonien so. Mbiban namusul unaç waw asen ulagorol gugabor bugan bugagu þe. Nagaboril may muol mamu maamme múuba. ⁴² Bugo þe n'gutiñ iki guþoñ guḗañen. ⁴³ Ñer ulagoraaw n'guomen búḗañen babu baa miþirih unaç waw ni muol mamu iki þilo utegel wono guñen n'úuba (12) ummeḗ kab. ⁴⁴ Gatiñ me, guþiloe maageima bugan súuli futoh (5 000).

Yésu o n'ehah fatiya mal mamu min ajow

(Máçie 14.22-33 ; Saan 6.15-21)

⁴⁵ No þúrto me, Yésu nafaen aah ulagorol gújuþo ni busana babu min guyabol gayoḗ mbal ésuḗ ece yaam ñagagu fal fafu yo guvoge me Betusaida, min mb'açila faḗaol abbañen fítiman fafu. ⁴⁶ No nabbañen fo me aban, najow bi n'erijaḗ yay ake bo galaw.

⁴⁷ No tinah tujon me, busana babu ñer baamer n'etut fal fafu, Yésu náni bo o nevonol. ⁴⁸ Najuh búoh ulagorol ubugu m'bútaj ni gaven, mata gallaj érus yay guom ni go. No nuçigal me tinahurab, najow n'guot ni fal fafu mbaa bugo bi etobenil. ⁴⁹ No gujugol me ná-jaeul mee ni fal fafu, n'guþinor búoh dáuru ayaul, min gunamo eya úþib. ⁵⁰ Bugo þe gujugol, ban gujugut sinilil. Ñer Yésu naramor aagil : « Jifilen uinumul, ínje om ! Jambi júholi ! » ⁵¹ Mbiban najiḗ atogil dó ni busana babu, ban érus yay neilen. Gajahali gámah n'gúni ni bugo : ⁵² bi maer gujugut ekan unaç waw n'ubugor yaunderuti me, mala uinumil waak mee.

Yésu o n'esen gahoy úsotaaw ni mof mamu dó Genesaret eomme

(Máçie 14.34-36)

⁵³ No gútiþ me fal fafu gujow iki guçih n'ésuḗ yay yo guvoge me Genesaret, n'guya. ⁵⁴ No guavulo me ni bu-

† 6.37 síralam saþiloe : Ni gugerekay guoge SIDENARI SONO SIKEME SÚUBA. Edenari yoemme síralam sasu solil saa no ; yanur eþiloe ecam an aroke funah fanur. Sono sikeme súuba sipiloe bacam an aroke gueñ futoh ni gubbagir.

sana babu, bugan bugagu n'gufaen gútallo Yésu,
⁵⁵ min guilo gutey mof mamu þoomo, nihi gútebul
 úsotaaw n'úbil bi tánotan to guune búoh to nam.
⁵⁶ Ñer tánotan to nanone, n'ésuh yaa baha ter élu-
 lumay ter ni sañ salikoe saa baha, n'gútebul úsotaaw
 bi ni funamo ésuh yay min gulaol aboket ahalil n'gu-
 gor hani gáñin bisimool bare. Ban bugan bugagu þe
 gagorol me guyayab gahoy.

Yésu o n'ecen mukamay Epárisie yay

(Mácie 15.1-9)

7 Funah fice, guce n'Epárisie yay ni guce n'úpajula
 gúboñ Aláemit bugagu gápullo me Yéusalem
 n'guomunor gúgot Yésu gúharo. ² N'gujuh búoh guce
 n'ulagorol ubugi ni fitiñ n'guñen gakurut, yoemme
 m'baþosut go ti bulagoil bulob yo me. ³ (Maagen,
 Epárisie yay ni bugagu Esúif þooil gúkanukanum
 mukamay mamu mo sipail gufan guhalil me : ndi gutiñ
 bugo m'baþosut guñenil gukur das. ⁴ Ban gúbbañul
 me marise, ndi gutiñ wáfowaf bugo m'bamundumut
 guþoso. Gúkanume may mukamay mice mammeþe
 maa sipail, ti bakaner babu báari me baa gájellul síre-
 muma, uril, urilon.)

⁵ Ñer Epárisie yay ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu
 n'guroren Yésu guoh : « Bu kane ulagorai gulagenut
 mukamay mamu mo sipayolal gufan guhalolal me, min
 til nihi gutiñ sinanjil ni guñen gakurut ? » ⁶ Yésu naagil :
 « Maagen mamu aboñer ahu Esai nabaje bakorj ni bu-
 ru ! Buru bugan jom gálodit maagen, ti nahiç yo me
 aah :

“Bugan bugaubugi ni gurim bare gusaleom,
 bare uinumil úraliomrali fañ.

⁷ Bíteñen babu bo gukaneom me burakel bom,
 mata wo guligene me bugan bugagu, mukamay mom
 mal arafuhow bare †.” »

⁸ Yésu náfaró aagil : « Jibelembelen gúboñ gagu gal
 Aláemit, min jujoh liñ tir mukamay mo bugan guhalul.
 » ⁹ Natajen aah : « Maagen mamu buru gújín jom gal
 elat gúboñ Aláemit, min til jini n'ejoh mukamay mamu
 molul ! ¹⁰ Leti Móis naage : “Ukánun þai ni jai ††” ?
 Naage þoþ : “An ajel me þayol ter jaol, an ahumu
 naate amugi ‡.” ¹¹ Bare buru jiligeneligen bugan
 bugagu gaa búoh íni me an naage þayol ter jaol : “Wo
 níjuen me iseni min irambeni, wo uomme koruban”
 (dóemme “esarah yabanji bi n'Aláemit”), ¹² an ahumu
 añumut me ebbañ aliþ ekan wáfowaf bi ni þayol ter
 jaol, ban buru jihalol nakan mo. ¹³ Mamu, jibelene fir-
 im Aláemit, jitit fo ni mukamay mamu murakel maa si-
 payolal mo jiligene me bugagu. Ban jikanekan waf uce
 wammeþe wanogore ti wo. »

Yésu o n'elob maa waçile me an nasigo

(Mácie 15.10-20)

¹⁴ Þúrto, Yésu nabbañ alob ni fitiman fafu naagil : «
 Juuttenom buru þe min mbi júju jujoh wo nijae me
 elobul. ¹⁵ Bajut waf ni waa tíyan wanone me ni an
 wájue ukanol nasigo. Bare til wáþullo me ni an, wo
 nuh'ukanol nasigo. [¹⁶ An abaj me gunnu gal eun, aun.]
 †† »

¹⁷ No Yésu ahat me fitiman fafu min aot bi súndool,
 ulagorol n'gurorenol búnogor baubu wa bumaþe egit-
 en. ¹⁸ Naagil : « Buru may þoþ jujogut gurim gaugu ?
 Jiffasut búoh wáfowaf waa tíyan wanonulo me ni an
 újuut ukanol nasigo ? ¹⁹ Yoemme waf wauwu let ni bi-
 inumol unone bare ni farol, uban n'úþur o bakaer
 m'bise. » Ni gurim gaugu Yésu agitene ñer búoh mi-
 tiñay mánoman mújue mitiñi.

²⁰ Ban natajen aah : « Waf waw wáþureul me ñáraru
 an wo nuh'ukanol nasigo bújoñor Aláemit. ²¹ Maagen
 mamu, ni biinum an uþinor waw waarat me úþullo,
 wakaneol me min aroñ n'ehajen úyabo bugan,
 n'gákuet, n'jamuh bugan, ²² n'gafilen waar bugan,
 n'emañ walewalet, ni búlaþut, n'ebut bugan, n'erorj
 burorj bajogout fuhow, n'ésilaet, n'gúmeñ bugan,
 n'etennoro ni búguno. ²³ Waf wauwu þe waarat mee
 ñáraru an núh'úþurul, ban wo nuh'ukanol nasigo. »

Gáinen gagu gal aare ahu alet me Asúif

(Mácie 15.21-28)

²⁴ Yésu náþur to naamme ajow bi ni mof mamu dó
 ésuh yay yaa Tir eomme. No naçih bo me, nanogen ni
 yan ece, ban namanj jambi an affas búoh açila umu ró,
 bare ájuut arobo makope. ²⁵ Þiout, anaare ace o esey-
 tane élamene bájurol naun gulob maa Yésu ; to bae-
 nah nájoul ak'alo to n'guolol. ²⁶ Aare ahumu alet Asúif,
 ban ni mof mamu maa Siri-Þenisi nabugi. Nalaw Yésu
 min aham eseytane yay éþur ni bájurol. ²⁷ Bare Yésu
 naagol : « Umundum uhat uñiaw n'gutiñ gupoñ ; warat
 enjar mitiñay uñiaw usen sujoba. » ²⁸ Aare ahu naagol :
 « Ataw, nujuh mee, hani sujoba sasu sitiñetiñ baþoy
 uñiaw baloe me n'ettam. » ²⁹ Ñer Yésu naagol : « Yoo.
 Nemme aw ume ábal maa, nújue uot : eseytane yay
 éþure ni bájuri. » ³⁰ Ñer aare ahu naot, açih natoh ró
 añolol afileni ni bura babu, eseytane yay yo báþurer ni
 o.

Yésu o n'esen gahoy émumune yatopoe

³¹ Þúrto, Yésu náþur mof mamu maa Tir ajow alo
 maa Sidonj, aban nágat mof mamu maa Dekapolis ††
 ajow mbaa *fal fafu fáþurut me | fal fáþurut* faa Gáilile.
³² O n'ejow yay, n'gunjallol ánaire atopoe ataje n'elob,

† Juluj Esai 29.13 †† Juluj Gaþagen 20.12 ; Dáteronom 5.16 ‡ Ju-
 luj Gaþagen 21.17 ; Levitik 20.9

†† Ni bahiçer bammeþe bítiar, firim faufe fílero. †† Dekapolis :
 dóemme “súsuw sasu saamme guñen”.

ban n'gulaol aremben guñenol ni o. ³³ Ñer Yésu nanjarol min atos ráli fítiman fafu ; nárur gusigol ni gunnu áine ahu, aban nanjar gumasol agorol ni fíre-rum. ³⁴ Púrto, nárur gúçilol mbaa fatiya, naif liñ ban naah áine ahu : « Efata ! » (Dóemme "Upégulo !") ³⁵ To baenah gunnuol n'gútopulo, fírerumol ni fujalo, ban narobo elob ñanno ca. ³⁶ Yésu naah gamat me jambi gulob yo me an ; bare min afañe me naçafil mola, mo may gufañe me evis elob yay. ³⁷ Ban bugan bugagu n'gulahali fañ n'guoh : « Wo nakan me ðe, maagen mamu úariari ! Nakane utopoa n'guun ni bugan gájuut elob n'gulob ! »

Yésu o n'esen bugan gono súuli sibbagir gutiñ

(Mácie 15.32-39)

8 Ni gunah gaugu, ni bañ baj fítiman fámah fuomunor. Min bugan bugagu gubajut me wáfowaf bi fitiñ, Yésu návogul ulagorol aban naagil : ² « Enilom erume bugan bugabugi mata baje ñer gunah gúfaji bugo tale n'ínje, ban gubajut wáfowaf bi fitiñ. ³ Ibbañenil me guot mbaa súndoil gar gurakel, ðan guyogo m'bulago. Gammeñe ni bugo gúpulloþur ráli. » ⁴ Ulagorol n'guogol : « Tay jújue jibaj waf uce bi esenil gutiñ iki gupoñ bin baube baliko maa ? » ⁵ Naagil : « Unaç butumbu jibaje ? » N'guogol : « Wono futoh n'úuba. » ⁶ Ñer naah bugan bugagu gurobo n'ettam, aban nanjar unaç waw waamme futoh n'úuba, nasal Aláemit, mbiban namusul wo asen ulagorol gugabor bugan bugagu ðe. ⁷ Gubajene þoþ mice muol matiito. Nasalen Aláemit mala muol maumu, ban naah ulagorol gugabor mo may. ⁸ Bugo ðe n'gutiñ iki gupoñ guñañen miþirih þilo utegel wono futoh n'úuba ummeñ ulagoraaw guteb gújaenum. ⁹ Gatiñ me, maageima bugan súuli sibbagir (4 000).

No bao me, Yésu nabbañenil guot.

Epárisie yay bugo n'eroren Yésu bigitenum bo an ájuut akan

(Mácie 16.1-4)

¹⁰ To baenah, Yésu nájuþo ni busana o n'ulagorol dó, min gukay bi ni mof mamu mo guvoqe me Dalumanuta.

¹¹ No guçih me, *Epárisie* yay n'guçigul. N'gufaen gumamo síceñor ni Yésu. Nemme ebelol gabbut gumañe, n'gurorenol bigitenum bo an ájuut akan, bajae egiten búoh açila n'émit náþullo. ¹² Yésu naif liñ aban naah : « Wa uçile bugan bugagu bugaa jama n'gunjes ejuh bigitenum bo an ájuut akan ? Maagen, ínje ilobul yo : Aláemit mat'abbañ akan bugan bugabugi n'gujuh bigitenum bánoban. » ¹³ Púrto, nahalil to min abbañ ák'ájupþo ni busana babu bi épino mbaa ñagagu.

Elí uinum yay yal ulagora Yésu

(Mácie 16.5-12)

¹⁴ N'ejañil, ulagora Yésu n'gújumor enar unaç wapiloe ; ganur pat guogenen dó ni busana babu. ¹⁵ Ban Yésu nataril aagil : « Júludo ! Jíkanum lévir yay yal Epárisie yay ni þoþ yaa Herod. » ¹⁶ Ñer ulagoraaw n'gupinor guoh : « Nalob mee mala min uñallatal me unaç wammeñe. » ¹⁷ Yésu naffas gapinoril ban naagil : « Wa uçile n'jipinor mala gabajutul unaç ? Bi maer jítalloerut ban þoþ jujogerut ? Uinumul mo úliie ? ¹⁸ Jibaje gúçil, jujugérit ? Jibaje gunnu, juunérit ? Juosenut wabaj me ? ¹⁹ No nimusul me unaç waw waamme futoh igabor bugan gono súuli futoh, utegel wammeñe baþirih wono butumbu jitebe jíjaenum ? » N'guogol : « Guñen n'úuba. » ²⁰ Naagil : « Ban no nimusul me unaç waw waamme futoh n'úuba bi ni bugan bugagu gaamme súuli sibbagir, utegel wammeñe baþirih wono butumbu jitebe jíjaenum ? » N'guogol : « Futoh n'úuba. » ²¹ Naagil : « Ñer bi maer jujogerut ? »

Yésu o n'esen gahoy áþima ace ala Betusaida

²² N'guçih n'ésuh yay yaa Betusaida. To, n'gúnjarul Yésu áþima, ban n'gulaol agorol. ²³ Yésu nátugol n'gañen ban náçibbenol ák'áþur ésuh yay. Mbiban nanjar gumasol alosol n'gúçil, narembenol guñenol ban naagol : « Nujuge waf uce ? » ²⁴ Apíma ahu nárur gúçilol aban naah : « Nijuge bugan, bare gúnini ti ununuh waam n'ejew. » ²⁵ Ñer Yésu nabbañ aremben guñenol ni gúçil áine ahu. No áine ahu abbañ me aluj gayoñol, najuh ñanno ca, o min aho. ²⁶ Ñer Yésu nabbañenol aot bi súndool ban naagol : « Jamb'upil me tánotan, [ban jamb'ulob yo me ánoan] †. »

Pier nafaç elob yay aah Yésu aamme Kirista ahu

(Mácie 16.13-20 ; Lík 9.18-21)

²⁷ Púrto, Yésu ni ulagorol n'gujow mbaa súsu sasulof me Sesare yaa Fílip. Bugo ni bulago, naagil : « Bugan bugagu guoge ínje iomme ay ? » ²⁸ N'guogol : « Guce guoge aw uomme Saañ Batis, bugagu n'guoh aw uomme aboñer ahu Elí, guceñil bugo guoge aw ace om ni uboñer waw bugaa no. » ²⁹ Naagil : « Yoo. Ñer buru juoge ínje iomme ay ? » Þier naagol : « Aw uomme Kirista ahu. » ³⁰ Ñer Yésu naçafil naagil jambi gulob me an mola.

Yésu naunen eçelol

(Mácie 16.21-23 ; Lík 9.22)

³¹ Mbiban Yésu narobo egiten ulagorol aagil : « *Añol Arafuhow* naate álam mámah ; ufan súsu sasulof, ufan utenenaaw bi *n'úpajula gúboñ Aláemit* bugagu ró ðan gulalol iki gukanol naçet. Bare þúrto me gunah gúfaji,

† Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

pan ailo ni gaçet me. »³² Nagitenil yo ñanno ca. Ñer Pier navogol guilo jolil, aban nailo avaborol mala gurim gaugu.³³ Bare Yésu nábaho, naluj ulagorol aban nan-nur Pier aagol : « Uþúr tale úraliom, Seytane ! Baþi-noreri bujaorut ni bal Aláemit, bare bal arafuhow bom. »

Elagen Yésu yoemme wa ?

(Mácie 16.24-28 ; Lík 9.23-27)

³⁴ Mbiban Yésu navoh fítiman fafu manur n'ulagorol naagil bugo þe : « An amañ me alagenom, jambi abbañ aþinor mala fuhoal : ateb ekuruaol † min alagenom. »³⁵ Maagen, an amañ me eþagen buronol, þan ábbur bo ; bare an ábbur me buronol múmbam ni mala Firim fafu Fásu me, þan abaj buronol babu bábaerit me.³⁶ Wa þan nafa an o babajer mof mamu þoomo, mbiban nábbur enogen ni buronol babu bábaerit me ?³⁷ Wa nájue asen min aallor bo ?³⁸ Iní me an nasuom ban nasu gurimom bíþimbor bugan bugagu bugaa buronol be galat mee éinen n'Aláemit ban n'gúni utila, ñer ínje Añol Arafuhow þoþ þan isuol no nijae me ébbañul ni gasal Þayom dó, manur ni emalakaay ganab me. »

9 Yésu natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'bagugut Jávi Aláemit jiçigul ni sembe ró. »

Pier, Saak ni Saan n'gujuk Yésu o n'eñar ganogor gace

(Mácie 17.1-13 ; Lík 9.28-36)

² No gunah futoh ni fanur gúgat me, Yésu nañar Pier, Saak ni Saan, min gúþur jolil gujow iki gujiñ bi fatiya firijañ fice fabbage. No guçih ró me, enilol nébahren enar ganogor gace bújonoril : ³ bisimool m'buhat nihi biij, ban m'bútuen bátuener bo aþosa wañ ánoan ala babe ni mof mát'áju akan wañ n'útuen mamu. ⁴ Ban Elí ni Móis n'gúþullil, guban n'gúni n'galolobor ni Yésu. ⁵ Ñer Pier nañar firim fafu min aah Yésu : « Afanóli, fubambañ min wóli jini tale ; ban jiilen gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafo bi ni Elí. »⁶ (Affasut wa naam n'elob mala gáholi gagu ganonil me.)

⁷ Ni baj gávuh gúkail gúggubil gúharo, ban firim ni fúþurul dó fuoh : « Ume aamme Añolom o níbboli me. Juuttenol ! »⁸ To baenah, ulagoraaw n'gunamo ejegor to guomme þooto, bare gubbañut gujuh to an íni let Yésu bare ni bugo.

⁹ No guomme n'éavul ni firijañ fafu, Yésu naçafil aagil jambi gulob me an wo gujuh me bi no *Añol Arafuhow* ajae me eilo ni gaçet me.¹⁰ N'gukan ti nalobil me n'erorenor nímero : « Eilo ni gaçet me, dóemme þianj wa ? »

† eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úuba wo gula-jore. Tale Yésu umu n'eunen eçelol, no gujae me ebbañol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasu so gujae me ebaj gáin-nenil ni o (Mácie 10.38).

¹¹ Þúrto, n'gurorenol guoh : « Wa učile úþajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guoh Elí naate amundum ábbañul †† ? »¹² Naagil : « Maagen, Elí naate amundum ábbañul bi ebet waf waw þe ni ganab. Ban bu jáorum me ñer ni hiçi gaa búoh Añol Arafuhow þan álam nár ban þan açotiheni ? »¹³ Niegul maa : Elí najoulo aban, ban gukanolkan ti súmil me, ti may Bahiçer babu bu-lob me buya ni o. »

Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay

(Mácie 17.14-21 ; Lík 9.37-43)

¹⁴ No gubbanno me bi to ulagoraaw bugagu guomme, n'gujuk fítiman fúgolil fúharo, ban ni baj úþajula gúboñ Aláemit gúni ni síceñor ni bugo. ¹⁵ No bugan bugagu gujuh me Yésu, n'gukahali fañ, n'gúteil bi esafol. ¹⁶ Ñer Yésu narorenil aah : « Mala wa jiceñore mee ni bugo ? »¹⁷ Ace áine naagulol dó ni fítiman fafu : « Afanom, áþurom niñallo bi n'aw ; eseytane enonol, eçilol mát'áju alob. »¹⁸ Tánotan to eiyulol, þan etebol eral n'ettam ; añil ahu þan agofen, natoñor ban nalo gaay ahay was. Nilaene ulagorai tima n'guham yo, bare gújuut. »

¹⁹ Ñer Yésu naagil : « Buru jabbah je jaa bugan gaba-jut gáinen, bi nay þan íni to ni buru nih'imutenul ? Jiñallom þaa añil ahu ! »²⁰ N'gunallol o. No añil ahu ajuh me Yésu, eseytane yay neilo ekanol navenjeñor ; nalo n'ettam, aban náh'ábakor n'egofen nímero. ²¹ Ñer Yésu naroren þay añil ahu naagol : « Kábiriñ yay nihi kanol mee ? » Naagol : « Kábiriñ fiñileol. »²² Ban ñam-meñe eseytane yay ebelol ni sambun ni þoþ ni mal bi emugol. Iní me nújue ukan to waf uce, enili erumóli min urambenóli. »

²³ Yésu naagol : « Nuoge íni me níjue ! Wáfowaf újue ukano bi ni an áinene n'Aláemit. »²⁴ To baenah, þay añil ahu naah fatiya : « Afanom, níinene ! Ujóul urambenom mata gáinenom gutogut ! »

²⁵ No Yésu ajuh me fítiman fafu fúbauil mbaa bugo, nailo annur eseytane yay ni sembe aah : « Aw eseytane yay yakane me bugan mati gúju elob ban n'gutopo, ín-je ilobi yo : úþur n'añil ahumu, ban jamb'ubbañ unogen ni o ! »²⁶ Ñer eseytane yay nekan añil ahu natelen ni sembe, mbiban néþur ni o n'eya úþib ró. Ñer nání me ti efuluñ, bireg gammeñe ni gamat me n'guoh naçeçet. ²⁷ Bare Yésu najogol n'gañen ailen, ban nailo ahah.

²⁸ No Yésu anogen me ni yañ yay ák'áni ró ni ulagorol bugo bareil, n'gurorenol guoh : « Wa učile wóli jújuut jihat eseytane yayu ? »²⁹ Naagil : « Siseytane sasu sání me ti yo galaw bare gújue guham so. »

Yésu náutten aunen eêlol

(Mácie 17.22-23 ; Lík 9.43-45)

³⁰ No þúrto me, Yésu ni ulagorol n'guilo gujow gusat mof mamu maa Gálile, ban amanut an affas yo ;
³¹ dáuru min mb'abajo bi eligenil. Nah'aagil : « Añol Arafuhow þan abeni ni guñen gaa bugan ; þan gukanol naçet, bare gunah gúfaji búsol eêlol, þan ailo ni gaçet me. »³² Bare ulagoraaw gujogut gurim gau-gu, ban gukañenut gurorenol.

Síceñor upotoraaw mala ay ni bugo afañ me gájalo

(Mácie 18.1-5 ; Lík 9.46-48)

³³ Yésu ni *upotoraol/upotora* n'gújow iki guçih n'ésuh yay yo guvoge me Kaþerinaum. No gunogen me ni yañ yay, narorenil naagil : « Mala wa jiceñorene mee m'bulago ? »³⁴ N'gupañor cem, mata no gújaeul me m'bulago, síceñor guomene bi effas ay ni bugo afañ me bugagu. ³⁵ Ñer Yésu nanamo, aban navoh upotoraaw gaamme guñen ni gúuba (12) naagil : « Iní me an namañe áni átiar, áni ásola ala bugan bugagu þe, ban þoþ áni arokail. »³⁶ Aban nañar añil ace ailen n'etulil, mbiban natebol naagil : ³⁷ « Anóan ayabe ni gajow gúmbam ace ni uñiaw ubuge, ínje fañaom nayabe. Ban an ayabom me, let ínje bare nayabe, bare þoþ An ahu aboñulom me nayabe. »

An alalut me upotora Yésu, búsolil nabbañe

(Lík 9.49-50)

³⁸ Ñer Saañ naah Yésu : « Afanóli, jujuge ace áine nah'aham siseytane ni gajow gúiya. Bare jífirenolfiren ekan burok ti baubu mata alet ni gayoñolal. »³⁹ Naagil : « Jambi jífirenol, mata bajut an o mb'akan ni gajow gúmbam waf waunderuti, mbiban nafaen alob maarat aya n'ínje. ⁴⁰ Maagen mamu, an alalutolal me, búsololal nabbañe. ⁴¹ Maagen, ínje ilobul yo : ánoan ájiul me gago gaa mal jirem mala min juomme bugan bugaa Kirista, an ahumu má'tábbur bacamol. »

Yésu o n'etar mala waf waw wáju me uçil an natil

(Mácie 18.6-9 ; Lík 17.1-2)

⁴² Yésu nabbañ aah : « An açil me jice ni miñil me gáinen me n'ínje min julo ni gatil, an ahumu hóimol guhogol fuval fámah n'ehondor gural ni fal. ⁴³ Iní me gañeni ban guçili min ulo ni gatil, upirih go ; hóimi unogen ni buroñ babu bábaerit me ni gañen ganur so n'ebaj guñeni gúrur mbiban nubeni ni sambun sasu sajeñ mee so ndi sufogo me. [44] †⁴⁵ Iní me gaali ban guçili min ulo ni gatil, upirih go ; hóimi unogen ni buroñ babu bábaerit me mahaje so n'ebaj guoli gúrur mbiban nubeni ni sambun sasu sajeñ mee. [46] ††⁴⁷ Mb'íni me jíçili ban jíçili min ulo ni gatil, úþuren jo

† Ni bahiçer bammeñe bitiar, firim fice fuom tale, faamme fanur ni faa 9.48.

ubelen ; hóimi unogen ni Jávi Aláemit ni jíçil janur so n'ebaj go þoogo mbiban nubeni ni sambun sasu sajeñ mee ⁴⁸ dó suo mati siçet me, ban þoþ dó sambun sasu mati súmus me sufogo. ⁴⁹ Maagen mamu, arafuhow ánoan þan asisi ni sambun.

⁵⁰ Misis waf wom waaro, bare múbbur me gafira mo, wa þan jinjar me min jíbbañenul go ? Jibaj uinum wasi-sisis, ban gásumay gúni n'etulul. »

Yésu o n'elob mala evis búyabo

(Mácie 19.1-12 ; Lík 16.18)

10 Yésu náþur to ajow mbaa mof mamu maa Yúde maamme ñagagu fal fafu faa Suruden. Ni baj fí-timan mul fúkail fuomunor to naamme, ban nabbañ mul anamo eligenil, ti naþi me nah'akan. ² Ñer *Eþárisie* guce n'gulofulol, mata ebelol gabbut gumañe ; n'gurorenol ter sesen min ánaine aham aarol. ³ Naagil : « *Móis* gay gáboñ nahalul mala yo ? » ⁴ N'guogol : « Móis nájjii ánaine min amundum ahiç gahait gal evis búyabo, mbiban náju ñer aham aarol. » ⁵ Yésu naagil : « Eakul uinum eçile min Móis ahiç gáboñ gaugu bi ni buru. ⁶ Bare ni buju babu, no Aláemit átul me waf waw þe, náuweuwen arafuhow áni ánaine ni anaare. ⁷ Yo eçil me ánaine þan áþur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, ⁸ ban ñer bugo gúuba n'gúbbañul gúni enil yanur. Mamu, mati gubbañ gúni bugan gúuba, bare an anur. ⁹ Kan arafuhow jambi ñer áfaculor wo Aláemit ajogor me. »

¹⁰ No gunogen me ni yañ yay, ulagoraaw n'gubbañ gurorenol dó n'elob yauyu. ¹¹ Naagil : « Anóan ahame aarol mbiban nayab ace, an ahumu natile gatil gaa búyabo n'átiar ahu. ¹² Iní me may anaare nahane áinol mbiban náyabo n'ace, natile gatil gaa búyabo. »

Yésu ni miñil mamu maputi me

(Mácie 19.13-15 ; Lík 18.15-17)

¹³ Ni baj bugan gúnjarul uñil tima Yésu nagoril min ásonienil, bare ulagoraaw n'gunamo ennur bugan bugabugu. ¹⁴ No Yésu ajuh me bakaneril, fiiñol ni fitiñ naagil : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífirenol yo, mata Jávi Aláemit bugan bugagu gáni me ti bugo guçil jo. ¹⁵ Maagen, ínje ilobul yo : an ayabut me Jávi Aláemit ti añil ayab jo me, an ahumu má'támus anogen dó. » ¹⁶ Mbiban naleb uñiaw, aban narembenil guñenol min ásonienil.

Yésu ni asanum ahu

(Mácie 19.16-30 ; Lík 18.18-30)

¹⁷ Þúrto, Yésu náni n'ejow bulagool. Ni baj ace áine áteíl açigul nahat nalo aya gújul bújoñorol naagol : « Aligena-bugan ahu ásum me, wa níarie ikan min iyab buroñ bábaerit ? » ¹⁸ Yésu naagol : « Nuvogom bu ?

†† Ni bahiçer bammeñe bitiar, firim fice fuom tale, faamme fanur ni faa 9.48.

Asúm me ? Nuffase dóemme wa ? Bajut an ásume íni let Aláemit o bareol. ¹⁹ Yoo. Leti nuffase gúboñ gagu gaah me : "Jamb'umuh an ; jamb'ufilen anaare o jíyavut ; jamb'úkuet ; jamb'ubij ; jamb'uraf ánoan ; úkanum þai ni jai" ? » ²⁰ Aíne ahu naagol : « Afanom, dáuru þe níkanumdokanum kábiriñ ínje añil. » ²¹ Yésu nalujol ni súmól ; aban naagol : « Nãñoi ekan waf wanur : ujow uk'unnomen wo nubaj me þe, uban nuñar síralam sasu usen galeh me ; mamu þan ubaj fubaj n'émit. Ukan mo, mbiban nújoul ulagenom. » ²² Bare áine ahu no naun me gurim gaugu, násimbor ban najow akay n'égogor dó mata fubaj fámah nabaje.

²³ Ñer Yésu nailo aluj abosor to naamme, aban naah ulagorol : « Min táñi me asanum enogen ni Jáví Aláemit ! » ²⁴ Gurim gaugu n'gúñagen ulagoraaw nár. Nabbañ aagil : « Gúñum, min táñi me enogen ni Jáví Aláemit ! » ²⁵ Fañe ésum eñokombo élú ni gasun éguje éþur babu asanum enogen ni Jáví Aláemit. » ²⁶ Ñer ulagoraaw n'gufañ n'gújahalie ban nihi guogoro : « Ay þiañ ñer ájue ayab gaþah ? » ²⁷ Yésu nalujil aban naagil : « Ni bugan bugagu dáuru júut kano, bare n'Aláemit waf waw þe újue ukano. »

²⁸ Ñer Þier nábahen aagol : « Uluj, wóli hum ubuge min jihatulo wafóli þe min jilageni. » ²⁹ Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobul yo : Iní me an nahale yañol, gutiol, gúlinol, jaol, þayol, guñolol, ettamol múmbam ni mala Firim fafu Fásu me, ³⁰ þan ayab fañ ñono ekeme ni buron be, sañ, gutiay, gúlinay, sijaay, uñil, ettam, hani þan ní ni gálatien dó ; þan ayab þoþ, ni tinah tice tá-jaeul, buron babu bábaerit me. ³¹ Jiffas búoh gammeñe ni bugan bugagu gaamme útiar þan gúbbañul gúni úsola, ban may gammeñe ni gaamme úsola þan gúbbañul gúni útiar. »

Yésu náfatten aunen eçelol

(Mácie 20.17-19 ; Lík 18.31-34)

³² Þúrto, Yésu ni galageneol me n'gulo m'bulago bi ejow mbaa Yérusalem ; Yésu atuje gayon gagu. Ulagoraaw ni mujogil fañ, ban bugagu galagene me búsolol gáholi n'gúni ni bugo. Ñer Yésu nabbañ aomen *uþotoraaw/uþotora* gaamme guñen ni gúuba (12) to naamme, aban nanamo elobil waja me ebajol.

³³ Naagil : « Juluj : wolal ubugi n'ejow mbaa Yérusalem, ban *Añol Arafuhow* þan abeni ni guñen ufan uteñe-naaw ni úþajula gúboñ Aláemit. Þan gutaliñol bataliñ bal eçet, mbiban n'gusenol bugan bugagu galet me *Esúif*, ³⁴ þan gúfohulol, n'gumasenol, n'gutegol gusoh gal ubañ, ban þan gumugol ; bare gunah gúfaji búsol eçelol, þan ailo ni gaçet me. »

Gúcin gagu gaa guñol Sebede

(Mácie 20.20-28)

³⁵ Ñer úþur Sebede, gaamme Saak ni Saañ, n'gulof Yésu n'guogol : « Afanóli, jimañe mb'ukanóli wo jijae maa écini. » ³⁶ Naagil : « Wa jimañe ikanul ? » ³⁷ N'guogol : « No nujae me erobo n'efenñe yay yaa Jávii, újioli min jurobo ahu n'gañeni gárib, ahuo n'gamai. »

³⁸ Naagil : « Buru jiffasut wa juom n'écin. Jújue þiañ jirem éremuma yay yaa sílam yo ínje ijae me erem, ter jíbatisei gábatise gagu gaa sílam go gujaeom me ébatise ? » ³⁹ N'guogol : « Ey, jújue ! » Naagil : « Maagen mamu, þan jirem éremuma yay yo nijae me erem, ban þoþ þan jíbatisei gábatise gagu go nijae me ébatisei ; ⁴⁰ bare mala erobo ni gáribom ter ni gamayom, yo let ínje içil yo esen : gurobo gaugu gurobo gom gaa bugan bugagu gaçobi me guban bi ni go. »

⁴¹ No uþotoraaw bugagu gaamme guñen guun me gurim gaugu, súmutil ni Saak ni Saañ. ⁴² Ñer Yésu navogulil bugo þe, aban naagil : « Jiffase þe búoh bugan bugagu bugo nujogale me ti ufan súsu, bugo gúcetene so me ; maagen, bugan bugagu búgamah gúvafenevafen n'éogen so. ⁴³ Bare ni buru búlie : an ni buru amañ me gujogol an ámah, amundum áni aroka olul ; ⁴⁴ ban þoþ an ni buru amañ me éni átiar, áni arokaul buru þe. ⁴⁵ Mamu may, Añol Arafuhow najoulo mee, let min mb'abaj umigel, bare til min mbi açila fañaol áni amigel ban nasen buronol bi eallor buron bugan gammeñe. »

Yésu nasen gahoy ápima

(Mácie 20.29-34 ; Lík 18.35-43)

⁴⁶ Þúrto, Yésu ni ulagorol n'guçih n'éseh yay yo guvoge me Sériko. No naamme n'éþur éseh yauyu manur n'ulagorol ni þoþ fítiman fámah, ni baj ace áine ápime, gajaol Barutime, áþur Time, anamo ni galam bulago babu náni n'gúcin. ⁴⁷ No naun me búoh Yésu ala Nasaret aam n'égat, nanamo éþib aah : « Yésu, Añol *David*, enili erumom ! » ⁴⁸ Gammeñe n'gunamo ennuro tima naþanor, bare açila nafañ náþibe aah : « Añol *David*, enili erumom ! » ⁴⁹ Yésu nailen aban naah : « Juvogulol ! » Ñer n'gúvogul ápima ahu n'eogol ní-moro : « Uaken, uilo, aw navoge mee. » ⁵⁰ Ñer ápima ahu nabelen gaþalitonol, nailo ñanur puç aban najow mbaa Yésu.

⁵¹ No naçih to me, Yésu naagol : « Wa numañe ikani ? » Naagol : « Afanom, ukanom min ibbañ ijuh. » ⁵² Ñer Yésu naagol : « Ujow, gáineni guþageni. » To baenah áine ahu nabbañ ajuh, ban nanamo elagen Yésu.

Yésu o n'engen Yérusalem

(Mácie 21.1-11 ; Lík 19.28-40 ; Saan 12.12-19)

11 No Yésu ni ulagorol gulof me Yérusalem, bugo n'égat súsuh sasu saa Betufage ni Betani, saamme n'gacač firijaŋ fafu fo guvoge me fal *uoliv/buoliv* waw, naboñ gúuba n'ulagorol guyabol gayoŋ naagil : ² « Jujow bi n'ésuh yauyu yaamme gayoŋul. No jijae ró me enogen, ðan jujuh jusum jahogihoh jo ðan an aremborerut ; jíjalul jo jíjallom. ³ Iní me an narorenul aagul : "Wa učile n'jikan mee ?" Juogol : "Ataw asohola jo, ban mati ðio nabbañenulul jo." »
⁴ Ñer ulagoraaw gaamme gúuba n'gukay, gučih n'gutoh jusum juhogi tíyaŋ ni bulago babu, lof gane-gen yaŋ ece, n'gual jo. ⁵ Guce ni gaamen to me n'guogil : « Wa jikane mee ? Wa učile n'jijal jusum jaju ? » ⁶ N'gúbalil ti Yésu alobil me, ban n'guhali n'gújaenum jo.

⁷ N'gúnarul jo bi ni Yésu, gučigul n'gunar újuoil gutal ni jo min arembor dó. ⁸ Bugan gammeŋe n'gatal újuoil m'bulago babu, bugaguil n'gatal ubes ujev wo guðiku-lo babu n'ulah waw. ⁹ Gayab me gayoŋ ni ðoð gala-gene me búsol nihi guya unjan guoh :

« *Hosanna* !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol !

¹⁰ Asónien Jávi jaju jaamme n'éjoul,

Jávi jaju jaa ðayolal David !

Hosanna bi ró fatiya † ! »

¹¹ Þurto, Yésu nanogen Yérusalem, ban najow bi ni *gávi-Aláemit* gagu. No naluj me joon wabaj me ðe aban, nemme tinah bakaer, naŋar uðotoraaw gaamme guñen ni gúuba min gúður dó gujow bi Betani.

Yésu o n'etab bífig babu

(Mácie 21.18-19)

¹² Tihalen fo, no gúpureul bo me, bieb m'bujoj Yésu. ¹³ No naŋanden me *bífig* bice n'utoj bo ró, najow ake eluj ter ðan atoh ró waf, bare no nalof bo me, natoh ró utoj barebare, mata let tinah bo taa gabuh gúfig. ¹⁴ Ñer naah bo : « Jambi ñer an abbander atíñ mitiñi ! » Ban ulagorol n'guun min alob mee.

Yésu o n'eham unnomenaaw ni gávi-Aláemit gagu

(Mácie 21.12-17 ; Lík 19.45-48 ; Saan 2.13-22)

¹⁵ No gučih me Yérusalem, Yésu nabbañ anogen ni *gávi-Aláemit* gagu. Nanamo eham unnomenaaw ni unnomaaw ðe gaamen dó me, narikul mučag utita-síralam bugagu ni sujukut sasu sal unnomena sitalab bugagu. ¹⁶ Ahalut ánoan aogene waf najator dó ni *gávi-Aláemit* gagu. ¹⁷ Aban naagil bi etañil biinum : « Aláemit alobut ni Bahičer babu ðiaŋ búoh : "Yaŋom

ðan guvoh yo yaŋ yaa galaw bi ni súsuh sasu ðe †† ? Bare buru jíbahen yo éni fíemorum fal úku. » ¹⁸ No ufan uteŋenaaw ni úðajula gúboñ Aláemit bugagu gu-un me gurim gaugu, n'gúni n'elip bu gujae me ekan n'gunemenol ; gúhollolholi mata fítiman fafu ðe fírim-bagorimbago ni bavareerol.

¹⁹ No nučigal me tiname, Yésu ni ulagorol n'gúður ésuh yay.

Sembe sasu so gáinen gubaj me

(Mácie 21.20-22)

²⁰ M'bujom, no guomme n'égat to bífig babu buomme, ulagoraaw n'gujuk bo min buhae bi to ni guar bo. ²¹ Ñer Þier nemme naosene wabajen me, naah Yésu : « Afanom, uluj ðaa, bífig babu bo nutab me buhae. » ²² Yésu naŋar fírim fafu naagil : « Jíinen n'Aláemit ! ²³ Maagen, ínje ilobul yo : an aah me firijaŋ faufu : "Utennor to nuomme uk'ulo ni fal," ban náinen búoh wo nalob me ðan ukano o m'batehumorut ni bi-inumol, maagen ðan ukano. ²⁴ Yo ečil me niegul : Wá-fowaf wo jijae me écin ni galaw ró, jíinen búoh jibaj wo jiban, ban maagen mamu ðan jibaj wo. ²⁵ Ban jíni me n'galaw, íni me jibajorbajor ni an, juboketol, mamu may Þayul aamme fatiya ðan aboketutl utilul. [²⁶ Bare juboketut me gatil me ni buru, Þayul aamme fatiya mati ðoð aboketutl utilul.] ‡ »

Sembe Yésu bay súpullo ?

(Mácie 21.23-27 ; Lík 20.1-8)

²⁷ Þurto, Yésu ni ulagorol n'gúbbañul bi Yérusalem. No gučilo ró me, Yésu nanamo bújator dó ni *gávi-Aláemit* gagu. Ñer ufan uteŋenaaw, úðajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan waw bugal ésuh yay n'gújoul mbal ačila ²⁸ n'guogol : « Ni sembe say nukane mee waf wauwu ? Ay aseni so ? » ²⁹ Naagil : « Inje may ban irorenul eroren yanur pat ; jíbalom yo me, ðan may ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. ³⁰ Yoo, sembe sasu saa gábatise so Saan Batis abaj me, bay súpullo : n'Aláemit ter ni an ? Aðaa jíbalom ! » ³¹ N'gúbahulor gúbahulor n'guoh : « Uogal me n'Aláemit, ðan aagolal : "Wa učile ñer jíinenut ni o ?" ³² Ban uogal me ni an sujoumulo, haa... ! » Gúholiholi ésuh yay, mata bugan bugagu ðe gujojoh Saan Batis ti aboñer ala maagen. ³³ Ñer n'guoh Yésu : « Wóli jiffasut. » Naagil : « Kan ínje may mat'ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. »

Búnogor babu bal ucokora-bíñu bugagu gálaput me

(Mácie 21.33-46 ; Lík 20.9-19)

12 Þurto, Yésu nanamo elob ni bugan bugagu n'únogor naagil : « Baje ace áine aroge *úbiñu* / *bíbiñu*. Nasoen wo aban nacokor tiñ tal epucen

†† Juluj Esai 56.7 ; Jer 7.11 ‡ Ni bahičer bammeŋe bítiar, fírim faufe fílero.

† Juluj Ufóñ 118.25

bíñu yay, mbiban natep etah yabbage yaa gapoy. No naban me, nábahen úbiñu waw asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi gúpunnol fugabol, min ačila ake bú-jaor. ²No tinah tiçih me tal ealen mitiñ mamu, naboñ arokaol ace bi ni gaogen me úbiñu waw bi éyabul fugabol. ³Bare ucokora-bíñu bugagu n'gugogol n'gutegol mbiban n'guhamol aot guñen gurakel. ⁴Nabbañ aboñ arokaol ace bi ni bugo : n'gutegol iki gúbuken ni fuhow, mbiban n'guilo guvañol ujel. ⁵Nabbañ aboñ áfatten : n'gumugol. Púrto, natajen aboñ bo guce mul gammeñe : n'gutegil mbiban n'gumugil.

⁶Niki ñañool ápurool áamumma ; naboñol eboñ ésula mbaa bugo ni gañinor gagu ró gaa búoh nemme añolol om, ñan gúkanumol. ⁷Bare ucokora-bíñu bugagu no gujuh me ápur ahu o n'éjoul, n'guogoro : "Umu ačil me gafumol. Ujaal umugalol, mamu gafumol ñan gúbbañul gúni gololal." ⁸Ñer n'gugogol gumuh mbiban n'gúpunnol dó gubelen tíyañ. »

⁹Yésu natajen aagil : « Ñer bu ala úbiñu waw añum ekan ? Ñan ájoul mb'acígul namuh ucokora-bíñu bugagu ubugi ñe, aban nábahen wo asen guce. ¹⁰Ji-jangaut Bahiçer baube baah me :

"Ebírih yay yo utepaaw gujunden me, yo ebbanno me éni yáamumma, yaçil me yañ yay.

¹¹Dó ñe búkanum bal Ataw, ban ni wolal kakan waf wámah †." »

¹²Ñer n'gumanñen ejoh Yésu mata guffase búoh búnogor baubu bo nalob mee, molil nálobum bo. Bare nemme gúholiholi fítiman fafu, n'guhahalol to min gujow gukay.

Suroren sasu sal ecam búalen

(Mácie 22.15-22 ; Lík 20.20-26)

¹³Púrto, n'guboñ *Epárisie* guce ni bugaa gayoñ gagu gaa Herod bi ni Yésu bi eralol gabbut, tima n'gúju gujogol ni baloberol. ¹⁴N'gújoul íkiil guogol : « Afanóli, jif-fase búoh aw an ala maagen, ban úhollut ánoan ; ulujérit ni uul bugan bugagu, bare til nuvareeilvare bulago babu bal Aláemit ni maagen dó. Ulobóli ñaa ter sesen min búalen bucami ávi ahu ámah ahu *Sesar* ? Juote jicam, ter juotut jicam ? » ¹⁵Yésu aþi me naffas gañinoril gaarat mee, naagil : « Wa uçile n'jimañ eralom gabbut ? Jiñallom ñaa ece ni síralamolal min iluj yo. » ¹⁶N'gunjallol ece ni so. Naagil : « Buul baube ni gajow gauge sal ay ? » N'guogol : « Saa *Sesar*. »

¹⁷Naagil : « Kan jisen *Sesar* wafol, ban may jisen Aláemit waamme wola. » Ñer bugo ñe n'gulahali mola.

Suroren sasu mala eilo yay yaa gaçet me

(Mácie 22.23-33 ; Lík 20.27-40)

¹⁸Ni baj *Esáduke* guce gujow iki gutoh Yésu. (Esáduke yay bugo nihi guoh me an açet me aban mat'ailoul n'éçet yay.) N'guogol : ¹⁹« Afanóli, gúboli gagu gaa *Móis* guoge an ayab me anaare mbiban naçet ajundenol o m'babajut añil, atiol ñan atunol min áju ahalol gátuh †. ²⁰Yoo. Bajene batiay baa wáine gono futoh ni gúuba. Atíar nayab aban naçet m'bahalut añil. ²¹Aúttén ahu natun aare ahumu, aban naçet ñe m'bahalutol gátuh. Afátten ahu may mo, ²²iki bugo gaamme futoh ni gúuba gubao ñe an ni bugo m'batogut ahat gátuh. Púrto, aare ahu may naçet. ²³Ban ñer juroreni : no gaçet me gujae me eilo, ñan ñer áni aar ay ni bugo, nemme bugo ñe gutoge guyabol ? »

²⁴Yésu naagil : « Dáure diçil me min jibaj galim : jujogut wo Bahiçer babu bulobe, jujogut ñe bu sembe sasu sal Aláemit siree. ²⁵Maagen mamu, no gaçet me gujae me eilo, ánaine mat'ayab, anaare má'táyabo ; ñan til gúni ti emalakaay dó n'émit. ²⁶Mala eilo yay ni gaçet me yo juunene mee, jijangaut ñiañ n'élebur yay yaa *Móis* wo Aláemit alobol me galam jufokon jaju jaa sijen jaamme n'esa ? Naagol ró : "Injé iomme Aláemit ahu o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o ‡." ²⁷Yo eçil me jiffas búoh Aláemit alet ala gaçet me, bare til ala garoñ me. Galimbul gújaloe. »

Gáboñ gagu gafañ me wawu ñe

(Mácie 22.34-40 ; Lík 10.25-28)

²⁸Ace *n'úpajula gúboli Aláemit* bugagu, aunil me min guceñore mee, ban najuh búoh Yésu nábabal *Esáduke* yay wári faf, náloful aban naagol : « Gay guomme gáboñ gagu gátar n'úboñ waw ñe ? » ²⁹Yésu naagol : « Gátar gagu go guomme uge : "Utten, Israel, Atúla aamme Aláemilolal o bare aam Ataw. ³⁰Umañ Ataw aamme Aláemili n'éçigiri ñe, m'biinumi ñe, n'gañinori ñe ni sembei ñe †." ³¹Gáuttén gagu uge : "Ubbóli apali ti núbboli me fuhoi ‡." Bajut gáboñ gace gafañe wauwe. »

³²Ñer áine ahu naah Yésu : « Yoo, Afanom, nuoge ni maagen dó Aláemit anur om ban bajut ace ábuli ni o, ³³ban emañol n'éçigiri ñe, ni mujagi ñoomo ni sembei ñe, ni ñe ébboli apali ti aw fañai, dáuru fafañ ekan Aláemit úteñen waw ni úsimen waw ñe. »

³⁴No Yésu ajuh me búoh áine ahu nábabal ni malillo ró, naagol : « Uráliut enogen ni Jávi Aláemit. » Ban ñer an abbañut akañen arorenol.

† Juluj Ufóñ 118.22-23

†† Juluj Dáteronom 25.5 ‡ Juluj Gaþagen 3.6 †† Juluj Dáteronom 6.4 ‡† Juluj Levitik 19.18

Suroren sasu mala effas ter Kirista gabulaken gaa
David nam

(Mácie 22.41-46 ; Lík 20.41-44)

³⁵ Púrto, Yésu nanamo gavare bugan bugagu ni *gávi-Aláemit* gagu naagil : « Bu úpajula gúboñ Aláemit bugagu gújue guoh Kirista Añol *David* nam ? ³⁶ Ni búkanum baa Biinum Banabe, David fañao naage :
"Ataw Aláemit naage Ataom :
Unamo ni gañenom gárib
bi no nijae me éru ulatori fattam uhagi †."

³⁷ David fañao navogol Ataw ; bu ñer ačila Ataw ájue áni añolol ? »

Yésu o m'baçaf mala éni ti úpajula gúboñ Aláemit
bugagu

(Mácie 23.1-36 ; Lík 20.45-47)

Fítiman fámah fuomen n'eutten Yésu n'ésamay ró.
³⁸ Nah'aagil ni galigen gagu go naamil me ni go : « Júludo úpajula gúboñ Aláemit bugagu ! Wo gumañ me þe, ebelo újuo ujaha waave bi to n'guolil n'gújator min éruh yay gujugil, eyab basaf ni jammeñ ni gákanum ró, ³⁹ erobo ni sujukut sasu saa gayoñ ni *sañ sasu saa galaw/yañ yaa galaw*, erobo ni sujukut sasu sáamum-ma gaggan babajer ; ⁴⁰ nihi gujoh utiña-sibara bugagu waarema min guram wafil þe, mbiban n'guilo bújoñor bugan bugagu n'gulaw meñ. Gúteh gagu go Aláemit ajae me etegil, go þan gufañ me þe gátañi gaa bugagu. »

Múralam mamu mal atiña-ebara ahu

(Lík 21.1-4)

⁴¹ Mbiban, Yésu nanamo ró ni gávi-Aláemit gagu áþimbór dó bugan bugagu guhalene me síralam, min ajuh bu guhalene so ró me eno. Usanum gammeñe n'guhaleñ dó jálo. ⁴² Najuh þoþ atiña-ebara ace aleleh añar múralam múuba maþilout wáfowaf ahaleñ dó. ⁴³ Ñer Yésu navoh ulagorol naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : atiña-ebara ahumu aleh mee o afañe nasene bugan bugagu þe gasen me ; ⁴⁴ bugagu þe wávaf me ni gubajil, wo guhalen dó, bare ačila, waamen me þe ni guñenol wo nahalen dó, wo nabajen me bi buron. »

Yésu o n'elob mala sílam sasu saa gunah gúsola

(Mácie 24.1-35 ; Lík 21.5-33)

13 No Yésu áþullo me ni *gávi-Aláemit* gagu, ace n'ulagorol naagol : « Afanom, uluj þaa sival sija-ha ! Bateþer baaro ! » ² Yésu naagol : « Nujuge bateþer baubu bare mee ? Inje ilobul yo, funah fice mati ñaño to eval yanur yájutenore n'épayo, bare so þe þan sirikuli sibet. »

† Juluj Ufóñ 119.1

³ Mbiban nak'anamo ni firijañ fafu fal *uoliv/buoliv* waw bíþimbór gávi-Aláemit gagu. Þer, Saak, Saañ ni Andere n'gukay gutogol bo, mbiban n'gurorenol guogol : ⁴ « Aþaa ulobóli, nay dáuru dijae ebaj, ban wa ujae egitenóli búoh waf wauwu þe ban ukano ? »

⁵ Ñer Yésu naagil : « Jíkanum jambi an abutul. ⁶ Gammeñe þan guoþoroul gajaom guçigul n'guogul : "Inje iomme Aþagena ahu." Ban þan gubut bugan gammeñe. ⁷ No jijae me eun baeler gutih ni balober buunen go, jambi jitelenor, mata dó díarie diçigul. Bare mati ní þan gabao mof mamu. ⁸ Esuh þan eiyul bi n'épayo éruh, jávi þan jiiyul bi ni jipajo jávi, ban þan baj bin bo ettam yay ejae egoror, þan þoþ bieb búloul. Dáuru þe þan níme þan buju babu baa sílam sasu ; sílam sausu þan síni ti sal anaare aam ni gapegor.

⁹ Buru fañaul, jíkanum ! Þan gubelul ni bataliñ, ban þan gutegul gusoh gal ubañ ni sañ sasu saa galaw. Gajaom þan guçil min gújaenumul bújoñor ufan súruh ni úviaw, dó þe min mbi bugo þe guun bagitenerul.

¹⁰ Firim fafu fásu me fuote fumundum fuvarei ni súruh sasu þe. ¹¹ No gujae me ejogul gújaenum bi etaliñul, jambi jifaen jilelegor mala wo jijae me elob ; mbi julob waja me éjoul to baenah n'uinumul, mata mati ní ñer buru julobe, bare Biinum Banabe.

¹² An þan abet atiol n'éçet, þaaya þoþ þan abet añolol n'éçet. Uñiaw þan guiyul bi n'ubugail min gukanil n'guçet. ¹³ Gajaom þan guçil min bugan bugagu þe gulalul ; bare an ajae me emuten iki bao, Aláemit þan aþagenol.

¹⁴ Jiffase wo Bahiçer babu bulobe mala "Maarat mamu mal ekan galego" †† ; ajanga wo me mb'ákanum fañ wa Bahiçer baube bumañe elob ! No maarat mamu mujae me enogen to muotut me munogen, no ñer gajae me éni ni mof mamu maa Yúde mbi gutey me bi ni gurijañ gagu. ¹⁵ An ahu ajae me éni fatiya firihinjañ jamb'áavul me aban naah ban amundum ake eñar waf uce ñárraru yañol ; ¹⁶ ban þoþ an ajae me éni n'ulah waw, jamb'aot me ake eñar bisimool. ¹⁷ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni þoþ ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu ! ¹⁸ Jilaw jambi dáuru dibaj ñutot ñaño baçigerul. ¹⁹ Gunah gaugu þan gúni gunah gaa sílam sáamah, so músut baj sice ti so kábiriñ m'buju babu no Aláemit átul me mof mamu, ban þoþ sañumut ebbañ sibaj ñice sitajen. ²⁰ Lelen me búoh Aláemit nákasulkasul gunah gaugu, an mat'apah ; bare nákasul go mala bugo naçob me gúni bugola.

²¹ No ñer, an aagul me Kirista ume ter umua, jambi jiiñenol. ²² Þan baj ukirista ni þoþ uboñer galet bugaa maagen gúþurul ; þan gukan ugitenum ni waf wajure-ruti bi elimben bugan bugagu bugo Aláemit açob me, ínien me júe kano. ²³ Jíkanum ! Nílobaliulloali me waf wauwu þe ihato. »

†† Juluj Dañel 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

Ebbañul yay yal Añol Arafuhow

²⁴ « Bare ni gunah gaugu, no sílam sausu sijae me ejow bi ebaò, bunaa babu ðan bumoç, fieñ fafu ðan fúbbur gañanno gagu gala fo, ²⁵ suut sasu ðan sípagul fatiya émit súloul, ban sembe sasu ðe saamme fatiya ðan sugoror. ²⁶ No ñer ðan jugi me *Añol Arafuhow* áavul ni gápar ni sembe sámah ni bájalo ró. ²⁷ Ñer ðan áboñul emalakaol íkiil guomen buganol bugo naçob me n'ulam waw ðe waa mof.

²⁸ Jikan n'uinumul wo bubah nihi bigitenolal me : no uan bo úburiulo mbiban m'búyaul úsabal, jiffase búoh fujam fulofulo. ²⁹ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wauwu ðe uçigul, jiffas búoh Añol Arafuhow nalo-fulo, naçilo n'gánonum gagu. ³⁰ Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh gubao eçet dáuru ðe m'baçigulat. ³¹ Emít yay ni ettam yay ðan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao. »

Funah fafu fo an affasut me

(Mácie 24.36-44)

³² « Mala effas funah fay ni tinah tay Añol Arafuhow ajae me ébbañul, ánoan affasut so, mele emalakaay gaam dó me n'émit, hani may Añil ahu ; Paaya o bareol affase. ³³ Jíkanum, jambi júmori, mata jiffasut nay jae ekano. ³⁴ Pan ní ti ánaire aam n'ehat yañol min ake bú-jaor. Fufaneol nábahen fo asen urokaol, ánoan burokol, aban naah apoya ahu o ñer apoy. ³⁵ Jiilo ñer ni mujah ró, mata jiffasut nay ala yañ ajae ébbañul. Ter ðan açigul tiname, ter n'étut fuh, ter tinahurab, ter ni bujom ; ³⁶ jamb'açigul namimenu n'gámori ! ³⁷ Waf wanur nilobeul, ban buru ðe nilobe wo : Jambi júmori ! »

Egum firim yay bi emuh Yésu

(Mácie 26.1-5 ; Lík 22.1-3 ; Saañ 11.45-53)

14 Nañoë gunah gúba min gaggan gagu gaa Paak guçigul, gaamme may gal unaç waw wabajut me léviri. Ñer ufan utenjenaaw ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu n'gúni n'eñes bu gujae ekan ni mutuho ró min gujoh Yésu guban n'gumugol. ² Nihi guoh : « Jamb'ujogalol me no gaggan gagu gutiñe me, jambi gáguo gubaj n'ésuh yay. »

Aare ahu áyu me míçir matiñoë ni fuhow Yésu

(Mácie 26.6-13 ; Saañ 12.1-8)

³ No Yésu aamme Betani, ni yañ ace áine o háhae ejogene gajaol Simon, ni baj ace aare ánonul dó bugo baamer ni fitiñ. Aare ahumu naogen jibara jatepítep †, dó míçir muom mátañie ejuh ban músumut ebaj ; nasat butum jibara jauju aban nailo áulen míçir mamu mala jo ni fuhow Yésu. ⁴ Ñer guce ni gamat me ni mu-

† Ni gugerekay guoge jirafa jal ALBÂTRE yoemme eval ejaha yá-tañie ebaj.

jogil bireg nihi guogoro : « Ehajen mee míçir maumu bi wa ? ⁵ Mújuene munnomeni síralam sammeñe fañ ††, mbiban n'siseni galeh me. » Ban n'gúbaho bi n'aare ahu.

⁶ Bare Yésu naagil : « Jihalol. Wa uçile n'jiniol n'eyogen ? Waf waaro nakanom ! ⁷ Galeh me, bugo, ðan jibajil nánonan ni buru ; nánonan no jimañe, jújue jikanil maaro, bare ínje jilelom n'ebaj bi nánonan.

⁸ Aare ahume, wo náju me, wo nakane ; nálosalilosali enilom bi gafoh gagu gúmbam. ⁹ Maagen, ínje ilobul yo : ni mof mamu ðe, tánotan to Firim fafu Fásu me fujae me evarei, ðan may lobi mala wo aare ahume akan me ; mamu ðan auno bi nánonan. »

Yudas o n'ennomen Yésu

(Mácie 26.14-16 ; Lík 22.3-6)

¹⁰ Púrto, Yudas Isikariot, aamme ace ni *uþo-toraaw/uþotora* gaamme guñen ni gúba, najow ak'atoh ufan utenjenaaw bi ekan Yésu nalo n'guñenil. ¹¹ N'guuttenol n'ésu may ró, ban n'gulob bi esenol síralam. No púrto me, Yudas náni n'eñes no jáhor me bi ekan Yésu nalo n'guñenil.

Yésu naboñ guke ecokor Paak yay

(Mácie 26.17-25 ; Lík 22.7-14, 21-23 ; Saañ 13.21-30)

¹² No funah fafu fitiar faa gaggan gagu gal unaç waw wabajut me léviri fiçih me, fiçila fo gabbarum gagu gaa Paak yay nihi gúsimeni me, ulagora Yésu n'guogol : « Tay numañe iki jucokori fitiñ fafu faa Paak yay ? »

¹³ Ñer naboñ gúba ni ulagorol naagil : « Jujow junogen n'ésuh yay. Pan baj ánaire ace atebe jifin jaa mal aemor ni buru ; jilagenol. ¹⁴ To najae me enogen, n'juoh ala yañ yay : "Afan ahu naage juroreni ni bañ bay najae me etiñ Paak yay o ni ulagorol." ¹⁵ Pan ñer agganul futoñ fámah fatiya yañ yay facokori wári ban ni fújahor. Dó mbi jucokor me fitiñ fafu bi ni wolal. »

¹⁶ Ñer ulagoraaw gaamme gúba n'gukay, guçih n'ésuh yay n'gutoh waf waw ðe may ti Yésu alobil yo me, min ñer gucokor fitiñ fafu faa Paak yay.

¹⁷ No nuçigal me gállim, Yésu naçigul dó ni *uþo-toraaw* gaamme guñen ni gúba ró. ¹⁸ No guomme ni fitiñ, naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru atiñore maa n'ínje ðan annomenom. » ¹⁹ Ni mujogil bireg n'gunamo erorenol anur-anur guoh : « Injé þiañ ? » ²⁰ Naagil : « Ace ni buru jaamme guñen ni gúba, ahu árure maa manur n'ínje gañenol ni biril banur.

²¹ Maagen, Añol Arafuhow ban açet ti hiçi me ya ni o. Bare mataño míni ni an ahumu ajaol me ennomen ! Fañene jáari jamb'abugi ! »

†† Ni gugerekay guoge SIFARAKU SIKEME SÍFAJI ; efaraku yaa no, yo epilo me bacam an baroker funah fanur.

Etiñor Yésu ésola n'upotoraol

(Mácie 26.26-30 ; Lík 22.15-20 ; 1 Korent 11.23-25)

²² Bugo ni fitiñ fafu, Yésu nanjar ganaç, násonien go, namusul go aban nagaboril go naagil : « Jiyab jitiñ : úre enilom. » ²³ Mbiban nanjar éremuma ; no nasal me Aláemit aban, nasenil yo guremor bugo ðooil, ²⁴ aban naagil : « Dáure físimom, físim fafu fáyui me mala bugan gammeje bi étugen babuge babu bo Aláemit ajogor me ni bugan bugagu. ²⁵ Maagen, ínje ilobul yo : mat'ibbander içoen bíñu bi funah fafu fo nijae me erem ece evugul ni Jávi Aláemit. »

Yésu naah Simonj Pier ðan ajundenol

(Mácie 26.31-35 ; Lík 22.31-34 ; Saan 13.36-38)

²⁶ No Yésu alob me gurim gaugu aban, n'gúfoñ úfoñ wal esal Aláemit, mbiban n'gúpur gujow mbaa firijan fafu fo guvoge me fal *uoliv/buoliv* waw. ²⁷ No guçih me, Yésu naah ulagorol : « Buru ðe ðan jibbañ búsol sílamom baçigerul, ti Aláemit alob yo me ni Bahiçer babu, no naah me : "Pan iteh akoña ahu imuh, ban ubarum waw ðan uvisor uban babu ðe †." ²⁸ Bare búsol eiloom ni gaçet me ðan iyabul gayonj mbaa Gálile. »

²⁹ Pier naagol : « Hani bugagu ðe gubbañe búsol, bare ínje mat'ikan mo. » ³⁰ Ñer Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : n'efuga yaue réro, balama gáin guoh gúutten, ðan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » ³¹ Bare Pier naçimen aah fatiya : « Hani ðan içet manur n'aw, mat'imus ioh iffasuti. » Bugo ðe n'guyab dó.

Yésu o n'galaw ni firijan fafu fal uoliv waw

(Mácie 26.36-46 ; Lík 22.39-46)

³² Þúrto, Yésu ni ulagorol n'gujow bi tiñ talu to guvoge me Getusemane. No guçih me, naagil : « Jurobo tale min ðan ínje ike galaw. » ³³ N'ējaol nájaenum Pier, Saak ni Saan. Þiout, gáholi n'gunonol n'etelenor dó. ³⁴ Naagil : « Gaþinor gumugom iki biinumom búguo. Jiname tale ban jambi júmori me ! »

³⁵ Mbiban natos kan ráli maa, naya gújul aban náñuþ iki buulol buya n'ettam min alaw gaa búoh íni me júe kano, tinah tautu n'tíraliol. ³⁶ Nah'aah : « Þaþa, aw áju me wáfowaf, nilai ufaren éremuma yaue yaa sílam éraliom ! Bare mánoman níe, jambi wo ínje iman me ukano, bare til wo aw umañ me. »

³⁷ Mbiban nábbañul mbal ulagoraaw gúfaji bugagu açigul natogil min gúmoe. Ñer naah Pier : « Simonj, aw gámori ? Hani enamo jatiito m'bámoit újuut yo ? ³⁸ Jambi júmori, bare jilaw jambi julio ni gabut. Biinum arafuhow nihi bumamanj ekan maaro, bare enilol nd'ebaj sembe. »

³⁹ Nabbañ atos ahalil to, aban nanamo nalaw ni gurim gagu ganur gagu. ⁴⁰ Nabbañ ábbañul açigul

natogil min gubbañe gúmori ; maagen mamu umoil úliilii nár. Ñer guffasut wa gujaol ébal.

⁴¹ No nabbanno me ebbañulol éfatten, naagil : « Juroje n'gámori gagu ? Gáelo gom ? Kanoe ban ! Tinah talu tiçige. Añol Arafuhow nabeni aban ni guñen utillaaw. ⁴² Jiilo ujaal ! An ahu ajae me ennomenom nalo-fulo. »

Fujoh fafu faa Yésu

(Mácie 26.47-56 ; Lík 22.47-53 ; Saan 18.3-12)

⁴³ To baenah, o n'elob yay, Yudas, aamme ace ni upotoraaw gaamme guñen ni gúuba, naçigul. Nájaorul ni fítiman faogene ufoje ni sugol ; kan ufan utenjenaaw, upajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan ésuh yay guboñulo fo. ⁴⁴ Yudas aamme n'ennomenol baje wo nalollil waamme : « An ahu o nijae me éllonj, açila ; jujogol ban n'jíjaenumol ni gapoy gaaro. »

⁴⁵ No naçih me, nafaen alof Yésu naagol : « Afanom ! » Aban nállonjol. ⁴⁶ Ñer bugagu gajaorulo me ni o n'gualen gujogol. ⁴⁷ Ace ni gaamen to me ni Yésu náñagul gafojeol ni gafon go ateh aroka ahu ala afan utenjenaaw aþirih gannu. ⁴⁸ Ñer Yésu nábahom mbaa fítiman fafu naagil : « Jujoulo n'ufoje ró ni sugol bi ekelom fujoh ti nihi ní me akana-maarat jikelo fujoh. ⁴⁹ Gunah émit ðe ínje umuen ni buru, no niligene me bugan bugagu ni *gávi-Aláemit* gagu, ban jujogutom. Bare dó ðe min mbi wo Bahiçer babu bulob me úju ukano. »

⁵⁰ Ni tinah tautu, ulagoraaw ðe n'gujundenol to min gúpur gutey gukay. ⁵¹ Bare ni baj ápur ace asimoe gábil nah'alanol ; gábil gaugu go bare guomme bisimool. N'gualen bi ejogol, ⁵² bare nahalen gábil gagu min atey akay erapatañ.

Yésu bújoñor fujoj fafu fámah fafu

(Mácie 26.57-68 ; Lík 22.54-55, 63-71 ; Saan 18.13-14, 19-24)

⁵³ Þúrto, n'gújaenum Yésu bi n'afan utenjenaaw ámah ahu, to ufan utenjenaaw, ufan ésuh yay ni upajula gúboñ Aláemit bugagu nihi guomonor me ðe. ⁵⁴ Pier nah'alagen Yésu ráli bi ró ñáranu fúlumet afan utenjenaaw ámah ahu. Nak'anamo to upoyaaw guomme náni n'gáumo ni sambun.

⁵⁵ Ni tinah tautu, ufan utenjenaaw ni fujoj Esuíf yay fámah fafu ðoofo n'gunamo eliþ bagitener bájue bukan min Yésu amugi. Gulíþ mee gubajut. ⁵⁶ Gammeje gubije gugiten guya ni o, bare bagiteneril bilet banur. ⁵⁷ Ni baj guce guilo min gubij gugiten guya ni Yésu guoh : ⁵⁸ « Juunol aah ðan afum gávi-Aláemit gaugu go guñen arafuhow guteþ me, ban ni gunah gúfaji ðan atep gace go guñen arafuhow guñumut etep. »

⁵⁹ Bare hani bae ni elob yaue, bagiteneril bubbañut bini banur. ⁶⁰ Ñer afan utenjenaaw ámah ahu nailo

n'etut fujoj fafu min aroren Yésu aagol : « Mat'úbal wáfowaf ? Uunut sulob se so gulobe maa guya n'aw ? »

⁶¹ Bare Yésu napanor butumol, ábalut wáfowaf. Afan utenjenaaw ámah ahu nabbañ arorenol aagol : « Aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit ásonieni me ? » ⁶² Yésu naagol : « Ey, ačila nem. Ban funah fice, ðan jujuh Añol Arafuhow min anave ni gárib Aláemit-Sembe, ban ðoð ðan jujugol áavul ni úpar waw wal émit. » ⁶³ Ñer afan utenjenaaw ámah ahu naçaç bisimool ačila fañaol, aban naah : « Ugitena mul bugay nusoholaale utajenal ? ⁶⁴ Buru fañaol juune gújel gagu go najel me Aláemit. Bu ñer jþinore ? » Bugo þooil n'gujoh búoh þilopilo min açet. ⁶⁵ Ñer guceil n'gunamo emasenol, efut buulol ni etegol sumoh n'guogol : « Ulobóli þaa ay ategi ! » Upoyaaw may n'gutegol simbej.

Pier o n'ecer gaa búoh ačila an om ala Yésu

(Mácie 26.69-75 ; Lík 22.56-62 ; Saaj 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Pier o baroñer to tíyan ni fúlumet fafu, ni baj ace ni urokaaw waarema bugal afan utenjenaaw ámah ahu ájoul. ⁶⁷ Aroka ahumu najuh Pier min áumoe mee ; náþimborol píim nalujol aban naagol : « Aw may buru juomen me ni Yésu ala Nasaret. » ⁶⁸ Nacer gaa aah : « If-fasut wa numañe elob, ijogut. » Mbiban najow bi éþur ni gánonum gámah. [No ñer, gáin n'guoh.] ⁶⁹ Aroka ahu najugol ban nabbañ anamo elob gaamen to me aagil : « Ahumu bugo bugom. » ⁷⁰ Pier nabbañ acer fo. Þio maa, gaamen to me n'gubbañ guoh Pier : « Ti maa-gen, aw may buru bugom ; aw ðoð an ala Gálide, [baloberul banur bom.] †† » ⁷¹ Ñer nanamo egiten meñ, ak'abbat aah : « Iffasut an ahu o julobe mee mola. » ⁷² To baenah, gáin n'guoh gúutten, ban Pier naosen fir-im fafu fo Yésu alobenol me faah me : « Balama gáin guoh gúutten, ðan uoh ñono ñáfaji uffasutom. » Ñer nanamo to ukon n'eteh mahat ró.

Yésu bújoñor Pilat

(Mácie 27.1-2, 11-26 ; Lík 23.1-5, 13-25 ; Saaj 18.28-19.15)

15 Tinah n'ehalen, ufan utenjenaaw n'gujoj manur n'ufan éseh yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu, dóemme fujoj fafu fámah fafu þoofo. No gujoj me guban, n'gujoh Yésu guhoh, mbiban n'gújaenumol iki gusen Pilat. ² Ñer Pilat narorenol aah : « Aw uomme ávi Esúif yay ? » Yésu naagol : « Aw fañai nulob yo uban. » ³ Ufan utenjenaaw baje sulob sammeñe so gutegol. ⁴ Ñer Pilat nabbañ arorenol aah : « Mat'úbahul wáfowaf ? Nuune wo gulobe me þe guya n'aw ? » ⁵ Bare Yésu abbañut ábal ; ni kan Pilat gajahali.

⁶ Ni gaggan gánogan gaa Paak, Pilat nah'ahalenil-halen ace ni umigel waw gakuli me o guogol me ahalenulil. ⁷ Ban bajene ace áine, gajaol Barabas, o gúrure ni fipeh manur ni úgua-éseh guce, mata ni

† Ni bahiçer bammeñe bitiar, firim faufe filero. †† Ni bahiçer bammeñe bitiar, firim faufe filero.

gáguo gace gumumuh an. ⁸ Fítiman fafu ni fijiñ bi ró yan Pilat, fiçih ni funamo elaol wo naþi me nah'akanil. ⁹ Pilat naagil : « Jimañe ihanulul ávi ahu ala Esúif yay ? » ¹⁰ (Narorenil mee mata naffase búoh físil fiçile min ufan utenjenaaw gúnjarul Yésu bi ni o.) ¹¹ Bare ufan utenjenaaw n'guilen fítiman fafu min mbi Pilat ahanulil til Barabas. ¹² Pilat nabbañ aagil : « Wa ñer jimañe ikan an ahu o buru juvoge me ávi ahu ala Esúif yay ? » ¹³ N'gubbañ gúþib guoh : « Ubbañol n'ekurua ! » ¹⁴ Naagil : « Maarat ñer may nakane ? » Bare n'gufan n'gúþibe guoh : « Ubbañol n'ekurua ! » ¹⁵ Ñer Pilat, nemme namamañ aalen fiiiñ fítiman fafu, nahanulil Barabas. Mbiban, naboñ guteh Yésu gusoh gal ubañ, aban nasenil o bi eke ebbañ n'ekurua.

Ekosombil yay bugo n'elegen Yésu

(Mácie 27.27-31 ; Saaj 19.2-3)

¹⁶ Ñer ekosombil yay n'gújaenum Yésu bi ñáranu fúlumet fafu faa yan Pilat, guban n'gúvogul fuyon fafu faa gupalil ekosombil þoofo. ¹⁷ N'gusimol wañ újugah, guban n'gunar ulaliñ waa sijeñ gueç fugañ guoþol ni fuhow. ¹⁸ Mbiban n'gunamo esafol guoh : « Jisafi, ávi Esúif yay ! » ¹⁹ N'gutegol egol ni fuhow, n'gumasenol ban n'guya gújul bújoñorol ti nihi gumañ me emigele-tol. ²⁰ No gúfohulol me iki guþilo, n'guram wañ waw újugah waw wo gukanol me, guban n'gubbañenol bisimool, mbiban n'gúþunnol tíyan bi eke ebbañ n'ekurua.

Yésu o n'ebbañi n'ekurua

(Mácie 27.32-44 ; Lík 23.26-43 ; Saaj 19.17-27)

²¹ N'ejañil, n'guemor n'ace áine aam ni búolul n'ulah ; gajaol Simon, an ala Siren, þay Alsandul ni Rufus. N'gukanol ni sembe min ateb ekurua yay yaa Yésu. ²² N'gújaenum Yésu bi tiñ talu to guvoge me Golugota, dóemme "tiñ taa gasen". ²³ N'gumañ esenol bíñu yo gúguñore ni míçir arem, bare nalat yo marem.

²⁴ N'gubbañol n'ekurua yay, guban n'gugabor bisimool n'elukur ‡ bo bi effas ánoan fugabol fo najae me enar.

²⁵ No gubbañol me n'ekurua yay, tinah báraberul.

²⁶ Jibabar jaju dó hiçi me waçil me Yésu namugi, maa julobe : "Ávi ahu ala Esúif yay".

²⁷ Baje ðoð ukana-maatat gúuba bugo gubbañe ni sukurua manur ni o, ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol. [²⁸ Mamu, wo Bahiçer babu bulob me n'ukano baah me : « Guþinol ni ukana-maatat bugagu. »] ††

²⁹ Bugan bugagu gaamme n'égat nihi gúllis guhoil ban n'gújelol nímore n'guoh : « Eé, aw áju me ufum gávi-Aláemit gagu mbiban nubbañ uteþ go ni gunah gúfaji, ³⁰ uþagenoro núavul n'ekurua ! »

³¹ Ufan utenjenaaw may ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu nihi ðoð gúfohulol guoh : « Nah'apagen

‡ elukur : dóemme eñagor usos. †† Ni bahiçer bammeñe bitiar, firim faufe filero. Juluj Esai 53.12.

bugan, aban ájuut aþagenoro !³² Iní me maagen o aamme Kirista ahu, ávi ahu ala Israel, áavul maer yauye n'ekuruaol wolal ujugal, ban þan úinenal ! » Bugogubbanþor me ni sukuruail manur ni o n'gunamo may ejelol.

Eðet yay yaa Yésu

(Mácie 27.45-56 ; Lík 23.44-49 ; Saanþ 19.28-30)

³³ No tinah tirih me, emoê néavul ni mof mamu þoomo, ban néni to iki títigo. ³⁴ No títigo me maa, Yésu náþib fatiya ni sembe aah : « Elí, Elí, lama sabahtani ? » Dóemme : « Aláemilom, Aláemilom, wa učile nujundenom ? » ³⁵ Guce ni gaamen to me n'guunol ban n'guoh : « Juutten þaa, aboñer ahu Elí navoge mee ! » ³⁶ Ñer ace ni bugo natey ák'ájeben jurocob bíñu yafifir ahoh ni gapil, aban nañuren jo min mb'acot jo n'eoh nímore : « Jinah, þan ujugal ter Elí þan ájoul ákiil aannulol n'ekurua yay. » ³⁷ Bare Yésu naya gáþib gámah aban naçet.

³⁸ To baenah, gábil gagu gaminden me tiñ talu táñai me dó ni gávi-Aláemit gagu n'guçaço kábiriñ fatiya go bi n'ettam go gukan uþeñ úuba. ³⁹ Afan ekosombil yay aiyen to me bújoñor Yésu, no najuh me min aalo me nogor, naah : « Aíne ahumu maagen Añol Aláemit omene. »

⁴⁰ Bajene þoþ waare gammeñe gaiye ráli n'gúni ni faluj. Baje ni bugo Mari ala ésuh yay yaa Magudala, Mari jaw Soses bugo ni Saak apuma ahu, ni Salome. ⁴¹ Bugo nihi gulagen me Yésu ban n'gucokorol kábiriñ no naamen me Gálile. Ni baj to þoþ waare guce gammeñe gajaorulo n'açila bi Yérusalem.

Gafoh Yésu

(Mácie 27.57-61 ; Lík 23.50-56 ; Saanþ 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Funah faufu funah fom fal ecorok wáari me bi fitiñ, yoemme fo tihalene me fíiyay Esúif yay. Ni baj ace áine gajaol Susef. O an om ala Arimate o gúkanume fañ ni fujoj fafu fámah fal Esúif yay dó naamme ; o þoþ Jávi jaju jal Aláemit naamen n'engah. Min ajuh me búoh tinah utu n'ejon, nabaj gakañen gagu gal ejow bi ni Þilat ák'ácinol efuluñ yay yaa Yésu. ⁴⁴ Þilat najahali min Yésu afaen me açet ; naboñ gúvogul afan ekosombil yay min arorenol ter maagen mamu Yésu naçeçet.

⁴⁵ No afan ekosombil yay açilo me ak'agitenol wabaj me, Þilat nahat Susef nak'añar efuluñ yay. ⁴⁶ Ñer Susef nak'annom gábil, aban náannul efuluñ Yésu n'ekurua yay nañar gábil gagu ággub yo, aban nabañ yo ñáraru fuyah faogioh n'gacaç erijañ. Mbiban, nábaken fuval atoj gánonum fuyah fafu. ⁴⁷ Mari ala Magudala ni Mari jaw Soses n'gunamo n'gúni ni faluj to gubañe yo me.

Fuyah fafu furakel fafu

(Mácie 28.1-8 ; Lík 24.1-12 ; Saanþ 20.1-10)

16 No fíiyay Esúif yay fúgat me, Mari ala Magudala, Salome ni Mari jaw Saak n'gunnom batiñoa bi eke elos efuluñ Yésu. ² Tihalen fíiyay faufu, m'bujom mej, n'gújaali bi ni fuyah fafu. ³ N'ejail nihi gurorenoro guoh : « Ay mb'ábakenolal me fuval fafu fatoj me gánonum fuyah fafu ? »

⁴ No guçih me, n'gujuh búoh fuval fafu fare mee fúbakenibaken fulaleni. ⁵ Ñer n'gunogen dó ni fuyah fafu, ban n'gutoh ró ánaine asimoe gájuo gátuay gaave bi to n'guolol, anamo abbañ gañen gárib ; n'gúholi fañ. ⁶ Bare áine ahu naagil : « Jambi jújuhulo ; leti Yésu ala Nasaret o gubbanþ me n'ekurua yay jiñese ? Naiye ni gaçet me, alet tale ! Juluj, tiñ talu ute to gubañenol me. ⁷ Maer jujow iki juoh ulagorol ni þoþ Þier Yésu nayabul gayoñ mbaa Gálile, bo þan jujungol me ti naþi me nalobul yo. » ⁸ Ñer n'gúþurul ni fuyah fafu gutey gukay n'etelen dó májuhuloe ; gáholiil n'guçilil gulobut yo ánoan m'bulago.

Yésu o n'éþur Mari ala Magudala ni uþotoraol

(Mácie 28.9-10 ; Lík 24.13-49 ; Saanþ 20.11-18)

⁹ Tihalen fíiyay faufu, ni bujom babu bo Yésu ailo me ni gaçet me, Mari ala Magudala namundum me áþurul ; n'açila námus me aham siseytane sono futoh ni súuba. ¹⁰ Ñer Mari natey ak'agiten yo gaamen me ni Yésu, garoñ dó me ni ñuhul ni ukoñ. ¹¹ Bare no guun me búoh Yésu narondoñ ban açila Mari najugol, gúinenutol.

¹² Þúrto, Yésu nañar ganogor gace gábulie min áþurul mul guce ni bugo gúuba, babu m'bulago bugo n'ejow bi n'ésuh ece yaa baha. ¹³ Bugo may gubbannobbañ íkiil gugiten yo bugagu ulagora, ban gúinenutol þoþ.

¹⁴ Búsol, Yésu náþurul uþotoraaw/uþotora gaamme guñen ni an anur bugo ni fitiñ ; ban nannuril mala gáinenutil ni gaakil uinum, mala min gúinenut mee bugagu gajugol me búsol no nailo me ni gaçet me.

¹⁵ Aban naagil : « Jujow mof mamu þoomo, jivare Firim fafu Fásu me bugan bugagu þe. ¹⁶ An áinen me, ban nábatisei, þan aþah ; bare an alat me éinen þan ake ni sambun. ¹⁷ Waf wauwe waunderuti mee, wo þan ukano me ni guñen gaa bugan bugagu gáinen me : ni gajow gúmbam þan guham siseytane sasu ; þan gulob balober bábulie ni bolil ; ¹⁸ gujoh me sunuhunjañ ni guñenil, ter gurem bisih, mati sújuil wáfowaf ; guremben me úsotaaw guñenil, þan guhoy. »

Yésu o n'ebbañ mbaa fatiya émit

(Lík 24.50-53 ; Mukanay 1.9-11)

¹⁹ No Ataw Yésu alobil me gurim gaugu aban, natebor akay mbal émit ak'anamo ró ni gárib Aláemit.

²⁰ Ñer upotoraaw n'gujow guban babu ðe guke gavare Firim fafu Fásu me. Ataw nah'arambenil m'burokil, ban nah'akan waf waunderuti n'ubaj bi egiten maagen mamu maa bavareeril.]

LIK

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Ahiča ahu anur ahu, o guvoge me Lík, nahiče sílebur súuba : ewansil yay yola, ni þoþ yayu élebur yo guvoge me Bakaner babu bal Uþotoraaw. N'éleburol étíar yay, Lík ni ejangara galet Esúif gúttut bugo nihi gulob gugerekay naam n'elob. Náh'áþajulil gurim guce gátañie ejoh ni þoþ mukanay mamu mal Esúif yay mo bugo guffasut me. Mamu ñer, bugan bugagu þe bugaa mof galet me Esúif ni þoþ bugaa jabbah jánojan n'gúju guffas búoh Yésu aamme .

Ewansil yauye yaa Lík elagelagen bajaer babu baa sasu siewansil saa Mácie ni Maruk. Bare ečila efafañ n'éþa-jule bagitener babu baa (Lík 9.51 bi 19.28).

Lík nagitene wafañ me ebaj hámma ni o ni bavareer babu ni buroñ babu saa Yésu : Aláemit naboñuloboñ Yésu Kirista bi eþagen bugan bugagu þe gamañ me guyabol. Ačila Yésu bugan bugagu bugo guçotihene me nafañe eruhen : utilaaw, gaputi me, galeh me, úsotaaw, sijaora sasu.

Ulagoraaw bugaa Yésu ubugi m'bulago manur ni o ; gubaje gailo gagu gal ébahen bakaneril ; guffase búoh Aláemit násusum ban nábboliboli bugan bugagu þe. Ni súsum sasu so bugaa Rom guyab me síni ni guñenil, bugan bugagu nihi guoh : « Aví ahu ámah ahu Ataw nam. » Bare ejangaraay bugo n'guoh : « Yésu Kirista aamme Ataw ahu. » Maagen mamu, Aláemit nainnulo Yésu n'ečet yay, aban nahat waf waw þe ni gañen gola. Lík ni ewansil yay yola nafañe navoge Yésu sasuso.

Ewansil yay yaa Lík ni Yéruusalem éuñene (Lík 24) ; to may éçit me (Lík 1 ni 2). Yésu náþullo ulagorol maroñe no naiyulo me n'ečet yay, ban ni gúsumaet fañ. No Yésu áþure me ni fuhay, o min ammeñe biinum babu báþullo me n'Aláemit, baamme Biinum Banabe (Lík 3 ni 4). Ulagorol þan may guyab bo (Lík 24.49).

Lík nahiç bi ni Teofil

1 Abugeom Teofil, nuffasale búoh bugan gammeñe gulige ehiç waf wauwu þe wájalo mee wabaj me n'etulóli. ² Bugan bugabugi gugitenóli wo guun me n'utum bugagu gajuh wo me táh kábiriñ ni buju babu, gabbanno me gúni ugiteña firim Aláemit. ³ Yo ečil me, ínje may no niñes me ik'iffas joon waf wauwu þe bi ni fíçilum wo, nibaj biinum baube bal ehiçuli. Aw Teofil, o níkanum me, nihiçuli wo ni ganab ti ujow me. ⁴ Nikanmokan min mb'úju uffas búoh waf waw wo guligeni me ubabaj ti maagen.

Amalaka nalob Sakari mala gáuul Saarj Batis

⁵ No Herod aamen me ávi mof mamu maa Yúde, bajene ace áine ačil me bítenen babu, gajaol Sakari ; o ni fítiman † fafu fal Abia nam. Aarol gajaol Elisabet, ban ni fiil fafu fal *Aarorj* náþullo, aamen me atenena ámah

† *fítiman* : No, utenenaaw ni'gukakan gútiman gono ávi ni gub-bagir. *Fítiman fánofan þan fítenen ni gávi-Aláemit fíiyay iki fubao, fu-pafo ni fuñar.*

ala Aláemit. ⁶ Bugo éubail buroñil búsum Aláemit, ban ni'gúkanum fañ gúboñ gagu þe gal Aláemit. ⁷ Bare gubajut añil, mata Elisabet affasut fufane, ban bugo éubail gúfanumfanum.

⁸ Funah fice, Sakari náni n'ekan burokol ni gávi-Aláemit gagu mata fítiman fafu fola fiçiggo. ⁹ N'gulukor ti guþi me nihi gukan, ni kan Sakari açiggo bi enogen ni gávi-Aláemit gagu ake esaen uyew waw wolil ††. ¹⁰ No naam wo me n'esaen, ésuh yay þe n'guilo tíyañ n'gúni n'galaw. ¹¹ To baenah ni baj amalaka ala Aláemit áþullol dó ni gávi-Aláemit gagu, nailo n'gañen gárib fúkanum-sambun fafu. ¹² Sakari no najugol me, ajugut enilol, gáholi n'gunonol. ¹³ Bare amalaka ahu naagol : « Sakari, jamb'úholi ! Aláemit nayayab galai. » Natajen aagol : « Aari Elisabet þan abaji áþur, mb'ukanol gajow gagu gaa Saarj. ¹⁴ O mb'akan me min biinumi bifilo, ban no najae me ebugi, bugan gammeñe þan súmil. ¹⁵ Þan akan an ámah bújoñor Aláemit, ban mat'arem erem yánoyan yo néh'éhallen. Kábiriñ ni fuputeol, Biinum Banabe þan bíni ni o.

¹⁶ Þan ábbañenul gammeñe ni bugal Israel mbal

†† *uyew waw wolil* : dóemme wo guvoge me *CORAAV* ni guolofay.

Aláemit aamme Atúlail. ¹⁷ Pan abaj biinum ni sembe ti Elí aamen me aboñer ala Aláemit. Pan ayab gayon Aláemit bi ekan sipaya n'guunor ni guñolil ; bugan bugagu gamañerit me eun, pan abbañulil gúni ti bugagu gaçol me. Mamu, pan aomen bugan guvugul bi ni Aláemit. »

¹⁸ Bare Sakari naagol : « Bu nijae me ñer ekan min ifas búoh dáuru maagen ? Let ínje nífanumfanum, ban aarom poþ naake ? » ¹⁹ Amalaka ahu naagol : « Injé iomme Gáburiel, o nihi ailo me bújoñor Aláemit. O aboñulom bi egiteni firim faufu fásu mée. ²⁰ Nemme úinenut firimom fajae me bae ekano funah fo baçiger, mat'ubbañ úju elob bi funah fafu fo fujae me ebaj. »

²¹ Min Sakari apio ró me, ésuh yay ganageol me tíyan n'gulahali. ²² No ñer náþullo me ni gávi-Aláemit gagu, abajut butum bal elob ni bugo ; nañar guñenol min alih egitenil wabajol me. Ñer ésuh yay n'gútallo búoh babaj bujugum bo najugulo ró.

²³ No gunagol gaa burok gubao me, Sakari naot mbal ésugol. ²⁴ Þúrto, aarol Elisabet nañar far. Gueñ futoh o n'ekop n'enah nímore nah'aah ni biinumol : ²⁵ « Aláemit úre nakan maa bi n'ínje : naannulo gúçilol bi n'ínje min áþuren ñusuom bújoñor bugan bugagu. »

Amalaka nalob Mari mala gáuul Yésu

²⁶ No baj me gueñ futoh ni fanur, Aláemit naboñ amalaka ahu Gáburiel bi n'ésuh ece yaa mof mamu maa Gálile, gajow yo Nasaret, ²⁷ yan bice bájur gajaol Mari. O ámusut affas ánaine, n'gupañol gusen ace áine gajaol Susef, áþullo me ni fiil ávi ahu *David*. ²⁸ Ñer no amalaka ahu açih me, nanogen dó naah Mari : « Nisafi, aw ayab me gáji gámah. Aláemit umu ni aw. » ²⁹ Firim faufu ni fujahaliol nár iki arorenoro : « Basaf baubu, basaf bu bom ? » ³⁰ Amalaka ahu naagol : « Mari, jamb'úholi, mata gáji Aláemit ugu ni aw. ³¹ Niece : pan unar far uk'upegor áþur, mb'ukanol gajow gagu gaa Yésu. ³² Pan áni an ámah, ban pan gusalol "Añol Aláemit-Fatiya." Aláemit Atúla pan asenol efenjen yay yaa þayol afan David. ³³ Açila ajae me éni ávi ahu ala bugal Israel bi nánonan, ban fívietol mati fúmus fubao. »

³⁴ Mari naah amalaka ahu : « Bu pan kano ínje m'ba-fasut ánaine ? » ³⁵ Naagol : « Biinum Banabe pan búavul íkiil birembor n'aw, ban sembe sal Aláemit-Fatiya pan súureni. Yo eçil me añil ahu ajae me ebugi pan anab, ban pan guvogol "Añol Aláemit". ³⁶ Nujuge ani Elisabet, açila may umu m'bíteb júþur ni fufaneol ; açila o guogen me o emotombo, maer umu ni fieñol fakan me futoh ni fanur. ³⁷ Maagen mamu, bajut waf wo Aláemit ájuut ekan. » ³⁸ Ñer Mari naah : « Injé amigel Aláemit nem. Wáfowaf wo nulob me uya n'ínje, mb'ukano ! » Mbiban, amalaka ahu nakay.

Mari nake gañalo Elisabet

³⁹ Þúrto, Mari nailo asommen ajow ariñen mbal ésuh Elisabet yaamme ni gurijañ gagu gaa Yúde. ⁴⁰ No naçih bo me, nanogen ni yan Sakari nasaf Elisabet. ⁴¹ No Elisabet aun me Mari asafol, añil ahu nagoror ni farol. Ñer Biinum Banabe m'bunogen Elisabet ⁴² min alob fatiya aah : « Aw Aláemit násonienisonien fañ waareaw þe, ban gásonien gaugu pan gúni n'añil ahu o nujae me ebaj. ⁴³ Injé niþiloe þiañ bi ealen súndoom jaw áviom ? » ⁴⁴ Natajen aagol : « Nujuge, no niun me basafe-ri, ésu may nekan añil ahu aamme ni farom nagoror. ⁴⁵ Gásu may gúni n'aw, mala min úinen me búoh wo Aláemit aboñulo me gulobi pan ukano. »

Mari o n'emalen Aláemit

⁴⁶ Ñer Mari naah :
« Biinumom bumañe esal Aláemit !
⁴⁷ Eçgirom emmemenj ésu may mala Aláemit aamme aþagenaom,
⁴⁸ min aannulo me gúçilol aluj ínje aamme amigelol, ban itogut wáfowaf.
Maagen, maer bi nánonan bugan bugagu pan nihi gulob múmbam
n'guoh : "Aare ahu abaj me gásu may."
⁴⁹ Mata Aláemit-Sembe nakakan waf waaro bi n'ínje. Gajow gagu gola, go barebare gunanab.
⁵⁰ Jabbah bi ni jabbah, músumol májalo mee umu ni gákanumol me.
⁵¹ Nagitengiten gáju gagu gola ni sembeol, min avis me újiloraaw.
⁵² Narikul úviaw ni sifenjenjil, aban nateben galet me n'gaþin.
⁵³ Gacaret me, nasenil fubaj, bare nabbañen usanum waw guñen gurakel.
⁵⁴⁻⁵⁵ Ti nalob me sipayolal, no najogor me babugeol baliñ mee n'Aburaham bi ni gabugorol þe, naosen bi nánonan wolal bugal Israel jákanumol me, min arumolal me enil. »
⁵⁶ Ñer Mari nanamo n'guñen Elisabet butum gueñ gúfaji, þúrto naot.

Gabugi Saañ Batis

⁵⁷ Elisabet no funagol fiçih me, napegor nabaj júþur.
⁵⁸ Buganol ni uçindorol n'guun búoh Aláemit nagitenolgiten ñarumol enil ñájalo mee, ñer ni súmil nár manur ni o. ⁵⁹ No añil ahu abaj me gunah futoh ni gúfaji, n'gújoul þe gúkail gumat érurol búhut. N'gumañen enar gajow þayol Sakari gukanol, ⁶⁰ bare jaol naagil : « Hani ! Mb'uvogalol Saañ. » ⁶¹ N'guogol : « Bare bajut an ni fiil fafu fíya o ni'guvoh gajow gaugu ! »
⁶² N'gúbaho mbaa þayma n'gunar guñenil min

gurorenol gay gajow namaŋe ekanol. ⁶³ Ñer naagil guŋallol jibabar jal ehiĉ, min ahiĉ ró : « Gajaol Saarċ. » N'gulahali bugo þe. ⁶⁴ To baenah, Sakari nabbañ áju elob, min áni n'esalen Aláemit. ⁶⁵ Ñer uĉindorol n'gúholi bugo þe, iki tánotan ni gurijaŋ gagu gaa Yúde n'gúni n'galolobor mala yo. ⁶⁶ Anóan aun yo me náni n'epinor bu añil ahumu ajae me éni gajem. Maagen mamu, sembe Aláemit usu ni o.

Sakari o n'emalen Aláemit

⁶⁷ Ñer Biinum Banabe m'bunogen Sakari, þay añil ahu, m'bisenol áni n'elob aah :

⁶⁸ « Usalal Aláemit, Atúla ala bugal Israel, mata najegorolaljedor, ban naþagenolal, wolal bugo naĉob me.

⁶⁹ Náuwenuolal aþagena ala sembe, áþullo ni fiil David aamen me amigelol,

⁷⁰ ti nah'alobolal yo me n'utum uboñerol kábiriŋ m'buju babu.

⁷¹ Naagolal þan aþagenolal ni ulatorolal, náþunnulolal ni guñen gaa bugan bugagu þe gamanġutolal me.

⁷² Nagitengiten sipayolal músumol, ban ájumorut babuge babu baliŋ mee ban ni bunab bo najogor me ni bugo,

⁷³ ti nabbat yo me bújoŋor þayolal Aburaham.

⁷⁴⁻⁷⁵ Naþagenolal ni fujoh fafu fal ulatorolal, min mb'újual umigeletaol gunah émit þe m'báhollut. Mamu mb'únial bújoŋorol bugan bugaa maagen, bugan gaĉole.

⁷⁶ Ñer aw, añolom, þan guvogi aboñer Aláemit-Fatiya, mata aw ujae me eyabol gayoŋ bi eteŋen bulagool ;

⁷⁷ aw mb'ugiten me bugan bugagu búoh þan aþagenil min ajae me eboketil utilil,

⁷⁸ mata Aláemilolal násum, náju ñarum enil nímore.

þan akan gajaŋaol n'gufijigenulolal kábiriŋ dó fatiya, ganogor me ti gaa tinah to bajuer étebul,

⁷⁹ dó þe bi efijigen wolal jaamme n'emoĉ yay yal eĉet, bi þoþ éĉibbenolal ni bulago babu baa gásamay. »

⁸⁰ Min añil ahu abbage me, mo may mujagol mutose me. Nanamo bo n'eparandaŋ yay bi funah fafu fo najae me éþurul bújoŋor bugal Israel.

Gabugi Yésu

(Mácie 1.18-25)

2 Gannay gaugu, ni baj gúboñ gáþullo ni ávi ahu ala mof mamu maa Rom, gajaol *Sesar*[†] Ogis, bi eþin bugan bugagu þe bugaa mofol. ² Gaþin gaugu gátiar gūkani no Kirinius aogen me mof mamu maa

[†] *Sesar* : No, bugaa Rom guŋar me mof mamu maa Israel guogen ni sembe. Avíl o ni'guvoh me *Sesar* ; *Sesar* ahumu, o aamme afan ahu ala úvi gammeŋe, bi ni ala Israel ró.

Siri. ³ Min ñer bugan bugagu þe ánoan nabbañ mbal ésugol iki guþinol bo.

⁴ Yo eĉil me, Susef may náþurul n'ésuh yay yaa Nasaret ni mof mamu maa Gálile, ajow bi ni mof mamu maa Yúde, bi n'ésuh yay yaa þayol afan David, yaamme Betuleem, ⁵ min mbi guþinol bo, o ni aþañorol Mari aamme ni far.

⁶ Bugo neronġ bo yay Betuleem, Mari funagol ni fiĉih. ⁷ Min anogen nabaj añolol átiar áþur. Naŋar urocob ággubol, aban nafilemol ni gasium, mata gureut ró ni futonġ fafu dó nihi gualen me sijaora.

Emalaka n'gúþurul ukoñaaw

⁸ Efuga yauyu, ni baj ukoña ubbarum galam ésuh yay gaamen bo n'epoy sukoreil. ⁹ Ni baj amalaka ala Aláemit áþullil bo ni gajaŋa Aláemit ró, gakan me efuga yay neŋanno. N'gúholi nár. ¹⁰ Bare amalaka ahu naagil : « Jambi júholi, mata firim fásume niŋallul fajae me ekan ésuh yay þe n'gúsumaet nár. ¹¹ Efuga yauye, aþagena ahu olul nabugi n'ésuh yay yaa David, o aamme *Kirista* ávi ahu. ¹² Wajae me egitenul o, uwe : þan jutoh jiñil jajue ebugi, júggubi n'urocob ban n'jifileni ni gasium. »

¹³ To baenah, ni baj fítiman fal emalaka galam átiar ahu, n'gúni n'esalen Aláemit n'guoh :

¹⁴ « Gasal gúni n'Aláemit-Fatiya, gásamayol gúni ni mof, ni bugan bugagu bugo nábboli me. »

¹⁵ No emalakaay gubbañ me mbal émit, ukoñaaw n'guoh : « Ujaal mbaa Betuleem uk'ujugal táh waf wauwu wo Aláemit agitenolal mee. »

¹⁶ N'gusommen gujow bi bo, guĉih n'gutoh bo Mari ni Susef ni añil ahu afileni me ni gasium. ¹⁷ No gujuh me añil ahu, n'gunamo egiten wo amalaka ahu alobulil me mola. ¹⁸ Bugan bugagu þe gauttenil me n'gulahali gurim gaugu go ukoñaaw gulobeil mee. ¹⁹ Mari aĉila nabaŋ go m'biinumol náh'ábahulor go ró.

²⁰ Þúrto, ukoñaaw n'gúbaho bi ebbañ mbaa sukoreil, n'gúni n'esalen bájalo Aláemit min akanil mee n'guun ban ni gujuh waf waw wabaj me ; wo þe ukanokano ti amalaka ahu alobil yo me.

Bíteŋen Yésu ni gávi-Aláemit gagu

²¹ No baj me gunah futoh ni gúfaji, enogen añil ahu búhut neĉih. N'gukanol gajow gagu gaa Yésu, ti amalaka ahu aþi me nalob yo balama jaol aŋar farol.

²² Jaol nanamo to m'bárurut ak'añil ahu abaj gunah úvi gúuba, balama árur ti gúboñ *Móis* gulob yo me. Ñer ubugaol n'gújaenumol bi n'*gávi-Aláemit* gagu gaamme Yérusalem bi eteŋenol bújoŋor Aláemit,

²³ mata ni gúboñ Aláemit guhiĉdóhiĉ guoh : « Aþúr ánoan abugi átiar, mb'abanji bi n'Atúla ^{††}. » ²⁴ Bi ekanol

^{††} *Juluġ Gaþagen 13.2*

bítejen babu baa gúboñ gagu, þan guñar sitalab súuba, ter múlab múuba †.

²⁵ No, baje ace áine baubu Yérusalem gajaol Simioñ. Áine ahumu načoçol, nákanum Aláemit ban naam n'engah an ahu ajae me eþagen Israel. Biinum banabe m'bíni ni o, ²⁶ ban m'bigitenol búoh mat'açet o m'bagut táh Kirista ahu o Aláemit ajae me éboñul. ²⁷ Funah faufu, Biinum Banabe m'bukanol najow bi n'gávi-Aláemit gagu. Ban ubuga Yésu n'guñarulol þoþ bi ró bi etenol, ti guþi me nihi gukan gúboñ Aláemit. ²⁸ Ñer Simioñ naþem añil ahu nasalen Aláemit nímoro aah :

²⁹ « Aláemit, wo númus me ulobom, ukanoe.

Maer ñer nújue uhat ínje amigeli
min eçet yay éjaenumom ni gásamay,

³⁰ mata nijuge táh n'gúçilom aþagena ahu o nuboñulo me,

³¹ o nubañ me bújoñor súsub sasus þe.

³² O aamme gajaña gagu gajae me efijigen so,
gakan me Israel neuno. »

³³ Ñer ubuga Yésu n'gujahali min Simioñ alobe mee mala añolil. ³⁴ Simioñ násonienil, aban naah jawma : « Aláemit naçoçob añil ahume ajae me erikul bugan gammeñe abet, ban o ajae me may eilen bugan gammeñe dáre Israel. Açila þan áni me bigitenum Aláemit, ban ésuh yay þan gulalol ; ³⁵ þan ajañen uþinorum waw wakøp me waa bugan gammeñe. Ban aw Mari, gúnigo añoli þan gutiñi ti an o guyae gaføje n'éçigir. »

³⁶ Baj bo þoþ aboñer ace anaare, gajaol Aana, añol Þanuel, áþullo me ni fiil fafu faa Aser. Náfanum nár ; símit futoh ni súuba nabaje ni búyabool, ³⁷ aban nanamo to etiñ ebara ak'açih símit úvi gubbagir ni sibbagir (84). Aare ahumu nd'áþur ni gávi-Aláemit gagu, ban nah'amigeletol etufunaha ebao, élima nebao ; nah'alaw ni gamorol dó. ³⁸ O may natogil bo min anamo þoþ esalen Aláemit. Aban náni n'egiten mala añil ahu bugan bugagu þe gaamme n'engah min Aláemit aþagen Yérusalem.

³⁹ No ubuga Yésu guban me ekan waf waw þe wo gúboñ Aláemit gulob me, n'gutebol n'guot mbaa Gálile, bi n'ésugil yaamme Nasaret. ⁴⁰ Añil ahu nabbah ni sembeol ró, nalillo fañ, ban gáji Aláemit n'gúni ni o.

Yésu o báliberul

⁴¹ Emít yánoyan, ubuga Yésu þan gujow bi Yérusalem guke emat gaggan gagu gaa Paak. ⁴² No Yésu abaj me símit guñen ni súuba, n'gújaenumol ake go bo emat, ti þi me nihi kani. ⁴³ No gaggan gagu gubao me, n'guot. Bare Yésu nahalo bo Yérusalem ubugaol m'bátallout, ⁴⁴ mata n'gaþinoril, ñace umuen ni gupalil gaamme m'búot. N'gujow funah iki fubao. No tinah tujon me, n'gúni n'ejesol ni buganil ni ubugeil, ⁴⁵ bare gujugutol. Ñer n'guvelo to gubbañ mbaa Yérusalem n'eliþ ró.

† Juluj Levitik 12.6-8

⁴⁶ No tihalen me funagil fúfatten, n'gurañenol bo n'gávi-Aláemit gagu, anamo n'etut úþajula gúboñ Aláemit, nah'atutenil narorenil nímoro. ⁴⁷ Gaam to me þe n'gujahali mala mujagol ni bábalerol gurim gagu.

⁴⁸ No ubugaol guñandenol me, n'gujoh n'utum. Mufañ jaol naagol : « Añúm, wa učile nukanóli mee ? Injé wóli ni þai jinesines iki mufañ ! » ⁴⁹ Naagil : « Jinesom bi wa ? Jiffasut búoh níarie íni ni burok babu baa Þayom ? » ⁵⁰ Bare ubugaol gújuut gujoh wo añolil alobeil me.

⁵¹ Þúrto, Yésu naiyul min guot mbaa Nasaret, ban nákanum þayol ni jaol fañ. Ñer jaol nabañ waf wauwu þe ni biinumol.

⁵² Min símit Yésu sígale me, mo may gaffasol gutose me, mo may þoþ násume me Aláemit ni bugan bugagu.

Sañ Batis o n'gavare

(Mácie 3.1-12 ; Maruk 1.1-8 ; Saañ 1.19-28)

3 Emít yay yakan me símit gaat, mof mamu mo ni guñen Sesar ahu Tiber, Pons Pilat o baamer ni fuhow mof mamu maa Yúde, Herod o naogen maa Gálile, atiol Fílip o naogen Itúre ni Turahonit, Lisañas naogen Abilen, ² bajene may ufan utenenaaw gúuba gaamen dó, ahu gajaol Hanas, þúrto ahu áutten nañar, gajaol Kayafa. Gannay gaugu, firim Aláemit ni fujow iki futoh Saañ, añol Sakari, baubu n'eparandañ yay yámah yay. ³ Min ailo atey mof mamu þe maamme galam fal fafu fo guvoge me Suruden. Nah'avare bugan bugagu aah : « Jíbahen bakanerul, mbi jiyab gábatise bi egiten búoh maer Aláemit naboketul utilul ! »

⁴ Mamu firim fafu fukano mee fo aboñer ahu aamme Esai añañ me nahiç n'éleburoł †† :

« Firim fúþureul baubu n'eparandañ yay nihi fuoh fatiya :

“Jitenen fukaen bi ni Ataw !

Jiyaol ulago waçole !

⁵ Jii gúçičilen gagu þe,

jialenul gurijañ gagu iki re heb n'ettam yay,

juçolen may uñof waw waa bulago babu,

jufogen usun waw wala bo !

⁶ Ñer ánoan þan ajuh gaþagen gagu

go Aláemit ajaeolal me !” »

⁷ Esúh yay n'gújoul fuyon bi ni Saañ tima nábatiseil.

Naagil : « Buru gabugor súþudum ge ! Juoseh mamu jijae eþah bataliñ Aláemit bájaeul me. Ay alobul mee ?

⁸ Mbi nihi jikan maaro bi egiten búoh þan jíbahen bakanerul ! Jambi jinamo to nánonan eoh : “Nemme wóli gabulaken Aburaham jom, þan jipah.” Injé ilobul yo, leti jujuge sival sause ? Yoo, Aláemit áju me ábahen so síni gabugor gal Aburaham. ⁹ Fínir fafu ufu to n'fubañi bi efar ununuh waw ; bununuh bánoban babugut mitiñ maaro þan biþiki bibeni ni sambun. »

†† Juluj Esai 40.3-5

¹⁰ Ñer ésuh yay n'guogol : « Ñer ðiaŋ bu juñum me ekan ? » ¹¹ Naagil : « An abaj me újuo úuba, mb'áji gagu apalol abajut me. An ðoð abaj me atiñ, mb'áji ahu abajut me. » ¹² Ni baj may uyaba-búalen gújoul bi eyab gábatise ni Saan, n'guogol : « Ñer wóli, bu jijae me ekan ? » ¹³ Naagil : « Leti jiffase wo búalen babu buroren me ? Jambi jiyab iki faŋ to ! » ¹⁴ Ekosombil yay n'gújoul may jolil ni suroren sasu sanur sasu ró, naagil : « Jambi ni'júhollen bugan ! Jambi ðoð jigenil bi eram síralamil ! Mbi jujoh to m'bacumul re to. »

¹⁵ Esúh yay n'gunamo enah *Kirista* ahu, ban ánoan ni bugo náni n'étehumor ter Saan aamme Kirista ahumu. ¹⁶ Bare Saan naagil bugo ðe : « Injé mal nih'injar níbatiseul. Bare ahu aamme n'éjoul nafaŋom sembe fúf. Iþilout bi ejal unew sidalaol hani jatiito. Ačila þan ábatiseul ni Biinum Banabe ni sambun. ¹⁷ Pan aogen ni gañenol gárigol gal eey bi éfaculor emano yay ni emey yay. Emano yay, þan abet yo ni bíjej, bare emey yay, yo, þan akan yo fuñulen fañumut efogo. »

¹⁸ Mamu Saan nah'atar ésuh yay utar waw ðe o n'egitenil Firim fafu Fásu me. ¹⁹ Herod aogen me Gálile naþi bo n'ekan maarat, ban narandam Herodias aamme aar atiol ayab. Ban no Saan acafol me mala yo ni mala mamu maarat ðe, ²⁰ Herod nafaŋ nakane maarat : najogol árur ni fipeh.

Gábatise Yésu

(Mácie 3.13-17 ; Maruk 1.9-11)

²¹ No ésuh yay guyabe me gábatise, Yésu may nájoul ákail go eyab. O ni galaw, émit yay népegulo, ²² min Biinum Banabe buŋar enil m'búavul birembor ni o ti gálab. Ni baj firim fúþurul n'émit fuoh : « Aw uomme Añolom o nifaŋ me níbbolie ; ésumayom ðe ni aw yom. »

Gáu Yésu

(Mácie 1.1-17)

²³ Yésu no náþullo me ni fuhay, o babajer símit butum ávi ni guñen (30). N'gujogol añil ala Susef. Gáu si-payol gufan maa gujow maa, újogum n'áçila Susef bi to n'átiaril aamme Adam : Heli, ²⁴ Matat, Lévi, Meliki, Yanai, Susef, ²⁵ Matatias, Amos, Naum, Esili, Nagai, ²⁶ Maat, Matatias, Semei, Susef, Yuda, ²⁷ Yoana, Resa, Sorobabel, Salatiel, Neri, ²⁸ Meliki, Adi, Kosam, Elimodam, Er, ²⁹ Yose, Elieser, Yoreim, Matat, Lévi, ³⁰ Simion, Yuda, Susef, Yonan, Eleakim, ³¹ Meleas, Mena, Matata, Natan, David, ³² Yese, Obed, Boas, Sala, Naaçon, ³³ Aminadab, Adumin, Aruni, Hesoron, Þeres, Yuda, ³⁴ Sakob, Isak, Aburaham, Tera, Nahor, ³⁵ Sérug, Réu, Peleg, Eber, Çela, ³⁶ Kenan, Arupakaçad, Sem, Nóe, Lameh, ³⁷ Matučelah, Henok, Yered, Mahalalel, Kenan, ³⁸ Henok, Set, Adam, o Aláemit amundum me átul.

Seytane o n'élingen Yésu

(Mácie 4.1-11 ; Maruk 1.12-13)

4 No Yésu áþureul me baubu Suruden, Biinum Banabe bo baçiner ni o. M'bújaenumol mbaa gafit gace gámah ; ² gunah úvi gúuba (40), Seytane n'élingen gáinen gagu gola n'Aláemit bi ekanol tima natil. Nemme gunah gaugu ðe atiñut, bieb m'bujogol nár. ³ Ñer Seytane naagol : « Iní me maagen aw uomme Añol Aláemit, uoh eval yauyu ébaho ganaç ! » ⁴ Yésu naagol : « Bahiçer babu buoge : "Mitiñay bare miþilout bi buron arafuhow †." »

⁵ Þúrto, Seytane nájaenumol bi fatiya, nakanol naluj ñanur súsu sasu ðe, ⁶ aban naagol : « Nujuge súsu sasu ? Þan iseni so ðe uogen ni ðoð fubaj fafu faam dó me. So ðe, n'gañenom guhat so ; an o súmom me, nisenol so. ⁷ Uya me gújul bújoŋorom, dáuru ðe þan ní wafi. » ⁸ Yésu naagol : « Bahiçer babu buoge : "Pan uya gújul bújoŋor Aláemit aamme Atúlai, ban numigelet ačila nevonol pat †." »

⁹ Seytane nabbañ ájaenumol bi Yérusalem, açi na-jingenol bi ró fatiya *gávi-Aláemit* ak'aillen ni fibil go fice, aban naagol : « Iní me maagen aw Añol Aláemit, úñag þaa uk'uya n'ettam ; ¹⁰ leti Bahiçer babu buoge : "Atúla þan aboñ emalakaol gupoi." ? ¹¹ Buoge ðoð : "Pan guyeni jambi guoli guteh n'eval †." » ¹² Yésu naagol : « Bahiçer babu buoge : "Jamb'urif Aláemit aamme Atúlai † †." »

¹³ No Seytane ataj me ni Yésu iki mufaŋol, nahalol bo þan.

Yésu o n'ēju éþur ni fuhay

(Mácie 4.12-17 ; Maruk 1.14-15)

¹⁴ Yésu nabbañ mbaa mof mamu maa Gálile ni sembe sasu ró saa Biinum Banabe, ban nauno aban babu ðe ni mof maumu. ¹⁵ Náh'áþajulil Bahiçer Gurim Aláemit ni *saŋ sasu solil saa galaw/yaŋ yaa galaw*, ban ésuh yay ðe nihi gumalenol.

Yésu o n'gavare n'éslugol Nasaret

(Mácie 13.53-58 ; Maruk 6.1-6)

¹⁶ Funah fice, Yésu náffus Nasaret bo nahuri me. Funah fafu faa *fiyay*, nanogen ni yaŋ yay yaa galaw ti naþi me nah'akan. No nailo me bi gajanga Bahiçer Gurim Aláemit, ¹⁷ n'gusenol élebur yay yal aboñer ahu Esai. Náboñul yo nalo to guhiç me gurim gauge :

¹⁸ « Biinum Atúla ubu n'inje. Injé naçobe bi egiten galeh me Firim fafu Fásu me. Naboñomboñ bi eoh gaamme ni fipeh : "Pan jipah !" Bi eoh ðoð úpimaaw : "Pan jibbañ jujuh !" Bugo gúlatiene me, þan gúþur ni fujoh ; ¹⁹ naboñom bi egiten ésuh yay gannay gagu

† Juluj Dáteronom 8.3 †† Juluj Dáteronom 6.13 ‡ Juluj Ufóñ 91.11-12 †† Juluj Dáteronom 6.16

go Atúla ajae me egitenolal músumol †. »
²⁰ No naban me, nabboñ élebur yay abbañen aroka ahu ala ró, aban nanamo. Gamat me n'gúbahen gúçilil þe guya ni o. ²¹ Ñer nabbañ áarul aagil : « Gurim gauge go juun maa, funah fafu faa jama ti maagen gukanoe. » ²² Bugan bugagu þe n'gúni n'egiten min guruhen me Yésu, n'gujahali nímore gurim gaugu gásum mee gáþureul mee m'butumol, n'guogoro : « Leti dáuru áþur ahu ala Susef ? » ²³ Nabbañ aagil : « Niffase búoh þan julobom firim fafu faah me : "Uní me alah, úsotenoro þaa fuhoi !" Þan juogom may : "Juune gáilandinji gaa wo nukanno me baubu Kaþerinaum. Ukan mo may babe bo nubugi me !" » ²⁴ Natajen aagil : « Injé ilobul fo, ban maagen : aboñer ámusut aaleni súm ésugol. ²⁵ Nífaró iogul : Elí o m'buronol, bajene utiñasibara gammeþe ni mof mamu maa Israel. Unnay wauwu émit yay elubut símit sífaji ni biremben, ban bieb bámah m'búloul dó ni mof mamu þe ; ²⁶ bare Atúla aboñut Elí bi n'ace ni waareaw ubugu, min til aboñol bi ni ace aare alet *Asúifa* aþine Sareputa, mof mice maam Sidorj. ²⁷ Þúrto, no aboñer ahu Elíse aamen me m'buronj, bajen dó may bugan gammeþe bugó háhae ejogene ; bare bajut an ni bugó ayabe gahoy, íni let avasena ahu Naaman ala Siri. »

²⁸ Gaam dó me þe ni yanj yay yaa galaw, no guun me gurim gaugu, guiñil n'gutiñ façaw, ²⁹ n'guilo manur gujogol gúþuren n'ésuh yay gújaenum iki gubanól ni fibil erijan yay dó ésugil etepi me, bi efaenol gúbenul.

³⁰ Bare Yésu nágat n'etuilil ajow akay.

Yésu náþuren eseytane ni an

(Maruk 1.21-28)

³¹ Þúrto, Yésu najow bi Kaþerinaum, ésuh yaam ni mof mamu maa Gálile. Funah fafu faa *fíiyay*, nanamo éþajul bugaa bo gurim Aláemit. ³² Esúh yay n'gujahali baligenerol, mata gurimol gurim gom gal an ayabe sembe.

³³ Ban bajen dó ni yanj yay yaa galaw ace áine o eseytane neh'ebet. Náþib aah : ³⁴ « Wáy ! Yésu ala Nasaret, wa numarje ni wóli ? Nukelo jabanóli ? Niffase ay nom : aw uomme An ahu anab me o Aláemit aboñulo me. »

³⁵ Yésu nannur eseytane yay aah : « Uþanor, ban n'úþur cab n'áine ahumu ! » Ñer neteb áine ahu ebet n'ettam bújonor ésuh yay þe, eban néþur m'bakanutol mahójo. ³⁶ Gáholi n'gunonil bugó þe iki nihi gurorenor guoh : « Dáru firim bu fom ? Ahumu ni sembe Aláemit nah'annur siseytane sasu, ni súþur ! » ³⁷ Ñer gajaol n'gufaen guuno ni mof maumu þe.

Yésu o n'esen gahoy aol Simonj Þier aarema ni guce þoþ gammeþe

(Mácie 8.14-17 ; Maruk 1.29-39)

³⁸ No Yésu áþur me ni yanj yay yaa galaw, najow bi ni yanj Simonj. Aol Simonj aarema bújusa m'bibelol ; n'guroren Yésu ter nájue akan to waf uce. ³⁹ Ñer Yésu nailo bíþimborol min annur bújusa babu, ban ni búþur to baenah ni o ; min ñer aare ahu anamo ecokoril.

⁴⁰ No fibiñu fafu fualo me, bugan bugagu þe gaogen me úsota gabaje gásomut gánogan n'gutebulil bi ni Yésu. Ñer Yésu nagor ánoan ni bugó, ban n'guhoy bugó þe. ⁴¹ Siseytane sasu sabele me gammeþe ni bugó, ni súþur n'éþib ró suoh : « Aw Añol Aláemit om ! » Bare Yésu nah'annur so jambi sulob, mata so siffase búoh açila aamme *Kirista* ahu.

⁴² Tihalen fo m'bujom, náþur ajow ak'anamo tiñ talikoe. Ni baj fuyonj faa bugan gúni n'eþesol. No gujogol me, n'gumañ gujogol jamb'akay. ⁴³ Bare naagil : « Níarie ijow bi ni sasu súsuh ik'ivareil þoþ Firim fafu Fásum me faa Jávi Aláemit, mata yauyu eteh me min Aláemit aboñulom. » ⁴⁴ Þúrto, nah'anogen ni sarj sasu saa galaw saa mof mamu þe maa Yúde min avareil.

Jambal jaju jajureruti me

(Mácie 4.18-22 ; Maruk 1.16-20)

5 Funah fice, Yésu nailo n'galam *fal fafu fáþurut me/fal fáþurut* faa Genesaret. Fuyonj faa bugan ni fúgolol fúharo ni fíni n'eutten min áþajule me gurim Aláemit. ² Najuh to usana úba galam fal fafu, bugala wo bayañer éavul dó min gúni n'eþos simbalil. ³ Yésu nájuþo ni bice ni wo, baamme baa Simonj, aban naagol : « Uhátulo þaa jatiito ! » Mbiban, nanamo ró min áni n'gavare bugan bugagu.

⁴ No nalob me aban, naah Simonj : « Utos bi ni másikie mamu, aw ni gupali, n'jibet gumbalul ! »

⁵ Simonj naagol : « Nuffase, jimbambal efuga yay þe, ban jujogut hani juol. Bare nemme aw ulobom yo, þan jibet go. » ⁶ N'gubet go. No guom go me n'eñah, n'gújoh ró suol fanj iki gumbal gagu gúni n'eçaço. ⁷ N'gúvoh gupalil gaamme m'babu busana min gúkail gurambenil. No guçilo me, n'gummeþen usana waw waamme úba uk'umañ étimo. ⁸ No Simonj Þier ajuh me dáuru þe, naya gújul bújonor Yésu naagol : « Uhátuloom, aw aamme afanom, mata ínje an atila nem. » ⁹ Maagen mamu, Simonj ni gupalol gúñañag min gujoh mee suol sasu bajoger baubu. ¹⁰ Guñol Sebede, Saak ni Saarj gátinenol me, bugó may gúñañag. Ñer Yésu naah Simonj : « Jamb'úholi ! Maer þan úni ambala ala bugan. » ¹¹ Ñer n'gúvenul usanail iki guya, guban n'guhath to wañil þe n'gulagen Yésu.

† *Juluj Esai 61.1-2*

Yésu nakan an ala háhae nahoy

(Mácie 8.1-4 ; Maruk 1.40-45)

¹² Funah fice, Yésu o baamer n'ésuh ece, ni baj ace áine o háhae ehajene enilol þe ájoul. No najuh me Yésu, náteil ak'alo bújoñorol, naya fíringol n'ettam nalaol nímore aah : « Ataw, umañ me, nújue ukanom nihoy ijañ ti no ! » ¹³ Ñer Yésu naalen gañenol agorol ban naagol : « Yoo, nimañe. Uhoy ujañ ! » To baenah, háhae yay népur n'áine ahu. ¹⁴ Mbiban, Yésu naagol : « Jamb'ulob yo me ánoan, bare þan umundum ujow bi n'ateñena ahu min ajugi, mb'uban nukan bíteñen babu bo gúboñ gagu gaa Móis gulob me, min ugiten ésuh yay búoh nuhohoy. »

¹⁵ Min Yésu afañe me naunoe, mo bugan bugagu gújaeul me fuyorñ iki gujoñor to ni o, bi euttenol ni þoþ bi eñes gahoy. ¹⁶ Ban Yésu néh'éni ñace nañago nevonol bi ni siparandañ sasu min alaw bo.

Yésu nakan abofoa nahoy

(Mácie 9.1-8 ; Maruk 2.1-12)

¹⁷ Funah fice, Yésu náni n'gavare ni yañ ece ; ni baj to *Eparísie* ni úþajula gúboñ Aláemit gáþullo ni súsuh sasu þe saa Gálile ni saa Yúde bi ni Yérusalem dó gamate. Sembe Aláemit ni síni ni Yésu mbi náh'áju akan bugan n'guhoy. ¹⁸ Ni baj guce gútebul ni gapeh an ájuut ejow. N'gumañen érurol iki gubañ bújoñor Yésu, ¹⁹ bare gújuut mata fuyorñ fafu fújalojalo. Ñer n'guhahat min gujiñ fatiya bimilum babu, n'gúhahaful bo tice min gualen gapeh gagu dó ásota ahu aamme, bi ró bújoñor Yésu n'etut bugan bugagu. ²⁰ No Yésu ajuh me gáinen gaugu golil, naah ásota ahu : « Apalom, utilil uboketiboket. »

²¹ Ñer úþajula gúboñ Aláemit bugagu bi ni *Eparísie* yay ró n'gupañor guoh : « An ahumu, an bu om ajele mee Aláemit ? Arafuhow ay ájue aboket util an, íni let Aláemit bareol ? » ²² Nemme Yésu naffase gaþinoril, naagil : « Wa učile n'jibaj gaþinor ti gaugu ? ²³ Julobom þaa, eoh abofoa ahu "Utilil uboketiboket," ter eogol "Uilo ujow," wa ufañe ésum elob ? ²⁴ Bare waf wanur nimañe jiffas : *Añol Arafuhow* nayayab babe ni mof sembe n'Aláemit sal eboket util waw waa bugan bugagu. » Naban nábaño mbal abofoa ahu naagol : « Injé ilobi yo, uilo nuñar gapegi min uot bi yañi. » ²⁵ To baenah, abofoa ahu nailo bújoñor ésuh yay þe, nañar gapegol dó nafiyen me min akay n'esalen Aláemit nímore. ²⁶ Bugo þe n'gulahali nár, ban n'gusalen Aláemit ; ni gáholiil n'guoh : « Jama nuñgale waf wo nuun-derutal. »

Yésu o n'évoh Lévi bi éni alagorol

(Mácie 9.9-13 ; Maruk 2.13-17)

²⁷ Þúrto, Yésu náþurul n'ésuh yay. N'ējaol najuh aya-ba-búalen ace gajaol Lévi arobo to nah'ayab bo me. Yésu naagol : « Ulagenom ! » ²⁸ Ñer Lévi nailo ahahat to wañol þe min alagenol.

²⁹ Mbiban, Lévi nakanol gaggan gámah súndool. Ni baj to gupalol uyaba-búalen gammeñe, ni guce þoþ gábulo, gakelo emat gaggan gaugu. ³⁰ Bare *Eparísie* yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu súmutil n'guoh ulagora Yésu : « Wa učile nihi jitiñ n'jirem tiñ tanur n'uyaba-búalen bugagu ni bugagu utila ? » ³¹ Yésu naagil : « Let bugan bugagu gaamme apuñil guñese ástotena, bare til úsotaaw. ³² Mo may, ijoulat bi eoh bugan bugagu gaçol me mbi gúbahen bakaneril, bare til utilaaw. »

Yésu o n'éþajul mala baor

(Mácie 9.14-17 ; Maruk 2.18-22)

³³ Ñer *Eparísie* yay n'guoh Yésu : « Ulagora Saañ nihi guowor n'gulaw nímore ti bugolóli. Bare búguiya, fitiñ ni marem barebare guom ni yo ! » ³⁴ Yésu naagil : « Jíinene þiañ búoh funah faa búyabo jújue jífiren bugan bugagu fitiñ, ayaba ahu o to ? Hani, júut ní me ! ³⁵ Bare funah fice þan fiçigul no gujae me eram ayaba ahu n'guñenil ; no ñer þan guor me. »

³⁶ Bi éþajulil joon, Yésu naçob búnogor baube naagil : « An nd'áþuren gaçaç ni gájuo gavugul bi eteh gaþoroh n'gájuo gafan ; mata akan mo me, gavugul gagu guçele, ban gaçaç gagu mati gújahor ni gájuo gagu gafan gagu. ³⁷ An nd'aoren þoþ bunuh bijeb ni siçan sifan aban natoj so ; akan mo me, bunuh babu þan bufaç so min ñer so þooso súbburi. ³⁸ Bare til níh'íni mee nuoren bunuh babu bijeb babu ni siçan sasu suvugul sasu. ³⁹ Ban an o nah'arem bunuh bufan mat'amañ arem bunuh buvugul, mata þan aah : "Bufan babu bufañe jáari." »

Yésu nafafañ funah fafu faa fíiyay

(Mácie 12.1-8 ; Maruk 2.23-28)

6 Funah fice faa *fíiyay* Esuíf yay, Yésu ni ulagorol n'gúni n'esat ulah waw. Nihi gutujul gukoñ gagu gumoroj n'guñenil n'gunar bakol babu guheñ. ² Ñer *Eparísie* guce n'gúkail guogil : « Wa učile n'jikan mee ? Fírenifiren ekan dáuru ni funah ti faa jama. » ³ Yésu naagil : « Buru til júmusut jijjanga wo *David* akan me funah fice no bieþ bujogil me, o ni galageneol me ? ⁴ Leti nanogenogen ni *Fúggut* Aláemit ák'áñjarul unaç waw þe wo gúji ró me Aláemit agabor ni galageneol me, n'gutíñ † ? Ban unaç wauwu utenjenaaw bugo

† Juluj Levitik 24.5-9

bareil guote gutiñ wo. »⁵ Natajen aagil : « Añol Ara-fuhow o aamme afan ahu ala fiyyay fafu fololal. »

Yésu o n'esen gahoy an ahaje ni gañenol

(Mácie 12.9-14 ; Maruk 3.1-6)

⁶ Funah fice faa may fiyyay, Yésu nanogen ni *yañ yaa galaw* ece min áni ró n'gavare. Ni baj ró ánaine ace ahaje ni gañenol gárib. ⁷ Ñer úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay n'gúni n'elujor Yésu ter pan akan an nahoy funah faufu faamme faa fiyyay, mata gumamanj ebaj waa mbi gújogumol me ni wo.

⁸ Nemme Yésu naffase gapinoril, naah áine ahu ala gañen gagu : « Uiyul bi tale n'etut ! » Áine ahu naiyul ti nalobol me. ⁹ Ñer Yésu naagil : « Ban irorenul waf wauwe : Wa nuotale ukanal funah faa fiyyay ? Maaro, ter maarat ? Epagen buronj an, ter enemen bo ? »

¹⁰ Nailo alujil anur-anur, aban naah ala gañen gagu : « Uraw paa gañeni ! » Naraw go, ban n'guhoy to baenah.

¹¹ Ñer úpajula gúboñ Aláemit bugagu ni Epárisie yay guiñil n'gutiñ min gúni ni síceñor bu gujae me eilo bi ni o.

Yésu o n'eçob upotoraol

(Mácie 10.1-4 ; Maruk 3.13-19)

¹² Mb'uçiga funah fice, Yésu nak'ajinj fatiya firijan min áni ró n'galaw. Nanamo ró galaw Aláemit efuga yay lám. ¹³ No tihalen me, návogul ulagorol min açob ni bugo bugan guñen ni gúuba (12), aban nakanil gajow gagu gaa *upotora*. ¹⁴ Bugo guomme : Simonj o natajen me avoh Pier, ni atiol Andere ; Saak ni Saanj ; Fílip ni Barutelemi ; ¹⁵ Mácie ni Toma ; Saak añol Alife ni Simonj, atigena † ahu ; ¹⁶ Yuda añol Saak ni Yudas Isikariot ajae me ennomen Yésu.

Yésu o m'batar mala gásumay ni mataño

(Mácie 4.23-5.12)

¹⁷ Púrto, Yésu náavul ni firijan fafu manur n'upotoraol, ák'áelo tiñ taree heb. Ni bajen to pøp ulagorol gammeñe ni fitiman fámah faa bugan gápullo Yúde bi ni Yérusalem dó, ni may ulam waw waa Tir ni Sidonj, saamme súsuh saa galam fal fámah. ¹⁸ Bugan bugaubugu gujoulojow bi eutten Yésu ni pøp eliþ gahoy gal úsomulil. Bugo siseytane suyogene me, nakanil may n'guhoy. ¹⁹ Anóan ni fuyonj fafu nalih bi egorol, mata babaj sembe sápureul ni o. Ban maagen mamu nakanil n'guhoy bugo pø.

²⁰ Ñer Yésu naluj ulagorol aluj naagil :
« Gásumay gúni ni buru jaleh me,
mata Jávi Aláemit jolul jom.

²¹ Gásumay gúni ni buru jacaret me maer,
mata gajem pan jibaj fupoñ fámah.

Gásumay gúni ni buru jaamme n'ukonj jama,

† atigena : Simonj ni gupalol Esúif guce, bugo gumanjen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.

mata gajem pan jibebberor.

²² Gásumay gúni ni buru, no bugan bugagu gujaeul me elat, eham, ejel, émeñ, min jíinen me ni Añol Ara-fuhow.

²³ Mbi jísangor dáuru baçigerul, ban n'jíñagor n'ésumay ró, mata bacam bámah ubu bo m'bunageul fatiya n'émit. Maagen mamu, sipail gufan may maumu gúlatien mee may uboñer waw bugal Aláemit.

²⁴ Bare til mataño mbi míni ni buru jasanumet me,
mata jiyabe basaforul jiban.

²⁵ Mataño mbi míni ni buru jaamme ni fupoñ maer,
mata pan jíbbañul jicaret.

Mataño mbi míni ni buru jaamme n'éber jama,
mata gajem pan jíçagor n'ukonj ró.

²⁶ Mataño mbi míni ni buru, no ésum yay pø gujaeul me esalen. Maagen mamu, sipail gufan maumu gukanen mee n'uboñer waw galet me uboñer gúfuh. »

Yésu o n'épajul mala gábboli alator

(Mácie 5.38-48 ; 7.12)

²⁷ « Buru jaamme n'euttenom, ínje umu n'elobul firim fe : Júbboli ulatorul ! Jikan maaro bugan bugagu galaleul me, ²⁸ júsonien bugagu gatabeul me, ban n'jilaw pøp bi mala bugagu gálatieneul me ! ²⁹ An ategi me ni garab, nusenol gáutten. An aram me gapalitonj, nuhalol pøp nañar gájuoi. ³⁰ Anóan ácini me waf, nusenol. An añar me wafi, jamb'urondopenol nabbañeni wo. ³¹ Mbi jikan nánonan bi ni bugagu ti jiman me gukan bi ni buru.

³² Iní me buru bi emañ gamañeul me bare, ñer enah bacam bice bi wa ? Hani gatile me nihi gumamanj gupalil. ³³ Iní me buru bi ekan maaro bi ni bugagu gakanenul mo me, ñer enah bacam bice bi wa ? Gatile me gukanekan ti buru. ³⁴ Iní me buru bi emagen bugagu bugo jíinen me búoh pan gubbañenul, ñer enah bacam bice bi wa ? Gatile me gumagoremagor may, ban pan gubbañenor umagil bi to. ³⁵ Niege til : Mbi júbboli ulatorul, jikanil maaro, ban n'jimagenil wáfowaf buru m'babajut gapinor gal ebbañenulul wo ; mamu pan jibaj bacam bámah. Ban pan jini guñol Aláemit-Fatiya, mata açila may maumu násun mee ni bugan bugagu galujérit me an bi ni gáçelet me ró. ³⁶ Mbi júju ñarum enil, ti Payul áju me ñarum enil. »

Yésu o ni batar mal etaliñ apali

³⁷ « Jambi jujogoro utaliña bugan, mamu may Aláemit mat'ataliñul. Jambi jujoh bugan ni guiñ, mamu may Aláemit mat'ajogul ni fiiñ. Juboket bugan, mamu may Aláemit pan aboketul. ³⁸ Mbi nihi júpuren jisen, mamu may Aláemit pan asenul. Maagen, pan aligul gacoþ gaçikiçik iki gupus álulenul júluh, mata galigum gagu go jiaje me enar n'jiligil, go may pan aligumul me ni go. »

³⁹ Mbiban, Yésu nanjar búnogor baube bi épajulil naagil : « An ápipim nájue þianj áçibben apalol áþima ? Leti bugo éubail þan gulo ni gasun ? ⁴⁰ Bajut aligena afaŋe afanol aligeneol me, bare aligena ánoan no naja me eban, þan are ni afanol.

⁴¹ Wa učile núni n'eluj jikaw jaju jalo me n'jícil atii, min til ulet n'étallo fusos fafu faamme ni jíya ? ⁴² Bu nújue uoh atii : "Atiom, unah níþunni jikaw jaju jaamme n'jícili !" Aw m'batallout fusos fafu faamme n'jíya ? Aþula-elob e ! Umundum þan úþuren fusos fafu faamme n'jícili, mamu, þan ujuh ŋanno bi épuren jikaw jaju jaamme n'jícil atii. »

Bununuh bánoban ni mitiñ bo

(Mácie 7.16-20 ; 12.33-35)

⁴³ « Bununuh baaro ndi bubuh mitiñ maarat, ti may bununuh baarat ndi bubuh me mitiñ máariari. ⁴⁴ Bununuh bánoban ni mitiñ bo buffasei : an ámusut ábajul gumangu ni bukoho, ban þoþ an ámusut ábajul gueç ni bindikit. ⁴⁵ An aaro náh'ápureþuren máarie mamu maamme ni biinumol agiten ésum yay ; bare aarat me, o, máhojie mamu maamme ni biinumol náh'ápure agiten ésum yay. Maagen mamu, ánoan wammenjen me biinumol butumol ni'þúþuren bulob. »

Sañ súuba sábuliore

(Mácie 7.24-27)

⁴⁶ « Wa učile nihi juvogom "Ataw, Ataw," ban jilet n'ekan wo nilobeul me ? ⁴⁷ An ájoul me bi n'ínje ákail autten firimom ban nakan wo fulob me, an ahumu ban igitenul bu nanogore : ⁴⁸ Nanogonogor ti an aoge síki min áteþul dó yaŋol. Yaŋ ti yauyu, fal fafu fo bámmenjerul iki fuya ni yo, mati fúju fibet yo, mata naowoh síki balama ateþ yo. ⁴⁹ Bare til an auttenom me ban mat'akan wo firimom fulob me, an ahumu nanogonogor ti an ateþe yaŋol fatiya eus yay o m'baogut. Yaŋ ti yauyu, fal fafu fo bámmenjerul iki fuya ni yo, þan fufaken yo to baenah fibet evisor þooyo. »

Yésu o n'esen gahoy amigel afan ekosombil ala Rom

(Mácie 8.5-13)

7 No Yésu alob me ni fuyonj fafu aban, nakay mbaa Kaþerinaum. ² Ni baj bo afan ekosombil ace alet *Asúif* abaj amigel o namaŋe nár ; ban amigel ahumu násomut ak'amaŋ eçet. ³ No afan ekosombil yay aun me gulob mala Yésu, naboñ ufan *Esúif* guce bi n'açila bi elaol tima naboket ájoul íkiil akan amigelol nahoy. ⁴ No guçih me, n'gúni n'éhehorol n'guogol : « An ahumu napiloe min mb'urambenol, ⁵ mata namamaŋ wolal *Esúif* yay mámah, ban açila açil me min *yaŋ yay yóloli yaa galaw/yaŋ yaa galaw* eteþi. » ⁶ Ñer Yésu nalagenil mbaa bo. No guomme n'elof yaŋ yay, afan ekosombil yay náboñul ubugeol guce iki guogol : «

Ataw, jamb'uyoh n'énonul, mata ipilout min mb'uno-gen ni yaŋom. ⁷ Yo eçil me ikañenut íjoul ínje faŋaom íkiil ijonor n'aw. Bare mb'ulob firim fanur pat min amigelom ahoy. ⁸ Nuffase, ínje faŋaom nibaje ufanom bugo níh'íttun, ti þoþ ekosombil yay gaamme ni gañenom gúttuneom me. Ioh me an ni bugo : "Ujow !" Najow ; ioh me þoþ ahu : "Ujóul !" Nájoul ; ioh me arokaom : "Ukan waf uman !" Nakan wo. » ⁹ No Yésu aun me gahonjen gaugu, naruhen afan ekosombil yay bireg nábaho bi ni fuyonj fafu falageneol me naagil : « Maagen ínje ilobul yo, Israel þooyo ímusut ijuh ró an o gáinenol gújaloe ti gal áine ahume. » ¹⁰ No bugaa gahonjen gagu gubbañ me guçih súndo, n'gutoh amigel ahu o bahoer.

Yésu nailen érimbani ala atiña-ebara

¹¹ Þúrto, Yésu najow mbal ésum ece gajow yo Nain, ban ulagorol ni fuyonj fámah n'gúтиненol. ¹² No naamme n'enogen n'ésum yay, najugil gútebul efuluŋ bi eke gafoh tíyaŋ ; kan érimbani yom yal atiña-ebara ace. Bugal ésumol gammeŋe n'gúтиненol ake gafoh añolol. ¹³ No Ataw Yésu ajuh me aare ahu, enilol nerumol naagol : « Jamb'ukonj. » ¹⁴ Aban najow ak'alof buhogen babu min agor bo. Gaamme n'eteb bo n'guilen. Yésu naah áþur ahu açet me : « Aþúr ahu, niegi uilo ! » ¹⁵ Ñer áþur ahu nailo arobo, aban náni n'elob. Min Yésu aŋarol ak'asen jaol. ¹⁶ Ñer gáholi n'gunonil þe, n'gusalen Aláemit guoh : « Dáuru aboñer ámah áþullo maa n'etulolal. » N'gubbañ guoh : « Aláemit nakelo eþagen ésumol, wolal bugo naçob me. » ¹⁷ Elob yay neuno ni mof mamu þe maa Yúde ek'efa bo bi ni sasu súsuh þe.

Yésu o n'épajul mala Saañ Batis

(Mácie 11.2-19)

¹⁸ Ban ulagora Saañ Batis n'gugitenol dáuru þe. Ñer navoh bugan gúuba ni bugo, ¹⁹ aban naboñil bi ni Ataw ni suroren sause ró : « Aw uomme an ahu aat me ájoul, ter juote jiirogen ace ábulo ? » ²⁰ No guçih to me ni Yésu, n'guogol : « Saañ Batis aboñulólí bi eroreni : Aw uomme an ahu aat me ájoul, ter juote jiirogen ace ábulo ? » ²¹ Tinah tautu Yésu o bánier n'ekan bugan gammeŋe n'guhoy n'úsomulil, náþuren ñatiñil, naþagen bugaa siseytane sasu, ban nakan úþima gammeŋe n'gujuh. ²² Ñer nábal bugaa gahonjen gagu naagil : « Jujow iki jigiten Saañ wo jujuh me ni þoþ wo juun me : gápim me gubbañe gujuh, gahaj me gujaje çol, bugaa háhae yay guyabe gahoy, gatopo me gútopuloe, gaçet me guiloe gubbañ guroŋ, gásugatenome guyabe Firim fafu Fásu me fal Aláemit. ²³ Gásu may gúni ni an ahu o bakanerom biçilut me min ahabo gáinen gagu gola n'ínje ! »

²⁴ No uboñer waw bugaa Saarj Batis gubbañ me, Yésu nanamo egiten fítiman fafu maa Saarj ahumu. Naagil : « Wa jikaene faluj baubu n'éparandan yay ? Fisisit pïañ fo érus yay élisene ? ²⁵ Ñer wa jikaen bo faluj ? Anáine pïañ asimoe wañ ujaha ? Bare hum gasimoe me wañ ujaha ban n'gukan bugan gabaje, bugo ni sarj úviaw gom ! ²⁶ Ñer joon, wa jikaen bo faluj ? Aboñer pïañ ? Ey, açila, ban ínje ilobul yo, fafañ sah aboñer. ²⁷ O aamme an ahu o Bahiçer Aláemit bulob mee mola buoh : "Pan iboñ ájaenumaom gahonjen ayabi gayonj min mb'atenjen bulago babu bi n'aw †." » ²⁸ Yésu natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ni bugan bugagu þe gabugi me babe ni mof, Saarj Batis afañil me þe. Bare afañ me gatiti ni Jávi Aláemit, o nafañe Saarj fúf. »

²⁹ Esúh yay þe gauttene me Saarj, bi ni uyaba-búalen bugagu ró, n'gurañen maagen Aláemit, min gujow ák'abatiseil. ³⁰ Bare *Eþárisie* yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu n'gucen gaþagen gagu go Aláemit amanjen me bi ni bugo, min gulat Saarj ábatiseil.

³¹ Yésu nabbañ aagil : « Ni wa þan pïañ iligor me bugan bugagu bugaa jabbah je ? Ni wa pïañ gunogore ? ³² Gúnini ti uñil garove to ésuh yay ni'guomunor me, min gúni m'búogor nihi guoh : "Uñeh juogul mee, jimarjut eboh ; mbi júfoñul ufuluñ, n'jilat ukonj." ³³ Maagen, Saarj Batis najoulo, nd'atiñ mitiñolal, nd'arem þoþ eremolal, ban juoge eseytane enonol. ³⁴ Añol Ara-fuhow najoulo, nah'atiñ narem ban bugan bugagu n'guoh : "Jujukom sum áine ahumu : gaþinorol þe fitiñ ni marem barebare, ni þoþ ejaor n'utilaaw ni uyaba-búalen bugagu !" ³⁵ Bare Malillo mamu mal Aláemit migitenigiten çol ni waf waw wo bugan bugagu gabaj mo me gukane me. »

Yésu o baamer ni yarj Simonj Aþárisie ahu

³⁶ Funah fice, Aþárisie ace naah Yésu ak'atiñ yarjol. No Yésu açih me bi fitiñ fafu, nanamo auloulo ti guþi me nihi gukan bugo ni fitiñ. ³⁷ Ni baj dó n'ésuh yayu ace aare o gajaol guhajene. No naun me búoh Yésu umu ni yarj Aþárisie ahumu, nájoul ni jibara ró jammerje míçir. ³⁸ Nak'ailo búsol Yésu nah'akonj iki mufuol nihi musot mulo n'guot Yésu. Ñer nañar walol min áti go, aban nacot go ; mbiban, náçir go míçir mamu.

³⁹ Aþárisie ahu avoh me Yésu fitiñ, no najuh me bakaner aare ahu, naah m'biinumol : « Iníen me áine ahumu aboñer om, þan affasen aare ahumu agoreol mee an bu om : þan affasen búoh ejobu yom. » ⁴⁰ Ñer Yésu nábaho bi ni o naagol : « Simonj, nibaje waf wal elobi. » Naagol : « Yoo, ulob ! »

⁴¹ Yésu naagol : « Baje wáine gúuba gaogene síralam ace áine o nah'amagen. Atíar ahu naogenol súuli ekeme (100.000), ahu súuli guñen (50.000). ⁴² No bulugen babu biçilo me, bugo éubail gújuut gucam. Ñer

amagena ahu naboketil uneil bugo þoool. Ban iroreni ñer : Ay ni bugo ajae me efañ namañol ? » ⁴³ Simonj naagol : « Níinene, o gamagol gufañ me n'gújaloe, ban n'guboketol go. » Yésu naagol : « Nulobe jon. »

⁴⁴ Aban nábaho mbal aare ahu min aah Simonj : « Nu-juge aare ahume ? No ninonulo me yarji, usenutom mal niþos guolom ; bare açila ni mufuol naþose guolom, aban nañar walol náti go. ⁴⁵ Aw ucolutom, bare açila, kábiriñ no ninonulo me yarji bi maer, ahalut ecot guolom. ⁴⁶ Aw úçirut fuhoom hani édunen yafulut me, bare til açila náçire guolom míçir. ⁴⁷ Yo eçil me niegi : Utilol wammerj mee uboketi, yo eçilol maa egiten gamañol gájalo mee. Bare an o gubokete jatiito, gamañ gatiito may nagitene. » ⁴⁸ Aban naah aare ahu : « Utili uboketiboket. »

⁴⁹ Gaamen to me ni fitiñ manur n'açila n'guoh n'uinumil : « An bu om me umu, akañen mee gaboket util bugan ? » ⁵⁰ Bare Yésu natajen aah aare ahu : « Gáineni guþageni ; ujow n'gásumay ! »

Waareaw gajae me búsol Yésu

8 Púrto, Yésu nah'ajow súsuh sasu þooso, bi ni saa m'baha ró, nah'avare bo Firim fafu Fásu me faa Jávi Aláemit. *Upotoraol* | *upotora* gaamme guñen ni gúuba n'gújaor ni o. ² Ni baj þoþ waare guman gupapil, bugo naham me siseytaneil, ni bugo nakan me n'guhoy n'úsomulil. Bugo guomme Mari o guvoge me Mari ala Magudala, o naham me ni o siseytane futoh ni súuba, ³ ni Yoana aar Husa aamme aroka ámah ala Herod, áfatten gajaol Susan, ni þoþ guce gammerje. Waareaw ubugi nihi gúþuren síralamil bi eramben Yésu ni upotoraol.

Búnogor babu baa sittam sasu dó euh yay elo me

(Máçie 13.1-23 ; Maruk 4.1-20)

⁴ Funah fice, bugan bugagu gáþureul me ni súsuh sasu þe n'gúkail bi ni Yésu gukan to fítiman fámah. Nañar búnogor baube naagil : ⁵ « Juutten ! Baje abela-euh ace áþullo bi eke ebet euh. O n'ebet euh yay, eceyo nelo n'galam bulago ; bugan bugagu n'guhah yo, upu waw n'utiñ yo nímore. ⁶ Yayu nelo tiñ tabaje sival ; no eil me, nellab, mata tiñ tautu túgufut. ⁷ Yayuyo nelo tiñ tabaje sijen ; ni siilor mimanur, ban sijen sasu ni súnunen euh yay. ⁸ Eceyo, yo nelo ni mof máarie. No eil me, nebugor nár, gahager ganur n'gubaj wono ekeme. » Mbiban, Yésu nalob fatiya aah : « An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

⁹ Ñer ulagorol n'gurorenol : « Búnogor baubu, wa bu-mañe éþajul ? » ¹⁰ Naagil : « Buru Aláemit nájiulji min júju jujoh firim fafu faa Jáviol fásiki mee ; bare bugagu, n'únogor nihi'ilobil fo. Yo eçil me, nihi guluj bare mati gujuh ; nihi guun bare mati gujoh. »

† Juluj Malaki 3.1

¹¹ Aban naagil : « Búnogor baube, maa bumaŋe elob : Eugit yay, yo eomme firim Aláemit. ¹² Guce gaun fo me, gúnini ti bulago babu dó eugit yay elo me : þan guutten fo, mbiban Seytane nájoul ákail áþuren fo n'uinumil jambi gúinen ; mamu mati gúju gubaj gaþagen gagu. ¹³ Bugagu uuttana gúnini ti tiñ talu tabaj me sival : þan guutten fo n'guyab fo n'ésu may ró ; bare filut guar ni bugo. Þan gúinen maa, mbi guke élam jati-ito, n'gubelen gáinenil. ¹⁴ Bugaguil bugo gúnini ti tiñ talu taa sijeŋ : þan guun fo, bare gaþinor, fubaj ni másume mamu maa buroŋ ni súnunen fo min ñer eugit yay mat'éju ebuh mitiñ iki mual. ¹⁵ Bugaguil gúnini ti tiñ talu táari me : Guun me firim fafu, þan guyab fo gubaŋ n'uinumil wakur mee ban n'úari, min nihi gúnarul ni buroŋil waf waaro. »

Búnogor babu bal ejaŋa yay

(Maruk 4.21-25)

¹⁶ Yésu natajen aagil : « An asaen me ejaŋa, let bi éruŋ yo ñáruŋ elap ter fattam bura ; þan til aremben yo n'ébamba, min mbi bugan bugagu gánoneul me gúju gujuh gajaŋa gagu gala yo. ¹⁷ Maagen, wáfowaf wakopeni þan ujuŋi. Wáfowaf waffasuti þan uffasi, mata þan úþurul ni maŋanno. ¹⁸ Jíkanum faŋ bu nihi juutten me ! Mata an abaj to me waf, þan ayab faŋ to ; bare an abajut me, þan guramol þe bi ni jo naþinor me búoh nabajjobaj ró. »

Guti Yésu ni jaol

(Mácie 12.46-50 ; Maruk 3.31-35)

¹⁹ Þúrto, jaw Yésu ni gutiul n'gújuŋ bi bujuŋol ; bare gújuut gúffus to naamme mala fítiman fafu fáŋolol mee fúharo. ²⁰ Ñer n'guboñ guogol : « Uutten þaa, jai ni gutii ubugi tíyaŋ, aw gumaŋe bujuŋ. » ²¹ Bare Yésu naah : « Jaom ni gutiom faŋ, bugo guomme gauttene me firim Aláemit ban nihi gúttun fo. »

Yésu nakan fúrus fámah ni fuyom

(Mácie 8.23-27 ; Maruk 4.35-41)

²² Funah fice, Yésu o baamer galam *fal fafu fáþurut me | fal fáþurut* faa Genesaret, naŋar busana min ájuþo ró, o ni ulagorol. Aban naagil : « Utíþal uloal ñagagu ! » Ñer n'gukay. ²³ Bugo n'étiþ yay, Yésu nayabor. Þiout, fúrus fámah ni fiiyulil ; fal fafu ni fiteh iki busana babu nihi bíij, ñer ulagorol n'gúholi nár ²⁴ n'gulof Yésu min gúliol n'éþib ró n'guogol : « Afanóli, afanóli, wolal ubugi n'gabao ! » Yésu nálio nailo annur fúrus fafu ni gulongos gagu. Ñer fal fafu ni fúbbañul fijeþi yem. ²⁵ Mbiban, nábaþo mbal ulagorol naagil : « Gáinenul ugelo ? » N'gúholi, ban n'gujahali faŋ bireg n'guogoro : « An bu om umu ? Nah'alob ni gúrus gagu ni gulongos gagu, ban ni síkanumol ! »

Yésu o n'esen gahoy ánaime o siseytane nihi sibet

(Mácie 8.28-34 ; Maruk 5.1-20)

²⁶ No gútiþ me fal fafu guban, Yésu ni ulagorol n'guçih ni mof mamu maa Gerugesá, máþimbor me Gálile. ²⁷ No Yésu aavulo me ni busana babu, ace áine ala ró ésuŋ yay nájoul bi etogol to. Áine ahumu siseytane suom ni o. Þio bo no nahale bisimo ; abbañut açin ni yaŋ, n'guyah † náh'ámori. ²⁸⁻²⁹ Ñammeŋe eseytane yay neh'ebelolbet ; yo eçil me nihi guŋar ñisel min gujek guñenol ni guolol jamb'ake ban. Bare áine ahu þan asaren ñisel ñaño, mbiban eseytane yay néjaenumol bi tiñ taa gafit.

No najuh me Yésu, nalo to n'guolol náþib nímero aah fatiya : « Yésu, Añol Aláemit-Fatiya, wa numaŋe n'ínje ? Nilai jamb'úlamenom ! » Nalob mee mata Yésu nannunur eseytane yay min éþur ni o. ³⁰ Mbiban, Yésu naah áine ahu : « Gajai bu ? » Naagol : « Gajaom Fítiman. » Nalob mee mata siseytane sammeŋe suom ni o. ³¹ Ñer ni siilo sufotenor bújuŋor Yésu ni suogol aboket jamb'abelen so ni gasun gagu gal élatien siseytane sasu.

³² Nemme bajen to ekore yámah yaa suhumba saam ni gafen ni firijaŋ fafu, siseytane sasu ni sufotenor suoh Yésu ahat so ni sunogen ni suhumba sausu. Yésu namaŋ. ³³ Ñer ni súþurul n'áine ahu sunogen ni so, min ekore yay þe éþaþoul dó fitey fatiya mavaŋoe firijaŋ fafu ek'elo ni fal fafu, min enemo ró.

³⁴ No ukoña suhumba sasu gujuh me dáuru, n'gúþur gutey bi n'ésuŋ yay guke egiten wabaj me, n'gúþur to þoþ bi ni sasu súsuŋ salof yo me. ³⁵ Bugan bugagu n'gúteíl gúkail bujuŋ wabaj me. No guçilo me to Yésu aamme, n'gutoh to áine ahu o siseytane sasu suomen me ni o, anamo to n'guolol so báþurer ; maer umu nasimoe, apuñol jas. Ñer gáholi n'gunonil. ³⁶ Bugagu gajuŋ yo me táh n'gúni n'egiten gupalil bu áine ahu ala siseytane sasu abbanno me ahoy.

³⁷ Ñer bugan bugagu þe bugala ró Gerugesá n'guoh Yésu aboket ajow áraliil, mata maagen mamu gúholi-holi faŋ. Min Yésu ájuþo ni busana babu bi ebbañ. ³⁸ Áine ahu o Yésu aham me siseytaneol, nafotenor naagol aboket ahalol najow n'açila. Bare Yésu naceŋol naagol : ³⁹ « Ubbañ mbaa yaŋi, mb'uçih nugitenil wo Aláemit akan me þe bi n'aw ! » Ñer áine ahu naot, mb'açih nagiten n'ésuŋ yay þe wo Yésu akanol me.

Bájur Yairus ni aare ahu agor me bisimo Yésu

(Mácie 9.18-26 ; Maruk 5.21)

⁴⁰ No Yésu abbanno me ñagagu, fítiman fámah faa bugan gaamenol bo n'enah ni fuyabol. ⁴¹ Ni baj ánaime ace ájuŋol, gajaol Yairus ; açila afan yaŋ yaa galaw nam.

† *guyah* : No, Esúif yay ndi guoh n'ettam min gufoh sufuluŋil. Þan guoh ni gacaç fuval fámah gasun dó gujæ me ebaŋ efuluŋ yay, mbiban n'gúfakenul fuval fice gutoj gánonum gagu.

Aíne ahumu nalo to n'guot Yésu naagol aboket ajow bi yanjol, ⁴² mata érimbani bájur nabaje aam n'éçet, símilol guñen ni súuba.

No guomme n'éjow yay, fitiman fafu ni fúgot Yésu ak'aman emig. ⁴³ Bajen to þoþ anaare ásomute ; símit guñen ni súuba o n'ébbur físimol. Nabelene síralamol þe n'úsotena waw, bare an ájuut akanol nahoy. ⁴⁴ Aare ahumu nábosul búsol Yésu, mbiban nagor gáñin bisimool. To baenah nahoy. ⁴⁵ Ñer Yésu narorenil : « Ay agorom ? » Min guceñol mee þe, Þier naagol : « Afanóli, let nujuge jammeñ jauje jágoli maa jíharo ? » ⁴⁶ Bare Yésu naagol : « Baje bae an agorom, mata babaj sembe sápure n'ínje. » ⁴⁷ No aare ahu ajuh me búoh ájuut akø atajen, nájoul ákail alo to n'guot Yésu n'etelenor dó. Nailo agiten bújoñor ésuh yay þe waçil me nákail agor Yésu, ni þoþ bu nahoy me to baenah. ⁴⁸ Ñer Yésu naagol : « Bájurum, gáineni go guçili nuhoy. Ujow n'gásumay ! »

⁴⁹ O m'babanerut elob, ni baj an áþullo yan afan yan yay yaa galaw ákail aagol : « Yairus, bájuri naçele. Jamb'uyogen afan ahu utajen ! » ⁵⁰ Nemme Yésu naune min alob mee, nábahe aah Yairus : « Jamb'úholi, úinen barebare, bájuri þan aþah ! »

⁵¹ No guçih me ni yan yay, Yésu náfiren ésuh yay enogen, iki þúrdo Þier, Saan, Saak ni þayma bugo ni jawma. ⁵² N'gutoh bugan bugagu þe n'ukoñ mala eçet bájur babu. Yésu naagil : « Jambi jukoñ, açelut. Námorimori. » ⁵³ Ñer n'guilo gúfohulorol mata guffase búoh bájur babu naçeçet ti maagen. ⁵⁴ Bare Yésu najoh bájur babu ni gañen naagol : « Bájurum, uilo ! » ⁵⁵ To baenah nábbañul m'buroñ, ban nafaen ailo. Ñer Yésu naagil gusenol atiñ. ⁵⁶ Ubugaol n'gulahali fan. Bare Yésu naçafil naagil jambi gugiten me an wabaj me.

Yésu o n'éboñ uþotoraol gaamme guñen ni gúuba

(Mácie 10.5-15 ; Maruk 6.7-13)

9 Þúrto, Yésu naomen uþotoraol | uþotora gaamme guñen ni gúuba, aban nasenil sembe ni gakañen sal éþuren siseytane sasu ni þoþ sal éþuren úsomut waw. ² Mbiban naboñil guke egiten Firim fafu Fásu me faa Jávi Aláemit, ni þoþ esen gásomut me gahoy. ³ Naagil : « Jambi jíjaenum wáfowaf buru n'éjow : let egol, let baet, let mitiñay, let síralam, ban ánoan ni buru jamb'añar bisimo búutten. ⁴ Tánotan to gujaeul me ealen, n'jinamo ni yan yay bi no jijae me éþur to. ⁵ Bare tiñ to gujae me elat eannul, n'júþur n'ésuh yauyu ; n'éjaul mbi jíþaþ gulaul : dó þan níme baçaf babu bolil. »

⁶ Ñer n'gukay. Maagen nihi gujow ésuh bi n'ésuh, n'gugiten tánotan Firim fafu Fásu me faa Jávi Aláemit, n'gusen þoþ gásomut me gahoy.

Sitehumor Herod mala Yésu

(Mácie 14.1-12 ; Maruk 6.14-29)

⁷ Þiout, Herod aogen me mof mamu maa Gálile, naun walobei me þee. Nah'aþinor, mat'ajoh. Baje gaage Saan Batis aiyulo ni gaçet me ; ⁸ bugagu n'guoh Elí † om, guceil bugo n'guoh, ace n'uboñer waw bugaa no, o abbanno. ⁹ Bare açila Herod nah'aah : « Saan Batis, nibomboñ guþikol fuhow. Ñer áine ahumu o gulobeom maa mola, ay om ? » Ñer nañes bi bujuh Yésu.

Yésu nasen fitiman fámah fitiñ

(Mácie 14.13-21 ; Maruk 6.30-44 ; Saan 6.1-14)

¹⁰ No uþotoraaw gubbanno me, n'guilo gugiten Yésu wo gukan me þe. Ñer Yésu nanjaril min guñago bugo bareil mbal ésuh ece gajow yo Betusaida. ¹¹ Bare fitiman fafu ni fútallo min fulagenil. No guçih bo me, Yésu naannil, aban nanamo elobil mala Jávi Aláemit, nasen þoþ gásomut me gahoy.

¹² No tinah tuomme n'éjon, uþotoraol n'gulofol n'guogol : « Ubbañen bugan bugaubugi gujow bi ni súsu sasu salof me tale, tima n'gujuk tiñ to gújue gubaj gutiñ ni gúmor, mata ube bo nuomal maa, kakan bin balikoe. » ¹³ Bare Yésu naagil : « Buru fanaul jisnil gutiñ ! » N'guogol : « Unaç wono futoh ni muol múuba bare jibaje. Jújue þiañ ek'énnomul mitiñ matoge bi n'ébat yauyu þe yailo mee ? » ¹⁴ Maagen bugan bugagu gaam to me wáineaw guþiloe bugan gono súuli futoh (5 000). ††

Yésu naah uþotoraol : « Jífaculoril gukan mítiman, jánojan n'jibaj bugan gono úvi gúuba ni guñen (50), mbiban n'jikanil n'gunamo. » ¹⁵ Uþotoraol n'gukan ti nalobil me, n'gukanil n'gunamo bugo þe. ¹⁶ Ñer Yésu nanjar unaç waw waamme futoh ni muol mamu múuba, náarul gúçilol mbaa fatiya nasal Aláemit mala mitiñ maumu. Aban namusulor so asen uþotoraol gunar gugabor ésuh yay. ¹⁷ Bugo þe n'gutiñ iki guþoñ gunañen toh utegel wono guñen n'úuba ummeñ kab.

Þier nafaç elob yay aah Yésu aamme Kirista ahu

(Mácie 16.13-19 ; Maruk 8.27-30)

¹⁸ Funah fice, Yésu o baamer n'galaw nevonol, uþotoraol n'gulofol. Naagil : « Bugan bugagu guoge ínje iomme ay ? » ¹⁹ N'guogol : « Guce guoge aw uomme Saan Batis ; bugaguil n'guoh aw Elí, guceil bugo guoge ace ni uboñer waw bugaa no, o abbanno. » ²⁰ Naagil : « Ñer buru juoge ínje iomme ay ? » Þier naagol : « Aw uomme Kirista ahu o Aláemit aboñulo me. » ²¹ Bare Yésu naçafil naagil jambi gulob yo me an.

† Elí : Elí o aamme aboñer o Aláemit anjare bi fatiya o m'baçelut (2 Uví 2.11-12). Ban élebur yay yaa Malaki iege Aláemit þan abbañ áboñul Elí bi ni bugan bugagu (Malaki 4.5-6). †† Waareaw bugo ni uñiaw bugo m'baþinuti.

Yésu naunen eêlöl

(Maruk 8.31)

²² Mbiban náfaro aagil : « *Añol Arafuhow* naate álam mámah : ufan súshu sasú, ufan utenjenaaw bi n'úpajula gúboñ Aláemit bugagu ró ðan gulalöl iki gukanöl naçet. Bare funah fúfatten ðan ailo ni gaçet me. »

Elagen Yésu yoemme wa ?

(Mácie 16.24-28 ; Maruk 8.34-9.1)

²³ Mbiban, Yésu naah éshu yay : « An amañ me alagenom, jambi abbañ aþinor mala fuhoöl : ateb funah-ó-funah ekuruaöl † min alagenom. ²⁴ Maagen, an amañ me eþagen buroñol, ðan ábbur bo, bare an ábbur me buroñol múmbam, ðan abaj buroñ babu bábaerit me. ²⁵ Wa ðan nafa an o babajer mof mamu þoomo, mbiban nábbur buroñol ter nahajenoro ? ²⁶ Iní me an nasuom ban þoþ nasu gurimom, kan ínje Añol Arafuhow ðan may isuol no nijae me éjoul ni bájalo babu bóloli ró : búmbam, baa Þayom ni bal emalakaom. ²⁷ Ban ínje ilobul yo : guce ni gailo maa tale mati gutoh guçet bugo m'þajugut Jávi Aláemit. »

Pier, Saak ni Saañ n'guñanden Yésu o n'eñar ganogor gace

(Mácie 17.1-8 ; Maruk 9.2-8)

²⁸ No Yésu alob me gurim gaugu iki baj fíiyay, nañar Pier, Saañ ni Saak min guñiñ bi fatiya firijañ fice ake ró galaw. ²⁹ No naamme n'galaw gagu, buulöl m'búbahen, bisimool m'bútuen par ti gajaña émit baijer. ³⁰ Ni baj wáine gúba gúni n'galolobor ni o, bugo guomme *Móis* ni Elí. ³¹ Bugo þoþ sinilil ni sihat nihi siij, bugo n'galolobor gaugu ni Yésu mala eêlöl yájaeul me baubu Yérusalem. ³² Pier ni bugagu gaam to me, bugo bámoer guhay was. No gúlio me, n'gujukh bájalo Yésu ni wáineaw gaamme gúba gaam to me ni o. ³³ No Móis ni Elí guomme m'búhanor ni Yésu, Pier naagol : « Afanóli, fubambañ min wóli jini tale n'aw. Ban jiilen gúggut gúfaji, fanur bi n'aw, fafu bi ni Móis, fupafo bi ni Elí. » (Min alobe mee, affasenuw wa naamen n'elob.)

³⁴ O m'babanerut elob yay, ni baj gávuh guçigul, ban ni gúggubil gúharo n'emoç yay yala go ; n'gúholi nár. ³⁵ Ni baj firim fáþullo ró fuoh : « Ume aamme Añolom o niçob me ; açila mbi juutten me ! » ³⁶ No fulob me fuban, n'gútallo búoh Yésu o bareol aam to. Uþotoraaw n'gupañor cem, mbi þúrto gunah gaugu gugitenut ánoan wo gujuh me.

Yésu o n'esen gahoy añil o nah'alo gaay

(Mácie 17.14-18 ; Maruk 9.14-27)

³⁷ Tihalen fo, Yésu ni uþotoraol gúfaji bugagu n'gúavul ni firijañ fafu. Fuyonñ fámah ni fújoul bi bíemor ni bugo. ³⁸ Ni baj ró ace áine náh'áþib ró aah : « Afanom, uboket uilo mala áþurom érimbaniom ! ³⁹ Ñammeñe eseytane ðan enonol, ban to baenah ðan neh'ekanol náþib navenjenor, ban gagof nihi gúþurul m'butumol. Eseytane yay néh'élatienollatien fañ, ban neh'ehalöl bujoñoy. ⁴⁰ Nilaene ulagorai tima n'guham yo, bare gújuut. »

⁴¹ Yésu naah : « Jabbah je jaa bugan gabajut gáinen ! Ukana-galego we ! Bi nay ðan ini to ni buru nih'imutenul ? » Aban naah áine ahu : « Uñárul áþuri bi tale ! » ⁴² No añil ahu ájaeul me, eseytane yay nebelöl n'éttam iki nah'afarat. Bare Yésu nannur yo ni sembe min asen mamu añil ahu gahoy, aban nabbañenol þayol. ⁴³ Bugan bugagu þe n'gujahali n'guoh : « Maagen Aláemit nájalojalo ! »

Yésu náutten aunen eêlöl

(Mácie 17.22-23 ; Maruk 9.30-32)

Nemme bugan bugagu guroñ n'gajahali mala wo Yésu akan me þe, naah ulagorol : ⁴⁴ « Juutten joon min júju jujoh wo nijaeul me elob : Añol Arafuhow ðan abeni ni guñen gaa bugan. » ⁴⁵ Bare ulagorol gujogut firim faufu mata fúhagihag jambi fuñanno ni bugo. Ban gukañenut erorenol wa namañe elobil.

Síceñor uþotoraaw mala ay ni bugo afañ me gájalo

(Mácie 18.1-5 ; Maruk 9.33-37)

⁴⁶ Þúrto, ulagorol n'gúni ni síceñor bi effas ay ni bugo afañ me þe. ⁴⁷ Nemme Yésu naffase gaþinoril, nañar añil ace ailen to naamme, ⁴⁸ aban naagil : « Anóan ayab me añil ahume ni gajow gúmbam, ínje fañaom nayabe ; ban an ayabom me, aboñaom fañaol nayabe. Yo eçil me, afañ me gaalenoro ni buru, o afañul me þe. »

An alalut me uþotora Yésu, búsolil nabbañe

(Maruk 9.38-40)

⁴⁹ Ñer Saañ naah Yésu : « Afanóli, jujuge ace áine nah'aham siseytane ni gajow gúiya. Bare jífirenolfiren ekan burok ti baubu mata alet ni gayoñolal. »

⁵⁰ Naagol : « Jambi jífirenol ! Jiffas búoh an alalutul me búsolul nabbañe. »

Bugaa Samari n'gulat ealen Yésu

⁵¹ No tinagol tuomme n'eçih tal ebbañ mbal émit, Yésu naban dáh bi ejow mbaa Yérusalem. ⁵² Namundum aboñ bugan guyabol gayoñ gujow guke ecorok ejoulöl. N'gujukh iki guçih ece éshu yaam ni mof mamu

† eteb ekurua : Ekurua, yoemme ubabar wámah úba wo gula-jore. Tale Yésu umu n'eunen eêlöl, no gujae me ebbañol n'ekurua. Ñer naah ulagorol gumuten sílam sasú so gujae me ebaj mala gáinenil ni o (Mácie 10.38).

maa Samari. ⁵³ No guçih bo me, bugal ésuh yay n'gulat ealenol, mata o ejow mbaa Yérusalem naam ni yo. ⁵⁴ Ulagorol Saak ni Saan no guun me dáuru, n'guogol : « Afanóli, íni me numañe, n'jikan maer min sambun síavul n'émit iki sinemen bugan bugaubugi ! » ⁵⁵ Bare Yésu nábaho til mbaa bugo min annuril [naagil : « Bu-ru jiffasut bay biinum bisenul mee gapinor gaugu. ⁵⁶ Añol Arafuhow ajoulat mala bi enemem saalor bugan, bare bi epagen so. »] † Mbiban, n'gukay mbal ece ésuh.

Bacam babu bi elagen Yésu

(Mácie 8.19-22)

⁵⁷ No guomme n'éjow, ni baj ace áine ákail aah Yésu : « Tánotan to nujae, ðan ilageni bi to. » ⁵⁸ Yésu naagol : « Usikin waw ubaje usun wo, upu waw ðoð ubaje ulef wo ; bare Añol Arafuhow açila abajut tiñ taa gáelo. »

⁵⁹ Aban naah áine ace : « Ulanom ! » Naagol : « Afanom, újiom min imundum ijow ik'ífoh ðayom. »

⁶⁰ Yésu naagol : « Uhat gaçet me n'gufoh buganil gaçet me, min til újoul uk'ugiten Jávi Aláemit ! »

⁶¹ Ace mul nabbañ aah Yésu : « Afanom, nimañe ilani, bare ðan umundum újiom min ijow ik'ijuh yanjom ejuh ésola. » ⁶² Yésu naagol : « An aam n'eañ, átuh me gajanduol, ban nah'ajegor nímoro búsolol, an ahumu aþilout bi burok mala Jávi Aláemit. »

Yésu o n'éboñ ulagorol gono úvi gúfaji ni guñen ni gúuba (72)

10 No dáuru dígat me, Ataw natajen açob ulagora guce gono úvi gúfaji ni guñen ni gúuba, naboñil gúuba-gúuba guyabol gayoñ ni súsum sasú ni ulam waw ðe bo açila fañaol ajae me ejow. ² Naagil : « Eþit yay yo jijae me éjalojalo, bare uþilaaw gummeñut. Jícin ñer açil me eþit yay min áboñul uþila gatoge bi eþilol. ³ Jujow ! Ban iboñul ti muñol ubbarum makae munogen n'etut sujoba-baha. ⁴ Jambi jjaenum hani éralam, baet, ter gadala. N'éjaul, jambi jiilen me m'bulago bi esaf bugan bugagu. ⁵ Yan yánoyan dó jijae me enogen, mbi jumundum juoh : "Gásumay gúni ni yan ye !" ⁶ Baj ró me an ala gásamay, ðan gásamay gagu golul gunamo ni o ; mb'íni me bajut, mati gúju gunamo ró. ⁷ Junogen me n'ésuh, ni yan yanur ðan jialen, ban ni jireor dó. Jinamo ró ni yan yauyu, n'jitiñ n'jirem wo gujaeul me esen, mata aroka ánoan naate ayab bacamol.

⁸ Esuh yánoyan dó junogene, min guyabul, wáfowaf wo gusenul, n'jitiñ. ⁹ Jisen gahoy úsotaaw gaam dó me, ban n'juoh bugan bugagu ðe : "Jávi Aláemit uju jájaeul me bi eloful." ¹⁰ Bare junogen me n'ésuh yo bugala yo gulale eyabul, júþur ni fuhay n'juogil : ¹¹ "Gaþor gagu gal ésugul gahot me ni guolóli, ban jipþaþ go jibañenul. Bare jfarie jiffas búoh Jávi Aláemit julofulolof

† Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

!" ¹² Maagen, ínje ilobul yo : Funah fafu fo Aláemit ajae me bataliñ bugan bugagu, bataliñerol bugala ésuh yay yaa Sodom †† ðan buhoy baa bugal ésuh yauyu. »

Yésu o n'éçaf súsum sasú saa Gálide salat me etemahat

(Mácie 11.20-24)

¹³ Yésu nabbañ aah : « Mataño míni ni buru, bugaa Korasin ! Mataño míni ni buru, bugaa Betusaida ! Waf waw waunderuti me wo Aláemit akan me ni buru, ínien Tir ni Sidoñ † nakanen wo, bugala súsum sausu bugo basimoener wañ waa gúnigo, n'gulosor bukugay bi egiten búoh gúbahembahen bakaneril. ¹⁴ Yo eçil me, funah fafu faa bataliñ babu fiçigul me, bataliñul ðan bufañ m'bútañie baa Tir ni Sidoñ. ¹⁵ Min buru may, bugaa Kaþerinaum, jiiene þiañ búoh Aláemit ðan atebenul bi fatiya ? Múk ! Þan jialeni bi ró n'ettam n'ufuga ! »

¹⁶ Yésu nabbañ ábaho mbal ulagorol naagil : « An auttenul me, ínje nauttene ; bare an alalul me eutten, ínje nalale. Ban alalom me, nalalat aboñulom me. »

Ebbáñul ulagoraaw gaamme úvi gúfaji ni guñen ni gúuba (72)

¹⁷ No ulagora Yésu gaamme úvi gúfaji ni guñen ni gúuba gubbanno me, n'guogol n'ésumay ró : « Afanóli, siseytane sasú ðoð sikañenutóli no junnur so me ni gajow gúiya. » ¹⁸ Naagil : « Nijuge Seytane naloulo me n'émit ti fnir. ¹⁹ Jujuge : Nisenulsen sembe bi ehah sunuhunjañ sasú ni siakut sasú, bi ðoð ehék sembe sasú ðe sal alatora ahu, ban waf mat'újuul ekan uce. ²⁰ Jambi júsumaet mata búoh jihehek siseytane sasú, bare ðan júsumaet til mala min Aláemit ahiç me ujaul fatiya. »

Yésu o n'elob n'ésumayol ró

(Mácie 11.25-27 ; 13.16-17)

²¹ To baenah, Biinum Banabe m'bimmenjen Yésu ésumay naah : « Nisali, Aláemit Þayom, aw açil me émit ni ettam, mala min ukopen me waf wauwu bugan bugagu gabaj me gaffas ni bugagu galillo me, mbiban nugiten wo bugagu gáni me ti uñil. Maagen, Þayom, nisali mata súsum min ní mee. »

²² « Waf waw ðe Þayom nahatwohat ni guñenom. Bajut an affase ínje Añil ahu íni let Þaaya, ban may bajut an affase Þaaya íni let ínje Añil ahu ni bugo nimañ me egitenol. »

²³ Mbiban, Yésu nábaho mbal ulagorol min aagil bugo bare : « Gásumay gúni ni buru, min Aláemit ájiul me n'juoh táh waf wauwu. ²⁴ Injé ilobul yo, uboñer ni úvi gammeñe bugaa no gumañene gujuh wo buru ju-

†† Sodom : Esuh yauyu, Aláemit naremen yo mala búlaþut babu bámah baa bugala yo (Fíçilum 19.1-29). † Tir ni Sidoñ : Súsum sausu, gaçin dó me gulet Esuíf.

juge me, bare gutogut gujuh wo, gumaņene guun wo buru juune me, bare gutogut guun wo. »

Áine ahu ala Samari áju me ñarum enil

²⁵ Ñer áþajula gúboñ Aláemit ace namaņ aral Yésu gabbut naagol : « Aligenaom, bu níarie ikan bi ebaj buroņ bábaerit ? » ²⁶ Yésu naagol : « Gúboñ Aláemit wa gulobe ? Wa nujoh ró ? » ²⁷ Áine ahu naagol : « Guoge : “Pan umaņ Ataw aamme Aláemili n’éçigiri þe, ni biinumi þe, ni sembei þe ni gaþinori þe.” Guoge may : “Pan úbboli apali ti núbboli me fuhoi †.” » ²⁸ Yésu naagol : « Núbale çol. Ukan me dáuru, þan ubaj buroņ babu. »

²⁹ Bare áþajula gúboñ gagu namaņ egiten búoh surorenol síariari naagol : « Ñer ay aamme apalom ? » ³⁰ Yésu nasenol búnogor baube :

« Baje ace áine ápullo Yérusalem bi ejow mbal ésuh yay yaa Séríko. Nalo ni guñen uminda bulago, min gubelol n’ettam, n’guram wafol, n’gutegol ak’amaņ eçet, guban n’gualol to. ³¹ Ni baj aterjena ace aam to n’égat. No najugol me, najjas min ajow bulagool. ³² Ni baj may ace áine aroke þoþ ni *gávi-Aláemit* áni to n’égat. O may no najugol me, najjas min ajow bulagool. ³³ Búsol ma, ni baj an ala Samari †† aam n’égat. No najugol me, enilol nerum. ³⁴ Najow bi to naþos musola mamu, aban naņar míita násotenol. Mbiban, narembenol ni asum yay yola n’gujow bi ni yaņ yay dó nihi gualen me sijaora, min acokorol dó. ³⁵ No tihalen me, náþuren síralam ‡ asen afan yaņ yay naagol : “Mb’ucokoromol ! Iní me bacam babu butogut, íbbañul me nulobom min icami waņaño me.” »

³⁶ Yésu nabbañ aah áþajula gúboñ Aláemit : « Ni aw, bugaubugi gaamme gúfaji, ay ni bugo aamme apal áine ahu alo me ni guñen uminda bulago bugagu ? » ³⁷ Naagol : « N’ínje, ah’arumol me enil. » Yésu naagol : « Ñer aw ujow nukan mo may ! »

Yésu nende Maruta ni Mari

³⁸ N’ejail, Yésu ni ulagorol n’guçih n’ésuh ece. Ni baj dó anaare ace gajaol Maruta aalenol ni yaņol. ³⁹ Nabaj atiy gajaol Mari akelo anamo to n’guot Ataw min áni n’euttenol. ⁴⁰ Maruta o náni babu n’elilior molil. Mufaņ nájoul bi to ni Yésu naagol : « Ataw, kanuti wáfowaf min atiom ahalom mee nih’ililior ma ínje nevonom ? Uogol aiyul arambenom ! » ⁴¹ Ataw navogol : « Maruta, Maruta, nulimbe faņ ni biinumi, ban aw umu ájasasore mee mala waf wammeņe. ⁴² Bare waf wanur pat upíloe. Mari naçoçob wafaņ me jáari, wo an aņumut me eram ni o. »

† Juluj Dáteronom 6.5 †† Samari : Mof maumu, Esúif yay gumaņut bugan bugagu bugala ró mata guoge gáinenil gureut ni golil. ‡ síralam : Síralam sausu so gugerekay gagu guunen ma tale sipílopílo bacam an baroker gunah gúuba.

Yésu o n’éþajul mala galaw

(Mácie 6.9-13 ; 7.7-11)

11 Funah fice, Yésu nañago bi tice náni n’galaw. No naban me, ace n’ulagorol naagol : « Afanóli, uligenóli may bu jijae me elaw, ti Saañ Batis aligen yo me ulagorol. » ² Yésu naagil : « Jíni me n’galaw, n’juoh maa :

Payóli !

Gajai gumaleni.

Jávi jaju jíya jújoul.

³ Usenóli mitiñ mamu maa funah-ó-funah.

⁴ Uboketóli utilóli,

ti may wóli jubokete me gatile me ni wóli.

Ban jamb’uhalóli n’julo ni gabut. »

⁵ Yésu natajen aagil : « Ti may ace ni buru nah’abaj me abuge, najow n’etut fuh ak’atogol naagol : “Abugeom, uboket umanom ma unaç úfaji, ⁶ mata ajaora anonulom to, ban ibajut wo nijaol esen.” ⁷ Jíinene þiaņ búoh abuge ahumu þan ábalulol ñárraru aah : “Jamb’uyogenom ! Niffaņe ganegenom iban, ínje ni guñolom junogenogen. Ijúut ibbañ iiyul ikeli esen waf.” ⁸ A-a, ínje ilobul yo til : Abuge ahumu þan aiyul ákail asenol wo namaņ me þe. Let babugeil bare bujæe eçilol nakan mo ; bare nakan mo jambi açila faņaol asu. »

⁹ « Injé umu n’eogul : Jícín Aláemit, ban þan asenul ! Jíņes, ban þan jujuh ! Jiteh ganegen gagu, ban Aláemit þan ápegulul ! ¹⁰ Maagen, an ácin me, þan ayab ; an aņes me, þan ajuh ; an ateh me ganegen, Aláemit þan ápegulol. ¹¹ Ay ni buru þan abaj aņil mb’ácinol juol nájogul enuhunjaņ asenol ? ¹² Ter nácinol fie, nájogul eakut asenol ? ¹³ Mánoman jínie bugan bugaa maarat, bare til jújue esen guñolul waf waaro. Ñer bu til Þaaya aamme fatiya aņumut esen Biinum Banabe bugan bugagu galaol bo me ? »

Yésu o n’éþajul mala siseytane sasu

(Mácie 12.22-30, 43-45 ; Maruk 3.22-27)

¹⁴ Funah fice, Yésu náþuren eseytane yaam n’ace áine akane émumune. No éþur me ni o, áine ahumu nanamo elob. Ñer fítiman fafu faam to me gajahali n’gunogen fo. ¹⁵ Bare guce n’gubunor n’guoh : « Dáru Belisebul, afan siseytane sasu, asenol sembe sausu sal eham sipaso. » ¹⁶ Bugagu n’gumaņ ebelol gabbut n’guogol : « Ukan bújoņoroli bigitenum bo an ájuut akan bajæe egiten búoh aw n’émit núpullo ! »

¹⁷ Nemme Yésu naffase gaþinoril, naagil : « Bugan gagume jávi gutigenoro me, jávi jauju þan jinemo, saņil þan nihi sulo siçimen sipaso. ¹⁸ Ban buru juoge Belisebul asenom sembe sausu sal eham siseytane sasu. Yo eomme ñer, Seytane aam n’etigenoro ! Iní me mo, jáviol bu jújue juron bi maer ? ¹⁹ Buru juoge búoh

Belisebul aseneom sembe sasu so niñare me niham siseytane sasu. Ñer gupalul ni sembe ay guhame so me ? Yo ečil me bakaner gupalul ðan bigitenul me búoh jibibij. ²⁰ Bare nemme sembe sausu sal eham siseytane sasu, Aláemit asenom so, dó giten me búoh Jávi Aláemit jiçiloçih tale ni buru.

²¹ Ti may an abaje sembe, mbiban naogen miñeh, íni me napoe yañol, mat'abaj gañinor maa fubajol ; ²² bare baj me ace afañol sembe ájoul, ðan ahekol min aram miñegol mo nafium me ni mo, aban nañar fubajol agabor babu ðe.

²³ An abbañut me búsolom, o alatorom nam ; an ðoð aanenutom me niomen ekore yay, dóemme evis yo namañe. »

²⁴ « Eseytane épur me ni an o neh'ebet, ðan neh'eyanor bo mee bin babu bahay me, ðan neh'eyes tiñ taa gáelo, ban mat'ebaj. Ñer ðan eoh : "Ban ibbañ bi ni yañom dó níþullo me." ²⁵ No eçih ró me, nejuh búoh yañ yay eða erakel, evuivu ban étugituh jon. ²⁶ ðan ñer ejow ékéñesul sice siseytane sono futoh ni súba safañ yo búlaþut, min sújoul so ðe íkiil siçin dó. Þúrto, sílam an ahumu ðan sifañ saa no. »

Gásumay gagu gaa maagen

²⁷ No Yésu alob me ak'aya, ace aare aam dó ni fiti-man fafu náagul fatiya : « Gásumay ugu n'aare ahu afareti me, aban narafeni ! » ²⁸ Bare Yésu nábahul aah : « Gubaj til gásumay bugan bugagu gaun me firim Aláemit, ban n'gúttun fo. »

Bigitenum babu bafañ me wawu ðe

(Mácie 12.38-42)

²⁹ Min bugan bugagu gúmmeñeul me, Yésu ñer nailo aagil : « Bugan bugagu bugaa jama guarat ; bigitenum bo an ájuut akan nihi guñes bi ejuh, bare Aláemit mat'abbañ akanil n'gujuk bigitenum bice íni let babu babaj me Sonas. ³⁰ Ti Sonas aamen me bigitenum bi ni bugaa Niniv, mamu may *Añol Arafuhow* ajae me éni bice bi ni bugan bugagu bugaa jama. ³¹ No funah fafu faa bataliñ fujae me eçih, aseh ahu ala mof mamu maa Saba ni gailool ðan aceñ bugan bugagu bugaa jama, mata açila náþulloþur ráli ákail autten gurim gagu gatajene me gaffas gal ávi ahu Salomon ^{††} ; ban ute to nuomal maa, baje an afañe Salomon. ³² Funah fafu faa bataliñ babu, gailo gagu go bugaa Niniv gubajen me no, ðan may gugiten bugan bugagu bugaa jama búoh gubajut bakon, mata bugo no guutten me baçafer Sonas guban, gúbahembahen bakaneril ; ban ute to nuomal maa, baje an afañe Sonas. »

† Sonas : Aláemit nabomboñ eol yámah émer Sonas, ak'akan dó ni far yo gunah gáfaji. Þúrto, Aláemit naboñ emasol ni mahae, min ajow ake egiten bugaa Niniv firimol (juluj élebur yay yaa Sonas).
†† Juluj 1 Uví 10.1-10

Erobo nánonan ni gajaña

(Mácie 5.15 ; 6.22-23)

³³ Yésu nabbañ aah : « An asaen me ejaña, let bi ekopen yo ter eguben yo n'elap. ðan til aremben yo n'ebamba min mbi bugan bugagu gánoneul me gúju gujuh gajaña gagu gala yo. ³⁴ Gúçili go guomme ejaña enili. No guom apuñ go, enili ðe ðan éni ni mañannoe ; bare no gúsomute, enili ðan éni n'emoç. ³⁵ Yo ečil me, mb'útallo jambi gajaña gagu gaamme ni aw, gúbaho emoç. ³⁶ Enili efijigeni me ðe, ban bajut ni yo tiñ ta-moçe, yo ðe ðan éni ni mañannoe, ti ejaña bafijigeneri ñanno ca. »

Yésu o n'etab Epárisie yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu

(Mácie 23.1-36 ; Maruk 12.38-40)

³⁷ No Yésu alob me ak'aya, *Epárisie* ace navogol bi eke fitiñ yañol, min gukay. No guçih me, nanogen nafa ak'anamo bi fitiñ. ³⁸ *Epárisie* ahu najahali min Yésu aþosut me guñenol † balama atiñ. ³⁹ Ñer Ataw naagol : « Buru *Epárisie* yay, jínini ti síremuma ni uril sakure búsol so bare, ban ñárraruul gañinorul ðe gákuet ni búlaþut. ⁴⁰ Buru uce jiffase ! Atúl me sinilul, leti nátutul ðoð síçigirul ? ⁴¹ Júþuren ñer wañaño me ñárraru jíji galeh me, mamu waf waw ðe ðan ukur ni buru. »

⁴² « Mataño míni ni buru, *Epárisie* yay ! Mata nihi júþurenþuren jisen Aláemit gakib ganur ni wono guñen ni wánowan bi ni wafañ me gamis wo juroge me n'ufalul, min til jujunden emañ Aláemit ni ekan gupalul maaro. Dáuru til juoten me jumundum jikan balama jike ekan uce úbuli. ⁴³ Mataño míni ni buru, *Epárisie* yay ! Nánonan jimañe jurobo ni sujukut sasu saa gayon ni *sañ sasu saa galaw/yañ yaa galaw*, jimañe ðoð nihi gusaful ni jammeñ ni gákanum ró. ⁴⁴ Mataño míni ni buru ! Jínini ti guyah gáñai me †† go an ajugut, min bugan bugagu nihi guhah go n'gúgat m'baffasut. »

⁴⁵ Ace ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu naagol : « Afanom, ulob me mee, nujejel bi ni wóli ró. » ⁴⁶ Yésu naah : « Buru ðoð, úþajula gúboñ Aláemit bugagu, mataño míni ni buru, mata nihi jikakan bugan bugagu n'guteb bíteb báliie fañ, ban hani jisih an ni buru janur mati jirambenil n'gúarul bo ! ⁴⁷ Mataño míni ni buru, mata jiteþe wári guyah uboñer waw bugo sipayul gufan gumuh me. ⁴⁸ Bakaner baubu bolul bigitene búoh juruhenduhen wo sipayul gufan gukan me ; bugo gumugil, buru n'jiteþe guyagil. ⁴⁹ Yo ečil me, Aláemit ni gaffasol gájalo me, naah : "Þan iboñulil uboñer ni uþo-tora, ban guce ni bugo, ðan gumugil, bugaguil n'gúlatienil." ⁵⁰ Mamu mbi jabbah jauje juroreni me mala

† epos guñen : Tale leti epos guñen mala ñuhon, bare ti bulagoil bulob yo me. †† guyah gáñai me : no, an ahah me fuyah, ðan aþolor maarat.

físimil fáyui me kábiriñ m'buju babu, ⁵¹ újogum ni físim Abbel † bi ni faa Sakari, amugi me ñáraru gávi-Aláemit gagu, n'etut físimenum fafu ni tiñ talu táñai me ††. Maagen ínje ilobul yo, Aláemit ðan ataliñ jabbah je mala dáuru ðe. ⁵² Mataño míni ni buru, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ! Mata júloçe éffañum yay yaa gane-gen gagu gasene me gaffas juogen. Buru fañaul jilalat enogen dó, mbiban n'jimin bugagu gamañ dó me enogen. »

⁵³ No Yésu ápullo me ni yan yay, guiñ úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni Eþárisie yay n'gutiñ Yésu fan. N'gunamo erondopenol ni erorenol nímore suoren sim-meñ ⁵⁴ mata ebelol gabbut gumañe, tima ñace nalob firim fice fo mbi gugoñol me ni fo.

Yésu o n'etar ulagorol jambi gúholi gupalil bugan

(Mácie 10.26-33 ; 12.32 ; 10.19-20)

12 Min Yésu aamme n'elob yay, bugan súuli ni súuli n'gúkail gúgolol gúharo. Gummemeñ iki nihi guhagor ni quot. Ñer Yésu namundum alob n'ulagorol naagil : « Júldo jambi maarat Eþárisie yay mítip mulo ni buru † min jini bugan galet bugaa maagen ti bugo bugo ni'gukopen mo me. ² Bajut waf wakopeni wañumuti éþuren ni mañanno, bajut waf waffasuti wañumuti effas. ³ Yo ečil me, wo jijae me elob n'emoç, bugan bugagu ðan guun wo ni mañanno ca. Wo jijae me ebunor ñáraru butoñ, bugan bugagu ðan gulob wo fatiya ni fuhay. »

⁴ « Buru ubugeom, ðan ilobul waf wauwe : Jambi júholi me bugan bugo nihi gunemen me enil mbiban mati gúju ekan to uce gutajen. ⁵ Ban ilobul ay jíarie júholi : Mbi júholi Aláemit, áju me abenul ni sambun o bamugerul aban. Injé ilobul yo, ačila jíarie júholi. ⁶ Leti mutaja mono futoh ni'gunnomen síralam súba ? Bare bajut janur ni mo jo Aláemit ájumore. ⁷ Ban buru, walul fañawo nañwopen ðe. Yo niegeul jambi júholi : hani fuyon faa bataja, jifañfofañ. »

⁸ « Injé ilobul yo : An ailo me ni fuhay min aah bújoñor bugan bugagu : "Yésu ačilom," ínje Añol Ara-fuhow ðan may iilo bújoñor emalaka Aláemit min ioh : "An ahumu ínje ičilol." ⁹ Bare an alalom me bújoñor bugan bugagu, ínje Añol Ara-fuhow ðan may ilalol bújoñor emalaka Aláemit.

¹⁰ An alob me maarat aya ni Añol Ara-fuhow, an ahumu ðan áju ayab gaboket ; bare an ajal me Biinum Banabe, ačila mat'ayab gaboket.

¹¹ No gujaeul me éjaenum iki gutaliñul ni *sarj sasusaa galaw/yan yaa galaw* ter bújoñor ufan ésuh yay, jambi sinilul siteh mala bu jijae me ébal ter wo juñum me elob, ¹² mata Biinum Banabe no ðan bigitenul me wo jijae me elob. »

† Juluj Fíçilum 4.8 †† Juluj 2 Kuronik 24.20-22 ‡ jambi maarat Eþárisie yay mítip mulo ni buru : ni gugerekay guoge JÍKANUM LÉVIR YAY YAL EþÁRSIE YAY.

Asanum ahu águno me

¹³ Ni baj ró ni fítiman fafu ace aah Yésu : « Afanom, uoh þaa atiom akan min jigabor fubaj þayóli. » ¹⁴ Bare Yésu naagol : « Ijoulat tale bi ekan ataliña sulobul ter agabora fubajul ! » ¹⁵ Mbiban, nábaño mbaa fuyon fafu naagil : « Jíkanum jambi nihi jiliþ eomen fubaj ! Buroñ arafuhow bujoulumat ni fubajol, mánoman fújaloe. »

¹⁶ Ñer Yésu nagitenil búnogor baube naah : « Baje asanum ace abaj ulah uçeñ. ¹⁷ Ñer naah m'biinumol : "Injé, bu nijae me þiañ ekan ? Ibbañut ibaj tiñ tal ebet baþilerom." ¹⁸ Þúrto naah : "Yoo, nijoge wo nijae me ekan. Þan ifum utongom min iteþ wo ufañ gájalo, mamu ðan iju ibet ró wo niþit me, ni þoþ fubajom ðe. »

¹⁹ Mbiban, ðan iogoro : « Abuge, nubaje fubaj fámah faþiloi bi fitiñi símit sammemeñ. Maer ñer unamo núelo, nutiñ, nurem, núrasor ! » ²⁰ Bare Aláemit naagol : « Aw núgunoguno ! Efuga yaue déro ðan uçet. Ñer fubaj fafu fo nuomen me, ay þiañ mb'añar fo me ? »

²¹ Yésu natajen aagil : « Mamu jae mee éni bi ni ánoan aomene fubaj bi ni o nevonol babe n'ettam, ban bújoñor Aláemit akanut asanum. »

Togut gaçagor

(Mácie 6.25-34 ; 6.19-21)

²² Þúrto, Yésu naah ulagorol : « Dáuru dičil me niegul : Jambi jíçagor mala buronul, mala fitiñul ni þoþ mala bisimoul. ²³ Buroñ bufañ mitiñ, ti may enil efañ me bisimo. ²⁴ Juluj þaa uganar waw : nd'uroh, nd'uþit, ubajut butoñ hani bíjeñ, bare Aláemit bae nákuemenewokumen. Ban buru jifafañ ebaj nafa upu waw mámah. ²⁵ Ay ni buru gaçagorol gújue gutajen gaþio buronul hani jatiito ? ²⁶ Nemme buru jújuut ekan dáuru dafulut me, ñer gaçagor mala uce bi wa ?

²⁷ Juluj þaa mafos mamu bu nihi muya me ! Ndi mirien, ndi þoþ mieç bisimo, bare ínje ilobul yo : Hani ávi ahu Salomon fañaol, mánoman fubajol fújaloe, ámusut abaj bisimo búari iki bire ni bayaer baa gace ni mafos maumu ! ²⁸ Iní me Aláemit násangene wári re mamu mafos mamu maa siñam sasus maron me jama, ban gajem ðan mibeni ni sambun, bu ñer mat'afañ me nasime wári buru, bugan ge bugo gáinenil gutogut mee ?

²⁹ Yo ečil me, jambi jike buyoh n'eliþ nánonan wo jijae me fitiñ ter marem. ³⁰ Dáru gabajut me gáinen n'Aláemit nihi gulip mee waf wauwu m'báelout ; bare buru jibaje Þaaya affase búoh buru jusoholawosohola ðe. ³¹ Jiñes til Jáviol, mamu ačila ðan atañul wajae bo me eñaño. »

³² « Aw jukoreom jatiti me, jamb'úholi ! Þayul súmolsum min asenul Jávi jaju.

³³ Junnomen fubajul ðe, mbiban n'jisen galeh me síralam sausu. Juomen fubaj fatiya némit, dó mati fú-

mus me fubao. ðan níme ti nihi fíni me ni jiet jo ndi júlu ; úku waw gújuut gutoh fo ró, ban þoþ balol babu mati búju fo ró etiñ. ³⁴ Jiffas búoh : to fubajul fuomme, unumul þoþ uwu to. »

Yésu o n'etar mala éni uroka gajenguloe gúni to me
(Mácie 24.45-51)

³⁵ « Jiilo jon ti uroka, n'jisinja liñ bisimoul, ban n'jisaen sijañaul jihato. ³⁶ Jikan ti uroka gaam n'enah afanil o bakaer emat búyabo : ábbañul me o n'eteh ganegen, n'gufaen gúpegulol. ³⁷ Urokaaw ubugi, þan gásumay gúni ni bugo, íni afanil naçilo natogil bugo m'bámoit. Maagen, ínje ilobul yo : Açila fañaol þan asinja bisimool, aban nakanil n'gunamo nagabil gutiñ. ³⁸ Iní ter afan ahu nabbanno n'etut fuh, ter etut fuh bágaler, ban natogulil maluje, urokaaw ubugu þan gásumay gúni ni bugo.

³⁹ Jiffas dáure : Iní me afan yañ naffasene nay áku þan anonulol, mat'ahalol nánonul dó. ⁴⁰ Buru þoþ, jiilo ni majage, mata Añol Arafuhow þan ájoul tinah to buru jþinorenut. »

⁴¹ Ñer Þier naah Yésu : « Afanom, búnogor baubu bo nugitenóli mee, ter bi ni wóli barebare, ter bi n'ésuh yay þe ? » ⁴² Ataw naagol : « Ñer ay aamme aroka ahu açol me aban najah ? O aamme ahumu o afanol ajae me ebañ bi gapoy yañol, ni þoþ bi esen gupalol uroka gutiñ tinah baçiger. ⁴³ Abaj gásumay, aroka ahumu o afanol ajae me etoh, o báolerul, áni n'ekan burokol. ⁴⁴ Maagen, ínje ilobul yo : afanol þan asenol wafol þe wo nabaj me aogen. ⁴⁵ Bare íni me aroka ahu naage m'biinumol afanol þan aþioul, þan ñer náh'álatien gupalol uroka, aban nanamo fitiñ narem áhali. ⁴⁶ Aroka ahumu afanol þan açigul funah fo açila aþinorut, tinah to naffasut ; ban no ñer afanol þan ahamol ni yañ yay, aban nakanol wo nihi gukan me bugan bugagu þe gáinenerit me.

⁴⁷ Aroka affas me wo afanol amañ me, ban ailout bi ekan wo, þan ayab gúteh gammemmenj. ⁴⁸ Bare aroka affasut me wo afanol amañe, ban nakan galejeh, gúte-gol mati gummenj. Aláemit áji me an jálo, þan may arorenol jálo ; ban þoþ asen me an fubañ fámah, þan may arorenol fo fañ gájalo. »

Yésu þan açil min búfaculor bubaj
(Mácie 10.34-36)

⁴⁹ Yésu natajen aah : « Nijoulojow bi esaen sambun n'ettam ; min imañen me sipi bo n'sisa ! ⁵⁰ Bare níarie imundum iyab gábatise gaa sílam, ban gaþinor gumu-gom bi no gujae me ekano. ⁵¹ Jíinene búoh gásumay nikelo esen ni mof ? Hani ! Let gaçila, bare til búfaculor ! ⁵² Ujógum to funah faa jama, yañ yabaje bugan gono futoh, þan gúfaculor : gúfaji jolil, gúuba jolil. ⁵³ Payma mati gujamor ni áþurol, jawma mati gujamor ni

bájurol, ti þoþ ásabul ni asomol guñumut me ejamor. »

Yésu o n'etar mala gátalloali wajae me ebaj
(Mácie 16.2-3 ; 5.25-26)

⁵⁴ Yésu natajen aah fitiman fafu : « Nánonan no ju-juge gápar gañuget gúþurul bo tinah tuloe me, leti n'juoh : "Émit yay þan elubul" ? Ban may ni kano. ⁵⁵ Leti þoþ no jujuge érus yay yaa ni fiye éþurul, n'juoh : "Es-úþa yay uyu n'eçigul" ? Ban may neçigul ti maagen. ⁵⁶ Buru jilet bugan bugaa maagen ! Ganogor gánogan gabaje n'ettam ter n'émit, buru jiffas go. Ñer wa uçile mati jítallo gauge gabaj maa maer ? »

⁵⁷ « Wa uçile buru guhoul mati juçob wáari me min jikan wo ? ⁵⁸ Iní me nubajore ni an, min jíni n'ejow bi bataliñ, n'jugum bulago, þan ukan tima n'juunor, mamu jambi ájaenumi bújoñor ataliña ahu min til ábaheni asen bugal ubañ gúrur ni fipeh ! ⁵⁹ Injé ilobul yo : An ahumu mát'áþurul dó ni fipeh fafu o m'babanut ecam ganeol bi n'efaraku ésola. »

Ebáhen bakaner, let mo, enemó

13 No, baje guce gakelo gugiten Yésu mala bugan guce bugaa Gálile bugo Þilat amuge, iki físimil fúguñor ni faa sihaj sasu so guomen me n'ésimen bi n'Aláemit. ² Yésu naagil : « Jíinene búoh min bugan bugaubugu gumugi me, dóemme utilil ufafañ gájalo waa bugaa Gálile þe ? ³ Niegul let mo. Ban buru þoþ, íni me mati jíbahen bakanerul, þan jiçet þe ti bugo. ⁴ Juluj may bugan bugagu gaamme gaat ni gúfaji gaçet me baubu Siloam no etah yay éhullo me min epulujil. Jíinene búoh bugo gufañe ekan maarat bugan bugagu þe gaçin dó me Yérusalem ? ⁵ Niegul let mo. Ñer íni me mati jíbahen bakanerul, eçet juñum buru þe ti bugo. »

⁶ Þúrto, Yésu nañar búnogor baube min ataril naagil : « Baje ace áine aroge ni gafalol *bífig*. No nake ró me bi etuj gúfig, atogut ró waf. ⁷ Ñer naah arokaol : "Símit sífaji use níh'íjoul bi etuj gúfig, mat'ibaj. Ubet bo ! Jam-bi biilo to me bamotoñ !" ⁸ Bare aroka ahu naagol : "Afanom, uboket uhat bo to émit yaue, min íjus fuhonol bo ibosen, mbiban níyu to bukugay. ⁹ Ñace toon þan bubuh mitiñ ; let mo, nubon gubet bo." »

Yésu o n'esen anaare gahoy funah faa fíiyay

¹⁰ Funah fice faa *fíiyay* Esúif yay, Yésu náni n'gavare ni *yañ yaa galaw* ece. ¹¹ Ni baj ró anaare ace ásomute : símit gaat ni sífaji, eseytane yay yaamme ni o netujol, mát'áju áallo. ¹² No Yésu ajugol me, navogulol naagol : « Aare ahu, nuþage ni gásomuli. » ¹³ Nateb guñenol aremben ni o, to baenah náallo, aban nanamo esalen Aláemit. ¹⁴ Bare afan yañ yay yaa galaw ni mujogol min Yésu asen mee an gahoy funah fafu faa fíiyay. Naah

ésuh yay : « Nubajale gunah futoh ni fanur gal ekan urokolal ; mbi nihi jújoul gunah gaugu bi eyab gahoy, bare let funah fafu faa fíiyay ! » ¹⁵ Ataw nábalol aah : « Buru jilet bugan bugaa maagen ! Funah faa fíiyay, ánoan ni buru nah'ajajal ébeol ter asumol ake garenmen, leti mo ? ¹⁶ Ñer aare ahume aamme gabulaken Aburaham, o Seytane ahoh me símit gaat ni sífaji, áari-ut ajali, hani funah faa fíiyay ? » ¹⁷ Bábaler Yésu m'busuen ulatorol þe ; bare ésuh yay þe ni súmíl mala maaro mamu mo nakane me.

Unógor waw waa jukol buyaba ni bubun bukaç babu
(Mácie 13.31-33 ; Maruk 4.30-32)

¹⁸ Yésu naah : « Jávi Aláemit wa junogore þiaŋ ? Ni wa níjue iligor jo ? ¹⁹ Yoo, jínini ti jukol buyaba jo an aroge n'gafalol min jiilul iki jikan buyaba, min upu waw nuh'ulef ró n'uan bo. »

²⁰ Natajen aah : « Ni wa mul níjue iligor Jávi Aláemit ? ²¹ Jínini ti lévir yo anaare atiçe águñor ni ukib úfaji wal eþor ek'eilo þooyo. »

Gánonum gagu gagog me
(Mácie 7.13-14, 21-23)

²² No Yésu aamme n'ejow yay mbaa Yérusalem, náh'ágat ésuh bi n'ésuh navare nímore. ²³ Ni baj ace arorenol : « Afanom, bugan guman barebare gujae þiaŋ eyab gaþah ? » Yésu naagil : ²⁴ « Jiaken mbi junogen ni gánonum gagu gagog me ; ínje ilobul yo, bugan gammeþe þan gulih enogen to, ban mati gúju. ²⁵ No ala yaŋ yay ajae me eilo min affaŋ ganegen gagu buru baroŋer bo tíyaŋ, þan nihi jiteh go bo n'juoh : "Afanóli, uboket úpeguloli !" Ban açila þan aagulul : "Buru, iffasut bay júþullo." ²⁶ Ñer buru bi eogol : "Wolal hum utiñoral me, nuremoral, ban nuvaree n'ulago waw wal ésugoli." ²⁷ Þan abbañ aagulul : "Iffasut bay júþullo. Buru ukana-maarat we, jifaren m'baaba !" ²⁸ To ñer jija me ukon n'jujoh émiremma, no jija me ejuh Aburaham, Isak, Sakob ni uboñer waw þe dó ni Jávi Aláemit, mbiban n'gubaŋul tíyaŋ. ²⁹ Bugan þan gúþurul n'ulam waw þe waa mof ikiil gutiñ gaggan gagu dó ni Jávi Aláemit. ³⁰ Ñer guce gaamme jama úsola, þan gúni útiar, bugagu gaamme maer útiar, þan gúni úsola. »

Yésu o n'ukon mala Yérusalem
(Mácie 23.37-39)

³¹ Þúrto, *Eþárisie* guman n'gújoul iki gutoh to Yésu n'guogol : « Uþúr dáre, ujow mbaa bice, mata Herod namaŋe bi jamugi ! » ³² Yésu naagil : « Jujow iki juoh gasubut gagu Herod : "Injé umu n'éþuren siseytane, esen gásomut me gahoy jama ni gajem ; ban funah fúfatten, fiçila nijae me ériren burokom." ³³ Bare jama, gajem bi ni funah fúfatten níarie ifa bulagoom ik'içih,

mata jáhorut min aboñer anemeni tice túbuli Yérusalem. »

³⁴ « Yérusalem, Yérusalem, aw amuge me uboñer waw, aw o nuh'uteh me sival bugan bugagu bugo Aláemit áboñeul me bi n'aw, iki guçet : ñono butumbu nilige eomen bugani gulofom ti ehulol neh'eguben me bapu yo n'ubes yo ! Bare buru júmusut jimaŋ. ³⁵ Juluj, biçin baube bolul Aláemit þan ajunden bo. Ban ínje ilobul yo, mati jibbañ jujugom bi no jija me eoh : "Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajow gola † !" »

Yésu o n'esen gahoy an ala bulla funah faa fíiyay

14 Funah fice faa *fíiyay*, Yésu nanogen ni yaŋ afan *Eþárisie* yay ace bi eke ró fitiñ. Gaamen dó me n'gunamo gubajenbaj nihi gulujol. ² Ni bajen dó ánaine ace o gásomut gagu gaa bulla gujoge. ³ Ñer Yésu naah *Eþárisie* yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu : « Gúboñ gagu gololal gal Aláemit gújiolalji ter gújiutolal ekan ásota nahoy funah fafu faa fíiyay ? » ⁴ N'gupaŋor utumil. Ñer Yésu naŋar ásota ahu nakanol nahoy, aban naagol ajow.

⁵ Mbiban naagil : « Ay ni buru mb'abaj añil aloe n'éhapa, ter ébe, mat'afaen ápunnulol ni majase, hani funah faa fíiyay ? » ⁶ Gubajut wa gujae ébalol.

Yésu o m'batar mala eçob furobo fafu fáamumma

⁷ No guomme n'erobo bi fitiñ, Yésu nátallo min guçobe me gurobo gagu gáamumma. Ñer naŋar búnogor baube naagil : ⁸ « An avogi me fitiñ búyabo, jamb'uramor uk'unamo ni furobo fafu fáamumma : júe baj ace afaŋi o guvoge þoþ açigul, ⁹ min an ahu avogulul me buru ébaul, ákail aagi : "Uilo nusen ahume furobo fafu !" No ñer þan uilo me ni ñusui ró uk'unamo ni furobo fafu fátijum me. ¹⁰ Bare til níh'íni me an avogi, nuk'unamo ni furobo fafu fátijum me búsol, min mbi no avoguli me ajae me eçigul, naagi : "Abugeom, úiyul mbaa gayoŋ uk'unamo tafaŋ me jáari !" No ñer þan uyab me gasal bújoŋor ésuh yay þe gaam to me ni fitiñ fafu. ¹¹ Maagen, an atebenoro me þan aaleni, bare an aalenoro me, o þan atebeni. »

Gári me guvogi bi fitiñ gaggan

¹² Mbiban, Yésu naah an ahu avogulol me : « Uní me n'ésil bugan gataw ter gájimel, jamb'uvoh gubugei, ter gutii, ter bugani, ter uçindorai gabaje, mata bugo gújue may guvogi ñace bi bulugen. ¹³ Bare til úni me n'ésil gaggan, nuvoh galeh me, gahaj me, gájuut me ejow ni gápim me, ¹⁴ mamu þan gásomut gúni ni aw, mata bugo gújuut gulugeni. Aláemit fañaol þan abbañeni wo no najae me ébbañenul bugan bugagu gakan me maaro gúni ni buroŋ. »

† Juluj *Ufóñ* 118.26

Gaggan gagu gámah gagu

(Mácie 22.1-10)

¹⁵ Ace ni bugan bugagu gatiñore me ni Yésu, no naun me gurim gaugu, naagol : « Gásumay gúni ni ánoan ajae me fitiñ ni Jávi Aláemit. » ¹⁶ Ñer Yésu nañar búnogor baube min ábalol :

« Baje ace áine ásile meñ, aban navoh bugan gam-meñe bi fitiñ. ¹⁷ No tinah talu taa fitiñ tiçih me, nabofñ arokaol ak'aah bugo navoh me : "Jújoul, sinañ sasu suñuve !" ¹⁸ Bare bugo navoh me nihi guceñol anur-anur. Atíar naagol : "Galah niju maa ennom, níarie ik'ijugul go. Nilai gaboket." ¹⁹ Ahu naagol : "Ninnonom gújin gono guñen gal eañ, ðan ike go elih. Nilai gaboket." ²⁰ Ahuo naagol : "Injé nijuju búyab ; yo eçil me mat'iju ijoul."

²¹ No aroka ahu abbanno me, nagiten afanol dáuru ðe. Ñer ala yañ yay fiiñol ni fitiñ naah arokaol : "Ujow ni majase bi ni gurobo gagu ni gukaen gagu gal ésuh yay uk'uvogulom bugan bugagu galeh me, gahaj me, gápim me ni gájuut me ejow." ²² Þio maa, aroka ahu nákaol aagol : "Nikane wo nulobom me, bare yañ yay eronje m'bammenjerut." ²³ Ñer afan ahu nabbañ aagol : "Utey mbal ulago waw galam ulah waw úk'úpunnul bugan bugagu min mbi yañom emmen." ²⁴ Niegul : Hani an anur ni bugo nivoh me evoh étíar mat'açoen sinañom. »

Bacam babu bi elagen Yésu

(Mácie 10.37-38)

²⁵ Þúrto, fítiman fámah ni fujaor ni Yésu. Nábahó naagil : ²⁶ « An amañ me elagenom, náarie amañom iki fañ ðayol, jaol, aarol, guñolol, gutiol, gúlinol, iki fañ buronjol fañabo. Let mo, an ahumu mát'áju áni alagorom. ²⁷ An atebut me *ekurua* yay yaa sílamol † min alagenom, mát'áju áni alagorom. ²⁸ Ay ni buru mb'amañ eteþ yañ, mat'amundum anamo nañinor síralam butumbu náarie áþuren, ter síralamol ðan súju siban yo lis ? ²⁹ Gáholi jambi áçit yo aban mat'ebao, min gajae me ejuh báçiler babu, guber ³⁰ n'guoh : "Áine ahumu náçitit yañol, ban ájuut yo efaben !"

³¹ Mamu may, ay ávi mb'áni n'eke fitih n'apalol ávi, mat'amundum anamo nañinor aah : "Nibaje bugan súuli guñen (10 000). Guþiloe þiañ eñar níçitit ni alatorom ájaeul me mbal ínje ni bugan súuli ávi (20 000) ?" ³² Iní me ájuut, ðan asommen abofñ bugan bi ni alatorol bi eñes gajamor o baronjer n'érali. » ³³ Yésu natajen aagil : « Mamu ðan ní mee bi ni an ni buru o balaler ehat wo nabaj me ðe min alagenom ; an ahumu mát'áju áni alagorom. »

Misis mabajut nafa

(Mácie 5.13 ; Maruk 9.50)

³⁴ « Maagen, misis waf waaro fañ, bare múbbur me gafira mo, bu mbi gubbañeni ni mo ? ³⁵ Mati an abbañ añar mo bi ekan waf uce, hani eñar mo akan bukugay ; ebelen barebare. An abaj me gunnu gal eun, aun ! »

Gabbarum gagu gallimen me

(Mácie 18.12-14)

15 Uyaba-búalen ni bugagu bugo ujail uhajen me, nihi gulof Yésu bi euttenol. ² Ñer *Epárisie* yay ni úþajula gúboñ Aláemit bugagu n'gúmeñ Yésu guoh : « Áine ahume nah'aalen utilaaw wári iki nah'atiñor ni bugo. » ³ Ñer Yésu nañar búnogor baube naagil : ⁴ « An ni buru abaj me ubbarum wono ekeme min ganur ni wo gullim, leti ðan ahat to n'ulah waw wawu þooowo, min ak'alipul ganur gagu gallim me ak'ajugul go ? ⁵ Ban no najae go me ejuh, ðan súmol nateb go akan n'ubandol. ⁶ Ñer no najae me eçigul súndool, ðan ávogul gupalol ni uçindorol min aagil : "Júsumaet mimanur n'ínje, mata nijuge gabbarumom gallimen me." ⁷ Mo may, ínje ilobul yo, ésumay yay yaa n'émit ðan efañ gájalo atila anur o bábahener bakanerol, fañ yala bugan gono úvi gubbagir ni gaat ni gubbagir (99) gaçole garorenut ébahren bakaneril. »

Efaraku yay yallimen me

⁸ « Ti may anaare o babajer sifaraku sono guñen, mbiban yanur nellim, leti ðan asaen ejaña navu yañ yay, min abajenbaj naliþ efaraku yay iki ajuh yo ? ⁹ Ban no najae yo me ejuh, ðan ávogul gupalol ni uçindorol min aagil : "Júsumaet mimanur n'ínje, mata nijuge efarakuom yallimen me." ¹⁰ Mo may, ínje ilobul yo, emalaka Aláemit ðan gúsumaet mala atila anur o bábahener bakanerol. »

Añil ahu allimen me

¹¹ Yésu natajen aagil : « Baje ánaine abaje úþur gúuba. ¹² Apuma naah ðayol : "Þaþa, usenom butumom ni façaw ni fubaj fafu fo nujaóli me ehat." Min þayma agaboril fo. ¹³ Þúrto gunah guman, áþur ahu apuma nannomen fubajol ðe min akay mbal ésuh ece ráli. No naçih bo me, nanamo búþoçet min atíñ fubajol ðe. ¹⁴ No natiñ fo me aban, bieb bámah m'búloul dó n'ésuh yay, ban ñer abbañut abaj wo najae me fitiñ. ¹⁵ Najow ak'ahamago yañ ace áine ala ró n'ésuh yay min áine ahu nah'aboñol gakoñ suhumbaol. ¹⁶ Añil ahumu biinumol m'bíni ni mitiñ suhumba sasu, bare mati baj an abembol. ¹⁷ Ñer nañinor aah : "Uroka þayom ubugi bo maa níçutiñ gupoñ iki guñañen ; ínje o níkaol íni tale nihi bieb bumuh. ¹⁸ Þan iot mbaa yañ þayom ; içih me, niogol : « Þaþa, nitile n'Aláemit ni þoþ

† *ekurua yay yaa sílam* : Juluj bagitener babu baa Lík 9.23

ni aw. ¹⁹ Ipilout min ubbañ ujogom ti añil úiya. Ujogom ti ñer níh'íni me arokai ace ! »

²⁰ Min ñer ailo ake búot mbaa yañ payol. O baronjer n'érali yañil, payol nanandenol, ban enilol nerumol fañ. Náteil iki guemor, nállonjol aban nacolol. ²¹ Aþúr ahu naagol : "Papa, nitile n'Aláemit ni aw. Ibbañut ipilo min ujogom ti añil úiya." ²² Bare payma naah urokaaw : "Jiñarul ni majase gájuo gagu gafañ me jáari jikanol, jikanol þoþ eçela ni gañen ni udala ni guot. ²³ Jújogul jíjin jaju jafañ me bali jumuh min ukanaol gaggan gámah, ²⁴ mata áþurom ume naçelençet, mbiban nábbañul áni m'buronj, nallimenlim bare nibbañe irañenol." Min ñer gunamo ekan gaggan n'ésumay ró.

²⁵ Ni tinah tautu, afamma o báronjerul m'burok n'ulah waw. No naotulo me ák'áloful yañil, naun min fóñe mee ni boge mee. ²⁶ Návogul ace n'urokaaw min arorenol wa ubaje ni yañ yay. ²⁷ Aroka ahu naagol : "Atii nabbañullobbañ, ban naçigul ni gásumay, yo eçil me þai namuh jíjin jaju jali me min akanol gaggan." ²⁸ Ñer afamma ahu fiiñol ni fitiñ nalat enogen ni yañ yay. Payol náþurul akelol esafor tima nanogen. ²⁹ Bare afamma ahu naah payol : "Uutten, baje símit sammemmenj ínje n'eroki ti amigel, ímusut ilat ekan hani gúboñ ganur gúiya. Ban úmusut usenom mele jijamen jafulut me min ísil sým itíñ ni gupalom. ³⁰ Bare no áþuri umua abbanno me, anjar me fubaji þe ak'abelen ni sujolu, nufaen umugol jíjin jaju jali me." ³¹ Payol naagol : "Añúm, aw umu tale nánonan n'ínje, ban waf waw úmbam þe, úiya uom may. ³² Bare þilopilo min ukanaol gaggan ban núsumaetal, mata atii umu naçelençet, mbiban nábbañul áni m'buronj, nallimene bare najugi." »

Aogena fubaj fafu ajengulo me

16 Yésu naah may ulagorol : « Baje asanum ace abaje an aogenol fubajol. Funah fice, n'gúkail guoh asanum ahu arokaol nahajenehagen fubaj fafu. ² Ñer asanum ahu navogol naagol : "Ulobom þaa min iune maa gulob maarat guya n'aw. Usenom bahiçer babu baa wáþur me ni wanonulo me ni fubajom, mata mat'úju ubbañ úni aogena fubajom." ³ Ñer aroka ahu naagoro : "Nemme afanom ban áþurenom to nabañenom me, wa mb'ikan me ? Sembe silet bi ekan burok báliie, ban þan isu þoþ eke gúcin. ⁴ Yoo, niffase bu nijae me ekan min mbi bugan gualenom ni sarjil, afanom báþurenerom ni burokom." ⁵ Ñer naboñ guvogulol bugan bugagu þe gabaj me ganew n'afanol. Naah átiar : "Butumbu nuogene afanom ?" ⁶ Naagol : "Gubidoñ ekeme (100) gal édunen." Naagol : "Yoo, urobo ni majase nuñar gahaili go nikaneni me, min uhiç dó gubidoñ úvi gúuba ni guñen (50)." ⁷ Mbiban naah ahu : "Aw, butumbu nuogene afanom ?" Naagol :

"Gubbote ekeme (100) gaa bálut." Naagol : "Unjar gahaili nuhiç dó úvi gubbagir (80)."

⁸ Afan ahu namalen aroka ahumu açolul mee mata najengulojengulo. Maagen bugan bugagu bugaa mof gufanjorefanjor bajengulo iki fañ guñol gajaña gagu.

⁹ Injé ilobul yo : Jiñar gubaj gagu gasige me min jinjesoro gubuge ; mamu, no gubaj gaugu gujae me ebao ni buru, þan guyabul ni biçin babu bábaerit me.

¹⁰ An açol me n'ekan waf waw watiti me, þan þoþ açol ni wauwu wájalo me. Mb'açolul me ni watiti me, mati may açol ni wájalo me. ¹¹ Iní me juçolul n'eogen gubaj gagu gasige me, ay mb'asenu me gagu gaa maagen ? ¹² Mb'íni me juçolul ni waf wal ace, ay ajaul esen waf waw wabañi me bi ni buru ? ¹³ Bajut aroka ájue arok bi ni ufan gúuba ni manur ; mata þan alat anur min amañ ahu ; þan ákanum anur, ahuo naçotihenol. Jújuut jimigelet mimanur Aláemit ni Síralam. »

Yésu o m'baçaf Epárisie yay

(Mácie 11.12-13 ; 5.31-32 ; Maruk 10.11-12)

¹⁴ Ban Epárisie yay no guun me gurim gaugu, n'gunamo éfohul Yésu mata kakan bugan gamañe síralam.

¹⁵ Bare Yésu naagil : « Buru jujogoro ukana-maaro bújonjor bugan bugagu, ban Aláemit naffase waamme n'uinumul. Jiffas búoh, wo bugan bugagu gujoge me ti waf wámah, ulet wáfowaf bújonjor Aláemit.

¹⁶ Tinah talu taa gúboñ gagu gaa Móis ni bagitener uboñer waw, to tífaro me bi ni Saarj Batis. Kábiriñ no, Firim fafu Fásu me faa Jávi Aláemit ufu n'egiteni, ban ánoan umu n'etaj tima nanogen ni Jávi jauju. ¹⁷ Emít yay ni ettam yay þan sifañ ejas enemo jirim jaju jafañ me gatiti jaam ni gúboñ Aláemit. »

¹⁸ « Anáine ánoan aham me aarol, mbiban nayab anaare ace, natile gatil gaa búyabo. An may ayab me anaare o áinol ahame, natile gatil gaa búyabo. »

Asanum ahu ni Lasar aleh me

¹⁹ « Baje asanum ace nah'asimo wañ ujaha, ban funah-ó-funah yañol gaggan ni fitiñ sým nímore. ²⁰ Ni baj þoþ an ace alege, gajaol Lasar, enilol þe musola, nah'afilo to n'gánonum asanum ahu. ²¹ Aíne ahume nah'amañen amuruh atiñ wáþageul me ni biril asanum ahu ulo n'ettam. Sujoba sasu mul nihi síkail simesen musolaol. ²² Aíne ahu aleh me naçet, ban emalakaay n'gutebol bi n'émit to Aburaham aamme. Asanum ahu may naçet, n'gufogol. ²³ Nálam ni sambun mámah ; náarul gúçilol najuh ráli Aburaham, Lasar áni to n'gacaçol. ²⁴ Ñer nailo avoh : "Payom Aburaham, urumom enil min úboñul Lasar ákail aya fisigol ni mal min ájeben fírerumom ! Nílame mámah ni sambun sause." ²⁵ Bare Aburaham naagol : "Añúm, uosen búoh, ni buronj nuyabe wafi wári me, ban Lasar o waarat me nayabe. Maer umu n'eyab basaforol, min aw úni n'eyab

sílami. ²⁶ Ban babaj busun bámah básikie baam n'etu-lolal, mamu an aman me épurul babe bi bo ni buru, mát'áju, ban þoþ mati an áju ápurul bo buru juomme bi babe ni wóli." ²⁷ Asanum ahu naagol : "Nemme mamu, Ammay, nilai uboket uboñ Lasar bi ni yañ þayom, ²⁸ bo nihatul me gutiom gaamme futoh. Ajow ak'átal-lenil jambi bugo may gújoul bi ni tiñ taute taam maa taa sílam." ²⁹ Aburaham naagol : "Bahiçer Móis ni bal uboñer waw bújue búttallenil bugo bauttener bo."

³⁰ Bare asanum ahu naagol : "Ammay Aburaham, úru þilout. Bare baj me an ápur ni gaçet me ajow ak'atogil bo, no þan gúinen me min gúbahen bakaneril."

³¹ Naagol : "Gumañut me gúttun Móis ni uboñer waw, mati baj an ace o gujae éttun, hani nihi ailo ni gaçet me." »

Yésu o n'éþajul mala ganogor gagu gájahor me ni alagorol

(Mácie 18.6-7, 21-22 ; Maruk 9.42)

17 Yésu natajen aah ulagorol : « Þan baj nánonan waf wajae eçil bugan bugagu n'gulo ni gabut. Bare mataño þan míni ni an ahumu ajae me ebet gupalol ni gatil. ² Ehoh an ahumu fuval fámah n'ehondor gural ni fal ehoe açila ebet ni gatil ace ni miñil me. ³ Jítallo !

Iní me atii natile, nuçafol, mb'íni nabbanno ateh mahat, nuboketol. ⁴ Iní me natile n'aw bi ñono futoh ni ñáuba funah fanur, ban þoþ naban nákail ñono futoh ni ñáuba aagi natege mahat, þan uboketol. »

⁵ Uþotoraaw n'guoh Ataw : « Utajen gáinenoli gufañ gájalo ! » ⁶ Ataw nábalil aah : « Iní me jibajene gáinen garee ti jukol fuyaba, þan jújuen juoh bununuh baubu : "Ubbuçoro, mbiban nuk'urogoro ni fal !" Ban þan bukanen ti julob bo me. »

⁷ Yésu nabbañ aagil : « Iní me ace ni buru nabaje aroka nah'aañol ter nah'akoñol sukoreol, aju me éolul, þan þiañ afanol aagol : "Ukela fitiñ" ? ⁸ A-a, þan til aagol : "Uk'úsilom, uban núþuren wañi waa burok min úkail usenom itíñ nirem ; mbi no nijae me eban þe, aw ñer núkail may utiñ nurem." ⁹ Ay þan asalen arokaol mata búoh nakakan wo narorenol me ? ¹⁰ Manur mamu ni buru : Jikan me wo Aláemit arorenul me þe jiban, n'juoh : "Wóli uroka gúfuh jom ; jikakan wo jíari me jikan." »

Yésu o n'esen gahoy bugaa háhae yay gaamme guñen

¹¹ Nemme Yésu bújaor naam ni bo mbaa Yéusalem, nání n'égat n'etut mof mamu maa Samari ni maa Gálile. ¹² No nalof me éruh ece, ni baj bugan gono guñen bugo háhae ejoge guilo ráli ¹³ n'gulob fatiya guoh : « Yésu, afan ahu, enili erumóli ! » ¹⁴ Náallo alujil naagil : « Jujow bi n'utenjenaaw min gujugul ! »

Ban no guomme n'éjow yay, n'guhoy bugo þe. ¹⁵ Ace ni bugo, no najuh me búoh nahohoy, náveloul áb-bañul, ban nanamo esal fatiya Aláemit. ¹⁶ Naya gújul to n'guot Yésu násilen bi n'ettam nasalol nímoro. Kan o an ala Samari om. ¹⁷ Ñer Yésu naah : « Leti bugan gono guñen guyabe gahoy ? Ñer bugagu gaamme futoh ni gubbagir, ubugelo ? ¹⁸ Wa učile bugagu gubbañulat gúkail esal Aláemit, min til ajaora † ahume o ábbañul bare ? » ¹⁹ Aban naagol : « Uilo ujow ; gáineni guþageni ! »

Yésu o n'éþajul mala éjoul yay yaa Jávi Aláemit

(Mácie 24.23-28, 37-41)

²⁰ Eþárisie yay n'guroren Yésu nay Jávi Aláemit jijae me éjoul. Naagil : « Jávi Aláemit juñumut éjoul an aluj jo maa táh. ²¹ Guñumut eoh : "Juluj, uje !" ter "Juluj, ujua !" Jiffas búoh Jávi Aláemit uju n'etlul. »

²² Aban naah ulagorol : « Tinah talu þan tiçigul to jijae me emañ jujuh Añol Arafuhow mele funah fanur, bare mati jujugol. ²³ Þan guogul : "Juluj taute ! Juluj tau-tua !" Bare niegul : Jambi jikebo, jambi jilagenil ! ²⁴ Jiffas búoh funah fafu fo Añol Arafuhow ajae me éjoul, þan ájoul ti baijer émit bo nihi bujañen me émit galam bi ni gagu. ²⁵ Bare naate amundum álam nár, þan bugan bugagu bugaa jama gulalol.

²⁶ Ti ni gunah gagu no Nóe aamen me m'buron, mamu may þan ní mee funah ébbañul yay yal Añol Arafuhow. ²⁷ Bugan bugagu fitiñ ni marem, búyab ni búyabo guomene, bi funah fafu fo Nóe anogen me ni busana babu bámah babu : no ñer báyuere mal mamu bámah babu biçilo me min binemen bugagu bugo þe.

²⁸ Þan nogor may ti no Lot aamme m'buron †† : bugan bugagu fitiñ ni marem, funnom ni funnomen, buroh ni gateþ guomene. ²⁹ Bare funah fafu fo Lot áþullo me Sodom, sambun ni sival sajegeh ni súloul n'émit sinemen bugagu bugo þe. ³⁰ Manur mamu mujae mee ebaj funah fafu fo Añol Arafuhow ajae me érañul.

³¹ Funah faufu, an ajae me éni ni firihinjan yañol, jamb'ávul bi enar wañol ñáaru balama atey, mo may ahu ajae me éni n'ulah waw, jamb'aot me mbaa yañol. ³² Juosen wabaj me aar Lot † ! ³³ An alih me eþagen buronol, þan ábbur bo, bare an ábbur me bola, þan abaj buron babu bábaerit me. ³⁴ Inje ilobul yo, n'éfuga yauyu bugan gúuba gúni me ni bura banur, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. ³⁵ Waare gúuba þoþ gúni me n'étuñ tiñ tanur, ahu þan ájaenumi, ahuo nahali to. [³⁶ Wáine gúuba may gúni me n'eañ, anur þan ájaenumi, ahuo nahali to.] †† »

† ajaora : Juluj bagitener babu baa Lík 10.33 †† Juluj Fíçilum 18.16-19.29 † Juluj Fíçilum 19.26 †† Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

³⁷ Ulagorol n'guogol : « Afanóli, dáuru tay jae mee ebaj ? » Naagil : « To efuluṅ yay ejae me éni, to may súgutum sasu sijae me eomunor. »

Búnogor babu bal ataliṅa ahu aarat me ni atiña-ebara ahu

18 Mbiban, Yésu nalobil búnogor baube bi egitenil búoh guote nihi gulaw nánonan m'bállelenut. ² Naagil : « Bajene n'ésuh ece ataliṅa áhollut Aláemit, ban ákanumut ánoan. ³ Bajen dó p̄p̄ atiña-ebara ace, nd'aful n'éjoul ákail atogol tima nataliṅil o ni ace ; nah'aagol : "Utaliṅóli !" ⁴ Gunah ni gunah ataliṅa ahu nah'alat, bare búsol naagoro : "Maagen, íhollut Aláemit, ban p̄p̄ íkanumut ánoan, ⁵ bare nemme atiña-ebara ahumu umu n'eyogenom, p̄an ibbañenol bakoṅol, let mo, mat'ahat éjoul yay iki afumom fuhow." »

⁶ Ataw natajen aagil : « Juuwun me balober ataliṅa ahumu aólut mee ! ⁷ Min p̄iaṅ Aláemit añumut esen bakoṅ bugo naçob me, gavogeol me etufunaha ni efuga tima narambenil ? P̄an p̄iaṅ aṅaen éttunil ? ⁸ Injé ilobul yo : p̄an asenil bakoṅ ni majase. Bare no Añol Arafuhow ajae me éjoul, p̄an p̄iaṅ atoh ni mof bugan gáinene ? »

Búnogor babu bal Apárisie ahu ni ayaba-búalen ahu

⁹ Yésu natajen alobil búnogor baube mala bugan guce gajogoroe me bugan gaçole bújoṅor Aláemit, ban nihi guçotihen bugagu. ¹⁰ Naagil : « Baje wáine gúuba gakaie ni *gávi-Aláemit* gagu bi galaw : ahu *Apárisie*, ahuo ayaba-búalen. ¹¹ Apárisie ahu nápur jola nalaw jaa guiloilo aah : "Aláemit, nisali mala min íniut me ti bugagu gaamme úku, ukana-maarat ni sujobu, ter ti ayaba-búalen ahumu. ¹² Fíiyay bi ni fupafo, nih'íowor ñono ñáuba, ban nisenesen p̄p̄ gakib ganur ni wono guñen ni wánowan wo nibajulo me." »

¹³ Bare ayaba-búalen ahu o nailo ráli, hani eteben guçilol mbaa fatiya akañenut, najoh ni garab min açagor naah : "Aláemit, enili erumom, ínje aamme atila." »

¹⁴ Yésu naagil : « Injé ilobul yo, áine ahume nabbañulo bi yaṅol majamore n'Aláemit, búli n'ahumua. Nieve : ánoan atebenoro me p̄an aaleni, bare ahu aalenoro me, o, p̄an atebeni. »

Yésu ni miñil mamu maputi me

(Mácie 19.13-14 ; Maruk 10.13-16)

¹⁵ Bugan bugagu nihi gúnjarul uñiaw gaputi me min Yésu agoril. No ulagorol gujuh me dáuru, n'gunamo ennuril. ¹⁶ Ñer Yésu nálofenul uñiaw aban naah : « Jihat uñiaw n'gújoul mbal ínje ! Jambi jífirenil yo, mata Jávi Aláemit bugan bugagu gáni me ti bugo guçil jo.

¹⁷ Maagen, ínje ilobul yo : an ayabut me Jávi Aláemit ti añil ayab jo me, an ahumu mát'ámus anogen dó. »

Yésu ni asanum ahu

(Mácie 19.16-30 ; Maruk 10.17-31)

¹⁸ Afan *Esúif* yay ace naah Yésu : « Aligena-bugan ahu ásum me, wa níarie ikan min iyab buroṅ bábaerit ? »

¹⁹ Yésu naagol : « Nuvogom bu ? Asúm me ? Nuffase dóemme wa ? Bajut an ásume íni let Aláemit o bareol.

²⁰ Yoo. Leti nuffase gúboñ gagu gaah me : "Jamb'ufilen anaare o jíyavut ; jamb'umuh an ; jamb'úkuet ;

jamb'ubij uteh apali ; úkanum p̄ai ni jai." » ²¹ Aíne ahu naagol : « Dáuru p̄e níkanumdokanum kábiriṅ ínje añil. »

²² No naun me gurim gaugu, Yésu naagol : « Njañoi ekan waf wanur : unnomen wo nubaj me p̄e, uban nuṅar síralam sasu usen galeh me ; mamu p̄an ubaj fubaj n'émit ; mbiban nújoul ulagenom. » ²³ No áine ahu aun me gurim gaugu, nágogor mata kakan an abaje faṅ.

²⁴ No Yésu ajugol me ágogor, naah : « Min táñi me asanum enogen ni Jávi Aláemit ! ²⁵ Faṅe ésum eñokombo élú ni gasun éguje épur babu asanum enogen ni Jávi Aláemit ! » ²⁶ Bugan bugagu gautteneol me n'guoh : « Ay p̄iaṅ ñer ájue ayab gaṅah ? » ²⁷ Yésu naagil : « Wo bugan gújuut me ekan, Aláemit o nájue. »

²⁸ Ñer P̄ier naagol : « Uluj, wóli hum ubuge min jihat-ulo wafóli p̄e min jilageni. » ²⁹ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : Iní me an nahale yaṅol, aarol, gutiol, ubugaol, guñolol mala Jávi Aláemit, ³⁰ p̄an abaj jálo faṅ wo nábbur me ni buroṅ babu baa jama, ban p̄p̄ p̄an ayab buroṅ bábaerit gáyil gace gájaeul. »

Yésu náfatten aunen eçelol

(Mácie 20.17-19 ; Maruk 10.32-34)

³¹ Yésu navoh ulagorol gaamme guñen ni gúuba, aban naagil : « Juutten, ban ujaal bi Yérusalem, bo wo uboñer waw guhiç me p̄e guya n'Añol Arafuhow ujae me ekano. ³² P̄an gubenol ni guñen gaa bugan bugagu galet me *Esúif*, p̄an gujelol n'gúlatienol, ban n'gumasenol. ³³ P̄an gutegol gusoh gal ubaṅ, guban n'gumugol. Bare funah fúfatten, p̄an ailo ni gaçet me. »

³⁴ Bare ulagorol gujugut wáfowaf ni gurim gaugu mata gumomoç n'uinumil ; yo eçil me gújuut guffas wa Yésu aamil n'elob.

Yésu o n'esen ápima gahoy

(Mácie 20.29-34 ; Maruk 10.46-52)

³⁵ No Yésu alof me ésuḥ yay yaa Séríko, ni baj ápima ace anamoe galam bulago babu náni n'gúcin. ³⁶ Apíma ahu naun fuyonṅ fafu min fúgale me, naroren wa ubaje.

³⁷ N'gugitenol búoh Yésu ala Nasaret aam to n'égat.

³⁸ Ñer naah fatiya : « Yésu, Añol *David*, enili erumom ! »

³⁹ Bugan bugagu gayab me gayon n'gunnurol n'guogol apanor, bare ačila nafañ nalobe fatiya aah : « Añol David, enili erumom ! » ⁴⁰ Ñer Yésu nailen aban naboñ gunjarulol o. No ápima ahu alofulo me, Yésu narorenol : ⁴¹ « Wa numañe ikani ? » Naagol : « Ataw, ukan min ibbañ ijuh. » ⁴² Ñer Yésu naagol : « Ubbañ ujuh, gáineni gupageni. » ⁴³ To baenah nabbañ ajuh, aban nalagen Yésu n'esal Aláemit nímore. No fuyonj fafu ðe fujuh me dáuru, ni funamo may esal Aláemit.

Yésu ni Saçe

19 No Yésu anogen me Séríko, najow bi esat ésuh yay. ² Bajen dó asanum ace gajaol Saçe ; o afan uyaba-búalen om. ³ Nalið bi effas ay ni bugo aamme Yésu, bare nemme kakan an areore, ájuut ajugol mala fuyonj fafu falageneol me. ⁴ Ñer natey ayab gayonj ak'ajij ni bununuh bice bi ejuh Yésu, mata to najae égat. ⁵ No Yésu ačila to me, náarul gúçilol aban naah Saçe : « Uávul ni majase, mata jama yanji nijae ealen. » ⁶ Ñer Saçe náavul ni majase, aban nájaenumol bi yanjol n'ésu may ró. ⁷ No bugan bugagu gujuh me dáuru, bugo ðe n'gúmumunor guoh : « Nakae aalen yanj atila. » ⁸ No guçih me, Saçe nailo bújonjor Ataw naagol : « Uttenom, afanom, ðan igabor fubajom gugab gúuba, mbiban nigabor galeh me fafu fugab. Mb'íni me ter nígotore ace, ðan ilugenol ñabbagir wo niñarol me. » ⁹ Yésu naagol : « Jama Aláemit naðagene yanj ye, mata áine ahume maagen gabulaken gom may gal Aburaham. ¹⁰ Maagen mamu, Añol Arafuhow najoulojow bi eñes ni eðagen gallim me. »

Búnogor babu baa síralam sasu sajae me ebugor

(Mácie 25.14-30)

¹¹ Nemme Yésu nalofe Yérusalem, bugan bugagu guðinore búoh Jávi Aláemit ðan jíranul to baenah ; ñer natajen alob gautteneol me búnogor baube. ¹² Naagil : « Baje ánaine ápullo ni fiil faa bugan búgamah aam n'éjow bi n'ésuh ece yáralie iki gúvienulol bo, aban nábbañul. ¹³ Balama akay, návogul urokaol gono guñen nasenil ánoan efaraku yal éurus naagil : "Jikan so min subugor bi no nijae me ébbañul." ¹⁴ Bare bugal ésuh áine ahumu ásumutil hani, n'guboñ gahonjen bi ni gajae me évienol bi eogil bugo gumañut áni áviil. ¹⁵ Bare bae návienuli bo min áolul. No naçilo me, navoh urokaaw bugo nasen me síralam sasu bi effas wa ánoan aroke ni sola. ¹⁶ Atíar naçigul naagol : "Afanom, ínje efaraku yay yo nusenom me ebugore sice sono guñen." ¹⁷ Naagol : "Yoo, aroka ahu áari me, nemme nuçole n'ekan waf wauwu watiti me, ban ibanji ni fuhow súsum sono guñen." ¹⁸ Aútten naçigul naagol : "Afanom, efarakui ebugore sice sono futoh." ¹⁹ Naagol : "Aw may, ban ibanji ni fuhow súsum

sono futoh." ²⁰ Ace aroka nájoul naah : "Afanom, efarakui uye ; ni garocob nítugen yo inar ibanj.

²¹ Nemme aw an átañie, níholiholi. Nuñarenar waf walet úiya, nuðilepit wo nurogut." ²² Ñer ávi ahu naagol : "Aroka ahu aarat me, gurim gagu go nulob me, go mb'injar me min itegi. Nuffasene búoh ínje an átañie, o nah'anjar waf walet wola, naðit wo narogut. ²³ Ñer wa učile efarakuom unjarut yo ubanj ni garoke me ni síralam ? Ti nibbanno maa, ðan ípunnenul yo ni wo ebugor me." ²⁴ Mbiban, ávi ahu naah bugan bugagu gaamen to me : "Jiram efaraku yauyu n'guñenol jíbahen jisen ahu abaj me sono guñen !" ²⁵ N'guogol : "Afanóli, ahumu hum nabaje sammeñe !" ²⁶ Naagil : "Injé ilobul yo : an ajoh me wári wo nabaj me, ðan ayab fanj to, bare an ajogut me wári wo nabaj me, o ðan guramol ðee, hani bi ni jo náhagum me ró. ²⁷ Mala ulatorom gamañenut me íni áviil, jinjarulil bi tale bújonjorom, mbiban n'jiramulil." »

Yésu o n'enogen Yérusalem

(Mácie 21.1-11 ; Maruk 11.1-11 ; Saanj 12.12-19)

²⁸ No Yésu alob me gurim gaugu aban, nayabil gayonj min áfaro ejaol mbaa Yérusalem. ²⁹ No nalof me súsum sasu saa Betufage ni Betani galam firijanj fafu fo guvoge me fal *uoliv* / *buoliv* waw, naboñ ulagorol gúuba guyabol gayonj. ³⁰ Naagil : « Jujow bi n'ésuh yay yaamme gayonjul. Jíçih me, ðan jujuh jusum jahogihoh jo ðan an aremborerut. Jíjalul jo jíjarul. ³¹ Iní me an narorenul aah : "Wa učile n'jijal jo ?" Mbi juogol : "Ataw asohola jo." »

³² Ñer bugo naboñ me n'gukay, ban ni gutoh waf waw ðe ti Yésu alob yo me. ³³ No guomme n'ejal jusum jaju, bugala jo n'guogil : « Wa učile n'jini n'ejal jusum jaju ? » ³⁴ N'guogil : « Ataw asohola jo. » ³⁵ Mbiban n'gúnjarul jo iki gusen Yésu ; n'gunjar újuoil guremben ni jo, guban n'gujungen dó Yésu. ³⁶ Min ajae me, mo may bugan bugagu gutale me újuoil ni bulago babu.

³⁷ Min Yésu álofeul me Yérusalem ni bulago babu baavulo me ni firijanj fafu fal uoliv waw, fuyonj fafu fal ulagorol ni funamo esal fatiya Aláemit n'ésu may ró mala wajureruti me ðe wo gujuh mee. ³⁸ N'guoh : « Aláemit ásonien ávi ahume ájaeul me ni gajow Ataw !

Gásu may gúni n'émit, ban gasal gúni n'Aláemit aamme fatiya ! »

³⁹ Ñer *Eparisie* guman gaamen dó ni fuyonj fafu n'guoh Yésu : « Afan ahu, uoh ulagorai gupanor ! »

⁴⁰ Bare Yésu naagil : « Injé ilobul yo, íni me gupanore, sival sasu fanjaso ðan siñan ! »

Yésu o n'gaçagor mala Yérusalem

⁴¹ No Yésu alof me ésuh yay iki añanden yo, naçagor mala yo ⁴² aah : « Uffasen me aw ðoð jama yauye wáju

me useni gásumay ! Bare nemme maer ukokop, újuut ujuh wo !⁴³ Fubaruti, gunah guce ugu bo n'éjoul no ulatori gujae me esoeni gúharo, guban n'gúgoli min gunonuli ulam waw þe.⁴⁴ Þan gunemeni, aw ni bugani. Hani eval yanur guñumut yo ehat néjutenor n'ece ; dáuru þe mata útallout no Aláemit ajoulo me bi epageni. »

Yésu o ñárraru gávi-Aláemit gagu

(Mácie 21.12-17 ; Maruk 11.15-19 ; Saañ 2.13-22)

⁴⁵ No Yésu anogen me ni *gávi-Aláemit* gagu, nanamo eham unnomenaaw gaamen dó me⁴⁶ naagil : « Bahiçer babu buoge : "Yañom þan éni yañ yaa galaw †." Bare buru n'jibahen yo éni fiemorum fal úku. »

⁴⁷ Funah-ó-funah, Yésu nah'avare ni *gávi-Aláemit* gagu. Ufan utenjenaaw, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni bugan bugagu búgamah bugal *Esúif* yay n'gulip bi emuh Yésu,⁴⁸ bare guffasut bu guñum ekan, mata fitiman fafu þe gunnuil þe n'açila gubet go.

Sembe Yésu bay súpullo ?

(Mácie 21.23-27 ; Maruk 11.27-33)

20 Funah fice, Yésu náni n'gavare ésuh yay ni *gávi-Aláemit* gagu, nah'agitenil Firim fafu Fásum me. Þiout, ufan utenjenaaw, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan ésuh yay n'gufaen guçigul.² N'guogol : « Ulobóli þaa, sembe say nubaj mee sal ekan wo nukane mee, ay aseni sembe sausu ? »³ Naagil : « Inje may ni-baje suroren sal erorenul :⁴ Yoo, sembe sasu saa gábatise so Saañ Batis abaj me, bay súpullo : n'Aláemit ter ni an ? »⁵ Bare n'gúbahulor guoh : « Uogal me n'Aláemit, þan aagolal : "Wa učile ñer jiiinenut ni o ?" »⁶ Ban may uogal me ni an sujoumulo, ésuh yay þe þan guralolal sival uk'uçelal, mata gúinene búoh Saañ Batis aboñer aamene. »⁷ Ñer n'gúbalol guoh guffasut.⁸ Yésu naagil : « Yoo, ínje may mat'ilobul ni sembe say nikane mee waf wauwu. »

Búnogor babu bal ucokora-bíñu bugagu gálaput me

(Mácie 21.33-46 ; Maruk 12.1-12)

⁹ Þúrto, Yésu nanamo elob ésuh yay búnogor baube : « Baje ace áine aroh *úbiñu | bíbiñu*, aban nábahen wo asen ucokora-bíñu guogen mbi nihi gúpunnol fugabol ; mbiban nakay bújaor bajae epio.¹⁰ No tinah tiçih me tal ealen mitiñ mamu, naboñ aroka bi ni gaogen me úbiñu waw, bi éyabul fugabol. Bare ucokora-bíñu bugagu n'guteh aroka ahumu, guban n'guhamol aot guñen gurakel.¹¹ Ala úbiñu waw nabbañ aboñ ace aroka, bare n'gutegol may, n'gujelol guban n'guhamol aot guñen gurakel.¹² Afan ahu natajen aboñ aroka áfatten ; o mul n'gúbukenol, mbiban n'guhamol.¹³ Ala úbiñu waw naah : "Bu nijae þiañ ekan ? Uhalom min iboñ

áþurom áamumma, níinene açila þan gúkanumol." Ñer naboñol ajow.¹⁴ Bare ucokora-bíñu bugagu no gujugol me o n'éjoul, n'guogoro : "Umu açil me gafumol. Ujaal umugalol, mamu gafumol þan gúbbañul gúni gololal." ¹⁵ N'gúpunnol gubelen tíyañ guban n'gumugol. »

Yésu natajen aagil : « Ala úbiñu waw ñer bu nañum me ekan bugan bugaubugi ?¹⁶ Þan ájoul, mb'açigul namugil, aban nábahen wo asen guce. »

No bugan bugagu guun me gurim gaugu, n'guoh : « Urú jambi baj ! »¹⁷ Bare Yésu nailo alujil aban naah : « Bahiçer baube wa bulobe no buoh me :

"Ebírih yay yo uteþaaw gujunden me, yo ebbanno me éni yáamumma, yaçil me yañ yay †" ?

¹⁸ Anóan ajae me elonjen ébirih yauyu þan alebbor, ban may ánoan o ejae me elo ni o, þan epulujol. »

Suroren sasu mala ecam búalen Sesar

(Mácie 22.15-22 ; Maruk 12.13-17)

¹⁹ Ñer úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan utenjenaaw n'gumanjen ejoh Yésu to baenah mata guffase búoh molil nálobum mee búnogor baubu, bare n'gúholi ésuh yay.²⁰ Ñer n'gunamo elujorol. N'guboñ bugan gukan ti bugan gáinene n'Aláemit gujow bi ni o bi ebelol gabbut ni suroren ; mamu þan gúju ñer gujogulol gusen afan ahu aogen me mofil þe.²¹ Bugan bugaubugu n'guçigul n'guogol : « Afan ahu, jiffase búoh gurimi ni bavareeri suçoçol. Ulujérit ni uul bugan bugagu, ban nuvareevare bulago Aláemit ni maagen.²² Ulobóli þaa ter sesen min búalen bucami ávi ahu ámah ahu *Sesar*†. »²³ Bare Yésu nemme nátalloe gabbut gagu go guralol mee ni suroren sausu, naagil : « Jiñallom þaa éralam ! » N'guñallol yo. Nabbañ aagil :²⁴ « Buul baube ni gajow gauge sal ay ? » N'guogol : « Saa Sesar. »²⁵ Ñer naagil : « Kan jisen Sesar wafol, ban may jisen Aláemit waamme wola ! »²⁶ Gubajut ñer fay mbi gújogumol me ni fo bújoñor ésuh yay. Nemme gujahalijahali min ábalil mee, gubbañut gulob to fice firim.

Suroren sasu mala eilo yay yaa gaçet me

(Mácie 22.23-33 ; Maruk 12.18-27)

²⁷ Ni baj *Esáduke* guce gujow iki gutoh Yésu. (Esáduke yay bugo nihi guoh me an açet me aban mat'ailoul n'éçet yay.) N'guogol : ²⁸ « Afanóli, gúboñ gagu gaa *Móis* guoge an ayab me anaare mbiban naçet ajundenol o m'babajut añil, atiol þan atunol min áju ahalol gátuh.²⁹ Yoo. Bajene batiay baa wáine gono futoh ni gúuba. Atíar nayab aban naçet o m'babajut añil.³⁰ Aúttan ahu³¹ ni áfatten ahu n'gutunol anuranur. Mamu may bugo þe gaamme futoh ni gúuba guyab mee aare ahu, ban ni guçet bugo þe m'babajut

† Juluj Esai 46.7

†† Juluj Ufóñ 118.22 † Sesar : No, bugaa Rom guñar me mof mamu maa Israel guogen ni sembe. Avíil o n'guvoh me Sesar.

añil ni o. ³² Púrto, aare ahú may naçet. ³³ Ban ñer juroroni : no gaçet me gujae me eilo, ÷an ñer áni aar ay ni bugo, nemme bugo ÷e gutoge guyabol ? »

³⁴ Yésu naagil : « Bugan bugaa babe n'ettam guyabeyab, gúyaboeyabo. ³⁵ Bare bugan bugagu gajae me éjahor bújoñor Aláemit min abbañenulil gúni m'buroñ babu bájaeul me, mati guyab ter gúyabo. ³⁶ Guñumut ÷o÷ ebbañ guçet, mata ÷an til gúni ti emalakaay. Bugo guñol Aláemit bugom mala min gubbañulo me gúni m'buroñ. ³⁷ Móis may nagitenolal ñan-no ca búoh gaçet me ÷an gúbbañul gúni m'buroñ : ni Bahiçer babu dó nalob me mala jufokon jaju jaa sijen jaamme n'esa †, navoge Ataw "Aláemit o Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o". ³⁸ Ban Aláemit alet Aláemit ala gaçet me, bare til ala garoñ me. Maagen, n'açila hani gúfaji bugaubugi gaçet me gukakan bugan garoñe. »

³⁹ Ñer guce ni úpajula gúboñ Aláemit bugagu n'guogol : « Afanóli, nulobe jon. » ⁴⁰ Gubbañut gukañen erorenol suoren sice.

Suroren sasu mala effas ter Kirista gabulaken gaa David nam

(Mácie 22.41-46 ; Maruk 12.35-37)

⁴¹ Púrto, Yésu naagil : « Wa uçile ésuh yay nihi guoh Kirista Añol David nam ? ⁴² David fañaol naage n'élebur yay yal Ufóñ waw †† :

"Ataw Aláemit naage Ataom :

Unamo ni gañenom gárib

⁴³ bi no nijae me ekan ulatori gúni fírembenum guoli."

⁴⁴ Nemme David navogol "Ataw", bu Kirista ájue ñer áni Añol David tíj to ? »

Yésu o m'baçaf mala éni ti úpajula gúboñ Aláemit bugagu

(Mácie 23.1-36 ; Maruk 12.38-40)

⁴⁵ Min ésuh yay ÷e guomme n'euttenol, Yésu naah ulagorol : ⁴⁶ « Júluo úpajula gúboñ Aláemit bugagu, bugo nihi gubelo me újuo ujaha waave bi to n'guolil n'gujator min ésuh yay gujugil, bugo nihi gumañ me gusafil ni jammeñ ni gákanum ró, bugo nihi gusommen me erobo ni sujukut sasu saa gayoñ ni *sañ sasu saa galaw/yañ yaa galaw*, bugo ÷o÷ nihi gurobo me ni sujukut sasu sáamumma gaggan babajer. ⁴⁷ Pan nihi gúgotor utiña-sibara bugagu min guyab wo gubaj me ÷e, mbiban n'gunamo galaw huli min mbi ésuh yay gujogil bugan gaaro. Bakaner baubu ÷an biçilil n'guyab gúteh gafañe gaa bugagu ÷e. »

Múralam mamu mal atiña-ebara ahú

(Maruk 12.41-44)

21 Ñer Yésu naluj aluj najuh usanum gúni n'éhalen dó nihi haleni me wo guñarulo me bi éji Aláemit dó ni *gávi-Aláemit* gagu. ² Najuh ÷o÷ atiña-ebara ace alege fañ añañ múralam múuba ahalen dó. ³ Ñer Yésu naah : « Maagen, ínje ilobul yo : atiña-ebara ahumu aleh mee o afañe nasene bugan bugagu ÷e gasen me ; ⁴ mata bugagu ÷e, wávaf me ni wo gubaj me, wo gutebulo gukan dó ; bare açila nañañ ni bilegol ró wo nabajen me ÷e bi buroñol akan dó. »

Yésu o n'elob mala éhundulo gávi-Aláemit gagu

(Mácie 24.1-2 ; Maruk 13.1-2)

⁵ Ni baj bugan guce gunamo emalen gávi-Aláemit gagu, jáari sival sasu so gúsangen go me, ni jala waf waw wo gúji ró me Aláemit. Bare Yésu naagil : ⁶ « Tinah tice ÷an tiçigul no waf wauwu ÷e wo jujuge maa jama ujae me éhunduli ubet ; mele eval yanur yájutenore n'épayo eñumut to enjaño, bare so ÷e ÷an sirikuli sibet. »

Yésu o n'elob mala mataño ni sílam saam n'éjoul

(Mácie 24.3-14 ; Maruk 13.3-13)

⁷ N'guoh Yésu : « Afanóli, úru nay ÷an baj ? Wa ujae egitenóli min jiffas tinah tautu to baçigerul ? » ⁸ Naagil : « Jikan to uinumul jambi gubutul. Bugan gammeñe ÷an guo÷oroul gajaom guçigul n'guogul : "Injé iomme Kirista, tinah talu tiçige." Bare jambi jilagenil. ⁹ No jijae me eun gulob mala gutih, gáguo, jambi júholi. Dáuru díarie dumundum diçigul ; bare mati faen ní to baenah gabao mof mamu. »

¹⁰ Aban natajen aagil : « Esúh ÷an eiyul bi n'épayo ésuh, jávi ÷an jiiyul bi ni jipajo jávi, ¹¹ ettam yay ÷an egoror bagororer báholenie fañ, ban biebi ni bíyih ÷an síni n'ulam wammeñe ; ÷an ÷o÷ baj waf wájuhulenie fañ, ban bujugum bámah ÷an búpurul n'émit yay. »

¹² « Balama dáuru ÷e dibaj, ÷an gujogul ni gúlatienul. Pan gújaenumul iki gutaliñ ni *sañ sasu saa galaw/yañ yaa galaw*, ban ÷an gúrurul ni fipeh ; gajaom ÷an guçil min gújaenumul bújoñor úviaw ni ufan waw bugaa sú-suh. ¹³ No ñer ÷an júju me julob múmbam. ¹⁴ Jambi juyoh bo n'eramor jiliñ gurim gagu go jijae me ébalil bi éholoro, ¹⁵ mata ÷an isen utumul gurim gaa mujah go hani anur n'ulatorul mati áju eceñ. ¹⁶ Hani ubugaul, gutiul, buganul ni ubugeul ÷an gubelul ni guñen ulatorul ; ban ÷an gukan gammeñe ni buru n'guçet. ¹⁷ Gajaom ÷an guçil min bugan bugagu ÷e gulalul. ¹⁸ Bare hani gal ganur gala guhoul mati gullim ; ¹⁹ mbi ju-muten iki bao, mamu ÷an júju me jiyab buroñ babu baa maagen. »

† Juluj Gaþagen 3.6 †† Juluj Ufóñ 119.1

Yésu o n'elob mala éhundulo Yérusalem

(Mácie 24.15-21 ; Maruk 13.14-19)

²⁰ « No jijae me ejuh gútiman gal ekosombil gúgot Yérusalem, no ðan jiffas me búoh efumo yo elofe. ²¹ Ñer bugan bugagu gaamme Yúde mbi gutey mbaa gurijaŋ gagu ; gaam dó me ñárru Yérusalem mbi gúpur gúhatulo yo, ban bugagu gaamme babu n'ulah waw gure bo jambi gúnonul n'ésuh yay. ²² Gunah gau-gu ðan gúni gunah gaa gúteh, mamu wo Bahiçer babu bulob me ðe n'ukano. ²³ Mataño míni ni waareaw gajae me éni ni gar ni ðoð ni bugagu gajae me éni n'garafen ni gunah gaugu, mata sílam sámah ðan síavul n'ésuh yauyu mala bitiña-fiiñ Aláemit baya me ni bugala yo. ²⁴ Guce ni gaçin dó me, ufoje ðan guŋar n'gumugil, bugaguil ðan gujogil emigel gújaenum ni súsuh sasu ðe. Bugan gaffasut Aláemit ðan guhah Yérusalem bi no tinagil tijae me ebao. »

Yésu o n'elob mala ébbañulol, açila aamme Añol Arafuhow

(Mácie 24.29-31 ; Maruk 13.24-27)

²⁵ « ðan baj bujugum búpurul ni tinah talu, ni fieñ fa-fu ni ðoð ni suut sasu. Súsuh sasu saa mof ðan síni n'gáholi gámah mala bateger fal fafu bájalo me nár ni baa gulongos gagu. ²⁶ Gáholi gámah ðan gumuh bugan n'gañinor mala wajae me ebaj n'ettam yay, mata sembe sasu ðe saa fatiya ðan sugoror. ²⁷ No ñer ðan gujuh me *Añol Arafuhow* áavul ni gápar, ni sembe ró ni bájalo sámah. ²⁸ No dáuru ðe dijae me eçigul, jiallo n'jihakén, mata gaðah gagu golul gulofulolof. »

Yésu o n'esen búnogor babu baa bífig babu

(Mácie 24.32-35 ; Maruk 13.28-31)

²⁹ Mbiban Yésu nalobil búnogor baube : « Juluj bubah ni wawu ununuh ðe : ³⁰ no jujuh wo úyaul úsabul, jif-fase búoh fujam fulofulo. ³¹ Manur mamu may, no jijae me ejuh waf wawu ðe uçigul, jiffas búoh Jávi Aláemit julofulo. »

³² « Maagen, ínje ilobul yo : bugan bugagu bugaa jama mati gutoh guçet gubao dáuru ðe m'baçigulat. ³³ Emít yay ni ettam yay ðan sibao, bare gurimom, go, mati gúmus gubao. »

Yésu o m'baçaf mala mbi ánoan ailo ni mujah

³⁴ « Júludo ! Jambi uinumul úguo n'ekan uggan bi gúhali ni ðoð gaçagor mala buronul babe n'ettam ; let mo, ðan funah faufu fúñagenul ; ³⁵ ðan fúloul ti embal ni bugan bugagu gaçin me ni mof mamu ðe. ³⁶ Yo eçil me, jiilo ni mujah ró ban n'jilaw nánonan, tima n'jibaj sembe sasu sal eðah waf wawu ðe wajae me eçigul, ni ðoð sal eilo bújoror Añol Arafuhow. »

³⁷ Uçigal me tufunah, Yésu nah'avare ni gávi-Aláemit gagu, mb'uçigal ni fuh, nák'ámori ni firijaŋ fafu fal *uoliv/buoliv* waw. ³⁸ Ban ésuh yay ðe, uçigal me m'bujom mej, n'gújoul gutoh Yésu ni gávi-Aláemit gagu bi eut-tenol.

Yudas nak'agum firim bi ni Yésu

(Mácie 26.1-5, 14-16 ; Maruk 14.1-2, 10-11 ; Saan 11.45-53)

22 Gaggan gagu gal unaç waw wabajut me léviri, go guvoge me *Paak*, gulofulo. ² Ñer ufan uterenaaw ni úpañula gúboñ Aláemit bugagu n'gúni n'eñes bu gujae me ekan ni mutuho ró n'gumuh Yésu, mata gúhoholi gailo ésuh yay. ³ Ban Seytane nanogen Yudas o guvoge me may Isikariot, ace ni *uportoraaw/uportora* gaamme guñen ni gúuba. ⁴ Yudas najow ak'alob n'ufan uterenaaw ni ufan ekosombil yay gapoe me gávi-Aláemit gagu, bu najae me ekan min Yésu alo ni guñenil. ⁵ Ñer ni súmíl nár mala yo iki gulob esenol síralam. ⁶ Yudas namaŋ, aban náni n'eñes no jáhor me ekan Yésu nalo n'guñenil ésuh yay m'baf-fasut.

Yésu naboñ guke ecokor Paak yay

(Mácie 26.17-25 ; Maruk 14.12-21 ; Saan 13.21-30)

⁷ Funah fafu fal unaç waw wabajut me léviri ni fiçigul, no gabbarum gagu gaa Paak nihi gúsimeni me. ⁸ Yésu naboñ Pier ni Saan naagil : « Jujow iki jucokor Paak yay min mb'utiñal yo. » ⁹ N'guogol : « Tay numañe jucokor yo ? » ¹⁰ Naagil : « Juutten : No jijae me enogen n'ésuh yay, ðan jiemor n'ace áine átebul jifin jaa mal ; jilagenol iki junogen ni yaŋ yay dó najae me enogen, ¹¹ ban n'juoh ala yaŋ yay : "Afan ahu naage juroreni ni baŋ bay najae me etiñ Paak yay o ni ulagorol ?" ¹² ðan agitenul ñer fatiya yaŋ yay futorŋ fámah, dó ðan jutoh wo nusoholaal me ðe. Dó mbi jucokor me Paak yay. » ¹³ N'gukay, guçih n'gutoh waf waw ðe may ti Yésu alo-bil yo me, min ñer gucokor fitiñ fafu faa Paak yay.

Etiñor Yésu ésola ni uportoraol

(Mácie 26.26-30 ; Maruk 14.22-26 ; 1 Korent 11.23-25)

¹⁴ No tinah talu tiçih me taa fitiñ, Yésu ni *uportoraol/uportora* n'gunamo. ¹⁵ Naagil : « Jiffasut bu ni-mañ me itiñ Paak ye ni buru balama ílam ! ¹⁶ Niegul, mat'ímus ibbañ itiñ yo bi no ejae me ekano joon ni Jávi Aláemit. » ¹⁷ Ñer naŋar éremuma, nasal Aláemit aban naagil : « Jiŋar dáure jigabor ; ¹⁸ niegul, þúrto jama mat'ibbänder irem bíñu bi no Jávi Aláemit jijae me eçigul. »

¹⁹ Mbiban naŋar ganaç, násonien go, namusulor go aban nagaboril go naagil : « Dáure enilom yaseni me molul. Jikan mo min ni'juosenom. » ²⁰ No gutiñ me guban, nasenil may éremuma yay naagil : « Erémuma yauye yoemme físimom fajae me éyui molul bi elinjen

gajogor gagu guvugul gagu go Aláemit ajogor me ni buru. ²¹ Bare juluj : an ahu aamme n'ennenom, ume atiñore maa n'ínje. ²² Maagen, Añol Arafuhow ban ačet ti Aláemit ajoh yo me ; bare mataño mámah míni ni an ahu ajaol me ennomen ! » ²³ Ñer uᵑotoraaw n'gunamo erorenor ay ni bugo ajae me ekan dáuru.

Síceᵑor ulagora Yésu bi effas ay ni bugo afaᵑe bugagu

²⁴ Ulagorol n'gunamo síceᵑor bi effas ay ni bugo aat me ajogi ti afaᵑil me ᵑe. ²⁵ Ñer Yésu naagil : « Uvíaw bugaa súshu sasu guogenesowogen ni sembe ró, mbiban n'gumaᵑ min guvogil ukana-maaro. ²⁶ Bare buru jambi jíni ti bugo. Pan til afaᵑ me gájalo ni buru áni ti afaᵑ me gatiti, ban aamme ni fuhow fafu áni ti aroka. ²⁷ Nirorenul ay afaᵑ me gájalo : aamme ni fitiñ ter aseneol me atiñ ? Leti aamme ni fitiñ ? Yoo ! Inje hum ume aam maa n'etulul ti amigelul.

²⁸ Buru, buru juomme gamuten me mimanur n'ínje no táñiom me. ²⁹ Yo ečil me nisenul Jávi jaju juogen, ti may ᵑayom asenom jo me, ³⁰ min mbi jitiñ n'jiremi tiñ tanur n'ínje ni Jáviom, ban n'jinamo ni sifenjeᵑ úvi bi eogen *guil/guil gagu gal Israel* gagu gal Israel gaamme guñen ni gúuba. »

Yésu naah Simoᵑ Pier ᵑan ajundenol

(Mácie 26.31-35 ; Maruk 14.27-31 ; Saan 13.36-38)

³¹ Yésu naah Simoᵑ : « Simoᵑ, Simoᵑ, uutten ᵑaa ! Seytane nácline mala min áju agorenul ti an nah'aey me bahager bi éᵑuren éful bo. ³² Bare nilalaw míya jambi gáinen gúralii. Ban no nujae me ébbañul mbal ínje, mb'utajen uinum gutii sembe. » ³³ Naagol : « Afanom, to niilo maa nibamban dáh, hani ban unogen ni fipeh ter učet, wola. » ³⁴ Yésu naagol : « Pier, niegi maa, tale gajem m'bujom, balama gáin guoh, ᵑan uoh ñono ñáfaji uffasutom. »

Yésu naah ulagorol jambi gujow ró me maer guñen gurakel

³⁵ Yésu nabbañ aah ulagorol : « No niboñul me m'banjarut síralam, baet, sidala, † baje ᵑiaᵑ uce wo jibajut ? » N'guogol : « Bajut. » ³⁶ Naagil : « Yoo. Bare maer, an abaj me síralam aᵑar so, an abaj me baet aᵑar bo, ban an abajut me gafoje, annomen bisimool min annom ganur. ³⁷ Inje ilobul yo, wo Bahiçer babu bulob me buya n'ínje, uote ukano, min buoh me : "Guᵑinol ni ukana-maarat bugagu ††." Ban walobi me ni Bahiçer babu uya n'ínje, tinah wo tiçige. » ³⁸ N'guogol : « Afanóli, ufoje uwe úuba. » Naagil : « Uᵑiloe. »

Yésu o n'galaw ni firijaᵑ fafu fal uoliv waw

(Mácie 26.36-46 ; Maruk 14.32-42)

³⁹ Ñer Yésu náᵑur, aban najow bi ni firijaᵑ fafu fal *uoliv/buoliv* waw, ti naᵑi me nah'akan. Ulagorol n'gulagenol. ⁴⁰ No naçih me tiñ tautu, naagil : « Jilaw jambi julo ni gabut gaa Seytane ! »

⁴¹ Mbiban náhatuloil butum maageima garal gal eval, aban naya gújul min alaw ⁴² aah : « Paaya, umaᵑ me, ᵑan ufaren éremuma yaue yaa sílam éraliom ! Bare mánoman nie, jambi wo ínje imañ me ukano, bare til wo aw umaᵑ me. » [⁴³ Ñer ni baj amalaka aavulo n'émit áᵑullo bi etañol sembe. ⁴⁴ Nemme gágogor gunonol, Yésu nafaᵑ galaw iki ésuᵑaol neh'esot elo n'ettam ti gulas gaa físim.] †

⁴⁵ No nalaw me aban, naiyul ábbañul mbal ulagorol, açigul natogil gúmori mala gádeum gaam ni bugo.

⁴⁶ Naagil : « Wa učile n'jini n'gámori ? Jiilo n'jilaw, jambi julo ni gabut gaa Seytane ! »

Fujoh fafu faa Yésu

(Mácie 26.47-56 ; Maruk 14.43-50 ; Saan 18.3-11)

⁴⁷ Yésu m'babanerut elob, ni baj fítiman fiçigul. Yudas, aamme ace ni uᵑotoraaw gaamme guñen ni gúuba, o ayabulo gayoᵑ ; nalof Yésu bi ecolol garab. ⁴⁸ Ñer Yésu naagol : « Yudas, ecot yay nuom n'eᵑar min unnomen Añol Arafuhow ? »

⁴⁹ No ulagora Yésu gujuh me wajae me ebaj, n'guogol : « Afanóli, jijaᵑ ᵑiaᵑ ufojeóli min jiam bugan bugaubugi ? » ⁵⁰ Ñer ace ni gaamen to me ni Yésu nateh aroka afan utenenaaw ámah ahu, ban naᵑirih gannuol gárib. ⁵¹ Bare Yésu naah : « Jihame ! » Aban nagor gannu áine ahu min abbañen to ti ténien me.

⁵² Aban nábaᵑo mbal afan utenenaaw ámah ahu, ufan upoya gávi gagu ni ufan ésuh yay gakelol me fujoh naagil : « Bu jujoulo mee n'ufoje ró ni sugol ti nihi jíkail me ejoh akana-maarat ? ⁵³ Funah-ó-funah ínje umuen ni buru dó ni gávi gagu, ban jujogutom. Bare tinah te, to tuomme tolul tom ni ᵑoᵑ taa Seytane, ávi emoç ahu. »

Pier o n'ecerᵑ gaa búoh açila an om ala Yésu

(Mácie 26.57-58, 69-75 ; Maruk 14.53-54, 66-72 ; Saan 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ N'gujoh Yésu gújaenum bi yaᵑ afan utenenaaw ámah ahu. Pier nah'alagenil búsol ráli. ⁵⁵ N'gusaen sambun n'etut fúlumet fafu, mbiban n'gunamo gúgot so. Pier may nákail anamo to ni bugo. ⁵⁶ Aroka ace aare najugol to nanamo me alof sambun sasu ; nalujol aluj naah : « Áine ahumu may bugo ni'gujaor ! » ⁵⁷ Bare Pier naceᵑol naagol : « Aare ahu, iffasutol. » ⁵⁸ ᵑúrto, ni baj ace ajugol naah : « Aw buru bugom. » Bare mul Pier naah áine ahu : « Inje let wóli. » ⁵⁹ Pio maa, ace naçi-

† Juluj Lík 9.3 ; 10.4 †† Juluj Esai 53.12

‡ Ni bahiçer bammerᵑe bítiar, gurim gauge gúlero.

men aah : « Maagen, áine ahumu bugo bugom, mata an ala Gálile om. »⁶⁰ Pier bae mul naah : « Aw iffasut wa numañe elob. » To baenah o baronjer n'elob yay, gáin gagu n'guoh.⁶¹ No ñer Ataw nábahoul aluj Pier ; Pier naosen firim fafu fo Ataw alobol me : « Balama gáin guoh jama, ðan uoh ñono ñáfaji uffasutom. »⁶² Náþur bi tíyañ aban nanamo ukonj ni sembe n'eteh mahat ró.

Gújel ni gúteh saa Yésu

(Mácie 26.67-68 ; Maruk 14.65)

⁶³ Ñer bugan bugagu gajoh me Yésu nihi gúfohulol n'gutegol.⁶⁴ Þan ni'gufut buulol, mbiban n'gurorenol : « Ulobóli þaa ay ategi ! »⁶⁵ Nihi þoþ gulob sulob sammeñe saa gújel guya ni o.

Yésu bújonjor fujoj fafu fámah fafu

(Mácie 26.59-66 ; Maruk 14.55-64 ; Saanj 18.19-24)

⁶⁶ No tihalen me, fujoj fafu fataliñe me ni fuomunor. Gaam dó me, bugo guomme ufan uteñenaaw, úþajula gúboñ Aláemit bugagu ni ufan *Esúifyay*. N'guboñ gúnjarul Yésu bi to bújonjor fujojil.⁶⁷ Mbiban n'gurorenol : « Ulobóli þaa, aw uomme Kirista ? » Naagil : « Iogul me ey, mati jíinenom ;⁶⁸ ban irorenul me, mati jíbahulom. »⁶⁹ Bare maer ñer þan Añol Ara-fuhow ak'anamo ni gañen gárib gal Aláemit-Sembe. »⁷⁰ N'guoh bugo þe : « Kan hum aw uomme Añol Aláemit ? » Naagil : « Nemme buru julob yo : ačila nem. »⁷¹ Ñer n'guoh : « Usholautal bagitener bice ! Wolal fañaolal nuunale gurimol ! »

Yésu bújonjor Pilat

(Mácie 27.1-2, 11-14 ; Maruk 15.1-5 ; Saanj 18.28-38)

23 Mbiban, bugaa fujoj fafu n'guilo mimanur bugo þe, guban n'gújaenum Yésu bújonjor Pilat.² No guçih to me, n'gunamo etegol sulob n'guoh : « Áine ahume jutogoltoh áni n'einnul ésuh yay jambi gucam búalen afan ahu *Sesar*, ban naage ačila aamme Kirista, ávi. »³ Pilat narorenol aah : « Aw uomme ávi ahu ala Esúif yay ? » Yésu naagol : « Aw fañai nulob yo uban. »⁴ Ñer Pilat naah ufan uteñenaaw ni ésuh yay : « Ijugut gahajen gánogan go an ahume ahajene. »⁵ Bare n'gufañ erondopenol ni sembe ró guoh : « Esúh yay naam n'eilen ni bavareerol, ni mof Esúif yay þoomo, kábiriñ Gálile bo najogulo me bi tale. »

Yésu bújonjor Herod

⁶ No Pilat aun me gurim gaugu, naroren ter áine ahumu an ala Gálile.⁷ No guogol me ni mof mamu miçila, mo Herod aamme ni fuhow mo, náþullo, naboñ gújaenumol gusen Herod. Ban Herod o baamer bo may Yérusalem gunah gaugu.

⁸ No najuh me Yésu, ni sýmol nár, mata let jama nal-ipe ejugol mala wo naun me gulob guya ni o, ban namañene ajugol akan waf waunderuti.⁹ Narorenol suroren sammeñe, bare Yésu ábalutol hani.¹⁰ Ufan uteñenaaw ni úþajula gúboñ Aláemit ubuguen to, ban n'gúnien to n'etegol sulob ni sembe.¹¹ Herod ni eko-sombilol ró nakanol suneni ; nanamo éfohulol ak'anjar gájuo gaije salsal akanol, aban nabbañenol asen Pilat.¹² Fiçila Pilat ni Herod, gañien me n'gúni ulator, gubbanno me gúni ubuge.

Firim fujoji fal emuh Yésu

(Mácie 27.15-26 ; Maruk 15.6-15 ; Saanj 18.39-19.16)

¹³ Ñer Pilat návogul ufan uteñenaaw, wawu ufan ni ésuh yay,¹⁴ aban naagil : « Buru jiñallom áine ahume n'juogom ésuh yay naam n'eilen. Maagen nirorenol bújonjorul, ban ijugut n'áçila hani gahajen ganur ni wo julob me þe jiya ni o. »¹⁵ Ban Herod þoþ ajugut ni o gahajen gánogan, yo eçil me nabbañulolal o. Njannonjan-no búoh áine ahume akanut wáfowaf wájue uçil namugi.¹⁶ Ban iboñ gutegol, mbiban nihalenol. »¹⁷ [Kan ni gaggan gánogan gaa Paak, Pilat nah'ahanulilhaleen ace ni gaamme ni fiþeh.] †

¹⁸ N'gúþib bugo þe ni manur guoh : « Umugol nuhanulóli Barabas ! »¹⁹ Barabas ahumu gupegolpeh mata ésuh yay nailene mbal ufan waw bugaa Rom gaogen me mofil, ban þoþ namumuh an.²⁰ Nemme Pilat gañinorol þe ehaleen Yésu, nabbañ alob ni ésuh yay.²¹ Bare nihi gúþib guoh : « Ubbañol n'ekuraa ! Ubbañol n'ekuraa ! »²² Ñer Pilat naagil áfatten : « Maarat may nakane ? Ijugut ni o wáfowaf wo nakane wájue ukan min amugi. Ban ñer iboñ gutegol, mbiban nihalenol. »²³ Bare n'gurondopenol n'éþib ró n'guogol abbañol n'ekuraa. Maagen mamu úþibil n'uhekol.²⁴ Ñer Pilat nasen gúboñ min mbi wo gumañ me ukano.²⁵ Min ahaleen áine ahu o guroren me, o gupegen me mala eilen ésuh yay ni jamuh an, aban nahat Yésu n'guñen ekosombilol min mbi gukanol ti ésuh yay gumañ me.

Yésu o n'elob ni waareaw bugaa Yérusalem

(Mácie 27.32 ; Maruk 15.21)

²⁶ No guomme n'éjaenum Yésu bi jamugol, n'guemor n'ace áine ala Siren o n'ébbañul n'ulah, gajaol Simonj ; n'gugogol guban n'gukanol ni sembe nateb ekuraa yay min ajow búsol Yésu.²⁷ Fitiman fámah faa bugan bugal ésuh yay ni þoþ waare nihi fulagenol. Waareaw nihi gúteh ugingil n'eçagor dó mala Yésu.²⁸ Ñer Yésu nábahoul mbaa waareaw ubugi, aban naagil : « Buru waare bugaa Yérusalem, jambi jukonj múmbam, bare til jukonj molul ni mala guñolul ;²⁹ mata gunah guce þan guçigul no bugan bugagu gujae me eoh : "Gubaj gásumay sumotombo sasu, waareaw gabugut me uñil

† Ni bahiçer bammeþe bitiar, firim faufe filero.

ni gámusut me gurafen !”³⁰ No ñer bugan bugagu gu-
jae me eoh : “Fañe jáari guriyañ gagu gúhullo gulo ni
wolal bi efogenolal gúharo !”³¹ Injé ilobul yo, gukan
mo me ínje anogor me ti bununuh barondoñ bo
gusaene, ñer ñañ bu ñan ní ni buru jáni mee ti un-
unuh wahahay ? † »

Yésu o n'ebbanji n'ekurua

(Mácie 27.33-44 ; Maruk 15.22-32 ; Saan 19.17-27)

³² N'gúni n'éjaenum uce wáine gúuba ukana-maarat
bi emugil mimanur ni Yésu. ³³ No guçih me tiñ talu to
guvoge me "tiñ taa gasen," n'gubbanji to éfajiil, ánoan
n'ekuruaol ; ukana-maarat bugagu n'gubet Yésu n'étut,
ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol. ³⁴ Ñer Yésu naah
: « Ammay, uboketil mata guffasut wa guom n'ekan. »
Mbiban n'gulukor †† bisimool.

³⁵ Esúh yay ubuguen to n'guiye n'gúni n'eluj. Ufan Es-
úif yay nihi gúfoholol guoh : « Nəpəgene guce ; əpəa
əpəgenoro fuhol, íni maagen o aamme Kirista, o
Aláemit ačob me ! » ³⁶ Ekosombil yay may n'gunamo
éfoholol ; n'gulofol guban n'gusenol bíñu yafifir arem
³⁷ guban n'guogol : « Iní me maagen aw uomme ávi
ahu ala Esúif yay, kan upagenoro fuhoi ! » ³⁸ Bajene
gurim gauge gahiçi fatiya fuhol : « Dáre ávi ahu ala
Esúif yay. »

Akana-maarat ahu ateh me mahat

³⁹ Ace n'ukana-maarat bugagu nah'ajelulol dó fatiya
ekuruaol aah : « Leti aw uomme Kirista ahu ?
Upagenoro fuhoi ni wóli pəp ! » ⁴⁰ Bare ahuo nannuro
naagol : « Aw ñañ úhollut Aláemit, aw ayab maa gateh
gagu ganur ni gola ? ⁴¹ Wola maagen bacam babu baa
bakanerola nuyabae maa ; bare ahumu akanut maarat
mánoman. » ⁴² Aban naah Yésu : « Yésu, mb'uosenom
no nujae me enogen ni Jávii. » ⁴³ Ñer Yésu naagol : «
Maagen, ínje ilobi yo : Jama reor dó ñan úni manur
n'ínje ni Aljana. »

Eçet yay yaa Yésu

(Mácie 27.45-56 ; Maruk 15.33-41 ; Saan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Maageima tufunah no tinah talu tillim mee. Mof
mamu pə ni míni n'emoç iki tinah títigo. Gábil gagu
gámah gagu gaamme ñáranu gávi-Aláemit gagu bi
eminden tiñ talu táñai me n'guçačo n'étut go iki
gúpubo. ⁴⁶ Ñer Yésu naya gápib gámah aah : « Ammay,
ínje umu n'eban yaalorom ni guñeni. » No nalob me
gurim gaugu aban, naalo.

⁴⁷ Afan ekosombil yay aamen to me, no najuh me
dáuru pə, nasal Aláemit aah : « Maagen, áine ahume
an ačole omene. » ⁴⁸ Bugan bugagu pə gajoulo me
meñ gúkail faluj, no gujuh me wabaj me, n'gúgogor

† Ni gugerekay guoge : MATA GUKAN MO ME NI BUNUNUH BABU BIJEJ
BABU, BU ÑER ÑAN NÍ NO BUHAY ME ? †† elukor : dóemme eñagor usos.

bugo m'búot n'eteh ugingil ró. ⁴⁹ Gaffas me Yésu pə, ni
waareaw ró galagenulol me kábiriñ Gálike, n'guilo ráli
nihi guluj wabaj me.

Gafoh Yésu

(Mácie 27.57-61 ; Maruk 15.42-47 ; Saan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Bajene ace áine gajaol Susef, o an ala ésuh Esúif
yay yo guvoge me Arimate. Áine ahumu kakan an
ásume aban naçol, ban nánien n'enah éjoul yay yaa
Jávi Aláemit. Açila bugo guomme ni fujoj fafu fámah,
bare ñañe aruhenu bəpənorer babu ni bakaner babu
baa gupalol gaam dó me ni fujoj fafufu. ⁵² Áine ahu açi-
la najow ak'atoh Pilat min ácinol efuluñ Yésu bi efoh ;
Pilat naman. ⁵³ Ñer Susef náannul yo fatiya ekurua yay,
nággub yo gábil, aban naban yo ñáranu fuyah fice fo
guoge n'gacaç erijañ †, dó an ámusut afogi. ⁵⁴ Funah
fafufu, fo fuomme fal ecorok wáari me bi etiñ fiyyay fa-
fu fájaeul me gállim ††.

⁵⁵ Waareaw gápullo me Gálike mimanur ni Yésu n'gu-
jaor ni Susef iki gujuh fuyah fafu ni pəp gujuh bu efu-
luñ Yésu ebanji ró nogor. ⁵⁶ Mbiban, n'guot guke ecorok
batiñoa ni míçir bi ekan efuluñ yay. No fiyail fiçih me,
n'gunamo n'gúelo, ti gúboñ Aláemit gulob yo me.

Fuyah fafu furakel fafu

(Mácie 28.1-10 ; Maruk 16.1-8 ; Saan 20.1-10)

24 Funah fitiar búsol fiyyay, waareaw n'guilo m'bu-
jom mej gujow bi ni fuyah fafu faa Yésu ; n'ejail
n'gújaenum batiñoa babu ni míçir mamu so gucorok
me. ² No guçih me, n'gutuh fuval fafu fatojen me
gánonum gagu fúbakeni fulaleni me. ³ N'gunogen dó,
bare gutogut ró efuluñ yay yal Ataw Yésu. ⁴ Bugo ni
gajahali gagu gaa gallim efuluñ yay, wáine gúuba
n'gúpullil gukano wañ wátuene par nuh'uij. ⁵ Waareaw
n'gúholi nár, mufañ n'gúsilen ; wáineaw n'guogil : « Wa
uçile n'jini n'eñes an ahu aron me ni gaçet me ? ⁶ Alet
tale, nabbañe áni m'buron. Juosen wo nalobul me no
naamen me Gálike, no nah'aagul me : ⁷ "Añol Arafuhow
náarie alo ni guñen ukana-maarat min amugi n'eku-
rua, mb'uçigal funah fúfatten nábañul áni m'buron." »

⁸ Maagen waareaw n'guosen gurim gaugu gaa Yésu.
⁹ N'gúpurul ni fuyah fafu gujow guke egiten wabaj me
pə upotoraaw/upotora gaamme guñen ni an anur, ni
bugagu pə gaam bo me. ¹⁰ Waareaw ubugi bugo
guomme Mari ala Magudala, Saan ni Mari jaw Saak.
Bugagu waare gajaor me ni bugo n'gugiten manur
mamu upotoraaw. ¹¹ Bare upotoraaw n'gəpənoril
bagitener waareaw kakan nan síyeut, min gulat éine-
nil. ¹² Bare Píer o nailo atey bi bo ni fuyah fafu. No
naçih to me áñuəp bi eluj, najuh ró útar bare. Mbiban

† fuyah fice fo guoge n'gacaç erijañ : Juluj bagitener babu baa Lík
8.27 †† fiyyay fafu fájaeul me gállim : Ni Esúif yay, funah tiname bi
gajem yo tiname, fafu may ni funar.

nápurul aot mbaa yaŋol ni gajahali gámah ró mala dáuru þe dabaj mee.

Ejow yay mbal Emaus

(Maruk 16.12-13)

¹³ Ban funah faufu fanur fafu, ni baj ni ulagora Yésu guce gúuba gúni n'ejow mbal ésuh ece yo guvoge me Emaus. Epúr Yéusalem bi bo ñagoe. ¹⁴ N'ejail n'gungu namo elob mala wabaj me þe gunah gaugu. ¹⁵ Bugo n'galolobor gaugu ni síceŋor þoþ, Yésu natonnil min gúni n'eaor ; ¹⁶ bare ni baj waf učil gúčilil nihi gulujol mati gútalool.

¹⁷ Yésu naagil : « Mala wa jiceŋore mee buru n'ejow ? » Ñer n'guilen, ban uulil n'útañi. ¹⁸ Ace ni bugo, o guvoge me Kileopas, naagol : « Bugan bugagu þe gaamen me Yéusalem guffase wabaj dó me gunah ge, þúrdo aw nevonil pat ! » ¹⁹ Naagil : « Wa ubajene ? » N'guogol : « Wabaj me hum Yésu ala Nasaret. O aboñer oomene abaje sembe ni bakanerol ni gurimol bújoŋor Aláemit ni bugan bugagu þe. ²⁰ Ufan uteŋenaolal ni ufan ésugolal gújaenumol iki gutaliŋ bataliŋ bal ečet, ban ni gubbaŋol n'ekurua. ²¹ Wóli jiiñene búoh o ajaene eþagen Israel, ban bi jama yaue bajer ñer gunah gúfaji no dáuru þe dibaje. ²² Maagen waare guce ni gaamme ni wóli gukanóli gajahali faŋ : gujae jama ni bujom mej bi ni fuyah fafu, ²³ bare gutogut ró efuluŋol. No gubbanno me n'guogóli emalaka gúpullil dó n'guogil narondoŋ. ²⁴ Ñer guce ni gupalóli gujojow bi bo ni fuyah fafu, ban ni gutoh waf waw þe ti waareaw gulob yo me, bare bugo may, ačila Yésu o gujugutol. »

²⁵ Ñer Yésu naagil : « Maagen, buru bugan gájuut ejoh wáfowaf, ban n'jiŋay n'éinen waf waw þe wo uboñer waw guþi me n'gulob ! ²⁶ Kirista aarenat þiaŋ amundum álam mamu, mbiban nanogen ñer ni gasalol ? » ²⁷ Mbiban, nailo áþajulil walobi me uya ni o ni Bahiçer babu þe, újogul ni baa Móis bi ni baa bugagu uboñer þe.

²⁸ No gulof me ésuh yay dó ulagoraaw gujae me, Yésu nakan nan égat nan ni yo ; ²⁹ bare n'gurondopenol n'guogol : « Upilul tale ni wóli, mata tinah títigoe, maer ni tujon. » Ñer Yésu napil anogen bi enamo to ni bugo. ³⁰ No naamme n'etiñor ni bugo, naŋar ganaç gagu, nasal Aláemit, aban namusulor go agaboril. ³¹ Ñer to baenah gúčilil n'gúpegulo min gútalool, bare nallim to bújoŋoril. ³² Ñer n'guogoro : « Leti nogorolanogor ti nihi sambun sisa me ñáruu sinilola, no nalobe mee ni wola m'bulago, náþajulola þoþ Bahiçer babu ? »

Yésu o n'épurul uþotoraaw Yéusalem

(Mácie 28.16-20 ; Maruk 16.14-18 ; Saarŋ 20.19-23 ; Mukanay 1.6-8)

³³ Ñer ulagorol gaamme gúuba n'gufaen guilo to baenah gubbañ mbaa Yéusalem. No guçih me, n'gutoh bo uþotoraaw gaamme guñen ni an anur, tiñ tanur ni gupalil nihi guoh : ³⁴ « Maagen, Ataw nabban-nobbañ áni m'buron ! Simonŋ najugol ! » ³⁵ Ñer bugo may n'guilo gugitenil wabajil me m'bulago, ni may bu bugo gútalool me no namusulore me ganaç gagu bugo ni fitiñ.

³⁶ Ulagoraaw m'babanerut egiten, Yésu faŋaol nápurul to n'etuilil bugo þe, aban naagil : « Gásumay gúni ni buru þooul ! » ³⁷ Gájuhulo ni etelenor yámah ni sunonil mata n'gaþinoril ayaul gujuge. ³⁸ Bare Yésu naagil : « Wa učile n'júholi re me ? Wa učile n'jibaj sitehumor sausu ? ³⁹ Juluj guñenom ni guolom : injé om faŋaom ! Jimaenom min jujuh : ayaul nd'abaj enil ni suvul ti jujuh mee búoh inje nibajsobaj ! » ⁴⁰ O n'elob gurim gaugu, nañurenil guñenol ni guolol. ⁴¹ Nemme bi maer gúinenerut mala ésumay ni gajahali saamme ni bugo, naagil : « Jibaje þiaŋ tale waf waa fitiñ ? » ⁴² N'guŋallol jítim jaa juol jasoisow. ⁴³ Ñer naŋar jo aban natiñ jo to bújoŋoril.

⁴⁴ Mbiban naagil : « Wo nilobul me no niomen me ni buru, mala walobi me uya n'ínje ni sílebur sasu saa Móis, ni Bahiçer babu bal uboñer waw ni þoþ bal élebur yay yal Ufóñ waw, wo þe úariene ukano. » ⁴⁵ Aban nápegul uinumil min ñer gúju gujoh wo Bahiçer babu bulob me ⁴⁶ naagil : « Hiçihiç gaa búoh Kirista þan álam, bare þan ailo ni gaçet me funah fúfatten. ⁴⁷ Ban þan guvare ni gajow gola min mbi bugan bugagu gúbahen bakaneril bi eyab gaboket gal util ni súsuh sasu þe saa mof, újogum dáre Yéusalem. ⁴⁸ Buru jamat me dáuru þe, buru jijae me egiten yay. ⁴⁹ Ban ínje faŋaom þan íannul ni buru Biinum Banabe bo Þayom alob me mala bo ; bare mbi jinamo dáre n'ésuh yay bi no jijae me eyab sembe sausu saa fatiya. »

Yésu o n'ehalor n'upotoraaw abbañ mbaa fatiya

(Maruk 16.19-20 ; Mukanay 1.9-11)

⁵⁰ Þúrto, Yésu nájaenumil mbal ésuh yay yaa Betani, aban nateben guñenol fatiya min ásonienil. ⁵¹ O n'ésonien yay, natebor mbaa fatiya ahalil to. ⁵² Ñer bugo n'gúyaul to gújul n'esalol nímore, mbiban n'gubbañ mbaa Yéusalem n'ésumay yámah ró. ⁵³ Ban nánonan ubugi n'esalol ni gávi-Aláemit gagu.

SAANJ

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Saanj nahihîc ewansil yay yola bi ni guomunor gagu gal ejangaraay gaçin me ni mof mamu maa Siri ni þoþ ni mamu mo guvoge me jama Turuki.

Bajaer ewansil yauye búbuliore ni baa sasu siewansil saamme sífaji, hani balober yo mamu búbulior mee ni bala so. Tánotan ni yo egitengiten majahaliene mamu mo balober babu ni bakaner babu saa Yésu sibaj me. Funah fafu faa Paak, Yésu náþurul maroŋe ulagorol gujugol (Saanj 20 ni 21). Ñer ahiça élebur yay aamme Saanj nalob dáure aah nahihîc éleburol min mbi bugan bugagu gajugut me Yésu, bugo may gúinen ni Yésu ahumu (Saanj 20.29-31).

Ewansil yay yaa Saanj ñammeŋe elolob mala Esúif yay ti bugan gápure jolil. Min Saanj aage me "Esúif yay," ñammeŋe mala ulatoraaw bugaa Yésu namaŋe elob, fáŋum ufanil galalol me. Yésu faŋaol Asúif nam ti bugo, ban ulagorol gútiar may mo. No Saanj alobe mala Esúif yay, let ñer mala bugo þe nalobe, bare mala ánoan þe alale Yésu Kirista.

Ewansil yay yaa Saanj elobut mala gabugi Yésu ter mala épurool ni fuhay. Bare ni fíçilum yo fahuli mee egitengiten búoh, faam to me manur n'Aláemit kábiriŋ ni buju babu (Saanj 1.1-18). Yésu aamme Firim Aláemit, najoulojow ákiil aronj ni bugan bugagu. Mamu n'gúju gúni uñil bugal Aláemit. Ni buronjol babe n'ettam, Yésu najogogor liŋ tir ni Þaaya. O aamme babe ni mof. Bugan bugagu þe galiþe me Aláemit gújue gújoum n'açila Yésu min guffasol.

Firim fafu faŋar me enil yal arafuhow

1 Ni fíçilum fafu, Firim fubaje. Firim fafu ni fíni tiñ tanur n'Aláemit, ban Firim fafu Aláemit o faŋaol fom. ² Firim fafu n'Aláemit fuomene ni fíçilum fafu. ³ Ni fiçila Aláemit átulum me waf waw þe, ban bajut uce wakani fo m'balet. ⁴ Fiçila furoŋen me waf waw þe, ban buroŋ baubu bo buomme gajaŋa bi ni bugan bugagu. ⁵ Gajaŋa gaugu n'gugaŋ n'emoç yay, ban emoç yay égubut go.

⁶ Bajene an ace o Aláemit aboñulo, gajaol Saanj Batis. ⁷ Najoulo bi egiten mala gajaŋa gaugu ; o mb'açil me min bugan bugagu þe gubaj gáinen ni go. ⁸ Let açila aamme gajaŋa gagu, bare bi egiten mala go najoulo mee. ⁹ Gajaŋa gaugu go guomme gaa maagen, gafiji-gene me ánoan no guçilo me ni mof.

¹⁰ Firim fafu ufuen ni mof, ban ni fiçila mof mamu mútulumi me ; bare til mof mamu mútallout fo.

¹¹ Funonulo n'ésuh fo, bare bugan bugagu bugala fo guyabut fo. ¹² Ban gayab fo me þe, dóemme gáinen me ni fo, fisenilsen sembe sasu sal éni guñol Aláemit.

¹³ Gúni me guñol Aláemit, dóemme let gabugi gal enil ter gamaŋ gace gal arafuhow guçil dó, bare Aláemit faŋaol akanil n'gúni guñolol.

¹⁴ Firim fafu ni fuŋar enil yal arafuhow min fúkail fiçin n'etulolal, ni fimmeŋ gáji ni maagen. Ban nujugale bájalool ; bájalo babu biçila nabaj bo mala min aamme Erímbani yay yal Aláemit Þaaya.

¹⁵ Saanj Batis nalobe bugan bugagu mala an ahumu aah fatiya : « Dáru açila o nilob mee mola ioh : "An ahumu ajae mee éjoul búsolom, o ayabom gayoŋ, mata namundom áni." » ¹⁶ Ban wolal þe nuyabale bímmeŋenum babu bola ; nuyabale gáji gunap gapago. ¹⁷ Aláemit ni *Móis* násenum me gúboñ gagu ; ban gáji ni maagen, so, ni Yésu Kirista siranulo. ¹⁸ An ámusut ajuh Aláemit ; bare Erímbani yay, aamme Aláemit ban najogor ni Þaaya ti an anur, açila nakanolal min uffasalol.

Bagitener Saanj Batis mala açila ni Yésu Kirista

(Mácie 3.1-12 ; Maruk 1.2-8 ; Lík 3.15-17)

¹⁹ Funah fice, ufan *Esúif* yay n'gúboñul ufan uteŋenaaw ni þoþ bugan bugaa *fiil fafu faa Lévi/guil gagu gal Israel* kábiriŋ Yéruusalem bi eroren Saanj Batis o aamme ay. ²⁰ Alalut ébalil, nalob ŋanno ca bújoŋoril þe aah : « Let ínje iomme Kirista ahu. » ²¹ N'guogol : « Ñer aw uomme ay ? Aw uomme aboñer ahu Elí ? » Naagil : « Ilet açila. » N'guogol : « Aw uomme aboñer ahu o

Móis alobóli me mola ? » Naagil : « A-a. » ²² Ñer n'guogol : « Aw uomme ay ? Ulobóli min mbi júju jíbal bugan bugagu gaboñulóli me. Wa nújue ulobóli míya ? »

²³ Saanj naagil :

« Injé iomme an ahu o aboñer ahu Esai alob me mola. »

Injé iomme an ahu o náh'ápiib mee ni gafit gagu aah : "Jucokor Ataw bulago baçole †a !" »

²⁴ Bugan bugaubugu bugo guboñulo me, *Epárisie* bugom. ²⁵ N'gubbañ guorenol n'guogol : « Iní me ulet Kirista ahu, ulet Elí, ban þoþ ulet aboñer ahumu, wa učile ñer núh'úbatise bugan bugagu ? » ²⁶ Saanj naagil : « Injé ni mal níh'íbatise bugan bugagu. Bare baje ace n'étulul o buru jiffasut ²⁷ aam n'éjoul búsolom ; ipilout bi ejal ganew gadalaol. »

²⁸ Dáuru þe n'ésuh yay yo guvoge me Betani baj mee, yaamme ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden ; ni fal faufu Saanj náh'ábatise me bugan bugagu.

Yésu o aamme gabbarum gagu gal Aláemit

²⁹ Tihalen fo, Saanj najuh Yésu o n'éjoul mbal açila, ñer naah : « Gabbarum gagu gal Aláemit uge, gápurene me gatil gagu gaa mof. ³⁰ Mola nilob mee no nioh me : "An ahu ajae me éjoul búsolom nafañom fúf mata o amundom áni." ³¹ Ban ínje fañaom iffasenutol, bare nikeloke íbatise ni mal bi ekan ésuh yay yal Israel min guffasol. »

³² Saanj natajen aah : « Nijuge Biinum Banabe búavul n'émit ti gálab íkiil birembor ni o. ³³ No, iffasenutol, bare Aláemit aboñulom me íbatise ni mal, naagomseh : "An ahu o nujae me ejuh Biinum Banabe búavul iki birembor ni o, an ahumu ajae me ébatise ni Biinum Banabe." ³⁴ Ban ínje Saanj nijuhrójuh, yo eçil me ñer nigiten búoh açila aamme Añol Aláemit. »

Ulagora Yésu gútiar

³⁵ Tihalen fo, Saanj nabbañ áni tiñ talu tanur tatu, manur ni ulagorol gúuba. ³⁶ No najuh me Yésu áni n'égat, naah : « Gabbarum gagu gal Aláemit ugu. » ³⁷ Ulagorol gaamme gúuba n'guun gurim gaugu, ban n'gulagen Yésu. ³⁸ Ñer Yésu nábahoul najuh búoh açila guom n'elagen naagil : « Wa jilipe buru ? » N'guogol : « Rabbi (yaamme "Aligena ahu"), tay nuçine ? » ³⁹ Naagil : « Jújoul, ban þan jujuh. » N'gujow, ban may n'gujuh to naalen me ; ñer funah faufu n'gunamo to n'açila. Maageima tinah báruser, utaw batiñer uban.

⁴⁰ Ace ni gaamme gúuba gaun me gurim gagu gaa Saanj, mbiban n'gulagen Yésu, gajaol Andere, ati Simon þier. ⁴¹ Namundum ak'atoh atiol Simon naagol : « Wóli jujuge An ahu o Aláemit açob me » (yoemme *Kirista* ni gugerekay). ⁴² Aban nájaenumol bi ni Yésu. Yésu nalujol aluj naagol : « Aw uomme Simon, añol

Saanj ; þan ivogi Kefas. » (Dóemme þier ni gugerekay, yaamme "fuval".)

⁴³ Tihalen fo, Yésu najoh bi ejow mbaa mof mamu maa Gálile. N'ejaol naemor n'ace áine gajaol Filip ban naagol : « Ulagenom ! » ⁴⁴ Filip ahumu an om ala Betusaida, ésuh yay bo þoþ Andere ni þier gúpullo me.

⁴⁵ Ñer Filip nak'atoh apalol gajaol Natanael naagol : « Wóli jujuge an ahu o gulobe mee mola ni gúboñ gagu gaa Móis ni þoþ ni bahiçer bugagu uboñer, o aamme Yésu ala Nasaret, añol Susef. » ⁴⁶ Natanael naagol : « Waf þian waaro way újue úþurul Nasaret ? » Naagol : « Ujóul, ban þan ujuh. »

⁴⁷ No Yésu ajuh me Natanael min ájaeul mee, nalob mola aah : « An ala Israel ala maagen umu ; bajut ni o uce walet waa maagen. » ⁴⁸ Ñer Natanael naagol : « Bu jáorum me nuffasom ? » Yésu naagol : « Injé imundum me ijugi no nuomen me fattam *bífig* babu, balama Filip ákail avogi. » ⁴⁹ Naagol : « Afanom, aw uomme Añol Aláemit, aw uomme ávi ahu ala Israel. » ⁵⁰ Yésu naagol : « Nemme niegiseh nijugi fattam bífig babu, yo eçil me núinen n'ínje ; þan ujuh uce wafañe gájalo wauwe ! » ⁵¹ Natajen aah : « Maagen, ínje ilobul yo : þan jujuh émit yay épegulo, ban emalaka Aláemit þan nihi gujiñ n'gúavul fatiya *Añol Arafuhow*††. »

Búyabo babu babaj me n'ésuh yay yaa Kana

2 No funah fúfatten fiçih me, ni baj búyabo n'ésuh yay yaa Kana ni mof mamu maa Gálile. Jaw Yésu umuen to. ² Yésu þoþ guvogulolvoh, o ni ulagorol. ³ No gujuh me búoh bíñu yay ebaulo, jaol naagol : « Bíñuil ebae. » ⁴ Naagol : « Aare ahu, yo nuogeom bu ? Tinagom turoñe. » ⁵ Ñer jaol nábaho mbal urokaaw naagil : « Wáfowaf wo nalobul, n'jikan wo ! »

⁶ Ni baj to sibara sono futoh ni yanur, yánoyan ni eval eogi, saam to bi gaþoso *Esúif* yay ti mukanaul mulob yo me ; yánoyan ni so ebaje butum sílitar ekeme (100). ⁷ Ñer Yésu naah urokaaw : « Jimmenjen sibara sausu mal ! » N'gummenjen so iki siyato toç. ⁸ Mbiban naagil : « Maer jiiñ ró iki jisen açil me fuhow gaggan gagu. » N'gúij iki gusenol. ⁹ No afan gaggan gagu ake me eçoen mal mamu, ni kan bíñu. Najahali bay bíñu yayu eçupullo ; bare urokaaw gáijulo me mal mamu bugo guf-fase. Ñer navoh ayaba ahu ¹⁰ min aagol : « An níh'íni mee numundum úþuren bíñu yay yásu me usen si-jaorai, mb'uçigal búsol ésuh yay basitorer, núþunnul yásu me reto. Aw til nubañ yáamumma bi maer búsol ! »

¹¹ Bigitenum baubu bo Yésu akan mee baubu Kana ni mof mamu maa Gálile, bo buomme bigitenum bitiar baunderuti ni wawu þe wo nakan me ; mamu nagitene bájalool, ban ulagorol n'gufañ éinen ni o.

† Juluj Esai 40.3

†† Juluj may Fíçilum 28.12

¹² Púrto, Yésu natos bi n'ésuh yay yo guvoge me Kaþerinaum, ačila, jaol, gutiol ni ulagorol. N'gurobo bo gunah guman.

Yésu o n'eham unnomenaaw ni gávi-Aláemit gagu
(Mácie 21.12-13 ; Maruk 11.15-17 ; Lik 19.45-46)

¹³ No gaggan gagu gal Esúif yay go guvoge me Paak gulof me, Yésu najow bi Yérusalem. ¹⁴ No naçih me, natoñ unnomena síbe, ubbarum ni sitalab, ni þoþ utita síralam gunamo ró ni *gávi-Aláemit* gagu n'gúni n'ekan burokil. ¹⁵ Ñer nañar gulaor alaw alaw ábahen fusoh, aban nahamil þe gúþur tíyan gávi gagu, manur n'ubbarum waw ni síbe sasu ; narikul muçag utitaaw abet, síralamil ni sivisor, ¹⁶ aban naah unnomena sitalab bugagu : « Júpuren waf wauwu dáre ! Jambi jíbahen yan Payom yan yaa funnomen ! » ¹⁷ Ñer ulagorol n'guosen gurim gauge gaa Bahiçer babu : « Aláemit, gamañ gagu go nimañ me yanþi þan gumugom †c. »

¹⁸ Ñer Esúif yay n'guogol : « Waf waunderuti way nújue ukan bi egitenóli búoh nubaje sembe sasu sal ekan me ? » ¹⁹ Naagil : « Jufum gávi gauge, ban tale gunah gúfaji þan ibbañ iilen go. » ²⁰ Ñer Esúif yay n'guoh : « Símit úvi gúuba ni futoh ni yanur (46) gávi gauge guteþi, ñer aw nuoge þan uilen go ni gunah gúfaji ? » ²¹ Kan gávi gagu go Yésu alobe mee mala go, dóemme enil yay yola. ²² Yo eçil me, no nailo me ni gaçet me, ulagorol n'guosen búoh nalobene gurim gaugu, ban ñer n'gúinen ni Bahiçer babu ni þoþ gurim gagu go naloben me.

Yésu naffase waamme m'biinum arafuhow

²³ Gammeñe n'gúinen ni Yésu no gujuh me waf waw þe waunderuti me wo nakane bo me Yérusalem ni gaggan gagu gaa Paak. ²⁴ Bare nemme bugo þooil Yésu naffasil joon, afiumutil. ²⁵ Asoholaut min gulobol mala an, mata ačila fañaol naffase waamme m'biinum arafuhow.

Galolobor Yésu ni Nikodem

3 Bajene ni gayoñ *Epárisie* yay afan *Esúif* yay ace, gajaol Nikodem. ² Nájuol ni fuh ak'atoh Yésu naagol : « Afanom, wóli jiffase búoh Aláemit aboñuli bi egitenóli gaffas, mata an áfuh ájuut akan ti aw waf wauwu waunderuti mee Aláemit m'balet búsolol. » ³ Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : An abbañut me abugi ††, mát'áju ajuh Jávi Aláemit. » ⁴ Nikodem naagol : « An bu nájue abugi áutten o báfanumer ? Þan þian abbañ anogen ni far jaol min abugi ? » ⁵ Yésu naagol : « Maagen, ínje ilobi yo : An abuguti me ni mal, abuguti me ni Biinum Banabe, mát'áju anogen ni Jávi Aláemit. » ⁶ Wabugi me ni arafuhow, wo enil ; bare wabugi me ni

Biinum Banabe, wo biinum bom. ⁷ Jamb'ujahali min iogi me : Jiaro jibbañ jubugi. ⁸ Erús yay bánoban bo ébahen me, neteh ebbañen. Þan uun bateger yo, bare mat'uffas bay épureul ni bay eom n'ejow. Mamu níh'íni mee may ni ánoan abugi ni Biinum Banabe. »

⁹ Ñer Nikodem naagol : « Urú bu júe kano ? » ¹⁰ Yésu naagol : « Aw aamme aligena ámah dáure Israel, uffasut dáuru ? » ¹¹ Maagen, ínje ilobi yo : Wóli julobeullob wo jiffas me, jigiteulgiten þoþ wo jujuk me, bare buru jilet n'eyab gurimóli. ¹² Jíinenut me ínje baloberul mala waf waw waa babe n'ettam, bu jújue jíinen ínje baloberul ñer mala waa fatiya ? ¹³ An ámusut ajiñ bi fatiya émit, bare baje an aavulo ró, aamme ínje *Añol Arafuhow*.

¹⁴ Ti Móis añar me enuhunjañ yay yaa mañ ahoh n'eam ailen bújoñor ésuh yay baubu ni gafit gagu ††, mo may *Añol Arafuhow* ajai me ehoh n'eam atebeni mee, ¹⁵ min mbi ánoan áinen me ni o abaj buronj bábaerit. ¹⁶ Aláemit namamañ bugan bugagu náar iki ájiil Añolol Erimbani yay, min mbi ánoan áinen me ni o jamb'ábbur bándor, bare abaj buronj babu bábaerit me. ¹⁷ Maagen, let bi etaliñ mof mamu Aláemit aboñulo mee Añolol, bare til bi eþagen mo. ¹⁸ An áinen me ni o, mat'ataliñi. Bare an áinenut me ni o, bataliñol bubae, mata o áinenut n'Añol Aláemit Erimbani yay. ¹⁹ Bataliñ babu, bo buomme ube : gajaña gagu guçiloçih ni mof, bare bugan bugagu emoç yay gufañe n'gumañe, mata bakaneril buarat. ²⁰ Maagen, ánoan akane maarat, gajaña nalale bujuh ; mat'amañ go elof jambi bakanerol buran. ²¹ Bare til an ahu aamme ni maagen, o nah'alofgolof, mamu þan jugi ñanno ca búoh Aláemit áçibbenol ni bakanerol. »

Saañ Batis o n'ebbañ alob mala Yésu

²² Púrto, Yésu ni ulagorol n'gujow bi ni mof mamu maa Yúde ; nanamo bo ni bugo ró, náh'ábatise bugan bugagu. ²³ Saañ Batis, o náni babu n'ésuh yay yo guvoge me Aion, yalof me yayu yo guvoge me Salim, náh'ábatise bo may, mata mal mimmernbommen. Bugan bugagu nihi gújoul gutogol bo min ábatiseil. ²⁴ Ni tinañ tautu, Saañ m'bajogeruti þan áruri ni fipeh.

²⁵ Ni baj síceñor tutor ulagora Saañ ni apalil Asúif ace mala mukanañ mamu bi eþos enil ti bulagoil burorene yo me. ²⁶ N'gujow iki gutoh Saañ min guogol : « Afanóli, nuosene áine ahu aamen me n'aw ñagagu fal fafu faa Suruden, áine ahu o nulob me mola ? Yoo, o may umu n'gábatise bugan, ban ésuh yay þe ubugi n'etey mbal ačila. » ²⁷ Saañ naagil : « An ájuut abaj waf Aláemit m'basenutol wo. » ²⁸ Buru fañaol jimata no nioh me : "Injé ilet Kirista ahu, bare Aláemit naboñulomboñ iyabulol gayoñ." ²⁹ Açil me áyava ahu, o aamme ayaba

† Juluj Ufóñ 69.10 †† 3.3 An abbañut me abugi : Ni gugerekay, firim faufe fújue may fujogi ti nihi fuoh me AN ABUGULATI ME FATIYA.

‡ Dóemme : an o arafuhow abuge, o þan aroñ buronj bajae ebañ ; an abugi me ni Biinum Banabe, ačila þan ároñum ni bo bándor. †† Juluj Uþin 21.9

ahu ; ban abuge ayaba ahu o nah'ailo me alofol, nah'ababaj ésumay yámah o baunerol. Esúmay yauyu eomme n'ínje, ban maer uyu to n'gáirira yo. ³⁰ Aíne ahumu naate afañ najamoe, ínje niote ifañ níkasuloe. »

An ahu ápullo me n'émit

³¹ « An ahu ápullo me fatiya nafafañ bugan bugagu þe. Ahu ápullo me n'ettam, ettam yay eçilol, ban nah'alolob mala buron be. An ahu ápullo me n'émit nafafañ bugan bugagu þe, ³² þan nah'agiten wo najuh me ni wo naun me, bare an mat'ayab gurimol. ³³ Bare an ayab go me þan agiten mamu búoh Aláemit maagen nalobe. ³⁴ An ahu o Aláemit aboñ me, gurim Aláemit nah'alob, mata Aláemit nammenenolmenjen Biinum Banabe. ³⁵ Þaaya namamañ Añolol, ban naha-hat waf waw þe ni guñenol. ³⁶ An áinen me n'Añolol þan abaj buron bábaerit ; an alat me éinen n'Añolol, mat'abaj buron baubu, bare til bitiña-fiiñ Aláemit bujae eya ni o. »

Yésu ni aare ahu abugi me Samari

4 *Eþárisie* yay guune búoh Yésu nabajebaj ulagora iki fañ Saan Batis, ban nábatiseeibatise. ² (Ban ni maagen mamu, let Yésu fañaol náh'ábatise, bare til ulagorol.) ³ No Yésu aun me dáuru, náþur mof mamu maa Yúde ajow mbaa Gálile. ⁴ Ban balama açih bo Gálile, naate amundum asat mof mamu mo guvoge me Samari.

⁵ Najow ak'açih ñer n'ésuh yay yo guvoge me Siçar, dó Samari, lof galah gagu go Sakob asen me ápuro! Susef. ⁶ Eháþa yay yaa Sakob dó yom. Yésu nemme bú-jaor babu bukanolkan nayoh, nak'anamo galam éhþa yay. Maageima ñer tufunah. ⁷⁻⁸ Tinah tautu, ulagorol bakaer n'ésuh yay funnom mitiñay.

Ñer ni baj anaare ace ala Samari ákail gáij. Yésu naagol : « Ujíom mal irem. » ⁹ Aare ahu naagol : « Bu aw aamme Asúif újue urorenom marem, ínje an ala Samari ? » (Nalob mee mata Esúif yay gubajut garobo gánogan ni bugaa Samari.) ¹⁰ Yésu naagol : « Uffasen me gáji Aláemit, ni þoþ an ahu aagei me újiol mal arem, aw þan úcinenol bi marem, ban þan aseneni mal maa buron. »

¹¹ Naagol : « Alínom, uogenut wáfowaf waa gáij, ban éhþa yay ésikisiki. Ñer bay þan úñarul mal maumu maa buron ? ¹² Nufafañ þiañ þayóli afañ Sakob, asenóli me éhþa yaue, ban açila fañaol, guñolol ni sukoreol gurem dó ? » ¹³ Yésu naagol : « Anóan areme mal maumu, marem þan mubbañ mujogol ; ¹⁴ bare an ajae me erem mal mamu mo ínje ijae me esenol, mati marem múmus mubbañ mujogol : mal mamu mo nijaol me esen þan múbaho n'açila ébula mal dó buron bábaerit bujae éþurul. »

¹⁵ Ñer aare ahu naagol : « Alínom, usenom mal maumu, tima marem jambi mubbañ mujogom, mamu mat'ibbañ íkail tale gáij. » ¹⁶ Naagol : « Ujow, úk'úvogul áini, uban núbbañul bi tale. » ¹⁷ Aare ahu naagol : « Ibajut ánaine. » Ñer Yésu naagol : « Nulobe jon min uoh me ubajut ánaine : ¹⁸ wáine gono futoh nubajene, ban áine ahu o jurobo me maer alet áini. Maagen nulobe. »

¹⁹ Ñer aare ahu naagol : « Alínom, nijuge búoh aw aboñer nom. ²⁰ Sipayóli gufan ni firijañ faufe gumigelete Aláemit ; bare buru Esúif yay juoge tiñ talu to Aláemit aat me amigeleti, utu Yéusalem. » ²¹ Yésu naagol : « Uínen firimom : tinah talu utu n'éjoul, no mati níme ter ni firijañ faufe, ter Yéusalem jiaje emigelet Þaaya Aláemit. ²² Buru bugaa Samari jimigeletemigelet Aláemit m'baffasutol ; bare wóli Es-úif yay jimigeleteolmigelet ban jiffasol, mata aþagena ahu ni Esúif yay nápullo. ²³ Bare tinah talu utu n'éjoul, ban to tuomme ute to nuomal maa ni to, no umigeletaaw bugaa maagen gujae me emigelet Þaaya ni garamben dó gaa Biinumol ni þoþ ni maagen : umigeleta ti bugaubugi Þaaya aliþe mee. ²⁴ Aláemit Biinum nam, ban gamigeleteol me guote gumigeletol ni garamben dó gaa Biinumol ni þoþ ni maagen. » ²⁵ Aare ahu naagol : « Niffase búoh An ahu o Aláemit açob me, o guvoge me *Kirista*, þan ájoul. No najae me éjoul, þan áþajuloli dáuru þe. » ²⁶ Yésu naagol : « Inje iomme açila, ínje alobe maa n'aw. »

²⁷ No ñer ulagora Yésu n'guçigul, ban n'gulahali min aamme n'galolobor n'anaare. Bare ánoan ni bugo akañenut arorenol wa nañese n'aare ahu, ter wa uçile náni n'elob ni o. ²⁸ Aare ahu ñer nahato jifinol min ajow bi n'ésuh yay ak'aah bugala yo : ²⁹ « Jújoul þaa jujugom áine ahume alobom maa wo nikan me þe ! Let þiañ açila aamme Kirista ahu ? » ³⁰ Ñer n'gúþurul n'ésuh yay gújoul bi etoh Yésu to naamme.

³¹ Ni tinah tautu, ulagora Yésu n'gulaol guogol : « Afanóli, utiñ. » ³² Bare o naagil : « Nibaje bi fitiñ mitiñ mo buru jiffasut. » ³³ Ñer ulagorol nihi guogoro : « Babaj þiañ ace añallol waf waa fitiñ ? » ³⁴ Naagil : « Mitiñ mamu múmbam mo muomme ekan wo aboñulom me amañ me, ni efaben mamu burokol bo nahat me ni gañen gúmbam. ³⁵ Leti nihi juoh : "Tale gueñ gubbagir min epit eçigul" ? Bare ínje niegul : Juluj joon ulah waw ; emano yay eale, enah epit bare ! ³⁶ An ahu aamme n'epit galagol nafaene ayab bacamol, ban þoþ umu n'eomen bahager bi ni buron bábaerit, mamu aaña ahu ni aþila ahu þan gúsumaet ni manur. ³⁷ Firim faufe faa maagen fom : Ahu þan aañ, ahuo napit. ³⁸ Niboñul-boñ epit ni galah dó jurokut ; guce gurok ró, mbiban buru n'jitiñ ejenil. »

³⁹ Bugaa Samari gammeñe gaçin dó me n'ésuh yauyu n'gúinen ni Yésu mala firim fo aare ahu alobe aah : « Nalobom wo nikan me þe. » ⁴⁰ Yo eçil me no

bugaa Samari gujoulo me bi to ni Yésu, n'gulaol anamo to ni bugo ; min ñer akan to gunah gúuba.
⁴¹ Gáinen me n'gufañ ñer n'gummeje mala wo ačila fañaol Yésu alobe me, ⁴² ban nihi guoh aare ahu : « Maer ñer let bagitener babu bíya bare biçileóli n'jinen, bare mala min wóli fañaóli juuttenol me. Jiffase búoh maagen mamu ačila aamme aþagena ahu ala mof. »

Yésu o n'esen gahoy añol aroka ávi

(Mácie 8.5-13 ; Lík 7.1-10)

⁴³ No gunah gagu gaamme gúuba gúgat me, Yésu nápur to ajow mbaa mof mamu maa Gálile. ⁴⁴ O fañaol nagitengiten gaa búoh aboñer ndi gúkanumol ni mof mamu dó nabugi me. ⁴⁵ No naçih me Gálile, bugala ró n'gualenol wári mata bugo may ni gaggan gagu gaa Paak bo Yéusalem gukaene, ban gujujuh wo nakan bo me þe.

⁴⁶ Ñer Yésu nabbañ bi n'ésuh yay yo guvoge me Kana dó ni mof mamu maa Gálile, bo námus me ábahen mal bíñu. Ni baj bo an ámah aroke bi n'ávi ahu ápullo n'ésuh yay yaa Kaþerinaum o ápurol ásote. ⁴⁷ No naun me búoh Yésu nápullo Yúde bi Gálile, najow ak'atogol nalaol aboket ajow ak'asen gahoy ápurol ásomut me butum eçet. ⁴⁸ Yésu naagol : « Buru til, jujugut me waf wajureruti, mati júmus jinen ? » ⁴⁹ Aíne ahu naagol : « Afanom, újoul balama añolom açet. » ⁵⁰ Ñer Yésu naagol : « Ujow, añoli þan aroñ. » Aíne ahu náinen firim Yésu min ñer akay. ⁵¹ O n'ebbañ yay, naemor ni urokaol n'guogol añolol nahoe. ⁵² Narorenil tinah tay añolol áhoyum mee ; n'guogol : « Figen, tinah bajuer étigo, no bújusa babu búþure ni o. » ⁵³ Ñer áine ahu nátallo búoh tinah tautu fañ Yésu aagol me ápurol narondoñ. Ban náinen ni o, ačila ni bugaa yañol þooil.

⁵⁴ Waf wauwu wo uomme ñer bigitenum Yésu búuten bo nakan me búsol ebbañulol Yúde bi Gálile.

Yésu o n'esen gahoy an abofoe

5 Þúrto, Esúif yay n'gubaj gaggan. Ñer Yésu nakay mbaa Yéusalem. ² Ban bajen dó Yéusalem busun babaje mal bo gurihinjañ gono futoh gaa surujen gúgole. Ni gúhiboriay nihi guvoh bo Betesuda, dóemme "yañ yay yaa ñarum enil." Busun baubu bulolof gánonum ésuh yay go guvoge me "gánonum gagu gal ubbarum waw". ³ Fattam gurihinjañ gaugu, baj dó úsota gammeje gafilo ró : gápipim, gahakaj, gabofobofo. [Bugan bugabugi þe n'gúnien n'enah mal mamu min mugoror, ⁴ ti þi me nihi baj amalaka Aláemit áavul dó ni busun babu min agoren mo ; ban an ahu ajae me emundum aalo ró mal mamu bagoreneri muban, an ahumu þan ahoy, hani nah'abaj gay gásomut.] [†]

⁵ Bajen to ni bugan bugabugi ace áine ásote kábirin símít ávi ni gaat ni sífaji (38). ⁶ Yésu najugol to nafilo

[†] Ni bahiçer bammeje bítiar, firim faufe filero.

mee, ban nemme naffase búoh áine ahumu naþioe nár tiñ tautu, naagol : « Numañe uhoy ? » ⁷ Asóta ahu naagol : « Atiom, ibajut an ajae me mb'abenom ni mal mamu mo n'egoror ; ban ínje fañaom ijow me, balama içih, ace namundom aalo ró. » ⁸ Ñer Yésu naagol : « Uilo nuñar gapegi min ujow ! » ⁹ To baenah, abofoa ahu nahoy ; nanjar gapegol, ban nanamo ejow.

Ban funah faufu funah fom faa fíiyay Esúif yay. ¹⁰ Ñer ufan Esúif yay n'guoh áine ahu ahoy me : « Jama fíiyay, uotut uteb me gapegi ! » ¹¹ Naagil : « An ahu akanom me nihoy naagomseh iteb gapegom min ijow. »

¹² N'guogol : « An ay aagi me uteb gapegi min ujow ? »

¹³ Bare áine ahu ahoy me affasut ay, ban Yésu o bal-limer ni fítiman fafu faamen to me.

¹⁴ Þúrto, Yésu natoh áine ahumu ni gávi-Aláemit gagu naagol : « Maer aw umu min uhoe. Jamb'ubbañ me ubaj gatil gace, let mo, waf þan ubaji ufañ wauwu wabajeni me. » ¹⁵ Þúrto, áine ahu najow ak'aah Esúif yay Yésu asenol mee gahoy gaugu.

¹⁶ Ñer Esúif yay n'gúlagenul Yésu mata funah faa fíiyay nakan mee waf wauwu. ¹⁷ Bare Yésu naagil : « Nánonan Þayom umu m'burok ; yo eçil me ínje may níni m'burok. » ¹⁸ Gurim gaugu n'guçil Esúif yay n'gufañ n'guliþe jamugol : let mala gákanumutol fíiyay fafu barego, bare þoþ mala min aah me Aláemit aamme Þayol fañaol, yaamme búoh o n'Aláemit gurere.

Sembe sasu so Aláemit asen me Añolol

¹⁹ Yésu nanjar firim fafu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : Añil ahu ájuut ailo fuhoool nevonol nakan waf ; wo najuh me Þaaya akan, wo þoþ nakane. Ban wáfowaf wo Þaaya akane, Añil ahu may wo nakane. ²⁰ Maagen mamu Þaaya namamañ Añolol, ban nah'agitenolgiten wáfowaf wo nakane. Þan agitenol waf wafañe mul gá-jalo wauwe ; þan jijahali. ²¹ Maagen mamu, ti Þaaya nah'ailen me gaçet me gubbañ gúni m'buroñ, mo may Añil ahu akane me ánoan o súmól me naron. ²² Ban þoþ Þaaya fañaol nd'ataliñ bugan ; bataliñ babu þe ubu ni guñen Añolol, ²³ mamu bugan bugagu þe þan gúkanumol ti gúkanum me Þaaya. An ákanumut me Añil ahu, ákanumut þoþ Þaaya aboñulol me. »

²⁴ « Maagen, ínje ilobul yo : an autten me firimom ban náinen ni An ahu aboñulom me, nabaje buronj bábaerit, ban mat'ataliñi : o náþure aban n'eçet alo ni buronj. ²⁵ Maagen, ínje ilobul yo : tinah talu þan tiçigul, ban to tuomme taute to nuomal maa ni to, no gaçet me gujae me eun gavoh Añol Aláemit ; ban gajae go me éttun, þan guronj. ²⁶ Ti Þaaya asene me buronj, mo may náji me Añolol min nah'asen buronj. ²⁷ Ban nasenolsen þoþ sembe sasu sal etaliñ bugan bugagu, mata o aamme Añol Arafuhow. ²⁸ Jambi jijahali, tinah talu utu n'éçigul no bugan bugagu þe gaamme ni guyah gujae me eun gavogol. ²⁹ Bugagu gakan me

maaro ðan gúþurul dó ni eilo yay yal eyab buron bábaerit ; bugagu gakan me maarat ðan guiyul dó eilo yaa batalij. ³⁰ Injé fuhoom nevonom íjuut ikan wáfowaf : ti niun me ni Paaya, mo ðan italiñ ; ban bataliñerom bučoçol, mata nd'iliþ ekan wo ínje iman me, bare til wo aboñulom me aman me. »

Yésu o n'elob mala bagitener babu balob me buya n'açila

³¹ « Iní me ínje bareom ban ilob múmbam, an mát'áinenom. ³² Baje ace aam n'elob múmbam ; ban niffase búoh wo nalobe me aya n'ínje, maagen mom. ³³ Buru juboñe bugan iki gutoh Saan Batis, ban nagitengiten maagen mamu. ³⁴ Isoholaut bagitener bal arafuhow bayae n'ínje ; nilolob mala Saan Batis min júju jiyab gaph. ³⁵ Saan Batis nánini ti ejaña yo gusaene min mb'ejañen, ban buru jimaman ðan jísangor jatiito ni gajaña gagu gala yo.

³⁶ Bare ínje nibaje waf wagitene múmbam wafañe Saan bi egiten ay nem. Waf wauwu wo uomme burok babu bo Paaya asenom me bi ekan. Burok baubu bigitenegiten múmbam gaa búoh Paaya aboñulom.

³⁷ Ban açila Paaya fañaol aboñulom me nagitengiten múmbam. Júmusut juun firimol ter jujuh buulol, ³⁸ ban jikanut gurimol n'uinumul, mata jíinenut ni an ahu o naboñulo me. ³⁹ Jílingenelingen Bahiçer babu joon mata n'gaphinorul ðan jutoh ró buron babu bábaerit me ; ban Bahiçer baubu bulob me múmbam. ⁴⁰ Bare til buru jimanut éjoul mbal ínje bi eyab buron babu baa maagen.

⁴¹ Iliþut gasal gajoumulo ni bugan. ⁴² Þiþima, niffasul jon : jibajut gamañ gánogan gal Aláemit. ⁴³ Nijoulo ni gajow gaa Payom, ban jilelom n'eyab ; mbi ace ájoul ni gajow gaa fuhoool, o til jiyabe me ! ⁴⁴ Jilipeliþ nánonan esalenor, bare jilipérit eyab gasal gagu gáþureul me ni Aláemit o bare ; bu ñer jújue jíinenom ?

⁴⁵ Bare jambi jipinor gaa búoh ðan ivogul batalij bújoñor Payom ; *Móis* o mb'avogul me batalij, açila o jiban me gafiumul ni o. ⁴⁶ Maagen mamu, ínien me jíinene ni Móis, ðan jíinene ðoþ n'ínje, mata nahiçe múmbam. ⁴⁷ Bare nemme jíinenut ni wo nahiç me, bu ñer jújue jíinen gurimom ? »

Yésu o n'esen bugan súuli futoh gutiñ

(Mácie 14.13-21 ; Maruk 6.30-44 ; Lik 9.10-17)

6 Þúrto, Yésu nátiþ alo ñagagu *fal fafu fáþurut me / fal fáþurut* faa Gálile (fo guvoge me may faa Tiberiad). ² Fítiman fámah ni fulagenol, mata fujujuh min asene me úsotaaw gahoy. ³ Ñer Yésu najiñ n'erijan aban nanamo ró, o ni ulagorol. ⁴ Ban gaggan gagu gal Esúif yay go guvoge me *Paak* gulofulo. ⁵ Ñer Yésu náarul gúçilol najuh búoh fítiman fámah ufu n'éjoul mbal açila. Naah Fílip : « Bay þian nujaale énnomul un-

aç bi esen bugan bugabugi þe gutiñ ? » ⁶ Nalob mee gurim gaugu bi ejuh Fílip. (Açila fañaol naffase bae bu najae me ekan.) ⁷ Fílip naagol : « Hani nubajenale síralam símmen bu †, mati sipilo ennom unaç iki ánoan ni bugo abaj dó jipirih. » ⁸ Ñer ace n'ulagoraaw gajaol Andere, ati Simon Þier, naah Yésu : ⁹ « Baje tale áþur ace abaje unaç wono futoh ni muol múuba ; bare wa sutoge ebat yauyu þe ? »

¹⁰ Bare Yésu naah : « Jikanil n'gunamo bugo þe. » Tiñ tautu tibajene efos yammenje. Ñer n'gurobo. Ni gaam to me, wáineaw guþiloe butum bugan súuli futoh (5 000). ¹¹ Ñer Yésu nañar unaç waw, nasalen Aláemit, aban nagabor wo ganamo to me ; nakan manur mamu ni suol sasu, iki þilo min gumañ me. ¹² No bugo þooil gutiñ me iki gupoñ, naah ulagorol : « Juomen mipirih mamu mañaño me, jambi wáfowaf úbburi. » ¹³ Ñer n'guomen mipirih mamu mañaño me mal unaç waw waamme futoh, iki gummenjen utegel wono guñen n'úuba (12).

¹⁴ No bugan bugagu gujuh me waf wauwu wajure-ruti mee wo Yésu akan me, n'guoh : « Maagen áine ahumu aamme aboñer ahu aat me ájoul ni mof ! »

¹⁵ Ñer Yésu, nemme naffase búoh guþinore ékail gujogol gúvien, nabbañ añaño abbañ bi n'erijan yay o nevonol.

Yésu o n'ehah fatiya mal mamu min ajow

(Mácie 14.22-33 ; Maruk 6.45-52)

¹⁶ No tinah tiseor me, ulagora Yésu n'gужow bi galam fal fafu. ¹⁷ N'gújuþo ni busana min gútiþ bi Kaþerin-aum yaamme ñagagu fal fafu. Toker emoç yay baçigerul, ban Yésu m'bajaerulat atogil bo. ¹⁸ Ni baj fúrus faliñe fiyul, ban fal fafu ni fiteh. ¹⁹ No guven me butum simetar súuli futoh ni yanur (6 000), n'gunanden Yésu nájaeul me ni mal mamu áni n'éloful busana babu ; ñer gáholi n'gunonil. ²⁰ Bare Yésu naagil : « Jambí júholi ! Injé om ! » ²¹ Ñer n'gumañen éjuþol dó ni busana babu, bare m'bufaen buya to gujae me.

Fítiman fafu fo n'eñes Yésu

²² Tihalen fo, fítiman fafu fo guhatulo bo me ni fu-osen búoh busana banur buomen to, ban Yésu ajingut ró manur n'ulagorol, bare bugo bareil gukae. ²³ Ni baj usana uce wáþullo n'ésuh yay yo guvoge me Tiberiad uçigul tiñ talu to Yésu asalenen me Aláemit aban nasen bugan bugagu unaç waw gutiñ. ²⁴ No bugaa fítiman fafu gútallo me búoh hani Yésu, hani ulagorol gulelen to, bugo fañail n'gújuþo n'usana wauwu min gukay mbaa Kaþerinaum filipol.

† síralam símmen bu : Ni gugerekay guoge SIDENARI SONO SIKEME SÚUBA. Edenari yoemme síralam sasu solil saa no ; yanur epíloe ecam an aroke funah fanur. Sono sikeme súuba sipíloe bacam an aroke gueñ futoh ni gubbagir.

Yésu o aamme ganaç gagu gasene me buronj

²⁵ Ñer bugan bugagu n'guke gutoh Yésu ñagagu fal fafu, ban n'guogol : « Afanóli, nay nujoulo mbaa babe ? » ²⁶ Naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : min jinjeseom mee, let mata jujojoh wo ugitemum waw wo nikane me ulob me, bare mala min jitiñ me unaç waw iki jiyajen. ²⁷ Jambi jurok mala mitiñay mamu majae me ehajen, bare mala mamu maþioe me, masene me buronj bábaerit. Mitiñay maumu *Añol Arafuhow* þan asenul mo. N'açila Aláemit Þaaya akiç me fúffasum fafu fola. » ²⁸ N'guogol : « Wa juote jikan bi erok burok babu bo Aláemit amanj me ? » ²⁹ Naagil : « Burok Aláemit bannageul me, bo buomme jíinen ni an ahu o naboñulo me. » ³⁰ N'guogol : « Waf way wajureruti nujae ñer ekanóli jujuh min jíineni ? Wa nujae ekan ? » ³¹ Sipayóli gufan gutiñe *mana* yay baubu ni gafit gagu, ti Bahiçer babu bulob yo me buoh : "Nasenil gutiñ ganaç gagu gaavulo me n'émit †." » ³² Ñer Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : sipayolal gutitiñ ganaç gagu gaavulo me n'émit ; ganaç gaugu let *Móis* asenil go, bare Þayom fañaol. Ban Þayom aamul n'esen maer ganaç gagu gaa maagen gaavulo me n'émit. ³³ Jiffas búoh ganaç Aláemit go guomme gagu gaavulo me n'émit, ban nihi gusen mof mamu buronj. »

³⁴ N'guogol : « Afanóli, usenóli nánonan ganaç gaugu. » ³⁵ Yésu naagil : « Injé iomme ganaç gagu gaa buronj. An ájoul me mbal ínje mát'ámus acaret, an áinen me n'ínje marem mati múmus mujogol. ³⁶ Bare nilobul yo : jujukom, ban jilet n'éinen n'ínje. ³⁷ Anóan ni bugo Þayom asenom me þan ájoul mbal ínje, ban an ajoulo mbal ínje mat'ímus ibelenol tíyar. ³⁸ Iavulat n'émit bi ekan wo ínje imanj me, bare wo aboñulom me amanj me. ³⁹ Ban aboñulom me úre namañe : jambi ace ni bugo nasenom me allim ni guñenom, bare til iilenil bugo þe ni gaçet me funah fúsola. ⁴⁰ Maagen Þayom dáure namañe : ánoan ajae me ejuh Añolol ban náinen ni o abaj buronj bábaerit ; ban þan iilenol funah fúsola. »

⁴¹ Ñer Esúif yay n'gunamo émununor mola mala min aah me açila aamme ganaç gagu gaavulo me n'émit. ⁴² Nihi guoh : « Ahumu leti Yésu, áþur Susef ? Nuffasale þayol ni jaol. Bu ñer nájue aah n'émit naavulo ? » ⁴³ Yésu naagil : « Jambi júmununor. ⁴⁴ An ájuut ájoul mbal ínje íni Þayom aboñulom me añagulatol, ban an ti ahumu þan iilenol ni gaçet me funah fúsola. ⁴⁵ Uboñer waw guhiçe guoh : "Aláemit þan aligen bugan bugagu þe ††." Anóan autten me Þaaya ban nayab baligenerol, þan ájoul mbal ínje. ⁴⁶ Let yo eomme ter baje ace ajuge Þaaya ; an ahu bare áþullo me n'Aláemit Þaaya, o ajugol.

⁴⁷ Maagen, ínje ilobul yo : An áinen me n'ínje nabaje buronj bábaerit. ⁴⁸ Injé iomme ganaç gagu gaa buronj. ⁴⁹ Sipayul gufan gutiñe *mana* yay baubu ni gafit gagu, bare mánoman guçele. ⁵⁰ Bare ganaç gagu gaavulo me n'émit, uge. An atiñ go me, mat'açet. ⁵¹ Injé iomme ganaç gagu garonj me gaavulo me n'émit. An atiñ go me, þan aronj bi nánonan. Ganaç gaugu go guomme enilom yo nijae me esen bi buronj mof mamu. »

⁵² Ñer Esúif yay n'gunamo síceñor ni sembe n'guoh : « Aíne ahumu bu nájue asenolal enilol utiñal ? » ⁵³ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : jitiñut me enil yay yal *Añol Arafuhow*, ban þoþ jiremut me físimol, buronj babu mati bíni ni buru. ⁵⁴ An atiñ me enilom ban narem físimom, þan abaj buronj bábaerit, ban þan iilenol ni gaçet me funah fúsola. ⁵⁵ Jiffas búoh enilom mitiñay mom maa maagen, ban þoþ físimom miremay mom maa maagen. ⁵⁶ An atiñ me enilom ban narem físimom, þan áni n'ínje, ban ínje þoþ þan íni ni o. ⁵⁷ Ti Þaaya aronj me aboñulom me, ban n'açila níronj me, mo may ánoan ajae me etiñom ajae me eronj n'ínje. ⁵⁸ Ganaç gagu gaavulo me n'émit, uge. Gunogorut ni gagu go sipayul gufan gutiñ me : bugo guçele, bare an atiñ me ganaç gauge, þan aronj bi nánonan. »

⁵⁹ Gurim gaugu Yésu alob mee no naamen me n'eligen bugan bugagu ni *yanj yay yaa galaw/yanj yaa galaw* baubu Kaþerinaum.

Gurim Yésu n'gúnjarul búfaculor ni bugan bugagu

⁶⁰ Gammeñe ni galagene me Yésu no guunol me alob gurim gaugu, n'guoh : « Tale ñer nágatene ! Ay ájue aruhen gurim ti gaugu ? » ⁶¹ Nemme Yésu naffase búoh mala gurim gaugu gúmununore mee, naagil : « Elob yaue etinenultinen ni guiñ ? » ⁶² Ñer þianj jujuh me *Añol Arafuhow* o n'ejinj mbaa fatiya dó naamen me bítiñar, bu þan nogor ? ⁶³ Biinum Aláemit bo nihi bisen buronj ; arafuhow fumumol ájuut akan wáfowaf. Gurim gaugu go nilobul mee, ni Biinum baubu gujournulo, ban gusenese buronj. ⁶⁴ Bare baje ni buru guce gáinenut n'ínje. »

(Maagen, kábirin m'buju babu Yésu naffasene bugay gúinenut me ni þoþ ay ajae me ebenol ni guñen ulatorol.) ⁶⁵ Natajen aah : « Yo eçil me niegul an ájuut ájoul bi n'ínje Þaaya m'bájiutol yo. »

⁶⁶ No þúrto me, gammeñe ni galagene me Yésu n'gubbañ búsol ban n'guhat ejaor ni o. ⁶⁷ Ñer naah to ulagorol gaamme guñen ni gúuba : « Buru may mati þoþ jikay ti gupalul ? » ⁶⁸ Simonj Þier naagol : « Ataw, mbal ay jijae me ejow ? Aw ubaj me gurim gagu gasene me buronj babu bábaerit me. ⁶⁹ Wóli jíinene, ban jiffase búoh aw uomme An ahu Anab me o Aláemit aboñulo me. » ⁷⁰ Yésu naagil : « Leti buru þe jaamme guñen ni gúuba ínje içobul ? Bare ace ni buru eseytane nam ! » ⁷¹ Mala Yudas nalobe mee, añol

† *Juluj Gapagen 16.4, 15 ; Ufóñ 78.24* †† *Juluj Esai 54.13*

Simon Isikariot ; mánoman nánie ace ni ulagorol gaamme guñen ni gúuba, bare o ajaol me ebet ni guñen ulatorol.

Gáinenut gagu gaa guti Yésu

7 Púrto, Yésu nanamo ejow mof mamu maa Gálile poomo. Amanut eke ni mof mamu maa Yúde, ma-ta Esúif yay gulipeollip bo jamuh. ² Nemme gaggan Es-úif yay gaa *gúggut* / *fúggut* gagu guçiloçih, ³ gutiol n'guogol : « Uþúr babe ujow mbaa Yúde, tima ulagorai may bugaa bo n'gujuk wo nukane me. ⁴ An umarj me guffasi mat'ukopen buroki. Iní me nukane waf ti wauwu, ukan min éshuh yay þe gujugi. » ⁵ Maagen mamu gutiol fañail gúinenut ni o.

⁶ Yésu naagil : « Tinagom tiçigerulat ; bare buru, nánonan no jimañe, jújue jujow. ⁷ Esúh yay gújuut gu-jogul ni guiñ ; guiñil ínje þan gutiñ mala min igiten me búoh bakaneril buarat. ⁸ Jujow mbaa gaggan gagu ; ín-je þan mat'ike bo mata tinagom tiçigerulat. » ⁹ No nalobil me gurim gaugu aban, nanamo bo Gálile.

Yésu o ni gaggan gagu gaa *gúggut* / *fúggut* gagu

¹⁰ No gutiol gukay me ñer mbaa gaggan gagu, Yésu may nabbuy mbaa bo an m'baffasut. ¹¹ Ufan Esúif yay n'gunamo elipol ni gaggan gagu ni'guoh : « Umelo ? » ¹² Bajene gammeñe ni fítiman fafu ni'gúmumunor mola. Bugagu nihi guoh : « Aíne ahumu an om aaro. » Bare bugaguil ni'guoh : « A-a, o til ebut bugan naam ni yo. » ¹³ Bare an akañenut alob mola ávasul, gáholi mala ufan Esúif yay.

¹⁴ No gaggan gagu gure me n'etut, Yésu najow bi ni *gávi-Aláemit* gagu, aban nanamo ró gavare. ¹⁵ Ñer bugan bugagu n'gulahali ni'guoh : « Bu jáorume açila naffas waf wauwu þe o m'baligenut wo ? »

¹⁶ Yésu naagil : « Waf waw wo niligene me bugan bugagu let n'ínje ujoumulo, bare n'Aláemit aboñulom me. ¹⁷ An ailo me gailo gal ekan wo Aláemit amarj me, þan affas ter wo nilobe me n'Aláemit ujoumulo, ter ni gajow gúmbam fañaom nilobe. ¹⁸ An alobe ni gajow gola fañaol, o gasal nalipe, bare ahu aliþ me gasal bi ni An ahu aboñulol me, nah'alolob maagen, ban wo nakane me þe uçoçol. ¹⁹ Leti *Móis* nasenulsen gúboñ gagu ? Ban ánoan ni buru alet n'ekan wo gúboñ gagu gulob me. Wa uçile n'jilip jamugom ? » ²⁰ N'guogol : « Aw eseytane eom n'aw. Ay aliþe jamugi ? »

²¹ Yésu naagil : « Waf wanur pat nikan mee, ban buru ubugu jajahali mee ! ²² *Móis* nasenulsen gúboñ gagu gal éru guñolul *búhut* (joon joon let mata búoh açila aju bo, bare ni sipayol gufan bujoumulo). Buru ñer nihi júruur áþur búhut hani funah faa *fíiyay*. ²³ Iní me jújue júruur áþur búhut funah faa *fíiyay* buru m'batilut ni gúboñ *Móis*, wa uçile n'jujogom ni guiñ mala an o nisene gahoy enilol þooyo funah faa *fíiyay* ? ²⁴ Jambi ni-

hi juluj ni buul min jitaliñ, bare nihi jitaliñ bataliñ baçole. »

Ter Yésu o aamme Kirista ahu, ter let açila ?

²⁵ Ni baj guce ni bugaa Yérusalem guoh : « Dáru let áine ahu o gulipe me jamuh ? ²⁶ Ume hum alobe maa bújoñor éshuh yay þe, ban ánoan alobutol uce ! Min þi-an ufan waw gujojoh maagen mamu búoh açila aamme Kirista ahu ? ²⁷ Ume hum nuffasale bay náþullo ; bare Kirista ahu, no najae me éjoul, an mat'affas bay náþullo. » ²⁸ Ñer Yésu, o ni gavare gagu dó ni gávi-Aláemit gagu, naah fatiya : « Juoge jiffasom, ban jiffase þoþ bay níþullo ? Hani ! Iogul maa : ijaoroulat fuhoom ; Aláemit aboñulom me o aamme an ala maagen, ban buru jiffasutol. ²⁹ Injé niffasol, mata n'açila níþullo, ban o aboñulom. »

³⁰ Ñer n'gulip bi ejogol, bare an arembenutol gañen mata þan tinagol tiçigerulat. ³¹ Gammeñe ni fítiman fafu ni'gúinen ni o, ban ni'guoh : « Kirista ahu no najae me éjoul, þan þian akan waf wajureruti iki fañ wo ume akane me ? »

³² *Eþárisie* yay ni'guun wo fítiman fafu fúmumunore me mola. Ñer ufan utenjenaaw ni *Eþárisie* yay n'guboñ guce ni upoyaaw bugaa gávi-Aláemit gagu gukaol fu-joh. ³³ Yésu naah : « Injé þan umu to maa ni buru, bare mati þio, þan ibbañ bi ni An ahu aboñulom me. ³⁴ Pan jilipom, bare mati jujukom ; ban to nijae me éni, mati júju jújoul bi to. » ³⁵ Ñer bugan bugagu ni'guogoro : « Mbaa þian bay najae ejow bo wolal mat'újual me uto-gaol bo ? Pan þian ajow atoh bo Esúif yay gavisor me babu ni sasu súshuh min avare bo bugan bugagu ? ³⁶ Naagolal þan ulipaol bare mati ujugaol, nabbañ aagolal to najae me éni, mat'újual ujaal bi to. Wa namañe elob ni gurim gaugu ? »

Mal mamu masene me buronj

³⁷ Funah fúsola faa gaggan gagu, faamme fáamum-ma, Yésu nailo nalob fatiya aah : « An marem mujogol me, ájoul bi n'ínje min arem. ³⁸ An áinen me n'ínje, þan áni ébula yo mal yo þan misen buronj, ti Bahiçer babu bulob yo me †. » ³⁹ (Yésu nalob mee, mala Biinum Banabe nalobe mee, bo bugagu gáinen me ni o gujae me eyab. Nemme þan Aláemit agitenerut gasal Yésu, asenerut Biinum Banabe.)

Gáinenut gagu gal ufan Esúif yay

⁴⁰ Guce ni fítiman fafu, no guun me gurim gaugu, ni'guoh : « Maagen áine ahumu aamme aboñer ahu o *Móis* alob me mola. » ⁴¹ Bugaguil ni'guoh : « Ahumu aamme *Kirista* ahu. » Guce mul ni'guoh : « Kirista ahu añumut éþurul Gálile. ⁴² Leti Bahiçer babu buoge Kirista ahu ni gabulaken gagu gaa *David* þan áþurul,

† Juluj Esai 58.11

n'ésuh yay yaa Betuleem dó David abuh me ? »⁴³ Ñer búfaculor m'bubaj ni fítiman fafu mola.⁴⁴ Guce ni bugo n'gumanj bi ejogol, bare an arembenutol gañen.

⁴⁵ Ñer upoyaaw n'gubbañ bi ni ufan utenjenaaw ni *Epárisie* yay gaboñenil me. Ubuge n'guogil : « Wa učile jujolatol ? »⁴⁶ N'guogil : « Músut baj arafuhow alob ti áine ahumu nah'alob me. »⁴⁷ *Epárisie* yay n'guogil : « Buru may julolo ni gabut gagu gola ?⁴⁸ Baje pñar ace n'ufan waw ter n'*Epárisie* yay áinene ni o ?⁴⁹ Bugan bugagu galageneol me, bugo guffasut gúboñ gagu gaa Móis ; dáuru bugan gatabitab ! »

⁵⁰ Ñer Nikodem, aamme may *Apárisie* ti bugo, ámus me abbuy ak'atoh Yésu, naagil : ⁵¹ « Gúboñolal gusesen pñar min utaliñ an aw m'baunerutol ? »⁵² N'guogol : « Níinene pñar may aw an om ala Gálile ! Ulíngen Bahiçer babu : pñar ujuh búoh aboñer ánoan ámusut ápurul Gálile. » [⁵³ Mbiban, ánoan ni bugo naot mbaa wañol. †

Yésu ni aare ahu o gumin me n'gafilo

8 Yésu najow bi ni firijañ fafu fal *uoliv/buoliv* waw.² Bare tihalen fo ni bujom mej, nabbañ bi ni gávi-Aláemit gagu, ban ésuh yay pñe n'gújoul mbal ačila. Nanamo nániil n'gavare.

³ Ñer úpajula gúboñ Aláemit ni *Epárisie* n'gúnjarul anaare ace o guminde n'gafilo. N'gubañol bújoñor ésuh yay pñe,⁴ guban n'guoh Yésu : « Afanóli, aare ahume jiminde n'gafilo. ⁵ Ban *Móis* ni gúboñ gagu gola naagolal mb'utegal waare ti ahumu sival iki guçet. Ñer aw bu nuñinor to ? »

⁶ N'gulob mee mata eralol gabbut gumañe, min mbi gúju gubelol ni bataliñ. Yésu násilen aban nañar fisigol nah'ahiç to n'ettam yay. ⁷ Min guroñ me n'erorenol yay, náallo, aban naagil : « An ni buru ámusut me atil, ačila amundum aralol eval étiar. »⁸ Aban nabbañ ásilen min áni n'ehiç to n'ettam yay. ⁹ No guun me gurim gaugu, n'gukay anur-anur, újogum n'ufamma, iki ñaño to Yésu bare ni aare ahu, aronjen to me naiye bújoñorol. ¹⁰ Yésu náallo naagol : « Aare ahu, ubugelo ? Bajut an ategi ? »¹¹ Naagol : « Afanom, an ategutom. » Ñer Yésu naagol : « Injé may mat'itegi. Ujow, ban jamb'ubbañ util. »]

Yésu o aamme gajaña gagu gaa mof

¹² Yésu nabbañ aah fítiman fafu : « Injé iomme gajaña gagu gaa mof. An alagenom me, mat'ajow n'emoç, bare til pñar ayab gajaña gagu gaa buroñ. »¹³ *Epárisie* yay n'guogol : « Dáuru baloberi nevoní. Bajut waf wagiten dó búoh maagen nulobe. »¹⁴ Naagil : « Hani baloberom bom nevonom, baa maagen bom, mata injé bare iffase bay nípullo ni bay nijae, bare buru jiffasut to wáfowaf. ¹⁵ Buru jitaliñetaliñ ti arafuhow

† Ni bahiçer bammeñe bítiar, gurim gauge gúlero.

ataliñe me ; ínje italiñut ánoan. ¹⁶ Mb'íni me nitaliñe, bataliñerom baa maagen bom, mata ilet nevonom : Payom aboñulom me umu n'ínje. ¹⁷ Ni gúboñ gagu golul hiçihiç gaa búoh, ni bataliñ, bugan gúuba gugiten me bagitener banur, bagitener baubu baa maagen bom. ¹⁸ Injé nigitengiten múmbam, ban Paaya aboñulom me o pñar nagitengiten múmbam. »¹⁹ Ñer n'guogol : « Pñar umelo ? » Naagil : « Jiffasutom, ban jiffasut pñar Payom. Iníen me jiffasom, pñar pñar jiffasom Payom. »

²⁰ Gurim gaugu Yésu alob mee no naamen me ni gavare ni gávi-Aláemit gagu, tiñ talu to nihi bañi me wañali me bi éji Aláemit. An ajogutol, mata tinagol pñar tiçigerut.

Yésu o n'elob mala ebbañol mbaa Paaya

²¹ Yésu natajen aagil : « Pñar ikay ; pñar jilipom, bare pñar jiçet ni gatilul ró. Jújuut jújoul bi bo ínje ijae me. »

²² Esúif yay n'guoh : « Ban pñar amugoro, nemme o umu aah mee újuutal ujaal bi bo ačila ajae me ? »

²³ Ñer Yésu naagil : « Buru bugan jom bugaa babe n'ettam, ínje fatiya nípullo. Buru bugan jom bugaa mof me, ínje ilet an ala mof maume. ²⁴ Yo eçil me niegul pñar jiçet n'utilul ró. Iní me mati jíinen búoh ínje om ††, pñar jiçet ti maagen n'utilul ró. »²⁵ N'guogol : « Aw uomme ay ? » Yésu naagil : « An ahu hum o nilobul me mola ni mútut. ²⁶ Nibaje bi elobul ni etaliñul waf wammenje. Ban igiten mof mamu wo niunulo me ni An ahu aboñulom me. Ačila maagen bare nah'alob. »

²⁷ N'guun mee gujogut búoh mala Aláemit Paaya nalobeil mee. ²⁸ Ñer Yésu naagil : « No jijae me eteben *Añoñ Arafuhow*, no ñer pñar jiffas me ínje om, no pñar jijae me effas búoh wo nikane me let ni gañinor gúmbam nikane wo : wo Paaya agitenom me, wo bare nih'ilob. ²⁹ An ahu aboñulom me umu n'ínje ; ahalutom nevonom, mata ínje nikanekan nánonan wásumol me. »³⁰ Min alobe mee gurim gaugu, gammeñe n'gúinen ni o.

Yésu o n'elob mala fimigelet ni gañah

³¹ Ñer Yésu naah *Esúif* yay gaage me n'ačila gúinene : « Iní me jútuge liñ firim fafu fúmbam, maagen buru ulagorom jom. ³² Mamu pñar jiffas maagen mamu, ban mo pñar miçilul n'jipah ni fujoh fánofan. »³³ N'guogol : « Wóli gabulaken gal Aburaham jom, ban júmusut jíni ni fimigelet fal ánoan ; ñer ni bu nuogóli mee pñar jipah ni fujoh ? »³⁴ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ánoan o nah'atil, ačila amigel om ala gatil. ³⁵ Ban amigel let bi nánonan nah'anamo ni yañ afanol, bare añil abugi ró, o, dó pñar anamo bi nánonan. ³⁶ Yo eçil

†† ínje om : *Esúif* yay guffafas búoh Yésu naage tale o narere n'Aláemit, mata Aláemit, no nalob me ni Móis, mamu navogoroee aah : « Injé iomme áni me. » (*Juluñ Gañagen* 3.14).

me, íni me Añol Aláemit naþagenul ni fujoh, þan jīþah ti maagen.

³⁷ Niffase bae búoh buru gabulaken gal Aburaham. Bare ínje jilīpe jamuh, dó þe mata gurimom gunonutul. ³⁸ Injé wo nijugulo me ni Þayom nih'ilob ; bare buru wo juun me ni þayul, wo nihi jikan. » ³⁹ N'guogol : « Wóli þayóli o aamme Aburaham. » Naagil : « Jínien me guñol Aburaham, þan jikanen ti nah'akanen me.

⁴⁰ Bare buru til ínje jilīpe jamuh, ínje alobeul me maagen mamu mo niun me n'Aláemit. Ban waf ti wauwu, Aburaham má'támusen akan wo. ⁴¹ Buru til, wo þayul akane me, wo nihi jikan. » N'guogol : « Wóli jilet suñofah ! Þaaya anur pat jibaje, aamme Aláemit. »

⁴² Bare Yésu naagil : « Iníen me Aláemit þayul, þan jimañenom, mata ínje n'açila níþullo, ban o atege níjoul. Ijaoroulat fuhood, bare o aboñulom. ⁴³ Wa uçile jilet n'ejoh baloberom ? Dó þe mala min jújuut me eutten firim fafu fúmbam ! ⁴⁴ Buru þayul o aamme Seytane, ban jimañe nihi jikan wo açila amañ me. Ni mútut o amuga-bugan nam. Amúsut áni ni maagen, mata maagen mánoman milet ni o. Jibij jaju jo nabije me, ainut nah'abij jo, ganogorol gom ! Abija nam ák'áni þaaya ala jibij jánojan. ⁴⁵ Ban ínje nemme maagen nih'ilobul, jíinenutom. ⁴⁶ Ay ni buru ájue agiten ni bakoñol dó gatil go ínje ikane ? Nilobeul me maagen, buru jilelom n'éinen, wa uçile ? ⁴⁷ An o Aláemit açile nah'auteuwutten baloberol. Buru jilet bo n'eutten, mata açilutul. »

Balama Aburaham, Yésu o min ánie

⁴⁸ Esúif yay n'guoh Yésu : « Let þiañ bakoñóli min juoh me aw an áþullo Samari, ban eseytane eom n'aw ? » ⁴⁹ Naagil : « Eseytane elet n'ínje, bare til Þayom níkanume, ban buru jimañut ékanumom. ⁵⁰ Injé ilīþut gasal gúmbam. Baje ace alīþeom go, ban an ahumu nah'atalitaliñ. ⁵¹ Maagen, ínje ilobul yo : an áttun me gurimom, má'támus açet. »

⁵² Esúif yay n'guogol : « Maer ñer jiffas me búoh eseytane eom n'aw. Aburaham naçele, uboñer waw þe may mo, aw ñer nuoge an áttun me gurimi má'támus açet ? ⁵³ Aw þiañ nufafañ þayóli afan Aburaham açet me ? Uboñer waw may guçele. Aw ñer an bu numañe ejo-goro ? » ⁵⁴ Naagil : « Isalenoro me ínje fañaom, mati ní bo gasal. Bare Þayom umuom n'esalen, açila o buru juoge me açila aamme Aláemilul, ⁵⁵ ban jiffasutol. Injé niffasol. Iníen me niege iffatol, þan ínien abija ti buru. Niffasolfas, ban níkanukanum gurimol. ⁵⁶ Þayul afan Aburaham nah'apinor me mala ejuh funah éjoul yay yúmbam, ésumay nejogol iki nah'atelen. Najuh fo, ban násumaete mala fo. » ⁵⁷ Ñer Esúif yay n'guogol : « Aw abajerut me þan símit úvi gúba ni guñen (50), nuoge aw nujuge Aburaham ? » ⁵⁸ Yésu naagil : « Maagen, ínje ilobul yo : Balama Aburaham abugi, ínje min ínie. »

⁵⁹ No guun me gurim gaugu, n'gumukul sival bi etegol. Bare Yésu nakop aban náþur ni gávi-Aláemit gagu.

Yésu o n'esen gahoy an abugi mápime

9 No Yésu aamme n'égat, najuh ace áine abugi mápime. ² Ulagorol n'guogol : « Afanóli, ay atile yaçil me min áine ahumu abugi mápime : açila ter ubugaol ? » ³ Naagil : « Let ter açila atile ter ubugaol ; bípim babu bola bubabaj mala min burok Aláemit búju bujugi ni o. ⁴ No þan roñ me n'enanno, nuotale ukanal burok babu bal an ahu aboñulom me. Emoç uyu n'éjoul no an má'táju me arok. ⁵ No þan niroñe babe ni mof, ínje gajaña gagu gala mo nem. »

⁶ No nalob me gurim gaugu aban, namas n'éttam aban naþoroj gumasol iki kan élluh, mbiban nañar él-luh yayu alos gúçil ápima ahu, aban naagol : ⁷ « Ujow uk'upos buuli ni garem gagu gaa Síloam. » (Síloam dóemme "aboñer".) Ñer ápima ahu najow bi bo açih naþos buulol, ban no nabbanno me, najuh.

⁸ Uçindorol ni bugagu bugo nihi gujugenol me o ni gúcin n'guoh : « Dáuru leti áine ahu o nah'anamo me min ácin ? » ⁹ Guce n'guoh : « Açila. » Bugagu n'guoh : « A-a, let açila ; anogorol om. » Açila fañaol naagil : « Injé om ti maagen. » ¹⁰ Ñer n'guogol : « Bu jáorum me nuh'ujuh maer ? » ¹¹ Naagil : « Áine ahu o guvoge me Yésu akane élluh aban nalosom yo ni gúçil naagom ijow ik'ipos buulom ni garem gagu gaa Síloam. No nijow me bi bo ik'ipos bo, nijuh. » ¹² N'guogol : « Áine ahumu umelo ? » Naagil : « Iffasut bay nam. »

Epárisie yay bugo n'eroren áine ahu ápimen me

¹³ Ñer n'gújaenum áine ahu ápimen me bi ni *Epárisie* yay. ¹⁴ Ban funah faufu, no Yésu akan mee élluh yay min ásotenol gúçil, funah faa *fiiyay* fom. ¹⁵ *Epárisie* yay may n'gurorenol bu jáorum me najuh. Naagil : « Ellúh nañare alosom n'gúçil, nik'ipos buulom, nijuh. »

¹⁶ Guce n'*Epárisie* yay n'guoh : « Áine ahumu áþullat n'Aláemit, mata ákanumut fiiyay. » Bugaguil n'guoh : « Bu atila ájue akan waf wajureruti ti wauwu ? » ¹⁷ Ñer búfaculor m'bubaj ni bugo. N'gubbañ guoh áine ahu ápimen me : « Aw bu nuþinore n'áine ahumu ásoteni mee ? » Naagil : « Aboñer nam. »

¹⁸ Bare ufan Esúif yay gumañut gúinen gaa búoh áine ahumu náþimenpim ban maer najugejuh. Yo eçil me n'gúvogul ubugaol bi erorenil ¹⁹ n'guogil : « Maagen mamu dáuru añolul o juoh me mápime nabugi ? Ñer bu jáorum me maer najuh ? » ²⁰ Ubuga áine ahu n'guogil : « Wo jiffas me, uwe : dáure añolóli, ban mápime nabugi. ²¹ Bare bu jáorum me najuh, yo, jiffasut yo, ban þop jiffasut ay akanol najuh. Juroren açila fañaol, anafan nakane bi éju ábalul. » ²² N'gulob mee mala gáholi ufan Esúif yay. Maagen mamu ubuge gujamojamor bi eham ni *yañ yay yaa galaw/yañ yaa*

galaw ánoan ajae me eoh Yésu aamme Kirista ahu. ²³Yauyu ečil me min ubuga áine ahu guogil anafan nakane guorenol.

²⁴Ñer *Eþárisie* yay n'guvoh áine ahu ápimen me gúutten min guogol : « Ulob maagen bújonor Aláemit ! Wóli jiffase búoh áine ahumu atila. » ²⁵Naagil : « Iffasut ter atila nam. Bare waf wanur niffase : nípimenpim, bare maer nijuge ñanno ca. » ²⁶N'guogol : « Wa nakani ? Bu nápegule gúçili ? » ²⁷Naagil : « Nilobenul yo iban, bare juuttenutom. Wa uçile n'jimañ eun yo jitañen ? Buru þoþ, jimamañ þiañ éni ulagorol ? » ²⁸N'gujelol guoh : « Aw uomme alagora an ahumu, bare wóli ulagora bugaa *Móis* jom. ²⁹Wóli jiffase búoh Aláemit nalolob ni *Móis* ; bare ahumu, jiffasut bay nápullo. » ³⁰Ñer áine ahu ápimen me naagil : « Dáuru dijahaliom me min jiffasut mee bay nápullo, ban nápegulom gúçilom. ³¹Nuffasale búoh Aláemit nd'áttun galaw utillaaw ; bare an ahu ákanumeol me ban nah'akan wo namañ me, o náh'áttun me. ³²Uunerutal bi jama guoh ace nápegule gúçil an abugi mápime. ³³An ahumu ajoumenulat me n'Aláemit, mát'ájuen to wáfowaf. » ³⁴N'guogol : « Aw áuulo me ni gatili ró, aw nújue ugitenóli uce ? » Guban n'gugogol gúþuren tíyañ.

Bugay gubaje bípim babu bafañ me gájalo ?

³⁵Yésu no naun me búoh gujojoh áine ahu gúþuren tíyañ, nájoual ak'atogol to naagol : « Aw núinene n'*Añol Arafuhow* ? » ³⁶Naagol : « Afanom, ugitenom ay aamme, min íju íinen ni o. » ³⁷Yésu naagol : « O nuluje maa, an ahu alobe maa n'aw, açila om. » ³⁸Naagol : « Ataw, níinene. » Ban naya gújul bújonor Yésu min amigeletol.

³⁹Mbiban Yésu naah : « Nijoulojow ni mof tima bataliñ m'bubaj, min mbi gápim me gujuh ñanno ca, ban gajuge me, bugo n'gúpim. »

⁴⁰Bajene *Eþárisie* guman gaamen to ni o. No guun me gurim gaugu, n'guogol : « Wóli þiañ jípipim may ? »

⁴¹Naagil : « Jínien me úpima, mati jibajen util. Bare buru nemme juoge jujuh ñanno ca, þan jíni to me bugan bugal util. »

Yésu o aamme akoña ahu ala maagen

10 Yésu nabbañ aah : « Maagen, ínje ilobul yo : Baj me busoen ubbarum, min an anonut ni gánonum bo, min til ajiñ galam bo gace alo ró, an ahumu áku, arama waf bugan. ²Bare an ahu anogen me ni gánonum gagu gala bo, o aamme akoña ubbarum waw. ³Apoya gánonum gagu þan ápegulol, ban ubbarum waw þan uffas firimol. Þan avoh ubbarumol ujow wo, aban náþuren wo tíyañ. ⁴Aþúnnul wo me aban, þan ayab wo gayoñ min ulagenol, mata uffase firimol. ⁵Ubbarum wauwu mat'úmus ulagen ajaora ; þan til uteyol ráli, mata uffasut firim ajaora. »

⁶Yésu búnogor baubu nalobil mee, bare gujogut wa namañe elobil. ⁷Yo ečil me natajen aagil : « Maagen, ínje ilobul yo : ínje iomme gánonum gagu gal ubbarum waw. ⁸Bugagu þe gajoulo me balama ínje úku bugom, urama waf bugan, ban ubbarum waw út-tunutil. ⁹Injé iomme gánonum gagu. An anogen me n'ínje, þan aþah ; þan nah'anogen náþurul, ban þan abaj tiñ taa gafen. ¹⁰Akú gákuet, jamuh ni gahajen náh'ákail bare. Injé nijoulojow min mbi bugan bugagu gubaj buron, ban mbi gupoñ dó ni buron baubu.

¹¹Injé iomme akoña ahu ala maagen. Akoña ala maagen nah'asesen buronol bi mala ubbarum waw. ¹²Bare an ápullo babu akoñe min mbi gucamol, alet akoña ahu açil me ubbarum waw, añanden me ejobabaha yo n'éjoual, þan ajunden ubbarum waw min atey akay, ban ejobabaha yay þan enogen wo min evis wo. ¹³Þan akan mo mata açila an om ápullo babu, ban butumol bilebo n'ubbarum waw.

¹⁴Injé iomme akoña ahu ala maagen. Niffase ubbarumom, ban ubbarumom uffasom ¹⁵ti Þaaya affasom me, ban ínje þoþ niffasol. Buronom ban isen bo bi mala ubbarumom. ¹⁶Nibaje þoþ ubbarum uce walet ni busoen baube ; uçila niote may íomenul wo. Þan núh'úttun firimom, ban þan baj ñer ekore yanur ni akoña anur. ¹⁷Þaaya namañommañ, mala min iomme n'éjow bi esen buronom. Búsol þan mb'ibbañ iyab bo. ¹⁸An alet bo n'eram n'ínje, bare ínje fañaom iom bo n'esen ; nibaje sembe sasu sal esen bo, ban nibaje may sal éyabul bo. Þayom dáuru naboñulom mee ekan. »

¹⁹Ñer búfaculor m'bubbañ bubaj n'etut Esuíf yay mala gurim gaugu. ²⁰Gammerje ni bugo nihi guoh : « Eseytane eom ni o ; natetey ni fuhow, wa uçile n'jiniol n'eutten ? » ²¹Bugaguil n'guoh : « Gurim gaugu let gal an o eseytane enone. Eseytane éjue þiañ ekan bugan gápim min gujuh ? »

Gáinenut Esuíf yay búoh Yésu Añol Aláemit nam

²²Tinah tautu tinah taa gúvagen, ban bugan bugagu n'gúni n'etiñ gaggan gagu go ni'guosen me gápegul gagu gaa *gávi-Aláemit* bo Yérusalem. ²³Yésu nah'ajow aya babu najow aya babu ni bañ babu baa surujen sasu sateþi me bo guvoge me "bañ Salomon" dó ni gávi-Aláemit gagu. ²⁴Ñer Esuíf yay n'gúgolol guban n'guogol : « Bi nay nujae ehalóli n'jini mamu n'emoç ? Iní me aw uomme Kirista ahu, ufaçóli yo ñanno ca. » ²⁵Naagil : « Nilobenul yo iban, bare jíinenutom. Wo nikane me ni gajow gaa Þayom ugitegiten ínje ay nem. ²⁶Bare jíinenut mata jilet ró n'ubbarumom. ²⁷Ubbarumom nuh'uuttewutten firimom ; niffas wo, ban wo nuh'ulagenomlagen. ²⁸Nisen wo buron babu bábaerit me ; mat'úmus ullim, ban an mat'aram wo ni guñenom. ²⁹Þayom asenom wo me nafafañ waf waw

pe, ban ánoan ájuut aram waf uce ni guñen Payom.

³⁰ Injé ni Payom, an anur jom. »

³¹ No guun me gurim gaugu, n'gubbañ gumukul sival bi eteh so Yésu ak'açet. ³² Ñer náfaro aagil : « Nikakan bújororul waf wammenje waaro wápullo ni Paaya.

Mala way ni wo jimañje mee etegom sival ? » ³³ N'guogol : « Let mala waf uce waaro wo nukane jimañje mee etegi sival, bare mala gújel go nujele Aláemit : aw

aamme arafuhow numañ ujogoro Aláemit. » ³⁴ Naagil : « Leti hiçhiç ni gúboñ gagu golul búoh Aláemit naage :

« Uláemit jom ? » ³⁵ Nuffasale búoh wo Bahiçer babu bulob me újuut úpurnni. Ban Aláemit navoge bugan bugagu bugo firimol fulob me molil "úlaemit". ³⁶ Ban

ínje Paaya naçobomçob aban naboñulom babe ni mof. Bu ñer jújue juoh nijejel Aláemit ínje baager ínje Añol Aláemit ? ³⁷ Iní me ikanut waf waw waa Payom, jambi

jíinenom. ³⁸ Bare íni me wo nikane, hani ínje jíinenu-tom, jíinen n'uçila, mamu n'júju jiffas ñanur bándor búoh Paaya umu n'ínje, ban may ínje umu ni Paaya. »

³⁹ Ñer n'gubbañ gulip ejogol, bare naçagil ni guñen.

⁴⁰ Púrto, Yésu nabbañ asat bi ñagagu fal fafu fo guvoge me Suruden ak'anamo tiñ talu to Saan amunden me náh'abatise. ⁴¹ Bugan gammenje n'gújoul mbal açila, ban nihi guoh : « Bajut waf uce wajureruti wo Saan akane ; bare wo nalob me pe aya n'áine ahume, maa-gen dom. » ⁴² Ban ñer gammenje n'gúinen ni Yésu.

Eçet yay yaa Lasar

11 ¹⁻² Funah fice, ni baj ace áine gajaol Lasar ásomut. Lasar ahumu Betani nabuge, o ni gúlinol Mari ni Maruta. (Mari o aamme aare ahu ámus me áyu míçir matinçoe ni guot Ataw Yésu, aban nañar walol náti go †.) ³ Batiay babu gaamme gúuba n'guboñ an ak'aah Yésu : « Ataw, abugei násomusomut. » ⁴ No Yésu aun me gahonjen gaugu, naah : « Gásomut Lasar guñumutol eçil naçet ; ugu to bi egiten gasal gagu gal Añol Aláemit, mamu bájalo Aláemit pan bujugi. » ⁵ Ban Yésu namamañ fañ Maruta, Mari ni Lasar.

⁶ Hani min Yésu aun mee búoh Lasar násomusomut, nanamo gunah gúuba atajen tiñ talu to naamme.

⁷ Púrto naah ulagorol : « Ubbañal bi Yúde. » ⁸ N'guogol : « Afanóli, piout no bugaa Yúde gumañene etegi bo sival uk'uçet, ban mul ubbañ bi bo ? » ⁹ Naagil : « Leti etufunaha ebaje sílar sono guñen ni súuba ? An ajow me tufunah, mát'álañulor waf, mata najujuk gajaña gagu gaa mof maume ; ¹⁰ bare an ajow me ni fuh, pan alañulor, mata gajaña gulet ni o. »

¹¹ No nalob me gurim gaugu aban, naagil : « Abugeolal Lasar umu n'gámori ; bare ban ijow ik'íliol. »

¹² Ulagoraaw n'guogol : « Ataw, íni me gámori naam ni go, pan ahoy. » ¹³ Ban Yésu mala eçet Lasar nalob mee ; bare bugo n'gañinoril nalob mee mata Lasar

nayaboyabor. ¹⁴ Ñer Yésu nalobil ávasul aah : « Lasar naçele. ¹⁵ Ban nísumaete mala min ilelen to me, mamu wajaee me ebaj pan ukan min jíinen n'ínje. Ujaal uto-gaol bo. » ¹⁶ Ñer Toma, o guvoge me may "Máuba", naah gupalol ulagora : « Wolal may ujaal bi bo, min mb'uçelal manur ni o ! »

Yésu asene me buron babu

¹⁷ No Yésu açih me, naun gaa búoh Lasar nafogi baje ñer gunah gubbagir. ¹⁸ Ban Betani éraliut ni Yérusalem, butum simetar súuli sífaji (3 000). ¹⁹ Esúif gammenje gujoulojow gúkail eloden Maruta ni Mari mala eçet álinil. ²⁰ No Maruta aun me búoh Yésu nalo-fulo, najow ban guemor ; bare Mari, o, nanamo ró ni yan yay. ²¹ No Maruta aemor me ni Yésu, naagol : « Ataw, únien to me, álinom mat'açelen. ²² Ban hani maer yaue niffase búoh wáfowaf wo núcine, Aláemit pan aseni wo. » ²³ Yésu naagol : « Alíni pan ailo ni gaçet me. » ²⁴ Naagol : « Niffase búoh pan ailo funah fúsola ni gailo gagu gaa gaçet me. »

²⁵ Yésu naagol : « Injé iilene me gaçet me, ínje iomme buron babu. An áinen me n'ínje, hani naçele, pan aron.

²⁶ Ban ánoan aronje, mbiban náinen n'ínje, mát'ámus açet. Núinene dáuru ? » ²⁷ Naagol : « Ey, Ataw, níinene búoh aw uomme Kirista ahu, Añol Aláemit, aat me ájoul ni mof. »

²⁸ No Maruta alob me gurim gaugu aban, nakay açih navoh atiol Mari min abbuen aagol : « Ataw umu dáre, aw narorene. » ²⁹ No Mari aun me gurim gaugu, nailo ni majase ajow mbaa Yésu. ³⁰ (Toker Yésu m'banonerulat n'ésuh yay, bare o báronjerul tiñ talu to Maruta aemor me ni o.) ³¹ Esúif yay gaamen dó me ni yan yay manur ni Mari bi elodenol n'gujugol ailo ni majase aban nápur ; ñer n'gulagenol, mata n'gañinoril ban ajow bi ni fuyah fafu ake bo ukon.

³² No Mari açih me to Yésu aamme ak'ajugol, nalo to n'guolol aban naagol : « Ataw, ínien me tale nuomene, álinom mat'açelen. » ³³ No Yésu ajuh me Mari akon, ban poç Esúif yay galagenulol me ubugi n'ukon may, ni mujogol náar iki biinumol búguo. ³⁴ Naagil : « Tay ju-fogol ? » N'guogol : « Ataw, újoul ban pan ujuh. » ³⁵ Yésu gúçilol n'gutey mufu. ³⁶ Ñer n'guoh : « Aña juluj min amañol me re me ! » ³⁷ Guce ni bugo n'guoh : « Açila akan me ápima najuh, ájuenut may akan Lasar jamb'açet ? »

³⁸ Ñer biinum Yésu m'bubbañ búguo o n'elof fuyah fafu. Fuyah fafu kakan gaun go gúbakene fuval gutoj gánonum go. ³⁹ Ñer Yésu naah : « Júpuren fuval fafu. »

Maruta, álin açet me, naagol : « Ataw, jama funagol fubarigen, umu auçete mee. » ⁴⁰ Bare Yésu naagol : « Let niegiseh íni núinene pan ujuh bájalo Aláemit ? »

⁴¹ Ñer n'gúpuren fuval fafu. Yésu náarul gúçilol fatiya naah : « Payom, ínje umu n'esaleni mala min úttunom

† Juluj Ufóñ 82.6 † Juluj Saan 12.3

me. ⁴² Injé fanjaom niffase búoh nánonan núh'út-tunomtun ; ujuh me nilob maa, mala fítiman bugan bugagu gailo maa tale, tima n'gúinen búoh maagen aw uboñulom. » ⁴³ No nalob me gurim gaugu aban, naah fatiya : « Lasar, úpurul dáuru ! » ⁴⁴ Ñer áine ahu ačelen me nápurul, guolol ni guñenol min gubboñeni útar, gábil n'gufut buulol. Yésu naagil : « Jijalol, mbiban n'jihalol najow. »

Egum firim yay bi emuh Yésu

(Mácie 26.1-5 ; Maruk 14.1-2 ; Lík 22.1-2)

⁴⁵ Gammeje n'Esúif yay gakelo me n'ende Mari, no gujuh me wo Yésu akan me, n'gúinen ni o. ⁴⁶ Bare guce ni bugo n'gujow iki gutoh *Eparisie* yay min gugitenil wo nakan me. ⁴⁷ Ñer ufan utenjenaaw ni *Eparisie* yay n'guvoh fujoj ufan waw fámah fafu, guban n'guoh : « Bu nuñumale ekan ? Áine ahumu nakane waf wammeje wajureruti. ⁴⁸ Uhalaol me nakan, bugan bugagu pe pan gúinen ni o, ban bugaa Rom pan gúkail guhagen tiñolal tanab me ni pe buganolal. »

⁴⁹ Ace ni bugo, gajaol Kayafa, aamen me gannay gaugu afan utenjenaaw pe, naagil : « Buru hum jilet n'étallo ! ⁵⁰ Jujugut búoh faje jáari an anur ačet mala éshuh yay balama éshuh yay pe ebao. » ⁵¹ Nalobe mee, let waf wo nañinore fuhol, bare nemme gannay gaugu ačila aamen me afan utenjenaaw, yo ečil me Aláemit nasenol biinum baubu bal eoh Yésu naate ačet mala Esúif yay, ⁵² ban let mala Esúif yay bareil, bare naate ačet may min guñol Aláemit pe gavisor me guomonor gúni buganur. ⁵³ Kábiring funah faufu, n'gujoh faa jamuh Yésu. ⁵⁴ Ñer Yésu nahat ejow ñanno ca ni bugan bugagu ; nápur to ajow mbaa mof mice malofe gafit gagu gámah gagu, n'éshuh ece gajow yo Efuraim, ak'anamo bo o ni ulagorol.

⁵⁵ Paak yay yal Esúif yay elofulo ; ban bugan gammeje gápullo ni súshu sasú pe n'gújaali mbaa Yéusalem balama Paak bi eke epos sinilil. ⁵⁶ Ñer n'gunamo ejes Yésu ni *gávi-Aláemit* gagu nihi bugagu guoh gupalil : « Bu jipinore ? Mati pian akail emat gaggan ge ? » ⁵⁷ Toker ufan utenjenaaw ni *Eparisie* yay bugo basener gúboñ gaa búoh an affas me bay Yésu am, nagiten min mbi gujogol.

Mari náyu míçir matiñoje ni guot Yésu

(Mácie 26.6-13 ; Maruk 14.3-9)

12 Gunah futoh ni fanur balama Paak, Yésu nájoul bi Betani, éshuh Lasar o nailen me ni gačet me. ² No naçih me, n'gúsilol ; Maruta aamen n'ecokor bugan bugagu, ban Lasar bugo guomen me n'etiñor ni Yésu. ³ Mari, o, nañar jibara jaa míçir mútut matiñoje másumut funnom áyu ni guot Yésu, aban nañar walol náti go ; gatiñ míçir mamu n'guram yañ yay peoyo.

⁴ Ace n'ulagora Yésu, gajaol Yudas Isikariot ajae me ennomenol, naah ñer : ⁵ « Wa učile unnomenutal míçir maumu síralam sammeje † usenal galeh me ? »

⁶ Nalob mee, let gaa búoh ter enilol erundum galeh me, bare min aamme áku. Ačila náh'átuh jiet jaju jolil dó gukane me síralamil, ban nah'añar waam dó me.

⁷ Bare Yésu naagol : « Uhalol ! Nakan mee bi funah fafu faa gafogom. ⁸ Galeh me, bugo, pan jibajil nánonan ni buru, bare ínje jilelom n'ebaj nánonan. »

Egum firim yay bi emuh Lasar

⁹ Fítiman fal Esúif ni fuun búoh Yésu umu Betani. Ñer n'gujow bi bo, let mala Yésu bare, bare pe bi ejuh Lasar o nailen me ni gačet me. ¹⁰ Ñer ufan utenjenaaw n'gujoh bi may jamuh Lasar, ¹¹ mata ačila ačil me min Esúif gammeje gúhatuloil min gúinen ni Yésu.

Yésu o n'enogen Yéusalem

(Mácie 21.1-11 ; Maruk 11.1-11 ; Lík 19.28-40)

¹² Tihalen fo, fítiman fafu fakelo me emat gaggan gagu gaa Paak ni fuun búoh Yésu umu n'éjoul mbaa Yéusalem ; ¹³ ñer bugala fo n'gunar ubes wal út min gúpurul guemor ni o n'enjan ró guoh : «

Hosanna !

Aláemit ásonien an ahu ájaeul me ni gajaol, ásonien ávi ahu ala Israel †† ! »

¹⁴ Ñer Yésu natoh to jusum ; narembor ni jo, ti hiçi me :

¹⁵ « Buru bugaa Yéusalem, jambi júholi !

Juluj, áviul umu ájaeul mee min anamoe ni jusum ‡. »

¹⁶ Bítinar pan, ulagorol gujogut dáuru ; bare búsol, no Yésu ailo me ni gačet me áni ni gasalol, no ñer guosen me búoh waf wauwu uhiçihiçi uya ni o, bi ni eyab yay ró yo guyabol me.

¹⁷ Bugan bugagu gaamen me ni Yésu no navogulo me Lasar apunnul ni fuyah fafu min ailenol ni gačet me, n'gunamo egiten wo gujuh me. ¹⁸ Gammeje, nemme guune búoh Yésu nakakan waf wauwu wajureruti mee, n'gújoul guemor ni o. ¹⁹ Ñer *Eparisie* yay nihi guogoro : « Jujuge búoh újuutal to wáfowaf. Juluj min éshuh yay pe gukae mee mbal ačila. »

Yésu o n'elob mala ečelol

²⁰ Ni bugan bugagu gajoulo me gúkail esal Aláemit ni gaggan gagu, bajen dó bugan guman galet Esúif.

²¹ N'gújoul gutoh Filip ala Betusaida yaa Gálike min

† Ni gugerekay guoge SIFARAKU SIKEME SÍFAJI ; efaraku yaa no, yo epilo me bacam an baroker funah fanur. †† ávi ahu ala Israel : Aláemit napie nagiten ávi ahu David búoh ace ni gabulakenol pan áni ávi Israel (2 Samiel 7.11-13). Aví ahumu ni Kirista, an anur om. Yésu aamme ávi ahumu o guomen me n'enah. Gurim gagu go bugan bugagu guunen me tale ni Ufóñ 118.25-26 gúpullo. ‡ Juluj Sakari 9.9

guogol : « Afanóli, Yésu jimañene bujuh. »²² Fílip najow ak'alob yo Andere, min gujaor iki gulob yo Yésu.²³ Ñer Yésu naagil : « Tinah talu tiçilo no *Añol Arafuhow* áari me asali.²⁴ Maagen, ínje ilobul yo : Gaugit gulout me n'ettam ban ni guçet, ðan gúni to nevongo. Bare guçet me, ðan guogol †.²⁵ An ahoten me ni buronjol ni mof maume, ðan ábbur bo. Bare an alejehen me bola, ðan abaj buronj babu bábaerit me.²⁶ Iní me an amañe éni arokaom, mb'alagenom, ban to nijae me éni, arokaom ðoð ðan áni to. Ban an áni me arokaom, Ðayom ðan ajogol guñen gúuba.

²⁷ Maer to niom maa, biinumom búguoe. Ðan ðiañ ioh : "Ðayom, uðagenom ni wajae me ebajom" ? Bare hum sílam sausu mala so nijoulo maa bi eteb so, ban tinah so tiçige.²⁸ Ðayom, ugiten ñer bájaloi ! »

Ñer firim ni fúpurul némit fuoh : « Nigitenen bo, ban ðan ibbañ igiten bo. »²⁹ Ñer guce ni fitiman fafu faut-teneol me n'guoh : « Dáuru fuðaranu fiele. » Bugagu n'guoh : « Amalaka alobe ni o. »³⁰ Bare Yésu naah : « Firim fafufu fauni mee, let múmbam fuunumi, bare molul.³¹ Maer bataliñ babu baa mof biçige, ban Seytane aamme afan ahu ala mof ðan ápunni abeni tíyañ.³² Ban ínje, no gujaeom me eteben mbaa fatiya, ðan íñagul bugan bugagu ðe bi n'ínje. »³³ Ni gurim gaugu go nalob maa, namañe egiten bu najae me eçet no-gor.

³⁴ Fítiman fafu ni fuogol : « Juune ni Bahiçer gúboñ gagu gaa búoh Kirista ahu ðan áni to bi nánonan. Ñer bu núogum me : *Añol Arafuhow* náarie atebeni mbaa fatiya ? Ay aamme *Añol Arafuhow* ahumu ? »³⁵ Yésu naagil : « Gajaña gagu guroñ ðan ni buru jatiito. Jiaken n'jujow no guroñ me ðan ni buru, balama emoç yay etobenul, mata ajaa n'emoç nd'affas mbaa bay naam n'éjow.³⁶ Nemme juronj n'ebaj gajaña gagu, jíinen ni go, tima n'jini bugan bugaa gajaña. »

Gáinenut gagu gal Esúif yay

No Yésu alob me firim fafufu aban, nakay ak'akop áraliil.³⁷ Hani min akan me bújonjor Esúif yay waf wammeñe wajureruti, bare bae gúinenut ni o,³⁸ mamu min mbi firim fafu fo aboñer ahu Esai alob me fukano faah me :

« Atúla, ay áinene wo wóli julob me ?
Ay nugitene sembei †† ? »

³⁹ Gújuenut gúinen. Wa uçile ? Esai fanjaol nalobe may mala gáinenutil no naah me :

⁴⁰ « Aláemit náximene gúçilil,
nakane uinumil n'uak ;
mamu, jambi gúçilil gujuh,
jambi uinumil ujoh.
Dó ðe jambi gúbahoul mbal ínje
min isenil gahoy †. »

⁴¹ Min Esai alob maa, mala Yésu nalobe mee, o náju-gali me bájalo babu bola.

⁴² Ni baj til gammeñe n'ufan Esúif yay gúinen ni Yésu ; bare mala gáholi *Eðárisie* yay, gugitenut yo gúvasul jambi gúpunnil ni *yañ yay yaa galaw | yañ yay galaw*,⁴³ mata gufañe eruchen eyab gasal gagu gaa bugan bugagu fan gal Aláemit.

⁴⁴ Yésu naah fatiya : « An áinen me n'ínje, let n'ínje bareom náinene, bare ðoð ni An ahu aboñulom me.⁴⁵ An ajugom me, aboñulom me ðoð najuge.⁴⁶ Inje aamme gajaña gagu nijoulojow ni mof min mbi ánoan áinen me n'ínje jamb'abbañ áni n'emoç.⁴⁷ An aun me gurimom, mbiban akanut wo gulob me, let ínje mb'italiñol, mata ijoulat bi etaliñ mof mamu, bare til bi eðagen mo.⁴⁸ An alalom me ban naceñ eyab gurimom, an ahumu nabaje wajae me etaliñol : gurim gagu go nilob me, guçila mbi gutaliñol me funah fúso-la.⁴⁹ Gurim gagu go nilobe me gujoulumat n'ínje, bare Ðaaya fanjaol aboñulom me nagitenomgiten wo niot me ilob, ni ðoð bu niot me ilob wo.⁵⁰ Ban niffase búoh waf waw wo naboñom me elob, wo úñareul me buronj babu bábaerit me. Yo eçil me, wo nilobe me, nilobe-wolob ti Ðaaya alobom wo me. »

Yésu o n'épos guot ulagorol

13 Balama gaggan gagu gaa Paak gunogen, Yésu naffase búoh tinagol tal épur ni mof me min abbañ mbaa Ðaaya tiçiloçih. Ti nañi me nábboli ulagorol bugo najae me ehat ni mof, mo may nábboliil mee maagen mamu bi funagol fúsola babe ni mof.

² Yésu ni ulagorol n'gúni ni fitiñ gájimel ; toker Seytane o bakaner aban ni biinum Yudas, añol Simonj Isikariot, gaa búoh açila mb'annomenol me.³ Yésu naffas búoh Ðaaya nahahat waf waw ðe ni guñenol, naffas ðoð búoh n'Aláemit nápuullo, ban umu n'ebbañ bi ni o.⁴ Ñer nailo to guomme ni fitiñ fafu, nápuuren gájuool, aban nañar gábil añoñ.⁵ Mbiban nañar mal áulen ni gatew aban nanamo epos guot ulagorol ni éti go nímore ni gábil gagu go nañoñ me.

⁶ No naçih me ni Simonj Ðier, Simonj Ðier naagol : « Ataw, aw ujae me epos guolom ? »⁷ Yésu naagol : « Wo nikane maa, újuut ujoh wo maer, bare búsol ðan ujoh wo. »⁸ Simonj Ðier naagol : « Múk ! Mat'úmus uðosom guot ! » Naagol : « Iðosut me guoli, mat'ubbañ úni an úmbam. »⁹ Ñer Simonj Ðier naagol : « Ataw, mati ní ñer guolom reor dó, bare may mb'uðos bi ni guñenom ni fuhoom ró. »¹⁰ Naagol : « An auwoe aban asoholaut gaðoso atajen íni let epos guolol, mata nakukur múmeol. Ban buru jukukur, bare let buru ðooul. »

¹¹ (Maagen mamu, naffasene ay ajaol me ennomen ; yo eçil me naah let bugo ðe gukure.)

† eogol : dóemme ebuh mitiñ mammedmeñ. †† Juluj Esai 53.1

‡ Juluj Esai 6.9-10

¹² No Yésu aþosil me guot aban, nabbañ akano gájuool, mbiban nanamo to guomme ni fitiñ naagil : « Wo nikanul maa, jujoh wo ? ¹³ Nihi juvogom ñace "Afanóli", ñaño n'juvogom "Ataóli", ban maagen, ju-lobe jon, mata ačila nem. ¹⁴ Jujuh me ínje aamme Afanul ni Ataul, niþos guolul, min ñer mbi buru may juþosor guot : bugan-ó-bugan n'guþos guot gupalil.

¹⁵ Nikanyokan jujuh min mbi buru may jikanor ti ínje ikanul me. ¹⁶ Maagen, ínje ilobul yo : aroka nd'afañ afanol, ti may aboñer nd'afañ me gájalo an ahu aboñulol me. ¹⁷ Nemme maer jiffase waf wauwu, gásumay þan gúni ni buru íni me jikane mamu.

¹⁸ Nilob maa let bi ni buru þe. Niffasul buru þe bugo niçob me, bare Bahiçer babu buote bukano baah me : "An ahu atiñore mee ganaç gagu n'ínje, naiyulo bi n'ínje †." ¹⁹ Ilobul yo maer balama ukano, mamu, no ujae me ekano, n'jinen búoh maagen mamu ínje om.

²⁰ Maagen, ínje ilobul yo : ánoan ayab me an o ínje iboñe, ínje fañaom nayabe, ban an ayabom me, aboñulom me nayabe. »

Yésu o n'elob mala Yudas ajae me ennomenol

(Mácie 26.20-25 ; Maruk 14.17-21 ; Lik 22.21-23)

²¹ No Yésu alob me gurim gaugu aban, biinumol m'búguo. Naagil ñanno ca : « Maagen, ínje ilobul yo : ace ni buru þan annomenom. » ²² Ñer ulagoraaw nihi gulujor, ban n'gurorenoro ay ni bugo nalobe mee mola. ²³ Ace n'ulagorol, ahu o Yésu ábboli me nár, umuen to nalofe Yésu to guomme ni fitiñ fafu. ²⁴ Simonj Pier nábilol gañen min mb'aroren Yésu ay nalobe mee mola. ²⁵ Ñer alagora ahu náño mbaa Yésu min aagol : « Ataw, ay nulobe mee mola ? » ²⁶ Yésu naagol : « An ahu o nijae me esen jipirih jauje jo nijae maa ebboj. » Nabboj jo asen Yudas añol Simonj Isikariot. ²⁷ No Yudas atiñ jo me, Seytane nanonol. Yésu naagol : « Wo nuot me ukan, usommen n'ekan wo. » ²⁸ Ban ánoan ni gaamen to me ni fitiñ ajogut waçil me nalob gurim gaugu. ²⁹ Nemme Yudas o nah'aogen jiet jaju jaa síralam sasu, guce ni bugo guþinore búoh Yésu naagolseh ánnomul wo gusohola me bi ni gaggan gagu, ter asen galeh me waf. ³⁰ Ban Yudas o min atiñe jipirih jaju aban, náþur to baenah ; toker min tinah tujone.

Gáboñ gagu gavugul gagu

³¹ No Yudas áþullo me, Yésu naah : « Maer ñer gasal *Añol Arafuhow* þan gurañ, ban may bájalo Aláemit þan bujugi manur ni o. ³² [Iní me bájalo Aláemit ban bujugi manur ni o,] †† bal *Añol Arafuhow* þan may burañ, ban mati þio min burañ. ³³ Gúñum, ínje þan umu to ni buru, bare ñumut eþio. Þan jilipom ; bare ti nilob yo me bugagu, ban may ilobul yo maer : bo nijae me, buru

† Juluj Ufóñ 41.10 †† Ni bahiçer bammeje bitiar, gurim gauge gúlero.

jújuut jujow bi bo. ³⁴ Gáboñ gavugul niseneul maa : júbbolior ! Ti ínje íbboliul me, buru may júbbolior. ³⁵ Júbbolior me joon, bugan bugagu þe þan gujuh búoh buru ulagorom jom. »

Yésu naah Simonj Pier þan ajundenol

(Mácie 26.31-35 ; Maruk 14.27-31 ; Lik 22.31-34)

³⁶ Ñer Simonj Pier naagol : « Ataw, bay nujae bo ? » Yésu naagol : « Bo nijae me, maer þan újuut ulagenom bi bo ; bare búsol, þan ulanulom. » ³⁷ Pier naagol : « Afanom, wa učile mat'íju ilani maer ? Þan isen buronjom míya. » ³⁸ Bare Yésu naagol : « Nuoge þan usen buronji múmbam ? Maagen, ínje ilobi yo : balama gáin guoh, þan uoh ñono ñáfaji uffasutom. »

Yésu o aamme bulago babu bájaenume me bi ni Paaya

¹⁴ Yésu nabbañ aah ulagorol : « Jambi júholi. Jíinen n'Aláemit, ban þoþ jíinen n'ínje. ² Gutorj gagu gummeje dó ni yañ Þayom ; kanenut mo me, mat'iogul ban ijow iki icokorul tiñ to jijae me erobo. ³ Ike me icokorul furobo fafu iban, þan íbbañul, ban þan iñarorul min mbi to ínje iomme, buru may n'jini to. ⁴ Ban to nijae me, jiffase bulago babu bajow me bi to. ⁵ Toma naagol : « Ataw, jiffasut hani bay nujae bo. Ñer bu jújue jiffas bulago babu ? » ⁶ Yésu naagol : « Injé iomme bulago babu, maagen mamu ni buronj babu. An ájuut ajow bi ni Paaya o m'bájoumut n'ínje. ⁷ Jiffasom me, þan jiffas þoþ Þayom. Ban ñer maer jiffasol ban jujugol. »

⁸ Filip naagol : « Ataw, ugitenóli Paaya min þiloóli. » ⁹ Yésu naagol : « Pioe fañ no ínje iom ni buru, ñer aw Filip uffaserutom ? An ajugom me, o Paaya najuh mee. Bu kane ñer nuogom igitenul Paaya ? ¹⁰ Uínenut búoh ínje umu ni Paaya, ban Paaya umu n'ínje ? Gurim gagu go nilobeul me gujoulumat n'ínje, bare ni Paaya ; ačila aamme n'ínje o aam n'ekan burokol. ¹¹ Jíinenom ínje baager ínje umu ni Paaya ban Paaya umu n'ínje. Iní jíinenut gurimom, jíinenom ñer mala waf wauwu wo nikane mee.

¹² Maagen, ínje ilobul yo : an áinen me n'ínje þan akan þoþ waf waw wo nikane me. Þan akan may wafañe gájalo, mata ban ijow bi ni Paaya. ¹³ Ñer wáfowaf wo jijae écin ni gajaom, þan ikan wo, min mbi bájalo Paaya burañ ni búkanum bal Añolol. ¹⁴ Injé ilobul yo, wáfowaf wo jícine ni gajaom, þan ikan wo. »

Yésu o n'elob mala éboñul yay yaa Biinum Banabe

¹⁵ « Iní júbboliom, þan júttun gurim gagu go nilobeul me. ¹⁶ Þan ícin Paaya min asenul an ace ajoulul me eramben, ban þan áni to manur ni buru bi nánonan. ¹⁷ O aamme Biinum babu baa maagen. Bugaa mof gújuut guyabol : gujugutol, ban þoþ guffasutol. Bare buru jif-

fasol mata umu n'etulul, ban ðan áni ni ánoan ni buru bi nánonan. ¹⁸ Mat'ihalul nevonul ti úsugaten ; ðan íb-bañul bi ni buru. ¹⁹ Mati ðio min bugaa mof mati gub-bañ gujugom ; bare buru ðan jibbañ jujugom mata ín-je umu m'buron, ban buru ðan juron ðoð. ²⁰ Funah faufu ðan jiffas me búoh ínje ni ðayom nem, ban may buru n'ínje jom ti ínje iomme ni buru. ²¹ An aban me gurimom ni biinumol ban nákanum go, an ahumu áb-boliom me. ðayom ðan ábboli an ahu ábboliom me ; ínje fanjaom ðan íbboliol ban ðan ikanol min affasom. »

²² Ñer Yudas (ábulo me ni Yudas Isikariot) naagol : « Ataw, wa učile numañ ukanóli n'jiffasi, min uhabo bugagu ðe ? » ²³ Yésu naagol : « An ábboliom me ðan ákanum gurimom. An ahumu ðayom ðan ábboliol ; ín-je ni ðayom ðan jújoul bi ni o, ban ðan jini ni o. ²⁴ An ábboliutom me, mát'ákanum gurimom. Ban wo ju-unom me ilob, let n'ínje ujoumulo, bare ni ðayom aboñulom me.

²⁵ Dáuru ðe nilobulyolob ínje ðan baronjer ni buru. ²⁶ Arambena ahu, aamme Biinum Banabe o ðaaya ajae me eboñulul ni gajaom, o ðan aligenul waf waw ðe, ban ðan aosenul ðeepe wo nilobeul me.

²⁷ Nihalul ni gásamay, nisenul gásamay gagu gúmbam. Gúmbam gunnamut ni gagu go bugaa mof gusene me. Jambi uinumul úguo, jambi júgogor ! ²⁸ Ju-unom min iogul me ínje umu n'ejow ban ðan íbbañul bi ni buru. Kan me júbboliomboli, juote jísangor min iomme n'ejow bi ni ðaaya, mata ðayom nafañom fúf. ²⁹ Ilobul yo maer balama waf wauwu učigul, min mbi no ujae me eçigul n'jinen n'ínje. ³⁰ Mat'ibbañ ilob ñam-meñe ni buru, mata Seytane aamme afan ahu ala mof umu n'ejoul bi ekan burokol. Abajut sembe sánosan n'ínje, ³¹ bare waja me ebaj, ðan ubaj min mbi bugaa mof guffas búoh níbbolibboli ðaaya, ban nikanekan ti nalobom yo me. Jiilo, úpural tale. »

Yésu aamme bíbiñu babu baa maagen

15 Yésu nabbañ aah : « Injé iomme bíbiñu babu baa maagen, ban ðayom o aamme acokora bo. ² Gaan gánogan gabugut me mitiñ, ban ni gúlan n'ínje, ðan amul go. Bare gagu gabuh me mitiñ, ðan áfosul go, mamu ðan gufañ ebuh. ³ Gurim gagu go nilobul me gúfosulul guban. ⁴ Jini n'ínje ti ínje iomme ni buru. Ti gaan jújuut me gubuh mitiñ jala go go m'baholul ni bíbiñu babu, mamu may buru mati júju me jubuh mitiñ buru m'baholul n'ínje.

⁵ Injé iomme bíbiñu babu, buru uan waw. An ahot me n'ínje ti ínje iholol me, ðan abuh mitiñ mammem-meñ. Let me ínje, mati júju jikan wáfowaf. ⁶ An aholul me n'ínje, ðan abeni tíyan ti gaan min ahay bo ; mbiban ðan gumuruh uan wauwu gubelen ni sambun, min usa. ⁷ Jini me n'ínje ban gurimom n'guçin ni buru,

jilaw wánowan wo jimañ me, ban ðan jiyab wo. ⁸ Jubuh me mitiñ mammem-meñ, ðan giten búoh ulagorom jom ; no ñer bájalo ðayom ðan buran me bújonjer bugan bugagu ðe.

⁹ Ti ðaaya ábboliom me, mo may ínje íbboliul me. Ju-ron ni gábboli gúmbam ! ¹⁰ Jikanum me gurimom jon, ðan juron ni gábboli gúmbam, ti may ínje íkanum me gurim ðayom, min iron ni gábboli gola. ¹¹ Nilobul mee min mbi ésumayom éni ni buru, mamu yolul néjalo ékétijen.

¹² Gáboñ gagu gúmbam uge : Júbbolior ti ínje íbboli-
ul me. ¹³ An ájuut abaj gábboli gace gújalo iki gufañ es-
en buronol bi ni gubugeol. ¹⁴ Jikan me wo nilobe me,
dó ðan giten me búoh buru gubugeom. ¹⁵ Mat'ibbañ
ijogul umigel ; amigel nd'affas wo afanol akane me.
Bare nijoguljoh til ubugeom, mala min nih'igitenul me
wo niffasulo me ðe ni ðayom. ¹⁶ Let buru juçobom,
bare til ínje íçobe buru. Niboñul jujow ban n'jubuh mi-
tiñ majae epio. Mamu, wánowan wo jijae me elaw
ðaaya ni gajow gúmbam, nasenu wo. ¹⁷ Wo ñer nibaj
me ilobul, uwe : Mbi júbbolior ! »

Mof mamu ðan mulat ulagora Yésu

¹⁸ « Iní me bugaa mof gulalullat, jiffas búoh ínje gu-
mundum me gulat. ¹⁹ Jínien me búsolil, ðan gu-
mañenul, mata ðan jínien ñer bugolil. Bare nemme
niçobululçob dó ípunnul, jibbañut jini bugolil ; dáuru
diçil me n'gulalul.

²⁰ Juosen wo nilobul me : aroka nd'afañ afanol. Gúla-
tienom me, buru ðoð ðan gúlatienul ; mb'ini me
gúkanume firimom, ðan ðoð gúkanum folul. ²¹ Dáuru
ðe, ðan gukanul waf wauwu múmbam, mata guffasut
An ahu aboñulom me. ²² Inien me ijaenulat ik'ilob ni
bugo, mati gubajen gatil. Bare maer bajut waf wo
mb'usenil bakonj mala gatilil. ²³ An alalom me, ðayom
ðoð nalale. ²⁴ Inien me ikanenut n'etuil waf wo an ace
ámusut akan, mati gubajen gatil. Bare maer gujuh wo,
guban n'gulalóli ínje ni ðayom. ²⁵ Bare dáuru ðe
dibabaj min mbi firim fafu fahiçi me dó ni gúboñil
fukano faah me : "Gulalomlat m'babajut bakonj †."

²⁶ Arambena ahu aamme ni ðaaya o nijaeul me
éboñul ðan ájoul. O ðan agitenul me múmbam, açila
aamme Biinum babu baa maagen baa ðaaya. ²⁷ Ban
buru ðoð ðan jigiten múmbam, mata buru ubugi tiñ
tanur n'ínje kábiriñ m'buju babu. »

16 « Injé ilobul maa jambi jibelen gáinen gagu golul.
² Pan nihi guhamul ni sañ sasu saa galaw, ban
tinah tice ðan tiçigul no ánoan ajae me emuh ace ni
buru ðan aþinor me búoh nakanmokan bi eramben
Aláemit. ³ Gaffasutil ðaaya ni ínje go ðan guçilil
n'gukan mo. ⁴ Nilobulyolob min mbi júju juosen tinah

tautu to bačigerul búoh nilobenenu yo. Ilobutul yo m'buju babu, mata ínje umuen to ni buru. »

Burok babu baa Biinum Banabe

⁵ « Maer ban ibbañ bi ni Payom aboñulom me. Nilobeul mee an ni buru alelom n'eroren bay nijae bo.

⁶ Min ilobul me maumu, yo ečil me n'júgogor fañ.

⁷ Nilobullob maagen : Wáriari bi ni buru min iom maa n'ekay ; mata íni me ikait, Arambena ahu mát'ájoul bi ni buru, bare ikay me, ðan iboñulul o. ⁸ No najae me éjoul, ðan agiten bugan bugagu ñanno ca waamme gatil, waamme mačole ni waamme bataliñ :

⁹ Gatil gagu, go guomme min gúinenut me n'ínje ;

¹⁰ mačole mamu, mo muomme min iomme n'ejow mbaa Paaya, ban mati jibbañ jujugom ; ¹¹ bataliñ babu, bo buomme min Seytane, aamme afan ahu ala mof, ataliñ me aban.

¹² Nibaje waf wammeñe bi etajen ilobul, bare uinumul mati úju uteb wo. ¹³ Bare no Biinum babu baa maagen bujae me éjoul bičila fañabo, ðan bújaenumul ni maagen mamu ðe. Gurimol ndi gújoumul n'ačila fañao, bare ðan alob wo naun me ðe, ban ðan agiten ðoð waja me ebaj. ¹⁴ Ačila ðan agiten me bájaloom, min ajae me eyab waamme n'ínje aban nagitenul wo.

¹⁵ Wo Paaya aogen me ðe, úmbam. Yo ečil me nioh Biinum babu ðan buyab waamme n'ínje buban m'bigitenul wo. »

Gágogor gagu ðan gúbaho ésumay

¹⁶ « Mati ðio min mati jibbañ jujugom ; bare þúrto me, mati ðoð ðio min jibbañ jujugom. » ¹⁷ Guce n'ulagorol n'guogoro : « Wa þiañ namañolal elob naage me : "Mati ðio min mati jibbañ jujugom ; þúrto me, mati ðio n'jujugom," mbiban mul : "Ban ikay mbaa Paaya" ? ¹⁸ "Mati ðio" yay yo nalob me, dóemme wa ? Uffasutal hani jatiito wa namañe elob ! »

¹⁹ Ñer Yésu, nemme naffase búoh gumañene fañ erorenol, naagil : « Buru ubugi n'erorenor mala min ilob mee ioh : "Mati ðio min mati jibbañ jujugom, ban þúrto me, mati ðoð ðio min jibbañ jujugom." ²⁰ Maagen, ínje ilobul yo : ðan jukoñ n'jičagor, bare bugan bugagu bugaa mof me bugo ðan gúsumaet ; ey, ðan júgogor, bare gágogorol ðan gúbaho ésumay.

²¹ Anaare ajow me bi gapegor, nd'ajabben mata tinagol taa sílam tičiločih. Bare abuh me aňolol aban, mat'abbañ aosen buyoh babu bo nayoh me, mala ésumay yay yo nabaj me n'ebuh aňil ahumu. ²² Buru may maer jijabbenut. Bare ðan íbbañul mbaa buru ; no ñer uinumul ðan ummeñ me ésumay, ban ésumay yauyu ánoan mát'áju áþuren yo ni buru. ²³ No funah faufu fujae me ečigul, mati jibbañ ñer jurorenom suren sice. Maagen, ínje ilobul yo : wáfowaf wo jijae me écin Paaya ni gajow gúmbam, ðan asenul wo. ²⁴ Bi

ðan maer bajut waf wo jícline ni gajow gúmbam. Jícin, ban ðan jiyab, mamu ésumayul néju érir. »

²⁵ « Unógor niñare min ilobul dáuru ðee. Tinah talu utu n'éčigul no mat'ibbañ me iñar únogor nilob ni buru, bare til ðan nih'ilobul ívasul mala Paaya. ²⁶ Funah faufu, ðan jícin ni gajaom. Iogutul me ínje mbi nih'ilaw Paaya molul. ²⁷ Ačila Paaya fañao, namañulmañ, mata buru jimañommañ ban jíineyinen búoh ínje n'ačila níþullo. ²⁸ Ni Paaya níþullo íjoul bi ni mof ; maer, ban íþur ni mo ibbañ bi ni Paaya. »

²⁹ Ñer ulagorol n'guogol : « Maer aw umu alobe mee ñanno ca, bajut uce wo nulobe ni únogor. ³⁰ Maer ñer wóli jiffas me búoh aw nuffase waf waw ðe bi ni wo bugan bugagu gumañe me eroreni ró. Yo ečil me wóli jíine ne búoh aw n'Aláemit núþullo. »

³¹ Ñer Yésu naagil : « Juoge maer jíine ne ? ³² Yoo, tinah talu utu n'éčigul, ban tičiguločih tiban, no buru jija me evisor ánoan galambol min jujundenom ; bare iñumut éni nevonom, mata Paaya umu n'ínje. ³³ Nilobul mee min mbi gajogorol n'ínje guñallul gásumay. ðan jibaj sílam ni mof, bare jujoh liñ, ínje niheke mof mamu. »

Yésu o n'elaw bi n'ulagorol

17 No Yésu aban me elob n'ulagorol, náarul gúčilol fatiya naah : « Payom, tinah talu tičige. Ugiten bájalo Aňoli, min mbi ačila may agiten bíya. ² Nújiołji sembe sal éčibben ánoan, min mb'áju asen bugan bugagu ðe bugo nuhat me n'guñenol buroñ bábaerit. ³ Buroñ bábaerit, bo buomme effasi, aw aamme Aláemit anur ahu ala maagen, ni ðoð effas ínje Yésu Kirista o nuboñulo me. ⁴ Nigitene bájaloi babe ni mof mamu. Nibane burok babu bo nuboñom me ekan. ⁵ Ban maer, Payom, nemme n'ébbañul yay nem mbal aw, ubbañ usenom bájaloom bo nibajen me no niomen me n'aw balama mof mamu mútuli.

⁶ Nikane bugan bugagu bugo núþuren me jolil ni mof mamu uhat n'guñenom min guffasi. Búguiya guomene, uban núbahenil uhat n'guñenom, ban gúkanume firimi. ⁷ Maer guffase búoh, wo nusenom me ðe, aw učil wo, ⁸ mata nilobillob gurim gagu go nusenom me, n'gúttun go. Maagen mamu guffase búoh ínje ni aw níþullo, gúineyinen búoh aw uboñulom.

⁹ Mala bugo nilae maa ; ilaut bi ni bugaa mof, bare bi ni bugo nuhat me n'guñenom, mata búguiya bugom.

¹⁰ Maagen, waamme úmbam, úiya om, ti may waamme úiya, úmbam om. Ban bájaloom bujugijuh ni bugo. ¹¹ Mat'ibbañ íni ni mof, bare bugo ðan gúni ni mof. Inje umu n'éjoul mbal aw. Aw Payom anab me, upoil ni sembe sasu saa gajai, gajow gaugu go nusenom me, min gajogor gubaj n'etulul aw ni bugo jíni an anur ti wola únía me an anur. ¹² No niomen me

ni bugo, nipoilpoy ni sembe saa gajai go nusenom me. Nígadenilgaden ; hani an anur ni bugo allimut, íni let an ahu aat me allim, ti Bahiçer babu banab me bulob yo me þio bo.

¹³ Maer þan íjoul mbal aw ; maumu niom n'elob ínje þan baroŋer ni mof, min mbi búgumbam gubaj ésumayom n'gárira yo. ¹⁴ Nilobillob firimi, ban mof mamu ni mulalil, mata gulet bugan bugaa mof, ti ínje ilet me may an ala mof. ¹⁵ Ilauti min úpurenil ni mof, bare bi epoil jambi gulo ni guñen gal An ahu Aarat me †. ¹⁶ Gulet bugan bugaa mof, ti ínje ilet me may an ala mof. ¹⁷ Ukanil n'guffas maagen mamu min gúni bugan ganabe ; firimi fo fuomme maagen mamu. ¹⁸ Ti aw uboñulom me ni mof, mo may ínje iboñil me ni mof mamu. ¹⁹ Molil nisenoroi fumumom, min mb'ukanil n'guffas maagen mamu, mamu n'gúni bugan ganabe.

²⁰ Let bi ni bugo barebare nilae maa, bare bi may ni bugagu gajae me éinen n'ínje mala gurimil. ²¹ Nilai min mbi gúni an anur. Ti aw Payom uomme n'ínje, ban ínje may níni n'aw, bugo þoþ mbi gúni an anur ni wola. Mamu mof mamu þan míinen búoh aw uboñulom. ²² Bá-jalo babu bo nusenom me, nisenilbosen may min mbi gúni an anur, ti may wola uoma me an anur. ²³ Injé ni bugo nem, aw n'ínje nom, min gúni maagen mamu an anur. Mamu, mof mamu þan muffas búoh aw uboñulom ban núbboliilboli ti núbboli me ínje.

²⁴ Payom, nimaŋe min bugan bugagu bugo nusenom me gúni to n'ínje tánotan to nem, min mbi gúju gujuh bájalo babu búmbam bo nusenom me, mata nuþie núbboliom balama mof mamu mútuli. ²⁵ Aw Payom açol me, mof mamu muffasuti, bare ínje niffasi, ban ubuge guffase búoh aw uboñulom. ²⁶ Nikanilkan n'guffas aw uomme ay, ban þan ikanil n'gufarj n'guffasi, min mbi gábboli gagu go núbboliom me gúni ni bugo, ban ínje fañaom níni ni bugo. »

Fujoh fafu faa Yésu

18 No Yésu alob me gurim gaugu aban, najow n'ulagorol dó bi gag'galam gaa fíçiçilen fafu faa Keduron, iki gunogen bo ni gafat gace gaamen bo. ² Yudas, ajaol me ennomen, naffasene tiñ tautu, mata Yésu ñammeŋe to náh'ábboli eomunor o ni ulagorol. ³ Ñer Yudas naŋar gayoŋ gal ekosombil ni upoya bugo ufan uterjernaaw ni *Epárisie* yay guboñulo, min gujow mbaa bo n'utirul dó wasasa, sijaŋa ni wañ waa fitih. ⁴ Yésu affas me wajae me ebajol þe, nájoul ak'aemor ni bugo ban naagil : « Ay jilipe ? » ⁵ N'guogol : « Yésu ala Nasaret. » Naagil : « Injé fañaom ume. » Yudas, an-nomeneol me, umuen to ni bugo naiye. ⁶ No Yésu aagil me : « Injé fañaom ume », bugo þe n'gubbañ búsol, ban n'gulo n'ettam. ⁷ Nabbañ arorenil : « Ay jilipe ? » N'guogol : « Yésu ala Nasaret. » ⁸ Naagil : « Niegulseh

† An ahu Aarat me : o aamme Seytane.

ínje fañaom ume. Iní me maagen ínje jijeŋe, jihat ubuge n'gujow. » ⁹ (Mamu firim fafu fo nalob me ahalen ni fukano faah me : « Hani anur ni bugo nusenom me allimut ††. »)

¹⁰ Ñer Simoŋ Pier, abajen me gajoje, náñagul go ateh aroka ahu ala afan uterjernaaw ámah ahu aþirih gannu gárib ; aroka ahumu gajaol Malikus. ¹¹ No Yésu ajuh me dáuru, naah Simoŋ Pier : « Ubbañen gajojei ni gafon go. Þan þiaŋ ilat erem éremuma yay yaa sílam yo Þaaya asenom me ? »

Yésu bújoŋor Hanas

¹² Ñer gayoŋ ekosombil yay bi n'afanil dó ni upoyaaw bugal ufan Esúif yay n'gujoh Yésu n'guhogol. ¹³ Guban n'gumundum gújaenumol bi ni Hanas ; Hanas ahu açi-la aamme aol Kayafa, aamen me gannay gaugu afan ahu ámah ahu ala uterjernaaw. ¹⁴ Ban Kayafa ahumu açila ámus me aah Esúif yay : « Hoe an anur açet mala éseh yay þe †. »

Pier naceŋ gaa búoh o an ala Yésu

(Máçie 26.69-75 ; Maruk 14.66-72 ; Lík 22.55-62)

¹⁵ Ñer Simoŋ Pier ni apalol alagora ace nihi gúla-genul Yésu. Ban alagora ahumu, afan uterjernaaw ámah ahu naffasolfas ; yo eçile nanogen manur ni Yésu bi ñáruu fúlumet fafu fal afan uterjernaaw ámah ahumu. ¹⁶ Bare Pier nailo bo tíyaŋ alof gánonum gagu. Ñer alagora ahu o afan uterjernaaw ámah ahu affas me náþurul ákail alob n'aare ahu apoe me gánonum gagu, min ahat Pier nanogen. ¹⁷ Ñer aare ahu naah Þier : « Aw may ulet ace n'ulagoraaw bugal áine ahumu ? » Naagol : « Ilet ace ni bugo. »

¹⁸ Ni tinah tautu, urokaaw ni upoyaaw n'guomen to n'gáumo ni sambun so gusaen to mata ñutot ñibajene. Þier umuen to þoþ ni bugo nánie n'gáumo.

¹⁹ Ñáruu yaŋ yay, afan uterjernaaw ámah ahu naroren Yésu mala ulagorol ni þoþ mala baligenerol. ²⁰ Yésu naagol : « Nilolob bújoŋor éseh yay ŋanno ca ; nánonan niligeneligen bugan ni saŋ sasú saa galaw ni *gávi-Aláemit* gagu, bo Esúif yay þe nihi guomunor me. Bajut uce wo nilobe ikopeŋ. ²¹ Ñer wa učile níni n'eroren ínje ? Uroren gauttenom me mala wa nilobil ; bugo guffase wo ínje ilob me. » ²² No nalob me gurim gaugu, ace n'upoyaaw gaamen to me naþaþol embej naagol : « Mamu nujae ébal afan uterjernaaw ámah ahu ? » ²³ Yésu naagol : « Iní me ilobut jon, ugitenom tay nihajene ; bare íni me nilolob jon, wa učile nute-gom ? » ²⁴ Þúrto, Hanas naboñol mahoge bi ni Kayafa, afan uterjernaaw ámah ahu.

²⁵ Simoŋ Pier, açila, naronen to naiye náni n'gáumo gagu. N'guogol : « Aw may ulet ace ni ulagorol ? » Nacenjil naagil : « Ilet ace ni bugo. » ²⁶ Ace n'urokaaw

†† Juluj 6.39 ; 17.12 † Juluj 11.49-50.

bugal afan uterjenaaw ámah ahu, aroka ahumu aamme ánaire ahu o Pier aþirih me gannu, naagol : « Ijuguti n'áçila babu ni gafat gagu ? » ²⁷ Bare Pier nabañ acen. Ñer to baenah gáin n'guoh.

Yésu bújonor Pilat

(Mácie 27.1-2, 11-31 ; Maruk 15.1-20 ; Lík 23.1-5, 13-25)

²⁸ M'bujom mej, n'gúþur yan Kayafa n'gújaenum Yésu yan Pilat aamme afan mof mamu o bugaa Rom guban ró me. Bare Esúif yay bugo fañail gunonut ró jambi gusigo, mamu mbi gúju gutiñ Paak yay. ²⁹ Ñer Pilat náþurul atogil tíyan naagil : « Gakalame gay jibaje n'áine ahume ? » ³⁰ N'guogol : « Alemen me akana-maarat, mati jinallenol íkiil jiseni. » ³¹ Naagil : « Buru fañaul jinjarol iki jitaliñ ti gúboñul gulob me. » N'guogol : « Jibajut sembe sausu sal ekan an naçet. » ³² Mamu, firim fafu fo Yésu alob me ahalen n'fukano faamme fal egiten eçet bu naate açet. †

³³ Ñer Pilat nabbañ anogen dó ni yanol, aban návogul Yésu naagol : « Aw uomme ávi Esúif yay ? » ³⁴ Yésu naagol : « Wo nulob me, aw uþinor wo ter guce gulobi mo múmbam ? » ³⁵ Naagol : « Injé þian Asúif nem ? Bugal ésugi fañail bi n'ufan uterjenaaw bugolul ró gujoguli gusenom. Wa nukane ? » ³⁶ Yésu naagol : « Jáviom jilet jaa mof me. Jínien me jaa mof me, urokaom þan gutigenen múmbam jambi ilo ni guñen ufan Esúif yay. Hani ! Jáviom jilet jaa babe n'ettam. » ³⁷ Ñer Pilat naagol : « Kan hum aw ávi nom ? » Yésu naagol : « Aw fañai nulob yo uban : ínje ávi. Dáure diçile nibugi, dó diçile níjoul ni mof : bi egiten maagen mamu. Anóan áni me ni maagen þan autten firimom. » ³⁸ Pilat naagol : « Wa uomme maagen ? »

No nalob me aban, nabbañ áþurul atoh bo Esúif yay naagil : « Injé ijugut n'áine ahumu gahajen gánogan gájue guçil min amugi. ³⁹ Ujugal, nemme þi to ni mukanyul nih'ihanulul an akuli ni gaggan gánogan gaa Paak, jimañe ñer ihanulul ávi ahu ala Esúif yay ? » ⁴⁰ N'gunamo éþib guoh : « Wáo, jambi ní açila, bare Barabas ! » Ban Barabas ahumu akana-galego om.

Ejáenum yay Yésu bi eke jamuh

19 Ñer Pilat nabbañ anogen, aban naboñ gujoh Yésu min gutegol gusoh gal ubañ. ² Ekosombil yay n'gunar ulaliñ waa sijen gueç fugañ guoþol ni fuhow, guban n'gufulol gañ gájugah, ³ mbiban n'gulofof n'gúfohulol guoh : « Jisafi, ávi Esúif yay ! » Ban n'gunamo etegol simbej.

⁴ Pilat nabbañ áþur, aban naah Esúif yay : « Yoo, ban íþunnululol tíyan min jiffas búoh ijugut n'áçila gahajen gánogan gájue guçil min amugi. » ⁵ Ñer Yésu náþurul min abaje fugañ fafu faa sijen ni fuhoool, ban nafuli gañ gagu gájugah gagu. Ñer Pilat naagil : « An ahu ume ! »

† Juluj 3.14 ; 12.32

⁶ No ufan uterjenaaw ni upoyaaw gujugol me, n'gúþib guoh : « Ubbañol n'ekuraa ! Ubbañol n'ekuraa ! » Pilat naagil : « Buru fañaul jinjarol iki jibañ n'ekuraa ! Injé ijugut ni o gahajen gánogan gájue guçil min amugi. » ⁷ Esúif yay n'guogol : « Wóli jibaje gúboñ, ban min gúboñoli gulob me, naate açet mata najogorojogoro Añol Aláemit. »

⁸ No Pilat aun me firim faufu, nafañ náholle. ⁹ Nabbañ anogen ni yanol, aban naah Yésu : « Aw an ala bay ? » Bare Yésu ábalutol hani. Ñer Pilat naagol : ¹⁰ « Mat'úttunom ? Uffasut búoh nibaje sembe sasu sal ehaleni, ban may nibaje sal ebbañ n'ekuraa ? » ¹¹ Yésu naagol : « Mat'ubajen sembe sánosan n'ínje íni me Aláemit asennati so kábiriñ fatiya. Yo eçil me, an ahu abelom me ni guñeni nabaje gatil gafañe gájalo gúiya. »

¹² Kábiriñ tinah tautu, Pilat nalip bi ehalen Yésu. Bare Esúif yay n'gúþib guoh : « Uhalenol me, yoemme aw ulet abuge ávi ahu Sesar. Anóan aage açila ávi, o alator Sesar nam. » ¹³ No Pilat aun me gurim gaugu, náþunnul Yésu bi tíyan, aban narobo to ataliña ahu nah'arobo me, tiñ talu to guvoge me "taii me ni baval," ban ni gúhiboriay nihi guvoh to Gabata. ¹⁴ Ban funah faufu fuomme fal eokor gaggan gagu gaa Paak, maageima tinah bariger. Pilat naah Esúif yay : « Avíul ume ! » ¹⁵ Bare bugo n'gúþib guoh : « Açet ! Açet ! Ubbañol n'ekuraa ! » Pilat naagil : « Juoge ibbañ áviul n'ekuraa ? » Ufan uterjenaaw n'guogol : « Wóli jibajut ávi ace ábulie ni Sesar. » ¹⁶ Ñer nasenil o bi eke ebbañ n'ekuraa.

Yésu o n'ebbañ n'ekuraa

N'gunar Yésu gújaenum, ¹⁷ n'gukanol nateb eku-ruaol, min gúþur n'ésuh yay gujow mbaa tiñ talu to guvoge me Golugota ni gúhiboriay, dóemme "tiñ taa gasen". ¹⁸ Tiñ tautu gubbañol me n'ekuraa yay, manur ni guce gúuba : ahu n'gañenol gárib, ahuo n'gamayol, açila náni n'etuilil. ¹⁹ Pilat naboñ guhiç ni jibabar guhollen n'ekuraa yay ; bahiçer baubu buoge : « Yésu ala Nasaret, ávi ahu ala Esúif yay. » ²⁰ Nemme tiñ talu to Yésu abbañ me n'ekuraa yay tulolof ésuh yay, Esúif gammeñe n'guganga bahiçer baubu. Bihiçihic ni gúhiboriay, ni gaa bugaa Rom ni þoþ ni gaa bugaa Geres. ²¹ Ñer ufan uterjenaaw bugal Esúif yay n'guoh Pilat : « Jamb'uhic uoh "ávi ahu ala Esúif yay ;" þan til uoh : "Aíne ahume naage açila aamme ávi ahu ala Esúif yay." » ²² Bare Pilat naagil : « Wo nihiç me, nihiçwohiç iban. »

²³ No ekosombil yay gubbañ me Yésu n'ekuraa yay guban, n'gunar wañol, mbiban n'gugabor wo gugab gono gubbagir, fánofan bi n'akosombil anur. N'gunar þoþ gájuoool gaa fatiya ; gájuo gaugu gubajut bahiker, gueçiyec ñanur fatiya bi n'ettam. ²⁴ Ñer ekosombil yay n'guogoro : « Jamb'uçaçal gájuo gagu, bare ulukoral

min uffasal ay ajae me enjar go. » (Maumu firim fafu faa Bahiçer babu fukano me faah me :

« Gugabore bisimoom,
ban gulukore gájuoom gaa fatiya †. »
Maumu ekosombil yay gukan mee.

²⁵ To n'galam ekurua yay yaa Yésu bajen to jaol, ati jaol, Mari aar Kulopas, ni Mari ala ésuh yay yaa Magudala min guiye. ²⁶ No Yésu ajuh me jaol, najuh to þoþ alagora ahu o namañ me nár ailo alofol. Ñer naah jaol : « Aare ahu, áþuri umu. » ²⁷ Mbiban naah alagora ahu : « Jai umu. » Ñer alagora ahu nañar Mari áni n'guñenol.

Eçet yay yaa Yésu

(Mácie 27.45-56 ; Maruk 15.42-47 ; Lik 23.50-56)

²⁸ Þúrto, nemme Yésu naþipi naffas búoh maer waf waw þe ukanoe uban, naah : « Marem mujogom. » Mamu wo Bahiçer babu bulob me n'ukano ††. ²⁹ Ban bajen to gatañ gammeþe bíñu yafifir ; ñer ekosombil yay n'gunjar jurocob gubbojen ni erem yauyu, guban n'guhoh jo ni gaan gaa jununohen jice gajow jo hisop ‡, mbiban n'gulofen jo butum Yésu. ³⁰ No naçoen me erem yauyu aban, naah : « Waf waw þe ukanoe ! » Min ñer ásilen aban naçet.

³¹ Nemme gállim gaugu Esúif yay þan gúni ni *fiiyail / fiiyay*, ban fiiyay faufu kakan funah fabaje hámma fañ, ufan Esúif yay gumañenut sufuluñ sasu síni ró fatiya ni sukurua sasu funah faufu. Ñer n'gúcin Þilat min aboñ gufum guot bugan bugagu gabbañi me ni sukurua sasu min mbi gujas n'eçet, mbiban n'gúalenul sufuluñ. ³² Ñer ekosombil yay n'gúkail gufum guot átiar ahu ni bugo gubbañor me ni sukurua manur ni Yésu, mbiban gal áutten ahu. ³³ No guçilo me ni Yésu, n'gutolol min açele ; yo eçil me gufumutol guot. ³⁴ Bare ace n'ekosombil yay nañar ebbayol min áluol gacaç, ban físim ni mal ni súþurul to to baenah. ³⁵ An ahu agiten me dáure najuhrójuh táh, ban bagitenerol baa maagen bom. Naffase búoh maagen nalobe, yo eçil me nagiten bo tima buru may n'jiiinen ni Yésu. ³⁶ Mamu, firim fafu faa Bahiçer babu fukano me faah me : « Mele evulol yanur mati gufum yo ††. » ³⁷ Ban tice mul ni Bahiçer babu tibbañe tuoh : « Þan gúhaken an ahu o guya me gúlu ††. »

Gafoh Yésu

(Mácie 27.57-61 ; Maruk 15.42-47 ; Lik 23.50-56)

³⁸ Þúrto, ni baj ace áine gajaol Susef áþullo Arimate ájoul ak'atoh to Þilat. Susef ahumu alagora Yésu aamene, bare nakopenyokopen mala gáholi ufan Esúif yay. Nácín Þilat min asenol efuluñ yay yaa Yésu ájaenum. Þilat nahalol min añar yo. Ñer Susef nak'añar

† Juluj Ufóñ 22.19 †† Juluj Ufóñ 69.22 ; 22.16 ‡ hisop : Jununohen jauju junogonogor ti bubun-subuh. †† Juluj Gaþagen 12.46 ; Uþin 9.12 ; Ufóñ 34.21 †† Juluj Sakari 12.10

efuluñ yay ájaenum. ³⁹ Nikodem, aamme áine ahu abbuy me ni fuh ak'atoh Yésu †††, nájoul þoþ ban náñarul búguñor baa míçir ni múlosoruma mice gajow mo Aloes, butum sikilo ávi ni guñen. ⁴⁰ Ñer bugo éubail n'gunjar efuluñ yay yaa Yésu, n'gufut yo útar ujaha n'elos yo nímoro míçir mamu matiño me, ti Esúif yay guþi me nihi gukan bugo baamer n'efoh sufuluñ. ⁴¹ Bajene gafat galofe tiñ talu to gubbañen me Yésu n'ekurua yay ; ban ni gafat gaugu bajen dó fuyah fuvugul dó gúmusut gufoh an. ⁴² Nemme fiiyay fafu mati þio ni fiçigul, ban fuyah fafu fulolof to, n'gunjar efuluñ Yésu gubañ ró.

Fuyah fafu furakel

(Mácie 28.1-8 ; Maruk 16.1-8 ; Lik 24.1-12)

20 Tihalen fiiyay faufu m'bujom mej, tinah m'basarerut, Mari ala Magudala najow bi ni fuyah fafu. No naçih to me, najuh búoh fuval fafu fatojen me gánonum fuyah fafu fúþunniþuren. ² Natey ñer ak'atoh Simoñ Þier ni ahu alagora, o Yésu amañ me nár, naagil : « Gúþurene efuluñ Ataw ni fuyagol, ban jiffasut bay gunjar yo gubañ. » ³ Ñer Simoñ Þier ni ahu alagora n'guilo gutey mbaa fuyah fafu ⁴ bugo éubail. Nemme ahu alagora natetey fañ mujas Þier, namundol açih to ni fuyah fafu. ⁵ Nañalo ban najuh útar waw ubañi ró n'ettam, bare anogenut. ⁶ No Simoñ Þier açilo me, nanogen dó ni fuyah fafu. Najuh ró útar waw ⁷ ni þoþ fímiþ fafu ; fo filelen tiñ tanur ni wo, bare fubboñibboñ fubañi jala fo. ⁸ Ñer ahu alagora, aamen me átiar eçih ni fuyah fafu, nanogen þoþ, najuh ban náinen. ⁹ (Maagen ulagoraaw bi funah faufu bugo m'ba-jogerut min Bahiçer babu buoh mee Yésu naareno ailo ni gaçet me.)

¹⁰ Þúrto, ulagoraaw gaamme gúuba n'gubbañ bi súndoil.

Yésu o n'érañul Mari ala Magudala

(Mácie 28.9-10 ; Maruk 16.9-11)

¹¹ Mari, o, nailo to tíyañ malofe fuyah fafu náni n'ukorj. Min akoñe me, náñuþ min añalo ró ni fuyah fafu. ¹² Najuh emalaka gúuba gusimo wañ útuay gurobo tiñ talu to gufilenen me efuluñ Yésu, ahu bo fuhow fafu fuomen me, apalol bo guot gagu guomen me. ¹³ Emalakaay n'guogol : « Aare ahu, wa nukorje ? » Naagil : « Gúþurene efuluñ Ataom ni fuyagol, ban iffasut bay gunjar yo gubañ. » ¹⁴ No nalob me dáuru aban, nake ejegor najuh Yésu ailo to, bare átalout búoh açila om. ¹⁵ Yésu naagol : « Aare ahu, wa nukorje ? Ay nuñese ? » Mari naþinorene búoh apoya gafat gagu om, yo eçil me naagol : « Iní aw uñarol, ulobom tay nubañol min ijow ik'ibbañulol. » ¹⁶ Ñer Yésu naagol : « Mari ! » Najegorol ban naagol : « Rabbuni ! » (Yoemme

††† Juluj Saan 3.1-2

"Aligenaom" ni gúhiboriay.) ¹⁷ Yésu naagol : « Jamb'ujogom uhat tale, mata ijaerut þan bi ni Payom. Bare ujow uk'uoh gutiom ínje umu n'ejow bi ni Payom aamme þoþ Payul, bi ni Aláemit úmbam aamme þoþ Aláemilul. » ¹⁸ Ñer Mari ala Magudala najow atoh bo ulagoraaw min aagil : « Nijuge Ataw ! » Ban nagitenil wo nalobol me.

Yésu o n'éranjul ulagorol

(Mácie 28.16-20 ; Maruk 16.14-18 ; Lik 24.36-49)

¹⁹ Tiname yay yaa funah faufu fanur fafu faamme ti-halen fíiyay, ulagoraaw n'guomunor dó ni yanj yay, n'gupeh n'guffañ unegen waw mata ufan *Esúif* yay gúholle. To baenah, Yésu nájoul ak'ailo n'etuilil min aagil : « Gásumay gúni ni buru ! » ²⁰ O n'elob yay, nagitenil guñenol ni gacaçol. Ulagoraaw n'gummenj ésumay min gujuh me Ataw. ²¹ Yésu nabbañ aagil : « Gásumay gúni ni buru ! Ti Paaya aboñulom me, ínje þoþ ban iboñul. » ²² Þúrto gurim gaugu, náfulenil † ban naagil : « Jiyab Biinum Banabe ! ²³ Bugo jijae me eboket utilil, þan guyab gaboket n'Aláemit ; bugo juñumut me esen gaboket, mati may gubaj go ni o. »

Yésu o n'éranjul Toma

²⁴ Ban Toma, o guvoge me may "Máuba", aamme ace n'ulagoraaw gaamme guñen ni gúuba, alelen to ni bugo no Yésu açilo me. ²⁵ Bugagu gulagora n'guke guogol : « Wóli jujuge Ataw. » Bare Toma naagil : « Ijugut me ni guñenol bayaer babu baa suçuþ sasu, igorut me ni fisigom to siya me ban ibanjut me gañenom n'gacaçol, mat'ímus íinen. »

²⁶ Þúrto gunah futoh ni gúfaji, ulagora Yésu n'gubbañ guomenor dó ni yanj yay, ban Toma umuen to ni bugo. Unegen waw upegipeh n'uffañj, bare Yésu nabbañ ájoul ak'ailo n'etuilil naagil : « Gásumay gúni ni buru ! » ²⁷ Aban nábahom mbaa Toma naagol : « Uluj guñenom, ugor taute fisigi ; ubañ gañeni n'gacaçom. Uhat égabbor min úinen ! » ²⁸ Toma naagol : « Ataom, Aláemilom ! » ²⁹ Yésu naagol : « Min ujugom me, yo eteh me núinen ? Gásumay gúni ni gáinen me m'ba-jugutom. »

³⁰ Yésu nakakan þoþ waf wammenje wajureruti bújoñor ulagorol wagitenuti dáure ni élebur ye ; ³¹ bare wauwe waam dó me, nihiçwohiç min mbi jíinen búoh Yésu aamme *Kirista* ahu, Añoñ Aláemit. Ban jíinen me ni o, þan jibaj buronj babu ni gajaol.

Jambal jaju jajureruti me

²¹ Þúrto gunah guman, Yésu nabbañ áranjul ulagorol galam *fal fafu fáþurut me / fal fáþurut* faa Tiberiad. Mame naranjulil maa nogor :

² Bajene tiñ tanur Simonj Þier, Toma o guvoge me "Máuba", Natanael ala Kana yaa Gálile, guñol Sebede ni ulagorol guce gúuba. ³ Simonj Þier naagil : « Ban ike jambal. » N'guogol : « Wóli þoþ ban ujaoral. » N'gujow guçih n'gújuþo m'busana babu ; bare n'efuga yauyu gujogut wáfowaf.

⁴ To n'esar, Yésu umuen to naiye galam mal mamu, bare ulagorol guffasut búoh açila om. ⁵ Ñer Yésu naagil : « Gupalom, bu ? Jujuge suol ? » N'guogol : « A-a. » ⁶ Naagil : « Jibet embal yay n'gárib busana babu, ban þan jujoh. » Ñer n'gubet yo, guban gújuut guñah yo mata emmemmenj kab suol. ⁷ Ñer alagora ahu o Yésu amañ me nár naah Þier : « Dáru Ataw ! » No Simonj Þier aun me búoh dáuru Ataw, nabbañ akano wañol wo náþurenen me nambal, mb'aban náñag aya ni fal fafu. ⁸ Bugagu ulagora n'gúbbañul m'busana babu n'eñah nímore embal yay min eliñe tir suol, iki guya ; kan gúraliut mamu ni galam fal fafu, butum simetar ekeme (100).

⁹ No guyaulo me, n'gujuh to sambun muol mirembeni ró, ni þoþ unaç. ¹⁰ Yésu naagil : « Jíjarul mice ni suol sasu so jujogulo me. » ¹¹ Ñer Simonj Þier náþurul ni mal mamu n'éñagul nímore embal yay yaliñ mee tir suol sámah aral ni mahae ; suomme þe ekeme n'úvi gúuba ni guñen ni sífaji (153), ban hani min simmenj mee, embal yay eçaçout.

¹² Ñer Yésu naagil : « Jújoul jitiñ ! » Bajut an n'ulagoraaw akañene arorenol o aamme ay, mata guffase búoh o aamme Ataw. ¹³ Yésu nalofulil, nañar ganaç gagu aban nagaboril go ; nagaboril þoþ muol mamu. ¹⁴ Dáuru ñer Yésu éfattenol éranjul ulagorol kábiriñ no naiyulo me ni gaçet me.

Yésu ni Þier

¹⁵ No gutiñ me guban, Yésu naah Simonj Þier : « Simonj añoñ Saan, numañom þiañ uk'ufañ bugaubuge ? » Naagol : « Ey, Ataw, nuffase búoh ínje nimañimañ. » Yésu naagol : « Ucokor ubbarumom. » ¹⁶ Þúrto, náuten arorenol aah : « Simonj añoñ Saan, numañom ? » Naagol : « Ey, Ataw, nuffase búoh ínje nimañimañ. » Yésu naagol : « Ukoñ ubbarumom. » ¹⁷ Aban náfatten arorenol aah : « Simonj añoñ Saan, numañom ? » Þier gaþinor n'gumugol min Yésu arorenol me bi ñáfaji ter namañol, ban naagol : « Ataw, aw nuffase þe ; nuffase búoh ínje nimañimañ. » Yésu naagol : « Ucokor ubbarumom. » ¹⁸ Maagen, ínje ilobi yo : no nuakerut me, aw nuh'uhogoro gasinjai min ujow básumi me ; bare no nujae me éfanum, þan uteb guñeni min ace ahogi

† náfulenil : No Aláemit átut me an átiar, « náfuþ ni súñunduol érus yaa buronj » (*Fíçilum* 2.7). Taute, Yésu náfulen me ulagorol bi esenil buronj buvugul. Þan gubbañ guyab Biinum Banabe funah fafu faa Pantokot (*Mukanay* 1.8 ; 2.1-4).

gasinjai, aban nájaenumi bo numanjut me ejow. »¹⁹ (Ni gurim gaugu Yésu agitene eêet bu Pier ajae me eêet min mb'agiten mamu bájalo Aláemit.) Púrto, Yésu naagol : « Ulagenom ! »

Yésu ni alagora ahu o namaŋ me nár

²⁰ Ñer Pier nake ejegor najuh búsolil alagora ahu o Yésu amaŋ me nár. (Alagora ahumu ámus me áñio mbaa Yésu bugo ni fitiñ, aban narorenol ay ajae me bi ennomenol †.)²¹ No Pier ajujol me, naah Yésu : « Ataw, umu ñer wa ujae ebajol ? »²² Yésu naagol : « Iní nimaŋe aron bi no nijae me ébbañul, wa butumi buom bo ? Aw ulagenom ! »²³ Ñer elob yay neuno ni gáinen

† Juluj 13.25

me ni Yésu yaa búoh alagora ahumu añumut eêet. Maagen mamu, Yésu aagut Pier alagora ahumu añumut eêet, bare naagenolseh : « Iní nimaŋe aron bi no nijae me ébbañul, wa butumi buom bo ? »

²⁴ Alagora ahumu faŋaol agitene maa wo najuh me, ban nahiê wo. Nuffasale búoh gurim gauge gaa maagen gom.

Fúbanum élebur yay

²⁵ Yésu nakakan þoþ waf uce wammeŋe wahiêuti. Iníen me uhiêihiê wanur-wanur, níinene búoh mof mamu þe mati mújuen miteb sílebur sasu sajaene me ehiêi.

MUKANAY

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Elébur yay yaa Mukanay mamu mal Uᵑotoraaw Lík nahiçyohiç búsol ewansil yay yola. Elébur yauyu egitengiten bu bugan bugagu bugo Yésu aboñ me, bugo guvoge me may , guvis me firim fafu fola fásu m mee fuban babu ꝑe. Mamu, gukane burok babu bo Yésu asenil me ekan (Lík 24.47-48 ni Mukanay 1.8).

Ni fíçilum élebur yay yaa Mukanay, Yésu natebore bi n'émit to Aláemit aamme (Mukanay 1.9). Maer ñer, ab-bañut áni to ti naamen to me no, bare naboñulo uᵑotoraaw Biinum babu báᵑullo me n'Aláemit, baamme Biinum Banabe (Mukanay 2). Ujógum ni fíçilum fafu fal élebur yay yaa Mukanay bi ni fúbanum yo, nujugale bu Biinum Banabe buñagulo me ejangara guvugul mbaa Yésu.

Ni gaņas gagu gátar gal élebur yauyu (Mukanay 1 bi 12), an ahu afañ me nabaje hámma ni bagitener yo, o aamme . O ni bugagu ulagora bugaa Yésu n'gújow guban babu ꝑe ni mof mamu maa Yúde, maa Samari ni ꝑoꝑ sasu súguh, nihi guvare Firim fafu Fásu me bugan bugagu may galet me Esúif (Mukanay 8 bi 12). Ban dáuru kakan waf wámusut ubaj. N'unnay wauwu, Esúif yay bugo bare guffasene Aláemit ahu anur ahu pat.

Ujógum ni Mukanay 13, Lík nahahat elob maa Pier min ábaho áni n'elob mala bi ni fúbanum élebur yay. Yésu Kirista avoge Pool (Mukanay 9). Ñer jangu yay yal ésuh yay yaa Antioç yaamme ni mof mamu maa Siri neçobol, açila ni gupalol guce, bi ejow ráli guke gavare Firim fafu Fásu me faa Yésu.

No Lík ahiç me ewansil yay yola, nalobdólob mala tinah talu no Yésu aamme m'buronj. Elébur yay yaa Mukanay uᵑotoraaw, yo, nahiç yo . Unnay wauwu ejangaraay guvare me firim fafu falob me mala Yésu nánonan ban ꝑoꝑ tánotan. Gugiten fo bugan bugagu bugaa mukanay mánoman ni bulago bánoban, uñiaw ti ꝑoꝑ ufan waw, us-anum waw ti ꝑoꝑ galeh me.

Enah éjoul yay yaa Biinum Banabe

1 Abugeom Teofil, nigitene n'éleburum étar wo Yésu akan me ni wo naligen me bugan bugagu kábiriñ funah fítar ² bi fo Aláemit akanol me natebor akay mbal émit. Balama atebor mbal émit, nasesen gúboñ ni garamben saa Biinum Banabe *uᵑotoraol* / *uᵑotora* bugo naçob me. ³ Maagen mamu, bugo náᵑullo búsol eçelol ni bakaner bammeñe bi egitenil búoh o narondonj : gunah úvi gúuba (20) o n'éᵑullil ni elobil nímore mala Jávi Aláemit.

⁴ Funah fice, o n'etiñor ni bugo, nasenil gáboñ gauge : « Jambi jírali me Yéruusalem, bare mbi jinah wo Paaya alob me bi ekan, gáji gagu go nilobul me mala go.

⁵ Maagen Saarj Batis, o ni mal nábatisee bugan bugagu, bare buru, tale gunah guman, ꝑan jíbatisei ni Biinum Banabe. »

⁶ Uᵑotoraaw gaomunor to me ni Yésu n'gurorenol ñer n'guoh : « Afanóli, ni ꝑiañ tinah taute nujae me eroben jávi jaju jal Israel ? » ⁷ Naagil : « Jambi jilip effas nay tinah tautu tijae eçigul ; Paaya nabebet to tíj to ni

gaffas gola, ban ni re to. ⁸ Bare no Biinum Banabe bu-jae me éavul birembor ni buru, ꝑan jiyab sembe. No ñer ꝑan jíni me gajae me elob múmbam babe Yéruusalem, ni Yúde ꝑooyo ni Samari, ni ꝑoꝑ bi to mof mítij me. »

⁹ No nalob me gurim gaugu aban, Yésu natebor akay mbal émit bugan bugagu baronjer n'elujol ; ꝑúrto gápar n'gumeenol. ¹⁰ Bugo baronjer n'éhaken émit yay dó Yésu atebor me akay mbaa ró, ni baj wáine gúuba gasimoe túen gúpullil to ¹¹ n'guogil : « Eé bugaa Gálile, wa uçile n'jinamo tautu éhaken émit yay ? Yésu ahu-mu, atebor me akay mbal émit, ꝑan ábbañul manur mamu ti jujukol me akay. »

Uᵑotoraaw bugo n'eçob an anapil butum Yudas akay me

¹² Ñer uᵑotoraaw n'gúavul ni firijan fafu fal *uo-liv* / *buoliv* waw gubbañ mbaa Yéruusalem ; firijan fafu fúraliut bo. ¹³ No guçih bo me, n'gújiñ bi ni bañ babu fatiya yañ yay dó guᵑi me nihi guomunor. Bugo guomme Pier, Saarj, Saak ni Andere, Filip ni Toma, Barutelemi ni Mácie, Saak añol Alife, Simonj atigena-

bugan † ahu, ni Yudas añol Saak. ¹⁴ Bugo þe nihi guomunorwomunor nánonan bi galaw, manur ni waareaw, ni Mari jaw Yésu ni þoþ guti Yésu.

¹⁵ Funah fice, bugan bugagu baomunorer butum bugan ekeme ni ávi, Pier nailo n'etuilil naagil : ¹⁶ « Gutiom, wo Biinum Banabe bulob me ni butum baa *David* ni Bahiçer babu úariene ukano : biþi bo m'bulobolal mala Yudas, Yudas abbanno me áni ayaba-gay-orŋ ahu ala gake me gujoh Yésu. ¹⁷ O ni wolal naamene, ban nabajene fugabol ni burok baube bo nuomal maa ni bo. » ¹⁸ (Ban no Yudas annom me galah ni bacam babu baa bakanerol báhoji mee, nalo agubogubo ateh farol min enilol esar n'etut, ban mulaol þe ni mivisor. ¹⁹ Elob yayyu neuno náar bireg bugaa Yérusalem n'guvoh galah gaugu Hakeludamah, dóemme ni gúlobumil "galah gagu gaa físim".)

²⁰ Pier nabbañ aagil : « Hiçihic n'élebur yay yal Ufóñ waw búoh : "Mbi yañol ejundeni, ban jambi an açin dó me †† !" Hiçihic þoþ búoh : "Mbi ace añar burokol †." ²¹⁻²² Yo eçil me ñer an náarie ájoul anapolal bi egiten bugan bugagu eilo yay yal Ataolal Yésu. An ahumu náarie áþurul ni bugan bugagu gaþi me nánonan n'ējaor ni wolal, no Ataw Yésu ajow me mof mamu þoomo manur ni wolal dó, kábiriñ no Saarŋ Batis ábatiseol me bi funah fafu fo natebor me akay mbal émit. »

²³ Ñer n'gusen ujow bugan gúuba : gaa Susef, o guvoge me may Barusabas, n'gubbañ nihi gusalol Yusu-tus ; n'gusen may gaa Macias. ²⁴ Mbiban, bugo þe n'gulaw guoh : « Aláemit, aw affas me waamme n'uinum bugan bugagu þe, ugitenóli þaa ay ni ubuge gaamme maa gúuba nuçobe ²⁵ bi enar ejukut yay yal aþotora yo Yudas ahat me min akay mbaa yayu yaamme yola fañ. » ²⁶ Ñer n'gulukor bi effas an ahumu, ban ni lo ni Macias ; min guñarol gunap bugagu uþotora gaamme guñen ni an anur.

Ejóul yay yaa Biinum Banabe

2 No funah fafu faa *Pantokot* fiçih me, bugo þe gáinen me ni Yésu ubuguen n'guomunore tiñ talu tanur tatu. ² To baenah ni baj gael gúþurul n'émit, ní me ti fúrus fámah fuomen n'eteh ; gael gaugu ni gummenen yañ yay þe dó bugo guomme. ³ Ñer n'gujuh útar úni ti waa sambun sasae úpullil ; n'úfaculor, mbiban n'úkail ganur-ganur unamo ni fuhow ánoan ni bugo. ⁴ Ñer Biinum Banabe m'bimmenenil bugo þe, ban n'gunamo elob gúlobum guce, n'gulob ánoan ti Biinum Banabe bumañ me ulob nogor.

⁵ Ban bajen dó Yérusalem *Esúif* gáinene fañ n'Aláemit gápullo babu ni súsu sasú þe saa mof. ⁶ No guun me gael gagu, n'gúkail guomunor to gukan fítiman. Bugo

† atigena-bugan : *Simon ni gupalol Esúif guce, bugo gumarjen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.* †† *Juluj Ufóñ 69.26 † Juluj Ufóñ 109.8*

þe gajahali gámah n'gunonil, mata ánoan ni bugo naune bugan bugaubugi gulob gúlobumol gal ésugol. ⁷ N'gunaben gah, ban n'guoh : « Bugan bugaubuge galobe maa, leti bugo þe bugan bugaa Gálile ? ⁸ Ñer bu jáorume min ánoan ni wolal aunil gulob gúlobumol go nabugi me ni go ? ⁹ Baje ni wolal bugan gápullo Þarut, Medi ni Elam, guceil Mesopotami, Yúde ni Kapados, Pont, Asi, ¹⁰ Firigi, Pamfili, Esíp, ni babu Libi, galam Siren ; baje þoþ guceolal gápullo Rom, ¹¹ Kiret ni Arabia ; guce Esúif gúfuh bugom, bugaguil bulago babu bal Esúif guñare búsol. Bare hum nuunail n'gumalene me ni gúlobumolal þoogo waf waw wámah waw wo Aláemit akan me ! »

¹² Maagen mamu, gajahali gámah ugu ni bugo þe, ban ñer guffasut wa gujae elob ; ñer nihi guogoro : « Dáuru waamme úru ? » ¹³ Ban guceil n'gunamo eber gáinen me n'guoh : « Bugaubugi gúhalihali gummen tiþ ! »

Pier o n'gavare fítiman fafu

¹⁴ Ñer Pier ni bugagu uþotora gaamme guñen ni an anur n'guilo, aban naah fítiman fafu fatiya : « Buru Esúif yay ni bugagu ñer þe gaçin me Yérusalem, juutten joon gurimom min júju jujoh wabaj me. ¹⁵ Bugan bugaubugi gúhallut ti jþinor yo me ; maer þan tinah eju étebul. ¹⁶ Dáru til wo aboñer ahu Soel aþi me nalob uom n'ékano jama :

¹⁷ Aláemit naage : "Dáure dijae ebaj ni gunah gúsola : Þan íalenu Biinumom ni bugan bugagu þe ; úþurul ni sújurul þan nihi guvare gurim gúmbam, guñolul ni ujugum þan ílobum me ni bugo, úfanum waw, bugo, ni súmori þan ílobum me ni bugo.

¹⁸ Maagen mamu, urokaom wáinema ni waarema, þan íalenu Biinumom ni bugo ni gunah gaugu, ban ni bugo þan nih'ílobum me ni bugan bugagu.

¹⁹ Þan ikan min waf wajureruti úþurul fatiya n'émit, min bujugum bámusut bubaj bujugi n'ettam ni mof ; þan baj físim, sambun ni gávuh gaa fakor,

²⁰ tinah talu þan tumoç, fieñ fafu þan fújuh ti físim, balama funah fafu fal Ataw fúrañul, funah fafu fámah fafu fajae me efañ gunah gagu þe.

²¹ No ñer, ánoan ajae me evoh Ataw þan ayab gaþah ††."

²² Buru bugan bugal Israel, mbi juutten joon wo ni jaeul me elob : ti buru fañal jiffas yo me, Aláemit nagitenu sembe sasú saa Yésu ala Nasaret, no nakan me min waf wajureruti ni bigitenum bámusut bubaj sikano bújoñorul ni gañen gola. ²³ Aíne ahumu aamme Yésu naloe n'guñenu, ti Aláemit aþi me nakiç yo aha-

†† *Juluj Soel 3.1-5*

to. Jisenolsen bugan gákanumut Aláemit gubban n'ekurua min aĉet. ²⁴ Bare Aláemit nanemene ñatiñ ñañu ñal eĉelol n'eilen yay ni gaĉet me yo nailenol me, mata eĉet yay éjuenut ejogol éharo. ²⁵ Maagen mamu, *David* nalobe mola aah :

"Nijugejuh nánonan Atúla bípimborom ;

Umu to nalofom jambi ítitibor.

²⁶ Yo eĉil me biinumom ni bimmenġ gásumay, ban gurim gal ésumay n'gúpurul m'butumom ; enilom fanayo ðan éelo ni gafium dó,

²⁷ mata aw Aláemit mat'ujundenom ni gaĉet me, mat'uhát min ínje ani anab me iput ni fuyah.

²⁸ Nugitenom ulago waw wo núh'újaenum me mbaa buroġ bábaerit.

Ðan ukanom nibaj ésumay yámah bújoġori †."

²⁹ Gutiom, jáhore min ilobul ŋanno ca mala þayolal afan *David* : naĉeĉet, nafogifoh, ban fuyagol furoġ to ni wolal bi jama. ³⁰ Bare nemme aboñer naamene, ban naffasene búoh Atúla nabbabat firim asenol gaa búoh ðan akan ace ni gabulakenol narobo n'efenjenol yal ávi, ³¹ nemme þoþ nájugalie wajae me ebaj, yo eĉil me nalob mala eilo yay yaa Kirista no nalob me aah : "Ajundenuti n'ufuga, ban enilol eþulut ni fuyah." ³² Yé-su ahumu o nilobe maa mola, maagen mamu Aláemit nailenolyilen n'eĉet yay, ban wóli þe jimatyomat.

³³ Aláemit Þaaya natebenolteben ak'abanġ ni gañenol gárib, aban nasenol Biinum Banabe bo nalobol me mala bo ; navisulobovis ni wolal, dóemme wo jujuge maa ni wo juune maa jama. ³⁴ Mánoman *David* atebenuti bi n'émit, naage o fanjaol :

"Atúla naage Afanom :

< Urobo n'gañenom gárib,

³⁵ bi no nijae me ekan ulatori gúni firembenum fafu faa guoli ††. >"

³⁶ Buru ésumay yay þe bugal Israel járie jiffas maagen mamu búoh, Yésu ahu anur ahu o jibbanġ me n'ekurua, o Aláemit akan me náni Ataw, náni þoþ *Kirista*. »

³⁷ Gurim gaugu n'gugor bugan bugagu gaamen to me n'eutten fanġ, bireg n'guroren Þier ni bugagu uþotora n'guogil : « Gutióli, wóli ñer bu jijae me ekan ? » ³⁸ Þier naagil : « Jíbahen bakanerul, ban ánoan ni buru ayab gábatise ni gajow gaa Yésu Kirista min utilul uboketi ; mamu, þan jiyab gáji Aláemit gaamme Biinum Banabe. ³⁹ Jiffas búoh firim faufu fal Aláemit fulobilob bi ni buru ni guñolul, ni þoþ bi ni bugagu þee gaĉin me ráli, bugo þe bugo Ataw Aláemilolal ajae me evoh. »

⁴⁰ Þier natajen alobil gurim guce gammeþe bi eĉimen gurimol ni þoþ ekanil n'guaken, nah'aagil : « Júþur ni gayoġ bugan bugagu gaarat me min mbi júju jiyab gaþah. » ⁴¹ Gammeþe ni bugo n'guyab gurim Þier min ñer gúbatiseil. Funah faufu, maageima bugan súuli sí-

† *Juluj Ufóñ 16.8-11* †† *Juluj Ufóñ 110.1*

faji (3 000) gukelo gunap gayoġ gagu gaa gáinen me.

⁴² Bugo þe n'guaken n'eutten ni gáinen dó bavareer babu bal uþotoraaw, eroġ buroġ baa batiay, etiñor tiñ tanur ‡, ni galaw. ⁴³ Gáholi n'gunogen ánoan ni bugo mala min Aláemit asen mee uþotoraaw sembe min nihi gukan waf wammeþe wajureruti ni waunderuti wagiten me bájalool. ⁴⁴ Bugan bugagu gáinen me þe gujogojogor, ban nihi gugabor waf waw þe wo gubaj me. ⁴⁵ Þan nihi gunnomen sittamil ni gubajil, guban n'gugabor síralam sasu ánoan ti nusohola me. ⁴⁶ Funah-ó-funah ubugi n'eaken : eomunor ni *gávi-Aláemit*, etiñor ni sanġil, ni fitiñ mitiñil n'ésumay ró ni biinum bakure. ⁴⁷ Nihi gusal Aláemit, ban ésumay yay þe n'guruhenil. Funah-ó-funah Aláemit náŋarul bugo nasen me gaþah anaþ ni gayoġ gagu golil.

Pier o n'ekan an abofoe nahoy

3 Funah fice, no tinah galaw tiĉih me bunaa báruuser, Þier ni Saanġ n'gujow bi ni *gávi-Aláemit* gagu guke ró galaw. ² Bajene ace áine abofoe kábiriġ no nabugi me, aroboe alof gánonum gávi gagu go guvoge me "gánonum gajaha." Funah-ó-funah þan gutebulol iki gubanġ to min mb'áju ácin bugan bugagu ganone ró me. ³ No najuh me Þier ni Saanġ gúni ró n'enogen, nácinil síralam. ⁴ N'guluġol baw, ban Þier naagol : « Ulujóli. » ⁵ Áine ahu nailo alujil mata n'gapi-norol uce gujaol esen. ⁶ Ñer Þier naagol : « Ibajut hani éralam yanur, bare wo nibaj me, ban iseni wo ; wo uomme uwe : ni gajow gaa Yésu Kirista ala Nasaret niegi : uilo ujow ! » ⁷ Aban najoh gañenol gárib bi er-ambenol nailo. To baenah, guot áine ahu n'gujañ. ⁸ Nafaen ailo ñanur puĉ ban nanamo ejow. Nanonor manur n'uþotoraaw ni gávi-Aláemit gagu, n'etey, éñagor ni esalen Aláemit nímoro. ⁹ Esúh yay þe n'guġugol min ajae me, min þoþ asale me Aláemit. ¹⁰ No gú-tallo me búoh dáuru áine ahu o nah'anaven to me galam gánonum gagu gajaha gagu gaa gávi-Aláemit gaugu bi gúcin, bugo þe gáholi ni gajahali ni sunonil mala wabaj me áine ahumu.

Pier o n'gavare ni gávi-Aláemit gagu

¹¹ Nemme áine ahu alet n'éhatulo Þier ni Saanġ, bugan bugagu þe n'gúteil ni gajahali ró mbaa bugo bi ni banġ babu baa surujen sasu sateþi me, bo guvoge me "banġ Salomoġ." ¹² No Þier ajuh me dáuru, nalob n'ésumay yay naagil : « Buru bugan bugal Israel, wa učile n'jijahali gahoy gauge ? Bu julujeóli me ti nihi ní me wóli jŋare sembeóli ter maĉoleóli min jikan áine ahume najow ? ¹³ Dáru Aláemit ahu ala Aburaham, Isak ni Sakob, yoemme ala sipayolal gufan ††, o agitene

‡ *Ni gugerekay guoge EGABOR UNAĉ. Dóemme egabor unaĉ ni bíñu bi eosen fitiñ fúsola fo Ataw atiñor me ni uþotoraol (Lík 23.14-20).* †† *Juluj Gaþagen 3.15*

bájalo amigelol Yésu. Buru fañaul, buru jibelenol n'guñen Pílat, ban n'jilalol bújoñorol, o amanen me til ehalenol. ¹⁴ Jilale An ahu anab me ban naçol, min til juçob guhalenul ahu aamme amuga-bugan. ¹⁵ Jikane An ahu asene me buron naçet. Bare Aláemit nainnulol ni gaçet me, ban wóli ubuge jimatyomat. ¹⁶ Sembe sasu saa gajow Yésu, utajen dó gáinen gagu ni o, so sibbañenulo mee sembe áine ahume o juluje maa ban n'jiffasol. Gáinen gagu ni Yésu, go guçilol min ahoy ajañ ti jujuh yo mee buru fañaul.

¹⁷ Gutiom, niffase búoh wo jikan me Yésu, jikan-wokan mala gaffasutul, ti may ufanul guffasut yo me. ¹⁸ Bare wo Aláemit aþi me nalob kábiriñ no n'utum uboñer waw þe, mamu ukanoe ; naagolal *Kirista* ahu ola náarie álam nár. ¹⁹ Yo eçil me, jíbahen bakanerul, ban jíbaho mbal Aláemit, min mbi áþuren utilul. ²⁰ Ñer Atúla þan akan tinah tice taa gáelo ni tiçigul, ban þan aboñulul Yésu, Kirista ahu o naþi me náçobali bi ni buru. ²¹ Maer þan, Yésu Kirista þan arobo n'émit iki tinah talu tiçigul to waf waw þe ujae me énumbuli, ti Aláemit alob yo me þio bo n'utum uboñerol gaamme bugan ganabe. ²² Maagen *Móis* naage : "Atúla aamme Aláemilul þan áþunnulul ni gutiul aboñer ti ínje. Mbi juutten wánowan wo najaul me elob. ²³ Anóan ajae me elat eutten aboñer ahumu þan áþunni n'ésuh yay yal Aláemit, ban þan anemeni †." ²⁴ Ban bugagu uboñer þe gugitene þoþ mala gunah gaugu, újogum ni Samiel bi ni bugagu. ²⁵ Firim fafu fo Aláemit alob me n'utum uboñer waw, folul fom þoþ ; ban jibaje gakibul ni babuge babu bo Aláemit ajogor me ni sipayul gufan no naah me Aburaham : "Ni ace ni gabulakeni þan ísonienum me guil gagu þe gaa mof ††." ²⁶ Yo eçil me, no Aláemit ajoh me bi éboñul añolol Yésu ‡, namundum aboñulol bi ni buru bi ésonienul, min áþuren ánoan ni buru ni bakanerol baarat me. »

Pier ni Saan bújoñor fujoj utaliña búgamah

4 Pier ni Saan baroñer n'elob n'ésuh yay, ni baj utenena, afan upoya gávi-Aláemit ni *Esáduke* guçigul. ² Súmutil hani jatiito min upotoraaw gaamme gúuba guvaree mee ésuh yay, ban ni gulobil mala eilo yay yaa Yésu, yaamme búoh gaçet me gújue guilo. ³ Ñer n'gujoh Pier ni Saan gúrur ni fipeh efuga yayu. ⁴ Bare ni bugan bugagu gaun me firim upotoraaw, gammeñe n'gúinen, ban fuyon fafu faa gáinen me ni fújalo futajen iki fiþilo maageima bugan súuli futoh (5 000).

⁵ Tihalen fo, gaamme ni fuhow ésuh yay, ufan waw bugala ró, ni úþajula gúboñ Aláemit gagu n'guomunor Yérusalem, ⁶ manur ni afan utenenaaw Hanas, Kayafa, Saan, Alsandul ni bugagu þe bugaa fiil fafu fal atenena

† Juluj *Dáteronom* 18.15, 19 †† Juluj *Fíçilum* 12.3 ‡ no Aláemit ajoh me bi éboñul añolol Yésu : ni gugerekay guoge ALÁEMIT o BÁÞUNNERUL AMIGELOL YÉSU.

ahu ámah ahu. ⁷ N'gúnjarul Pier ni Saan iki guilen n'etutil bi etaliñil n'guogil : « Ni sembe say ter gajow gay jikane dáuru ? »

⁸ Ñer Pier, Biinum Banabe bammeñenerol, naagil : « Yoo, ufan bugal ésuh ye, buru jaamme ni fuhow yo : ⁹ Nemme jama guorenóli mala maaro makani ni an abofoe, mala bu náhoyum me nogor, ¹⁰ mbi jiffas dáure, buru þe, ni þoþ bugan bugagu þe bugal Israel : ni gajow gaa Yésu Kirista ala Nasaret, o jibban me n'ékurua ban Aláemit nailenol ni gaçet me, ni gajow gola áine ahume ailo maa bújoñorol ajañ ti najañ maa. ¹¹ Yésu açila fañaul o aamme

ébirih yay yo buru uteþaaw jujunden me, yabbanno me éni yáamumma, yaçil me yan yay ††.

¹² Gaþah gagu gulet n'ace ábuli ni o ; maagen mamu, bajut babe ni mof gajow gace gaseni, go mbi újual me uyabal gaþah ni go. »

¹³ No gujuh me gakañen gagu gaa Pier ni Saan, n'gulahali mata gútalloe búoh dáuru bugan gajangaut. Guffasilfas n'eaoril ni Yésu. ¹⁴ Bare no gujuh me áine ahu ahoy me ailo alofil, gubbañut gubaj elob ece gutajen to. ¹⁵ N'guogil gúþur dó ni ban babu dó guomunor me, mbiban n'gúbahulor bugo bareil n'guoh : « Wa þan ukanal wáineaw ubugi ? ¹⁶ Nannoñanno ni bugaa Yérusalem þe búoh babaj wajureruti wo bugan bugaubugi gukane, ban újuutal uceñal yo. ¹⁷ Bare, jambi elob yayu efañ neunoe n'ésuh yay, úfirenail ni éhuben dó jambi gubbañ maer gulob ni ánoan ni gajow gaugu. »

¹⁸ Ñer n'guvogulil, guban n'gúfirenail feren ebbañ gulob ni þoþ evare ni gajow gaa Yésu. ¹⁹ Bare Pier ni Saan n'guogil : « Jáhore þian bújoñor Aláemit jikan wo buru julob me, min jihabo wo açila aman me ? ²⁰ Buru ñer juñum ejuh ; wóli jújuut mati julob wo jujuh me ni wo juun me. » ²¹ N'gubbañ gúhubenil guban n'guhalenil, m'babajut waf wo mbi gutegil me mala wo, mata gúholiholi ésuh yay ; maagen mamu, bugan bugagu þe gunamonamo esal Aláemit mala wabaj me. ²² Ban áine ahumu ayab mee gahoy gaugu gajureruti mee nafañe símit úvi gúuba.

Gáinen me bugo ni galaw min Aláemit atañil sembe

²³ No guhalenil me guban, Pier ni Saan n'gujow iki gutoh fuomunor fafu faa gupalil min gugitenil wo ufan utenenaaw ni ufan ésuh yay gulobil me. ²⁴ No guun me bagiteneril, n'guilo manur n'gulaw Aláemit guoh : « Afanóli, aw átul me émit, ettam, fal ni waf waw þe waam dó me, ²⁵ ni garamben gaa Biinum Banabe nukane amigeli *David* aamme þayóli afan nalob aah : "Wa uçile súsu sasu ni sugoror ?

Wa uçile bugan bugagu n'gubaj upinor waarat wájuut ukano ?

†† Juluj *Ufóñ* 118.22

²⁶ Uvíaw bugaa mof guiye gailo gaa fitih, ufan waw gugume firim bi etigen Aláemit ni *Kirista* ahu ola †."

²⁷ Maagen, Herod ni Pons Pilat gugugum firim dó n'ésuh yauyu manur ni bugagu galet me Esúif ni þoþ bugan bugagu bugal Israel, bi etigen amigeli anab me aamme Yésu, o nuçob me ††. ²⁸ Dó þe gukan mee min mbi waf waw þe wo nuþi me nuþinor ekan þio bo ni bájaloi ukano. ²⁹ Ñer maer, Aláemit, uluj báhubeneril, ban nusen wóli umigeli gakañen gámah min júju jig-iten firimi. ³⁰ Uremben to gañeni min gásomut me guhoy, usenóli may ugitemum ni waf wajureruti, dó þe ni gajow gal amigeli anab me, Yésu. »

³¹ No gulaw me guban, tiñ talu to guomunor me ni tugoror, Biinum Banabe m'bimmenenil bugo þe, ban n'gunamo egiten firim Aláemit ni gakañen dó.

Gáinen me bugo n'egabor wafil wo gubaj me

³² Fuomunor fafu faa gáinen me ni fujogor ti nihi ní me an anur, éçigir yanur, biinum banur. Bajut ró ace aah : « Dáure wafom waa fuhoom », bare til gugugum waf waw þe. ³³ Ni sembe sámah ró, uþotoraaw nihi gugiten eilo yay yal Ataw Yésu, ban Aláemit nammeþenil gásonien bugo þooil. ³⁴ Bajut an ni bugo alege, mata gabaj me ulah ter sarj nihi gunnomen so, mbiban n'gúnjarul wo gubaj me ni funnomen faufu ³⁵ íkiil gusen uþotoraaw, mbiban ni gabori ánoan min usohola me. ³⁶ Ti ace áine áþullo Çipur gajaol Susef, nihi uþotoraaw guvogol may Barunabas (dóemme "o nah'akan me bugan n'guaken"), an ala *fiil | guil gagu gal Israel* fafu faa Lévi, ³⁷ nannomen galagol aban nánjarul síralam sasú ak'asen uþotoraaw.

Ananias ni Safira n'gubij gusen Biinum Banabe

5 Bare ace áine gajaol Ananias, aarol o gajaol Safira, nannomen ettamol ² aban n'gujamor bugo n'aarol, min abarj fugab fice faa síralam sasú, min ánarul fúutten ákail asen uþotoraaw. ³ Ñer Þier naagol : « Ananias, wa učile Seytane nammenen éçigiri maarat iki ubij usen Biinum Banabe, min ubarj fugab fice faa wo nunnomen me galah gagu ? ⁴ No guomen me n'guñeni, gulelen þiarj gúiya ? Mbi no nunnomen go me uban, bañut ní waf úiya ? Bu ñer nújue ubaj m'biinumi gaþinor ti gaugu ? Aw let ni bugan bare nubije, bare ni Aláemit fañaol. » ⁵ No Ananias aun me gurim gaugu, nalo to ban naçet. Ban gáholi gámah n'gunogen bugan bugagu gaun yo me. ⁶ Ñer úþur waw n'guilo n'gúggubol, guban n'gutebol iki gufoh.

⁷ Þio maa, aarol nanogen ni yarj yay m'baffasut wabaj me. ⁸ Þier naagol : « Ulobom þaa, galah gagu mim muman junnomen go ? » Naagol : « Ey, mamu

† *Juluj Ufóñ 2.1-2* †† *Ni gugerekay guoge o NÚÇIR ME, dóemme o Aláemit afej me bi éni aþagena ahu.*

gunnomeni. » ⁹ Ñer Þier naagol : « Buru bu jújue jugum firim bi elih Biinum Aláemit ? Uutten, bugan bugagu gafogulo me áini ubugu n'gánonum gagu ; aw may ban gújaenumi. » ¹⁰ To baenah, nalo to n'guot Þier ban naçet. No úþur waw gunonulo me, n'gutogol mamu ; n'gutebol gújaenum iki gufoh galam áinol. ¹¹ Ñer gáholi gámah n'gunogen fuyorj fafu faa gáinen me ni Yésu, bi ni bugagu þe gaun me elob yauyu.

Uþotoraaw bugo n'ekan waf waunderuti

¹² Ugitemum ni waf waunderuti sammeþe nihi sikani n'etut bugan bugagu ni guñen gal uþotoraaw. Bugo þe gáinen me ni Yésu n'guke gurobo bugo þooil ni barj babu bo guvoge me barj Salomorj dó ni *gávi-Aláemit* gagu. ¹³ Ban bajut ace ni bugagu akañene ajow atogil dó ; bare til éseh yay n'gunamo esalil fañ. ¹⁴ Gútiman gagu gaa wáineaw ni waareaw gáinen me n'Ataw Yésu mo gufañe me n'gummeþe. ¹⁵ Nihi gútebul gásomut me bi n'ulago waw, guban n'gubanil n'ura ni upeh, tima mbi Þier áni n'égat, éuruñaol néju egor ace ni bugo gásomut me. ¹⁶ Fítiman faa bugan gáþullo ni súseh sasú salof me Yérusalem ni fíteil mbaa to, nihi fítebul úsota ni bugan bugo siseytane nihi suyogen ; ban bugo þe n'guyab gahoy.

Elátien yay yal uþotoraaw

¹⁷ Ñer afan utenenaaw ni *Esáduke* yay þe gaamen to me ni o n'gúsilaet fañ gubbañen n'uþotoraaw, ¹⁸ ban n'guilo gujow iki gujogulil gúrur ni fipeh. ¹⁹ Bare ni fuh, amalaka ala Ataw nápegul unegen fipeh fafu ; nakanil n'gúþurur, aban naagil : ²⁰ « Jujow bi ni gávi-Aláemit gagu, ban n'jigiten éseh yay gurim gagu þe gaa burorj. » ²¹ No guun me firim faufu, uþotoraaw n'gunogen ni gávi-Aláemit gagu ni bujom mej n'gúni n'gavare.

Ñer afan utenenaaw ni bugaa gayorj n'guvoh fujoj fafu fámah fafu faamme fal ufan Esúif yay þe, mbiban n'guboñ bi éñarul uþotoraaw ni fipeh fafu. ²² Bare no ekosombil yay guçih bo me, gutogutil dó. N'gúbbañul guçigul n'guoh gaboñil me : ²³ « Jiçige n'jutoh fipeh fafu min fukuli joon, ban upoyaaw bugo baamer to gubanil me gayorj unegen waw, bare no jípegul wo me, jutogut ró an. » ²⁴ No afan upoya gávi-Aláemit gagu ni ufan utenenaaw guun me dáuru, n'gulahali mala uþotoraaw ubugi, ban nihi guorenoro bu elob yaue ejae éuñen. ²⁵ Ni baj ace ákail aagil : « Juutten þaa ! Bugan bugagu bugo júrur me ni fipeh, ubugi n'gavare éseh yay ni gávi-Aláemit gagu. » ²⁶ Ñer afan upoya gávi-Aláemit gagu ni ekosombilol n'gujow iki gujogulil m'banjarut sembe, mata gúholiholi jambi éseh yay gutegil sival.

²⁷ No guñallil me guçigul, n'gubanil bújoñor fujoj fafu fámah fafu bi etalinil. Ñer afan utenenaaw nailo arorenil naagil : ²⁸ « Leti jífirenenul ferenj gavare ni gajow gal

an ahumu ? Ban buru ubuge, bugo bavareerul bivisor maa Yérusalem þooyo, mbiban jimaŋe ekan gáčelum áine ahumu n'gúni ni wóli. »

²⁹ Bare Pier ni uþotoraaw bugagu n'guogil : « Wóli juote ékanum Aláemit faŋ bugan bugagu. ³⁰ Aláemit aamme ala sipayolal gufan o ailene Yésu ni gačet me, Yésu ahu o buru jumuh me n'ebbaŋol n'ekurua.

³¹ Aláemit natebenol abaŋ ni gañenol gárib áni Anafan ámah ni Aþagena, mamu bugal Israel n'gúju gúbahen bakaneril min guyab gaboket gal utilil. ³² Wóli jimate dáuru þe, wóli ni þoþ Biinum Banabe bo Aláemit asen me bugan bugagu gákanumol me. »

³³ No guun me firim faufu, guiñil n'gufaŋ n'gutiñe, ban n'gupaŋor jamugil. ³⁴ Bare ni baj *Aþárisie* ace gajaol Gamaliel, áþajula gúboñ Aláemit ámah o ésuh yay þe gúkanume, ailo n'etut fujoj fafu min aah gúþuren þan uþotoraaw tíyaŋ. ³⁵ Mbiban naah gaam dó me : « Buru bugan bugal Israel, mbi jíkanum faŋ wo jíþinor me ekan wáineaw ubugi. ³⁶ Juosen búoh þiout no Teudas áþullo, aah me o an ámah, ban maageima bugan sikeme sibbagir (400) gubbañe búsolol ; bare hum namugimuh, ban ulagorol þe guvisovisor ; wáfowaf uñañout. ³⁷ Þúrto ačila, Yuda ala Gálile náþurul may, gannay gagu gaa gaþin gagu, ban bugan gammeþe gutee búsolol : o may namugimuh, ban ulagorol may guvisovisor þe. ³⁸ Yo ečil me jama, ínje ilobul yo, jambi uinumul uteb mbaa bugan bugaubugi, ban jihalenil ; mata íni me gaþinoril ni bakaneril saa bugan gúfuh som, þan sinemo. ³⁹ Bare íni me maagen bakaneril n'Aláemit bujournulo, mati júju bo enemen. Jíkanum jambi jíþimbora n'Aláemit ! »

N'gumaŋ firimol ⁴⁰ min ñer gúvogul uþotoraaw, mbiban n'guboñ gutegil gusoh gal ubaŋ, n'gubbañ gúfirenil elob ni gajow gaa Yésu, guban n'guhalenil.

⁴¹ Ñer uþotoraaw n'gúþurul dó ni fujoj fafu n'ésumay ró mala min Aláemit ajoh me búoh wáriari min gúlam mala gajow Yésu. ⁴² Ban funah-ó-funah guhalut gavare ni egiten ni gávi-Aláemit gagu ni þoþ ni saŋ sasú Firim fafu Fásu me faa búoh Yésu aamme Kirista ahu.

Gáinen me bugo n'êcób bugan bi eramben uþotoraaw

6 Ni tinah tautu, nemme gáinen me gúfaŋeulfaŋ n'gummeþe, bugan bugagu galobe me gugerekay n'gúmumunor guya ni bugagu galobe me *gúhiboriay* ; nihi guoh utiña-sibara waarema bugolil ndi guyab ni búgabor babu funah-ó-funah tinah baçiger taa fitiñ.

² Ñer uþotoraaw gaamme guñen ni gúba n'guomen bugan bugagu þe gáinen me, guban n'guogil : « Jáhorut min wóli jihabo gavare firim Aláemit mala eke búgabor fitiñ. ³ Yo ečil me, gutiólí, juçob ni buru wáine futoh ni gúba bugu ujail uunoe ban n'uruheni n'ésuh yay, gammeþe Biinum Banabe ban ni gulillo ; mbiban

wóli þan jisenil burok biçila. ⁴ Mamu wóli ñer þan juluj dó ni galaw ni þoþ egiten firim Aláemit. »

⁵ Firim faufu ni fúsumil bugo þe. N'guçob Ecen, ánaïne abaje gáinen gámah ban nammeþ Biinum Banabe, ni may Filip, Purokor, Nikanor, Timon, Parumenas ni Nikola ala Antioç, ajunden me bulago sipayol min aŋar bal Esúif yay, ⁶ mbiban n'gújaenumil bújoŋor uþotoraaw. Ubuge n'gurembenil guñenil min gulaw bi ni bugo.

⁷ Maagen firim fafu fal Aláemit ni fufaŋ ni fivisore fuban babu þe. Fuyor ulagoraaw mo may fufaŋe me gájalo dó Yérusalem, ban may utenena gammeþe n'gubaj gáinen ni Yésu.

Fujoh fafu fal Ecen

⁸ Ñer Ecen, o bammeþer sembe ni bájier sal Aláemit, nah'akan waf waunderuti ni ugitemum wammeþe bújoŋor ésuh yay. ⁹ Bare ni baj to bugan guman guilo bi eceŋol : guceil bugan bugaa *yaŋ yay yaa galawyo* guvoge me yaa "umigel waw gáþunni me ni fimigelet" ; baj dó Esúif bugaa Siren ni Alekusanđiri, bugaguil Esúif gáþullo ni mof mamu maa Silisi ni maa Asi. Bugo þe n'gunamo síceŋor n'Ecen. ¹⁰ Bare gújuut guhekol ni gurim mala malillo mamu mo Biinum Banabe bisenol me, mo nálobume me ni mo. ¹¹ Ñer n'gucam bugan min guoh guunol alob gurim gaa gújel aya ni *Móis* ni Aláemit. ¹² Elob yayu netiñen ni guiñ ésuh yay, ufan Esúif yay ni úþajula gúboñ Aláemit gagu. Mbiban n'gújoŋor Ecen gújaenum bi ni fujoj fafu fámah fafu fal Esúif yay. ¹³ N'ejaíl n'gújaenumor bugan gajae ebij guya ni o ; no guçih me, ubuge n'guoh : « Áine ahume ahalut elob maarat aya ni gáviolal ganab me ni þoþ ni gúboñ gagu gaa Móis ! ¹⁴ Juunol aah Yésu ahumu ala Nasaret þan afum gávi-Aláemit gagu, ban þan ábahen bakanerolal bo nuyabal me ni þayolal afan Móis. »

¹⁵ Ñer gaamen dó me ni baŋ babu þe n'gubbaŋ gúçilil n'Ecen, ban n'gújuh búoh buulol bínini ti bal amalaka.

Gurim gagu gal Ecen bújoŋor fujoj utenenaaw

7 Ñer afan utenenaaw naah Ecen : « Wo gulobe maa guya n'aw, maagen ? »

² Ecen naagil : « Buru, gutiom ni sipayom, juuttenom ! Aláemit-Sembe náþulloþur þayolal afan Aburaham, no naamen me baubu Mesopotami, balama ajow ak'açin Haran ; ³ aban naagol : "Uhat mofi ni fiili, min ujow bi ni mof mamu mo nijai me egiten †." ⁴ Ñer Aburaham nahat mof mamu maa bugaa Çalide min ajow ak'açin Haran. Þúrto, no þayol ačet me, Aláemit nakanol náþurul Haran bi ni mof me dó buru jiçin maa jama. ⁵ Ban Aláemit asenutol dáure ettam yánoyan, mele jimer jaree ti gahah ; bare nabbabat gaa búoh þan abil asenol mof maume, ban þoþ þan míni maa

† Juluj Fíçilum 11.31 ; 12.4

gabulakenol o baçeler. Ban unnay wauwu Aburaham m'babajenut hani añil anur. ⁶ Bare Aláemit alobol firim faufe naagol : "Gabulakeni ðan guçin n'ésuh yalet yolil, dó ðan gúni umigel, ban ðan gúlatienil dó símit sono sikeme sibbagir (400). ⁷ Bare ínje Aláemit ðan italiñ ésuh yay yajae me ébahenil umigel. Mbiban, gabulakeni ðan gúpurul dó íkiil nihi gulaom tiñ taute †."

⁸ Mbiban, Aláemit najogor n'Aburaham babuge babu bo enogen *búhut* eomme fúffasum fafu fala bo ; yaçil me no Aburaham abuh me Isak, náruról búhut no nabaj me gunah futoh ni gúfaji ; Isak nakan mo may n'ápuról Sakob, ban may Sakob fañaol nakan mo ni guñolol gaamme guñen ni gúuba, gajae me éni ufan *guil | guil gagu gal Israel* gagu.

⁹ Nemme ufan guil gagu gúsilaesilaet gubbañen ni Susef, n'gunjarol gunnomen min ák'áni amigel baubu Esíp. Bare Aláemit umuen búsolol, ¹⁰ ban naþagenol ni sílamol þe. Nasenol malillo bújoñor Faraon, ávi ahu ala Esíp, min alujol gúçil gaaro, ban nakanol áni ni fuhow fafu fal Esíp ni þoþ faa gávi gagu gola þoogo.

¹¹ Þúrto, ni baj bieb bámah búloul dó n'Esíp þooyo ni may ni mof mamu maa Kanaan. Buyoh bámah bubajene, ban sipayolal gubajenut waf waa fitiñ. ¹² No Sakob aun me búoh mitiñay mubaje Esíp, naboñ bo sipayolal eboñ étiar. ¹³ Mbi no natajen me aboñil bo eboñ éutten, Susef nakan min gutiol gútalool ; no may Faraon affas me bay Susef áþullo. ¹⁴ Mbiban Susef naboñ gúnjarul þayol Sakob ni bugaa yanol þe, bugo þe guomme úvi gúfaji ni gaat (75). ¹⁵ Ñer Sakob nákill mbal Esíp, ban bo naçele, ti þoþ guñolol gaamme sipayolal gufan guçet bo me. ¹⁶ N'gútebul sufuluñil bi Siçem iki gufoh ni fuyah fafu fo Aburaham annom bo me ni síralam ni guñen guñol Hamor.

¹⁷ No tinah talu tulofulo me to gabbat gagu go Aláemit abbat me Aburaham guot me gukano, ésugolal n'gunamo gabugor ban n'gufañ jammeñ dó Esíp, ¹⁸ mamu iki ávi ace atobenut Susef ávieni dó Esíp. ¹⁹ Avi ahumu nabut ésugolal, ban nálatien sipayolal gufan, nah'akanil n'gujunden muñolil maju me ebugi min miçet. ²⁰ Unnay wauwu *Móis* abugi me ; añil aaro aamene aban násun Aláemit. Ubugaol n'guogenol gueñ gúfaji. ²¹ No najundeni me, bájur Faraon nanjarol ak'aogen ti nihi ní me añil o nabuge. ²² Mamu, n'gugitenol gaffas gagu þe go bugal Esíp gubaj me, ban nábbañul áni an o gúkanume gurimol ni bakanerol.

²³ No nabaj me símit úvi gúuba, Móis najoh bi eke bujuh bugal Israel gaamme gutiol. ²⁴ No najuh me an ala Esíp áni n'élatien ace ni buganol, nailo mola, ban namuh áine ahumu ala Esíp bi bulugen anol. ²⁵ Naagene ñer buganol ðan gútalloen búoh Aláemit ni o ðan asenumil me gaþah, bare bugo gujogut. ²⁶ Tihalen

fo, Móis najuh Esúif gúuba gaam ni bútaj, ban naman gásamay gúni n'etuilil. Ñer naagil : "Gubugeom, buru batiay, wa uçile ñer n'jini n'élatienor ?" ²⁷ Bare ahu aamme n'élatien apalol, nafaken Móis naagol : "Ay ajo-gi úni afanóli ni ataliñaóli ? ²⁸ Numaman þiañ emugom ti numuh me figen áine ahu ala Esíp † ?" ²⁹ No Móis aun me gurim gaugu, nápur atey, ban náuy bi ni mof mamu maa Majan, bo nabuh me úpur gúuba.

³⁰ Þúrto símit úvi gúuba, Móis o baamer ni gafit gagu alof firijañ fafu faa Sinai, ni baj amalaka áþullol ni sambun saa jufokon jaam n'esa. ³¹ No Móis ajuh me dáuru, najahali bujugum baubu. Ban no naamme n'elof jo bi ejuh joon, naun firim Atúla fuogulol : ³² "Injé iomme Aláemit ahu o sipai gufan Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o." Ñer Móis umu natelene mala gáholi bireg abbañut akañen aluj. ³³ Atúla nabbañ aagol : "Uþúren sidalai, mata tiñ taute to nuom maa, tiñ tom tanabe. ³⁴ Nijuge bu guomme n'élatien ésugom baubu Esíp, niune báileril, ban nijoulojow bi eþagenil. Maer ñer újoul min iboñi bo Esíp †."

³⁵ Móis ahu o bugal Israel gulat me n'guogol : "Ay ajo-gi úni afanóli ni ataliñaóli ?" O anur ahu Aláemit aboñ me ti áçibbena ni arama-bugan, ni garamben dó gal amalaka ahu áþullol me ni jufokon jaju. ³⁶ Açila Móis akanil me n'gúpurul Esíp, n'ekan ró waf waunderuti ni mof maumu, ni Fal fafu Fújugah fafu ni þoþ ni gafit gagu, dó þe ni símit sasu saamme úvi gúuba. ³⁷ O mul Móis aah me bugal Israel : "Aláemit ðan aboñulul aboñer ti ínje, an ajae épurul ni buru fañaul †." ³⁸ Ban þoþ açila aamen me n'etut sipayolal gufan ni amalaka ahu áþullol me ni firijañ fafu faa Sinai, no ésuh yay guomonor me baubu ni gafit gagu ; o ayab me gurim gagu gasene me buroñ gal Aláemit, aban nábahen go asenolal.

³⁹ Bare sipayolal gúttunutol n'gualalol, min til uinumil ubbañ mbal Esíp. ⁴⁰ N'guoh *Aaron* : "Ucokoróli waf wo mb'úni me Aláemiloli, wo mbi nuh'uyabóli gayon ; mata Móis ahu áþunnuloli me Esíp jiffasut wa ubajol †."

⁴¹ Ñer n'gucokor furafen fal éurus, guban n'gukan fo bísimen, ban ni gúsumaet nár mala burok baubu bo gukan mee ni guñenil. ⁴² Ñer Aláemit návuil búsol min ahalil n'gumigelet tinah talu, fieñ fafu ni suut sasu sal émit, ti hiçi me ni Bahiçer babu bal uboñer waw :

"Buru bugan bugaa Israel, ínje þiañ jisimene sihaj, ban n'jikanom þoþ úteñen uce kábiriñ símit úvi gúuba ni gafit gagu ?

⁴³ A-a, bare til énatil Molok

yo jitebe me fúggut fafu fala yo,

ni þoþ eut yay yal énatil Refan,

sínati sausu, so buru jucokor me bi eya gújulul

bújoñor so.

Yo eçil me ðan ikanul n'júuy fañ gárali Babilon ††."

† Juluj Fíçilum 15.13-14

†† Juluj Gaþagen 2.14 ‡ Juluj Gaþagen 3.1-10 †† Juluj Dáteronom 18.15, 18 †† Juluj Gaþagen 32.1 ††† Juluj Amos 5.25

⁴⁴ *Fúggut* fafu fáuren me Bahiçer babu baa babuge babu, fo sipayolal gufan gubajene no guomen me ni gafit gagu. *Fúggut* faufu fucokoricokor ti Aláemit alob me Móis mb'akan fo nogor : maagen mamu naagol mb'acokor fo ti najuh fo me. ⁴⁵ Ni fiseni sipayolal gufan bugaa jaju jabbah jo gututen me. Gannay gagu no Só-sue aamen me áçibbena ahu olil, no guram me mof mamu mo Aláemit aham me bugala mo gayonil, fo ró ni bugo. Maagen mamu ni funamo ró, jabbah bi ni jabbah, bi no *David* áuulo me. ⁴⁶ Nemme *David* násusum Aláemit, nácinol min áju atepol yañ yanabe, açila aamme Aláemit ahu ala Sakob. ⁴⁷ Bare til ávi ahu Salomon atepol me yañ. ⁴⁸ Ban Aláemit-Fatiya nd'açin ni sañ so bugan gutepe, ti aboñer ahu alob yo me aah : ⁴⁹ "Atúla naage : Emit yay eomme efenjenom, ettam yay néni firembenum guolom. Yañ piañ yanogore bu jijaom etep min mb'íelo ró ?

⁵⁰ Waf wauwu pe leti baroker baa gañenom † ?"

⁵¹ Buru bugan gahae guhow, bugo síçigirul ni gunnu-ul sutojo me bújoñor gavoh Aláemit, juronje n'eñiñet bújoñor Biinum Banabe ! Jínini ti sipayul gufan ! ⁵² Aboñer ay ni bugo pe sipayul gufan gúlatienut ? Gumuge bugan bugagu gagiten me éjoul yay yal an ahu anur ahu açol me ; ban jama, açila buru jibet me n'guñen bugan, mbiban ni jumugol. ⁵³ Buru jayab me gúboñ Aláemit n'utum wal emalaka, jikanumut wo gúboñ gaugu gulob me ! »

Eçet Ecen

⁵⁴ No guun me gurim gaugu, guiñ bugaa fujoj fafu n'gufañ n'gutiñe iki n'gurum gubil mala balober baubu bal Ecen. ⁵⁵ Bare açila Ecen, Biinum Banabe bammenenerol, náhaken émit yay ; najuh bájalo babu bal Aláemit, ban pe najuh Yésu ailo ni gáribol. ⁵⁶ Naah : « Juutten, nijuge émit yay epegulo, ban nijuge may *Añoñ Arafuhow* ailo ni gárib Aláemit. » ⁵⁷ Ñer n'gúpiç fatiya n'etoj gunnuil nímoro. Bugo pe n'guvunorol mbal açila, ⁵⁸ n'gurudugenol iki gúpur ésum yay, mbiban n'gunamo eralol sival bi emugol. Gakan mo me gúpurepuren újuoil gusen ápur ace apoil, gajaol Sóol. ⁵⁹ Bugo n'eralol yay sival sasu, Ecen nalaw aah : « Ataw Yésu, uyab yaalorom ! » ⁶⁰ Mbiban nalo aya gújul, aban naah fatiya ni sembe : « Ataw, jamb'ukanil me ni gañin mala gatil gauge ! » No nalob me gurim gaugu aban, naçet.

8 Ban Sóol naruhen eçet yauyu yal Ecen.

Gálatien gagu ni gavisor gagu gal ejangaraay bugaa Yéusalem

Funah faufu fanur fafu, n'guiyul élatien ni sembe ejangaraay bugaa Yéusalem. Bugan bugagu pe gá-

† *Juluj Esai 66.1-2*

nen me, iki púrdo upotoraaw, n'guvisor tánotan ni mof mamu maa Yúde ni Samari. ² Ni baj wáine guce gáinene fañ guñar efuluñ Ecen iki gufoh, ban n'gukoñol náar.

³ Ban Sóol, açila, gañinorol pe enemen jangu yay ; nah'ajow yañ bi ni yañ ápunul wáineaw ni waareaw gáinen me árur ni fipec.

Fílip o n'gavare Firim fafu Fásuñ me ni mof mamu maa Samari

⁴ Gáinen me gavisor me nihi gujow mof mamu peomo n'egiten dó Firim fafu Fásuñ me. ⁵ Ace ni bugo, gajaol Fílip, najow bi n'ésuh yay yáamumma yaa mof mamu maa Samari, ban nah'avare bugaa ró mala Kirista. ⁶ Bugal ésum yay peoil, no guun me bavareer Fílip ban ni gujuh waf waw waunderuti me wo nakane me, n'gubago ni bavareerol. ⁷ Maagen mamu, siseytane sammenje súpure n'épiç ró fatiya ni bugan bugo sunonene, ban pepe gammenje gabofoe ni gahaje guyabe gahoy. ⁸ Min ñer ésumay yámah éni ró n'ésuh yauyu.

⁹ Bajene pe ace áine api ró n'ésuh yauyu yanur yay, gajaol Simon. Nah'akanen waf waa múuet, ban nah'amuh ni gajahali bugaa Samari. Nah'akaror aagil o an ámah, ¹⁰ ban bugo pe, uñil bi n'ufan, n'gúkanumol fañ. Nihi guoh : « Áine ahume aamme sembe sasu sal Aláemit so guvoge me "sembe sasu sájalo me." »

¹¹ N'gúkanumol maagen mamu mata peoio o n'ejahalienil ni bakanerol baa múuet. ¹² Bare no gubbanno me gúinen ni Firim fafu Fásuñ me fo Fílip avaree me mala Jávi jaju jal Aláemit ni mala gajow gagu gaa Yésu Kirista, wáineaw ni waareaw n'gumanñ guyab gábatise. ¹³ Simon fañaol o may náinen, ban no nayab me gábatise aban, abbañut áhatulo Fílip, ban nah'aluj ni gajahali ró waf waw wájalo mee waunderuti me wabaje mee.

¹⁴ No upotoraaw gaamme Yéusalem guun me búoh bugaa Samari guyayab firim Aláemit, n'guboñil Pier ni Sañ. ¹⁵⁻¹⁶ Ban Biinum Banabe m'baaverulat pan n'ace ni bugaa Samari ; ni gajow gal Ataw Yésu gúbatiseeni barebare. Ñer no Pier ni Sañ guçih bo me, n'gulaw molil min mbi guyab Biinum Banabe ¹⁷ n'guremben guñenil ni bugo, ban ni guyab bo.

¹⁸ No Simon ajuh me búoh ni eremben yay yaa guñen upotoraaw Aláemit ásenum me Biinum Banabe, nañurenil síralam ¹⁹ aban naagil : « Jiyab min jisenom may sembe sausu ; min mbi ánoan o nijae me eremben guñenom, nayab may Biinum Banabe. »

²⁰ Bare Pier naagol : « Aw ni síralami, mbi jinemo ni sambun ! Nupeñore piañ búoh gáji Aláemit gújue gunnomi ni síralam ? ²¹ Ubajut fugab fánofan ni burok baube, mata aw uçolul bújoñor Aláemit. ²² Uteh mahat mala biinum baubu bíya bajonut mee, ban nulaw Ataw

min mbi aboketi gaṗinor gaugu, íni me ṗan jú kano ;
²³ maagen mamu nijuge búoh aw umu nummeṗe físil,
 ban aw amigel ala gatil nom. » ²⁴ Ñer Simoṗ naagil : «
 Buru faṗaul mbi jilaw me Ataw múmbam, jambi uce ni
 wo julob maa ubajom. »

²⁵ No ṗier bugo ni Saṗ guban me egiten ésuh yay
 wo guffas me ni Ataw Yésu, ban ṗoṗ no guvare me fir-
 im fafu fola guban, n'gubbañ bi Yérusalem, ban ni
 búolil n'gugiten Firim fafu Fásuṗ me súsuṗ sammeṗe
 saa Samari.

Fílip ni ávula aseh Ecopi

²⁶ ṗúrto, amalaka Ataw naah Fílip : « Uilo ujow ub-
 bañen mbaa gañeni gárib aw báṗimborer bo tinah
 talu tiyeul me, ni bulago babu báṗullo me Yérusalem
 bi Gasa, baamme ni gafit gagu. » ²⁷ Ñer Fílip nailo
 ajow.

O n'ejow yay, naṗanden ace áine ala Ecopi ; áine ahu-
 mu máineol miçêçet. O an ámah oomene, mata açila
 aogene fubaj fafu fal aseh ahu ala Ecopi, o guvoge me
 Kandas. Galaw Aláemit nakelena Yérusalem, ²⁸ aban
 náni m'búot. O min anamoe ni esaretol, náni n'ejanga
 bahiçer aboñer ahu Esai. ²⁹ Biinum Banabe m'buoh
 Fílip : « Ujow uk'utoben esaret yauyu. » ³⁰ Ñer Fílip
 natey ak'atoben yo, ban naun áine ahu ala Ecopi na-
 jangae me bahiçer aboñer ahu Esai. Naagol : « Nujoge
 wo nujangae mee ? » ³¹ Áine ahu naagol : « Bu níjue
 ijoh wo an m'báṗajulutom wo ? » Aban naagol ajingul
 anamo to açila aamme. ³² Ban tiñ talu to najangae me
 ni Bahiçer babu, maa tulobe :

« Gújaenumol ti nihi gújaenum me gabbarum mbaa
 jamusibe ;

ti jibbarum nihi jṗanor me bújoṗor an ahu aam jo
 me n'écih bufal,
 alobut hani firim fanur.

³³ Gúkerulol, ban bajut an asenol bakoṗ.

Ay ájue alob mala gabugorol ?

Gupike buronoṗ babe n'ettam †. »

³⁴ Áine ahu naroren Fílip naagol : « Uboket ugitenom,
 aboñer ahu mala ay nalobe mee gurim gaugu ? Mala
 açila faṗaol, ter mala ace ábuli ? » ³⁵ Ñer Fílip naṗar fir-
 im fafu, namundum ájogul to ni bahiçer baubu min
 agitenol Firim fafu Fásuṗ me faa Yésu. ³⁶ Bugo n'ejow
 yay, n'guçih tiñ tabaje mal. Ñer áine ahu naah : « Mal
 ume, wa újue úfirom eyab gábatise ? » [³⁷ Fílip naagol :
 « Iní me núinene ti maagen, júe kano. » Ñer áine ahu
 naagol : « Níinene búoh Yésu Kirista aamme Añol
 Aláemit. »] ^{††38} Naboñ guilen esaret yay, min bugo
 éubail gualo ni mal mamu, mbiban Fílip nábatiseol.
³⁹ No gúṗullo me ni mal mamu, Biinum Ataw m'bukan
 Fílip nallim. Áine ahu abbañut ajugol, bare náfaro bu-

† Juluj Esai 53.7-8 †† Ni bahiçer bammeṗe bítiar, firim faufe
 filero.

lagool n'ésuṗ me ró. ⁴⁰ Ban açila Fílip, o náraṗul n'ésuṗ
 yay yo guvoge me Asot, mbiban navare Firim fafu Fá-
 suṗ me ni súsuṗ sasu ṗe dó nágat me ak'açih Sesare.

Sóol nábbañul akan alagora ala Yésu

(Mukanay 22.6-16 ; 26.12-18)

9 Ni tinah tautu, Sóol naronṗ bae n'ébbatinor emuh
 galagene me Yésu. Najow ak'atoh afan uterenaaw
² min alaol akanol uhait wajaee me esenol sembe sasu
 sal enogen ni saṗ sasu saa galaw sal ésuh yay yaa
 Damas, mamu mb'açih ró me natoṗ to bugan, wáine
 ter waare, gaam ni bulago baubu baa Yésu, najogil
 ahoh áṗarul bi Yérusalem. ³ O n'ejow yay mbaa Damas,
 no nalof me ésuh yay, ni faen baj to baenah gajaṗa
 gúṗurul n'émit gujaṗen to açila aamme. ⁴ Nalo n'et-
 tam, ban naun firim fuogol : « Sóol, Sóol, wa uçile
 núniom n'élatien ? » ⁵ Sóol naagol : « Afanom, aw
 uomme ay ? » Naagol : « Injé iomme Yésu o núlatiene
 me. ⁶ Uilo unogen n'ésuṗ yay, dó ṗan gulobi me wo
 nuot me ukan. » ⁷ Bugan bugagu gajaore me ni o
 n'guilen, ban n'guṗaben gah ; ṗan nihi guun firim fafu,
 bare mati gujuh ánoan. ⁸ Ñer Sóol naiyul to nalo me,
 ban mánoman gúçilol guluje, ájuut ajuh wáfowaf ;
 n'gujogol ni gañen min gújaenumol bi Damas. ⁹ Gunah
 gúfaji náni to me m'bajugut, ban atiñut, aremut.

¹⁰ Ban bajene dó Damas alagora Ataw Yésu ace, ga-
 jaol Ananias. Ataw náṗullol ni bujugum naagol : « Ana-
 nias ! » Naagol : « Ataw, ínje ume. » ¹¹ Naagol : « Uilo
 ujow bi ni bulago babu bo guvoge me "baçol me" ;
 uçih me yaṗ Yuda, nuroren dó ace áine ala Tarisis, ga-
 jaol Sóol. To naamme umu n'galaw, ¹² ban ni súmori
 najujuh ace áine gajaol Ananias anogen dó naamme,
 aban naremben guñenol ni buulol min akanol nabbañ
 ajuh. » ¹³ Ñer Ananias naagol : « Ataw, niune bugan
 gammeṗe gulob mala maarat mamu ṗe mo áine ahu-
 mu akan me bugani baubu Yérusalem ; ¹⁴ ban babe bo
 naam maa, nabaje sembe so ufan uterenaaw gusenol
 bi ejoh bugan bugagu ṗe galae me ni gajai. » ¹⁵ Bare
 Ataw naagol : « Ujow bae, mata áine ahumu niçobe,
 ban açila ṗan inṗar me bi egiten gajaom bugan bugagu
 galet me Esúif bi ni úviil dó, ni may bugal Israel. ¹⁶ ṗan
 igitenol ínje faṗaom bu naat me álam mala gajaom. »

¹⁷ Ñer Ananias nakay. No naçih me, nanogen yaṗ Yu-
 da, aban naremben Sóol guñenol naagol : « Atiom
 Sóol, Ataw Yésu áṗulli me ni bulago no nújaeel me
 naboñomboñ bi ebbañ ikani nujuh ban nummeṗe ṗoṗ
 Biinum Banabe. » ¹⁸ To baenah, ni baj waf uce úloul ni
 gúçil Sóol níme ti uyew waa juol, ban nabbañ ajuh. Ñer
 nailo, aban nayab gábatise. ¹⁹ Mbiban n'gusenol atiñ,
 ban ñer sembeol ni síbbañul.

Sóol o n'gavare Damas

Sóol nanamo gunah guman ni ulagora Yésu bugaa bo Damas. ²⁰ Nafaen anamo gavare ésuh yay ni sanj sasú saa galaw saam dó me Damas, nah'aagil Yésu aamme Añol Aláemit. ²¹ Bugan bugagu þe gaunol me n'gújahali iki nihi guoh : « Leti áine ahumu álatiene mee baubu Yérusalem bugan bugagu galae me ni gajow gaa Yésu ? Leti najoulojow babe bi fujogil ájaenum ak'asen ufan utenjenaaw ? » ²² Bare Sóol nafañ nakane an ala firim bireg Esúif yay gaçin dó me Damas gubbañut gubaj wo gujae ébalol o báþajuleril búoh Yésu aamme *Kirista* ahu.

²³ Baj gunah, Esúif yay n'gújoj ban n'gújoh bi emuh Sóol ; ²⁴ bare Sóol nak'aun yo. Nihi gupoy únonum ésuh yay etufunaha ni efuga, dó þe bi ejogol yay gumuh. ²⁵ Ñer ulagorol n'gunah bi ni fuh n'gúñatenol ni gabongor aalo gagu galam gaa fiteþ fafu fágot me ésuh yay, min aþah akay mbaa Yérusalem.

Sóol o baamer Yérusalem

²⁶ No naçih me Yérusalem, Sóol nalip bi ejaor n'ejangaraay bugaa bo ; bare n'gúhollol bugo þe, mata gúinenut búoh maagen mamu açila maer ajangara nam. ²⁷ Ñer Barunabas nañarol ájaenum bi n'upotoraaw, aban nagitenil bu Sóol ajuh me Ataw Yésu no naamme n'ejow mbaa Damas, ni may wo Ataw alobol me. Nabbañ alobil þoþ bu Sóol avare me ni gakañen dó ni gajow gal Ataw bo Damas. ²⁸ No þúrto me, Sóol nanamo ni bugo, nah'ajow nábbañul dó Yérusalem, ban nah'avare ni gakañen dó ni gajow gal Ataw. ²⁹ Nihi þoþ alolobor nacenor ni Esúif yay galobe me gugerekay ; bare bugo n'gulip jamugol. ³⁰ No gupalol ejangara guun yo me, n'gubbuenol gújaenum bi Sesare, guçih n'gúfaenumol mbaa Tarisis.

³¹ Ñer jangu yay nebaj gásumay ni mof mamu þe maa Yúde, maa Gálile, ni maa Samari ; nefañ ebaj sembe, ban neron ni gákanum ró Ataw ; ni garamben gaa Biinum Banabe, mo efañe me néjaloe.

Pier nakan Eneas nahoy

³² Ñer Pier nanamo ejow mof mamu þoomo. Funah fice, najow bi ni ejangaraay gaçin me Lida. ³³ No naçih me, natoh bo ace áine gajaol Eneas min afiye ni gapeh. Eneas ahumu baje símit futoh ni sífaji min ásote m'bájuut ejow. ³⁴ Pier naagol : « Eneas, Yésu Kirista naseni gahoy ! Uilo, ban nubboñ gapegi. » To baenah Eneas nailo arih. ³⁵ Ñer bugaa Lida þe ni bugagu þe gaçin me n'eparandañ yay yaa Saron n'gújugol min ahoe, ban n'gúinen ni Ataw.

Pier nakan Tabita nailo ni gaçet me

³⁶ Bajene n'ésuh yay yo guvoge me Yoþe anaare ace ajangara gajaol Tabita ; ni gugerekay guvogol Dorukas, dóemme "jicit". Aare ahumu nakanekan waf waaro wammeñe, ban nah'aramben galeh me. ³⁷ Ni gunah gaugu, násomut ban naçet. No guu me efuluñol guban, n'gújaenum yo iki gubañ ni futon fice fatiya yañ yay. ³⁸ Nemme Lida éraliut ni Yoþe, ejangaraay bugaa Yoþe n'guun búoh Pier umu Lida. Ñer n'guboñ wáine gúuba bi bo ni gahonjen gauge ró : « Uboket újoul ni majase úkail urambenóli ! » ³⁹ No Pier aun me gahonjen gaugu nafaen aiyul alagenil. No naçih bo me, n'gújaenumol bi ni futon fafu faamme fatiya. Utiña-sibara bugagu þe n'gúgot Pier n'ukon ró ; n'gugitenol újuo waw ni úbil waw wo Tabita acokoril me no naamen me m'buron. ⁴⁰ Ñer Pier náþuren bugan bugagu þe gaam dó me, aban naya gújul min alaw. Mbiban nábaho mbal efuluñ yay naah : « Tabita, uilo ! » Ñer Tabita naluj, ban no najuh me Pier, nailo arobo. ⁴¹ Pier nasenol gañen min ajogol ailen. Aban návogul ejangaraay bi ni utiña-sibara bugagu ró min agitenil Tabita o min aroñe.

⁴² Elob yayyu neuno Yoþe þooyo, ban bugan gammeñe n'gúinen ni Ataw Yésu. ⁴³ Þúrto, Pier naþio to Yoþe ni yañ ace áine gajaol Simon, o nah'arok n'ubañ.

Bujugum babu baa Korunew

10 Bajene n'ésuh yay yaa Sesare ace áine gajaol Korunew. O afan fuyon fice fal ekosombil nam, fo guvoge me "fuyon fafu fal Itali". ² Áine ahumu kakan an abaje gáinen, ban açila ni bugaa yañol þe gúkanukanum Aláemit. Nalaelaw nánonan, ban þoþ náþurenepuren ni fubajol bi garamben Esúif yay galeh me. ³ Funah fice tinah talu báruser, ni baj bujugum bo najuge : najuh ñanno ca amalaka Aláemit ánonul yañol, aban navogol : « Korunew ! » ⁴ Naluj baw amalaka ahu, ban náholi nár naagol : « Afanom, wa ubaje ? » Amalaka ahu naagol : « Aláemit naune galaw gagu gúiya, ban þoþ najuge garamben gagu go nurambene me galeh me, ban ájumoruti. ⁵ Maer ñer uboñ bugan bi baubu Yoþe, iki gúvogul bo ace áine gajaol Simon, gaguol Pier. ⁶ Yañ ace áine o nah'arok n'ubañ naalene gajaol þoþ Simon ; áine ahumu yañol uyu galam fal fafu. » ⁷ No amalaka ahu akay me, Korunew návogul urokaol gúuba, ni þoþ ace n'ekosombil yay gaamme ni gañen gola, áinene þoþ ti o. ⁸ Nagitenil wabaj me þe, aban naboñil mbaa Yoþe.

Bujugum babu baa Pier

⁹ Tihalen fo tinah baraber, bugaa gahonjen gagu bu-gu n'ejow yay ban gulofe Yoþe, Pier najin fatiya bim-illum babu baa yañ yay † bi galaw. ¹⁰ Bieb m'bujugol,

ban namaŋ fitiñ. No guomol me n'ésil yay, ni baj bujugum bo najuge. ¹¹ Ni bujugum baubu, najuh émit yay épegulo, ban najuh waf uce úni ti gábil gámah go guhoge ni úñin go waamme ubbagir n'gúaveul me mbaa n'ettam ; ¹² ganogor gánogan gal énuhuren yaa guot gubbagir, gaa sasu sáfulore me ni gal upu waw þe ugu ró ni gábil gaugu. ¹³ Ni baj firim fuogol : « Uilo, Þier, umuh nutiñ ! » ¹⁴ Bare o naah : « Hani, afanom, ímusut itañ waf wáfirenifiren, wájahorut bi bítenjen. » ¹⁵ Firim fafu ni fúutten fuogol : « Wo Aláemit ajoh me búoh ukukur, jambi aw ujoh wo waf wakurut. » ¹⁶ No dáuru dibaj me bi ñono ñáfaji, waf waw wanogor me ti gábil n'úfaen uñagi to baenah ubbañen n'émit.

¹⁷ Þier najahali faŋ wa bujugum baubu bumaŋe egiten. Ni tinah tautu, wáineaw bugo Korunew aboñ me bugo n'érorenul yaŋ Simoŋ ahu dó ačila aamme iki guçigul to n'gánonum gagu. ¹⁸ N'guvoh min guroren ter Simoŋ o guvoge me may Þier dó naanne. ¹⁹ Ban Þier o baroŋer n'gaþinor mala bujugum babu. Ñer Biinum Banabe m'buogol : « Baje wáine gúfaji gaçilo gaŋesei ; ²⁰ ualo, ban mb'ujow búsolil m'bállelenut, mata ínje iboñulil. »

²¹ Ñer Þier náavul, aban naah wáineaw : « Injé ume o jilipe me. Wa utegul éjoul bi babe ? » ²² N'guogol : « Afanóli Korunew, aamme an açole ban nákanum Aláemit, o þoþ Esúif yay þe gulobe me maaro guya ni o, babaj amalaka Aláemit aagol alai min ujow bi yaŋol, min mb'autten wo nujae me elobol. » ²³ Ñer Þier nakanil n'gunogen, min aannil efuga yauyu.

Tihalen fo, Þier nailo aban nalagen wáineaw. Ni baj gupalol ejangara guce bugaa bo Yoþe gúтиненol. ²⁴ Funah fúutten, n'guçih n'ésuh yay yo guvoge me Sesare. Toker Korunew min aomene dó yaŋol buganol ni þoþ gubugeol bugaa fuhow, min aamil n'engah. ²⁵ No Þier anogen dó me, Korunew aiyulo me ban guemor, nahat nalo n'ettam bújoŋorol bi esalol. ²⁶ Bare Þier nailenol naagol nímore : « Uilo ! Injé may an nem ti aw. » ²⁷ Mbiban, nanogen ni galolobor dó ačila bugo ni Korunew, açih natosh ró bugan gammeŋe min guomunore. ²⁸ Nasafil naagil : « Jiffase búoh firenifiren Asúif ebuge n'ajaora, hani enogen yaŋol ; bare Aláemit nagitenom búoh jambi iya n'ace min ieh akurut. ²⁹ Yo eçil me, no juboñ me guvogulom, níkail m'bállelenut. Injé ñer umu n'érorenul waçil me n'juvogulom. »

³⁰ Korunew naagol : « Baje ñer jama gunah gubbagir, ínje baamer n'galaw ni yaŋom tinah baraber, ace áine akanoe wañ waije ápullo bújoŋorom naagom : ³¹ "Korunew, galaw gagu gúiya gúttunitun, ban may Aláemit naosewosen maaro mamu mo nukane me. ³² Uboñ ñer bugan bi Yoþe gúvogul bo Simoŋ o guvoge me þoþ Þier ; umu ni Simoŋ naalene, áine ahu aroke me n'uban ; yaŋol uyu galam fal fafu." ³³ To baenah,

† No, saŋ sasu solil sibajut gurihinjaŋ.

níboñul me guvoguli, ban aw may nukakan jon min ujoulo mee. Maer ñer wóli þe ubugi tale bújoŋor Aláemit, bi eutten wo Aláemit aboñi me bi elobóli. »

Þier o n'gavare yaŋ Korunew

³⁴ Ñer Þier naŋar firim fafu naah : « Maagen mamu maer nijoge, bajut an afaŋe apalol bújoŋor Aláemit, ³⁵ bare til n'ésuh yánoyan, an ahu ákanumeol me aban nakan waf waçole, an ahumu ásumol me. ³⁶ Naboñulo guñol Israel Firim fafu Fásu me, no nagitenil me gásumay gagu go Yésu Kirista asene me ; o aamme Aví ahu ala bugan bugagu þe. ³⁷ Jiffase wabaj me ni mof mamu þe maa Yúde, no çítulo me baubu Gáliile, búsol gábatise gagu go Saŋ Batis avare me mala go. ³⁸ Jiffase þoþ bu Aláemit asen me Yésu ala Nasaret Biinum Banabe ni þoþ sembe, ačila o nah'ajow me ésu h bi n'ésuh n'ekan ró maaro ni þoþ esen gahoy bugan bugagu þe bugo Seytane ácetene me, mata Aláemit umu búsolol. ³⁹ Wóli jimate waf wauwu þe wo nakan me ni mof Esúif yay bi Yérusalem ró. N'gukanol naçet n'ebbaŋol n'ekuraa. ⁴⁰ Bare Aláemit nainnol ni gaçet me funah fúfatten, aban nakan min bugan gujugol, ⁴¹ let ésu h yay þe, bare wóli bugo Aláemit aþi me naçob, wóli jatiñor me n'jiremor ni o búsol eilool ni gaçet me. ⁴² Ban Yésu naboñóliboñ julob ésu h yay ban n'jiçimen fo gaa búoh ačila faŋaol Aláemit ávienol bi éni ataliŋa ahu ala garoŋ me ni gaçet me. ⁴³ Uboñer waw þe gugitengiten mola búoh ánoan áinen me ni o, Aláemit þan ájoum ni o min aboket an ahumu utilol. »

⁴⁴ Þier o baroŋer n'elob, Biinum Banabe m'búavul ni bugan bugagu þe gaamen me n'eutten firim fafu. ⁴⁵ Ejangaraay Esúif yay þe gajaorulo me ni Þier n'gujahali mala min Aláemit asen mee may galet me Esúif gáji gaugu gaamme Biinum Banabe. ⁴⁶ Maagen n'guunil n'gulobe mee gúlobum gammeŋe, n'gusale mee Aláemit. Ñer Þier nabbañ aah : ⁴⁷ « Júe þiaŋ fireni esen gábatise bugaubuge gayab maa Biinum Banabe ti may wolal ? » ⁴⁸ Naboñ gúbatiseil ni gajow gaa Yésu Kirista. Mbiban n'gulaol atajen arobo to gunah guce.

Þier o n'egiten jangu yay yaa Yérusalem wabajol me

11 Uþotoraaw ni gutiil bugo gugum me gáinen gaamme ni mof mamu maa Yúde n'guun búoh galet me Esúif guyayab may firim Aláemit. ² No Þier abbañ me bi Yérusalem, ejangaraay Esúif yay n'gunurol n'guogol : ³ « Nunone yaŋ bugan ganonut búhut, ban nutiñore ni bugo ! » ⁴ Ñer Þier nailo agitenil ni ganab wabaj me. Naagil :

⁵ « N'ésuh yay yo guvoge me Yoþe niomene ban nínién ni galaw. Ni galaw gaugu, ni baj bujugum bo ni juge : waf uce úni ti gábil gámah go guhoge ni úñin go waamme ubbagir n'úaveul me n'émit bi to n'ínje. ⁶ No niluj me joon ñáraru gábil gaugu, nijuh ró súnuhuren

sammenje : sihaj, saa baha, sáfulore me ni upu. ⁷ Niun ñer firim fuogom : “Uilo, Pier, umuh ece ni súnuhurej sausu utiñ !” ⁸ Bare nieh fo : “Hani, afanom, waf wáfirenifiren, wájahorut bi bísimen, úmusut unogen ni butumom.” ⁹ Firim fafu ni fúutten fúogul dó n’émit : “Wo Aláemit ajoh me búoh ukukur, jambi aw ujoh wo waf wasigosigo.” ¹⁰ Dáuru ni dibaj bi ñono ñáfaji, mbiban waf wauwu þe n’uñagi ujingeni mbal émit. ¹¹ Ban ni tinah tautu tiçila, ni baj wáine gúfaji bugo guboñulo Sesare bi n’ínje guçigul to ni yañ yay dó wóli juomen me. ¹² Biinum Banabe m’buogom iilo ijow ilagenil m’bállelenut. Gutiolal ubuge gaam maa futoh ni an anur gúтиненom bi Sesare, ban ni yañ Korunew junone. ¹³ No jiçih ró me, Korunew nagitenóli bu amalaka ahu ápullol me dó yañol naagol : “Uboñ guvoguli baubu Yoþe Simoñ o guvoge me may Pier : ¹⁴ o ajae me elobi gurim gagu gajae me eçilul n’jipah, aw ni bugaa yañi þe.” ¹⁵ No niñar me firim fafu min íni n’elob, Biinum Banabe m’búavul ni bugo ti may buavulo me ni wolal ni buju babu. ¹⁶ Ñer niosen firim fafu fal Ataw faah me : “Saarj Batis ni mal nábatisee, bare buru ni Biinum Banabe þan jíbatisei.” ¹⁷ Nemme ñer Aláemit nasenilsen gáji gaugu ganur gagu go wolal jáinen me n’Ataw Yésu Kirista uyabal me, ínje ñer ay nem bi epiken Aláemit ? »

¹⁸ No guun me gurim gaugu, guiñil n’gualo, ban n’gunamo esalen Aláemit guoh : « Maagen Aláemit nas-esen þoþ galet me Esúif min guteh mahat mala utilil, min gúju guyab buronj babu baa maagen. »

Jangu yay yal Antioç

¹⁹ Búsol eçet yay yal Ecen, ejangara gammenje n’guvi-sor mala gálatien gagu gabaj me. N’gutey bi ni mof mamu maa Þenisi, maa Çipur ni ésum yay yaa Antioç, ban ñer nihi gugiten Firim fafu Fásun me Esúif yay bare. ²⁰ Bare ni baj ni bugo bugan bugaa Çipur ni Siren ; no guçilo me Antioç, n’gulolobor may ni galet me Esúif bi egitenil Firim fafu Fásun me fal Ataw Yésu. ²¹ Sembe Ataw ni síni ni bugo, yo eçil me bugan gammenje n’gúinen ban n’gúbaho gulagenol. ²² Elob yauyu neuno bi n’ejangaraay bugaa Yéusalem, bireg n’guboñ Barunabas bi Antioç. ²³ No naçih bo me ban najuh bu Aláemit ásonienil me, násumaet nár, aban natañil uinum mala enamo bándor bugo þe ulagora bugal Ataw. ²⁴ Maagen mamu Barunabas kakan an ásume, ban nammej Biinum Banabe ni gáinen. Bugan gammenje n’gunap fuyonj Ataw.

²⁵ Þúrto, Barunabas nakay mbaa Tarisis ake bo filip Sól. ²⁶ No najugol me, nájaenumol bi Antioç. N’gunamo bugo gúbail bo ni jangu yauyu émit ebaos, ban n’gunamo eligen Firim Aláemit bugan gammenje. Bo Antioç, gumundum me guvoh evoh étinar ejangaraay gajow gagu gaa Ekericen †.

²⁷ Ni gunah gaugu, ni baj uboñer gúþurul Yéusalem mbal Antioç. ²⁸ Ñer ace ni bugo, o guvoge me Agabus, Biinum Banabe m’bimmenenol min aah, mati þio min bieb bámah búloul ni mof mamu þe. (Maagen mamu, bieb baubu m’búloul no Kúlod aamen me ni fuhow mof mamu maa Rom.) ²⁹ Ñer ejangaraay n’gujoh yaa búoh mbi guboñ gutiil gaçin me Yúde garamben, ánoan min áju me. ³⁰ Maagen n’gukan ti gulob me : n’gusen garamben gaugu Barunabas ni Sól gú-jaenum ufan sijangu sasusaa Yúde.

Herod o n’écten ejangaraay

12 Ni gannay gaugu, ávi ahu Herod nanamo écten guce n’ejangaraay. ² Naboñ guñar gajoje n’gumuh Saak, ati Saarj. ³ No najuh me búoh Esúif yay guruhenduhen bakanerol, nabbañ aboñ gujoh Pier gúrur ni fipeh. Ban ejoh yauyu elolo ni gunah gagu gaa gaggan gagu gal unaç waw wabajut me lévír. ⁴ No náruról dó me aban, Herod naboñ mítiman mubbagir mupoyol, jánojan ekosombil gubbagir, min mb’atalinjol bújoñor ésum yay gaggan gagu gaa Paak báþurer. ⁵ Ñer n’gupoy Pier ni fipeh fafu ; bare bugaa jangu yay nihi gulaw Aláemit mola m’bállelenut.

Gapagen gagu gaa Pier ni fipeh fafu

⁶ Efuga yay yo tihalene me Herod natalinjol, Pier, min ajeki ni ñisel, náni n’gámori n’etut ekosombil gúuba, ban þoþ bajene upoya guce gaam gayonj gánonum fipeh fafu n’guiye. ⁷ To baenah, ni baj amalaka Ataw ápullol dó, ban gajaña n’guram fipeh fafu. Nagor Pier ni gacaç bi éliol naagol nímore : « Uilo ni majase ! » Ñer ñisel ñañu ñajeken me guñenol ñulo n’ettam. ⁸ Amalaka ahu nabbañ aagol : « Uhogo gasinjai, ban þoþ nuhoh sidalai ! » Pier nakan ti nalobol me. Natajen aagol : « Ukano gájuoi gálii me, uban nulagenom ! » ⁹ Ñer Pier náþurul dó n’elagenol yay. Affasut búoh wo amalaka ahu akan me waf wom waa maagen, o n’gapi-norol bujugum najuge. ¹⁰ No gúgat me upoyaaw gú-tiar, mbiban gúutten bugagu, n’guçih ni ganegen gagu gaa mañ go núþure me núni n’ésuh yay ; n’gúpeguloro bújoñoril. Ñer n’gúþur ban n’gunar bulago bice. To baenah amalaka ahu nallimol.

¹¹ No Pier sarol me, naah : « Maer niffase maagen mamu búoh Ataw naboñuloboñ amalakaol, ban naþagenom ni gañen gaa Herod, naþagenom þoþ ni maarat mamu þe mo Esúif yay gumanjen me bi n’ínje. » ¹² No najoh me wabajol me, najow bi yañ Mari, jaw Saarj o guvoge me may Maruk. Bugan gammenje dó guomonore n’gúni n’galaw. ¹³ No nateh me ganegen gagu, aroka ace aarema nájoul bi épegulol, gajaol Roda. ¹⁴ Roda ahumu naffas firim Pier ban násumaet nár

† Ekericen : gajow gaugu (CHRÉTIEN ni gufaranse), ni gajow gagu gaa KIRISTA gujowumulo.

mala yo, bireg nájumor épegul ganegen gagu, min til atey bi ñárraru ake egiten búoh Píer umu tíyaŋ.

¹⁵ N'guogol : « Aw nutetey ni fuhow ! » Bare naliŋen gaa búoh maagen nalobeil. Ñer n'guoh : « Kan amalakaol om. »

¹⁶ Bare Píer naronŋ bae n'eteh yay. Búsol, no gúpegul me, n'gugugol ban n'gugjahali faŋ. ¹⁷ Nábilil gañenol bi eogil gupanor, aban nailo agitenil bu Ataw ápunnulol me ni fipeh fafu. Mbiban naagil : « Jigiten yo Saak † ni gutiotal. » Aban nápur akay mbal ésuh ece.

¹⁸ No tinah tihalen me, galilior gámah n'gúni n'eko-sombil yay iki nihi guorenoro : bay píaŋ Píer akae ?

¹⁹ Herod naboñ gulipol mánoman, bare tuþ gujugutol ; ñer naroren upoyaaw, aban naboñ gumugil. Púrto, nápur ni mof mamu maa Yúde ajow bi Sesare ake þan anamo bo.

Ečet Herod

²⁰ N'unnay wauwu, gajamor gulelen tutor Herod ni bugaa Tir ni Sidonŋ. Bare ubuge n'gugjamor min gújoul manur íkiil gutogol. N'gukan iki aroka ahu afan alof me ávi ahu, o guvoge me Bulasutus, abbañ galambil, mbiban n'gugjow guke elaw Herod tima gásumay n'gubaj tutoril ; mata mofil ni mola múroŋume. ²¹ No funah fafu fabeli me fiçih me, Herod nakano wañol waa jávi, nanamo n'efenjeŋol, aban nalob asen ésuh yay. ²² Ñer ésuh yay n'guilo guya uŋan n'guoh : « Dáuru álaemit alobe mee, let arafuhow ! » ²³ Bare to baenah amalaka Ataw nategol, mala min asenut me Aláemit gasal. Ñer suo ni sulool ak'açet.

²⁴ Ban firim Aláemit ni fivisor fuban babu þe. ²⁵ No Barunabas ni Sóol guban me burokil Yérusalem, n'gubbañ ; ban n'ejail n'gújaenum Saanŋ, o guvoge me may Maruk.

Eboñ yay étinar yaa Sóol ni Barunabas

13 Bajene ni jangu yay yal Antioç uboñer ni þoþ uligena-bugan : Barunabas, Simionŋ o guvoge me may "áine ahu añuget me," Lusius ala Siren, Man-aen alagora Herod bugo uñil, ni Sóol. ² Funah fice, bugo baamer n'esalen Ataw ni baor dó, Biinum Banabe m'buogil : « Júþuren Barunabas ni Sóol gúni jolil bi mala burok babu bo nivogil me mala bo. » ³ Ñer, no gulaw me guban ni baoril dó, n'gurembenil guñenil guban n'gughalil to n'gukay.

Barunabas ni Sóol bugo baamer Çipur

⁴ Nemme Barunabas ni Sóol bugo baboñer baa Biinum Banabe, n'gugjow bi Séleusi, to gújuþo me ni baraca bi ejow mbaa Çipur. ⁵ No guçih me n'ésuh yay yo guvoge me Salamis, n'gugiten dó firim Aláemit ni

saŋ sasu saa galaw sal Esúif yay. Saanŋ Maruk o guñare min arambenil.

⁶ Mbiban, no gusat me mof maumu þe bi bo guvoge me Pafos, n'gutoh bo áuta ace Asúif, o nah'abij naah açila aboñer Aláemit nam : gajaol Bar-Yésu. ⁷ O ni guñen Serigius Paulus naamene, ánaire alilloe aam ni fuhow mof maumu. Serigius ahumu naboñ guvogulol Barunabas ni Sóol, mata namaŋene faŋ eutten firim Aláemit. ⁸ Bare áuta ahu (o guvoge me Elimas ni gugerekey) nah'apikenil, ban naliþ ekan afan ahu jamb'áinenil. ⁹ Ñer Sóol, o guvoge me may Pool, Biinum Banabe bammenenerol, nabbanŋ Elimas gúçil ¹⁰ aban naagol : « Aw álaþut me, aw ammeŋ me súgotor sánosan, aw aamme añol Seytane, aw aamme alator ala maaro mánoman ! Uñumut píaŋ ehat étigen ulago waw waçol me wo Ataw akiç me ? ¹¹ Jama ñer uutten gúteh ge go Ataw ajai me eteh : Pan úpim, ban gunah mat'ujuh bunaa babu. » To baenah, emoç néavul égubol, náh'ábahulor ulam waw þe tima an najogol ni gañen min ájaenumol. ¹² No Serigius ajuh me wabaj me, nátallo búoh baligener babu baa firim Ataw maagen mom, ban náinen ni o.

Pool ni Barunabas bugo baamer Antioç yaa Písidi

¹³ Pool ni gátineneol me n'gújuþo ni baraca baubu Pafos bi ejow bi n'ésuh yay yo guvoge me Þeruge ni mof mamu maa Pamfili. Bare Saanŋ Maruk, o, nahalor ni bugo min abbañ bi Yérusalem. ¹⁴ No gúþur me Þeruge, Pool ni gátineneol me n'gúfaro bulagoil iki guçih n'ésuh yay yo guvoge me Antioç ni mof mamu maa Písidi.

Funah fice faa *fiyyay*, n'gunogen ni yaŋ Esúif yay yaa galaw yala ró guban n'gunamo. ¹⁵ No jangai me ban Bahiçer babu baa *Móis* ni þoþ bal uboñer waw, ufan yaŋ yay yaa galaw n'guboñ guoh Pool ni gátineneol me : « Gutióli, íni me jibaje firim fice jitajen to bi eliŋen gáinen ésuh yay, n'julob fo. » ¹⁶ Ñer Pool nailo, nábilil gañenol aban naagil :

« Buru bugal Israel, ni þoþ buru bugagu jákanum me may Aláemit, juutten ! ¹⁷ Aláemit ahu ala ésuh yaue yaa Israel naçoçob sipayolal, ban nakanil n'gufanŋ gammeŋ no guomen me sijaora ni mof mamu maa Esíp, mbiban nanar sembeol min ápunnulil bo. ¹⁸ Símit úvi gúuba (40) o n'ehuril ni gafit gagu gámah gagu. ¹⁹ Púrto, nakanil n'guram mof súsub sasu saamme futoh ni súuba sakan me Kanaan, aban nábahen mof maumu asen sipayolal min míni molil ²⁰ maageima símit sikeme sibbagir n'úvi gúuba ni guñen (450).

Púrto, Aláemit nasenil utaliña iki aboñer ahu Samiel áranjul. ²¹ Púrto, sipayolal n'gúcinol ávi. Min Aláemit asenil Sóol, ápur Kis, an ala *fiil/guil gagu gal Israel* fafu faa Baisomen, áni áviil símit úvi gúuba (40). ²² No náþuren me Sóol ni jávi jaju, nasenil *David* áni áviil ;

† Saak : o aamme ati Yésu.

nalobil mola aah : “David niçobe, añol Yese : áine ahu-
mu násomomsum, þan akan waf waw þe wo nimaŋ
me.” ²³ Ni gabulakenol, dó Aláemit akan me Yésu náuul
áni Aþagena ala ésuh yay yaa Israel, ti naþi me nalobil
yo. ²⁴ Balama Yésu áuul, Saan Batis navareene mala
mbi ésuh yay þe yal Israel gúbahen bakaneril ban ni
guyab gábatise. ²⁵ Ban no Saan Batis aamme n’eban
burokol, nah’aah : “Ay jþinore þiaŋ o nem ? Ilet an ahu
o buru jinage me. Bare juutten nilobul : ačila umu
n’éjoul búsolom, ban ínje faŋaom iþilout bi ejal sidalaol
hani jatiito †.” »

²⁶ Pool natajen aagil : « Gutiom, buru gabulaken gal
Aburaham ni bugagu, buru þe jákanum me Aláemit :
firim faufe faa gaþah bi ni wolal fuboñuli mee. ²⁷ Maa-
gen, bugaa Yérusalem bi n’ufanil dó gútallout Yésu,
ban þoþ gútallout gurim gagu gal uboñer waw gajan-
gaei me fíiyay fánofan ; bare gurim gaugu, gukan-
gokan n’gubajo bugo m’bátallout, no gutaliŋ me Yésu.
²⁸ Hani min gubajut me waf wo mbi gutaliŋol me batal-
iŋ bal eçet, bare bae n’gúcin Pilat mala min amugol.
²⁹ No gukan me wo Bahiçer babu biþi me m’bulob
buya ni o guban, n’guannulol n’ekurua yay, guban
n’gúruról ni fuyah. ³⁰ Bare Aláemit nailenol ni gaçet
me. ³¹ Púrto, gunah gammeŋe bugan bugagu gajaoru-
lo me n’ačila kábiriŋ Gálile bi Yérusalem gujugol ;
bugan bugaubugi bugo gulobe maa jama ni gajow go-
la bújoŋor ésuh yay.

³² Ban wóli, wóli ubugi n’egitenul firim faufe fásu-
m maa : wo Aláemit alob me sipayolal gufan, ³³ nakan-
wokan bi ni wolal guñolil n’eilen yay yo nailen me Yésu
ni gaçet me, ti hiçi me n’Gáfoñ gáutten :

“Aw uomme Añolom,
jama ñer ínje ibugi ††.”

³⁴ Aláemit naþiene nalob gaa búoh þan ailen Yésu ni
gaçet me jambi enilol eþut. Maa naloben yo maa aah :
“Pan isenul gásonien gagu ganab me
ban ni gúni gaa maagen go nilob me David mala go
‡.”

³⁵ Yo eçil me natajen aah ni Bahiçer bice :

“Uñumut ehat ani anab me min aþut ni fuyah ††.”

³⁶ David, no, ni jabbah jaju jolil, nakakan wo Aláemit
akiçi me ; aban naçet, nafogi galam sipayol gufan, ban
enilol eþuþut. ³⁷ Bare an ahu o Aláemit ailen me ni
gaçet me, o enilol eþulut.

³⁸ Ñer buru gutiom, dáure nimaŋe jiffas : Yésu açile
min jini jama n’elobul mala gaboket gal util. Maagen,
gúboñ gagu gaa Móis gújuut guþagen an ni utilol,
³⁹ bare ánoan áinen me ni Yésu þan aþah. ⁴⁰ Júlu-
do jambi ñer wo uboñer waw guhiçi me ubajul, no guoh
me :

⁴¹ “Buru jaçotiheneom me, juluj !

Jijahali, ban ni jinemo !

† Juluj Lík 3.16 †† Juluj Ufóñ 2.7 ‡ Juluj Esai 55.3 †† Juluj Ufóñ
16.10

Jiffas búoh þan ikan ni buron baube bolul
waf wo juñumut éinen fereŋ an baloberul wo †† !” »

⁴² No Pool ni gátineneol me gúpullo me ni yaŋ yay
yaa galaw, gaamen dó me n’gulail min mbi guvare
gavare gagu ganur gagu fíiyay fájaeul ; ⁴³ ban búsol
eomunor yauyu, Esúif gammeŋe ni þoþ bugan guce
gabbanno guŋar bulago Esúif yay n’gulagenil. Ñer
Pool ni Barunabas nihi gulolobor ni bugo, ban n’gu-
rambenil ni gurim mala enamo nánonan bugan
gajoge liŋ ni gáji gagu go Aláemit asene me.

Pool ni Barunabas n’gúbaho mbaa bugagu galet me Esúif

⁴⁴ No fíiyay fafu fúutten fiçilo me, maageima ésuh
yay þe eomunore bi eutten firim Aláemit. ⁴⁵ Esúif yay
no gujuh me fítiman fafu, n’gúsilaet faŋ iki nihi guñu-
mul n’ékerul dó wo Pool alobe me. ⁴⁶ Ñer Pool ni
Barunabas n’guogil bújoŋor ŋanno ca : « Firim Aláemit,
buru fuñumen me emundum figiteni ; bare nemme
buru jifakenfoken, ban jigiteŋiten mamu búoh bu-
ru jþilout bi eyab buron bábaerit : Yoo, wóli ñer ban
jibaho jujow iki jivare fo galet me Esúif. ⁴⁷ Atúla faŋaol
maa nalobóli :

“Niçobiçob bi éni gajaŋa gagu gaa súsuþ sasú þe saa
mof,

bi egiten bulago babu baa gaþah bi to mof mítij me
‡‡.” »

⁴⁸ No galet me Esúif gaam to me guun me gurim
gaugu, ni súmil nár n’gusalen firim Aláemit, ban bugo
naçob me þe bi eyab buron bábaerit n’gúinen.

⁴⁹ Mamu, firim Aláemit ni fivisor dó ni mof maumu
þoomo. ⁵⁰ Bare Esúif yay n’guilenul bi ni bugo waareaw
bugaa fusumo dó n’ésuh yay gagum me bulago ni Es-
úif yay ni þoþ ufan ésuh yay ; n’guinnul gátalien bi ni
Pool ni Barunabas, ban n’guhamil gúþur ni mofil.

⁵¹ Ñer Pool ni Barunabas n’guþaþ gulail, ban n’gujow bi
Ikonium. ⁵² Bare ejangaraay bugaa ró Antioç n’gum-
meŋ ésumay ni Biinum Banabe.

Pool ni Barunabas bugo baamer Ikonium

14 No Pool ni Barunabas guçiŋ me Ikonium,
n’gunogen may ni yaŋ yay yaa galaw yal Esúif
yay, ti gukanno mo me Antioç, ban n’guvare súm bireg
bugan gammeŋe n’Esúif yay ni þoþ guce galet Esúif
n’gúinen. ² Bare bugagu Esúif gáinenut me n’guilenul
galet me Esúif bi ni bugagu gáinen me. ³ Pool ni
Barunabas n’gunamo bo Ikonium kan þio ; nemme gu-
fiufium Ataw, nihi gulob mala músumol ni gakañen
dó. Ban Yésu nah’asenil sembe sasú sal ekan waf wa-
jureruti ni þoþ ugitemum ; mamu nagiten me maagen
mamu maa wo guvare mee. ⁴ Ñer bugal ésuh yay n’gú-
faculor : bugagu búsol Esúif yay gubbañe, bugaguil

‡‡ Juluj Habakuk 1.5 ‡‡‡ Juluj Esai 49.6

bugo búsol upotoraaw. ⁵ Ulatoril gaamme bugagu Esúif ni bugagu galet Esúif bi n'ufanil dó, n'guiyul bi ekelil gálatien ni eralil sival. ⁶ Ñer Pool ni Barunabas n'gujuh to n'gutey iki gunamo ni mof mamu mo guvoqe me Likaonia ; n'gurobo bo ni súsuh sasu saa Listura ni Derube, ni þoþ sasu súsuh salof so me. ⁷ N'gunamo bo egiten Firim fafu Fásum me.

Pool ni Barunabas bugo baamer Listura

⁸ Ban bajene bo Listura ace áine abofoe kábiriñ fiñile-ol, ámusut ajow ; ⁹ narobo to náni n'euten bavareer Pool. Pool nailo abbañ gúçilol ni o, ban no najuh me búoh áine ahumu gáinenol guþiloe min ayab gahoy, ¹⁰ nateben firimol aah : « Uilo, uilo uhah ni guoli. » Ñer áine ahu nailo ñanur aban nanamo ejow. ¹¹ No fítiman fafu fujuh me wo Pool akan me, ni funan fatiya ni gu-likaooniaay fuoh : « Uláemit waw † guñañar enil yal an min gúavul ni wolal. » ¹² Nihi guvoh Barunabas Sás, Pool o n'guvogol Herumes ††, mata açila nah'añar me firim fafu min alob. ¹³ Ban Sás ahumu, gáviol ugu gayoñ ésuh yay n'gutepi. Ñer avasena ahu açil me bíteñen Sás nájaenum gújin go gúibe ulaliñ waa siya saa mununuh mbal únonum gávi gaugu, manur ni fítiman fafu, bi ésimenil.

¹⁴ No Barunabas ni Pool guun yo me, ni táñiil iki guçaç usimoil, guban n'gúteil bi n'etut fítiman fafu n'éþib ró guoh : ¹⁵ « E gupalóli, wa učile n'jini n'ekan dáuru ? Wóli bugan jom gúfuh ti buru ! Firim fásame jinallul, fal eogul : jibelen sínati sasu solul sabajut mee nafa, min jíbaho mbal Aláemit ahu aroñ me, átut me fatiya, ettam, fal, ni waf waw þe waam dó me ! ¹⁶ Ni jabbah jaju þe jágat me, nahahat súsuh sasu þe min silagen ulago waw wo suçob me, ¹⁷ mánoman ahalut egiten o ay nam, ni bakanerol bájahor mee : nakane émit neh'elubul molul, nakan þoþ min eþit ebaj tinah yo baçiger, nasenul fitiñul, ban nammeñen síçigirul ésumay. » ¹⁸ Pool ni Barunabas gulob mánoman, bare n'gutaj iki gubil gúfiren fítiman fafu ekanil bísimen.

¹⁹ Þiout ni baj Esúif gápullo Antioç ni Ikonium guçigul n'guhek ni gurim fítiman fafu ; min bugo þe guteh Pool sival iki gujoh búoh naçeçet, guban n'gúfulol gúþuren tíyañ ésuh yay. ²⁰ Bare no ejangaraay gukelo me gúgolol gúharo, nailo aban najow abbañ anogen dó n'ésuh yay.

Ebbáñul yay yaa Pool ni Barunabas bi Antioç yaa Siri

Tihalen fo, Pool ni Barunabas n'gukay mbaa Derube. ²¹ N'gugiten dó Firim fafu Fásum me, ban n'gukan min baj ulagora Yésu gammeñe. Þúrto, n'gubbañ bi Listu-

† úlaemit waw : No, egerek yay guffasut Aláemit anur ti wolal jama ; bi ni bugo, baje bugal émit gammeñe. Afañil me þe, guvogol Sás. Uláemit waw let bugaa maagen. †† Herumes : Bi ni bugo, Herumes o aamme aloba uhonjen waw wal úlaemit waw bi ni bugan bugagu.

ra, Ikonium ni Antioç. ²² Tánotan to guçige, n'gutajen ulagoraaw sembe, n'gutañil þoþ gurim mala ejoh liñ ni gáinen gagu golil, ban n'guogil : « Sílam sammemmen nuotale utebal balama unonal ni Jávi Aláemit. » ²³ Ni jangu yánoyan n'guçob ufan yo, ban no gulaw me guban ni baor dó, n'gusalil ni gañen gal Ataw o gúinen me ni o.

²⁴ Þúrto, n'gúsulul Þisidi n'gújoul bi ni mof mamu maa Pamfili. ²⁵ No gugiten me guban Firim fafu Fásum me baubu Þeruge, n'gújoul bi n'ésuh yay yaa Atali. ²⁶ To Atali, n'gújuþo ni baraca mbal Antioç, ésuh yay dó guhalil me ni gañen gal Aláemit bi ekan burok babu bo gúþureul me ekan.

²⁷ No guçih bo me Antioç, n'guomen bugaa jangu yay min gugitenil wo Aláemit akan me þe n'ubajo ni guñen golil, ban þoþ bu nápegul me may galet me Esúif ganegen gagu gaa gáinen. ²⁸ Ñer Pool ni Barunabas n'gunamo bo þio n'ulagoraaw bugaa bo Antioç.

Fujoj fafu fámah faa jangu Yérusalem

15 Ni baj wáine guce gápullo Yúde bi Antioç, guçigul n'guvare ejangaraay bugaa bo n'guogil : « Junonut me *búhut* ti gúboñ *Móis* gulob yo me, mati júju jiyab gaþah. » ² Bare Pool ni Barunabas n'gucenñil, ban n'gubaj síceñor salinje fañ ni bugo mala yo. Ñer ni-ki jamori gaa búoh, Pool, Barunabas ni bugan guman guce bugaa bo Antioç mbi gujow bi n'upotoraaw ni ufan waw bugaa jangu Yérusalem bi elob elob yauyu. ³ Ñer jangu yay nesenil garamben gagu gájahor me bi bújaor baubu, min gukay. N'gusat mof mamu maa Þenisi ni maa Samari, n'egiten nímoro bu galet me Esúif gúbahoulo me mbal Aláemit ; elob yauyu nesen ejangaraay þe ésumay. ⁴ No Pooli guçih me Yérusalem, jangu yay þe yala bo, bi ni upotoraaw ni ufan waw ró, neyabil, ban Pooli n'gugitenil þe wo Aláemit akan me ni guñen golil.

⁵ Ñer bugan guman gaam ni gayoñ *Epárisie* yay gáinene n'guilo n'guoh galet me Esúif guote gunogen búhut, ban þoþ guote gúkanum gúboñ gagu gaa Móis. ⁶ Uþotoraaw ni ufan waw n'gújoj bi étigulor firim faufu. ⁷ No síceñor sasu súsuþ me júm, Þier nailo naagil : « Gutiom, jiffase búoh Aláemit naþi bo naçobom ni buru bi egiten bugan bugagu galet me Esúif Firim fafu Fásum me, min guun fo ban n'gúinen ni fo. ⁸ Ban Aláemit, o affas me uinum bugan bugagu þe, nagitengiten kur das búoh nayabilyab no nasenil me Biinum Banabe ti may nasenolal bo me. ⁹ Ajogutolal hator ni bugo, min añar me gáinen gagu golil þoþ min akuren uinumil. ¹⁰ Ñer maer, wa učile n'jimañ eligor Aláemit n'esen ejangaraay ubugu bíteb bo wolal ni si-payolal gufan újuutal eteb ? ¹¹ Núinenale til búoh músum mamu mal Ataw Yésu mo miçile nuyabal gaþah ti may bugo. »

¹² Ñer fítiman fafu þofo ni fupanor cem, ban ni fíni n'cutten Barunabas ni Pool n'gugiten waf waw wajure-ruti mee ni ugitemum waw þe wo Aláemit akan me ni guñen golil babu ni galet me Esúif. ¹³ No guban me, Saak nañar firim fafu naah : « Gutiom, juuttenom þaa ! ¹⁴ Simoņ nagitene bu Aláemit ailo me kábiriņ m'buju babu min ačob guce ni galet me Esúif min gúni bugola. ¹⁵ Ban gurim uboñer waw bugaa no guhalorut ni elob yauyu, mata Aláemit ni Bahičer babu naage :

¹⁶ "Búsol dáuru þan íbbañul,
ban þan iilen fúggut *David* falo me.

Þan iilen fo, ban þan ijjonen fo.

¹⁷ Mamu bugagu bugan þan guņes Ataw,
manur ni sasu súsuh þe saa mof dó gajaom guvogi me.

¹⁸ Ataw gurim gaugu nalob mee,
aþi me nakan kábiriņ no min wo nakič me uffasi †." »

¹⁹ Saak natajen aagil : « Dáuru dičil me, ni bujugum búmbam togut eke eyogen galet me Esúif gábaho me mbal Aláemit, ²⁰ bare til uhičail nuogail jambi gutiñ ellu yasigoe yápullo n'úsimen wakani bi ni sínati, guhat bujobuet bánoban, ban jambi þoþ gutiñ ellu yaa sihaj so gugage ni may físim, ²¹ mata kábiriņ ni Móis, baje n'ésuh yánoyan bugan nihi guvare gúboñol, ban fíiyay fánofan gujangaegojanga ni saņ sasu saa galaw. »

Gahonjen gagu go uþotoraaw guhič me bi ni galet me Esúif gáinen me

²² Ñer uþotoraaw, ufan waw ni þoþ jangu yay þe n'gujuk búoh wáriari min čobi bugan ni bugo gunað Pool ni Barunabas bi eboñil bi Antioč. Fučobil ni fulo ni Yudas, o guvoge me may Barusabas, ni Silas, wáine gúba bugo ejangaraay gufiume. ²³ N'gusenil gahonjen dó gulobe gurim gauge :

« Wóli gutiul, eþotoraay ni ufan waw ubugi n'esaf buru gutioli jalet me Esúif jačin me Antioč ni þoþ ni mof mamu maa Siri ni maa Silisi. ²⁴ Wóli juune búoh bugan guce bugaa ésugoli bugo wóli juboñulat gukanulkan ni gurimil n'jþio iki uinumul úguo. ²⁵ Yo ečil me, no juunor me jiban, n'jujuh búoh wáriari min jučob bugan ni wóli, mbiban n'juboñulil bi ni buru manur ni gubugeóli Barunabas ni Pool, ²⁶ bugo gasen me buronjil mala gajow gagu gal Ataolal Yésu Kirista.

²⁷ Ñer Yudas ni Silas juboñulo maa, bugo mbi gugitenul me n'utumil gahonjen gagu ganur gagu go jihičulul mee. ²⁸ Maagen, Biinum Banabe ni wóli súmolisum min jambi jisenuł bíteb bánoban bábulie ni gúboñ gauge go juot me jíkanum : ²⁹ elat ellu yal úsime waa sínati, físim, sihaj so gugage ni þoþ bujobuet bánoban. Jitey me dáuru þe, þan jikan jon. Uhaloral ni gásamay ! »

³⁰ Ñer gajae me éjaenum gahonjen gagu n'guhonor ni buganil min gukay bi Antioč, gučih n'guomen ejangaraay n'gusenil gahonjen gagu gahič me. ³¹ No gujanga go me, n'gúsumaet mata gurim gaugu go guun me gukakan uinumil n'ufigo. ³² Ñer Yudas ni Silas, gaamme may uboñer Aláemit, n'gurambenil faņ ni gurim, ban þoþ n'guliņen gáinen gagu gaa gutiil ubugi. ³³ N'gunamo bo gunah, þúrto n'guhonor ni gutiil bugaa bo n'gásumay bi búolul mbaa bugagu gaboñenil me. [³⁴ Bare Silas o nahalo bo.] †³⁵ Pool ni Barunabas n'gunamo Antioč ; manur ni bugan gammeņe nihi guligen ban þoþ n'guvare firim Ataw.

Ehalor Pool ni Barunabas

³⁶ Þúrto gunah guman, Pool naah Barunabas : « Ubaña ukaa uñalloa gutiola gaamme ni súsuh sasu þe bo nugitena me firim Ataw, bi ejuh gailo gay gubaje. » ³⁷ Barunabas namaņen eņaror Saañ o guvoge me may Maruk min gujow ; ³⁸ bare Pool najoh gaa búoh Saañ ahumu ájuut ajaor ni bugo, mata nahamenilhamen kábiriņ baubu Pamfili, abbañut átinenil ni burokil. ³⁹ Síceņoril ni sítañi bireg n'gúfaculor. Ñer Barunabas nañar Maruk min gújuþo ni baraca mbaa Čipur. ⁴⁰ Pool o načob Silas ban gutiil n'gulaw min gásonien Ataw gúni ni bugo, þúrto nakay. ⁴¹ Nasat mof mamu maa Siri ni maa Silisi n'eliņen nímore sijangu sasu.

Tímonte nájouł anaþ Pool ni Silas

16 Þúrto, Pool nak'ačih Derube ni þoþ Listura. Ni baj bo Listura alagora ace gajaol Tímonte ; jaol anaare om Asúif áinene ni Yésu, bare þayol an ala mof mamu mo guvoge me Geres. ² Ejangaraay bugaa Listura ni bugal Ikonium maaro bare nihi gulob guya ni o. ³ Pool namaņ eņarol náh'átinenol. Ñer namundum árurol búhut, mata Esúif yay gaamen to me guffase þooil búoh þayol alet Asúif. ⁴ N'gukay. Nánonan no guom n'égat n'ésuh, n'gugiten ejangaraay bugaa ró gurim gagu go uþotoraaw ni ufan waw bugaa Yérusalem gujoh me, min mbi gúkanum go. ⁵ Funah-ófunah, gáinen sijangu sasu n'gufaņ n'gubaje sembe, ban þoþ mo ejangaraay gufaņe me jammeņ.

Aláemit naboñ Pool mbaa Masedonia

⁶ Pool ni Silas gumaņene egiten Firim fafu Fásu me ni mof mamu mo guvoge me Asi, bare Biinum Banabe bífirilyofir ; ñer n'gusat mof mamu maa Firigi ni þoþ maa Galasi. ⁷ No gulof me mof mamu mo guvoge me Misi, n'gulih ejow bi ni mof mamu maa Bitini ; bare Biinum Yésu buhalutil n'gujow. ⁸ Ñer n'gusat Misi min gujow bi Turoas, ésuh ece yaam n'galam fal. ⁹ No fuh fičilo me, Pool nabaj bujugum : najuh ni bujugum baubu ace áine ala Masedonia ailo me, nah'afotenor naagol :

† Juluj Amos 9.11-12

†† Ni bahičer bammeņe bítiar, firim faufe fílero.

« Utípul bi babe Masedonia, úkail urambenóli ! » ¹⁰ Búsol bujugum baubu baa Pool, n'jifaen jiliþ baraca bi ejow mbaa Masedonia, mata ñannoóliñanno gaa búoh Aláemit avogeóli bi eke bo egiten Firim fafu Fásu me.

Lidia ala Filipi náinen ni Yésu

¹¹ No jújuþo me m'baraca baubu Turoas jiban, n'jučolen bi n'éloñ yay yo guvoge me Samoturake ; mb'učiga tihalen fo, n'jujow bi ni mo guvoge me Neapolis. ¹² No júþur dó me, n'jujow bi Filip, ésuh yaam n'ettam yay yaa Masedonia, ban neomen ni guñen gaa bugaa Rom. N'jinamo ró gunah guman n'ésuh yauyu.

¹³ Funah fafu faa *fiiyay*, n'jujow júþur gánonum ésuh yay jirinjen mbaa fibil eral yay, bo jipinor me ejuh tiñ taa galaw tal Esúif yay. No jicih me, n'jinamo, jiban n'ju-lob ni waareaw gaomunor to me. ¹⁴ Ni bajen to ni bugo ace aare ákanume Aláemit, gajaol Lidia, annomena ala sípis sijaha sújugah, ápullo n'ésuh yay yo guvoge me Catir. Nanamo eutten, ban Ataw nápegul biinumol min áju ajoh gurim gagu go Pool alobe me. ¹⁵ Ñer ačila ni bugaa yañol n'guyab gábatise. No jiban me, naagóli : « Iní me ñannoulñanno búoh ínje níineyinen maagen mamu n'Ataw, jújoul iki jialen yañom. » Ban naron-dopenóli iki jimañ.

Pool ni Silas bugo ni fipeh baubu Filipi

¹⁶ Funah fice, wóli baamer n'ejow bi tiñ talu to nihi gulaw me, ni baj aroka ace anaare ájoul ban jiemor ; eseytane eomen ni o neh'ekanol nalob wájaeul me, ban burok baubu bo nakane mee nihi búñjarul ufanol síralam sammeñe. ¹⁷ Aare ahumu nanamo elagenóli, wóli ni Pool, nah'aah fatiya : « Bugan bugaubugi uroka bugom bugal Aláemit-Fatiya, ban bulago babu baa gaþah guomul n'egiten. » ¹⁸ Nakan mo gunah gammemmenj. Búsol, fiiñ Pool ni fitiñ iki ábaho naah eseytane yay : « Injé ilobi yo ni gajow gaa Yésu Kirista : úþur n'aare ahumu ! » Ban to baenah néþur ni o.

¹⁹ No ufan aare ahu gujuh me búoh añumut ebbañ akanil min gubaj síralam, n'gujoh Pool ni Silas gú-jaenum bi tiñ talu to ésuh yay ni'guomunor me bújoñor ufan ésugil. ²⁰ N'gusenil ufan ésuh yay guce bugaa Rom, n'guogil : « Bugan bugaubuge, égu ésuh yay guom ni yo ; Esúif bugom, ²¹ ban bakaner babu bo guvaree me bújahorut bi ni wolal jaamme bugan bugaa Rom. »

²² Fitiman fafu may ni fiiyul bi ni Pooli, ban ufan ésuh yay n'guboñ guram usimoil, mbiban n'gutegil gusoh gal ubañ. ²³ No gutegil me iki guþilo, n'gúruril ni fipeh, ban n'guoh apoya ahu mbi apoil gapoy gabaje sembe. ²⁴ No apoya ahu ayab me gahonjen gaugu, natosen

Pool ni Silas bi ni futonj fafu fafan me ni fuñagoe ñáraru fipeh fafu, aban najekil ni guot.

²⁵ N'etut fuh, Pool ni Silas n'gurobo galaw ni éfoñ úfoñ Aláemit, ban bugagu gaamen dó me ni fipeh fafu nihi guuttenil. ²⁶ To baenah, mof mamu ni mugoror bagororer bújalo bireg guteþ gagu gáçit me fipeh fafu ni gutusor ; to baenah unegen waw þe n'úpegulo, ban ñisel ñañu ñajeken me gakuli me þe ni ñijalo. ²⁷ Apoya ahu nálio, ban no najuh me unegen fipeh fafu úpegulo me, náñagul gafojeol bi emugoro, mata n'gaþinorol, gaamme ni fipeh fafu gúþulloþur gutey gukay. ²⁸ Bare Pool naagol fatiya : « Jamb'úbukenoro ! Wóli þe ubugi dáre ! » ²⁹ Ñer apoya ahu naroren waf wal efijigen, nanogen ni majase ačih nalo to bújoñor Pool ni Silas n'etelenor dó. ³⁰ Aban náþunnulil bi tíyan naagil : « Ufanom, wa niете ikan min iyab gaþah ? » ³¹ N'guogol : « Uínen n'Ataw Yésu, ban þan uyab gaþah aw ni bugaa yañi. » ³² Ñer n'gugitenol firim Ataw, ačila ni þoþ bugagu þe gaamme yañol. ³³ Apoya ahu nañaril ájaenum to baenah n'efuga yauyu yanur yay, naþos musolail, mbiban nafaen ayab gábatise, o ni buganol þe. ³⁴ Nakan Pool ni Silas n'gunogen ni yañol, nasenil gutiñ, aban násumaet manur ni bugaa yañol mala gáinenol n'Aláemit.

³⁵ No tihalen me, ufan ésuh yay n'gúboñul bugan gúkail guoh apoya fipeh fafu : « Uhalen bugan bugaubugi ! » ³⁶ Ñer apoya ahu nak'agiten Pool gurim gauge : « Ufan ésuh yay guboñuloboñ guoh guhalenul. Maer ñer jújue júþur, ban n'jujow n'gásumay. » ³⁷ Bare Pool naah gañjarulo me gahonjen gagu : « Gukane n'gutególi bújoñor ésuh yay þe m'bataliñutóli ti woten me ní, wóli jaamme may bugan bugaa Rom ! Mbiban, n'gúruruli ni fipeh. Ñer maer gu-mañe ebbuenóli gúþuren ? A-a, júut ní me ! Bugo fañail gújoul gúþunnoli ! »

³⁸ Ñer gañallo me gahonjen gagu n'gubbañ iki gugiten ufan ésuh yay gurim gaugu. No ufan waw gu-un me búoh Pool ni Silas bugan bugaa Rom bugom, gáholi n'gunonil. ³⁹ Ñer n'gújoul gukelil basafor, mbiban n'gúþunnulil ni fipeh fafu, ban n'gulail guboket gúþur n'ésuh yay. ⁴⁰ No Pool ni Silas gúþullo me ni fipeh fafu, n'gujow bi n'ende Lidia. No gujuh me gutiil ni gúlinil ejangara ban n'gurambenil ni gurim bi ejoh liñ ni gáinenil, n'gukay.

Pool ni Silas bugo baamer Tesalonik

17 Púrto, Pool ni Silas n'gúgat súsu sasaa Am-fipolis ni Apoloni min gujow bi n'ésuh yay yo guvoge me Tesalonik, dó *Esúif* yay gubajen me may yañ yaa galaw. ² No gučih me, Pool nanogen ni yañ yauyu yaa galaw, ti naþi me nah'akan. Gunah gúfaji gaa *fiiyay* o n'ecenor ni bugan bugagu gaam dó me mala Bahiçer babu ; ³ nah'agitenil náþajulil þoþ búoh Kirista

naate álam ak'açet, mbiban nailo ni gaçet me. Naagil : « Yésu ahu o nilobeul me mola, o aamme Kirista ahu. »
⁴ Guce ni Esúif yay gautteneol me n'gúinen, ban n'gula-
 gen Pool ni Silas, manur ni fítiman faa bugan ganjare
 bulago Esúif, ni þoþ guce gammeþe ni waareaw gaçili
 me jon.

⁵ Bare Esúif yay n'gúsilaet mala yo. N'gunjar ni bugo
 gúþoç gagu gal ésuh yay min gukan fuyonj faa bálaþ,
 guban n'gujow bi égu ésuh yay. N'gujow bi yanj ajan-
 gara ace aalen me Pool ni Silas, gajaol Yason, n'gulipil
 ró bi éjaenum bújonor ésuh yay, ⁶ bare gujugutil. Ñer
 n'gujoh Yason ni guce ni ejangaraay gújaenum
 bújonor ufan ésuh yay n'éþib fatiya ró guoh : « Bugan
 bugaubuge gaçilo maa jama dáre, gúgugu mof mamu
 þoomo, ⁷ mbiban Yason naannil ! Bugo þe bakaneril
 bújahorut ni wo gúboñ Sesar gulob me, min guoh me
 baje ávi ace ábuli, gajaol Yésu. » ⁸ Gurim gaugu
 n'gukan bugal ésuh yay n'gulahali bi n'ufanil dó. ⁹ Ñer
 Yason ni bugagu n'gucam bacam babu bo gubelil me
 min guhalenil.

Pool ni Silas bugo baamer Berea

¹⁰ No tinah tujon me, ejangaraay n'gukan Pool ni
 Silas n'gukay mbal ésuh yay yo guvoge me Berea. No
 guçih bo me, n'gunogen ni yanj yay yaa galaw yal Esúif
 yay. ¹¹ Esúif yay bugaa ró, bayaberil Pool ni Silas m'bu-
 faþ gáari baa bugaa Tesalonik ; n'gusommen n'eyab
 firim Aláemit, ban funah-ó-funah gujangaþeþanga
 Bahiçer babu bi ejuh ter wo gulobeil me waf wom waa
 maagen. ¹² Gammeþe n'Esúif yay n'gúinen, ban ni
 bugan bugagu galet me Esúif, guce ni waareaw gabaj
 me fusumo ni wáine gammeþe n'gúinen þoþ.

¹³ No Esúif yay bugaa Tesalonik guffas me búoh Pool
 umu Berea n'egiten firim Aláemit, n'gújoul bi bo gúkail
 eilen fítiman fafu. ¹⁴ Ñer ejangaraay n'gufaen gukan
 Pool najow abbañen mbaa fal fafu ; bare Silas ni Tí-
 monte bugo n'gunamo ró Berea. ¹⁵ Gátinen me Pool
 n'gújaenumol bi n'ésuh yay yo guvoge me Aten.
 Mbiban, no guomme m'búot, Pool nasenil gahonjen bi
 eoh Silas ni Tímonte gújoul ni majase gutogol bo Aten.

Pool o baamer Aten

¹⁶ No Pool aamme n'enah Silas ni Tímonte bo Aten,
 naluj ésuh yauyu ni mujogol faþ mala jammeþ jaju jaa
 sínati sasu saam dó me. ¹⁷ Ñer nah'alolobor ni yanj yay
 yaa galaw n'Esúif yay ni bugan bugagu ganjar me bula-
 go Esúif yay, ni þoþ ni bugan bugagu bugo nihi guo-
 munor me funah-ó-funah ni furobo fafu fámah fal
 ésuh yay. ¹⁸ Ni baj ujjama-elob guman gáþullo n'uyonj
 waw waa Epikur ni waa Sitoa †, gunamo galolobor ni o.

† *uyonj waw waa Epikur ni waa Sitoa : no, bugaa gayonj Epikur
 ni'guoh buroþ an bi ebaj ésumay barebare ; bugaa gayonj Sitoa, bu-
 go til ni'guoh wabaj me nafa, wo uomme ekan maaro ni eþamor ni
 wánowan.*

Guce ni bugo nihi guroren guoh : « Afamba ahumu wa
 namaþe elob ? » Bugaguil n'guoh : « Níni ti náh'áni me
 n'gavare mala úlaemit guce bugo nuffatal. » Dó þe
 mala min Pool agitene mee Firim fafu Fásuþ me faa
 Yésu ni þoþ fal eilo yay ni gaçet me. ¹⁹ Ñer n'gugogol
 guban n'gújaenumol bi ni Areopag yay, yaamme fúo-
 munorum fafu faa bugan bugagu gaogen me ésuh
 yay, mbiban n'guogol : « Ulobóli þaa mala bavareer
 baubu buvugul babu bo aw uvaree mee. ²⁰ Gurim
 gauge go juune maa, jijahali go faþ. Yo eçil me jimaþe
 faþ effas wa gulobe. » ²¹ Maagen mamu, bugal Aten þe
 ni sijaorail, wafil þe galolobor mala elob yánoyan yajue
 éþurul.

²² Ñer Pool nailo to n'étut fúomunorum fafu naagil : «
 Buru bugan bugal Aten, nijuge búoh buru bugan bugo
 gáinenil gújaloe n'ulam waw þe. ²³ Maagen mamu, no
 nijatore me n'ésugul nih'iluj bateþer babu bolul báñai
 me, nijuge físimenum fabaje bahiçer baube : "Uré bi ni
 álaemit ahu o an affasut me !" Yoo, Aláemit ahumu o
 jimigelete mee m'baffasutol, o ínje ikelul egiten.

²⁴ Aláemit ahu átul me mof ni waf waw þe waam dó
 me, o aamme Ataw açil me émit ni ettam, açinut ni
 gávi go arafuhow ateþe. ²⁵ Let arafuhow nah'aram-
 benol, ti nihi ní me uce nasoholae, açila asene me
 wánowan buroþ, eif ni wawu þe. ²⁶ Bugan bugagu þe,
 nakanil gúni gabulaken gal an anur, min guçin ni mof
 mamu þoomo. Nakiçil þoþ unnay waw ni sílinga sasu
 sal ettam yay dó gujae me eçin. ²⁷ Nakanmokan min
 mbi bugan bugagu gulipol bi eþugol, íni me gúþue,
 n'emamaen dó. Ban açila Aláemit áraliut ánoan ni
 wolal : ²⁸ n'açila núronjmale, o açile nugororal, o þoþ
 açile núnial bugan.

Firim faufe fanur fafu, uhiça-sílebur guce bugolul gu-
 lobfolob n'guoh : "Wolal þoþ guñolol nuomale."

²⁹ Nemme wolal guñolol nuomale, uotutal uþinoral
 gaa búoh Aláemit nánini ti baþer bal éurus, síralam
 ter bacaper bal eval bo an aþare mujamol nacokor bo.

³⁰ Aláemit abbañut akan ni gaþin tinah talu no bugan
 bugagu guffasenuþ me wáfowaf ; maer til navogil bu-
 go þe, tánotan to gom, mala min gúbahen bakaneril.

³¹ Maagen mamu baje funah fo nakiçe ahato no najae
 me etaliþ mof mamu ni ganab, ni gañen gal an o açila
 açobe. Nagiten yo bugan bugagu þe þanno ca no
 nailen me an ahumu ni gaçet me. »

³² No gautteneol me guun me Pool alob mala eilo
 yay ni gaçet me, guce ni bugo n'gunamo éfohulol,
 bugagu n'guoh : « Þan juutteni ñice nulob ni firim fau-
 fu. » ³³ Ñer Pool náþurul to n'etuliil akay. ³⁴ Bare máno-
 man, guce ni bugo n'gubbañ búsolol ban n'gúinen. Ni
 bugan bugaubugi, baje Donis ala fuþoj fafu fal Are-
 opag, anaare ace nihi guvogol Damaris, ni þoþ guce.

Pool o baamer Korent

18 Púrto, Pool nápur Aten ajow bi n'ésuh yay yo guvoge me Korent. ² No naçih me, naemor dó n'Asúif ace gajaol Akilas, ápullo babu ni mof mamu mo guvoge me Pont. Akilas ahumu bugo n'aarol o guvoge me Pírisila maer gúbbañeul ni mof mamu maa Itali, mata Sesar ahu o guvoge me Kúlod nasesen gúboñ gaa búoh Esúif yay þe gúþur ésuh yay yaa Rom. Pool najogor babuge ni bugo. ³ Nemme burokil banur ni bola, baamme ecokor gúggut gal ubañ, nak'anamo yanjil min nihi gurok tiñ tanur.

⁴ Fíiyay fánofan Pool nañar firim fafu nalob ni yan yay yaa galaw tima nahek ni gurim Esúif yay ni þoþ egerek yay. ⁵ No Silas ni Tímonte, garonjulo me baubu Masedonia, guçilo bo me Korent, Pool ñer nañar gabajool þe akan ni gavare ; nah'agiten Esúif yay búoh maagen mamu Yésu aamme Kirista ahu. ⁶ Bare nemme Esúif yay ni'gucenol n'ejelol nímoro, naþaþ gulaol, aban naagil : « Wajae me ebajul, buru jil-iþ wo ; let ínje içile. Maer ñer ban ijow mbaa bugagu galet me Esúif. »

⁷ Ñer nápur to ajow bi ni yan ace áine ákanume Aláemit, gajaol Titius Yusutus ; Yusutus ahumu yanol elolof yan yay yaa galaw. ⁸ Afan yan yauyu yaa galaw, o guvoge me Kirispus, o ni bugaa yanol þe n'gúinen n'Ataw. Ban bugaa Korent gammeþe gaamen me n'eutten Pool n'gúinen þoþ ban ni guyab gábatise.

⁹ Mb'uçiga efuga ece, Ataw nalob ni Pool ni súmori aagol : « Jamb'úholi, ulob, jamb'uþanor, ¹⁰ mata ínje umu búoli, ban an mat'aremben gañenol n'aw bi ekani maarat. Uffas búoh nibaje n'ésuh ye bugan gaguye. » ¹¹ Ñer Pool nanamo ró Korent émit ni gueñ futoh ni fanur, náh'áþajulil firim Aláemit.

Pool o baamer bújoñor Galion

¹² Gannay gagu no Galion aamme ni fuhow mof mamu mo guvoge me Akaya, Esúif yay n'gujamor n'guiyul bi ni Pool, ban ni gújaenumol bi dó taliñei me, ¹³ guban n'guoh : « Áine ahume natuñenetuñen bugan bugagu min gukan Aláemit bítenjen bice búbuli ni bo gúboñ *Móis* gulobolal me. » ¹⁴ No Pool amañ me ébalil, Galion naah Esúif yay : « Iníen me kanenkan gatil gámah ter jamuh an, þan ibebenen beb niuttenul, buru Esúif yay. ¹⁵ Bare, nemme kakan waf waa síceñor mala gurim, ujow ni þoþ gúboñ gagu golul, butumom bilebo, dáuru waful. Imañut íni ataliña sulob ti sausu ! » ¹⁶ Aban nahamil áþunnul ni yan yay dó nihi taliñi me. ¹⁷ Ñer bugo þe n'gujoh Sosuten aamme maer afan yan yay yaa galaw n'gutegol bíþimbor yan yay yaa bataliñ ; bare Galion alujutil bo.

Ebbáñul Pool bi Antioç

¹⁸ Pool nabbañ anamo bo Korent þio. Púrto, nahalor n'ejangaraay bugaa bo, min añar Pírisila bugo n'áinol Akilas n'gújuþo ni baraca bi ejow mbaa mof mamu maa Siri. Balama akay, namundum þan akan n'gúcigol fúgom n'ésuh yay yo guvoge me Senkure, dó þe mala gabbat go nabbate asen Aláemit. ¹⁹ No guçih me Efes, Pool nahato gupalol bugo najaorulo me ni bugo, min anogen ni yan yay yaa galaw ake galolobor n'Esúif yay.

²⁰ Ubuge n'guogol arobo to atajen. Bare açila Pool amañut, ²¹ min ahalor ni bugo naagil : « [Niete ijow bi Yérusalem iki imat bo gaggan gagu gájaeul me.] † Aláemit amañ me, þan íbbañul bi tale ni buru. »

²² Nápur to Efes ni baraca bi Sesare, açih náavul aban naçol ak'asaf ejangaraay bugaa Yérusalem, mbiban nafaró bi Antioç.

²³ Nanamo to Antioç gunah guman, þúrto nakay. Na-jow mof mamu maa Galasi þoomo, aban najow maa Firigi, n'eliñen nímoro gáinen gagu gal ejangaraay þe.

Apolos o baamer Efes ni Korent

²⁴ Ni baj Asúif ace, gajaol Apolos, açigul Efes. Áine ahumu ni mof mamu maa Alekusanndiri nápullo, ban kakan an ajjame elob aban nabaj gaffas gámah gaa Bahiçer babu. ²⁵ Apolos ahumu guhurolhur ni bulago babu bal Ataw, ban náh'áþajul çol mola ni ésumay ró ; bare gábatise gagu gaa Saañ go bare naffase.

²⁶ Nanamo elob ni gakañen dó, dó ni yan yay yaa galaw. No Pírisila ni Akilas guuttenol me guban, n'gunarol ni bugo, mbiban n'gugitenol bulago babu bal Aláemit fañ gaçol.

²⁷ Nemme Apolos namañe ejow bi Akaya, ejangaraay n'gusenol buaken, ban ni guhiç gutiil bugaa bo min mbi gualenol wári. No naçih bo me, naramben fañ ejangaraay bugaa bo, gábajum me gáinen ni gáji gal Aláemit. ²⁸ Maagen mamu nah'añar bújoñor ésuh yay þe gurim go an ájuut acen min afaken abelen babu wo Esúif yay guceñe me ; nañar Bahiçer babu min agitenil ñanno ca búoh Yésu aamme Kirista ahu.

Pool o baamer Efes

19 No Apolos aamme n'ésuh yay yaa Korent, Pool o nasat mof mamu maa gurijañ gagu min ajow bi Efes. No naçih me, natoh bo ejangara guman, ² narorenil aagil : « No juju me éinen, jiyayab Biinum Banabe ? » N'guogol : « Júmusut juun gulob mala bi-inum bice banabe. » ³ Pool natajen aagil : « Gábatise gay ñer buru jiyabe ? » N'guogol : « Gaa Saañ. » ⁴ Ñer Pool naagil : « Saañ nábatisebatise bugan bugagu gamañ me gúbahen bakaneril, ban nah'aah bugal Is-

† Ni bahiçer bammeþe bítiar, firim faufe fillero.

rael mbi gúinen ni an ahu ajae me éjoul búsolol, yoemme gúinen ni Yésu. »

⁵ No guun me gurim gaugu, n'guman n'guyab gábatise ni gajow gal Ataw Yésu. ⁶ Ñer Pool narembenil guñenol, ban Biinum Banabe m'búavul ni bugo : n'gunamo elob gúlobum guce gaffasuti, nihi gulob þoþ gurim gagu go Aláemit asenil me mbi gulob. ⁷ Bugan bugaubugi gupíloe bugan guñen ni gúuba.

⁸ Þúrto, Pool nah'anogen ni yan yay yaa galaw nalob ni gakañen dó ; gueñ gúfaji o n'elolobor ni bugo, ban nah'alih épajulil n'anno ca mala Jávi Aláemit. ⁹ Bare gammeþe n'guhóten liþ n'gulat éinen, ban nihi gúfohul bulago babu bal Ataw bújoþor fítiman fafu. Ñer búsol ma, Pool nahamenil bo min aþar ejangaraay n'gúþur jolil, mbiban nah'alolobor ni bugo funah-ó-funah ni baþ babu dó aligena ahu Tiranus nah'aligen me. ¹⁰ Mo may iki símit súba siþih. Ñer bugan bugagu gaþin me ni mof mamu maa Asi, *Esúif* bi ni bugagu ró galet me *Esúif*, bugo þe n'gutoh guun firim Ataw.

Guñol Sikeva bugo n'eyab gúteh

¹¹ Ñer Aláemit nah'akan min waf wajureruti ukano ni guñen gaa Pool, ¹² iki nihi guþar urocob ni súmusor sagore enilol guremben ni gásomut me, ban úsomut waw núh'úþur ni bugo, ti þoþ siseytane sasú. ¹³ Ni baj *Esúif* guce gajatore me guban babu þe bi épuren siseytane ni bugan bugagu bugo sunogene me, gulih may eþar gajow Ataw Yésu bi ekan burok baubu. Nihi guoh so : « Injé ilobul yo ni gajow gaa Yésu ahumu o Pool avaree me mola, júþur ! » ¹⁴ Maumu guñol afan uterþena ace *Asúif*, gajaol Sikeva, gukan mee may : guomme futoh ni gúuba. ¹⁵ Bare no gukan mo me, eseytane yay neogil : « Niffase Yésu ban þoþ niffase ay aamme Pool ; bare buru, buru juomme bugay ? » ¹⁶ To baenah, áine ahu ala eseytane yay náñaggul állonþil ban nahekil bugo þooil ; nálatienil maagen mamu ni sembe iki gúteil gúþurul yanþol sinil sirakel ni susola ró sammeþe. ¹⁷ No bugal Efes guun me dáuru, *Esúif* bi ni galet me *Esúif* ró, gáholi n'gunonil bugo þe, ban ni gúkanum mámah gajow gagu gal Ataw Yésu.

¹⁸ Gammeþe ni bugagu gabbanno me gúinen ni Yésu n'gulob bújoþor bugan bugagu maarat mamu mo gukanen me. ¹⁹ Gammeþe ni bugagu bugo nihi gukanen me waf waa múuet n'gútebul síleburil saa múuet íkiil gusaen bújoþor ésuh yay þe. Bugan bugagu n'gulip effas úru þe dasaeni me butum bu ni síralam, n'gujuk búoh butum súli úvi gúuba ni guñen (50 000). ²⁰ Maumu sembe Ataw ni siþil min firimol fupol mof mamu fuban babu þe.

Gáguo gagu gabaj me Efes

²¹ No dáuru þe dígat me, Pool najoh bi ejow asat mof mamu maa Masedonia ni maa Akaya min ajow bi

Yérusalem. Nah'aah : « Iþúrul me Yérusalem, niете ijow bi Rom. » ²² Ñer naboñ bi Masedonia bugan gúuba ni garambeneol me, ujail Tímonte ni Erasut, ban aþila faþaol nanamo bo þan atajen ni mof mamu maa Asi.

²³ Ni tinah tautu, gáguo gámah n'gubaj dó Efes mala bulago Ataw Yésu. ²⁴ Bajen to aþa úbor ace gajaol Demetirius, nah'aþ ni síralam maþ matiito manogore ni gávi álaemilil aarema o guvoge me Arutemis ; burok baubu nihi búþarul urokaol síralam faþ. ²⁵ Ñer Demetirius ahumu naomen urokaaw ubugi, manur ni bugan bugagu þe gakane me burok ti bo, min aagil : « E wáineaw, jiffase þe búoh gásamayolal ni burok baube gúþoumeul. ²⁶ Jujuge ban juune, let dáre Efes bare, bare maageima ni mof mamu maa Asi þoomo, Pool ahumu min ahek me bugan gammeþe ni gurim, ban nábahen gáinenil naagil úlaemit waw bugo guñen arafuhow gucokore gulet úlaemit. ²⁷ Dáuru júe hajen burok babu bololal, ban þoþ júe kásul gajow gagu gaa gávi álaemit ahu aarema ámah ahu Arutemis ; aþila o gumigelete me tánotan dáre Asi ni þoþ ni mof mamu þe, bájalool bújoþor ésuh yay þan ñer bubao. »

²⁸ No guun me gurim gaugu, guñil n'gutiñ ban ni gunamo épib fatiya guoh : « Nájalajalo, Arutemis ahu ala bugaa Efes ! » ²⁹ Ñer gáguo gagu n'guram ésuh yay þooyo. N'gujuk wáine guce gúuba bugaa Masedonia gáþullo bo mimanur ni Pool, ujail Gaius ni Arisutaruk, guvuror gúþaenum mbaa furobo fafu fámah fal ésuh yay. ³⁰ Pool namaþen ejow atogil bo, bare ejangaraay n'gúfirol jambi ajow. ³¹ Gubugeol may guce, gaam bugan búgamah dó Asi, n'gúboñul gahonþen n'guogol dó jamb'áffus bo me ni furobo faufu fámah fafu.

³² Ni tinah tautu, gáguo n'gubaj dó ni fuomunor faufu : guce nihi gulob baloberil búbuli, bugaguil n'gulob may bolil búbuli, ban gammeþe ni bugo guffasut hani jatiito waþil me fuomunor faufu. ³³ Ñer *Esúif* yay n'gugiten ace áine gajaol Alsandul wabaj me, mbiban n'gutuñenol ayab gayonþ, ban guce ni fítiman fafu n'guogol aþar firim fafu min alob. Ñer Alsandul náh'ábilil gañen tima n'gúþiol min alob ni bugo. ³⁴ Bare no guffas me búoh aþila *Asúif*, bugo þooil nihi gúþib mimanur þio gurim gagu ganur gagu nihi guoh : « Nájalajalo, Arutemis ahu ala bugaa Efes ! »

³⁵ Búsol, ahiþa-gurim ahu ala ésuh yay náþuroril min akanil n'gupaþor, aban naah : « Buru bugal Efes, ay afasut búoh ésuh yaue yal Efes yo eomme apoya ahu ala gávi álaemit ahu aarema ámah ahu Arutemis ni þoþ enetal yay yola yaloulo me n'émit ? » ³⁶ An ájuut acenþ yo. Yo eþil me juote jibeþen, ban þoþ jambi jusommen n'ekan waf uce buru m'þaþinorut iki jítjen.

³⁷ Jiþallo bi tale wáineaw ubuge gabajut mee gahajen gánogan ni gávi gaugu, ban gulobut þoþ maarat mánoman guya ni álaemit ahu aarema ololal. ³⁸ Iní me Demetirius ni gupalol uroka babaj waf uce wásomutil ni an, baje gunah gaa bataliþ ni þoþ utaliþa bugan ;

mbi gusen ñer an ahumu bataliñ. ³⁹ Ban þoþ ñni me babaj waf uce wo jimañe eroren jitañen, þan ubeli ni ganab ni fujoj fafu fájahor me bi burok ti baubu. ⁴⁰ Wabaj me jama újue uñil min guoh wolal bugan gamañe einnul gáguo n'ésuh yay nuomale, mata bajut waf wájue ugiten wañil me fuomunor faufe. » No nalob me gurim gaugu aban, navis bugan bugagu.

Pool o n'ebbañ mbaa Masedonia ni Geres

20 No gáguo gagu gubao me, Pool naomen ejangaraay aban nasenil buaken ni gáinen gagu golil, mbiban nahalor ni bugo min akay mbaa Masedonia. ² Nasat mof maumu ban nah'alolobor nánonan n'ejangaraay bi esenil buaken ni gáinen gagu golil. Þúrto, najow bi ni mof mamu maa Geres ; ³ nanamo bo gueñ gúfaji. Búsol, no najoh me bi éjuþo ni baraca min ajow bi ni mof mamu maa Siri, naun búoh Esúif yay gugugum firim bi ni o. Ñer najoh yal evelo abbañ mbaa Masedonia. ⁴ N'ējaol, nabaj bugan gútinenol ; bugo guomme : Sopater, añol Pirus ala Bere, Arisutaruk ni Sekundus bugaa Tesalonik, Gaiyus ala Derube, Tímonte, ni þoþ Tiçik ni Turofim gáþullo me ni mof mamu maa Asi. ⁵ Ubuge þe n'guyabóli gayoñ iki gunagóli baubu Turoas. ⁶ Wóli, no gunah gagu gal unaç waw wabajut me lévir gúgat me, n'jújuþo ni baraca baubu Fílip, ban no gunah futoh gúgat me, n'jutogil bo Turoas bo jikan me gunah futoh ni gúuba.

Pool nailen Yutikus açet me

⁷ Gállim gagu gaa *fíiyay*, wóli min juomunore bi etiñor unaç waw †, Pool nañar firim fafu náni n'elob ni gaamen to me, ban nemme tihalen fo o bi ekay, nalolobor maagen mamu bi n'etut fuh. ⁸ Bajene sijaña sammeñe dó ni bañ baubu dó wóli juomunor me fatiya yañ yay. ⁹ Ni baj áþur ace gajaol Yutikus anamo ni fibil elajen yay. Nemme firim Pool fuhulihuli, nayaþor ban námori ahay was. Gámori gagu n'guçilol min áþagul dó fatiya etah yay éfatten dó wóli juomme áloul bi n'ettam. No guke me ejogol guilen, n'gutogol maçele. ¹⁰ Bare Pool náavul açigul náñuþ min aþembol, aban naagil : « Jambi júholi ! Açelut, narondoñ ! » ¹¹ No Pool abbañ me ajiñ bi fatiya yañ yay, namusul ganaç gagu atiñor ni bugo, mbiban natañen alob ni bugo þio, bi ni bujom. Þúrto, nakay. ¹² Ñer n'gúbbañenul áþur ahu min aronje, ban bugo þe ni súmil nár.

Bújaor Pool Turoas bi Milet

¹³ Nemme Pool naçoçob bi ejow n'guolol, wóli n'jújuþo ni baraca min jiyabol gayoñ mbal Asos bo juot me jibbañ jinjarol. ¹⁴ No natolóli bo me, n'jújuþol min

† etiñor unaç waw : *Dáuru wo ejangaraay guvoge me jama gákomiñe Dó þoþ duosen me etiñor Yésu é sola ni uþotoraol (Lík 22.14-20, 1 Korent 10.16.)*

juow bi n'ésuh yay yo guvoge me Mitilen. ¹⁵ No júþur to me, n'jifaro ni fal fafu iki jiçih tihalen fo bíþimbor mof mamu mo guvoge me Çío. No tibbañ me tihalen, n'jiçih ni mof mamu mo guvoge me Samos, mb'uçiga tihalen fo, n'jiçih Milet. ¹⁶ Maagen Pool najojoh gaa búoh mbi jígat Efes ni fal m'bayaut ró, mamu jambi jíþio ni mof mamu maa Asi, mata nasommensommen eçih Yérusalem, ñni me júe kano, naçih ró funah fafu faa *Pantokot*.

Gurim Pool gal ehalor ni ufan jangu Efes

¹⁷ Bo Milet bo naamme, Pool naboñ guvogulol ufan jangu yay yal Efes. ¹⁸ No guçilo me, naagil : « Jiffase gailo gagu go niilo me ni buru nánonan, kábiriñ funah fítar no niñu me ehah ni mof mamu maa Asi : ¹⁹ Itebenorout ni burok bi n'Ataw Yésu. Niroke ni mufu ró, ni þoþ ni sílam so Esúif yay nihi gukanom me bugo bagumer firim bi n'ínje. ²⁰ Nivareul ni jammeñ, ban þoþ nigitenul ni sañul wájahor me bi ni buru m'bakoenuñul wáfowaf. ²¹ Nitare Esúif yay ni bugagu galet me Esúif mala ébahen bakaneril bújoñor Aláemit min gúinen ni Ataolal Yésu.

²² Ban maer, ban ijow bi Yérusalem ti Biinum Banabe bumañ yo me, ínje m'baffaserut wajaer bo me ebajom. ²³ Bare wo niffas me, wo uomme, ésuh bi n'ésuh Biinum Banabe nihi bútallenomtallen gaa búoh fipeh ni sílam sinageom bo. ²⁴ Bare buronjom, bo, ilobut to wáfowaf ; níme ti bilet waf, samen ijow bulago babu bo Ataw Yésu aboñom me iki bítiñ, ban þoþ niñaben burok babu bo nasenom me ekan, baamme egiten Firim fafu Fásuñ me faamme búoh Aláemit nagitengiten músumol.

²⁵ Maer ñer ban ilobul waf wanur : niffase búoh mati jibbañ jujuh buulom, buru þe bugo niomen me n'etutul ban nivareul Jávi Aláemit. ²⁶ Yo eçil me nifaçul yo jama ñanno ca : an ni buru allim me, mati ní ínje içilol nalim, ²⁷ mata nigitenulgiten wo Aláemit akiç me þe aha-to, bajut uce wo nikoenuñul. ²⁸ Ñer mbi jikanum fañ mala guhoul ni þoþ mala ekore yay þe yo Biinum Banabe buhat me ni gapoy golul. Jujoh ni guñen gaaro jangu yay yo Aláemit ábajum me ni eçet yay yal Añolol. ²⁹ Nifase búoh no nijae me ekay, sujoba-baha sañiñe þan sunonul n'etutul, ban suñumut eboket ekore yay ; ³⁰ n'etutul fañayo bugan þan guiyul dó nihi gulob gurim gaa jibij bi eñah ejangaraay gubbañ búsolil. ³¹ Yo eçil me jambi júmori, ban juosen búoh, símit sífaji, etufunaha ti efuga, ímusut ihat étallen ni mufuom ró ánoan ni buru.

³² Maer ñer ínje umu n'ehalul ni guñen Aláemit. Mbi juosen nánonan firim fafu fagitene me músumol. O abaje sembe sasu sal elinjen gáinen gagu golul ni þoþ sal esenul maaro mamu mo nabañ me bi ni bugan bugagu þe gaamme bugola. ³³ Imerout síralam ace,

imerout éurus ace, imerout bisimo ace. ³⁴ Buru fañaul jiffase bu ínje fumumom irok me ni guñenom bi ebaj wo ínje ni gupalom jusohola me. ³⁵ Dó þe ñer nig-itenulgiten gaa búoh mamu nuotale urok bi eramben bugagu galeh me, n'eesen dó gurim gagu go Afan ahu Yésu fañaul alob me no naah me : "No núþunne usen, no gásamay gagu gufañe an o baseneri." »

³⁶ No nalob me aban, Pool naya gújul min alaw manur ni bugo. ³⁷ Ñer bugo þe n'gúllonjol n'ehondor n'ukonj ró éllonj ésola. ³⁸ Wafañ me ekanil n'guçagor, wo uomme min Pool aagil me mati gubbañ gujuh buulol. Mbiban n'gútinenol bi ni baraca babu.

Pool o n'ejow mbaa Yéusalem

21 No jihalor me ni bugo jiban, n'jújuþo ni baraca babu min jirinjen m'þapilut tice mbal élonj yay yo guvoge me Kos ; tihalen fo n'jicìh ni yayu yo guvoge me Rodos, þúrto n'jicìh ni gásih gagu gaa Patara. ² N'jutoh to Patara baraca baam n'ejow mbaa Þenisi, ñer n'jújuþo ró min jikay. ³ No jinanden me élonj yay yaa Çipur, n'jihah yo ni gañenóli gamay min jujow mbaa mof mamu maa Siri iki jiya ni gásih gagu gaa Tir, to baraca babu bujae me ealen wo biteb me. ⁴ N'jutoh to Tir ejangara ban n'jinamo to ni bugo gunah futoh ni gúuba. Nemme Biinum Banabe bigitenilgiten wanage me Pool Yéusalem, n'guogol jambi áffus bo. ⁵ Bare no fiiyay fafu fubao me, n'julo ni bulago jikay mbaa bo. Bugo þe n'gútinenoli, manur ni waaril ni guñolil, iki júþur ésuh yay. N'jiki jiya gújul galam fal fafu min jilaw. ⁶ Mbiban, no bugan-ó-bugan guoh me gupalil uhaloral, n'jújuþo ni baraca babu, bugo ñer n'guot mbaa sanjil.

⁷ No júþur me Tir, bújaor babu bóloli baa ni fal niki bubao n'ésuh yay yo guvoge me Þutolemis, to jisaf me gutióli, ban n'jinamo to ni bugo funah fanur. ⁸ Tihalen fo, n'jifaro bi Sesare. No jicìh me, n'junogen yañ Filip, avarea Firim fafu Fásu me, ban n'jinamo ró. Açila ace ni bugan bugagu gaamme futoh ni gúuba gaçobi me Yéusalem bi eramben uþotoraaw † nam. ⁹ Nabajene sújur gubbagir gámusut guffas wáine, nihi guvare wo Aláemit álobume me n'utumil. ¹⁰ No jibaj to me gunah, ni baj aboñer ace, gajaol Agabus, áþullo Yúde ájoul bi to wóli juomme. ¹¹ Nátuh gasinja gagu gaa Pool, nañar go nahogoro guolol ni guñenol aban naah : « Biinum Banabe maa bulobe : Esúif yay maa gujae mee ehoh an ahu açil me gasinja gauge baubu Yéusalem ; mbiban þan gubenol ni guñen bugan bugagu galet me Esúif. » ¹² No wóli ni gutióli bugaa bo Sesare juun me gurim gaugu, n'jimanani Pool tima naboket jambi áffus Yéusalem. ¹³ Bare o Pool naagóli : « Wa uçile n'jini n'ukonj, ban þoþ n'jiliþ eþirih gakañen gagu gúmbam ? Niilo maa nibamban dáh, let mala

min guhogom min re to, bare þoþ bi eçet bo Yéusalem mala gajow Ataw Yésu. » ¹⁴ Nemme ñer jújuut jikanol nábahen gaþinorol, jibbañut jicimen firimóli, ban n'juoh : « Mbi wo Ataw amañ me ukano ! »

¹⁵ No jibaj to me gunah guman, n'juomen wafóli þe, mbiban n'jikay mbaa Yéusalem. ¹⁶ Ejangara guce bugaa bo Sesare n'gútinenoli ; n'gújaenumoli bi yañ ace áine aþi bo náni ajangara. O an nam ala Çipur, gajaol Munason ; to yañol jijae ealen.

Pool o baçiger Yéusalem

¹⁷ No jicìh me Yéusalem, ejangaraay bugaa bo n'guannóli n'ésu may ró. ¹⁸ Tihalen fo, Pool najaor ni wóli bi n'ende Saak ††, ban ufan jangu yay þe n'gújoul may bi ró. ¹⁹ No Pool asafil me aban, nailo agitenil ñan- no ca m'bájumorut wáfowaf wo Aláemit akan me n'ubajo ni galet me Esúif ni gañen gal açila Pool. ²⁰ Bugo n'euttenol yay, nihi gusalen Aláemit. Mbiban n'guogol : « Atióli, nujuge Esúif súuli butumbu gubbanno gúni ejangara, ban bugo þoþool gubabaj gailo galiñe fañ ni gúboñ gagu gaa Móis. ²¹ Ban gukelo guogil aw nuvareevare Esúif yay þe gaçin me n'etut galet me Esúif nuogil gúvu búsol gúboñ gagu gaa Móis, nuh'uogil jambi gúrur guñolil búhut, ban þoþ jambi gulagen bakaner Esúif yay baþi me. ²² Bu nuñumal ekan ? Mánoman þan guun búoh aw nuçilo. ²³ Yo eçil me mb'ukan wo jijae maa elobi : baje ni wóli wáine gubbagir gabbate bújonjor Aláemit. ²⁴ Uñaril, uþos enili manur ni bugo, ban aw mb'ucam me min gúçigo gúgom. Mamu, bugan bugagu þe þan guffas búoh wo gulobil me þe guya n'aw let maagen, bare til aw núkanukanum gúboñ gagu gaa Móis. ²⁵ Mala galet me Esúif gabbanno me gúni ejangara, jihihic wo jujoh me juboñil n'jigitenil gaa búoh : jambi gutiñ ellu yáþullo n'úsimen wakani bi ni sínati, jambi gutiñ fisim, jambi gutiñ may ellu yaa sihaj so gugage, ban þoþ guhat bujobuet bánoban. »

²⁶ Tihalen fo, Pool nañar ñer wáineaw gaamme gubbagir, naþos enilol manur ni bugo, aban nanogen ni gávi-Aláemit gagu. Nagitenil tinah tay gunagil gal eþos sinilil gujae me ebao, yaamme búoh nay gujae me éju gukan biñenjen babu bal ánoan ni bugo.

Fujoh fafu faa Pool ni gávi-Aláemit gagu

²⁷ No gunah gagu gaamme futoh ni gúuba guomme n'ebao, Esúif guce bugaa mof mamu maa Asi, no gujuh me Pool ni gávi-Aláemit gagu, n'guinnul fitiman fafu, ban n'gujogol ²⁸ n'éþib ró n'guoh : « Bugaa Israel, jíteil ! Áine ahume avaree me tánotan bugan bugagu þe maarat aya n'ésugolal, ni gúboñ gagu gaa Móis, ni þoþ ni gávi gauge. Nabbañ mul áñaral bugan galet Esúif árur ni gávi ge, min asih tiñ taute tanab mee. »

† gaçobi me Yéusalem bi eramben uþotoraaw : Juluj 6.5

†† Saak : Juluj may 12.17 ; 15.13.

²⁹ Kan Pool, balama anogen ni gávi-Aláemit gagu, gujugol n'ésuh yay o ni Turofim ala Efes, yaçil me n'gupi-nor gaa búoh dó ni gávi gangu náruról.

³⁰ Ñer gágua n'gúni n'ésuh yay þoooyo : bugan bugagu nihi gúteil n'ulam waw þe. N'gujoh Pool guban n'gúfulol gúþuren dó ni gávi-Aláemit gagu, mbiban n'gupeh unegen go to baenah. ³¹ N'gunes bi emuh Pool. No ñer, ni baj an ak'aah afan fuyon ekosombil yay bugaa Rom Yérusalem þe éguoe. ³² To baenah o nafaen anar ekosombil n'ufanil dó min gutey mbaa fitiman fafu. No bugan bugagu gujuh me ekosombil yay n'afanil dó, n'guhat eteh Pool. ³³ Ñer afan ekosombil yay nalofol, naboñ gujogol mbiban naah gunar ñisel ñúuba min gujekol, aban naroren Pool ay nam ni þoþ wa nakane. ³⁴ Bare ni fitiman fafu, bugagu nihi gúþib guoh maa, bugaguil n'guoh maa. Afan ekosombil yay ájuut ajoh waf wañannoe ni balober baubu báguo mee re me ; ñer naboñ gújaenum Pool bi dó açila ni ekosombilol guçin me. ³⁵ No Pool açih me ni fijingum yan yay, ekosombil yay n'gutebol gúarul fatiya, dó þe mala fitiman fafu fabanno me ráh bi ni o ; ³⁶ bugo þooil n'gulagenulol n'éþib ró n'guoh : « Açet ! »

Pool o n'elob ni fitiman fafu bi éholoro

³⁷ No naamme n'enogen ni yan yay dó ekosombil yay guçin me, Pool naah afanil : « Níjue þian ilobi waf wauwe ? » Naagol : « Nuune til gugerekay ? ³⁸ Kan aw ulet áine ahu ala Esíp ainnulo me búsol be bugan bugagu aban nájaenum ukana-galego gono súuli sibbagir (4 000) bi ni eparandan yay ? » ³⁹ Pool naagol : « Injé Asúif nem, an ala Taxisis yaa Silisi, yaamme éshuh yámah ban nebaj gajow. Uboket újiom min ilob n'ésuh yay. » ⁴⁰ Afan ekosombil yay namañ. Ñer Pool nailo ni fijingum fafu faa yan yay min ábil éshuh yay gañen bi eogil guutten. Bugo þe n'gupañor cem. Ñer Pool nañar *gúhiboriay* min alob ni bugo naagil :

22 « Gutiom ni sipayom, juutten þaa wo nibaj me bi elobul maer bi éholoro. » ² No guunol me alob ni bugo gúhiboriay, n'gufañ n'gubebene. Ñer Pool naagil : ³ « Injé Asúif nem, Taxisis nibuge yaamme ni mof mamu maa Silisi ; bare dáre Yérusalem nihuri, ban aligenaom o aamme Gamaliel, aligenom me effas joon gúboñ gagu go sipayolal gufan guþi me n'gulagen. Ni-iloene fañ mala Aláemit, ti buru þe jiilo maa jama mola. ⁴ Nílatiene bugan bugagu ganar me bulago babu bal Afan ahu Yésu iki guçet. Nikane n'gujoh wáine ni waare gúrur ni fipeh. ⁵ Afan utenenaaw ni fujoj fafu þe fal ufan waw gújue guçimen gurimom. Niyabe ni guñenil siletar so guhiçe bi ni gutiolal Esúif bugal éshuh yay yaa Damas, ban nijojow bi bo bi éjogul ejangaraay gaamen bo me íñarul bi babe Yérusalem, mamu n'gúju guyab gúteh. »

Pool o n'egiten bu Aláemit ábahenol me nogor

(Mukanay 9.1-19 ; 26.12-18)

⁶ « No nijow me iki ilof Damas, maageima tufunah cay, gajaña gámah n'gúavul to baenah n'émit gujanen to ínje iomme gúgolom gúharo. ⁷ Nilo n'ettam ban ni-un firim fuogom : "Sóol, Sóol, wa uçile núniom n'élatien ?" ⁸ Niroren fo : "Ataw, aw uomme ay ?" Firim fafu n'fuogom : "Injé iomme Yésu ala Nasaret o núlatiene me." ⁹ Bugan bugagu gaamen to me n'ínje gujuge gajaña gagu bare guunut firim fafu fal an ahu alobe me n'ínje. ¹⁰ Ñer ínje nieh : "Ataw, wa niete ikan ?" Ataw naagom : "Uilo nujow bi Damas ; bo þan gulobi me þee wo Aláemit aboñi me bi ekan." ¹¹ Nemme baijer gajaña gagu bukanomkan min ípim, bugan bugagu gajaore me n'ínje n'gujogom n'gañen gújaenum bi Damas.

¹² Ni baj bo Damas ace áine gajaol Ananias, an ala gáinen o nah'akan wo gúboñ gagu gololal guoren me ; Esúif yay þe bugaa Damas gulolob maaro guya ni o. ¹³ Ananias ahumu nájoul ákail atogom naagom : "Atiom Sóol, ubbañ ujuh !" To baenah, bujugom m'búb-bañul, ban nijugol. ¹⁴ Ñer naagom : "Aláemit ahu ala sipayolal gufan naçobiçob þio bo bi effas wo namañ me min ukano, bi ejuh Yésu açol me, ban þoþ bi eun firim fafu fola ; ¹⁵ mata aw ujae me éni agitena ahu ola ala wo nujuh me ni þoþ wo nuun me, bújonor bugan bugagu þe." ¹⁶ Mbiban naagom : "Maer mul wa nunage ? Uilo, uyab gábatise min Aláemit aboketi utili, dó þe n'évoh gajow gagu gola."

¹⁷ Ñer níbbañul bi Yérusalem. No niçilo me ik'inogen ni gávi-Aláemit gagu ike ró galaw, ni baj bujugum bo nijuge ; ¹⁸ ni bujugum baubu, nijuh Ataw nah'aagom : "Usommen, úþur ni majase Yérusalem, mata bugaa ró mati guruhen bagitener babu bo nujae me egiten múmbam." ¹⁹ Niegol : "Ataw, bugo fañail guffase búoh nih'ijojow ni sañ sasu saa galaw bi ejoh bugan bugagu gáinen me n'aw írur ni fipeh n'etegil nímero. ²⁰ Ban no gumuge me Ecen, o nah'alob me miya, ínje fañaom nimate, niruhenduhen bakaneril, ban ínje ipoye bisimo bugan bugagu gaamenol me n'emuh yay." ²¹ Ñer Ataw naagom : "Ujow, ban iboñi ráli, mbaa galet me Esúif." »

Pool o n'egiten gaa búoh o may an om ala Rom

²² Fitiman fafu ni fuutten Pool bi ni gurimol uge gúsola gagu ; no ñer gunamo me éþib fatiya bugo þooil n'guoh : « An ti ahumu açet ! Warat ehalol naron ! » ²³ N'gunamo eya úþib, eçaç usimoil ni þoþ efotten. ²⁴ Ñer afan fuyon ekosombil yay naboñ gúrur Pool ñáru yan yay dó guçin me min mbi gutegol gusoh gal ubañ bi ekanol nalob, mamu náju affas waçil me n'gúþib báþiber baubu bare mee mola. ²⁵ Bare no guhogol me bi gúteh gagu, Pool naah ávula ace ala

afan fuyon ekosombil yay aamen to me : « Jiyayab sembe sasu saa gúteh an ala Rom about ni batalij ? »
²⁶ No ávula ahu aun me gurim gaugu, najow ak'alob yo afanol aban naagol : « Wa numañene ekan ? Aíne ahumu an om ala Rom. »
²⁷ Ñer afan fuyon ekosombil yay nájoul ačigul naah Pool : « Ulobom þaa, aw an ala Rom ? »
 Naagol : « Ehum ! »
²⁸ Afan ahu natajen aagol : « Injé síralam sammeje nicame min íju íni an ala Rom. »
 Pool naagol : « Injé til ni yo ró nibugi. »
²⁹ To baenah bugan bugagu gaaten me gutegol bi ekanol nalob n'guñago guhalol to. Ban afan fuyon ekosombil yay fañaol náholi no naffas me búoh Pool an om ala Rom ban nakane n'guhogol.

Pool o baamer bújonor fujoj fafu fámah fafu fal Esúif yay

³⁰ Tihalen fo, nemme afan ekosombil yay namañe afas ñanno ca wačil me Esúif yay guiñil n'gutiñ Pool re me, najalol aban návogul ufan utenjenaaw ni þoþ fujoj fafu fámah fafu ; aban nañallol ak'ailen bíþimboril.

23 Ñer Pool nabbañ gúčilol ni bugaa fujoj fafu fámah fafu, aban naagil : « Gutiom, ni biinum bafiloe niroke Aláemit bi funah faa jama. »
² To baenah afan utenjenaaw, o guvoge me Ananias, naboñ galof me Pool gutegol ni butum.
³ Ñer Pool naagol : « Nuroborobo tautu bi etaliñom ti gúboñ gagu gulob me, bare til nučuče ni gúboñ gagu min uboñ gutegom ! Aláemit þan may ategi, fiteþ fe fo gulose fútuen ! »
⁴ Gaamen to me n'guogol : « Aw ejel afan utenjenaaw bugal Aláemit ? »
⁵ Naagil : « Gutiom, iffasenut búoh dáuru afan utenjenaaw ; maagen hičihič gaa búoh : "Jamb'ulob maarat uya n'afan ésugi †." »

⁶ Nemme Pool naffase búoh ni fujoj fafu bugagu *Esáduke* bugaguil Epárisie, naagil fatiya bugo þe : « Gutiom, ínje Apárisie, añol Epárisie nem. Min ifium me ni eilo yay yaa gačet me, yo ečile n'gúni n'etaliñom. »
⁷ Pool o n'eban elob gurim gaugu, Epárisie yay ni Esáduke yay n'gunamo gárig, ban fuomunor fafu ni fúfaculor.
⁸ (Maagen, Esáduke yay guoge bajut eilo ni gačet me, bajut amalaka, bajut þoþ biinum bice ; bare Epárisie yay, bugo gúineyinen ni dáuru þe.)
⁹ Epíþ yay nefañ nejae fatiya, ban guce n'úþajula gúboñ Aláemit bugagu gabbañ me búsol Epárisie yay n'guilo, guban n'gunamo elob fatiya ni sembe guoh : « Wóli jujugut maarat mánoman mo áine ahumu akane. Júe ní amalaka alobe ni o ter biinum bulobe ni o ! »
¹⁰ Ñer gárig gagu n'guliñ maagen mamu bireg afan ekosombil yay náholi jambi gufačul Pool mipet-mipet. Yo ečil me naboñ min ekosombilol gúavul dó ni fítiman fafu bi eram Pool ni guñenil gubbañen bi dó bugo gučín me.

¹¹ Mb'učiga ni fuh, Ataw náþurur Pool aban naagol : « Uaken ! Ti nulob me múmbam babe Yérusalem, mo may nujae me elob múmbam baubu Rom. »

Fahot Esúif yay bi emuh Pool

¹² Tihalen fo ni bujom, Esúif guce n'gugumul firim bi ni Pool ; ni firim faufu, n'gujoh yaa búoh mati gutiñ wáfowaf ban þoþ mati gurem bugo m'bamugut Pool.
¹³ Bugan bugaubugi gagum mee firim faufu gufañe bugan úvi gúuba (40).
¹⁴ N'gujow iki gutoh utenjenaaw búgamah ni ufan ésuh yay n'guogil : « Wóli jujojoh yaa búoh mati wáfowaf uke n'utumóli wóli m'bamugut Pool.
¹⁵ Buru ñer, manur ni fujoj fafu fámah fafu, juoh afan fuyon ekosombil yay añallul o, ti nihi jñes me effas mola joon ; wóli fumumóli jiiye gailo gal emugol balama ačigul tale. »

¹⁶ Bare añol álin Pool naun gulob mala fahot faufu bi emugol yay, ban najow bi dó ekosombil yay gučín me ak'alob yo Pool.
¹⁷ Ñer Pool návogul ace n'ufan ekosombil yay aban naagol : « Ujáenum áþur ahume bi n'afanul, babaj waf wo najaol elob. »
¹⁸ Afan ahu ala ekosombil yay nañar áþur ahu ájaenum bi n'afanil ačih naagol : « Amigel ahu Pool avogom naagom ítinenul áþur ahume bi n'aw, nabaje waf bi elobi. »
¹⁹ Ñer afanil najoh áþur ahu n'gañen min gúþur guilo jolil aban naagol : « Wa nubaje bi elobom ? »
²⁰ Aþur ahu naagol : « Esúif yay gujamojamor bi ékail guogi újaenum Pool bi ni fujoj fafu fámah fafu, mata gumañe gufañ n'guf-fase mola.
²¹ Jamb'ukan me wo gulob me, mata guce ni bugo gafañe bugan gono úvi gúuba (40) gumañe mbi guholol babu m'bulago min gumugol ; maer ñer aw bare gunage firimi. Dó þe mata gujojoh gaa búoh mati waf uke n'utumil bugo m'bamutol. »
²² Ñer afan ahu naah áþur ahu jambi alob yo me ánoan, aban nahalol nakay.

²³ Mbiban návogul gúuba n'úvulaol naagil : « Juomen ekosombil gono sikeme súuba (200), guce garembore me sipiliñ-bufal gono úvi gúfaji ni guñen (70), ni gono sikeme súuba (200) gaogene me sibbay, ban n'jiilo buru þe gailo gal ekay mbaa Sesare bugan batiñer újime guban.
²⁴ Mbi þoþ jucokor sipiliñ-bufal bi eteb Pool jíjaenum apuñol bi ni afan ahu Felis, aamme ni fuhow Yúde. »
²⁵ Aban nahič eletar yaue :

²⁶ « Injé Kúlod Lisias umu n'esaf afan ahu ámah ahu Felis.
²⁷ Aíne ahume, Esúif yay gujogenol bi jamuh, bare ínje niñar ekosombilom min iramol, mata niuwun búoh o an om ala Rom.
²⁸ Nililiþ effas wačil me n'gujogol ni fiñ ; yo eteh me níjaenumol bújonor fujoj fafu fámah fafu folil.
²⁹ Nijuge búoh gujogoljoh ni guiñ mala síceñor so guceñore mala gúboñ gagu golil, bare let mala elob ece yájue ečil namugi ter nakuli.
³⁰ Ban gukeloke gugitenom búoh Esúif yay gugugum firim bi ni o. Yo ečil me nifaen ijoh ni majase eboñuliol, ban

† Juluj Gaþagen 22.27

nioseh gamañol me jamuh gúkail gusenol bataliñ n'aw. »

³¹ Ñer ekosombil yay n'gukan wo gulobil me : n'gú-jaenum Pool ni fuh bi n'ésuh yay yo guvoge me Antipatiris. ³² No tihalen me, ekosombil yay bugaa guot n'guot min ñer guhat bugagu garembore me ni sipiliñ-bufal min gúfaenum Pool. ³³ No bugaa sipiliñ-bufal sasú guçih me Sesare, n'gufaen gusen afan mof mamu eletar yay, guban n'gugitenol Pool. ³⁴ No afan mof mamu ajanga me eletar yay aban, naroren Pool bay nápullo. No naun me búoh Pool an om ala Silisi, ³⁵ naagol : « No gasenei me bataliñ gujae me may eçigul, no ðan iutteni me. » Aban naboñ gubañ Pool ni gávi gagu gaa Herod.

Esúif yay bugo n'éceñ Pool

24 No gunah futoh gúgat me, afan uteñenaaw aamme Ananias nájoul bi Sesare, manur n'ufan ésuh yay guce ni ðoð ace áine, gajaol Terutulus, aiyabúsol bugan ni bataliñ. N'gújoul bi ni afan mof mamu aamme Felikus, bi esen Pool bataliñ. ² N'gúvogul Pool, ban Terutulus ahu nanamo etegol sulob naah Felikus : « Aw afanóli ámah, aw učile min wóli jini jama ni gásumay gámah, ban ðoð baogeneri mof mamu báari mee bo buñarulo buron buvugul baaro bi n'ésuh yauye. ³ Mala dáuru ðe dó wóli jiyabe mee nánonan ni tánotan, jisali mámah. ⁴ Bare jambi ifañ eñaeni, nilai uboket ni músumi mo núsúm mee uuttenóli jatiito bare. ⁵ Wóli jujuge búoh áine ahumu an ájue gahajen fañ : naileneyilen gárig ni Esúif yay ðe bugaa mof, ban açila aamme ni fuhow gayon gagu gaa bugaa Nasaret † ; ⁶ nalige ðoð esigen gávi gagu, min wóli ñer jujogol. [Jimañene etaliñol ti gúboñolal gulob me, ⁷ bare afan fuyon ekosombil yay, aamme Lisias, naçigul ni sembe ró min aramol ni guñenóli. ⁸ Mbiban Lisias naboñ guoh gaseneol me bataliñ gújoul ikiil gúðimbó n'aw.] †† O Pool fañaol uorenol me, ðan ujuh búoh wo wóli julob me ðe jiya ni o maagen dom. » ⁹ Esúif yay may n'guçimen firimol n'guoh wo Terutulus alob me ðe maagen dom.

Pool o n'éholoro bújoñor afan ahu Felis

¹⁰ No afan mof mamu asenol me firim fafu bi elob, Pool naah : « Niffase búoh kábiriñ símit aw uomme ataliña ahu ala ésuh ye ; yo eçil me ðan ilob bi éholoro ni gafium ró bújoñori. ¹¹ Fañut gunah guñen ni gúuba no niçilo Yérsalem bi emigelet Aláemit, nújue uñes min uffas ter maagen nilobe. ¹² An ámusut atogom ni síceñor n'ace, ter einnul fítiman fice, hani ni gávi-Aláemit gagu, ter ni sañ sasú saa galaw, ter ðoð tice

† gayon gagu gaa bugaa Nasaret : Esúif yay, mamu n'guvoh ulagora Yérsu mata o Nasaret nápullo. †† Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe fílero.

n'ésuh yay. ¹³ Ban bugaubugu to guomme, gubajut uce wájue ugiten búoh wo gulobe mee jama guya n'ínje maagen dom. ¹⁴ Bare dáure nimañe igiten bújoñori : niñañar bulago babu buvugul babu bo bugo guoge me bilet baa maagen, nimigeletemigelet Aláemit ti si-payolal gufan gumigeleteol me, ban níneyinen ni wahiçi me ðe ni gúboñ gagu gaa Móis ni ðoð bahiçer uboñer waw. ¹⁵ Nibaje gafium n'Aláemit, ganur gagu ni go bugo gubaj me ni o, gaa búoh bugan bugagu ðan guilo ni gaçet me, gári me bi ni gaarat me ró. ¹⁶ Yo eçil me, ínje may nih'ilih nánonan ebaj biinum bakure bújoñor Aláemit ni ðoð bújoñor bugan bugagu.

¹⁷ Nemme ni bújaor níoleul bañoie símit, níbbañul bi dáre Yérsalem ikiil esen bugaa mofom garamben ni ðoð éji Aláemit wo niñallol me. ¹⁸ No ñer gutolom dó me ni gávi-Aláemit gagu, ínje min iposoe ikur das, fítiman fánofan m'babajut ter gágúo gace. ¹⁹ Esúif guman bare gápullo Asi bugo guomen to, ban bugo guotene gújoul bújoñori bi esenom bataliñ, ínien me gubajene waf wásumutil n'ínje. ²⁰ Mb'ini me gukanut fo, gaam maa tale gulob ñer maarat may gujuge mo nikane no gutaliñom me bújoñor fujoñ fafu fámah fafu ; ²¹ ter ðañ mala firim fafu barefo fo niilo me n'etuil nieh fatiya mala gáinen gagu go níinen me ni eilo n'gaçet me, yo eçile n'gúniom n'etaliñ bújoñorul ! »

²² Ñer Felis, affas me waf wammeñe ni bulago babu baa Kirista, navis bataliñ babu bi funah fice, aban naah gasen me Pool bataliñ : « Elobul ðan ibbañ iinnul yo afan fuyon ekosombil yay aamme Lisias o baçigerul. »

²³ Aban naboñ afan ekosombil yay ace apoy Pool gapoy galiñut, ban jambi ðoð áfiren me buganol ecokorol.

Pool o baamer bújoñor Felis ni aarol Durusila

²⁴ Þúrto gunah guman, Felis nájoul n'aarol dó o guvoge me Durusila ; Durusila ahumu Asúif om. Ñer naboñ gúñarol Pool aban nauttenol nalob mala éinen ni Yérsu Kirista. ²⁵ Bare no Pool anamo me elob mala eron buron baçole, éju ejogoro ni ðoð mala bataliñ babu bo Aláemit ajae me etaliñ bugan bugagu, Felis náholi naagol : « Ñer ðan maer nújue ujow ; no nijae me ebajen, ðan ibbañ ivoguli. » ²⁶ O n'gañoñorol, Pool ðan asenol síralam ; yo eçil me nah'avolol ñammeñe bi elolobor ni o.

²⁷ Mamu jow mee ñer iki símit súuba sígat ; þúrto Þorisius Fesitus nañar efenjeñol. Nemme Felis namañ Esúif yay gulujol gúçil gaaro, najoh Pool áhoro ni fipeh fafu.

Pool o baamer bújoñor Fesitus

25 No Fesitus açilo me ni mof mamu ak'anamo n'efenjeñol baj gunah gúfaji, náþurul Sesare bi Yérsalem. ² Ñer ufan uteñenaaw ni ufan Esúif yay

n'gújoul bi ni o gúkail esen Pool bataliñ. ³ N'gulaol tima naboket ábbañenul Pool bi Yérusalem ; maagen mamu gugugum firim bi ni o bi emugol ni bulago o n'éjoul. ⁴ Bare Fesitus naagil Pool umu ni fipeh bo Sesare, ban ačila fañaol maer dom nabbañ mbaa bo. ⁵ Natajen aagil : « Bugan ni buru gúju me, n'gújoul jijaor, ban íni me áine ahumu baje maarat mice mo nakane, n'gusenol bo bataliñ. »

⁶ Fesitus ñer nanamo to ni bugo maageima gunah guñen, þúrto nabbañ bi Sesare. Tihalen fo, o baamer dó nihi gutaliñ me bugan bugagu, naboñ gúnjarul Pool. ⁷ No Pool açilo ró me, Esúif yay gápullo me Yérusalem n'gúgolol, ban n'guilo gutegol sulob sátañie simmeñ so gújuut épajul búoh maagen dom. ⁸ Bare Pool bi éholoro naah : « Ibajut gatil gánogan ni gúboñ gagu gal Esúif yay, ni *gávi-Aláemit* gagu ni þoþ n'ávi ahu ámah ahu aamme Sesar. » ⁹ Nemme Fesitus namamañ Esúif yay gulujol gúçil gaaro, naah Pool : « Numañe ejow bi Yérusalem iki gutaliñi bo bújoñorom mala elob yaue ? » ¹⁰ Pool naagol : « Injé ume ailo maa bújoñor bataliñ babu baa Sesar, ban tiçila niete italiñi. Ikanut Esúif yay maarat mánoman, ti nuffas yo me aw fañai ñanno ca. ¹¹ Iní me nilolo, ter babaj gahajen gace go nihajene gaþiloe min gumugom, ilalut min içet ; bare íni me maagen mánoman millet ni sulobil so gutegeom me, ánoan ájuut abenom ni guñen golil. Nimañe ávi ahu ámah ahu Sesar o fañaol ataliñom. » ¹² Ñer Fesitus, no nábalor me ni bugaa fujoj fafu aban, naagol : « Nemme Sesar numañe ataliñi, þan ujow bújoñorol. »

Pool o baamer bújoñor ávi ahu Agiriþa

¹³ Þúrto gunah guman, ávi ahu o guvoge me Agiriþa ni álinol Berenis n'guçigul dó Sesare gúkail esaf Fesitus. ¹⁴ Nemme þan gubaj to gunah, Fesitus nalob ávi ahu mala Pool naagol : « Baje dáre ánaine o Felis ahale ni fipeh no nakae me. ¹⁵ No nikaen me Yérusalem, ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay gusenolsen bataliñ n'ínje min italiñol ban nieh nalolo. ¹⁶ Bare níbalilbal niegil bugaa Rom ndi guhat an ni guñen úlatienabugan o m'bamundumut áþimbora ni gasenol me bataliñ, tima náju áholoro ni wo gulobe me guya ni o. ¹⁷ Ñer n'gújoul bi babe, ban inagut min þio ; tihalen fo, nirobo to nih'italiñ me, iban niboñ gúnjarul áine ahu. ¹⁸ No gasenol me bataliñ babu guiyulo me gulob, gunenut guya ni o hani elob yanur ni maarat mamu mo ínje ipinoren me búoh mo nakane ; ¹⁹ bare ebbañoril gurim mala bulagoil ni þoþ mala ace o nihi guvoh Yésu, açele, ban ačila Pool naage narondoñ. ²⁰ Nemme ínje fañaom iffasut bu níjue ifaç bataliñ ti baubu, niroren Pool ter namañe ejow bi Yérusalem iki gutaliñol bo mala elob yauyu. ²¹ Bare Pool waf wanur narorene : bataliñol bitebi bi ni ávi ahu ámah ahu

Sesar ; ñer nibomboñ gubanól ni fipeh bi no nijae me eboñol bújoñor Sesar. » ²² Ñer Agiriþa naah Fesitus : « Injé may nimañe iutten áine ahumu. » Naagol : « Gajem þan uuttenol. »

²³ Ñer no tihalen me, Agiriþa ni Berenis n'gújaorul ni fítiman fal úvulail, ban n'gunogen ni bañ babu dó nihi taliñi me, manur n'ufan ekosombil yay ni ufan ésuh yay gabaj me gailo gajaha. Fesitus naboñ gúnjarul Pool, ²⁴ mbiban naah : « Aw Agiriþa ávi, ni buru þe jaamme jama tale ni wóli, jujuge áine ahume o Esúif yay þooil gujoulo me gutolom mola, baubu Yérusalem ti þoþ babe, n'guogom aatut aroñ. ²⁵ Ni bujugum búmbam, bajut waf wo nakane waþiloe min açet ; bare nemme ačila fañaol alae ejow bújoñor ávi ahu ámah ahu, nijoge iban bi eboñol o. ²⁶ Bajut þan waf wañanno wo nijae ehiç ávi ahu ámah ahu mola ; yo eçil me niñjarulol bújoñorol, ni fañ bújoñori aw Agiriþa ávi, tima níju ibaj, búsol suroren sasu sajai me, waf wo nijae ehiç. ²⁷ Ni bujugum búmbam, jáhorut eboñ bi ni Sesar an o gupege m'bagitenut mala wa gújogumol. »

Pool o n'éholoro bújoñor ávi ahu Agiriþa

(Mukanay 9.1-19 ; 22.6-16)

26 Ñer Agiriþa naah Pool : « Níjiji min ulob bi éholoro. » Pool nábilil gañen aban nanamo elob aah : ² « Agiriþa ávi, gásamay ugu n'ínje min újiom maa jama min ilob bújoñori bi éholoro mala sulob sasu þe so Esúif yay gulobe mee guya n'ínje, ³ mata aw nuffase ñanno ca bakaner babu þe bal Esúif yay ni þoþ waf waw þe wo guceñore me mala wo. Yo eçil me ínje umu n'elai min ubajenbaj nuuttenom.

⁴ Esúif yay þe guffase buronjom kábiriñ fiñileom, újogum ni gabugiom ésugoli bi ni búporetom Yérusalem. ⁵ Þioe no guffasom, íni me gumañe gulob maagen ; guffase ni gayoñ gagu gal *Epárisie* yay nibbañe, gayoñ gagu gafañ me ékanum bulago babu bololal. ⁶ Ban jama ínje ume o guom maa n'etaliñ mala gafium go nifiume ni firim fafu fo Aláemit aþi me nalob ahato sipayóli gufan, ⁷ ban *guil|guil gagu gal Israel* gagu gaamme guñen ni gúuba gal ésugoli Israel gukanekan Aláemit bítenjen etufunaha ni efuga m'bál-lelenut, tima n'gujúh firim faufu fukano. Aví, mala gafium gaugu bare Esúif yay gutegeom mee sulob ! ⁸ Buene ? Buru Esúif jíinenut gaa búoh Aláemit naileneyilen gaçet me ?

⁹ Nuffase, bítinara ínje fañaom ni gaþinorom nijogene búoh niete iilo liñ min itigen mánoman gajow gagu gaa Yésu ala Nasaret. ¹⁰ Nikanyokan baubu Yérusalem : ínje fañaom níruce ni fipeh bugan gammeñe ganabe, ínje bayaber sembe sasu sal ekan burok ti baubu ni guñen ufan utenjenaaw, ban nánonan no gumañe emugil, niruheneruhen. ¹¹ Ban ñammeñe nijaene ni sañ sasu þe saa galaw bi etegil ; niligene ekanil n'gulob sulob saa gákerul Yésu. Injé ni bitiña-fiiñom bájaló

mee bi ni bugo, ðan níh'ílatienil bi ni súsh sice salet saa mofolal.

¹² Gálátien gaugu n'guçilom min ikay mbaa Damas, ni sembe sasu ró ni gamañ gagu gal ufan utenenaaw. ¹³ Aví, no nijow me iki tinah tirih, nijuh gajaña gáþullo n'émit, gafañe eij bunaa babu, gujañen gubosen to wóli juomme, ínje ni gupalom bugo jijaore me. ¹⁴ Wóli þe n'júlou bi n'ettam, ban niun firim nihi fuogom ni *gúhiboriay*: "Sóol, Sóol, wa uçile núniom n'élatien ? Bamotoñ nuñiñete mee ti énuhureñ yo bábañoerul mbal egol akoña yo." ¹⁵ Níbahul ieh: "Ataw, aw uomme ay ?" Ñer Ataw naagom: "Injé iomme Yésu o n'úlatiene mee. ¹⁶ Maer ñer uilo uhah ni guoli. Iegi, dáure diçile min íþulli: niçobiçob bi éni arokaom ni þoþ agitena ahu ala wo nujuh me n'ínje jama ni may wawu wo nujae me ejuh búsol ínje báþulleri. ¹⁷ N'etut ésuh yauyu ni þoþ uvasenaaw níþunnuli bi mul ebbañ iboñi mbaa bugo. ¹⁸ Niboñi bi épegul gúçilil, tima n'gúþurul n'emoç yay gujow bi ni gajaña gagu, tima n'guþah ni fujoh fa-fu faa Seytane gujow mbal Aláemit. Ban gúinen me n'ínje, þan guyab gaboket gal utilil ni þoþ furobo to bugagu bugo Aláemit açil me guomme."

¹⁹ Mamu, Agiriþa ávi, ilalut ekan wo Ataw alobom me ni bujugum baubu báþullo me n'émit. ²⁰ Bugaa Damas nimundum me ivare, mbiban bugaa Yérusalem, mof mamu þe maa Yúde, bi ni galet me Esúif ró. Tánotan to nijae, nivareil mala eteh mahat ni ébaho mbal Aláemit, ni eroñ buroñ bagitene búoh gúbahembahen bakaneril ti maagen. ²¹ Dáuru diçil me min Esúif yay gujogom ni gávi-Aláemit gagu ban n'gulih emugom. ²² Bare gapoy go Aláemit apoyom go guçile niron to bi funah faa jama, ban ínje umu n'egiten wabaj me, bújoñor gatiti me ni gájalo me. Itajenut to uce úbuli ni wo uboñer waw ni *Móis* guoh me wo ujae ebaj, ²³ gaa búoh Kirista þan álam ak'açet, þan áni átiar eilo ni gaçet me, ban þan akan Esúif yay ni bugagu galet me Esúif n'gujuk gajañaol. »

²⁴ Min Pool alobe me bi éholoro, Fesitus naah fatiya: « Pool, aw nutetey ni fuhow ! Gajangai gájalo mee guomi n'ekan nutey ni fuhow ! » ²⁵ Bare Pool naagol: « Afanom Fesitus, iteyut ni fuhow. Gurim gagu go nilobe mee, gurim gom gaa maagen ban gal an ajajah gom. ²⁶ Aví ahu Agiriþa naffase dáuru þe, yo eçile nijue ñer ilob ni gakañen dó bújoñorol. Nannoomñanno gaa búoh bajut ró uce wo naffasut, mata wabaj me þe ubajut tiñ takope. ²⁷ Aví Agiriþa, núinene ni wo uboñer waw gulob me ? Niffase búoh núineyinen wo ! »

²⁸ Agiriþa naagol: « Mati þio min ukanom íbaho íni ajangara ! » ²⁹ Ñer Pool naagol: « Þio-ó, þiout-ó, ínje umu n'elaw Aláemit, ban jambi níme aw barei, bare buru þooul jautteneom maa jama, jíni ti ínje ailo maa, ñisel ñe m'balet ni buru ! »

³⁰ Ñer ávi ahu, afan ahu Fesitus, Berenis ni bugagu ganamoor dó me ni bugo n'guilo, ³¹ ban no guomme

n'éþur, nihi guogoro: « Bajut uce wo áine ahumu akane wapiloe eçet ter ñisel. » ³² Mbiban, Agiriþa naah Fesitus: « Áine ahumu, lelen me o alae ejow iki Sesar ataliñol, nájuene ahaleni. »

Pool o n'ejow mbaa Rom

27 No jogi me gaa búoh wóli þan júþo ni baraca mbaa mof mamu maa Itali, n'gúbahen Pool ni umigel guce gusen afan ekosombil ace gajaol Yulius. Yulius ahumu ace om ni gaamen me ni fuhow fuyon ekosombil yay bugaa Rom fo guvoge me "fuyon Sesar". ² Ni baj baraca báþullo n'ésuh yay yo guvoge me Aduramit bajae égat n'úsuh waw waa mof mamu maa Asi; no júþoro me jiban, n'jifar. Ni baj ni wóli ace áine ala Tesalonik yaamme ni mof mamu maa Masedonia gajaol Arisutaruk †. ³ Tihalen fo, n'jicih n'ésuh yay yo guvoge me Sidon; ñer Yulius, nemme najojoh Pool guñen gaaro, nahalol najow ak'añalo gubugeol, mamu açila Pool náju abaj wo nasohola me. ⁴ No júþur to me, n'jilalenor galam mof mamu mo guvoge me Çipur, mata jillajelaj érus yay. ⁵ No jisat me fal fafu galam mof mamu maa Silisi ni maa Pamfili, n'jicih n'ésuh yay yo guvoge me Mira, ni mof mamu maa Lisi. ⁶ No jiya to me, afan ekosombil yay Yulius najuh baraca bal ésuh yay yo guvoge me Alekusandiri baam n'ejow mbal Itali, min ájuþoli ró.

⁷ Gunah gammemmer wóli n'etey jatiito-jatiito. Jugumjugum min jiki julof ésuh yay yo guvoge me Kinid, ban nemme érus yay éjiutoli min júju jiya, n'jilalenor éloñ yay yaa Kiret, galam ésuh yay yo guvoge me Salumone. ⁸ N'jilalenor mof maumu ni buyoh ró jugumjugum min jicih tiñ tice nihi guvoh to "Usih waw wáari me" lof ésuh yay yo guvoge me Lasaya.

⁹ Bújaoroli m'biþio fañ, ban ejow yay nébbañul éholeni, mata funah fafu faa baor babu baa bitija †† fúgale. Yo eçil me Pool nátallenil ¹⁰ aagil: « Nijuge búoh bújaorolal þan búholeni: baraca babu þan buhagen ni bíteb bo ró, ban þoþ wolal fañaolal, ujogut jon, þan uhalal dó súñunduolal. » ¹¹ Bare afan ekosombil yay Yulius nafium afan baraca babu ni ateene bo me fañ Pool. ¹² Nemme gásih gagu gújahorut bi eya to ni fujam, gammeñe n'gumañ júþur tiñ tautu: gumañene, íni me júe kano, n'júffus Fenis, gásih gace gabbañe bo tinah talu tiave me n'éloñ yay yaa Kiret, bi ekan to fujam fafu.

Fúrus fafu

¹³ Ni baj júrus jatiito jiiyul ni gañen gamay aw báþimborer Fenis, ñer n'gupinor búoh wo gumañ me ekan újue ukano, min gufar ban n'gulalenor galam Kiret.

† *Arisutaruk*: Juluj 19.29; 20.4 †† *baor babu baa bitija*: Dáuru gaggan Esúif yay go n'gukani me ni fieñ faa Okutobur; gúþur me, n'guffas búoh bújaor ni fal ni gueñ gaugu þan bútañi mala gúrus gagu.

¹⁴ Bare piout fúrus fámah fo guvoge me Eurakulon ni fiyul. ¹⁵ Ni fijaenum baraca babu an m'bájuut to ekan wáfowaf, ñer n'jihat min fijaenumoli ró me. ¹⁶ N'jilalenor júlon jice gajow jo Kauda ; jo jikan me júrenoli jatiito. No ñer jitaj me jitaj n'jújuror busana babu bal epagen bugan. ¹⁷ No bijingeni me buban, n'gunjar unew n'guhoh baraca babu gubosen, mbiban ni gáholi gagu gaa jambi jiki jittaj ni sipaf sasu saamme ni fal fafufu galam mof mamu maa Libi, n'gualen yáka yay min jihat érus yay néjaenumoli. ¹⁸ Fúrus fafu ni furon bae n'élamenoli nár bireg tihalen fo, n'gúkasul bíteb baraca babu gural ni fal. ¹⁹ Funah fúfatten, bugo fanail n'gújogul ni guñenil wañ waw waa baraca babu gural ni fal. ²⁰ Gunah gammemmer, hani bunaa babu, hani suut sasu, wánowan úpullat, ban fúrus fafu ni furon bae n'eteh ni sembe iki jibbañut ñer jíinen epah.

²¹ Pioe no jitiñut. Ñer Pool nailo n'etut wáineaw naagil : « Pan júttunen firimom min jambi júpurul n'élon yay yaa Kiret ; mo buyoh baube ni gábbur gauge mati sibajen. ²² Maer ñer ínje umu n'eogul jifilen uinumul ; ánoan ni buru mát'ábbur buronol, baraca babu bare bujae me ébburi. ²³ Amalaka ala Aláemit ahu ačilom me, Aláemit ahu o nih'ikan me bítejen, najoulojow atogom n'efuga yayue ²⁴ ban naagom : "Pool, jamb'úholi ! Pan uk'utaliñi bújonor ávi ahu ámah ahu Sesar, ban Aláemit ni músumol mo násom me n'aw, pan akani nučil min bugan bugagu pe bugo jijaore mee gupah." ²⁵ Yo ečil me, jifilen uinumul ! Nifiufium Aláemit : wo nalobom me, pan ukano. ²⁶ Bare pan ukaal uttajal n'epaf élon ece. »

²⁷ Efuga yayyu ekan me sufuga guñen ni sibbagir fúrus fafu n'éjaenumoli ni fal fafu fo guvoge me Aduria. Nan mbal etut fuh, wáineaw garoke ró me ni baraca babu ni nogoril ti nihi julof me ettam. ²⁸ Ñer n'guhale galigum másikie mamu, ni baj simetar ávi ni gaat ni súba (37) ; n'jutos maa, n'gubbañ guhalen go, ni baj simetar ávi ni futoh ni sífaji (28) saa másikie. ²⁹ Ni gáholi jambi jiki jílanulor guval gagu gatieul me ni fal, n'gubelen sílakin sibbagir ni fúrum baraca babu, min gúni n'engah ni sommen dó tinah min tihalen. ³⁰ Bare garoke me dó ni baraca babu n'gulip etey gukay guhamen bo ; n'gúannul busana babu bal epagen bugan ni fal fafu min guoh ban gújaenum sílakin sasu iki gubet ni gafus baraca babu. ³¹ Pool naah ekosombil yay ni afanil : « Iní me wáineaw ubugi gunavut dáre ni baraca babu, mati jipah. » ³² Ñer ekosombil yay n'gusaren gulaor gagu gahoh me busana babu min guhalen bo m'bukay.

³³ Bugo n'engah yay tinah min tihalen, Pool natañil sembe ni gurim bugo pe tima n'gutiñ naagil : « Jama ñer baje gunah guñen ni sibbagir buru n'engah ni gáholi ró, ban pöp m'batíñut wáfowaf. ³⁴ Nilaul ñer juboket jitiñ : dó jáhore bi gásumayul. Ban ánoan ni buru añumut ébbur hani gal ganur gaa fuho. » ³⁵ No

Pool alob me gurim gaugu aban, nanar ganaç nasalen Aláemit bújonoril pöoil, namusul go aban nanamo fitiñ. ³⁶ Ñer bugan bugagu pe n'gunamo fitiñ n'ésumay ró. ³⁷ Wóli pe juomene bugan sikeme súba n'úi gúfaji ni bugan gaat ni an anur (276). ³⁸ No gutiñ me iki guñilo, n'guteb mitiñay mamu manaño me gural ni fal min baraca babu bivili.

³⁹ No tinah titebulo me, garoke ró me ni baraca babu n'gujuk ettam, bare guffasut yo. N'gunanden bo gapaf, ñer n'gujuk yaa bi éjaenum baraca babu mbaa bo, ini me júe kano. ⁴⁰ Ñer n'gugal sílakin sasu guhalen min sikay, n'gugal pöp gulaor gagu gaa siven sasu so nihi sítigul me baraca babu. Mbiban, n'guhoh yáka gayon baraca babu tima érus yay néjaenumil bi ni gapas gaugu. ⁴¹ Bare n'guke gulo ni epaf ece yaam n'etut uel úba, min baraca babu buttaj ró. Gafus bo nemme gubolobolo nár n'epaf yay, jújuut egoror ; bare fúrum fafu fala bo, fo, sembe gulongos gagu nihi sufum fo. ⁴² Ñer ekosombil yay n'gujamor bi emuh umigel waw, mamu jambi ace ni bugo aloy akay.

⁴³ Bare nemme afan fuyon ekosombil yay Pool namañe epagen, náfirenil ekan burok ti baubu. Aban naboñ bugagu gáju me galoy gumundum gúñag guya ni mal mamu min guloy gúpur ni mahae ; ⁴⁴ bugaguil mbi guhoten n'ubabar ter ni waf uce wárende waa baraca babu bafumoe mee. Mamu bugo pöoil guloy me gusat bi ni mahae waf m'babajutil, apuñil jas.

Pool o baamer Malut

28 No jipah me jini apuñóli, n'juun búoh élon yayyu gajow yo Malut. ² Bugaa ró n'guyabóli wári mámah. Nemme émit yay galub eomene, ban pöp bajene ñutot, n'gusaen sambun sámah min guyabóli to wóli pe. ³ Pool namukul fuomen fal uyaj bi ebelen ni sambun sasu. No naam wo me n'ebelen dó, gásupa so n'gukan púdum yaamen dó ni wo népurul ejogol ni gañen. ⁴ No újaatioli gujuh me ganuhunjan gaugu gúrien me ni gañenol, nihi guogoro : « Aíne ahumu amuga-bugan ñum bóni, mata o ume aju maa epagul ni fal, bare émit emanat ehalol naron. » ⁵ Bare Pool nális go aral ni sambun sasu ban abajut ñatiñ ñánoñan. ⁶ Bugal éseh yay guñorene gaa búoh pan gujugen Pool alla ter afaen alo to naçet. No gunah me iki pio, n'guffas búoh waf uñumutol ebaj ; ñer n'gúbahen bapinoreril min guoh dáuru álaemit ace om.

⁷ Ban an ahu afañ me ebaj gailo dó n'élon yayyu, n'ulam wauwu naçine, gajaol Pubilius. Aíne ahumu nayabóli ban naalenóli wári dó yanol gunah gúfaji. ⁸ Pay Pubilius ahumu umuen dó nafiyé, enilol ésusu, ban farol ni fitey nár. Ñer Pool nanogen dó naamme, naremben guñenol ni o, nalaw ban nakanol nahoy. ⁹ Púrto, bugagu úsota bugal éseh yay n'gújoul may, ban n'guyab gahoy pöp. ¹⁰ Ñer n'gusalóli fan, ban no

juomme n'ekay, n'gusenóli waf waw þe wo jusohola me.

¹¹ No gueñ gúfaji gúgat me, n'jújuþo ni baraca bice bal ésuh yay yo guvoge me Alekuseri, bayae ni gásih gace gaa ró min bunah fujam fafu min fubao ; gajow bo Diosokur †. ¹² No jíçih me n'ésuh yay yo guvoge me Sirakus, n'jinamo to gunah gúfaji. ¹³ Þúrto, n'jilalenor bi n'ésuh yay yo guvoge me Régio. Tihalen fo, nemme érus eiyulo bo jimañ me ††, n'jikan gunah gúuba n'jíçih n'ésuh yay yo guvoge me Potioli. ¹⁴ N'jutoh ró gupalóli ejangara guce, n'guogóli jinamo to ni bugo gunah futoh ni gúuba. Mamu jujow me jujow bi Rom. ¹⁵ Ejangaraay bugaa ró, nemme bugo bauner móloli, n'gújoul bi biémor ni wóli to nihi júllai me n'ésuh yay yo guvoge me Apius, bugagu bi to guvoge me "Sañ sífaji sal ealen ejaora." No Pool ajugil me, nasalen Aláemit, ban nafañ ebaj gakañen.

Pool o n'gavare bugaa Rom

¹⁶ No jíçih me Rom, n'guhat Pool nanamo jola, o ni akosombil ahu apoyeol me.

¹⁷ No baj me gunah gúfaji, Pool navoh ufan Esúif yay bugaa ró Rom ; no guomunor me guban, naagil : « Gutiom, hani min ikanut me maarat iya n'ésugolal ni þoþ ni mukanay mamu maa sipayolal gufan, n'gujogom Yérsalem gusen bugaa Rom. ¹⁸ No gurorenom me guban, n'gumañen ehalem mata bajut uce wo nikane wápiloe min íçet. ¹⁹ Bare Esúif yay n'gucen. Ñer bajenut uce wo níjuene ikan, íni let ícin min ávi ahu ámah ahu Sesar ataliñom, dó þe ínje m'babajut gapiñor gánogan gal ekan ésugom maarat. ²⁰ Yauyu eçil me nimañ ijugul min ilob ni buru. Jiffase gafium gagu go wolal Israel ufiumal me, go guteh me n'guhogom maa ñisel. » ²¹ N'guogol : « Jiyabut gahonjen gánogan galobe míya gáþullo Yúde, ban þoþ bajut ace ni gutio-

† Diosokur : Dáru gajow úlaemit gúuba gaam kuñsa ; egerek yay gúineyinen búoh úlaemit bugaþugi nihi gupopoy gajaore me ni fal fámah. †† érus eiyulo bo jimañ me : ni gugerekay guoge ÉRUS EYULO NI GAÑEN GAMAY AW BÁÞIMBORER BO TINAH TALU TULOE ME.

lal bugaa bo ajoulo bi egitenóli maarat mice mo nukane. ²² Bare jimañe juun ni butumi wo aw uþinor me, mata jiffase búoh tánotan bugan bugagu gutigenetigen gayoñ gaugu dó nuomme. »

²³ Ñer n'gubet funah fice faa biémor ni Pool, ban no fiçih me, n'gújoul fañ jammeñ funah fítar bi dó naamme. Kábiriñ m'bujom bi gállim Pool nanamo éþa-julil wabaj me : nah'alobil mala Jávi Aláemit, ban nah'anjar gúboñ gagu gaa Móis ni þoþ bahiçer uboñer waw bi ekanil n'gúinen mala Yésu. ²⁴ Guce ni bugo n'gúinen gurimol, bare bugaguil gúinenut go. ²⁵ Min guomme n'ekay ni síceñor dó, bugan-ó-bugan jolil, Pool natajen to gurim gauge gúsola naagil : « Biinum Banabe ni maagen dó bulobe ni sipayul gufan ni butum bal aboñer ahu Esai búoh :

²⁶ "Ujow uk'uoh ésuh yauyu :

Ti maagen þan juun, bare mati jujoh, þan juluj ti maagen, bare mati jujuh.

²⁷ Dáuru þe mata uinumil ubbañut úttun wáfowaf, gutoje gunnuil,

ban þoþ gúmoene,

mamu jambi gujuh ni gúçilil,

jambi guun ni gunnuil,

jambi gujoh ni uinumil,

ban þoþ jambi gúbahoul mbal ínje Aláemit,

min isenil gahoy ‡." »

²⁸ Pool nabbañ aagil : « Nemme mamu níe, jiffas búoh gásamay gaugu gal Aláemit guboñiboñ mbaa galet me Esúif : ban bugo, þan guutten go. »

[²⁹ No Pool alob me gurim gaugu aban, Esúif yay n'gukay ni síceñor dó salíje n'etuilil.] ††

³⁰ Pool nanamo símit súuba sibao lám ni yañ yay yo nah'acam me min aalen dó. Nah'ayab ró bugan bugagu þe bugo ni'gukelol me bujuh ; ³¹ nah'avareil mala Jávi Aláemit, ban þoþ nah'agitenil mala Ataw Yésu Kirista ni gakañen dó, ban an áfirenutol yo ekan.

‡ Juluj Esai 6.9-10 †† Ni bahiçer bammeñe bitar, firim faufe fílero.

BUGAA ROM

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

No Pool ahiç me ejangaraay bugaa Rom eletar, no may naban me bújaorol búfatten ni burokol. Namaŋe áfaro bújaorol bi Rom, dó nakaerut me þan, mbiban najow faŋ gárali bi bo tinaŋ talu tiave me ak'açih Esupañ ake bo gavare Firim fafu Fásuŋ me (Romeŋ 15.22-24). Eletarol burok yo bo buomme bal epare ejoulol ni bal egiten ejangaraay bugaa ró baligenerol.

Eletar yay yahiçi me bugaa Rom kakan bagitener bárire baa firim fafu fo Pool avare me. Nategotegor waamme ni firim faufu no naah me : « Aláemit nah'ajojoh bugan bugagu bugan gaçole bugo báinener ni o, ban gáinen gaugu guþiloe » (Romeŋ 1.17).

Romeŋ 1 bi 8 sigitengiten mala gábulior gagu gabaj me tutor ékanum gúboñ bulago ni éinen n'Aláemit yo Yésu Kirista akan me min ebaj. Ni jangu yay yaa Rom ejangaraay galet me Esúif gútut gufaŋe n'gummeŋ ró. Ñer galet me Esúif gabbanno me gúni ejangara guote þiaŋ may gúkanum gúboñ bulago Esúif yay ? Eren yayu égugu faŋ sijangu sasu suvugul sasu. Pool naage bugan bugagu þe utila gom, újogum n'Esúif yay bi ni galet me Esúif ró. Ban bajut gáboñ gánogan gaa bulago bice go nihi guþagen þee ni gatil. Bare ni garamben gaa Biinum Banabe, bugan bugagu þe gújue guþageni mata Yésu Kirista nakanilkan n'gulof Aláemit.

Romeŋ 9 bi 11 sulolob mala gajogor gagu gabaj me tutor Israel, yaamme ésuh yay yo Aláemit açob me, ni ejangaraay. Ti nihi ní me bununuh, gáinen gujangaraay n'ettam yay ésuifay yay gubaje guar go.

Romeŋ 12 bi 15 sigitengiten bu roŋei me ni Jangu yay yaa Yésu Kirista. Pool náþajule bu núju me ukan Aláemit bíteŋen min uroŋ ni gásuŋ me ni gupali. Naage bugagu bugo gáinenil guliŋ me guboket bugagu bugo gáinenil gubajut me sembe. Aláemit naþageþagen bugan bugagu þe ni gatil so n'eçet. Maer, ni búkanum baa Biinum Banabe, gújue guroŋ ni gajogor tutoril ni þoþ gajogoril ni Kirista.

Basaf babu baa Pool

¹ Injë Pool isafeul, ínje aamme amigel ala Yésu Kirista, ínje o Aláemit avoh me bi éni *apatora*, o naçob me bi egiten Firim fafu Fásuŋ me fola. ² Firim faufu naþipi nalobolal mala fo n'utum uboñer waw ; fo fuomme ni Bahiçer babu Banab me. ³ Firim faufu fulobolal me mala bu Añolol áamum me gabulaken gaa *David* ni gániol gal arafuhow go naŋar me ; ⁴ bare ni Biinum babu Banab me, eilool ni gaçet me egitene ni sembe búoh Añol Aláemit nam. Açila aamme Ataolal Yésu Kirista, ⁵ açilóli me n'jijab gáji gagu gal éni upotora bi ekan bugan bugagu bugaa súsuŋ sasu þe min gúju gúinen ni o, mamu þan gúkanum Aláemit, dó þe bi esalen gajow gagu gola. ⁶ Buru bugo Aláemit avogulo me bi éni bugan bugaa Yésu Kirista, buru þoþ ni bugan bugaubugi jom.

⁷ Injë umu n'ehiçul, buru þe jaamme Rom bugo Aláemit ábboli me nár, ban navogul bi éni bugola. Mbi Aláemit Þayolal ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban n'gualul ni gásuŋ me !

Gábboli Pool go nábboli me ejangaraay bugaa Rom

⁸ Ni gajow gaa Yésu Kirista, ínje umu n'emundum ibaŋen Aláemit gasal molul, mata gáinenul guunouno me ni mof mamu þoomo. ⁹ Aláemit, o nimigelete me ni biinumom þe, ni gavare Firim fafu Fásuŋ me fal Añolol, nájue açimen gaa búoh nd'ihat eþinor molul ¹⁰ n'elaol nímore min akan, íni namaŋe, min mb'íju ibaj bulago bal éffusul ni buru. ¹¹ Maagen nimaŋe faŋ ékail ijugul tima Aláemit nájoum n'ínje min asenul gáji gagu gaa Biinum Banabe bi eliŋen gáinen gagu golul ;

¹² mamu min mbi wolal utaññoral uinum waa gaaken ni gáinen gagu gaamme gololal wolal þe, ínje ni buru.

¹³ Gutiom, jiffas búoh ñammeŋe nih'ijojoh bi ekelul gáriŋo tima burok Aláemit m'bujugi ni buru ti bujugi me ni sasu súsuŋ, bare bugol m'bunonom bi funah faa jama. ¹⁴ Injë niете ivare bugan bugagu þe : gálio me-ó, gáliout me-ó, gabaj me gaffas-ó, gabajut go me-ó.

¹⁵ Dáuru diçil me nimaŋ faŋ ivareul Firim fafu Fásuŋ me, buru þoþ jaamme Rom.

Sembe sasu saa Firim fafu Fásum me

¹⁶ Maagen mamu, isuut gavare Firim fafu Fásum me : fo fuomme sembe sasu sal Aláemit sal epagen ánoan áinene, újogum n'Esúif yay bi ni galet me Esúif. ¹⁷ Firim faufu figitengiten þoþ bu Aláemit akane me bugan bugagu n'gúni bugan gaçole bújoñorol : joumulojow ni gáinen gagu ban ni go bare, ti Bahiçer babu bulob yo me búoh : « An ahu açol me gáinenol þan guçilol min aroñ †. »

Bitiña-fiiñ Aláemit baya me ni gatil gagu gal arafuhow

¹⁸ Aláemit kábiriñ fatiya émit nagitene bitiña-fiiñol baya me ni bugan bugagu mala gákanumutil Aláemit ni gákanditil maçole, bugan bugagu gagage me maagen mamu ban n'gutoj mo gúharo ni bakaneril baçolot me. ¹⁹ Maagen mamu, wo bugan bugagu gúju me guffas n'Aláemit uñannoñanno ca ni bugo, mata Aláemit nagitenilwogiten : ²⁰ gáni gagu gal Aláemit go an ájuut me ajuh, gaamme fálaemito fafu fola ni sembeol saam to me bi nánonan, gujugeijuh ñanno ca ni bátulerol kábiriñ ni buju babu baa mof. Kan ñer bugan bugaubugi gulet guboketay : ²¹ guffase Aláemit mbiban gusalutol ti guoten me gusalol, ban þoþ gúkanumutol ; bare til gunogenogen n'uþinor urakel, ban uinumil wajagut mee ufañe n'unone n'emoç yay. ²² N'emandoril malillo yo gumandore me, gubbanno gúni bugan gatee ni guhow. ²³ Gutite gasal Aláemit açelérít me ni gaa sinetal saa bugan gaçeleçet, sal upu, saa súnuhureñ saa guot gubbagir, ni þoþ saa sasu sáfulore me.

²⁴ Yo eçil me Aláemit nahalil n'gulo ni makurut, ti uinumil umañ me, iki bugo fañail gukan mamu ni sinilil waf wasunenie. ²⁵ Gutitit maagen mamu mal Aláemit ni jibij : guhabo Atúla aat me amaleni bi nánonan, min til gumalen bátuler babu iki gukan bo bítenjen.

²⁶ Yo eçil me Aláemit nahalil n'gulo ni buroñ basunenie : waareaw gúbahene gafilo gútut gal anaare ni áinol gúni gal anaare ni apalol anaare ; buroñ baubu let buroñ búttut. ²⁷ Wáineaw may gujundene gamañ gagu gaþi me gal ánaine ni aarol, min til gúbaho búmañor nihi gukanor waf wasunenie ; guyabe mala yo gúteh gagu gáari me bi ni bugo.

²⁸ Nemme ñer gumañut guffas Aláemit bireg gukanutol n'gaþin, nahalil bo n'gulo ni uþinoril wajojut mee waçilil me gújuut guffas maaro ni maarat, wal ekan waf wo guarenat gukan. ²⁹ Gummemeñ maçolot mánoman, maarat, gajja, búlaþut, físilaet, jamuh, gárig, súgotor, mutuho, émeñ bugan. ³⁰ Bugan bugaubugi utega bugan sulob bugom, bugan galale ejuh Aláemit, bugan gaþaþah, bugan gatennoroe, bugan gakarore, ujua bakaner baarat, bugan gákanu-

† Juluj Habakuk 2.4

mut ubugail. ³¹ Bugan bugom gágunoe, bugo an ájuut afium, gabajut gábboli gánogan, gabajut ñarum enil. ³² Ban, hani min guffas me búoh Aláemit naage gakane me waf ti wauwu guþiloe eçet, gútijut to n'ekan wo bare, nihi mul guruhen gakane wo me.

Bataliñer babu bal Aláemit baçol mee

2 Ban ñer aw ataliñe me bugagu, úni min úníe, ulet aboketay, mata n'etaliñ yauyu núruroroe aw fañai, mata aw ataliñe me nukane kan waf waw wanur waw wo bugo gukane me. ² Nuffasale búoh Aláemit natal-iñetaliñ ni maagen bugan bugagu gakane me waf ti wauwu. ³ Nuþinore búoh þan uþah bataliñ babu bal Aláemit, aw ataliñe me bugagu mala bakaner bo aw fañai nuh'ukan ? ⁴ Ter þiañ nuçotihençotihen músum Aláemit, éjuol emuten ni éjuol eirigen waf ? Uffasut búoh Aláemit nagitengiten músumol bi ekani núbahen bakaneri baarat mee ? ⁵ Bare nuawak biinum, umañut úbahen bo. Yo eçil me aw umu n'eoþoro gúteh gafañe gájalo funah fafu no Aláemit ajae me egiten bitiña-fiiñol ni bataliñerol baçol mee, ⁶ no najae me etaliñ ánoan ni wo nakan me. ⁷ Þan asen buroñ bábaerit bugagu gaakene me n'ekan maaro bi ebaj ró bájalo, gasal ni enil evugul yañumut egal, ⁸ bare þan agiten bitiña-fiiñol bájalo mee bugagu gaiyulo me bi ni o, galat me elagen maagen mamu min til gulagen maçolot mamu. ⁹ Bíyih bámah ni gájuhulo þan siteh bugagu þe gakane me búlaþut, újogum n'Esúif yay bi ni galet me Esúif. ¹⁰ Bare bájalo, gasal ni gásumay þan síni ni ánoan aam n'ekan maaro újogum n'Asúif ahu bi ni alet me Asúif. ¹¹ Maagen mamu, n'Aláemit bajut ejoh an fañ apalol.

¹² Bugagu þe gatile me m'baffasut gúboñ gagu gaa *Móis* þan guçet, ban Aláemit ma'ataliñumil ni gúboñ gaugu. Bare bugagu þe gatile me maffase go, bugo, þan ataliñil ti gúboñ gagu gulob me. ¹³ Maagen mamu, gaçol me bújoñor Aláemit, bugo guomme gakane me wo gúboñ gagu gulob me, let bugagu gauttene go me tíj to. ¹⁴ Nánonan no bugaa súsuh sasu sabajut me gúboñ gukane wo gúboñ gagu gulob me, níni ti nihi gubaj go me ñáruuil, hani min Aláemit asenutil me élebur yay yaa gúboñ gagu. ¹⁵ Gugitengiten búoh wo gúboñ gagu guroren me ekan uhiçihic n'uinumil. Yo eçil me uinumil ñace n'utegil, ñace n'uogil gukakan jon. ¹⁶ Dáuru dijae me érañul funah fafu no Aláemit ajae me étaliñum ni Yésu Kirista bakaner babu bakop me baa bugan bugagu, ti Firim fafu Fásum me fulob yo me fo nivaree maa.

Gailo Esúif yay mati gúbuli ni gaa bugagu galet me Esúif

¹⁷ Aw ñer akarore me mala min guvogeí me Asúif, aw áhago me ni gúboñ gagu, aw amandore me mal éni

an ala Aláemit, ¹⁸ aw o gúboñ gagu gugiten me búnongum Aláemit, áju me effas waamme maagen, ¹⁹ aw áinen me búoh aw uomme áçibbena úpimaaw, gajaña bugagu gaamme n'emoç, ²⁰ aligena bugagu gaffasut me wáfowaf, afan uñiaw, mata nujoge gaa búoh gúboñ gagu gusenisen gaffas maagen mamu þe : ²¹ aw aligene me bugagu, ñer mat'uligenoro aw fañai ? Aw avaree me gaa búoh jamb'an ákuet, núh'úkuet ? ²² Aw aah me jamb'an akan gatil gaa búyabo, nuh'ukan go ? Aw amanjut me sipañ, núh'úkuet waf waw waamme n'uteb so ? ²³ Aw akarore me mala ebaji gúboñ gagu, nuhajene gasal Aláemit ni ékanumuti go ? ²⁴ Maagen mamu Bahiçer babu buoge : « Buru jiteh me min sasu súsuh súfohulor Aláemit †. »

²⁵ Eno núkanume gúboñ gagu, búhuli bubaje nafa n'aw. Bare eno úkanumut go, þan úni ti an ateit *búhut*. ²⁶ Eno ñer áhula nákanume gurim gagu gaa gúboñ gagu, fúhulaetol mati þiañ fujogi ti búhut ? ²⁷ Uffas búoh an ateit búhut ban nákanum gúboñ gagu þan ataliñi aw fañai ákanumut go me, hani min ubaj me Bahiçer go ban nutey búhut. ²⁸ Maagen mamu, let waf wajugei nuh'ukan an náni Asúif ; let þoþ waf warañe n'enil an nuh'ukan búhut. ²⁹ Bare Asúif ala maagen o aamme an ahu áni yo me ñáruol, ban búhut babu baa maagen bo buomme búhut baa biinum. Búhut biçila, ni Biinum Aláemit bujournulo, let ni bahiçer bice baa gúboñ gagu. Asúif ahumu, gasalol gujournulat ni bugan bugagu, bare ni Aláemit.

3 Gafañ gay baje ñer éni Asúif, ter nafa yay baje enogen búhut ? ² Ení Asúif nafa yo hum éjalajalo ni waf waw þe. Waf útiar wo uomme búoh bugo Esúif yay Aláemit asen me Gurim gagu gola. ³ Ñer bu ? Mánoman guce ni bugo gúinenut, gáinenutil gújue þiañ guçil min Aláemit ahabo ekan wo nalob me ? ⁴ Múk ! Ukanal n'uinumolal gaa búoh Aláemit an ala maagen om, ban arafuhow ánoan abija nam. Maagen mamu, Bahiçer babu bulobe mal Aláemit buoh :

« Mbi maçole mujugi ni gurimi,
ban an ájuut aceñ bataliñeri ††. »

⁵ Bare íni me gaçolutolal gukane min gaçol gagu gal Aláemit gufañ n'gugugi, wa þan ulobal to ? Aláemit þiañ açolut o bategerolal ni bitiña-fiiñol ? (Nilolob ti arafuhow nah'alob me.) ⁶ Hani ! Kan mo me, bu ñer Aláemit ajae me etaliñ mof mamu ?

⁷ Bare íni me jibijom þan jiçil min maagen Aláemit mufañ ni mujugi, wa uçile narorñ n'etaliñom ti atila ? ⁸ Iní me mo, wa uçile mat'uogal ñer : « Ukanal maarat min mbi múñarul maaro » ? Mamu ubija guce gúmeñeoli mee n'ebij gutególi búoh wóli mo julobe. Bugan ti bugaubugu guþilopilo eyab gúteh !

Bajut an açole bújoñor Aláemit

⁹ Wa mul ? Wolal Esúif nufañalfañ bugagu ? A-a, ufañutalil. Nigitenulgiten iban gaa búoh wolal þe, Esúif ni galet me Esúif, wolal ubugi ni fujoh faa gatil gagu, ¹⁰ ti Bahiçer babu bulob yo me buoh :

« Bajut an açole, mele an anur.

¹¹ Bajut an ajage, bajut an aliþe Aláemit.

¹² Bugan bugagu þe bugan bugom galimbe, gúbahobaho þoolil.

Bajut an ni bugo akane maaro, mele an anur ‡.

¹³ Ugundahil únini ti guyah gápegulipegul, gúrurumil gurim gal ebut bugan bare nihi gulob, bíniw bal enuhunjañ gubaje n'utumil ††,

¹⁴ utab ni mátalie bare simmenene utumil ††.

¹⁵ Guolil gujanjañ bi eke éyu físim.

¹⁶ Tánotan to gúgale, n'guhat búsolil gahajen ni mataño.

¹⁷ Bulago babu bájaenume me mbaa gásamay guffasut bo †††.

¹⁸ Gákanum Aláemit gulet ni bugo †††. »

¹⁹ Ban nuffasale búoh waf waw þe wo gúboñ gagu gulob maa gulobwolob bugan bugagu gaamme ni guñen gúboñ gagu. Mamu butum bánoban þan bipegi, ban bugan bugagu þe þan gujogi ti utila bújoñor Aláemit. ²⁰ Yo eçil me, mati baj an añañe sembeol min akan wo gúboñ gagu gulob me iki þilo min Aláemit ajogol an açole bújoñorol ; gúboñ gagu, go, egitenolal waamme gatil bare.

Eínen ni Yésu Kirista ekanekan an naçol

²¹ Maer Aláemit nagitenolalgiten bu nakaneolal me núnial bugan gaçole bújoñorol, ban dáuru þe let ni búkanum baa gúboñ gagu. Bahiçer babu baa gúboñ gagu ni bal uboñer waw biþie m'bigiten yo buhato : ²² Aláemit najojoh bugan bugagu þe gáinen me ni Yésu Kirista bugan gaçole bújoñorol. Nakanmokañ bi ni ánoan áinene ni o. Maagen mamu, bugan bugagu gúbuliorut : ²³ bugo þe gutitil, ban ni gúbbur fugabil faa gasal gagu go Aláemit amanjen me asenil. ²⁴ Bare Aláemit náreundeum ejogolal bugan gaçole bújoñorol, dó þe mala min Yésu Kirista aþagenolal me no nasen me burorñol bi búallor utilolal. ²⁵⁻²⁶ Açila Yésu Aláemit aþi me naçob bi éni bísimen babu baalen me bitiña-fiiñol, tima físimol fáyui me ni fúnjarul gaboket util waw waa bugan bugagu gáinen me ni o. Mamu, Aláemit nagitene búoh o naçoçol. Maagen naanañ namute-muten bireg akanut ni gaþin util waw waa bugan bugagu ; maer nagitene ñer maçoleol min açolen ní-moro ánoan áinene ni Yésu.

† Juluj Esai 52.5 †† Juluj Ufóñ 51.6

‡ Juluj Ufóñ 14.1-3 †† Juluj Ufóñ 5.10 ; 140.4 †† Juluj Ufóñ 10.7 ††† Juluj Esai 59.7-8 ††† Juluj Ufóñ 36.1

²⁷ Wa ñer ðan učil nusaloroal ? Bajut ! Wa uçile bajut ? Ter bakanerolal bo ðan biçilolal núnial bugan gaçole bújoŋor gúboñ gagu ? A-a, bare til gáinen gagu gololal ni Kirista, go gujae yo eçil. ²⁸ Nújuale uogal maagen mamu : Aláemit najogolaljoh bugan gaçole bújoŋorol mala gáinenolal ni Yésu, let mala búoh nukanalekan wo gúboñ gagu gulob me. ²⁹ Min þiaŋ Aláemit o ala Esúif yay bare nam ? Alet may ala galet me Esúif ? Ey, o may ala galet me Esúif. ³⁰ Maagen mamu, Aláemit anur abaje, ajae me eçolen gáruri me búhut ni gáruruti me búhut ni gáinenil. ³¹ Ban ñer uŋaral gáinen gagu min unemenal gúboñ gagu ? Hani ! Ban til uŋaral go min usenal gúboñ gagu hámma yaa maagen.

Gáinen gagu gal Aburaham

4 Ulobal þaa mala þayolal afan Aburaham ! Wa nuf-fasale ni o ? Ni buroŋol bal arafuhow, bakanerol wa bujallol ? ² Eno Aburaham Aláemit najogenoljoh an açole mala bakanerol, kan nájuene asaloro. Hani ! Bakanerol biçilutol min áju asaloro bújoŋor Aláemit. ³ Maagen Bahiçer babu buoge : « Aburaham nabaje gafium n'Aláemit, ban go guçile min Aláemit ajogol an açole †. » ⁴ Leti an aroke nah'ayayab bacam ? Ban bacam baubu bujoguti ti waf újier, bacam bom bal ejenol. ⁵ Bare no an akanut burok bánoban bi ésum n'Aláemit, mbiban náinen búoh Aláemit nah'aboke-boket an akane gatil, Aláemit til ðan ajogol an açole mala gáinenol. ⁶ Mo may *David* alobe mala gásumay gal an o Aláemit ajoge an açole m'baþinut wo nakan me, no naah me :

⁷ « Gásumay gúni ni bugan bugagu bugo Aláemit áþuren me gahajenil ni gúboñ gagu, bugo naboket me utilil !

⁸ Gásumay gúni ni an ahu o Ataw akanut me gatilol ni gaþin †† ! »

⁹ Gásumay gaugu go ter bi ni gáruri me búhut bareil, ter may bi n'úhulaaw ró ? Maagen nuogale gáinen gagu go Aburaham abaj me n'Aláemit, go guçile min Aláemit ajogol an açole. ¹⁰ Ñer nay najogol me an açole ? O bárureri búhut aban ter o m'bárureruti ? O m'bárureruti búhut, áhula aamene. ¹¹ Búsol babu nanone búhut ; búhut babu biçila bo buomme fúffa-sum faa maçole mo nayabe ni gáinenol no naronjen me ni fúhulaet. Mamu Aburaham ánie þaaya ala bugan bugagu þe gáinen me n'Aláemit bugo m'báru-ruti búhut, min mbi Aláemit ajogil may bugan gaçole. ¹² Ban açila aamme þoþ þaaya ala gatey me búhut, gátijut to me n'etey búhut yauyu, bare n'gulagen gáinen gagu gaa þayolal Aburaham go nabajen me no naamen me áhula.

¹³ Aláemit naaseh þan ajis Aburaham ni gabulakenol mof mamu þe. Nalobol mee let mala gákanumol

gúboñ gagu, bare mala maçoleol bújoŋor açila Aláemit mo gáinenol guŋallol me. ¹⁴ Eno uyaba-bijis bugagu gákanumil gúboñ gagu go guçilil n'guyab bo, kan wo Aláemit alob me ekan ubbañut ubaj nafa, ban gáinen ni wo gáinen gom garakel. ¹⁵ Let mo, bare til gúboñ gagu guçile Aláemit min fiiñol fitiñ bugan bugagu ; ban to bajut gúboñ, mati þoþ baj to gahajen ni gúboñ.

¹⁶ Mamu bijis babu bo Aláemit alob me mala esen bo, gáinen gagu ni o guçil bo. Bijis babu biçila bínini gáji bi ni gabulaken Aburaham þe, let bi ni bugagu gaamme ni guñen gúboñ gagu bareil, bare bi ni bugan bugagu þe gáinen me ti Aburaham áinen me. Açila aamme þayolal wolal þe, ¹⁷ ti Aláemit alob me ni Bahiçer babu aah : « Nikanikan úni þaaya afan ala sú-suh sammemmeŋ ‡. » Ey, açila Aburaham aamme þayolal mala gáinenol go nabaj me n'Aláemit ; náineyinen gaa búoh Aláemit nah'asen gaçet me buroŋ, ban nakan wabajenut me n'ubaj. ¹⁸ Hani min Aburaham áfanum mee, bare nabaj gáinen to gafium gánogan gújuut me gúni ; náinen wo Aláemit alobol me no naah me : « Gabugori maa þan gummeŋ me iki re ††. » Mamu, nánie ñer þaaya afan ala sú-suh sammeŋe.

¹⁹ Allélenut hani jatiito ni gáinenol ; mánoman nabaje maageima símit ekeme, bare akait bo eluj min sembe-ol sibao me, alujut þoþ búoh far aarol Saara fubaobao.

²⁰ Abajut gatehumor gánogan hani jatiito ni wo Aláemit alobol me esen, bare til gáinenol n'gufaŋ n'gubaje sembe min afaŋ nasalene Aláemit. ²¹ Njan-noolŋanno ca gaa búoh Aláemit wo nalob me, nabaje may sembe sasu sal ekan wo. ²² Dáuru diçil me min « Aláemit ajogol an açole bújoŋorol ‡. » ²³ Ban let o bare açile min Bahiçer babu buoh Aláemit maumu najogol, ²⁴ bare þoþ wolal bugo najoh me bugan gaçole, mala min úinenal me ni açila ailen me Ataolal Yésu ni gaçet me. ²⁵ Açila Yésu Aláemit ásimenol mal utilolal, mbiban nailenol ni gaçet me bi ekanolal núnial bugan gaçole bújoŋorol.

Ni Yésu Kirista núbajumale gaunor n'Aláemit

5 Nemme ñer Aláemit najogolaljoh bugan gaçole bújoŋorol mala gáinenolal ni o, maer gásumay gúni n'etulolal ni o, ni búkanum bal Ataolal Yésu Kirista. ² Açila Yésu açile min ubajal gáji gagu gal Aláemit go nuomal maa ni go liŋ ma, dó þe mala gáinen gagu gololal. Ban, waçilolal me núsumaetal, wo uomme gafium gagu gal enogen ni gasal gagu gal Aláemit. ³ Ni faŋ mul, núsumaetale hani wolal ni sílam, mata nuffasale búoh sílam nihi síŋaral emuten, ⁴ emuten neh'etajen buaken, ban buaken bo nihi búŋaral gafium. ⁵ Gafium gagu ndi gusuenolal, mata

† Juluj Fíçilum 15.6 †† Juluj Ufóñ 32.1-2

‡ Juluj Fíçilum 17.5 †† Juluj Fíçilum 15.5 †† Juluj Fíçilum 15.6

Aláemit nammenene uinumolal gábboliol ni búkanum baa Biinum Banabe bo nasenolal me.

⁶ Maagen mamu, no nubajenutal me sembe sal epagenoro, Kirista naçele mololal jaamme utila tinah talu to Aláemit akiç me. ⁷ Ban táñitañi ejuh an amañe açet mal an açole ; ace ñice ðan amañ min açet bi ni akana-maaro. ⁸ Bare Aláemit nagitenolalgiten bu nábboliolal me iki re : nakakan Kirista min açet mololal no nurojenal me n'eni utila. ⁹ Ñer maer nemme físim Yésu fukanolal núñial bugan gaçole bújoñor Aláemit, mati ñer fukanolal nuðagal may bitaña-fiiñol ? ¹⁰ Maagen mamu, íni me no nuomenal me ulatora Aláemit, eçet Añolol ekanolal núsumal ni o, ñer til maer, no núsumal me ni o, buronol buñumut me epagenolal ? ¹¹ Ni fañ mul, wolal ubuge jásumaete maa n'Aláemit, dó ðe ni búkanum bal Ataolal Yésu Kirista, açilolal me jama nubajal gaunor gaugu n'Aláemit.

Adam ni Kirista

¹² Bakaner an anur aamme Adam, bo biçile min gatil gúnonul ni mof, ban gatil go guñallo eçet. Mbiban, nemme bugan bugagu ðe gutile, yo eçil me may eçet yay negoril bugo ðooil. ¹³ Kan gatil gupiene n'gúni ni mof balama Aláemit agiten *Móis* gúboñ gagu. Bare, nemme gúboñ gagu go m'babajerut, Aláemit akanut gatil ni gañin. ¹⁴ Hani mo, kábiriñ Adam bi ni Móis, eçet yay egitengiten bugan bugagu sembe sasu sala yo, hani min bugo ðe gutilut me gatil ti gal Adam no naçuç me báfirener Aláemit.

Ban Adam búnogor buomene bal an ahu aaten me ájoul. ¹⁵ Bare gájalo gagu gaa gatil Adam gújuut guligori ni gaa gáji gagu go Kirista asenolal me. Maagen, gatil an anur guñallo eçet bugan bugagu ðe ; bare músum Aláemit mufañe ni mubaje hámma, mata gáji gagu go nasen me bugan gammeñe, gajoumulo me ni an anur ahu Yésu Kirista, gáji gaugu go gufañe ðe.

¹⁶ Ban wo gáji gaugu gal Aláemit gukane me unogorut ni wo gatil an anur ahu, aamme Adam, gukan me : bataliñ babu bo gatil an anur biinnulo me, ni gúteh gagu gaa bitaña-fiiñ Aláemit búuñene ; bare gáji gagu go Kirista asen me, go gukane bugan bugagu n'gúni bugan gaçole, hani min gukane me util wammeñe. ¹⁷ Maagen eçet yay egitene sembe yo ni gatil an anur ; bare ni an anur, aamme Yésu Kirista, nuyabale wafañe fúf : bugan bugagu ðe gayab me gáji Aláemit gammeñ mee, najogil bugan gaçole. Pan guhek eçet yay min guroñ ti úvi, dó ðe mala Yésu Kirista.

¹⁸ Mamu, gatil gagu gal an anur aamme Adam, go guçile min bugan bugagu ðe gulo ni bataliñ ; manur mamu may bakaner babu báari mee bal an anur aamme Yésu Kirista, bo bukan me bugan bugagu ðe n'gúju gúni bugan gaçole, min ðoð gubaj buron bábaerit. ¹⁹ Bugan gammeñe guloe ni gatil mala elat

éttun firim Aláemit yo an anur alale ; manur mamu may, bugan gammeñe gubbañeni gúni bugan gaçole bújoñor Aláemit mala gákanum gagu go an anur ákanumol me.

²⁰ Ban gúboñ gagu guçilo, no til util waw ufañ me n'ummeñe ; bare to util waw ufañ me n'ummeñe, gáji gagu to gufañ me may n'gújaloe. ²¹ Mamu, ti gatil gagu gugiten me sembe go sal eçet, mo may gáji Aláemit gugiten me sembe go sal ekanolal núñial bugan gaçole, tima nubajal buron bábaerit ni búkanum bal Ataolal Yésu Kirista.

Eçet ni eron buron buvugul ni Kirista

6 Pan ñer uogal bu ? Mbi ðiañ nuh'utilal únial ró me min gáji Aláemit gufañ n'gújaloe ? ² Hani ! Wolal jáni me ti bugan gaçeçet bújoñor gatil gagu, bu nújuale uroñal ni go ? ³ Jújumorjumor ðiañ búoh wolal ðe jábatisei me bi egiten gajogor gagu gololal ni Yésu Kirista, nuçeloral ni o ? ⁴ Min úbatiseali me, nogonogor nan nuçelalçet min ufogali manur ni o, min mbi Aláemit Paaya, ti nailen me Kirista ni gaçet me ni bájalool, akanolal nuroñal wolal may buron buvugul.

⁵ Maagen mamu, íni me maer wolal ni Kirista an anur nuomale min uçeloral me ni o, ðan únial may an anur n'eiloor yay ni o ni gaçet me. ⁶ Nuffasale búoh gániolal gaa bítinar gubbañibañ n'ekuraa manur ni o, tima gáni gaugu gaamme gaa gatil n'gubao, min jamb'ubbañal únial umigel bugaa gatil. ⁷ Maagen mamu, an açele ni Kirista aban, o nápure ni fujoh fafu faa gatil gagu.

⁸ Nemme nuçelalçet manur ni Kirista, núinenale búoh ðan ðoð uroñal manur ni o. ⁹ Ban nuffasale búoh Kirista nailoe ni gaçet me ban mat'abbañ açet ; eçet yay ebbañut éjuol wáfowaf. ¹⁰ Naçele, ban mala épuren gatil gagu náçelume ñanur ban ño bare ; maer umu m'buron, ban narondon bi mala Aláemit. ¹¹ Mamu ñer, buru fañaul jujogoro ti bugan gaçeçet bújoñor gatil gagu, ban ðoð jujogoro ti bugan garondon bi n'Aláemit, dó ðe ni gajogor gagu golul ni Yésu Kirista.

¹² Jambi ñer gatil gagu guçil sinilul saçele me, ban jambi may júttun gamañ so gaarat me. ¹³ Jambi jibbañ jisen sinilul gatil gagu min síni mitiguma mal ekan waf waçolul ; bare til jiseno buru fañaul Aláemit ti bugan garondon gápullo n'eçet, jiseno sinilul bi ekan waf waçole. ¹⁴ Maagen buru jilet ni guñen gaa gúboñ gagu, bare til ni gáji Aláemit jom ; yo eçil me gatil gagu mati gubbañ gubaj sembe ni buru.

Ení umigel bugaa maçole mamu

¹⁵ Ñer bu ? Ter min ulelal me ni guñen gúboñ gagu, bare til ni gáji gagu, ðan ðiañ utilal ? Tuð ! ¹⁶ Jiffasut búoh junogen me ni fimigelet fal an bi ekan wo namañ me, buru umigel jom bugal an ahumu o jíkanum mee ? Yaamme búoh, ter umigel jom bugaa gatil gá-

jaenume me bi n'êçet, ter umigel bugaa gákanum Aláemit min ajogolal bugan gaçole. ¹⁷ Usalal Aláemit ! Buru jaamen me no umigel bugaa gatil gagu, maer jikanume ni uinumul þoowo baligener babu bo guli-genul me. ¹⁸ Jipagulo ni gatil gagu, maer buru umigel bugaa maçole jom. ¹⁹ Nilobeul maa ti arafuhow alobe me, min mbi júju jujoh ñanno. No, jikanorokanoro umigel bugaa buron bakurut, nihi jikan galego nánonan. Manur mamu, juote jini maer umigel bugaa maçole mamu, min mbi júju juron buron banabe.

²⁰ No juomen me umigel bugaa gatil, utumul ulelen bo n'ekan maçole mamu. ²¹ Wa jibajen to ? Waf hum wo jusue mala wo jama, ban búuñenum wo bo buomme eçet yay. ²² Bare maer júpullo ni gatil gagu jini umigel bugal Aláemit. Wo jibaj to me, wo uomme éni bugan ganabe, ban búuñenum babu bo buomme buron babu bábaerit me. ²³ Maagen mamu, bacam babu baa gatil, bo buomme eçet yay ; bare gáji gagu go Aláemit asenolal me, go guomme buron babu bábaerit me ni búkanum baa Yésu Kirista aamme Ataolal.

An áinene ni Yésu o náþure ni fujoh fafu faa gúboñ gagu

7 Gutiom, wo nijaeul me elob níinene jiffas wo jiban, mata jiffase gúboñ gagu : gáboñ gubabaj sembe ni an nánonan no naam ni buron. ² Mamu anaare áyaboe gáboñ gagu guhogolhoh n'áinol nánonan no áine ahu aam ni buron ; bare eno áinol naçele, náþure ni gáboñ gaugu. ³ Eno nábahobaho áni aar ánaine ace áinol m'buron, þan gujogol an akane gatil gaa búyabo ; bare eno áine ahu naçeçet, náþure ni gáboñ gaugu : abbañ me áyabo n'ace áine, mat'abaj ñer gatil gaa búyabo.

⁴ Gutiom, manur mamu may, buru bugan gaçeçet jom manur ni Kirista bújoñor gúboñ gagu. Maer gajogor gavugul jibaje, gaamme ni Kirista ailo me ni gaçet me, tima nújual ukanal waf wásume Aláemit. ⁵ Maagen mamu, no nuomenal me ni buron babu bal ekan wo gániolal gal arafuhow gumañ me, gúboñ gagu n'guin-nul ni sinilolal bakaner babu baarat me bájaenume me bi n'êçet. ⁶ Bare maer núþurale ni fujoh fafu faa gúboñ gagu, mata nújialni ti bugan gaçeçet bújoñor go. Kan ñer nújuale urokal bi n'Aláemit : let ti no, no nuomenal me ni fujoh fafu faa gúboñ gagu gaa *Móis*, bare ni bakaner buvugul bo Biinum Banabe biçile.

Gúboñ gagu maaro may guñallo ?

⁷ Þan ñer uogal bu ? Gúboñ gagu gatil þiañ gom ? Hani ! Bare ni gúboñ gagu niffasum me gatil. Maagen mamu, mat'iffasen gaija ínien me gúboñ gagu guogut : « Jamb'ubaj gaija bi ni waf apali † ! » ⁸ Gatil gagu

† Juluj Gaþagen 20.17 ; Dáteronom 5.21

gubabaj bulago bo gúboñ gagu gúji go bi ebuh n'ínje bakaner babu þe baa gaija. Maagen mamu, bajenut me gúboñ, gatil waf waçele wom. ⁹ No, no gúboñ gagu gubajenut me, nironðon ; bare no gúboñ gagu guçilo me, gatil gagu n'gúbbañul guron, ¹⁰ min ínje íbbañul içet. Mamu, gúboñ gagu gaaten me gújaenumom mbaa buron, go til gújaenumom me mbal eçet. ¹¹ Maagen gatil gagu gubabaj bulago bo gúboñ gagu gúji go n'gubutom, ban ni gúboñ gaugu, gatil gagu gumugumom me.

¹² Nuffasale búoh gúboñ gagu fañago go gunanab, gurim gagu gal Aláemit gunanab, n'guçol ban n'gúari. ¹³ Min þiañ waf wauwu wáari mee ubbannobañ úni gáçelum bi n'ínje ? Hani ! Gatil gagu go til gujae me eçilom niçet. Gugitengiten sembe gáni go þooso : waf waw wáari me guñare min gúñarul eçelom. Ban mau-mu, ni bakaner baa gúboñ gagu, gatil gagu gubbanno me gufañ n'gubaje sembe.

Arafuhow amigel nam ala gatil gagu

¹⁴ Maagen mamu, nuffasale búoh gúboñ gagu ni Biinum babu bal Aláemit gujoomulo. Bare ínje arafuhow nem, amigel ala gatil gagu. ¹⁵ Maagen mamu, ijogut wo nikane me : wo nimañ me, ikanérit wo, bare wo nimañut me, wo til nikane me. ¹⁶ Eno maarat mamu mo nikane me imañut mo, dáuru digitengiten búoh niruhenduhen gaa búoh gúboñ gagu gúariari. ¹⁷ Kan ñer let ínje ikane waf wauwu, bare gatil gagu gaamme n'ínje. ¹⁸ Maagen, niffase búoh min íni me arafuhow, maaro milet n'ínje. Nibaje gamañ gagu gal ekan maaro mamu, bare ibajut gáju gagu gal ekan mo : ¹⁹ ikanérit maaro mamu mo nimañ me, bare til maarat mamu mo nimañut me, mo nikane me. ²⁰ Eno maarat mamu mo nikane me imañut mo, dáuru ñer digitengiten búoh let ínje ikane waf wauwu, bare gatil gagu gaamme n'ínje.

²¹ Niffase ñer waf wauwe : ínje amañ me ekan maaro, maarat bare níjue ikan. ²² Ni biinumom þoobo, gúboñ gagu gal Aláemit gúsumomsum nár. ²³ Bare níjue ni gániom gal arafuhow gáboñ gace gaam n'etigen gagu go gaþinorom gubaj me. Gáboñ gaugu gukanomkan níni amigel ala gatil gagu gaamme n'ínje. ²⁴ Injé arafuhow nijumo ! Ay þan aþagenom me ni gáni gauge gaamom maa n'éjaenum bi n'êçet yay ? ²⁵ Aláemit asaleni ni gajow gaa Yésu Kirista aamme Ataolal !

Mamu ñer, ni biinumom, ínje amigel ala gúboñ Aláemit nem, ban ni gániom gal arafuhow, ínje amigel ala gatil nem.

Buron babu bo Biinum Aláemit bisene me

8 Maer ñer bitiña-fiiñ Aláemit mati buya ni bugan bugagu gaamme ni Yésu Kirista. ² Maagen mamu,

Biinum † babu basene me buronj ni gajogorolal ni Yésu Kirista buþagenolalþagen n'êçet yay yo gatil gagu guñallo me. ³ Gúboñ *Móis*, go, gújuut guþagenolal mata arafuhow abajut sembe sal ékanum go. Bare Aláemit, o, nakanyokan : naboñulo Añolol fañaol min añar gáni gal arafuhow, yoemme gal atila, ban náannul bitiña-fiiñol buya ni o min ayab gúteh mala utilolal ak'açet. ⁴ Dó þe min mbi maçole mamu mo gúboñ gagu guroren me mukano ni wolal, wolal jaronj me ti Biinum Banabe bumañ me, bare let ti gániolal gal arafuhow gumañ me.

⁵ Maagen, bugan bugagu garonje me ti gániil gal arafuhow gumañ me, gaþinoril þe ni waf waw waa gáni gaugu guyae, bare bugagu garonje me ti Biinum Banabe bumañ me, bugo til gaþinoril þe ni waf waw waa Biinum Banabe guyae. ⁶ Ban eno gaþinor an guyae ni waf waw waa gániol, gaþinor gaugu þan gújaenumol mbal eçet ; bare eno guyae ni waf waw waa Biinum Banabe, þan gújaenumol mbaa buronj ni gásamay. ⁷ Maagen an ahu o gaþinorol guya me ni waf waw waa gániol, o alator Aláemit nam, min ákanumerit me wo gúboñ Aláemit gulob me, ban ájuut ákanum go hani jatiito. ⁸ Yo eçil me bugan bugagu gaamme ni fimigelet faa gániil gal arafuhow gújuut gúsum Aláemit.

⁹ Buru, nemme Biinum Aláemit ubu ni buru, jilet ni fimigelet faufu, bare til ni faa Biinum Banabe jom. An ayabut me Biinum babu baa Kirista, o alet ola. ¹⁰ Bare íni me Kirista umu ni buru, hani sinilul þan siçet mala gatil gagu, Biinum babu baamme ni buru þan bukanul n'juronj, mata bukanulkan n'jini bugan gaçole bújonjor Aláemit. ¹¹ Ban, íni me Biinum babu bal An ahu ailen me Yésu ni gaçet me ubu ni buru, An ahumu, ti nailen me Kirista ni gaçet me, þan may asen sinilul saçele me buronj, ni búkanum baa Biinumol baamme ni buru.

¹² Mamu ñer, gutiom, nubajale waf wo nuotale ukanal ; uotutal uroñal ti gániolal gal arafuhow gumañ me. ¹³ Juronj me ti gániul gal arafuhow gumañ me, þan jiçet ; bare íni me ni búkanum baa sembe saa Biinum Banabe jumuge bakanerul baarat me bal arafuhow, þan juronj. ¹⁴ Maagen mamu, bugan bugagu gahat me Biinum Aláemit min bíçibbenil, bugo, guñol Aláemit gom. ¹⁵ Biinum babu bo Aláemit asenul me bukanutul n'jini umigel min mbi juronj ni gáholi, bare til bukanulkan n'jini guñol Aláemit ; bo bukanolal nuh'uñanal uogal : « Abba †† ! » (Dóemme "Paþa".) ¹⁶ Biinum Banabe fañabo bigitengiten uinumolal búoh wolal guñol Aláemit nuomale. ¹⁷ Ban, min uomal me guñol Aláemit, kan may ufumaol nuomale : nubajale gafum n'Aláemit manur ni Kirista. Iní me maagen þan úlamal ti açila álam me, mo may þan únial me ni gasalol manur ni o.

Gasal gagu gájaeul me

¹⁸ Níneyinen búoh sílamolal saa jama an ájuut aligor so ni gasal gagu go Aláemit ajaolal me egiten.

¹⁹ Báuwener babu ubu n'engah ni sommen ró no Aláemit ajae me éþunnul gasal gagu gaa guñolol agiten. ²⁰ Báuwener babu bulolo ni bulago babu baa gahajen. Dáuru let mata búoh bo fañabo bumañ yo, bare Aláemit abet bo ni bulago baubu. Bare ronje n'ebaj gafium bi ni bo : ²¹ gafium gaugu go guomme mbi funah fice báuwener babu m'buþah ni fimigelet faufu faa gahajen, ban m'bubaj fugab ni gasal gagu go guñol Aláemit gunage me.

²² Nuffasale maagen mamu búoh bi funah faa jama, báuwener babu þoobo ubu n'éil ban ni búlam ti anaare aam ni gapegor ; ²³ bare mati ní bo bare : wolal jabaj me þan Biinum Banabe baamme fugab fítar fal úji Aláemit, núilaleil þoþ ñáruolal wolal n'engah funah fafu fo Aláemit ajae me egiten búoh wolal guñolol nuomale, ban naþagenolal bándor ni fimigelet fafu.

²⁴ Kábiriñ no Aláemit aþagenolal me, wolal ubugi nubañale gafiumolal ni gaþah gaugu gaa bándor. Ban ujugal me waf waw wo nufiumal me ni wo, mati bañ ní gafium : wo nujugal me, nújuale þiañ uroñal n'efium wo ? ²⁵ Bare ufiumal me ni wo nujugerutal me, þan ñer unagal wo ni gaaken dó.

²⁶ Mo may, Biinum Banabe burambenolalramben mala gabajutolal sembe : uffasutal hani wa nuotale úcinal wolal ni galaw. Biinum Banabe fañabo bulaelaw mololal ni báiler bo an mát'áju agiten ; ²⁷ ban Aláemit o náh'álingen me waamme n'uinum bugan bugagu, o naffase wo Biinum Banabe bulae me : bulaelaw ti Aláemit amañ me bi mala buganol.

²⁸ Nuffasale þoþ búoh waf waw þe úuñewuñen n'es-en gásamay bugan bugagu gamañ me Aláemit ; bugan bugaubugi, Aláemit navogilvoh ti nakiç yo me.

²⁹ Bugo naþi me naçob, nakiçilkiç min mbi gúni ti Añolol, min mbi Añolol ahumu áni añil átiar ni gutiay gammeñe. ³⁰ Ban bugo nakiç me, navogilvoh may ; bugo navoh me, nakanilkan n'gúni bugan gaçole bújonjorol ; ban, bugo nakan me n'gúni bugan gaçole, nakanil may n'gunamo ni gasal gagu gola.

Bajut waf wájue úfaculorolal ni gábboli Aláemit

³¹ Wa þan utajenal ugitenal ñer ni elob yauyu ? Iní me Aláemit umu búsololal, ay ájue alalolal ? ³² Açila atiut me Añolol fañaol, bare til nabelol n'êçet mololal wolal þe, bu nájue mat'asenolal may waf waw þe ni o, dó þe mala músumol ? ³³ Ay ajae eteh sulob bugan bugagu bugo Aláemit açob me ? Bajut an, mata Aláemit najogiljoh bugan gaçole. ³⁴ Ay ájue ñer atalinjil min abelil ni gúteh ? Bajut an ! Yésu Kirista nabelibet n'êçet, bare wafañ me þe, nailoilo ni gaçet me ak'arobo

† Ni gugerekay guoge GÁBOÑ GAGU. †† Abba : yoemme bavoger bo añil nah'avoh me þayol ni guarameñay.

ni gañen gárib gal Aláemit, ban náh'álalul dó bi ni wolal.

³⁵ Wa újue úfaculorolal ni gábboli gagu gaa Kirista ? Wa, bíyih, gájuhulo, gálatien, bieb, batujen, mataño, ter fitih ? ³⁶ Ti Bahiçer babu bulob yo me :

« Funah-ó-funah wóli ubugi n'epolor eçet, dó ðe mala min juom me bugani.

Gujogóli ti ubbarum wo guom n'éjaenum mbaa ja-musíbe †. »

³⁷ Bare ni waf wauwu ðe nufañale nutebale eberj yay yafañ so me ðe ni búkanum baa Kirista ábboliolal me.

³⁸ Ey, nibaje gafium gagu gaa búoh waf mat'úju úfaculorolal ni gábboli gagu gal Aláemit : let eçet, let buron, let emalaka, let siseytane, let waf waw waa jama, let wájaeul me, ³⁹ let sembe saa fatiya, let saa n'ettam, let waf uce wátuli : waf mat'úmus úju úfaculorolal ni gábboli gagu go Aláemit agitenolal me ni gajogor gagu go nujogoral me ni Yésu Kirista aamme Ataolal.

Aláemit ni ésugol bugo naçob me

9 Wo nijae me elob, ilet ni jibij ; maagen mom, mata ínje ni Yésu Kirista nijoge. Biinum Banabe bigitenomgiten búoh maagen nilobe. ² Nibabaj gáboteni gámah, mataño mábaerit. ³ Iní fúmbam bare, Aláemit nahabo eteh gutiom Esúif yay, min til atab ínje, min áfaculorom ni Kirista, tima bugo n'guyab gañah. ⁴ Bugo bugan bugaa Israel, bugo Aláemit ajoh me ti uñil bugola, nañi bo n'egitenil gasalol. Najogore ñammeñe babuge ni bugo, nasenil gúboñ gagu, nagitenil ðoð bu gujae me ekan bíteñenol, ban nakanekan wo nalobeil me ðe. ⁵ Bugo gabulaken gom gaa sipail gútinar gaamme Aburaham, Isak ni Sakob ; hani may Kirista ni bugo nabugi. Açila aamme Aláemit, afañ me waf waw ðe, ban nabaj gasal bi nánonan. Amen.

⁶ Iegut ter firim fafu fo Aláemit alob me ekan fulolo ni mal. Wabaj me, wo uomme uwe : let gabulaken Sakob †† ðoogo guomme bugan bugal Israel bugaa maagen, ⁷ let gabulaken Aburaham ðoogo guomme gaa maagen ; Aláemit naagolseh til : « Gabulaken gagu go nilob me eseni, ni Isak ðan úbajum go me ‡. » ⁸ Dóemme ñer let gabulaken Aburaham ðoogo guomme guñol Aláemit, bare til uñiaw bugo Aláemit alob me molil, bugo gujogei ti gabulakenol gaa maagen. ⁹ Maagen mamu, firim fafu fo Aláemit alob me, ufe : « ðan íbbañul toon ni tinah tice ti taute, ban Saara ðan abaj añil ††. »

¹⁰ Ban baut. Mamu níe ðoð ni Rebeka no nañar me far faa máuba ni búyabool ni ðayolal Isak : ¹¹⁻¹² Balama uñiaw ubugu gaamme gúuba gubugi, balama gukan maaro ter maarat, Aláemit naaseh Rebeka : « Afamma

† Juluj Ufóñ 44.23 †† Ni gugerekay guoge ISRAEL ; dáuru gajow guvugul gagu go Aláemit akan me Sakob (Fíçilum 32.29). ‡ Juluj Fíçilum 21.12 †† Juluj Fíçilum 18.10, 14 ; añil ahumu, o aamme hum Isak.

ðan áni me amigel apuma ††. » Dó ðe bakaner bánoban bal arafuhow m'bálero, min mbi baçober babu bal Aláemit bukano, ti nakiç yo me. ¹³ Ti Aláemit alob me ni Bahiçer babu no naah me :

« Sakob nimañe, min ilat Esau ††. »

¹⁴ ðan ñer uogal bu ? Babaj ðiañ maçolul n'Aláemit ? Múk ! ¹⁵ Naage hum Móis :

« ðan irum enil an o nimañe erum enil, ðan iboket an o nimañe iboket ††. »

¹⁶ Mamu ñer, mati jóumul ni gamañ gal ace, ter ni gatatajor gal ace, bare til ni Aláemit áju me ñarum enil. ¹⁷ Ni Bahiçer babu, Aláemit naage ávi ahu ala Esíp : « Niçobiçob min mb'íñari nigiten sembeom, min mbi ðoð gajaom gusaleni ni mof mamu ðoomo §. » ¹⁸ Mamu, Aláemit ðan arum enil an o súmol me, ban o súmol me nakanol naak fuhow.

¹⁹ Mánoman ñace ðan uogom : « Wa mul Aláemit abaje bi bannur ? Ay ájue alat búnongumol ? » ²⁰ Niegi ñer : aw aamme arafuhow, ay nom bi eceñ Aláemit ? Ehañ yay yabokeni me ðan ðiañ eoh an ahu aboken yo me : « Bu jáorum me nukanom maa ? » ²¹ Leti atepa sibara wásuomol me nakan n'ehañol ? Leti súmol natep ró ebara yal ésangen, mbi may súmol natep ró ebara yabajut hámma ?

²² Aláemit aamme atepa ahu namamañ agiten bugan bugagu bitiña-fiiñol ni sembeol. Yo eçil me bugan bugagu gañiloen me min anemenil ni bitiña-fiiñol, namutenil ðio. ²³ Namamañ may egiten bájalo babu baa gasalol bújoñor bugagu bugo narum me enil, bugo nañi bo me naçob bi enogen ni gasalol. ²⁴ Bugan bugaubugu, bugo guomme wolal, wolal ðe bugo naçob me. Açobutolal n'etut Esúif yay bare, bare ðoð n'etut bugagu galet me Esúif. ²⁵ Nalob yo n'élebur yay yal aboñer ahu Osé aah :

« Esúh yay galelen me búgumbam ðan ivogil ésugom, bugan bugagu bugo nimañenut me ðan ivogil "buganom bugo nimañ me nár ††". »

²⁶ Ban to guogenul me jilet buganom, ðan guvogul to "guñol Aláemit aron me †††". »

²⁷ Aboñer ahu Esai o may nalobe mala Israel aah : « Hani min guñol Israel gujae me emmeñ ti eus yay yaa fal,

ðan ñaño bugan guman gajae me epañ bugo bareil.

²⁸ Jiffas búoh Ataw wo nakiç me bi ekan ni mof mamu, ðan akan wo ðe, ban ðan akan wo ni majase ††. »

²⁹ Ti ðoð Esai api me nalob yo ðio bo :

« Aláemit-Sembe ahalenutolal me gabulaken, mololal ðan mubaen ti maa bugal ésuh yay yaa Sodom,

†† Juluj Fíçilum 25.23 ††† Juluj Malaki 1.2-3 ††† Juluj Gañagen 33.19 § Juluj Gañagen 9.16 †† Juluj Osé 2.23 ††† Juluj Osé 2.1 †† Juluj Esai 10.22-23

min unogoral ti bugal ésuh yay yaa Gomora †. »
³⁰ Wa ñer ðan ulobal ? Uogal ñer : galet me Esúif gal-
 ipenut me min gúni bugan gaçole bújonor Aláemit,
 Aláemit nakanilkan n'gúni bugan gaçole, ni búkanum
 baa gáinen gagu golil ; ³¹ min til bugal Israel gájoume
 me ni gúboñ gagu bi éni bugan gaçole, bugo, gúboñ
 gagu gújuut gukanil n'gúni bugan gaçole. ³² Wa uçile
 gújuut ? Mata guliput maçole mamu ni gáinen dó,
 bare guþinorþinor búoh ðan gubaj mo ni bakaneril
 bice. Gulonelonen eval yay yo Bahiçer babu bulob me
 mala yo ³³ no buoh me :

« Ban iban ni *Sioŋ* fuval dó bugan bugagu gujæe
 eloŋen,

élakin yajæe ebet bugan.

Bare an áinen me ni yo mat'ateh mahat ††. »

10 Gutiom, wo nimaŋ me ni biinumom þoobo ban
 níh'ícin wo Aláemit, wo uomme mbi Esúif yay
 guyab gaðah. ² Maagen nibbabbabñ búsolil n'egiten
 búoh gúsusup ni burok bi n'Aláemit, bare gukanyokan
 m'babajut gaffas. ³ Maagen mamu, gujogut bu Aláemit
 akane me bugan bugagu n'guçol bújonorol, ban
 guŋese ekanoro n'guçol. Mamu, gulagenut bulago
 babu baa maçole mamu mo Aláemit akiç me. ⁴ Maa-
 gen mamu, Kirista náirendiren gúboñ gagu gaa *Móis*,
 min mbi bugan bugagu þe gáinen me ni o gúni bugan
 gaçole bújonor Aláemit.

Anóan áinene ni Ataw ðan ayab gaðah

⁵ Móis no nahiç me mala maçole mamu majoumulo
 me ni gúboñ gagu, maa nalobe aah : « An akan me wo
 gúboñ gagu gulob me ðan áronum ni go ‡. » ⁶ Bare
 mala maçole mamu majoumulo me ni gáinen, Bahiçer
 babu maa bulobe : « Jamb'uoh ni biinumi : Ay ajæe me
 etebor bi fatiya émit ? » An alob mo me, dóemme na-
 mamaŋ ekan Kirista nabbañ áavul. ⁷ Jamb'uoh þoþ : «
 Ay ajæe me ealo bi síndena ettam ? » An alob mo me,
 dóemme ebbañ áþunnul Kirista to gaçet me guomme.
⁸ Ñer Bahiçer babu wa bulobe ? Buoge : « Firim fafu
 fulofilof, ufu ni butumi ni þoþ ni biinumi ††. » Firim fa-
 fu fo fuomme faa gáinen gagu ni Kirista go jivaree me.
⁹ Ulob me ni butumi bújonor ésuh yay gaa búoh Yésu
 aamme Ataw ban núinen ni biinumi gaa búoh Aláemit
 nailenolyilen ni gaçet me, ðan uyab gaðah. ¹⁰ Maagen
 mamu, an áinen me ni o ni biinumol þe, Aláemit ðan
 ajogol an açole bújonorol. Ey, an alob me ni butumol
 bújonor ésuh yay gaa búoh náineyinen ni Yésu,
 Aláemit ðan asenol gaðah. ¹¹ Maagen mamu, Bahiçer
 babu buoge : « Anóan áinene ni o mat'ateh mahat ††. »
¹² Yo eçil me, Esúif yay ni galet me Esúif gúbuliorut :
 bugo þe Ataw anur gubaje, asene me waf waaro
 bugan bugagu þe gáhagum me ni o. ¹³ Maagen ma-

† Juluj Esai 1.9 †† Juluj Esai 28.16 ; 8.14 ‡ Juluj Levitik 18.5
 †† Juluj Dáteronom 30.11-14 †† Juluj Esai 28.16

mu, Bahiçer babu buoseh : « Anóan ajæe me éhagum
 ni gajow Ataw ðan ayab gaðah ††. »

¹⁴ Bu ñer bugan bugagu gújue gúhagum ni gajaol
 bugo m'báinenut ni o ? Ban bu gújue ðan gúinen ni
 açila bugo m'baunut lobi mola ? Ban bu ðan guun lobi
 mola an m'bayabulat gayoŋ ákail alobil mola ? ¹⁵ Ban
 bu ðan baj bugan gúkail gulobil mola Aláemit
 m'baboñulatil ? Ti Bahiçer babu buoh me : « Wárie ter
 ejuh bugan bugagu gavaree me gurim gásuume n'gú-
 jæuel mee ††† ! » ¹⁶ Bare let bugan bugagu þe
 gúkanume Firim fafu Fásuume me favaree me. Esai
 naage þoþ : « Ataw, ay áinene ni bavareer babu bóloli †
 ? » ¹⁷ Yoemme ñer, gáinen gagu n'euten bavareer
 babu gujoumulo, ban bavareer baubu firim Kirista
 fom.

¹⁸ Niece ñer : Esúif yay guunut þiaŋ ? Guun yo bae !
 Bahiçer babu buoge :

« Gurimil guuniwun tánotan ni ettam yay þooyo,
 baloberil bujojow bi to mof mamu mítij me ††. »

¹⁹ Bare niece : bugal Israel gujogut yo þiaŋ ? Aláemit
 naþie nálobaliil ni butum Móis aah :

« Þan ikanul n'jísilaet ni bugagu galet me búgumbam
 ;

þan iinnul guiñul bi ni súsuh sajugut †††. »

²⁰ Esai nakañen may aah : « Aláemit naage :

Bugagu gaŋesutom me gujugomjuh,
 nigitene múmbam bugagu gaŋesut me min guffa-
 som ††. »

²¹ Bare Aláemit nalob aya ni Israel aah :

« Funah fafu þe nialewalen guñenom

mbal ésuh yatikoe gunnu,

bugan gákanumut wáfowaf †††. »

Aláemit ajundenut ésugol Israel

11 Niece : Aláemit þiaŋ najundenjunden ésugol Is-
 rael ? Múk ! Inje hum an ala Israel nem, gabulak-
 en gal Aburaham, an ala *fiil | guil gagu gal Israel* fafu
 faa Baisomen. ² Aláemit ajundenut buganol bugo naþi
 me naffas. Juosen wo Bahiçer babu bulob me no
 aboñer ahu Elí açagor me Aláemit gaçagor gauge
 mala Israel ! ³ Naage : « Ataw, gumuge uboñeri,
 gurikule gúsimumeni ; ínje bare injaño to, ban ubugi
 n'eliþ bi emugom ínje may ††. » ⁴ Bare bu Aláemit ábalol
 ? Naagol : « Baje bugan súuli futoh ni súuba bugo
 niçobe bi n'ínje, gayaut gújul bújonor Baal ††. » ⁵ Yoo,
 manur mamu may jama : bi maer roŋ bae n'ebaj
 bugan bugo Aláemit açobe ni gájiol bi eþagenil.
⁶ Naçobilçob fumum mala gájiol, kan ñer let bakaneril

††† Juluj Soel 3.5 ††† Juluj Esai 52.7 § Juluj Esai 53.1 †† Juluj
 Ufóñ 19.5 ††† Juluj Dáteronom 32.21 †† Juluj Esai 65.1 ††† Juluj
 Esai 65.2 †† Juluj 1 Uví 19.10, 14 †† Juluj 1 Uví 19.18. BAAL yo
 yuomme bacin baa bugan bugagu gaçin me no ni mof mamu maa
 Kanaan.

biçile ; let mo, gáji gagu mati gubbañ gúni bo gáji gaa maagen.

⁷ Bu ðan uogal ñer ? Wo bugal Israel guñese me gubajut wo ; bugo Aláemit açob me, bugo bare gubaj wo. Bugagu uinumil uawak, ⁸ ti hiçi me oh :

« Aláemit nábahembahen uinumil,
nakan gúçilil n'gúpim,
nakan ðoð gunnuil n'gutopo
bi funah faa jama †. »

Ban *David* naage :

⁹ « Mbi fitiñ fafu folil fíni ékotondiñ bi ni bugo,
fíni embal bi ni bugo ;

mbi fitiñ fafu folil fiçilil n'gullim,
fíni gúteh gájahore bi ni bugo ;

¹⁰ mbi gúçilil gumoç iki gúpim,
ban mbi úsolil ukurj m'báelout ††. »

¹¹ Niege : No Esúif yay gulonjen me, gulolo ðiañ fulo faa kare ? Múk ! Bare ni fuloil galet me Esúif gúyabum me gaðah, min mbi Esúif yay gúsilaet. ¹² Ban íni me fuloil fuñallonjar mof mamu fípiraet, íni me fuñallo fo sasu súsuh, bu ñer fípiraet faufu fuñumut efañ no Esúif yay ðe gujae me ébaho bi éinen ?

¹³ Maer ban ilob ni buru jalet me Esúif : ínje *apatora* nem o Aláemit aboñulo bi ni súsuh sasu so bugala so gulet me Esúif ; ban nogor maa, nísumaete ni burok baubu baamme búmbam. ¹⁴ Mamu, nimañe ñace níju iilen físil bugan bugagu bugo jugum me fiil min mbi gumañ may gubaj wo galet me Esúif gubaj me, tima nípaagem to guceil. ¹⁵ Iní me épunnil jolil ekakan mof mamu ni mubbañ músum n'Aláemit, ñer ebbañulil mbal açila wa ðan éni ? Leti épurul n'éçet yay gubbañ gúni m'buronj ?

¹⁶ Ban íni me gakib gagu gátar gal emano yay gusenisen Aláemit, kan ñer emano yay ðe yola ; íni me may guar bununuh Aláemit açil go, uan waw may wola. ¹⁷ Bugal Israel gúnini ti *buoliv* bo uan bo upiki. Ban aw alet me Asúif, núnini ti gaan buoliv baa baha ; Aláemit nañariñar aholen ni baþiker wawu uan, ban ñer aw umu ró ni buronj ni buoliv babu. ¹⁸ Kan jamb'us- aloro mala yo bújonor uan waw útut waw. Usaloro me, uffas búoh let aw utebe fuar fafu, bare til fuar fafu fo fitebi.

¹⁹ Ñace ðan uoh : « Uan wawu upiki min ínje iholeni to. » ²⁰ Nulobe jon ! Uan wawu, gáinenut gagu gala wo guçile min upiki, ban aw nuholeniholen to uan wawu uomen me mala gáinen gagu gúiya. Jambi ñer utebenoro, bare til ubaj úholi Aláemit : ²¹ íni me Aláemit aboketut Esúif yay gaamme uan waw útut waw, aw may úkanum jamb'akan mo n'aw.

²² Kan ñer uluj bu Aláemit ásum me ni ðoð min átañi me : nátañitañi ni bugan bugagu galo me, násusum n'aw, íni me nujoge liñ ni músumol ; let mo, ðan may

apiki ti uan wawu. ²³ Ban Esúif yay guhat me gáinenut gagu, ðan gubbañ guholeni bugo ðoð. Aláemit nabaje sembe sasu sal ebbañ aholenil. ²⁴ Maagen mamu, aw aamen me gaan gaa buoliv baa baha, Aláemit naþikulipirih ákiil aholen ni buoliv barogiroh, ban dáuru waf wámusut ubaj. Bare Esúif yay guþiþi n'gúni uan waa buoliv barogiroh. Yo eçil me ñer fafañ músum ebbañenil guhohen dó.

²⁵ Gutiom, nimañe ikanul n'jiffas waf wauwe wakopeni mee, min jambi jujogoro bugan gabaje gaffas gámah : batiko gunnu bunogenogen guce ni bugal Israel, ban ðan ní mo ni bugo bi no galet me Esúif þooil bugo Aláemit açob me gujae me eyab gaðah. ²⁶ Mamu, Israel þooyo ðan eðah, ti Bahiçer babu bulob yo me buoh :

« Aþagena ahu ðan ápurul *Sion*,
ban ðan ápuren gahajen gánogan ni gabulaken Sakob ;

²⁷ épuren yay yo nijae me ñer épuren utilil,
yo ðan énumbul me babugeom ni bugo ‡. »

²⁸ Ujugal me ni elat yay yo bugal Israel gulat me Fir- im fafu Fásu me, gúnini ulator Aláemit bi ni maaro molul ; bare ujugal me n'éçob yay yo Aláemit açobil me, namañilmañ mala sipail gufan. ²⁹ Aláemit nd'aram wo nasen me aban, ban nd'ávu búsol bugo naçob me. ³⁰ No, jilalat ékanum Aláemit, ban maer narumul enil mala gákanumut gagu gal Esúif yay ; ³¹ mo may bugo jama gulat me ékanumol, min mbi bugo may arumil maer enil ni ñarum enil ñañu ñanur ñañu ño namundum me arum buru enil. ³² Maagen mamu, Aláemit nahahat bugan bugagu ðe ni gákanumut, min mb'áju may agitenil ñarumol enil ño náju me.

³³ Mo fubaj Aláemit fújaloe ! Mo malillool ni gaffasol síjaloe ! An mát'áju ajoh gaþinorol ! An mát'áju affas bakiçerol ! ³⁴ Ti Bahiçer babu bulob yo me :

« Ay affase gaþinor Ataw ?

Ay ájue áni ataraol †† ?

³⁵ Ay ámuse ápuren waf asenol
min mb'áyabum bacam ni o †† ? »

³⁶ Maagen, waf waw ðe ni o úþullo, o açil wo, ban nakan wo bi ni o. Gasal gúni n'Aláemit bi nánonan. Amen !

Eronj buronj buvugul ni Yésu Kirista

12 Gutiom, nemme Aláemit narumolalrum mamu enil nár, ínje umu n'elaul waf wauwe : jisenol sinilul ní bísimen barondonj, bananab, básumolsum. Dó ðan ní me ni buru ekanol bíteñen babu baa maagen bájahor me ni o. ² Jambi jilihhor ni bakaner bugan bugagu bugaa mof me, bare jihat Aláemit min ábahen bakanerul n'esenul nímoro mujah muvugul. Ðan ñer

† Juluj *Dáteronom* 29.3 †† Juluj *Ufóñ* 69.23-24

‡ Juluj *Esai* 59.20-21 †† Juluj *Esai* 40.13 †† Juluj *Sob* 41.3

júju jiffas wo Aláemit amanj me : wáari me, wásumol me ni waçol me þe.

³ Ni búkanum baa gáji gagu gal éni aþotora go niyab me n'Aláemit, niege jambi an ni buru atebenoro iki gát min áni me, bare til jíni bugan gaalenoroe, ánoan re ni gáinenol go Aláemit asenol me. ⁴ Maagen mamu, ti enil ánoan ni wolal ebaj me úlan wammeþe, ban úlan wauwu þe burok wo búbuliore, ⁵ mamu may, wolal jaamme bugan gammeþe, enil yanur nuomale ni gajogor gagu go nujogoral me ni Yésu Kirista. Ti úlan enil nuh'uiyor me, wolal may mamu nuh'uiyoral me ni gajogorolal ánoan ni apalol. ⁶ Nubajale úji wábuliore wo Aláemit asenolal, ban ánoan naate anjar gola min arok : an abaj me gáji gal elob gurim go Aláemit asenol, akan yo jáhor ni gáinen gagu go nugumal me. ⁷ Eno me an nabaje gáji gal eramben bugagu, ajoh burok baubu guñen gúuba. An abaj me may gáji gal eligen bugagu, ajoh galigen gaugu guñen gúuba. ⁸ An abaj me þoþ gáji gal etar gupalol n'guaken, akanil n'guaken. Mbi an abaj gáji gal épuren fubajol asen, akan yo ni músumol þoomo. Ahu abaj me gáji gagu gal eruþ fuomunor fal ejangara, ásuþ n'eruþ yauyu. An nabaj gáji gal eramben úsugaten, akan yo n'ésumaet ró.

⁹ Mbi gábboliorul gúni gaa maagen. Jitey maarat min gaþinorul þe gúni gal ekan maaro. ¹⁰ Júbbolior ti batiai bamaþore nár. Uinumul þe úni ni gákanumor. ¹¹ Jíni bugan gásuþe m'buok, jambi jíni bugan gayuge. Jurok súþ bi n'Ataw ni uinumul þe. ¹² Júsumaet mala gafium gagu go jibaj me. Jumuten buru baamer ni sílam ; ju-joh to liþ ni galaw gagu. ¹³ Jiramben bugan bugagu bugal Aláemit majoga bajogeril, ban nihi jialen wári sijao-ra sasu.

¹⁴ Jilaw Aláemit min ásonien bugan bugagu gálameneul me ; jilaol min ásonienil, jambi jilaol min atabil. ¹⁵ Júsumaet manur ni bugan bugagu gabaj me ésumay, jukoþ manur ni bugagu gakoþe me. ¹⁶ Jujogor jire heb. Jambi jíni bugan gatennoroe, bare jinjar uinumul jikan ni waf waretore. Jambi jujogoro bugan búgamah.

¹⁷ Jambi an akani maarat nulugen. Jiþes ekan maaro mo bugan bugagu þe gujæ esal. ¹⁸ Iní me gájuenum, ban ni jóumul n'gaþinorul bare, juroþ n'gásumay ni bugan bugagu þe. ¹⁹ Buru buganom bugo níbboli me nár, jambi an akanul waf waarat n'julugen buru faþaul, bare til jihat bitiña-fiiñ Aláemit min bukan burok bo ; maagen ni Bahiçer babu Aláemit naaseh : « Bulugen ínje içil bo, ínje icame me an waf waw wo nakan me †. » ²⁰ Naah þoþ : « Alatori bieb bujogol me, nusenol atiñ ; eno me marem mujogol, usenol arem. Maagen mamu ukan me mee alatori, þan níme nan bijeh bajeye nuomenulo unjar urembenol ni fuhow ††. » ²¹ Jambi

uhat maarat mamu min miheki, bare til unjar maaro mamu min uhek mo.

Ekánum gufane gagu

13 Anóan naate ákanum fufane fánofan ; maagen bajut fufane fajoumulat n'Aláemit, ban gufane gagu gaam to me Aláemit akan go to. ² Yo eçil me an áfohul me fufane, náfohufohul waf waw wo Aláemit akiç me ahato, ban bugan bugagu gákanumerit me gufane gagu þan gutaliþi min guyab gúteh. ³ Maagen mamu an akane maaro aatut áholi utaliþaaw, bare bugan bugagu gakane me maarat, bugo til guot me gúholiil. Numarþe uronj m'báholull bugan bugagu gaogene me gufane gagu ? Kan ukan maaro, ban þan úbajum gasal ni bugo. ⁴ Maagen mamu an aogene fufane o burok naam ni bo bi n'Aláemit, dó þe bi mala maaro mamu míya. Bare ukan me maarat, nuote úholi gufane gagu, mata sembe sasu so gubaj me bi gúteh an akane maarat let bamotoþ. An aogene fufane aroka nam ala Aláemit bi egiten an akane maarat bitiña-fiiñ babu bal Aláemit. ⁵ Waf wauwu uçil me juote jíkanum bugan bugagu gaogen me gufane gagu. Jikan mo me, mati julo ni bitiña-fiiñ Aláemit, ban þan jiffas joon n'uinumul búoh jikakan wári.

⁶ Yo eçil me may mbi nihi jicam búalen. Maagen mamu bugan bugagu gayabe me búalen babu Aláemit abanjil to bi ekan burok baubu ni maçole. ⁷ Ñer jisen ánoan waf waw wo naat me abaj : jisen búalen babu an ahu o juot me jisen bo, n'jisen júti yay an ahu o juot me jisen yo, jisen gákanum an ahu o jfari me jisen go, jisen gasal an ahu o juot me jisen go.

Gábboli apali an : gáboñ gagu gafarj me wawu þe

⁸ Jambi juogen an gamag. Gamag gagu ganur gagu pat go jijæ me ebaj funah-ó-funah, go guomme júbbolior. An ábboli me apalol arafuhow, nakakan waf waw þe wo gúboñ gagu guroren me. ⁹ Maagen mamu, gúboñ gagu gaah me : « Jamb'ufilen anaare o jíyavut, jamb'umuh an, jamb'úkuet, jamb'ubaj gaija bi ni jal an », ni gagu þe, go þe gáboñ gauge ganur gauge gúhag go gaah me : « Ubbóli apali an ti aw faþai úbbolioro me ‡. » ¹⁰ An ábboli me apalol an, mat'akanol maarat. Ubbóli me bugan, kan nukakan ti gúboñ gagu gulob me þe.

Eronj buroþ bal enah ébbañul yay yaa Kirista

¹¹ Buru jiffase tinah bu nuomale ni to : tinah talu tiçige taa min jílio ni gámori gagu golul. Maagen mamu, maer funah fafu faa gaþagolal bándor fufaþe ni fulofolal ni no nujual me éinen ni Kirista. ¹² Efuga yay ejæ, maer tinah talu ni tíhalenul. Kan ñer uhalal bo waf waw wakanei me n'emoç nujaal ni maþannoe min

† Juluj Dáteronom 32.35 †† Juluj Etajen Gaffas 25.21-22

‡ Juluj Levitik 19.18

utigenal maarat mamu. ¹³ Uroŋal buronj bačole ti roŋei me tufunah cay. Jambi nuh'utiñal úk'úgatenal, jambi núh'úhallal, jambi nuh'ufilenal aletalet, jamb'úpočetal, jambi núh'úrigoral ban jamb'úsilaetoral. ¹⁴ Jijar gáni gagu gal Ataw Yésu Kirista, jambi an ahat enilol yal arafuhow min eŋarol éru ni gamaŋ yo gaarat mee.

Eronj buronj baa garambenor

14 Mbi jiyab wári n'etutulul an o gáinenol gubajut sembe, ban jambi gaŋinorol guŋallul síceŋor. ² Nice ace ɸan áinen búoh nájue atíñ mitiñay máno-man, ahuo abajut me sembe, o, warogi me bare nah'atíñ. ³ Mbi an ahú atíñe me waf waw ɸe jambi ačotihen me ahuo átindit me ɸe. Mbi ɸoɸ ahú átindit me ɸe jambi ataliŋ me apalol atíñe me ɸe, mata o may Aláemit nayabolyab. ⁴ Ay nom aw bi etaliŋ aroka ahú ala ace ? Eno náutuh liŋ ter nalolo, afanol ájue alob to waf, let ace. Bare ɸan átuh liŋ mata afan ahumu, aamme Ataw, nabaje sembe sasu sal elinjenol.

⁵ Nice ace ɸan aah funah fuman fufaŋe fupafo, ahú, o, najoh go ɸoogo gure heb. Mbi ánoan ni bugo gúu-ba ajoh liŋ ni wo naŋinor me búoh úariari. ⁶ An ahú ajoge me búoh funah fuman fufaŋe fupafo nakanmoka bi n'Ataw. An atíñ me waf waw ɸe, bi n'Ataw natiñum wo, min asalen me Aláemit balama atíñ ; an atíñerit me waf waw ɸe, nakanmoka bi n'Ataw, ban nasesen may Aláemit gasal.

⁷ Maagen mamu, bajut ace ni wolal aroŋe bi mala fuhoool, ban may bajut ace ačele bi mala fuhoool. ⁸ Eno nuroŋaldoŋ, mala Ataw núroŋumale ; ban may eno nučelalčēt, mola núčelumale. Yaamme búoh ñer, nuroŋaldoŋ-ó, nučelalčēt-ó, Ataw ačilolal. ⁹ Nuffasale búoh Kirista načēčēt aban nábbañul áni ni buronj min mb'áni Ataw ahú ala gačēt me ni garonj me.

¹⁰ Aw ñer, wa učile nutaliŋ atii ? Aw may, wa učile nučotihen atii, ban wolal ɸe Aláemit ɸan ataliŋolal ?

¹¹ Maagen mamu, Bahičēr babu buoge :

« Injé Ataw nirondoŋ.

Funah fafu ɸan fičigul

no ánoan ajae me eya gújul bújoŋorom, ban butum bánoban ɸan busalenom ínje Aláemit †. »

¹² Mamu ñer, ánoan ni wolal ɸan ailo mala fuhoool bújoŋor Aláemit.

¹³ Kan ñer jamb'ubbañal utaliŋoral, mbi til ánoan ni buru aluj jambi akan waf wájue učil atiol nálaŋulor ter nalo ni gatil. ¹⁴ N'ínje, Ataw Yésu nakanomkan nijoh ŋanno ca búoh bajut waf fumum wo wáñaie fitiñ ; bare an aŋinor me búoh waf uman úñaiñai, máno-man ɸan úñai bi n'ačila. ¹⁵ Utiñ me ñer waf wačile atii min mač'abaj gásumay, ubbañut úni ni bulago babu bo gábboli gagu gukič me. Jambi waf wo nutiñe učil min an ahú o Kirista ačēt me may mola allim. ¹⁶ Jambi waf

† Juluj Esai 49.18 ; 45.23

waw wári me bi ni buru učil guce n'gújoum to min gujelul. ¹⁷ Maagen mamu, wafaŋ me jáari ni Jávi Aláemit, let fitiñ ni marem, bare til mačole, gásumay ni ésumay, so Biinum Banabe bisene me. ¹⁸ An amigelet me Kirista maumu, an ahumu ɸan ásum Aláemit ban bugan bugagu ɸan gumaŋol.

¹⁹ Mamu ñer, uŋesal waf waw wájue me uŋallolal gásumay, wájue me ukanolal min ulinjenoral ni gáinen gagu. ²⁰ Jambi fitiñ waf fičili nuhájen búrokum Aláemit. Maagen mamu mitiñay máno-man múariari fitiñ ; bare warat min an atíñ waf wájue učil atiol nalo ni gatil.

²¹ Faŋe jáari jamb'utiñ ellu, jamb'urem bunuh, jamb'ukan wáfowaf wájue ukan atii nalo ni gatil.

²² Gaŋinor gagu go nubaj me ni dáuru ɸe, ulalen go bi n'aw aw baamer nevonu bújoŋor Aláemit. Gásumay gúni ni an ahú akane me wo naffas me búoh úariari o m'babajut to gatehumor gánogan ! ²³ Bare an atíñ me waf ni gatehumor dó, o natalinji aban, mata atíñut ni gáinen dó. Ban bakaner bánoban bajoumulat ni gáinen bo gatil gom.

Eronj buronj bal eliɸ ésum apali an

15 Wolal bugo gáinenolal gubaj me sembe, nuotale urambenal bugagu bugo golil gubajut me sembe. Jamb'uŋesal waf waw wásumolal me bare.

² Anóan ni wolal naate aliɸ ésum apalol an, dó ɸe bi ni jáari jola, bi elinjenol ni gáinen gagu. ³ Ti nuffasal yo me, Kirista may aŋesut wásumol me, bare til narondoŋ wo Bahičēr babu bulob me no naah ró me : « Ujel waw wo gujelei me ubbanno uya n'ínje †. » ⁴ Ban wo nuju-gal me ni Bahičēr babu úhičalihičali bi eligenolal. Maagen mamu Bahičēr babu biseneolalsen buaken bal emuten bi no nujaale me eyab waf waw wo nufiumal me ni wo. ⁵ Mbi Aláemit asene me buaken ni emuten akanul n'jijamor, min júju juroŋ ti Yésu Kirista amaŋ me. ⁶ Mamu buru ɸoool ɸan jisalen mimanur Aláemit aamme ɸaaya ala Ataolal Yésu Kirista.

⁷ Yo ečil me ñer ánoan ni buru naate ayab apalol wári ti Kirista ayabul me, dó ɸe bi mala gasal gagu gal Aláemit. ⁸ Maagen mamu niegul : Kirista nabbanno áni arambena ahú ala Esúif yay min mbi wo Aláemit alob me sipail gufan ukano, ban nagitengiten mamu búoh Aláemit wo nalob me nakan wo. ⁹ Kirista najoulojow may tima galet me Esúif n'gusal Aláemit mala ñarum enilol, ti Bahičēr babu bulob yo me buoh :

« Yo ečil me aw Atúla ɸan isali bújoŋor súsum sasu ɸe, ban ɸan ifoñ iya n'aw ‡. »

¹⁰ Bahičēr babu m'bubbañ buoh :

« Buru jalet me Esúif, júsumaet mimanur ni bugan bugagu ɸe bugal Ataw †† ! »

†† Juluj Ufóñ 69.10 ‡ Juluj 2 Samiel 22.50 ; Ufóñ 18.50 †† Juluj Dáteronom 32.43

¹¹ Buoge mul :

« Buru súsuh sasu þooso jisalen Ataw, buru þe jimalenol † ! »

¹² Aboñer ahu Esai may naage :

« An ahu aamme gabulaken gaa Yese þan ájoul, þan ailo min áçibben súsuh sasu, ban þan sibaŋ gafium so ni o ††. »

¹³ Mbi Aláemit, asene me gafium gánogan, ammenjenul ésumay ni gásumay mala gáinen gagu go jibaj me ni o, min mbi jimmenŋ gafium, dó þe ni búkanum baa sembe Biinum Banabe.

Burok babu baa Pool

¹⁴ Gutiom, ínje faŋaom nifiume búoh buru bugan gásume faŋ, bugan gaffase waf waw þe wo guot me guffas, gájue þoþ gutaror bugo faŋail. ¹⁵ Bare tiñ tammeŋe ni eletar yaue, nikañekañen ihiçulul dó gurim gaake bi eosenu wo jþien me n'jiffas. Gáji gagu go Aláemit ájiom me, go guçile min ihiç mee. ¹⁶ Gáji gagu go guomme gal éni ti aterena ala Kirista bi ni bugan bugagu galet me Esúif. Burok banabe nikane mee ni egiten yay Firim fafu Fásum me, tima galet me Esúif n'gúni bájjier básume Aláemit, bájjier bo Biinum Banabe bunabene bi eþilo éni bola.

¹⁷ Yo eçil me, nemme Yésu Kirista nasenomsen gáji gagu gal ekan burok baube bi n'Aláemit, níjue ñer ísumaet. ¹⁸ Maagen mamu, eno me nikañene ilob mala waf uce, mala min Kirista ájiom me min íŋarul bugan bugagu galet me Esúif gúbaho gúkanum Aláemit, yo bare. Açila Kirista naŋare gurimom ni bakanerom min akan yo ; ¹⁹ Biinum Aláemit bújournjourn n'ínje min buŋar sembe bo m'bukan waf wánowan wajureruti wajahaliene. Mamu, nivarevare Firim fafu Fásum me faa Kirista þofo tannotan, újogum Yéusalem bi ni mof mamu maa Iliri. ²⁰ Ban n'évare yauyu Firim fafu Fásum me, nijojoh min içob ulam waw wo bugala bo gúmusenut me guun gulob mala Kirista, mamu jamb'iteþ iremben ni báçiler bal ace. ²¹ Nikanmokan ti Bahiçer babu bulob yo me buoh :

« Bugan bugagu bugo gulobutil me mola þan gujogol,

bugan bugagu gámusenut me guun gulob mola þan gujoh ‡. »

Pool o n'elob maa bújaorol

²² Dáuru dífirom me ñammeŋe éjoul bi ni buru.

²³ Bare maer ñer nibane burokom n'ulam wauwu.

Nemme símit sammeŋe ínje n'emaŋ faŋ ekelul eŋalo,

²⁴ kan nimaŋe, iom me n'éjow mbal Esupañ, þan íkail íriŋoul min ísumaet gunah guman ni buru, tima n'jirambenom may min ijow mbaa mof maumu.

²⁵ Bare þan maer, ban ijow bi Yéusalem bi eramben gutiolal ejangaraay gaam bo me. ²⁶ Ejangaraay bugaa mof mamu maa Masedonia ni maa Akaya gujojoh bateh bi eramben gutiil galeh me gaam bo me Yéusalem. ²⁷ Bugo faŋail gujojoh yo. Kan maagen mamu dáuru gamag go guogenil : nemme ejangaraay Esúif yay bugaa Yéusalem gugabogabor ni bugo gásonien gagu go Biinum babu bisene me, yo eçil me may bugagu galet me Esúif guote gúþuren ni gubajil min gurambenil. ²⁸ No nijae me eban burok baubu ínje baseneril bateh baubu iban, þan íþurum to ni buru ijow mbal Esupañ. ²⁹ Ban niffase búoh no nijae me éjoul bi ni buru, þan íjoul ni gásonien gagu ró þe gaa Kirista.

³⁰ Gutiom, dáure nimaŋe ilaul ni gajow gal Ataolal Yésu Kirista ni gábboli gagu go Biinum Banabe biseneolal me ieh : jitiŋ manur n'ínje n'elaw Aláemit múmbam.

³¹ Jilaw tima niþah Esúif yay bugaa mof mamu maa Yúde gabajut me gáinen, min mbi þoþ garamben gagu go niomme n'éjaenum bi Yéusalem ejangaraay bugaa bo guyab go ni gásumay. ³² Mamu ñer, súm me n'Aláemit, þan íju içigul ni buru n'ésumay ró, ban þan ibaj to ni buru gáelo jatiito. ³³ Mbi Aláemit asene me gásumay áni ni buru þooul ! Amen.

Pool o n'esaf gupalol

16 Ban iboñulul álinolal Fóbe aamme ni burok bi ni jangu yay yaa Sankire. ² Jialenol wári ni gajow gal Ataw ti bugan bugagu bugal Aláemit guot me gukan, ban ni jirambenol ni wáfowaf no nasoholaul majoga bajogerol. Açila faŋaol narambendamben bugan gammeŋe, bi n'ínje faŋaom ró.

³ Jisafom Þirisila bugo ni Akilas gaamme gupalom uroka bi ni Yésu Kirista. ⁴ Gukaene esen guhoil bi eþagen buroŋom. Let ínje bareom iomil n'esen gasal, bare þoþ bugan bugagu galet me Esúif bugaa sijangu sasu þe ubugi n'esenil gasal. ⁵ Jisafom þoþ ejangaraay gaomunore me yaŋil.

Jisafom Epenet o níbboli me nár. Açila amundum me þe ni mof mamu maa Asi áinen ni Yésu Kirista.

⁶ Jisafom Mari ayoh me nár molul. ⁷ Jisafom Andoronikus bugo ni Yunias gaamme buganom bugo jugumen me fipeh. Bugo gúuba gúnini bugan búgamah ni uþotoraaw, ban gumundom gúinen ni Yésu Kirista.

⁸ Jisafom Ampiliatus o níbboli me nár ni gajogor gagu go jibaj me ni Ataw. ⁹ Jisafom Iribeŋ aamme apalóli aroka bi ni Kirista, bugo ni Sitakis o níbboli me nár. ¹⁰ Jisafom Apeles, agiten me búoh maagen mamu náineyinen ni Kirista, hani no sílam sasu síçilo me. Jisafom bugaa yaŋ Arisitobulus. ¹¹ Jisafom Herodion aamme anom. Jisafom bugaa yaŋ Narisis gáinen dó me ni Ataw. ¹² Jisafom Tirifena bugo ni Tirifosa

† Juluj Ufoñ 117.1 †† Juluj Esai 11.12 ‡ Juluj Esai 52.15

gaamme ni burok súp bi n'Ataw. Jisafom may Perisis o níbboli me ; o þoþ umu m'burok faŋ bi n'Ataw.

¹³ Jisafom Rufus aamme aroka ahu ámah ala Ataw. Jisafom jaol aamme þoþ jaom. ¹⁴ Jisafom Asinkirit bugo ni Filegoŋ, Herimes bugo ni Patorobas, Herimas ni gutiolal gaamme ni bugo. ¹⁵ Jisafom Filolog bugo ni Súli, Nére bugo n'álinol, Olempas ni bugan bugagu þe bugal Aláemit gaamme ni bugo.

¹⁶ Jisafor buru faŋaul búsafor baa batiay. Bugaa sasu sijangu þe saa Kirista gusafulul.

Etállen ésola

¹⁷ Gutiom, ínje umu n'elaul min mbi jíkanum bugan bugagu gaçile me búhanor m'bubaj ni buru. N'ecenjil baligener babu bo buru jiyab me gullimene bugan bugagu. Jíraliil ! ¹⁸ Bugan ti bugo gulet ni burok bi ni Kirista aamme Ataolal, bare til bi ni gar gagu golil. Þan nihi guŋar gurim gájebie ni balober básame min gubut bugan bugagu gaffasut me waf. ¹⁹ Ban til buru, bugan bugagu þe guffase bu júttun me Firim fafu Fásu me ; yo eçil me ni súpom nár ni buru. Bare ni-maŋe min malilloul miçilul min jikan maaro, ban jambi jihat me waf min uçilul n'jikan maarat. ²⁰ Aláemit ahu

ala gásamay mati þio min aojor Seytane fattam guolul.

Gáji gagu gal Ataolal Yésu gúni ni buru !

²¹ Tímonte aamme apalom ni burok nasafulul bugo ni Lísius, Yasoŋ ni Sosipater, gaamme buganom.

²² Injé may Térísus, o Pool alob me min ihiçol eletar yauye, nisafulul ni gajow gal Ataw.

²³ Gaiyus ayabom me súndool nasafulul. Súndool þoþ ejangaraay þe guomunore me. Eras aamme abaŋa-síralam ahu ala ésuh yay nasafulul. Atiolal Karitus nasafulul þoþ.

[²⁴ Mbi gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista gúni ni buru þe ! Amen !] †

²⁵ Usalal Aláemit ! O abaj me sembe sasu sal eliŋen gáinen gagu ni buru ti Firim fafu Fásu me fo nigitene me fulob me. Firim fafu falob me mala Yésu Kirista, fo nivaree maa. Açila Yésu açile min waf waw wo Aláemit akiç me wakopeneni me unnay ni unnay ²⁶ maer uffasi ŋanno ca. Bahiçer babu bal uboŋer waw bigiteneolal wo, ti Atúla akiç yo me, ban ugiteneigiten súsuh sasu þe min mbi bugala so gúinen ni o ban ni gúkanumol.

²⁷ Gasal gúni n'Aláemit, o alillo me o bare, ni gajow gaa Yésu Kirista, bi nánonan ! Amen.

† Ni bahiçer bammeŋe bítinar, firim faufe fílero.

1 BUGAA KORENT

Waf waw wabaj me n'eletar yauye

Pool nailene jangu yay yaa Korent ni bújaorol búutten. Esúh yay yaa Korent ece yom ni súsh sasú saa mof mamu maa Geres safarj me ni sibaje hámma, dó þe mala úsuh yo waamme úuba. Umigel gammeþe ni þoþ bugan galeleh ubugi ró. Gammeþe ni bugaa ró Korent buronjil buronj bom bal ekan galego.

Gannay gaugu, bugaa Korent nihi gulagen baþinorer ni bulago bánoban sáþullo. Gammeþe ni bugaa jangu yay yaa bo bugan guomene bugaa bice n'ulago wauwu balama gúbbañul gúni ejangara. Ejangaraay bugaa Korent gubaje gajahali mala suroren sammeþe sayae ni mukanay mamu ni þoþ ni gailoil bújonjor wawu ulago. Pool nahihic eletar yauye étiar yauye bi ébalil.

Wafarj me n'ubaje hámma, wo uomme firim fafu favarei me, faamme : Kirista (dóemme an ahu o Aláemit aboñulo me) nabbarjibarj n'ekurua. (1 Korent 1.18 bi 2.15). Bugan bugagu bugo Yésu Kirista aboñ me bugo þe uroka gom bugal Aláemit bugo nihi gurok tiñ tanur (1 Korent 3).

Ebjaj gajow gagu gal ajangara, mbiban mat'uroj buronj baçole, yo jangu yay eotut eruhen yo (1 Korent 5 bi 6). Pool návale may suroren sasú so bugaa Korent guroren me mala búyabo (1 Korent 7), ter mala gailoil bújonjor mukanay mamu maa wawu ulago (1 Korent 8 bi 10). Ni gurim gaugu þe, Pool umu n'elaw ejangaraay aagil gúkanum bugagu ban ni guliþ maaroil. Nagiten þoþ Ujógum ni 1 Korent 11.17 bi 14.40, Pool nalolob mala . Gábboli guote gúçibben buronj babu baa fuomunor fafu fal ejangaraay (1 Korent 13).

1 Korent 15 eosanolal búoh Aláemit naileyilen Yésu n'eçet yay, ban funah fice, Eno me ejangaraay gúinene firim faufu, buronjil ni gáinenil þan sibaj nafa.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool, o Aláemit açob me íni *apatora* ala Yésu Kirista, ni þoþ atiolal Sosuten, ² wóli jihicheul eletar yauye bi ni jangu Aláemit yaamme baubu Korent, bi ni buru bugan bugagu gaçobi bo me bi eronj mala Aláemit, ban n'gúni bugola mala gáinenil ni Yésu Kirista, ti þoþ bugagu þe gavoge me tánotan ni mof gajow gagu gal Ataw Yésu Kirista, aamme Ataw ahu ala bugo ni wolal þe.

³ Mbi Þayolal Aláemit ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásamay !

Pool o n'esal Aláemit mala úji waw wo nasene me

⁴ Nánonan ínje umu n'esalen Aláemit molul mala gáji gagu go násenumul me ni Yésu Kirista. ⁵ Maagen mamu, gajogorol ni Kirista gukanulkan n'jisanumet n'úji waw þoowo, fájnum úji waw þe wal elob ni waa gaffas. ⁶ Bagitener babu baya me ni Kirista buru jujohbojoh liñ tir, ⁷ iki bajut gáji gace gal Aláemit go jibajut, buru n'enah yay funah fafu fo Ataolal Yésu Kirista ajae me éranjul. ⁸ Açila ajae me esenul sembe sasú sal ejoh liñ tir bi funah fúsola ; mamu, no funah fafu fal éjoul yay

yola fujae me eçigul, an mát'áju ategul elob yánoyan yaa gatil go buru jikane. ⁹ Jiffas búoh Aláemit farjaol, açobul me bi eronj ni gajogor n'Añolol Yésu Kirista aamme Ataolal, nakanekan wo nalobe me.

Búfaculor babu bal ejangaraay bugaa Korent

¹⁰ Gutiom, ínje umu n'elaul ni gajow gal Ataw Yésu Kirista iegul : jijamor, jambi búfaculor bubaj n'etulul ; jujogor liñ, jibaj biinum banur, ban þoþ jibaj gaþinor ganur ! ¹¹ Maagen, gutiom, baje bugan bugaa fiil fafu faa Kuloe gakelo gugitenom búoh gajamor gulet ni buru. ¹² Wo nimañ me elobul uwe : guce ni buru nihi guoh : « Injé ni Pool nibbañe », bugagu n'guoh : « Injé ni Apolos », bugaguil n'guoh : « Injé ni Þier », guce mul n'guoh : « Injé ni Kirista nibbañe. » ¹³ Jíinene þiañ búoh Kirista an nájue agaborol ? Pool þiañ açele n'ekurua yay molul ? Ni gajow gaa Pool jiyabe gábatise ?

¹⁴ Nisale Aláemit min íbatiseut me ánoan ni buru iki fádo Kirispus ni Gaiyus. ¹⁵ Mamu, an ni buru mát'áju aah o ni gajaom nábatisei. ¹⁶ (Ey hetarj... maagen níbatisee þoþ fiil fafu fal Estefanas, bare þúrto fiçila, ínenut ter níbatisee ace mul itajen.) ¹⁷ Let bi gábatise bugan Kirista aboñom, bare til bi egiten Firim fafu Fá-

sum me ; dó þe ínje m'banarut gurim gaa malillo mal arafuhow, mamu jambi ečet yay yaa Kirista n'ekurua éni ečet yaa bamotoŋ.

Yésu Kirista o aamme sembe sasu ni malillo mamu sal Aláemit

¹⁸ Maagen mamu, gavare ečet yay yaa Kirista n'ekurua, ni bugagu gaamme n'ejow bi ellim kakan batey ni fuhow ; bare ni wolal jaamme ni bulago babu baa gaḡah, gugitengiten sembe sasu sal Aláemit. ¹⁹ Ni Bahiçer babu Aláemit naage : « Malillo mamu maa bugan bugagu galillo me, þan ihajen mo, mujah mamu maa bugan bugagu gajah me, þan inemen mo †. » ²⁰ Ñer wa bugan bugagu galillo me gújue gutajen gulob ? Uþájula gurim Aláemit bugagu ni uceŋoraaw bugaa jama wa gújue gulob ? Leti Aláemit nagitengiten búoh malillo mamu maa mof me kakan batey ni fuhow ? ²¹ Maagen mamu, arafuhow ni malillool þoomo najuge wo Aláemit akan me, bare ájuut affasol. Yo eçile Aláemit naah anar gurim gaugu gal ečet yay yaa Yésu n'ekurua go wóli jivaree me min aþagen bugagu gáinen me, ban mof mamu, mo, ni mujoh go batey ni fuhow. ²² Esuíf yay ugitemum wajahaliene gurorene, ban galet me Esuíf ††, bugo, malillo guliþe. ²³ Wóli til Kirista abbaŋi me n'ekurua yay jivaree, ban n'Esuíf yay kakan waf wasunenie ; bugan bugagu galet me Esuíf, ni bugo, kakan batey ni fuhow. ²⁴ Bare ni bugo Aláemit ačob me, ásuif-ó, alet me ásuif-ó, Kirista o aamme sembe sasu ni malillo mamu sal Aláemit. ²⁵ Ey, waf waw wal Aláemit, wo bugan bugagu gujoge me batey ni fuhow, ufafaŋ malillo mamu mal arafuhow ; wo gujoge me gabajut sembe gal Aláemit ufafaŋ fúf sembe sasu sal arafuhow.

²⁶ Gutiom, julujoro þaa joon, buru bugo Aláemit ačob me : ni bujugum bal arafuhow, meŋut ni buru bugan galilloe, meŋut ni buru bugan gabaje sembe, meŋut þoþ ni buru bugan búgamah. ²⁷ Bare til, bugan bugagu bugo mof mamu mujoh me utea ni guhow, Aláemit bugo načobe bi esuen galillo me ni mof ; načobe gabajut me sembe bi esuen bugagu gabaj me sembe ; ²⁸ načobe bugan bugagu gabajut me nafa, bugo mof mamu mučotihene me, galet me wáfowaf, bi ékerul bugagu bugo mujoge me bugan búgamah : ²⁹ mamu arafuhow ánoan mát'áju amandor bújoŋor Aláemit. ³⁰ Aláemit nakanulkan n'ujogor ni Yésu Kirista, ban nakane min Yésu faŋaol áni malillo mamu mololal : ačila Kirista akane min Aláemit ajogolal bugan gačole, o ačilolal nuroŋal bi mala Aláemit, ban o þoþ aalorolal ni gatil gagu. ³¹ Mamu, wo Bahiçer babu bulob me n'ukano, baah me : « An amaŋ me fuman-dor, amandor mala wo Ataw akan me ‡. »

† Juluj Esai 29.14 †† galet me Esuíf : ni gugerekay guoge EGEREK YAY. ‡ Juluj Séremi 9.23

Pool o n'gavare mala Kirista abbaŋi me n'ekurua yay

² Gutiom, no nijoulo me íkiil itogul, iŋarut balober bice bagole ter malillo mice majahaliene min ivareul maagen mamu makoþ me mal Aláemit ; ² waf wanur pat nimaŋene jiffas, Yésu Kirista, Yésu Kirista ahu ačet me n'ekurua yay. ³ Yo ečil me niilo bújoŋorul ni gániom gal an abajut sembe, ni gáholi ni etelen dó yámah. ⁴ Gurimom ni baligenerom so sibajorut wáfowaf ni gurim gaa malillo arafuhow, bare dárú sembe sasu saa Biinum Banabe siranulo mee ŋanno ca bi ekanul n'jiiinen gurimom. ⁵ Mamu, gáinenul mati gúha-go ni malillo arafuhow, bare til ni sembe sasu sal Aláemit.

Malillo mamu mal Aláemit

⁶ Maagen dárú gurim gaa malillo wóli jivaree mee bugan bugagu gabbah me ni gáinen gagu, bare malillo maumu milet maa mof me, milet þoþ maa sembe sasu saarat me saogen me mof maumu, sajae me ebil sinemo. ⁷ Wóli til malillo Aláemit majureruti me makoþ me, mo jivaree mee bugan bugagu. Balama átul mof mamu, Aláemit ni malillool o baþier bo min akiçe bu najae me ekanolal nuyabal fugab ni gasalol. ⁸ Bajut sice ni sembe sasu saarat me saogen me mof me saf-fase bakiçer baubu. Enoen me siffasenboffas, mati sikanen min gubbaŋ n'ekurua Ataw ; ban ebbaŋ n'ekurua yauyu ečilol min ammeŋ gasal. ⁹ Yo may Bahiçer babu bulob me, no buoh me :

« Baje waf wo an ámusut ajuh, wo an ámusut aun, waf wo an áfuh ámusut aþinor mala wo ; waf wauwu Aláemit nakiçwokiç ahato bi ni bugan bugagu gábboliol me ††. »

¹⁰ Ban Aláemit wolal nagiten wo ni búkanum baa Biinum Banabe ; Biinum Banabe, bo, buffase waf waw þe, hani gaþinor Aláemit gafaŋ me n'gukoþe.

¹¹ Ay ájue affas gaþinor gal an, íni let an ahumu faŋaol ? Manur mamu may, Biinum Aláemit bo bare bújue buffas gaþinor Aláemit. ¹² Biinum babu bo nuyabal me let ni mof me bujournulo, bare til n'Aláemit ; mamu nújuale uffasal úji waw þe wo Aláemit asenolal me. ¹³ Ban wo wóli jivaree me, let ni gurim gajournulo ni malillo mal arafuhow jivaree wo, bare til ni gurim gajournulo ni Biinum babu bal Aláemit. Mamu, wóli ni hi iŋar gurim gaa Biinum Banabe min jíþajul maagen majournulo ni Biinum. ¹⁴ Arafuhow o Biinum babu bal Aláemit bilet ni o mát'áju ajoh wáþullo me ni Biinum baubu : þan ní n'ačila batey ni fuhow. Mát'áju wo ejoh ni biinumol, mata Biinum Aláemit bo nihi bukan an náju ánanum waf wauwu. ¹⁵ An abaj me Biinum babu bal Aláemit, þan áju ánanum wáfowaf wabaje, ban ačila faŋaol an mát'áju affas bu nánie. ¹⁶ Bahiçer babu

†† Juluj Esai 64.3

buoge : « Ay affase gaṗinor gagu gal Aláemit ? Ay ájue atarol ? » Bare wolal nubajale gaṗinor gagu gaa Kirista.

Pool o n'egiten bugaa Korent bu gáinenil gúriñut me

3 Gutiom, no niomen me ni buru, íjuenut ilob ni buru ti níarien me ilob bújoṅor bugan gabaje Bi-inum babu bal Aláemit ; nilobenlob ni buru ti bugan bugaa buron be, ti bugan bugo gáinenil ni Kirista gutogerut. ² Nisenulsen míi jirem min ihabo esenul sinaṅ mata sinaṅ jújuut so fitiñ. Hani bi maer jújuut jitiñ so, ³ mata buru juronje n'eronj ti bugan bugagu bugaa buron be guronje me. Maagen mamu, nemme juron n'ésilaet ni gárig, jigítengiten mamu búoh buru bugan bugaa buron be jom mala min juronje me ti arafuhow nah'aronj me. ⁴ No baj me an ni buru aah : « Injé ni Pool nibbañe », ahuo naah : « Injé ni Apolos nibbañe », leti jikakan ti arafuhow ánoan nah'akan me ?

⁵ Ban joonjoon, ay aamme Apolos ? Ay aamme Pool ? Wóli uroka bare jom bugal Aláemit, gaçilul me n'jíinen ni Kirista. Anóan ni wóli nakakan burok babu bo Ataw asenol me ekan : ⁶ ínje niroroh, Apolos náiyen, bare Aláemit akane min yil. ⁷ Yo eçil me an ahu aroh me ni ahu áiyen me, bugo ṗooil gulet wáfowaf, bare Aláemit akan me min yil, o aamme waf. ⁸ An ahu aroh me gurere bugo n'ahu áiyen me ; ban Aláemit ṗan acam ánoan ni bugo re ni ejenol. ⁹ Wóli uroka jom gaam ni burok tiñ tanur bi mala Aláemit, buru n'jini galah gagu gola, buru juomme may bateṗer babu bola. ¹⁰ Nirodok ti atepa ala maagen, nabor ni gáji gagu go Aláemit asenom me, ban niileyilen fíçit fafu. Maer ñer ace aam n'eteṗ aremben. Bare ánoan naate akan to biinumol ni bateṗer babu bola ! ¹¹ Fíçit fice mul fújuut fiileni fúbuli ni fafu fáçili me fuban, faamme Yésu Kirista. ¹² Guce ṗan guṅar ter éurus, ter síralam, ter ṗoṗ sival satine-nie min guremben ni fíçit fafufu n'guteṗ ; bugaguil, bugo, n'guṅar ter ubabar, ter éful, ter ṗoṗ mukaw min guteṗ. ¹³ Bare jáari burok babu bal ánoan ni bugo ṗan jibil jiraṅ funah fafu faa Bataliṅ babu baçiger ; fiçila jijaie me éṗunni n'ésuh. Funah fafufu, Aláemit ṗan aṅar sambun min álingen burok babu bal ánoan, mamu ánoan ṗan affas burok bu nakane. ¹⁴ An o sambun sausu mati súju me sihajen bateṗerol, an ahumu ṗan ayab bacam. ¹⁵ Bare an o bateṗerol bujaie me esa iki birem, o mat'ayab bacam ; açila fumumol ṗan aṗah, bare ṗan áni ti an aṗagulo ni sambun.

¹⁶ Jiffasut búoh buru juomme gávi gagu gal Aláemit, ban biinum Aláemit ubu ni buru ? ¹⁷ Yoo, an ahajen me gávi gaugu, Aláemit may ṗan ahajenol, mata gávi gagu gal Aláemit gunanab, ban buru juomme gávi gagu guçila.

Jambi an amandor apalol an

¹⁸ Jambi an abutoro : eno ace ni buru najoge gaa búoh o nalillolillo ni bujugum baa bugaa mof me, mbi til aronj ti an atee ni fuhow min mbi maagen mamu alillo ; ¹⁹ mata malillo mamu maa buronj be kakan batey ni fuhow bújoṅor Aláemit. Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Aláemit mutuho bugan bugagu galillo me nah'aṅar najogil. » ²⁰ Buoge ṗoṗ : « Ataw naffase gaṗinor gagu gaa bugan bugagu galillo me ; naffase búoh gaṗinor gom garakel. » ²¹ Mamu, an aatut amandor mala apalol an, mata waf waw ṗe buru jiçil wo : ²² Pool, Apolos ter ṗier, mof mamu, buronj babu, eçet yay, waf waw waa jama ni wájaeul me, dó hum ṗe buru jiçile ; ²³ ban buru Kirista açilul, ban may açila Kirista, o, Aláemit açilol.

Aláemit nevonol pat aamme Ataliṅ ahu

4 Mamu ñer, mbi jujogóli ti uroka bugaa Kirista bu-go nasene bíteb babu bal egiten waf waw wakop me wal Aláemit. ² Ban an o Aláemit asene burok ekan, wo narorenol me, wo uomme akan burokol ni maçole. ³ Injé fumumom kanutom bo waf buru balober maarat jiya n'ínje, ter guce ; ban may mat'italiṅoro ínje faṅaom. ⁴ Ijugut maarat mo nikane, bare mánoman, let yo mb'eçil min íni an açole bújoṅor Aláemit ; an ahu ajaie me etaliṅom o aamme Ataw. ⁵ Yo eçil me jambi jitaliṅ an tinah talu tabeli me m'baçigerulat, mamu bi no Ataw ajaie me ébbañul. Açila ṗan áṗunnul me ni maṅannoe waf waw ṗe waamme n'emoç, waamme n'uinum bugan bugagu agiten. No ñer, Aláemit ṗan asen ánoan gasal gagu gájahor me ni o.

Gálatien gagu go uṗotoraaw guot me gumuten

⁶ Gutiom, wo nilob me iya n'Apolos ni ínje fumumom, mala maaroul nilobum wo. Nimaṅene min jinjar bilihorum ni wóli, mamu ṗan júju jujoh wo firim faufe fumaṅ me elob faah me : « Jambi jikan waf iki jívafen wahiçi me. » An ni buru aatut ñer atennoro mata ace nári-hene min ahabo ahu. ⁷ Min aw ni wa núfaṅum me bugagu ? Aw wa nubaje Aláemit m'basenuti wo ? Ban eno me waf waw wo nubaj me basener bom, wa n'uçil min utennoro mamu nan gusenuti wo ? ⁸ Ni gaṗinorul juoge wo jimaṅ me ṗe, jibaj wo jiban iki jipilo sar ! Buru maer usanum jom ! Jibanno jini úvi jihalóli to. Nimaṅene jini úvi ti maagen tima wóli may n'júju jugum ni buru fívieto fafufu ! ⁹ Ni bujugumom, wóli jaamme uṗotora, Aláemit ni furobo fúsola nabaṅóli, ti bugan bugo gujaie jamuh. Wóli jínini ti bugan bugo gujoge gural ni fuhay bújoṅor ésuh yay ṗe : emalakaay ni bugan bugagu. ¹⁰ Wóli jínini ti utea ni guhow mala Kirista, bare buru Kirista akanul n'jini bugan galiiloe ! Wóli júgotogoto, bare buru jibabaj sembe ; guçoti-

henólicotihen, bare buru gutebenulteбен fatiya ! ¹¹ Bi jama min bae ulobale maa, wóli ubugi min jicarete, egaya emugóli, jibajut jisimo, ubugu n'gutegeóli me, ban wóli ubugu n'jyanore me jiban babu þe. ¹² Wóli ubugu min jútuge liņ n'jurok min jitiņ ejenóli. Gujelóli, bare wóli n'júsonienil ; gúlatienoli, bare wóli n'ju-muten. ¹³ N'gulob gurim gaarat guya ni wóli, bare wóli bae n'julob ni bugo súm. Bi funah faa jama gujogólijoh ti nihi jíni me uvuel waw waa mof, ti nihi jíni me élun yay yaa bugan bugagu.

Pool o m'batar bugaa Korent ti þaaya nah'atar me guñolol

¹⁴ Thiçulatul gurim gaugu bi esuenul, bare til bi etarul ti þaaya nah'atar me guñolol. ¹⁵ Maagen mamu, hani jibajene uligena gono súuli ni súuli galigeneul mala buroņ ni Kirista, bare ínje bare jibaje ti þaaya ni gajogorul ni Yésu Kirista, min inçallul me Firim fafu Fásu me. ¹⁶ Kan ñer ínje umu n'elaul waf wauwe : jilijhor n'ínje. ¹⁷ Yauyu eçil me may niboñulul Tímonte, aamme añolom o níbboli me nár, o gáinenol ni Kirista guliņ me tir. Açila þan aosenu me bu ínje ironç me ni Yésu Kirista. Buroņ baubu nih'iligen me bugan bugagu tánotan ni sijangu sasu þe bo nikae me.

¹⁸ Baje guce ni buru gatennoro mata n'gaþinoril ínje mat'ikelul bujuh. ¹⁹ Bare súm me Ataw, mati þio níjoul bi ni buru. Ban, no nijae me eçigul, let gurim gagu gaa bugan bugaubugi gatennoro mee níjaeul bi ejuh, bare ejuh sembe sasu solil ; ²⁰ mata enogen ni Jávi jaju jal Aláemit let waf waa gurim barebare, bare rorendoren sembe. ²¹ Wa ñer jifaņe n'jimaņe : íjoul bi ni buru n'egol ró, ter ni biinum bájebie ban ni bimmenç gábboli ?

Ukana-galego bugagu gaamme ni jangu yay yaa Korent

5 Wunoe ban babu þe gaa búoh baje ace ni buru o buroņol buarat hani jatiito ; hani bugan bugagu gaffasut me Aláemit gubajut buroņ bánie mee. Niune búoh ace ni buru bugo ni aar þayol nihi gufilo ! ² Dáuru wotene kanul gaþinor iki jham an ahumu akan mee burok ti baubu áþur ni fuomunor fafu folul ; bare buru jikanut fo, min til jinamo eteben ubandul. ³ Injé, hani min íraliul me, bare bae biinumom ubu to ni buru ; ban an ahumu akan mee burok baubu, o, nitaliņol iban, ti níh'íni to me ni buru. ⁴ No juomunore ni gajow gal Ataolal Yésu, biinumom þan bíni to ni buru. Ni sembe sal Ataolal Yésu Kirista, ⁵ niegul jibet an ahumu ni guñen gaa Seytane, min mb'ategol ák'ábahen bakanerol baarat mee †, mamu yaalorol néju eþah funah fafu no Ataw ajae me ébbañul.

† min mb'ategol ák'ábahen bakanerol baarat mee : ni gugerekay guoge MIN MB'AMUH ENILOL.

⁶ Ubandul wo jitebene mee gasal gánogan guleto ! Jiffasut þiaņ búoh lévir yatiito yo neh'ekan eþor yay þooyo yasii me n'eilo ? ⁷ Jihalen ñer bakaner baubu bolul bufan babu baarat mee min júju jukur ! Jikan mo me, þan jíni bugan guvugul, ti eþor yo gusie yabajut lévir. Ban maagen mamu bugo jom mala min Kirista ásimeni me mololal : nánini ti gabbarum gagu go Esúif yay nihi gúsimen me funah fafu faa Paak. ⁸ Yo eçil me ñer nuotale ukanal gaggan gagu gaa Paak, let ni unaç wabaje lévir yay efan yay yal ekan maarat ni búlaput, bare til ni unaç wabajut lévir, yoemme ni biinum bakure, ni biinum baa maagen.

⁹ Ni eletar yay yo nimundum me ihiçulul, nilobullob búoh jitey bugan bugagu gafiye me ni aletalet. ¹⁰ Nilob maa ilobut ikan dó bugan bugagu þee bugaa buroņ be gafiye me ni aletalet, bugan bugagu bugaa gaija, bugan bugagu gákuete me, ter þoþ bugan bugagu gamigelete me sinetal : enoen me bi etey bugan bugaubugi þee, yoemme ñer júþur ni mof me ! ¹¹ Bare nihiçululhiç min iegul jitey ánoan aage o ajangara, mbiban nah'afilo ni aletalet, ter nah'abaj gaija, ter nah'amigelet sinetal, ter nah'ajel bugan, ter náh'áhal-lenor ter þoþ náh'ákuet. An ti ahumu, jambi jugum ni o wáfowaf, hani etiñor dín danur. ¹²⁻¹³ Maagen mamu, bugan bugagu galet me ejangara let ínje iete italiņil ; bugo, Aláemit þan ataliņil. Bare bugagu bugo buru jugum me fuomunor fanur, leti buru faņaul juote jiffas molil ? Yo eçil me jham ñer álaputa ahumu ni fuomunor fafu folul.

Mala ebet apali ajangara ni bataliņ

6 Buru jaamme ejangara, eno me an ni buru naba-jore n'apalol, bu nájue ájaenum elob yay ak'asen bugan galet ejangara gutaliņ, min til ahabo fuomunor fafu fal ejangaraay ? ² Jiffasut búoh ejangaraay gujae me ebil gutaliņ mof mamu ? Ban, eno me buru þan jitaliņ me mof mamu, bu ñer n'etulul mati júju me jiban elob yareut miñ ti yauyu ? ³ Jiffasut búoh hani emalakaay wolal ujaale me etaliņil ? So ñer ni etaliņ waf waw waa buroņ be ? ⁴ Wa þan uçil mbi baj ni buru elob ti yauyu, n'jiņar bugan bugo Jangu ekanut n'gaþin gúni utaliņaul ? ⁵ Wo nilob maa uotene ukanul n'jusu. Bu mati baj ni buru an alilloe ájue akan bugan gárige n'gujamar ? ⁶ Toge þiaņ min an ni buru ataliņ n'atiol bújoņor bugan gabajut gáinen ni Yésu Kirista ?

⁷ Min baj me ni buru bataliņ gitengiten búoh juloe pá m. Wa uçile jújuut jumuten bugan bakanerul waf waçolul ? Wa uçile jújuut jihabo an bákuterul ? ⁸ Bare til buru faņaul jikane me maçolul mamu, buru júkute me, ban bugan bugagu bugo jikane me mee gutiul bu-gom ! ⁹ Jiffasut þiaņ búoh gaçolul me gulet n'enogen ni Jávi jaju jal Aláemit ? Jambi jubutoro : gakane me galego, gamigelete me sinetal, gafiye me ni an o

gúyavut, wáineaw gafilene me gupalil wáine, ¹⁰ úku waw, gáçelet me, úhallaaw, gajele me bugan, garamé me waf bugan, bugan bugaubugu ðee mati gunogen ni Jávi jaju jal Aláemit. ¹¹ Guce ni buru buronil mamu bínien mee. Bare ni búkanum baa Biinumol, Aláemit ahu ololal naþoþos ni buru util wauwu ðe áþuren, min akanul n'jini bugan ganabe, bugan gaçole ni gajow gal Ataw Yésu Kirista.

Jiñar sinilul min jisen Aláemit gasal

¹² Baje guce ni buru nihi guoh : « Níjue ikan wásumom me. » Gukoñe, bare let waf waw ðe újahore ni an. Níjue ikan wásumom me, bare mat'ihat min ini ni fimigelet faa waf uce. ¹³ Juoge þoþ : « Mitiñay mukarikan bi ni far, ban far fukanikan bi ni mitiñay. » Jukoñe, ban Aláemit þan anemen so þooso. Bare let sanur ni bujobuet : enil arafuhow ekanuti bi bujobuet ; bi n'Ataw ekani, ban o ačil yo. ¹⁴ Ban ti Aláemit ailen me Ataw ni gaçet me, mo may þan anjar me sembeol min ailenolal þoþ n'eçet yay.

¹⁵ Jiffasut búoh sinilul maer úlan wom uce wal enil Kirista fañaol ? Þan þian injar gálan gal enil Kirista ik'itegor ni gal ejobu ? Hani, júut kan mo ! ¹⁶ Jiffasut búoh ánaine anamo me bugo n'ejobu, bugo éubail enil yanur gom ? Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Bugo éubail enil yanur þan gúni †. » ¹⁷ Manur mamu may an ajogor me n'Ataw Yésu, an ahumu ni Yésu biinum banur gom.

¹⁸ Jitey bujobuet ! Wawu util þeeþe wo arafuhow ájue akan nd'uçin n'enilol ; bare an anogen me ni bujobuet, nárure gatil n'enilol fañayo. ¹⁹ Jiffasut þian búoh sinilul suomme gávi gagu gaa Biinum Banabe bo Aláemit asenul me, baamme maer ni buru ? Maer buru jibbañut jiçil guhoul ! ²⁰ Aláemit naallorulwallor búallor bámah. Yo eçil me ñer jinjar sinilul min jisenol gasal !

Pool o nébal mala búyabo

7 Maer ñer ban ulobal maa suroren sasu so jurorenom me n'eletar yay yolul. Wáriari min ánaine anamo to m'bakait n'anaare. ² Bare min jambi bujobuet bubaj, fañe jáari min ánaine ánoan abaj aarol, ban may anaare ánoan nabaj áinol. ³ Áinema naate akan aarol wo ánaine aat me akan aarol. Manur mamu may, aarema naate akan áinol wo anaare aat me akan áinol. ⁴ Aarema ájuut anjar enilol min akan wásumol me, mata enil yay yola áinol ačil yo. Manur mamu may, áinema ájuut þoþ anjar enilol min akan wásumol me, mata enilol aarol ačil yo. ⁵ Jambi an ni bugo gúuba alat efilo n'apalol ; ter þian bugo bajamorer bi eirigen þan jatiito min gúju gulaw Aláemit maagen mamu. Bare þúrto me, n'gubbañ dó ni búyaboil ti buot me bujow, jambi bil mati gúju gujogoro min gúji mamu Seytane

† Juluj Fíçilum 2.24

bulago bal ebutil. ⁶ Min ilob maa, let ter gáboñ niseneul, bare jikan yo me wáriari. ⁷ Nifañene nimañe bugan bugagu ðe gunamo to m'bayabut ti inje, bare ánoan nabaje gáji gábulie ni waa bugagu go Aláemit asenol : ahe gal enamo m'bayabut, ahu gaa búyab.

⁸ Gurim gauge nimañe ilob súfurah sasu ni waareaw bugo wánil guçet me : fañe jáari bi ni bugo gunamo to mamu ti inje. ⁹ Bare jújuut me jujogoro, wáineaw n'jiyab waare, waareaw may n'jiyabo, jambi gafoga gumugul.

¹⁰ Gayab me ni gáyabo me, gáboñ gauge nimañe ilobil : anaare áyave aatut áþur yan áinol. Gáboñ gaugu let n'inje gujournulo, bare n'Ataw. ¹¹ Eno me anaare nabile áþur yan áinol, jamb'abbañ áyabo, ter þian abbañ iki gujamor bugo n'áinol. Manur mamu may, ánaine aatut aham aarol.

¹² Mala búyabo ajangara ni an alet ajangara, gurim gauge nimañe ilobul : ánaine aam ajangara abaj me anaare alet ajangara aage ey namañe bae guçin ban n'guçin ti maagen, áine ahumu aatut ahamol. Gurim gaugu n'inje gujournulo, let n'Ataw. ¹³ Manur mamu may, eno me anaare ajangara nabaje ánaine alet ajangara, ban áine ahu naah ey gújue bae guçin ban may n'guçin ti maagen, aare ahumu aatut aah áinol guban. ¹⁴ Maagen mamu, áine ahu alet me ajangara garobool n'aarema aamme ajangara þan guçil me min Aláemit ásonienol. Manur mamu may, aare ahu alet me ajangara garobool n'áinol aamme ajangara þan þoþ guçilol me min Aláemit ásonienol. Let mo, guñolil þan gujogi ti uñil ganabut, ban bae gunanab mala gásonien gagu go guyab me n'Aláemit. ¹⁵ Bare eno me an ahu alet me ajangara amañe guban bugo n'ahu aamme ajangara, gújue guban. No ñer, áine ahu ter aare ahu aamme ajangara gagolol gúpure. Aláemit namamañe juroñ ni gásamay. ¹⁶ Aw ajangara ahu aarema, nufiume maagen mamu gaa búoh þan úju uþagen áini o baamer to n'aw ? Aw may ajangara ahu áinema, nufiume gaa búoh þan úju uþagen aari o baamer to n'aw ?

Eroñ buroñ bajaore ni bavoger Aláemit

¹⁷ Þúrto me dáuru ðe, jujoh ni firim fafu fo nilobe me bugan bugagu ni sijangu sasu ðe, faamme : ánoan naate ásumaet ni gáni gagu go Ataw asenol me, ní ti nánien me no Aláemit avogeol me. ¹⁸ Eno me an natetey búhut aban no Aláemit avogeol me, áni to mamu. Mb'eno me atogut atey búhut, áni to may mamu. ¹⁹ An utey búhut-ó, uteyut búhut-ó, so þooso sirebore : wakani me n'gaþin, wo uomme éttun gúboñ gagu gal Aláemit. ²⁰ Anóan naate ásumaet ni gániol gaa no Aláemit avogeol me. ²¹ Kan me amigel nuomene no Aláemit avogei me, jamb'ubaj to gaþinor gánogan ; bare ubaj me bulago baa min úþur ni fimigelet faufu, uñar bo. ²² Maagen mamu, amigel o Ataw avoge, o,

Ataw nápunol aban ni fimigelet fafu. Manur mamu may, an alet amigel o Kirista avoge, o, amigel nam maer ola. ²³ Aláemit nacacam bacam bámah min aal-lorol, jambi ñer jibbañ jini umigel bugaa bugan guce. ²⁴ Ey, gutiom, ánoan naate áni bújonor Aláemit ti nánien me no navogeol me.

Pool o n'elob mala gayabut me ni mala gáyavut me

²⁵ Mala buru bugan bugagu jaffaserut me anaare ter ánaine, ibajut firim fajoumulo n'Ataw fo mb'isenul me. Bare ban ilob wo niþinor me, ínje o Ataw ni ñarum enilol akan me min íni an o jújue jíhagum ni o. ²⁶ Ulujal me sílam sasu saa jama, n'gápinorom wáriari min ánoan áni ti náni me. ²⁷ Eno me nuyayab anaare, jamb'uñes min jihanor. Mb'eno me utogut uyab, jambi ñer uliþ ebaj anaare. ²⁸ Bare may uyab me anaare, ubajut gatil. Mb'eno me bájur baffasut ánaine búyave, bájur baubu abajut may gatil. Bare bugan bugagu gayab me ni bugagu gáyabo me þan gubaj sílam ni buronjil baa funah-ó-funah, ban nimañene buru jambi jibaj so.

²⁹ Gutiom, wo nimañ me elob, uwe : gunah guman bare guñaño ; yo ečil me ñer maer mbi gayab me guroñ ti bugan gayabut, ³⁰ gaamme n'ukoñ ti bugan galet n'ukoñ, gaamme n'ésumay ti bugan galet n'ésumay, gannom me waf ti bugan gačilut wo, ³¹ gáronjume me ni waf waw waa mof me guroñ ti bugan gáronjumut ni wo, mata mof maume, ti míni maa, muñumut eþio náar.

³² Nimañene jambi jibaj gaþinor gánogan. An ayabut nah'apinopiñor maa waf waw wal Ataw, nah'apinopiñor maa bu najae me ekan násum Ataw. ³³ An ayayab mala waf waw waa buronj be nah'apinor, maa bu najae me ekan násum aarol ; ³⁴ ñer biinumol þan búlan. Manur mamu may anaare áyavut, ti þoþ bájur baffasut ánaine, nah'apinopiñor maa waf waw wal Ataw, mamu ni bakanerol ni baþinorerol, þan áni þool ala Ataw ; bare ahu áyabo me, o, nah'apinopiñor maa waf waw waa buronj be, maa bu najae me ekan násum áinol.

³⁵ Mala gásumayul nilob maa, let ter bi éruul ni sílam, bare til bi erambenul min jikan wafañ me n'úarie, min jujogor liñ n'Ataw uinumul m'bálandut.

Pool o n'elob mala gaþañ me

³⁶ Eno me áþur abaje bájur o gujamore bi búyabo, ban naþinor gaa búoh alet n'ekanol jon min ayabutol me, eno me þoþ biinumol bitebe mbaa bájur babu, ban ájuut ajogoro atajen min aah guote gúyabo, gúyabo ti namañ yo me : akanut gatil gánogan. ³⁷ Bare ajoh me m'biinumol búoh mat'ayabol, an m'batuñenu-tol min aþinor mee, min ní ačila aþinore nakan wásumol me, ban maagen mamu nájuju ajogoro eke ni bájur babu bo gumañor me, an ahumu nakane jon.

³⁸ Mamu ñer, an ahu ayab me bájur babu o gumañor me nakane jon, bare ahu ayabutol me, o, nafañe ekan wári.

Pool o n'elob mala waareaw bugo wáinil gučet me

³⁹ Anaare o gúyave bugo n'ánaine guote gurobo bi no áinol ajae me ečet. Áinol ačet me, aare ahu ñer nájue ák'áyabo ni an o namañe, bare áine ahu o najae me éyabo ni o naate áni ajangara. ⁴⁰ Eno me may mamu nanamo to m'báyavut, no þan afañ me nabaje gásumay. Gaþinorom ugu, ban ni bujugumom ínje þoþ nioseh nibaje Biinum babu bal Aláemit.

Mala ellu yaa sihaj sásimene sinetal

8 Maer ñer ban ulobal mal ellu yay yaa sihaj sasu sásimenei me sinetal sasu. Maagen mamu, "wolal þe ubajale gaffas gagu," ti buru julobe yo me. Ban gaffas gukanekan an natennoro, bare gábboli, go, guliñeneliñen fuomunor fafu. ² An akan me m'biinumol gaa búoh o uce naffase, an ahumu affaserut joon ti naat me affas. ³ Bare an amañ me Aláemit, an ahumu Aláemit naffasol.

⁴ Maer ñer mala etiñ ellu yaa sihaj so gúsimene sinetal, nuffasale búoh enetal let waf waa maagen ni buronj be ; Aláemit anur pat abaje. ⁵ Bajae bugan gaage úlaemit gummemeñ n'éttam yay ni þoþ n'émit yay. Ban maagen ni bugo babaj úlaemit ni utaw gammeñe. ⁶ Bare ni wolal Aláemit anur pat abaje : ačila aamme Paaya, átut me waf waw þee, ban nuroñaleronj bi ni o. Ni baj þoþ Ataw anur pat : ačila aamme Yésu Kirista, o waf waw þee útulumi me ni o, ban núronjmal ni o.

⁷ Bare, let bugan bugagu þe guffase maagen maaumu. Guce gaþulenen me eke ni sinetal sasu, bi funah faa jama n'gaþinoril gutiñ me ellu yauyu yásimenei so me, waf waa sinetal gutiñe : min gáinenil gutogut me, yo ečil me n'gujogoro bugan gasigoe n'ellu yauyu.

⁸ Ban, let mitiñay mbi mičilolal nulofal Aláemit. Bajut uce wo nujaale ébbur wolal m'batitiñut mo. Ulelal to þoþ n'ebaj wáfowaf wolal batiñer mo. ⁹ Jújue jikan wásumul me, bare júludo jambi bakanerul bičil bugan bugagu bugo gáinenil guliñut me min gulo ni gatil.

¹⁰ Maagen mamu, eno me an o gáinenol ni Kirista guliñut najuge aw abaj me "gaffas gagu gaa waf waw" min urove tiñ to enetal yom min úni ni fitiñ, an ahumu mati þiañ aþinor aah o may nájue atiñ ellu yaa sihaj so gúsimene sinetal ? ¹¹ Kan mo me, "gaffas" gagu gúiya guçile atii ahumu o gáinenol guliñut me nallim, ban hum Kirista naçečet mola. ¹² Jitil me mamu ni gutiul, n'júbuken uinumil wágoto mee, jiffas búoh Kirista fañaol jitile ni o. ¹³ Yo ečil me, eno me ban ellu yo nitiñe ečil atiom min atil, þan ihat bándor etiñ ellu jamb'ičil atiom nalo ni gatil.

Gailo gagu go Pool abaj me mala min aamme aṗotora

9 Ñer wa, íjuut ikan wásumom me ? Ilet aṗotora ?
Íjugut ðiaṅ Ataolal Yésu ? Leti burok babu bo nasenom me ekan biçile min jíni bugola ?² Hani min guce guceṅ me gaa búoh ínje aṗotora nem, bare buru jiffase bae búoh açila nem, mata gajogor gagu go buru jujogor mee n'Ataw gugitengiten búoh maagen mamu ínje aṗotora nem.

³ Maa níh'íbal maa bugan bugagu gategeom me sulob :⁴ Min ðiaṅ wóli jṗilout min bugan bugagu gusenóli jitiñ n'jirem mala burokóli ?⁵ Jibajut ðiaṅ bakoṅ min jiyab waare ejangara min nihi jijaor tánotan, ti may uṗotoraaw bugagu, guti Ataw ni ṗoṗ Pier † gukane mo me ?⁶ Ter ni bugan bugabugi ṗe ínje ni Barunabas bare juote jiaken n'jurok ni guñenóli min juron ?⁷ Juundere ðiaṅ may búoh akosombil ace aṅare wafol min acamoro burokol ? Ay ṗan aroh bununuh aban mat'atiñ mitiñ mamu mala bo ? Akoña ay aatut arem míi mamu mal ekore yay yo nakoñe me ?

⁸ Nilolob mala waf waw waa buronj arafuhow baa funah-ó-funah ; bare let wo nevonwo ugitene mala wo nimaṅ me elob, mata may gúboñ gagu gaa Móis gulolob yanur yay.⁹ Maagen mamu, gúboñ gaugu guoge : « An mat'unṅar gákanay uoṗ ni butum ébe yaam n'ehah ble min úfiren yo gafen. » Aláemit nalob maa nababaj ðiaṅ gaṗinor abbañen mbaa síbe sasu bare ?¹⁰ Leti wolal uçilale min alob mee ? Gurim gaugu guhiçihîç hum bi ni wolal. Maagen mamu, an ahu aañ me ni ahu ahah me guote gukan burokil ni gafium gagu ró gaa búoh ánoan ni bugo ṗan abaj to jola.¹¹ Iní me wóli juroroh ni buru eugit yaaro yaa Biinum Banabe, bu ñer ṗan hóji wóli baṗiler fugab fice faa gubaj gagu golul ?¹² Iní me baje guce gájue gubaj waf ni buru, wóli jifañil ebaj gailo gaugu, let mo ðiaṅ ? Bare wóli jikanut mo, min til jumuten waf waw ṗe, mamu jambi baj waf uṗiken Firim fafu Fásuṃ me faa Kirista ejow ti fuot me fujow.

¹³ Jiffasut búoh utenenaaw bugaa gávi gagu gal Aláemit ni gávi gaugu gúroṅum me ? Jiffasut búoh gaçil me bisimen babu guyabeyab fugabil ni bo ?

¹⁴ Manur mamu may, Ataw naaseh bugan bugagu gavaree me Firim fafu Fásuṃ me guote gúroṅum ni fo.¹⁵ Níjuene ikan mo, bare ikanut mo. Ihiçulat gurim gauge min mb'íbijum to waf uce. Hoe içet so n'ekan mo ! An mat'aramom waf wauwu waçilom me min ikaror !¹⁶ Ibajut bi ekaror mala gavare gagu go nivaree me Firim fafu Fásuṃ me ; dó til kakan bíteb bo Aláemit asenom, ban mbi mataño míni n'ínje eno ivareut Firim faufu !¹⁷ Iníen me ínje fañaom içobene burok baubu, **ṗan ibajen to bacam ; bare nemme bíteb bom bo**

† Pier : ni gugerekay guoge KEFAS, yoemme Pier (eval) ni guarameeṅay.

Aláemit asenom, ṗan ikan burok babu bo nasenom me m'barorenut wáfowaf.¹⁸ Bacamom bo buomme ñer bay ? Bo buomme hum gásuṃmay gagu go nijae me ebaj ni gavare Firim fafu Fásuṃ me, m'barorenut wo gavare gaugu guoten me guṅallom.

¹⁹ Mánoman nínie an alet ni fimigelet fal an ace, bare nikanorokanoro amigel ala bugan bugagu ṗe min mb'íñagul bugan gafaṅe n'gummeṅe bi ni Yésu.²⁰ No niom n'Esúif yay, ṗan iroṅ ti Asúif min mb'íñagulil bi ni Yésu ; ey, mánoman nilet ni guñen gaa gúboñ gagu gaa Móis, nirondoṅ ti níh'íni me ni go, min mb'íñagul gaamme ni guñen gaa gúboñ gaugu bi ni Yésu.²¹ Mo may, no nirove tiñ tanur ni bugagu gaffasut me gúboñ gagu gaa Móis, nih'irondoṅ ti bugo, ti an akanut gúboñ gaugu n'gaṗin, min mb'íñagulil ṗoṗ bi ni Yésu. Dáuru let gaa búoh butumom bilebo ni gúboñ gagu gal Aláemit. Butumom bae ubu bo, mata ínje umu ni guñen gaa gúboñ gagu gaa Kirista.²² Manur mamu ni bugagu bugo gáinenil gubajut me sembe : nirondoṅ ni bugo nan ti gúmbam faṅago ndi gubaj me sembe, min mb'íñagulil bi ni Yésu. Mamu ñer, niroṅe buronj bánoban ni bugan bugagu ṗe, tima, mánoman níe, niṗagen guce ni bugo.²³ Dáuru ṗe nikandókan mala Firim fafu Fásuṃ me, min mb'ibaj to fugab ni gásonien gagu go fisene me.

²⁴ Let jiffase búoh bíbefor bubaj me ni fuhay, úbeforaaw ṗe nihi gutey, bare an anur pat nah'ateb fo. Kan ñer jitey bi eteb fo !²⁵ Ubéforaaw ṗe ṗan gúfiren sinilil ucewo ; gukaneyokan bi ebaj gajow gámah gañumut eṗio ní bacamil. Bare wolal til nukanaleyokan bi eyab bacam bábaerit.²⁶ Yo eçile nitetey, bare íteerit ró me ; nittegetegor, bare ittegorérit ró me.²⁷ Nimumuh enilom, ban niyogenyoyogen faṅ jamb'ínje fañaom avaree me bugan bugagu íbbur bacam babu ínje bavareeril iban.

Batar babu mala wabajen me bugal Israel

10 Gutiom, nimaṅe min jiffas wabajen me sipayolal gufan no Móis áṗunneulil me Esíp. Aláemit nakakan elitalit yaa gávuh †† negganil bugo ṗe bulago babu, ban nakanil may bugo ṗe n'gujow ni mahae gusat Fal fafu Fújugah fafu gulo ñagagu.² Bugo ṗoool gúbatiseibatise ni gávuh gaugu ni ṗoṗ ni fal faufu bi egiten gajogor gagu go gubaj me ni Móis.³ Bugo ṗe gutitiñ mitiñay mamu manur mamu majoumulo me n'émit,⁴ ban bugo ṗe gurendem ṗoṗ mal mamu manur mamu mo Aláemit asenil me : maagen mamu nihi gurendem ni fuval fafu fo Aláemit nah'akan me fujaor ni bugo ; fuval faufu fo fuomme Kirista.⁵ Bare hani mo, Aláemit súmutol ni gafaṅ me jammeṅ ni bugo ; yo eçil me n'gúçelul baubu ni gafit gagu.

†† Juluj Gaṗagen 13.21

⁶Waf wauwu þe ubabaj min ní bigitenum bi ni wolal, jambi ubajal uþinor wal ekan maarat ti bugan bugaubugi. ⁷Jambi þoþ nihi jimalen sinetal ti guce ni bugo gukan yo me, ti Bahiçer babu bulob me buoh : « Esúh yay guroborobo n'gutiñ, n'gurem, mbiban n'guilo gúrasor bi emalen enetal yay †. » ⁸Wolal jamb'unonal þoþ ni bujobuet ti guce ni bugo gukan mo me, min bugan gono súuli ávi ni sífaji (23 000) guçet funah fanur ††. ⁹Jambi may ugeçal Ataw ti guce ni bugo gukan yo me, min sunuhunjañ surumil n'guçet †. ¹⁰Jambi nihi júmumunor ti guce ni bugo gukan mo me, min amalaka ahu ala eçet yay anemenil.

¹¹Waf wauwu þe ubabaj min úni bigitenum bi ni wolal. Uhiçihiç uhali to min mbi jóum búoh wolal jaamme ni buroñ ni gannay gauge go nuffas me búoh buroñ babu ubu n'ejow bi ebaol uligenumal to waf.

¹²Yo eçil me an aþinor me aah nahahah liñ, naate ákanum jamb'abil alo. ¹³Sílam sasu so jibaj me bi funah faa jama, so arafuhow ánoan abaje. Bare Aláemit alobérit aban nabbañ búsol, ban may mat'ahalul min julo ni sílam safañul sembe : no sílam sijae me éloul, þan asenul sembe min júju jumuten so, ban þan asenul þoþ bulago min júþur ni so.

Pool o m'baçaf mala emalen sinetal

¹⁴Gutiom bugo níbboli me fan, waf wauwu uçil me niegul jitey emalen sinetal. ¹⁵Buru bugo nilobe maa ni buru bugan jom gabaje uinum ; jþinor buru fanaul min jujuh gurim gagu go nilobul me ! ¹⁶Jþinor mala éremuma yay yaa gásonien yaçil me min nuh'usalal Aláemit. No nuremeal dó me, ekanutolal þiañ min ubajal gajogor ni Yésu Kirista mala fisimol fáyui me mololal ? Ganaç gagu may go numusulorale me, no nutiñale go me, gukanutolal þiañ min ubajal gajogor ni Yésu Kirista mala enilol yaseni ? ¹⁷Ganaç ganur pat gubaje ; hani nummeñale bu, enil yanur nuomal mata nubajale wolal þe ánoan fugabol ni ganaç gaugu ganur gagu.

¹⁸Aþaa juluj bugal Israel : bugan bugagu gatiñe me ellu yay yaa súnuhureñ sasu sásimenei me Aláemit, leti gujogojogor mamu n'Aláemit ? ¹⁹Nilob maa, wa ñer nimañe ilob to ? Nimamañ eoh þiañ sinetal sasu ter ellu yay yaa súnuhureñ sasu so gúsimene so me, nafa ece sibaje ? ²⁰Hani ! Niegul : waf wauwu wo gúsimene mee, siseytane sasu gúsimene wo, bare let Aláemit. Ban imañut hani jatiito jibaj gajogor ni so. ²¹Jújuut jirem ni manur n'éremuma yay yal Ataw ni yaa siseytane sasu. Jújuut þoþ jitiñ ni manur ni biril babu bal Ataw ni baa siseytane sasu. ²²Jimamañ þiañ jiinnul físil Ataw ? Jþinor þinor búoh nufañale Ataw sembe ?

Erok nánonan bi mala gasal Aláemit

²³Nilobenul yo gaa búoh nújuale ukanal wásumolal me. Maagen ! Bare let waf waw þe úarie ekan. Nújuale ukanal wásumolal me, bare let waf waw þe nuh'uliñen fuomunor. ²⁴Jambi an añes maaro bi n'açila bare, bare añes mo may bi ni bugagu.

²⁵Ellu yánoyan yo gunnomenul, jújue jitiñ yo buru m'barorenut bay ejoumulo, mamu jambi an abil abaj to gaþinor gace. ²⁶Bahiçer babu bulobyolob buoh : « Ataw açile ettam yay ni waf waw þe waam dó me ††. »

²⁷Baj me an áinenut ni Yésu avogul fitiñ, ban n'juoh ey min jujow, wáfowaf wo najae me esenul, jitiñ wo. Jambi jurorenol bay waf wauwu úþummulo, mamu jambi an abil abaj to gaþinor gace. ²⁸Bare an aagul me : « Ellu yaue ellu yom yal énuhureñ yásimene sinetal », jambi jitiñ yo mala min an ahumu alobul yo me, jambi mul an abil abaj to gaþinor gace. ²⁹Let maa waf waw wo buru jþinor to me nilobe, bare maa gaþinor gagu gal an ahumu.

Jambi gaþinor an ace gúpuren wáari me n'ínje min abaj wo najae elob aya n'ínje. ³⁰Iní me nitiñe n'esalen nímero Aláemit mala mitiñay mo nibaje, wa ñer mb'uçil me min an ajelom ?

³¹Yo eçil me ñer, hani buru ni fitiñ, hani buru ni marem, wáfowaf wo juom n'ekan, jikan wo bi mala gasal gal Aláemit. ³²Juroñ buroñ bo mati búgu uinum waw waa bugagu : wal Esúif yay, waa galet me Esúif, ter Jangu yay yal Aláemit. ³³Juroñ ti ínje : ínje umu n'eaken min mb'ísum ni bugan bugagu þe ni wáfowaf ; iliput maaro múmbam bareom, bare þoþ maa bugan bugagu þe, tima n'guyab gaþah.

11 Jilihor n'ínje, ti ínje fumumom ilihore me ni Kirista.

Gailo gagu go ánaine ni aarol guot me gubaj ni jangu yay

²Injé umu n'esalul mala min juoseneom me ni wáfowaf ni þoþ mala min jikanum me wo niligenul me. ³Bare nimañe min jikan n'uinumul waf wauwe : ánaine ánoan Kirista aamme afanol ; ánaine náni afan ahu ala aarol, ban Aláemit o náni afan ahu ala Kirista. ⁴Anáine ñer afut me fuhol o n'galaw ter o n'gavare ésuñ yay firim fo Aláemit asenol, an ahumu Kirista nákerule. ⁵Mb'íni me anaare áfobout açila n'galaw ter o n'gavare ésuñ yay firim fo Aláemit asenol, aare ahumu áinol nákerule ; nánini ti anaare áçigoe ††. ⁶Iní me anaare áfobout, kan ñer áçigo ! Ban nemme sunenisuneni anaare eþirih walol ter écih wo, kan ñer naate áfobo. ⁷Anáine, açila, aatut áfobo mata açila aamme búnoñgor babu bagiten me jáari jaju jal Aláemit ; bare

† Juluj Gaþagen 32.6 †† Juluj Uþin 25.1-9 ; 26.6 ‡ Juluj Uþin 21.5-6

†† Juluj Ufóñ 24.1 ‡‡ anaare áçigoe : Ni Esúif yay sujuba sasu bare nihi síçigo, ban sunenisuneni náar anaare báçigoer.

anaare o aamme búnogor babu bagiten me jáari jaju jal áinol. ⁸ Maagen mamu, ánaire let n'anaare náuwenuli, bare til anaare áuwenuli n'ánaire. ⁹ Ban may ánaire áuwenuti bi n'anaare, bare til anaare áuweni bi n'ánaire. ¹⁰ Yo ečil me, anaare naate abaj ni fuhood waf wagitene búoh náttuttun áinol, dó þe mala emalakaay. ¹¹ Bare ni bakičer babu bal Ataw, anaare n'ánaire náhagume, ti may ánaire áhagum me n'anaare. ¹² Maagen mamu, ti anaare áuwenuli me n'ánaire, mo may ánaire abugei me n'anaare, ban dó þe n'Aláemit dujournulo. ¹³ Buru fañaul juluj to þaa : jáhojahor þiañ min anaare anamo m'báfobout o n'galaw Aláemit ? ¹⁴ Nuffasale búoh sunenisuneni min ánaire acaen walol uhuli ti wal anaare. ¹⁵ Bare anaare, o, abaj me wal wahulie, dó kakan jáari jola. Maagen mamu, Aláemit nasesen anaare wal wahulie min mb'úni mufulumu fuhood. ¹⁶ An amañ me aceñor mala yo, affas búoh wóli fañaóli jibajut ró síceñor sánosan, ban may sijangu sasu þe sal Aláemit so þoþ sibajut so.

Fitiñ fafu fal eosan Ataw

(Mácie 26.26-29 ; Maruk 14.22-25 ; Lik 22.15-20)

¹⁷ Baje mul waf wo níjuut isalul mala wo : gúemor gagu golul maarat gufañe eñallul maaro. ¹⁸ Imundum iegul guogomseh nánonan no juvoge fujoj, nihi babaj búfaculor, ban nikane íinen yo. ¹⁹ Þiþiþima búfaculor buote bubaj n'etlul min mbi jú fasi bugay ni buru gubaj me gailo gaaro. ²⁰ Nijuge búoh no juomunore, let fitiñ fafu fo Ataw amañ me jitiñ nihi jitiñ to : ²¹ maagen mamu, no jinave bi fitiñ, ánoan ni buru naramor atiñ fitiñol, min ñer guceul gucaet, bugaguul, bugo, n'gúhali. ²² Leti ánoan ni buru nabaje yañol ? Wa učile ñer jújuut jitiñul bo n'jiremul bo ? Min þiañ Jangu yay yal Aláemit jimañe ečotihen n'esuen bugan bugagu gabajut me waf ? Wa ñer jimañe ilobul ? Niete þiañ isalul mala yo ? Múk ! Mat'isalul.

²³ Gutiom, wo ínje Pool iligeneul me, Ataw aligenom wo ; wo uomme búoh :

Efuga yay yo Ataw Yésu abelei me ni guñen gal ulatorol, nañañar ganač, ²⁴ nasal Aláemit, no naban me, namusul go aban naah : « Dáure enilom yaseni me molul. Jikan mo min nihi juosenom. » ²⁵ Manur mamu may, no gutiñ me guban, nañar éremuma yay aban naah : « Erémuma yaue yo eomme yaa gajogor gagu guvugul gagu go Aláemit ajae me ejogor ni buru físimom báyueri ; nánonan no juom dó ni marem n'jikan mo min nihi juosenom. » ²⁶ Maagen mamu, nánonan no jitiñe ganač gaugu ban ni jirem éremuma yauyu, ečet yay yal Ataw juosene mee, bi no najae me éb-bañul.

²⁷ Yo ečil me, an ajae me etiñ ganač gagu gal Ataw ter erem n'éremuma yay yola o m'baþilout bi ekan mo, an ahumu natile n'enil yay ni físim fafu sal Ataw. ²⁸ Mbi ñer ánoan alujoro fumumol balama atiñ ganač gagu

ban narem n'éremuma yay ; ²⁹ mata an atiñ me ban narem o m'bakanut to biinum búoh dáuru enil yay yal Ataw, an ahumu naoþoro bataliñ Ataw aban. ³⁰ Yo ečil me ni baj ni buru bugan gammeñe guhaj, bugagu n'gásomut bireg guceil n'gučet. ³¹ Iníen me wolal fañaolal nulujoroale, Ataw mat'ataliñenolal. ³² Bare Ataw nataliñeolaltaliñ bi ečolenolal, jambi uloal ni sambun manur ni bugaa buron be galet me bugal Aláemit.

³³ Gutiom, yo ečil me ñer no juomunore bi fitiñ ti faufu, jinagor. ³⁴ An ni buru bieb bujogol me, amundum atiñul yañol, jambi baomunorerul buñallul bataliñ. Wawu waf, wo, þan iban wo ni ganab no nijae me ečigul.

Ují waw wo Biinum Banabe bisene me

12 Gutiom, mala úji waw wo Biinum Banabe bisene me, imañut min jinamo n'emoč. ² Buru jif-fase búoh no jiffasenut me Kirista, jihalenhat uinumul n'újaenumul ti súm wo me mbaa sinetal sasu sálodit me buru m'bájuut to wáfowaf. ³ Yo ečil me ínje umu n'egitenul búoh an o Biinum Aláemit bíčibbene ájuut aah : « Gatab gúni ni Yésu ! » Ban may an ájuut aah Yésu aamme Ataw Biinum Banabe m'báčibbenutol.

⁴ Mala úji waw ñer wal Aláemit, baje úji wábuliore, bare dáuru þe Biinum babu banur babu bisene wo. ⁵ Baje mukanay mábuliore maa burok bi n'Ataw, bare Ataw anur ahu ésuh yay guroke mee bi ni o. ⁶ Baje waf wajahaliene wábuliore wo bugan bugagu nihi gukan, bare dáuru þe Aláemit anur ahu náh'ájil min gúju gukan wo. ⁷ Anóan Biinum Banabe biseneolsen gáji bi ni maaro maa bugan bugagu þe. ⁸ Biinum babu þan bisen ace gáji gaa bájalo n'elob, ahu Biinum babu banur babu m'bisenol gurim gammeñe gaffas. ⁹ Ace Biinum babu banur babu m'bisenol gáji gaa gáinen, ahuo m'bisenol gáji gal esen gahoy bugan gásomute. ¹⁰ Ace Biinum babu m'bisenol gáji gaa min nah'akan waf wajureruti, ahu m'bisenol gáji gaa min nah'alob gurim gagu go nayab me n'Aláemit, ahu þoþ m'bisenol gáji gaa min náh'ánum waf waw wajournulo me ni Biinum Banabe ni wawu wajournulat me ni bo. Ahu Biinum babu m'bisenol gáji gaa min náh'aju alob gúlobum gaffasuti, ahu m'bisenol gáji gaa min áju agiten bugan bugagu wo gúlobum gaugu gulob me. ¹¹ Waf wauwu Biinum babu banur babu bukane wo þee ; bičila bisene ánoan úji wábulie ti bumañ me.

Ulán wammeñe, bare enil yanur

¹² Maagen mamu, enil ebaje ulán wammeñe. Ulán wauwu mánoman ummeñe, bare n'ukan enil yanur. Mo may ní mee ni kirista. ¹³ Ñer wolal þe, *Esúif* ter let *Esúif*, umigel ter bugan galet umigel, nuyabalyab gábatise gagu min únial enil yanur ni búkanum baa Bi-

inum Banabe banur babu ; maagen Aláemit nammenolalmenjen Biinum baubu banur babu.

¹⁴ Ey, enil let gálan ganur ebaje bare úlan wammerje.

¹⁵ Eno me gaat gagu guoge : « Nemme ínje ilet gañen, kan ñer ínje ílero n'eníl yay », ðan ðiañ çil min guhat éni gálan gal enil yay ? ¹⁶ Eno me may gannu gagu guoge : « Nemme ínje ilet jíçil, kan ñer ínje ílero n'eníl yay », ðan ðiañ çil min guhat éni gálan gal enil yay ?

¹⁷ Enoen me enil yay yo ðe jíçil yom, bu eotene ekan min neh'eun ? Enoen me ðoð yo ðe gannu yom, bu eotene ekan min neh'eun gatiñ ?

¹⁸ Maagen mamu Aláemit nakakan enil yay n'ebaj úlan wammerje, gánogan to namañ me gúni. ¹⁹ Kanen me úlan wauwu ðe ukakan gálan ganur, mati níen bo enil. ²⁰ Yo eçil me ñer, baje úlan wammerje, bare enil yanur.

²¹ Jíçil jújuut ñer juoh gañen : « Isoholauti ! » Mo may, fuhow mati fúmus me fuoh guot : « Isoholautul ! »

²² Bare til úlan waw wal enil yay wáni me nan wo ufañe n'úgotoe, učila ufañe n'ubaje hámma ; ²³ úlan waw wal enil yay wo nujogale me búoh ubajut nafa, wo nufañale me ejoh wári. Wasuneni me n'eníl yay, wo til nu-ruhenale me fañ. ²⁴ Mala úlan waw wal enil yay wo an aluje, me namañ, wo, usoholaut min uruhenal wo maumu. Min Aláemit aomen me enil yay maumu, namañ min úlan waw wágoto me ukani ni gañin.

²⁵ Nakanmokañ jambi búfaculor bubaj n'eníl yay, bare til min mbi úlan yo ðe urambenor. ²⁶ Iní me gace ni úlan wauwu ugu ni sílam, wo ðe n'úlam manur ni go ; íni me gace ni wo gumaleni, wo ðe n'úsumaet manur ni go.

²⁷ Buru ñer, buru juomme enil yay yaa Kirista, ánoan ni buru gálan nam gala yo. ²⁸ Ban ni Jangu, Aláemit *uðotoraaw/uðotora* namunde akan, mbiban bugan bugagu bugo nálobum me n'utumil, balama uligena-bugan firimol, þúrto bugagu gakane me waf wajureruti, mbiban gayab me úji waw wal esen gahoy bugan gásomute, waa garamben úsugaten, wal eogen jangu, wal elob gúlobum guce gaffasuti. ²⁹ Buru þooul ðiañ uðotora jom ? Buru ðe bugan jom bugo Aláemit náh'álobum n'utumul ? Buru ðe uligena-bugan firim Aláemit jom ? Jikanekan buru þooul waf wajureruti ?

³⁰ Jiyayab ðiañ buru þooul gáji gagu gal esen gahoy bugan gásomute ? Julobelob buru þooul gúlobum gammerje gaffasuti ? Jíþajulegopajul buru þooul ?

³¹ Jikan to uinumul ðe n'elip min jibaj úji waw wáamumma.

Maer ban igitenul bulago babu bafañ me wawu ðe.

Gábboli gufañe waf waw ðe

13 Eno me nilobelob gúlobum gagu gaa bugan bugagu ni gal emalakaay ban ibajut gábboli, nínini ti mañ maele ró me ter ti egelelel yafambe.

² Hani nibaje gáji gaa min ilob gurim go Aláemit

asenom, ter nibaj þoð gáji gal effas waf waw ðe wakopeni me ni gaa gaffas gánogan, hani may nibaje gáinen gagu ðe gajae me éjom min itosen gurijañ gagu, bare ibajut me gábboli, ilet wáfowaf. ³ Eno me may niñañar waf waw ðe wo nibaj me igabor, ban nisen enilom min esaeni, bare ibajut me gábboli, dáuru ðe mati diñallom wáfowaf.

⁴ Gábboli gamuten gom, gábboli músum gom, gábboli let bísilaet, gábboli let gasaloro, gábboli let batenoro. ⁵ Gábboli ndi gukan waf wasunenien, gábboli ndi guñes maaro mala go bare, gábboli fiiñ go ndi fitiñ an, ndi may gujoh an ni fiiñ. ⁶ Gábboli ndi gubaj ésumay ni waf waçolut, bare maagen mo nihi múñaral go ésumay. ⁷ Gábboli gukanolalkan min újwal utebal sílam sánosan, n'gukanolal þoð min újwal waf waw ðe : min újwal úinenal nánonan, min újwal ufiumal nánonan, min újwal umutenal ni wáfowaf.

⁸ Gábboli gúbaerit. Aláemit ðan abil ahat elob ni wolal n'utum bugan, gáji gagu gal elob gúlobum gaffasuti ðan gubil gubao, gáji gagu gaa gaffas gagu ðan gubil gullim. ⁹ Maagen mamu, bi maer uffaserutal waf waw úk'útijenal ; wo Aláemit amañ me elobolal n'utum bugan bugagu, aloberutolal wo ðan ák'átijen.

¹⁰ Bare no Aláemit ajae me ekan waf waw ðe min ujugi ñanno ca, úji wauwu warambeneolal maa ðan ðan ubao.

¹¹ No niomen me añil, nih'ilobenlob ti añil, nih'ipi-norenþinor ti añil, níh'ínanumennanum waf waw ti añil. Bare no nikan me anafan, nihahat waf waw waa fiñile. ¹² Maer, wo nujugale me ujugutal wo joon ; nongonogor nan ni galujorum gamoçe waf wauwu ujugei. Bare ðan ubilal ujugal wo táh. Maer ðan iffaserut waf waw ðe ík'ítijen ; bare ðan ibil iffas wo joon ti may Aláemit affasom me.

¹³ Maemma waf wauwe úfaji wauwe uom to bi nánonan : gáinen gagu, gafium gagu ni gábboli gagu ; ban gábboli gagu, go, go gufañ wo me ðe gájalo.

Pool o n'elob maa gáji gagu gal elob gúlobum gaffasuti

14 Jumundum ñer jines ebaj gábboli gagu. Jikan uinumul þoowo n'eñes úji waw wo Biinum Banabe bisene me, fáñum gagu gaa min Aláemit álobum ni buru. ² Maagen mamu, an alobe gúlobum gaffasuti o let ni bugan bugagu nalobe, bare n'Aláemit, mata mati baj an ajoge wo nalobe me ; ni búkanum baa Biinum Banabe, ðan alob waf wo an affasut. ³ Bare an o Aláemit álobume ni o ñanno ca, o, ðan alob ni bugan bugagu bi elijen gáinenil, bi etaril, ni þoð bi esaforil.

⁴ An alobe gúlobum gaffasuti o gáinen gagu gola bare naliñene, bare an o Aláemit álobume ni o ñanno ca, o, gáinen gagu gaa jangu yay þooyo nah'alijen. ⁵ Ni-mañene buru þooul julob gúlobum gaffasuti, bare ni-

faje emañ Aláemit álobum ni buru ñanno ca. Maagen mamu, an o Aláemit álobume ni o ñanno ca nafañe ebaj nafa an alobe gúlobum gaffasuti, ter ñianñer ñer m'bij an ájue ápajul baloberol min bunafa jangu yay þoooyo. ⁶ Yo eçil me ñer, gutiom, íjoule me bi ni buru, mb'íçigul ninamo elobul gúlobum gaffasuti, wa þan in-afaul ? Mat'inafaul wáfowaf ínje m'bagitenutul waf wo jújue juoh, ti firim fo Aláemit alobom, ter gaffas gace go nibaje, ter baligener bice.

⁷ Mo may ní mee ni baoger etongole ni gael ehotiñ. Etongole eoguti me jon ter ehotiñ eteguti me jon, bu bugan bugagu gujae ekan n'guffas gáfoñ gay guyabuli ? ⁸ Eno me aoga gáturupa gaa fitih aogut go ñanno, ay ajae egoror bi eke fitih ? ⁹ Buru may manur mamu : julob me gurim go an ájuut ajoh, bu an þan áju affas wo julob me ? Julolob jisen érus yay !

¹⁰ Bajé gúlobum gammeñe ni mof, ban bugan bugagu galobe go me guunorewunor. ¹¹ Yo eçil me ñer, iunut me gúlobum an, an ahumu ajaora nam n'ínje, ti may ínje iomme ajaora ni o. ¹² Buru may, nemme jimamañ nár úji waw waa Biinum Banabe, jifañ ñer eñes úji waw wáju me uramben min gáinen jangu yay þoooyo gufañ n'guliñe. ¹³ Yo eçil me, an alobe gúlobum gaffasuti naate alaw Aláemit min asenol þoþ gáji gagu gal épajul gúlobum gaugu. ¹⁴ Ilaw me ni gúlobum gaffasuti, maagen biinumom ubu ni galaw, bare let ni mujagom nílaume. ¹⁵ Bu ñer niñum ekan ? Þan ilaw ni biinumom, nilaw þoþ ni mujagom ró ; þan ífoñ ni biinumom, nífoñ þoþ ni mujagom ró. ¹⁶ An unamo me esal Aláemit ni gúlobum gaffasuti bare, bu ñer an ápullo babu aam to n'eutteni þan áju me ábali aah « Amen » ni galaw gagu gúiya gal esal Aláemit go nuomme ni go ? Mati hum affas wa nulobe. ¹⁷ Hani galaw gagu gúiya gal esal Aláemit gúarie bu, bare ahu galai mati gurambenol min aliñen gáinen gagu gola. ¹⁸ Nifañul buru þooul elob gúlobum gaffasuti, ban may nisale Aláemit min asenom me gáji gaugu. ¹⁹ Bare, iilo me bújoñor fuomunor jangu yay bi elob, faje ésumom min ilob gurim gono futoh bare go ésuñ yay guune min iligenil to waf uce, so n'elobil gurim gono súuli guñen go an ájuut ajoh.

²⁰ Gutiom, jambi nihi jipinor ti uñil gatiito ; eno me ban ulobal mala ekan maarat, jini ti uñil gatiito gaffasut me wáfowaf, bare þurto eçila, jipinor ti ufan. ²¹ Ni Bahiçer babu, Ataw naage : « Þan íjoum ni bugan galobe gúlobum gaffasuti min ilob n'ésuñ yauyu, n'utum waa sijaora þan ílobum me ni bugo. Bare bae hani mo, mati gumañ guuttenom. » ²² Dáuru digiten me ñer búoh elob gúlobum gaffasuti let bigitenum bi ni bugan bugagu gáinen me, bare bi ni bugagu gáinenut me. Manur mamu may elob ñanno ca gurim go Aláemit asene an, yo, let bigitenum bi ni bugan bugagu gáinenut me, bare bi ni bugagu gáinen me.

²³ Eno me ñer jangu yay þoooyo eomunore ban bugan bugagu þe n'gunamo elob gúlobum gaffasuti, baj me bugan gápullo babu gáinenerut gúnunol ró, leti þan guoh buru jitetey ni guhow ? ²⁴ Bare eno me Aláemit ni buru þooul nálobume ñanno ca, mbiban ni baj an ápullo babu áinenerut ánonul ró, waf waw þe wo an ahumu ajae me eun þan ukanol min apinor joon mala buronol, ban þan uçilol min affas búoh o atila nam. ²⁵ Waamme ni biinumol þan úþurur ni mañannoe ca ; no ñer, þan áñuþ ak'aya buulol n'ettam min amigelet Aláemit, mbiban naagul : « Maagen Aláemit umu ni buru ! »

²⁶ Gutiom, bu ñer nuñumal me ekan ? No juomunore, an ni buru abaj me gáfoñ, áfoñ go ; an abaj me waf wo nájue aligen bugagu, aligenil wo ; an abaj me waf wo Aláemit agitenol bi ni bugan bugagu, alobil wo. An abaj me firim fal elob bugan bugagu ni gúlobum gaffasuti, alobil fo ; eno me may an nájue ápajul firim falobi ni gúlobum gaffasuti min bugan bugagu gúju gujoh wo fumañ me elob, ápajulil fo. Urú þe duote dikani bi eramben jangu yay min ejow gayoñ.

²⁷ Eno me ñer ban guce ni buru gulob ni gúlobum gaffasuti, bugan gúuba ter gúfaji bare gulob, anur-anur, ban mbi baj an ápajul ésuñ yay wo gulob me. ²⁸ Bajut me an ajae ápajul ésuñ yay wo gulob me, kan ánoan ni bugo ahabo ñer elob fatiya asen ésuñ yay : alob bi n'áçila nevonol ni þoþ bi n'Aláemit. ²⁹ Eno me bugan bugom bugo Aláemit álobume ni bugo ñanno ca, mbi gúuba ter gúfaji bare guñar firim fafu n'gulob min bugagu guþinor dó ni baloberil. ³⁰ Baj me an ace ábuli aam to o Aláemit asenulo þoþ firim bi elob, mbi ahu aamme n'elob aþanor. ³¹ Buru þooul jújue julob, anur-anur, gurim go Aláemit asenul, min mbi buru þooul jiligenum to waf ban ni jibajum to buaken. ³² Bugan bugagu bugo Aláemit álobum me ni bugo guote gújuror gáji gagu go nasenil me. ³³ Maagen mamu, Aláemit amañut galejeh, bare til Aláemit nam ala gásumay. Mamu ní mee ni guomunor gagu þe gal ejangaraay.

³⁴ Waareaw, bugo, guote guþanor cem ni sijangu sasu : senutil min gufam ni guomunor ti gaugu. Guote gunamo gulluhor min guutten, ti gúboñ gagu gaa *Móis* may gulob yo me. ³⁵ Gumañ me bi eroren waf, mbi guoren wo wáinil súndo, mata jáhorut min anaare afam ni fuomunor faa jangu.

³⁶ Juoseh þiañ Firim fafu fal Aláemit ni buru fúþum-mulo ? Juoseh buru bare jiyab fo ? ³⁷ An ni buru apinor me aah o an nam o Aláemit álobume ni o, ter þoþ naah Biinum Banabe ubu ni o, an ahumu naate may affas búoh wo nihiçulul me n'Ataw fañaol ujoumulo ; ³⁸ amañut me affas yo, yoemme ñer búoh Aláemit ajogutol an ola. ³⁹ Min íuñen elobom, niegul, gutiom, wo juot me jifañ n'jimañe, wo uomme jines min Aláemit álobum ni buru ñanno ca. Jambi may jífiren an

elob gúlobum gaffasuti. ⁴⁰ Bare dó þe duote dikani ti wári me kani ban ni ganab.

Eiloul yay yaa Kirista n'êçet yay

15 Gutiom, nimaŋe min iosenul Firim fafu Fásuŋ me fo nivareul me, fo jiyab me ban ni jútuŋ fo liŋ. ² Ni fiçila þan jiyabum me gaþah, eno me juŋoh fo ti nivareul fo me. Jikanut mo me, gáinen gagu golul þan gúni gáinen garakel.

³ Maagen mamu, buru niligen me waf waw wafaŋ me n'ubaje hámma wo Aláemit agitenom me, waamme uwe : Kirista naçêçet mala utilolal ti Bahiçer babu bulob yo me, ⁴ nafogifoŋ baj gunah gúfaji Aláemit nailenulol n'êçet yay, ti Bahiçer babu bulob yo me, ⁵ no nailoulo me n'êçet yay, náþurul Pier † ban náþurul þoþ uþotoraaw þooil gaamme guñen ni gúuba. ⁶ Þúrto, náþurul ni manur ulagorol gafaŋe bugan sikeme futoh. Guce ni bugo guçele, bare gammeŋe ni bugo ubugi m'buronŋ bi jama. ⁷ No þúrto me, náþurul Saak, mbiban náþurul uþotoraaw þe.

⁸ No náþullo me bugaubugi þe aban, nábanum n'ínje, ínje alet me wáfowaf ††. ⁹ Maagen mamu ínje ifaŋ me gatiti ni uþotoraaw þe, itogut hani jatiito min guvogom aþotora, mata nílamelamen Jangu yay yal Aláemit. ¹⁰ Bare gáji gagu gal Aláemit guçilom me níni ti níni maa ; ban gáji gagu guçila gulet gáji garakel : nirodok til ifaŋ bugagu uþotora þe. Ban let joon ínje fumumom iroke, bare Aláemit ni gájiol açilom min íju ikan burok baubu. ¹¹ Yoemme ñer, ní ínje-o, ní bugagu uþotora-ó, Firim faufe Fásuŋ maa wóli jivaree mee, ban fiçila buru þoþ jíinen mee ni fo.

Eiloul yay yololal n'êçet yay

¹² Eno me wóli jivareevare búoh Kirista naiyuloilo ni gaçet me, kan wa uçile guce ni buru n'guoh gaçet me mati guiloul n'êçet yay ? ¹³ Eno me maagen gaçet me mati guiloul n'êçet yay, kan Kirista faŋaol aiyulat ni gaçet me. ¹⁴ Ban eno me Kirista aiyulat ni gaçet me, kan gavare gagu góloli gavare gom garakel, gáinen gagu golul may gáinen gom garakel. ¹⁵ Kan me mo, kan wóli jibijebij julob mala Aláemit, mata juoseh nainuloyilen Kirista n'êçet yay ; eno me maagen gaçet me mati guiloul n'êçet yay, kan ailenulatol n'êçet yay. ¹⁶ Ey, eno me gaçet me mati guiloul n'êçet yay, kan Kirista þoþ aiyulat n'êçet yay. ¹⁷ Ban eno me Kirista aiyulat n'êçet yay, gáinen gagu golul gáinen gom garakel, ban juronŋ dó ni util waw wolul. ¹⁸ Yoemme þoþ búoh gáinen me ni Kirista ban ni guçet gullilim bándor. ¹⁹ Ey, eno me gafium gagu gololal ni Kirista ni buronŋ baube

bare guree, kan wolal ufaŋal me garuneni enil bugan bugagu þe.

²⁰ Bare let mo ! Kirista naiyuloilo ni gaçet me ti maa-gen ! N'eilo yauyu yo açila aamme átiar ni yo naliŋene maagen mamu búoh bugan bugagu gáinen me ni o gaçet me þan may guilo n'êçet yay. ²¹ Nemme eçet yay n'an anur ejoumulo, mo may eilo yay ni gaçet me ejoumulo me þoþ ni an anur. ²² Ban ti bugan bugagu þe guçele me ni búkanum bal Adam, mo may þoþ bugan bugagu þe gajogor me ni Kirista gujæe me ébbañul gúni m'buronŋ. ²³ Bare dó þe bi ejow ni ganab, ánoan funagol : Kirista aamme me átiar eilo ni gaçet me þe, mbiban, no najæe me ébbañul, bugan bugagu þe bugo naçil me þan guilo. ²⁴ Þúrto, Kirista þan anemen gáju gánogan, sembe sánosan, bájalo bánoban saarat, aban nábahen Jávi jaju asen Aláemit Þaaya. No ñer þan ní me gabao gagu gaa mof. ²⁵ Maagen mamu Kirista naate aogen Jávi jaju bi no Aláemit Þaaya ajæe me ebaŋ ulatorol þe fattam uhagol. ²⁶ Alator ahu ásola ajæe me enemeni o aamme eçet yay. ²⁷ Maagen mamu hiçihiç búoh : « Aláemit nasenolsen waf waw þe abaŋ fattam uhagol ‡. » Bare ŋannonŋanno búoh dó ni firim faufu, Aláemit fumumol aŋar me waf waw þe abaŋ fattam uhah Kirista, açila álero. ²⁸ No waf waw þoowo ujæe me ebaŋi fattam uhah Kirista, ñer açila faŋaol aamme Añol Aláemit, þan asenoro Aláemit asenol wo me, min mbi Aláemit áni ávi ahu ala waf waw þoowo.

²⁹ Jipinor þaa maa bugan bugagu gábatisee me bi mala gaçet me : wa uçile n'gukan mo ? Eno me maagen mamu gaçet me mati guiyul n'êçet yay, wa n'uçil ñer min bugan bugaubugi gumaŋ gúbatisee bi mala bugo ? ³⁰ Ban wolal faŋaolal wa uçile nuh'ukanal to súñunduolal nánonan ? ³¹ Gutiom, gunah émit þe níþimboreþimbor eçet yay. Wo nilob me maagen dom, ti may ésumayom eomme ésumay yaa maagen mala wo Ataolal Yésu Kirista aamme n'ekan ni buru. ³² Bútaj babu bo nitaj me baubu n'ésuh yay yal Efes ni bugan gánie ti súnuhurenŋ saa baha, nafa yay buŋallom, eno me ni biinum bal arafuhow bare nitajum bo ? Eno me maagen gaçet me mati guiyul n'êçet yay, kan utiñal ban nuremal, mata gajem þan uçelal †† ban þan tíj to. ³³ Jambi jubutoro : « Ejaor ni bugan gaarat neh'éhajakajen an aaro. » ³⁴ Jujoh uinumul jon ban ni jihat etil ! Niegul baje guce ni buru gaffasut Aláemit ; wo nilob maa uotene ukanul n'jusu.

Enil yay evugul yay

³⁵ Bare júe baj an áinenut aroren aah : « Gaçet me bu gujæe me eiyul n'êçet yay nogor ? Enil bu þan gubaj ? » ³⁶ Min aw usonjet me ! Uroh me jukol n'ettam, leti þan jumundum juþut balama jilul ? ³⁷ Ban wo nujæe me eroŋ, let wo uomme jununuh jaju jajæe me eilul, bare

† Ni gugerekay guoge KEFAS, yoemme Pier (eval) ni guarameeŋay. †† ínje alet me wáfowaf :
áni me ti añil ábugalii funagol m'baçigerut.

ínje

‡ Juluj Ufóñ 8.7 †† Juluj Esai 22.13

jukol jaju fumum jo, ter jaa bálut, ter þoþ jaa waf uce. ³⁸ Mbiban, Aláemit þan asen jo enil yay yo ačila amanj me ; jukol jánojan nasen jo enil jo ébuli ni saa mamumo. ³⁹ Uúwenum waw þe let enil yay yanur yay ubaje : arafuhow nabaje enilol, súnuhurenj sasu sibaje sala so, upu waw may mo, ti þoþ suol sasu sibaj me sala so súbuli. ⁴⁰ Bátuler babu baamme n'émit bubaje ganogor bo. Babu baa n'ettam bubaje may gala bo. Gaij gagu gaa waf waw waamme n'émit let ganur ni gaa wawu waamme n'ettam. ⁴¹ Tinah talu tibaje baijer to, fieñ fafu fubaje bala fo, ti þoþ suut sasu sibaj me bala so, ban hani sičila fañaso yánoyan baijer yo búbulibuli ni bal epayo.

⁴² Mo may þan ní mee no gaçet me gujae me eiyl n'eçet yay : enil efogi me n'ettam, þan éni enil yahajene ; no ejae me eiyl n'eçet yay, þan éni enil yájaerit eha-jen. ⁴³ Enil yay yafogi me n'ettam esuneniseneni ; bare no ejae me eiyl n'eçet yay, þan éari fañ. Enil yay yafogi me n'ettam égureguret ; bare no ejae me eiyl n'eçet yay, þan ebaj sembe. ⁴⁴ Enil yay yafogi me n'ettam enil yom éfuh yal arafuhow ; bare no ejae me eiyl n'eçet yay, Biinum Banabe þan bisen yo buronj. Ey, baj me enil éfuh yal arafuhow, kan baje may enil yo Biinum Banabe bisene buronj. ⁴⁵ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Arafuhow átiar, aamme Adam, nabibil áni búuwenum barondonj †. » Bare Kirista aamme Adam ahu ásola ahu, ačila nammemmenj Biinum babu basene me buronj. ⁴⁶ Let an ahu ammenj me Biinum aam átiar, bare ahu aamme an áfuh ; þúrto, ammenj me Biinum nájoull búsol. ⁴⁷ Adam ahu átiar o ni gábupa nátulumi ; áutten ahu, o, n'émit náþullo. ⁴⁸ Bugan bugagu bugaa babe ni mof gúnini ti Adam ahu átulumi me ni gábupa ; bugagu gajae me ejow bi n'émit, bugo, gúnini ti ahu áþullo me n'émit. ⁴⁹ Ey, ti nunogoral me n'ahu átulumi me ni gábupa, mo may þan unogoral me n'ahu áþullo me n'émit.

⁵⁰ Gutiom, wo nimañ me elob uwe : enil yauye yal arafuhow mat'éju enogen ni Jávi jaju jal Aláemit. Ey, waf wajae ebil uhajen mat'úju unogen tiñ taa waf wahajenérít.

⁵¹ Ban ilobul waf uce waffasuti : let wolal þoolal ujaale eçet, bare wolal þoolal sinilolal sijae ébaho síni sice. ⁵² Dáuru þe þan baj ñanur, jas ti an amoe, no gáturupa gagu gujae me eoh bi egiten búoh gabao mof mamu guçige. Maagen mamu, no gáturupa gaugu gujae me eoh, bugan bugagu gaçet me þan guiyul ni guyagil min gúni bugan bugo mati gubbander guçet. No ñer, wolal jajae me éni m'buronj sinilolal þan may síbaho síni sinil sice. ⁵³ Waf waw wahajene me uote uoþo gáni gagu gaa wawu wahajenérít me ; waf waw waçele me uote uoþo gáni gagu gaa wawu waçelérít me. ⁵⁴ No waf waw wahajene me ujae me eoþo gáni

gagu gaa wawu wahajenérít me, no waf waw waçele me ujae me eoþo gaa wawu waçelérít me, no ñer firim fafu faa Bahiçer babu fujae me ekano, faah me :

« Eberj yay émere eçet yay eban †† ! »

⁵⁵ « Eçet, eberj yay yíya uyelo ?

Sembei sal emuh bugan uselo ‡ ? »

⁵⁶ Eçet ni gatil néh'ébajum me sembe sasu sal emuh, ban gatil, go, ni gúboñ gagu nihi gúbajum me sembe sasu sala go. ⁵⁷ Bare usalal Aláemit ájoum me n'Ataolal Yésu Kirista min akanolal nutebal eberj yay !

⁵⁸ Yo eçil me ñer, gutiom bugo níbboli me nár, jíni bugan gaiye ban ni gútuh liñ ni gáinenil. Jíni bugan gá-supe ni burok babu bi mala Ataw, mata jiffase búoh buyoh babu bo juyoge mee ni burok babu bi mala gajow Ataw let bamotoñ.

Síralam sasu saomeni me bi mala jangu yay yaa Yérusalem

16 Maer ñer ulobal mala síralam sasu saat me suomeni bi n'ejangaraay bugaa Yérusalem : buru may jinaben ni gurim gagu go nilob me sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Galasi. ² Fíiyay fáno-fan, ánoan ni buru naate alalen súndool jatiito ni wo nabaj me, re ni min áju me. Mamu, mati nagi no ínje ijae me eçigul min waf wawu uomeni. ³ No nijae me eçigul, þan iboñ ni siletar dó bugan bugagu bugo buru jijae me eçob gújaenum bateh babu bolul bi Yérusalem. ⁴ Roren me min ínje fañaom ijaor ni bugo bi bo, þan jijaor.

Bújaor babu baa Pool

⁵ Þan imundum íþurumul Masedonia balama íjoull bi ni buru, mata niете íjoumul bo. ⁶ Nimañe irobo gunah ni buru, ter til mbi ikan to gueñ iki ñutot ñaño ñibao ; no ñer þan júju me, ínje bamañer ekay, jirambenom min ífa ró ni bújaorom, bi bo nimañe ejow. ⁷ Maagen mamu, ñaño imañut íkiil íñaloul ni majase min ígat ; nimañe irobo to þan maa ni buru, eno me Ataw nimañe. ⁸ Bare þan ban inamo maa n'ésuh yay yal Efes iki funah gaggan gagu gaa *Pantokot* fiçigul. ⁹ Pégu-lompegul babe bulago bal ekan burok bámah, hani bae min ulatorom gummenj me babe fañ !

¹⁰ Tímonte açigul me, n'jialenol wári jambi abaj gáholi gánogan. Juosen búoh umu ni burok bi mala Ataw ti ínje. ¹¹ Jambi an ni buru açotihenol, bare til mbi jirambenol min áju ábbañul ni gásamay ákail atogom, mata ínje umu n'enagol, o ni gutiolal bugo najae me éjaorul ni bugo.

¹² Mala atiolal Apolos, ñammenje nisenolsen buaken babu bal éjaorul ni gutiolal bugagu bi ni buru, bare amañut þan akan yo maer. No najae me éjuror ájoull, þan ájoull.

† Juluj Fíçilum 2.7

†† Juluj Esai 25.8 ‡ Juluj Osé 13.14

Batar ni basaf súsola

¹³Júludo, jútuh liŋ ni gáinen gagu golul, jiaken, jíni bugan gabaje sembe ! ¹⁴Wáfowaf wo jikane, jikan wo ni gábboli ró.

¹⁵Jiffase Estefanas bi ni bugaa yaŋol ró. Jiffase may búoh ni mof mamu ɸe maa Akaya bo juomme, bugo gumundum me gúinen ni Yésu Kirista, ban nihi gurambendamben ejangaraay. Gutiom, ínje umu n'elaul iegul : ¹⁶jihat bugan ti bugabugi min gúçibbenul, bugo ni ɸɸ bugagu ɸe garoke me súɸ manur ni bugo. ¹⁷Ejóul yay yal Estefanas, Fortunatus ni Akayikus ésumomsum nár ; no nijugil me, níni me ti nih'ijuh me buru jalet to me. ¹⁸Gukakan biinumom m'bifilo ti

gukan mo me wolul. Bugan ti bugabugi juote juruhenil !

¹⁹Bugaa sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Asi gusafulul. Akilas bugo ni ɸirisila, ni ɸɸ ejangaraay gaomunore me yaŋil, gusafulul nár ni gajow gal Ataw.

²⁰Gutiolal ɸe gaamme babe gusafulul may. Jisafor búsafor baa batiay.

²¹Injé Pool fumumom ítuge ni gañenom min ihiçul gurim gauge gúsola gauge : ínje umu n'esaful. ²²An amanjut me Ataw, an ahumu mbi gatab gúni ni o ! Maranata – Ataw, újoul cab ! ²³Mbi Ataolal Yésu ásonienul buru ɸooul ! ²⁴Níbboliulboli buru ɸooul ni gajow gaa Yésu Kirista.

2 BUGAA KORENT

Waf waw wabaj me n'eleter yaue

Kábiriŋ n'eleter Pool étiar, baje gurim gápullo Korent bi ni o, ban gaunor gubbañut gubaj tutor Pool ni ejan-garaay bugaa Korent. Yo ečil me ñer, balama abbañ ajow bi Korent, Pool nahičil bi ébahen gano gaugu gabaj mee.

Ujógum ni 2 Korent 1 bi 7, , faamme éni an o Yésu Kirista aboñe. N'ačila burok bom bo Yésu asenol ekan. Ni burok baubu, buyoh, sílam ni waf wáhollenie simmenjdómerŋ. Bare ačila Pool nateb so n'emuten dó.

Ni 2 Korent 8 bi 9, Pool nalae ejangaraay bugaa Korent gúpuren jálo gúji bugagu bugaa Yéusalem bugo nuffas me búoh guleleh. Wávaf me ni gubaj gagu gaa guce uote unafa bugagu gatogenut me. Yésu Kirista fañaol nakanoroé ásugaten o baamer asanum aban, min mb'ájoum ni fúsugatenool min akan bugan bugagu n'gúni usanum (2 Korent 8.9). Yo eçile min búrambenor búju bubaj ni bugan bugagu.

Ujógum ni 2 Korent 10 bi 13, Pool nalgore uno úuba wal éni aputora ala Yésu Kirista. Jangu yay yaa Korent ébiriŋoe mala bavareer babu bo guce guvaree me búli ni baa Pool (11.3-4). Nihi gugitenoro éshuh yay ti nihi gúni me uputora búgamah. Bugan bugom gásume utum ; guunouno guban babu pe.

Pool nagitene bugan bugagu gano gace gal aputora : min bugagu guyabol gayoŋ. Naruhene éni an ágotoe mata umu n'enah min Aláemit asenol sembe. Bajut uce wo narorene bi n'ačila fumumol, let gajow, let pøp fubaj. Pool naosene bugan bugagu búoh navaree bugaa Korent Firim fafu Fásu me m'barorenutil wáfowaf, mele éralam. Dó may kakan bulago bice bal egiten bugan bugagu búoh gábboli gagu go Aláemit ábboliil me gurorenut bacam bánoban ; arorenut to wáfowaf.

Basaf babu baa Pool

¹ Injé Pool o Aláemit açob me íni aputora ala Yésu Kirista, ínje ni atiotal Tímonte jihiçulo eletar yaue bi ni bugaa Jangu yay yal Aláemit gaamme n'éshuh yay yaa Korent. Jihiçyohiç may bi ni bugan bugagu pe bu-gal Aláemit gaamme babu ni mof mamu pe mal Akaya. ² Mbi Aláemit Payolal ni Ataw Yésu Kirista gú-sonienul ban ni gusenul gásumay !

Pool o n'esal Aláemit mala basafor babu bo nasene me

³ Usalal Aláemit aamme Pay Ataotal Yésu Kirista, abaj me ñarum enil, ban nah'asaforolal ni wánowan.

⁴ Nasaforeolalsafor ni sílam sasu pe so nubajal me, tima nújwal újournal ni basafor baubu bo nuyabal mee n'ačila min mbi wolal may usaforal bugan bugagu gaamme ni sílam sánosan. ⁵ Maagen mamu, ti nubajal me sílam sámah mala Kirista, mo may pøp núyabumal me ni o basafor bámah. ⁶ Eno me wóli ni sílam jom, jínini ni so bi mala basaforul ni gapagul. Eno me Aláemit nasaforólisafor, nakanmokan tima buru pøp n'jijab basafor babu baje me ečilul n'júju jumuten sílam sasu sanur sasu so wóli juomme ni so. ⁷ Ban

gafium gagu go wóli jibaj me molul gubabaj sembe faŋ, mata wóli jiffase búoh ti buru jugum me sílam sasu ni wóli, mo pøp pan jugum me basafor babu ni wóli.

⁸ Gutiom, jimaŋe jikanul min jiffas mala sílam sasu so wóli jibaj me ni mof mamu mal Asi. Sílam sausu síjalo-jalo nár iki sifaŋóli sembe, bireg jibajut miselaken min juoh mati jibbañ juron. ⁹ Ey, wóli jijaene iki jíinen búoh maagen mamu móloli mubae, ban ñer jiçet. Dó pe jambi wóli jibbañ jibaj gafiumoro gánogan, min ñer jíhagum ni Aláemit bare ailene me gaçet me n'eçet yay. ¹⁰ Aláemit ačila aramulóli n'eçet ti yauyu, ban pan abbañ aramóli. Ey, jibabaj gafium n'ačila búoh pan mul abbañ aramóli. ¹¹ Buru pøp ubugu min jirambeneóli mee ni ulaw waw wolul. Mamu, ni búkanum bal ulaw waa bugan gammeŋe, Aláemit pan akanóli maaro ; yauyu ečil me pøp bugan gammeŋe pan gusal Aláemit móloli.

¹² Waf waw waçilóli me n'jisaloro, wo uomme min uinumóli ugitenóli me búoh buronóli ni mof me, fáŋum ni buru, bínini buron banabe, buron baa maa-gen, buron bajoumulo n'Aláemit. Buron baubu let ni malillo mal arafuhow bujoumulo, bare hum ni gáji

gagu gal Aláemit. ¹³ Bajut ni siletar sasu so jihic̄ulul me waf uce wábulie ni wo jijangae ró me ni wo jujoh ró me. Ban nifiume búoh ðan jibil jujoh joon waam dó me ; ¹⁴ to nuomal maa, baje wo buru jujoge, bare let wo ðe ; jiffas ñer búoh funah fafu fal éjoul yay yal Ataolal Yésu fiçigul me, buru ðan júsumaet móloli ti may wóli jijae me ésumaet molul.

¹⁵ Gafium gaugu go nibaj me, go guçile min imanjen imundumen ijoul mbaa buru min mbi jiyab maaro ñáuba. ¹⁶ Maagen mamu, niþinorene éjoul bi ni buru, mbiban nífaro bi Masedonia, þúrto níbbañul bo íkiil ijugul min jirambenom ni wo nisohola me bi bújaorom mbaa Yúde. ¹⁷ No nibaj me biinum baubu, nibabaj þiañ gailo galejehoe ? Ijoh me bi ekan waf, nih'ijohyojoh þiañ ti arafuhow re to, iki baj n'ínje "ey" ni "a-a" mimanur ? ¹⁸ Aláemit naffase búoh firim fafu fo jiqallul me fukanut firim falimbunenie, fo nihi fulob yaye mbiban ni fúbbañul fulob yaaya. ¹⁹ Injé, Silas ni Tímonte mala Yésu Kirista aamme Añol Aláemit jivareeul, ban açila alet "ey" ni "a-a" mimanur ; "ey" barebare eom ni o. ²⁰ Maagen, Yésu o aamme "ey" yay yaamme ni waf waw ðe wo Aláemit alob me esen. Açila açil me þop min nuh'uogal Aláemit « Amen † » bi esalenol. ²¹ O Aláemit fañol aliñene gajogor gagu go nujogoral me ni Kirista, wóli ni buru. Nañendolal, ²² nañar fúffa-sumol min afejolal, ban nabañ ni síçigirólal Biinum Banabe, yañiten me búoh maagen mamu ðan ubajal waf waw wo nabañ me bi ni wolal.

²³ Aláemit naffase búoh wo nijae maa elob let jibij ; íni me nibije, mb'amugom : min ijoh me búoh mat'ibbañ íkail Korent, dáuru jamb'ikanul buyoh. ²⁴ Let ter wóli jimamañ eçotihen gáinenul ; buru jujojoh liñ bae ni gáinen gagu. Wo til wóli jimañ me, wo uomme eta-ñen ésumayul n'erokor yay ni buru.

2 Injé nijojoh m'biinumom búoh mat'ibbañul bi ni buru jamb'ibbañ ikanul mátañie. ² Eno me maagen ínje içilul n'jibaj mátañie, ay ñer ðan akanom me nibaj ésumay ? Leti hee buru bugo nikan mo me ! ³ Waçil me nihiçulul eletar yauyu, wo uomme jamb'içigul ni buru n'jikanom mátañie, buru jaaten me til jiçilom nibaj ésumay. Ban nifiume búoh ésumayom yolul yom may buru þool. ⁴ Ey, ni mufu ró nihiçulul eletar yauyu mata ínje ni sílam sámah niomene ban gágogor uguen n'ínje fañ. Ihiçulatul yo bi ekanul mátañie, bare til bi egitenul bu níbboliul me fañ.

Pool o n'elob mal eboket an atile

⁵ An açil me min mátañie mubaj, let ínje nakan mo, bare níni ti buru ðe nakan mo ; ban ívafenuñ ínje baager buru ðe. ⁶ Bannur babu bo gammeñe ni buru gujæ me ennur an ahumu ðan biþilool. ⁷ Yo eçil me juote til juboketol ban ni jisenuñ buaken, jamb'abil abaj

gágogor gafañol sembe nár. ⁸ Yauyu eçil me ínje umu n'elaul min jigitenol búoh júbbolioboli. ⁹ Nihiçululhiç eletar yauyu mata nimanjenmañ ílingenul min ijuh ter ðan jíkanum gurimom bi to. ¹⁰ Anóan o jubokete waf wo nakane, ínje may niboketolboket. Eno me ban baj min mb'iboket an, molul miçile min ikan yo bújoñor Kirista, ¹¹ jambi Seytane ájourn to min abaj bulago bal ebutolal : nuffasale waamme ni biinumol.

Gajahali gagu go Pool abaj me no naçih me Turoas

¹² No niçih me n'ésuh yay yaa Turoas bi gavare Firim fafu Fásurn me faa Kirista, nijuh búoh açila Ataw nápegulompegul bulago, ¹³ bare biinumom bifiyut mata ijugut bo atiom Tit. Ñer nihato bugaa Turoas min ijow bi ni mof mamu maa Masedonia.

¹⁴ Usalal Aláemit, mata nah'akanolal nánonan nugal eberñ yay yaa Kirista ! Ban ni wolal nájourn me min akan bugan bugagu n'guffas Kirista tánotan, ní ti gatiñ gásurne gavisore guban babu ðe. ¹⁵ Maagen mamu, wolal núnialni ti batiñoa baa gatiñ gásurne bo Kirista áñie Aláemit, go bugan bugagu ðe gujæ eun : gajæ me eþah ti may bugagu gajæ me ellim. ¹⁶ Ni bugan bugagu gajæ me ellim, gatiñ gom gal eçet go nihi gú-jaenum bi n'eçet yay ; ni bugagu gajæ me eþah, gatiñ gom gaa buroñ go nihi gújaenum bi ni buroñ babu. Ban ñer ay aþiloe ekan burok baubu ? ¹⁷ Maagen mamu, wolal úniutal ti bugan bugagu ðe gañare me Firim fafu fal Aláemit min gúbajurn to waf. Wolal til maagen mamu mal Aláemit nuh'uvareal bújoñorol, ni sembe sasu saa Kirista.

Gasal gagu gaa gajogor gagu guvugul gagu

3 Gurim gauge egiten yom þiañ búoh ban mul jibbañ jisaloro ? Rorene þiañ min wóli jisenuñ siletar sagitene wóli bugay jom, ter buru jisenuñ so, ti guce gukane mo me ? ² Niegul maa : buru fañaul juomme eletar yay yalob me móloli ! Eletar yauyu ehiçihic̄ n'uinumóli, ban bugan bugagu ðe guffas yo, bugan bugagu ðe gujanga yo. ³ Nannoñanno búoh buru eletar jom yo Kirista ájourn ni burokóli min ahiç yo. Let elankar nañare nahiç yo, bare ni Biinum babu bal Aláemit ahu aroñ me ehiçumi. Ebílenuti may ni sival sabapoe baþ ti naanañ ni *Móis*, bare til n'uinum waa bugan ébileni.

⁴ Gafium gagu go wóli jibaj me n'Aláemit mala Kirista go guçilóli min julob mee. ⁵ Maagen mamu, bajut uce wo sembeóli siþiloe min jikan wo, bare Aláemit til açile min júju jikan waf waw wo jikane mee. ⁶ Açila açile min júju jíni uliñena bugaa gajogor gagu guvugul gagu. Gajogor gaugu gujournulat ni gúboñ guce gahiçihic̄, bare til ni Biinum Banabe ; gúboñ gagu gufan gagu gúñareulñar eçet, bare Biinum Banabe, bo, buroñ nihi bisen.

† amen : *dóemme MBI KANO TI MAAGEN.*

⁷ Gúboñ gagu guhiçihiê gúbileni ni eval, ban Móis náni aliņena ala gúboñ gaugu go nihi gúnjarul me ečet. Bare hani mo, burok baubu baa Móis bubabaj gasal gámah, ban gasal gaugu ni gukan buulol ni bijj salsal buvaņ nihi billeñ malleñ, bireg guñol Israel gúju-ut gulujol ni buul. Ban bae galleñ gaugu gupiout. ⁸ Eno me burok babu baa gúboñ gagu bubaje gasal gájalo, bu ñer babu baa Biinum Banabe mati bubaj me gasal gafaje n'gújaloe ? ⁹ Eno me maagen mamu burok babu baa gúboñ gagu bačile me bugan bugagu n'gulo ni bataliņ babu bal Aláemit bimmemeņ gasal, kan babu baa Biinum babu bačilolal me núnial bugan gačole ÷an bufaņ m'bimmeņe gasal. ¹⁰ Nújuale sah uogal gasal gagu gaa maer gurandam gagu gaa no, hani min nihi guijen me salsal, mata gauge gufaņgofaņ nár. ¹¹ Ban eno maagen waf waw waþioéirit me us-alenialen, bu ñer wawu wajaie me éni to bi nánonan mat'ufaņ me n'usaleni ?

¹² Gáhagam gaugu go jibaj mee gučilóličil n'julob ni bugan bugagu ni gafium gámah ró. ¹³ Wóli jíkandit ti Móis o nah'aņar me ésor afut buulol jambi bugal Israel gubil gujuh galleñ gagu gaa buulol, hani min gujaie me ékasulo. ¹⁴ Mala bugal Israel, bugo uinumil utojotojo ; bi funah faa jama, gujanga me Firim fafu faa Gajogor gagu Gafan gagu, mati gúju gúnanum fo, mata ésor yay yačilil me n'gúpim eroņ to. Eþúnneruti, mata éinen ni Kirista bare yo éjue éþuren yo. ¹⁵ Ey, bi funah faa jama, nánonan no gujangae sílebur sasu saa Móis, ni baj ésor efut uinumil. ¹⁶ Bare nánonan no an ahale bakanerol baarat me min ábaho mbal Ataw, ésor yauyu néþur. ¹⁷ Ataw ahumu o nulobale mee mola, Biinum Banabe bigitenolal o, ban to Biinum Ataw bom, ÷an baj to may gáfoilo. ¹⁸ Wolal þoolal bugo uulolal ufuluti me, maije mamu máþullo me n'Ataw mújue mujugi ni wolal. Ataw nábahenolal ni búkanum baa Biinum babu, min unogoralol jatit-jatit, ni maije ró mafaņe nánonan gájalo.

Gajaņa Kirista gajaņene me uinumolal

4 Aláemit ni músum mamu mola násenumoli mee burok baube ; yo ečil me wóli jíllelenut. ² Wóli jilalat bakaner bánoban basunenie ter bakani ni makope, jikanéirit waf bi ebut bugan, ban ndi jítigen firim fafu fal Aláemit ; julobelob til bugan bugagu maagen ņanno ca, min mbi bugo þe gúju gujuh maagen mamu búoh wóli bugan jom gufiumay bújoņor Aláemit. ³ Ban, eno me Firim fafu Fásu me fo wóli jivaree me fuņannout ni guce, fuņannout ni bugagu bare gajaie me ellim. ⁴ Bugan bugaubugi gajaie mee ellim gúinenut, mata Seytane, aamme ávi ahu ala buroņ be, náþimeþimen uinumil jambi gujuh gajaņa gagu go Firim fafu Fásu me fisene me. Firim fafufu figitene gasal gagu gaa Kirista, o gániol guomme ganur ni gal

Aláemit. ⁵ Maagen mamu, gavare gagu go wóli jivaree mee let móloli, bare Yésu Kirista aamme Ataw o jivaree mee mola. Wóli uroka jom bare bugolul, dó þe mala Yésu. ⁶ Aláemit naage naanaņ : « Mbi gajaņa gujaņen emoč yay ! » Ban ačila faņaol ajaņene mee uinumolal min akanolal nuffasal gajaņa gagu gaa gasalol gaamme ni buul babu baa Kirista.

⁷ Bare wóli jabaj me fubaj fafufu jínini ti sibara siteþer so ndi suful me n'éfumo, dó þe bi egiten búoh bájalo baubu bájuut mee biligori bujoumulat ni wóli, bare til n'Aláemit. ⁸ Mánoman bugan bugagu gúlameneoli, bare mati jihalil n'gúgotenoli ; ÷an guyogenóli, bare gújuut gukanóli n'jíllelen. ⁹ Þan gúlatienoli, bare Aláemit mat'ajundenóli ; ÷an gubelóli n'ettam, bare mati gufabenóli. ¹⁰ Wóli ubugu min jitebe nánonan ni sinilóli sílam sasu sal ečet yay yaa Yésu, min mbi may buroņ babu bola bujugi ni sinilóli. ¹¹ Maagen mamu, mánoman juom ni buroņ, wóli ubugi min jíþimbore nánonan n'ečet yay mala Yésu, min mbi buroņ babu bola may bujugi ni sinilóli sajaie me eþil sičet. ¹² Mamu, ečet yay uyu ni burok ni wóli, bare buroņ babu, bo, ubu n'erok ni buru. ¹³ Bahiđer babu buoge : « Níineyinen, yo ečil me nilob isenul †. » Manur mamu, wóli may jíineyinen n'Aláemit, yačil me n'julob jisenu. ¹⁴ Ey, wóli jiffase búoh Aláemit naileyilen Ataw Yésu ni gačet me, ban may ÷an ailenóli manur ni Yésu, min akanóli n'jina mo tiñ tanur ni o ni buru ró. ¹⁵ Maagen mamu waf wauwu þee wo wóli jumutene mee, molul jumutenum wo, tima gáji gagu gal Aláemit n'gúju gugor bugan gafaje jammeņ, min mbi may gasal gagu go bugan bugaubugi gusale me Aláemit gufaņ n'gújaloe.

¹⁶ Yo ečil me ñer jamb'úllelenal. Hani min sinilolal sihaņene me jatit-jatit, bare ñáruolal ñuvugulete-vugulet funah-ó-funah. ¹⁷ Maagen mamu, sílamolal saa babe ni mof, mánoman sítañie, bare sivilivili ban silet n'éþio : so mbi sičilolal me min ubajal gasal gámah. Gasal gaugu gaa bi nánonan gom, ban go gufaņe fúf sílam sausu. ¹⁸ Yo ečil me ukanutal sifituolal ni waf waw wajuģei me, bare til ni wawu wajuģeriti me, mata waf waw wajuģei me nd'uþio, bare wawu wajuģeriti me, wo, uþioeþio bi nánonan.

5 Maagen mamu, nuffasale búoh enil yay yololal yaa babe ni mof éni ni ti fúggut dó nučinala fajae eþil fuhajen. Fuhajen me funah, ÷an ubajal n'émit yaņ yaa bándor yo Aláemit ateþe, yalet bateþer baa guñen arafuhow. ² Ban jama min uomal maa ni sinilolal saa babe ni mof, wolal ubugu n'éil, mata gaþinorolal þe min mb'Aláemit asenolal sinil saa n'émit síni saņolal. ³ Maagen mamu, eno me nubajale sinil sausu, Aláemit mat'ajogolal bugan gaam sinil sirakel. ⁴ Maer no nuomal maa ni sinilolal use saa babe ni mof, wolal ubugu n'éil mala sílamolal sájalo mee. Let ter numañalmaņ

† Juluj Ufóñ 116.10

úpurenal sinil sausu sajae me ebil siçet, bare numañal-mañ uoþoal sinil sasu sañumut me eçet, tima buron babu m'bímer waf waw waat me uçet. ⁵ Aláemit fañaol akane min dáuru dúju dibajolal, ban nasenolal Biinum Banabe bíni fugabolal fítar faa gubaj gagu go najae me esenolal. ⁶ Yo eçil me nuotale nánonan ubajal gafi-um. Nuffasale búoh nánonan no nuroñale ni sinil sausu sal arafuhow, buron nuomal ni bo báhatuloe Ataw. ⁷ Yo eçil me let ni waf waw wo nujugale me núroñumale, bare ni gáinen gagu. ⁸ Ey, nubajale gafi-um gámah, ban numañenale úpural ni sinil sause min uolal uk'učinal to Ataw aamme. ⁹ Yo eçil me, únial ni sinil sause-ó, úpural ni so-ó, wafañ me ejogolal þe, wo uomme min úsumal Ataw. ¹⁰ Maagen mamu, funah fice, wolal þe þan uiyal bújoñor Kirista min ataliñolal. Funah faufu, ánoan ni wolal þan ayab bacam babu baa wo nakan me ni buronjol babe ni mof : maaro nakane ter maarat.

Burok babu bal ekan bugan bugagu n'gúsumor n'Aláemit

¹¹ Nemme wóli jiffase waamme eron ni gákanum dó Ataw, yo eçil me n'jini n'eliþ ekan bugan bugagu min gúbahoul mbaa ni o. Aláemit naffase wóli juomme bugay, ban níinene búoh buru mo may jiffasóli mee. ¹² Min julobe maa, jilet n'esalenoro bújoñorul, bare til jimamañ jigitenul waf wo mb'uçilul me n'júsumaet móloli ; mamu þan júju jibal bugan bugagu galiþe me gasal ni waf waa jujukom min guhat waamme ñárraru uinum waw. ¹³ Maagen mamu, íni me bugan bugagu ban gujogóli ti utea ni guhow, mala Aláemit jínium mo ; bare íni me gujogóli bugan gaam apuñil, molul jínium mo. ¹⁴ Maagen, gábboli gagu gaa Kirista gúçibbenoliçibben, wóli játallo me búoh açila nevonol açele bi mala bugan bugagu þe, yaamme ñer búoh wolal þe nugumalgum eçet yauyu ni o. ¹⁵ Naçele mololal wolal þe, mamu wolal jaron me jambi ubbañal uroñal bi ni wolal fañaolal, bare bi ni an ahumu açet me ban naiyul n'eçet yay mololal.

¹⁶ Yo eçil me, maemma wóli julujérit an ni gániol gajugei me gal arafuhow ; hani min jiffasen me Kirista ni gáni gaugu, maer jibbañut jiffasol ni go. ¹⁷ Iní me an najogore ni Kirista, an ahumu búuwenum buvugul nam : gániol gátinar gunemoe, nabaje maer gace guvugul. ¹⁸ Ban dáuru þe n'Aláemit dujournulo. Ni Kirista nakanolal núsumal ni o, nasenolal þoþ burok babu bal ekan bugan bugagu n'gúsum may ni o ; ¹⁹ yoemme ñer, Aláemit nasenólisen firim fafu fal egiten bugan bugagu búoh ni Kirista nájoume min ásumenor mof mamu ni o fañaol, m'bakanut ni gaþin utilil.

²⁰ Wóli ñer bugan jom bugo Kirista aboñe bi elob ni gajow gola. Gurim gagu go wóli julobul me, níni nan Aláemit fumumol avogeul. Wóli ubugi n'elaul waf

wauwe ni gajow gaa Kirista : jihat Aláemit nakanul n'jibbañ júsum ni o ! ²¹ Kirista o nuffasal me búoh akanut gatil gánogan, Aláemit nakanol naoþo util waw wololal, min mb'újournal n'açila Kirista min mb'Aláemit ajogolal bugan gaçole.

6 Nemme ñer wóli jurokodokor n'Aláemit, yo eçil me wóli ubugu n'elaul juogul : jambi jihat gáji gagu go jiyab me ni o min gúni gáji garakel ni buru. ² Maagen mamu, Aláemit naaseh :

« No tinah talu táari me tiçige, níttunettun galai. No funah fafu faa min iþageni fiçige, nirambeneiram-ben †. »

Juutten ! Maer tinah talu táari me tiçige, funah fafu no Aláemit ajae me eþagen bugan bugagu fiçige. ³ Wóli jimañut jiçil an naloñen min alo ni gatil, jambi an abil áju alob maarat aya ni burokóli. ⁴ Bare til, ni waf waw þe wo wóli jikane me, jigitenten búoh wóli fumumóli uroka jom bugal Aláemit. Ni burok baubu, jiteteb n'emuten yámah ró sílam, buyoh, ni bíyih ; ⁵ gutególiteh, n'gugjogóli iki gukul, n'guinnul ésuh yay bi ni wóli, ban ni gumugóli ni burok, gúfiroli gámori ni fitiñ. ⁶ Jurondoñ buron baçole, ban n'jibaj gaffas gajournulo n'Aláemit ; jumutemuten ban n'júsum ni bugan bugagu ; Biinum Banabe ubu ni wóli, ban ni júbboli bugan bugagu maagen mamu. ⁷ Ni búkanum baa sembe sasu sal Aláemit jivaree bugan bugagu firim fafu faa maagen. Bakaneróli baçol mee bo buomme gañóli gaa fitih : gal eteh ni gal égaden. ⁸ Guce þan gusalóli, bugagu ni guçotihenóli ; guceil ni gujelóli, bugagu n'gulob maaro guya ni wóli ; guce mul ni gujogóli upula-sulob, ban maagen julobe. ⁹ N'gugjogóli ti bugan bugo guffasut ban guffasóli þe, n'gugjogóli ti bugan gaam n'eçet ban bae wóli ubugu m'buron. Nihi gúlatienoli, bare gújuutoli emuh. ¹⁰ N'gukanóli n'júgogor, bare wóli ubugu nánonan n'ésamay. N'gugjogóli ti bugan galege nár, bare wóli ubugu min jikane me bugan gammeñe n'gúni us-anum. Wóli jínini ti bugan gabajut wáfowaf, bare jibaje waf waw þe.

¹¹ Buru bugaa Korent, wóli julobullob maagen mamu, julobullob waf waw þe waamme n'uinumóli. ¹² Wóli jilalut egitenul gábboli gagu góloli, bare til buru fumumul jilalóli me. ¹³ Maer ban ilob ni buru ti nihi jini me guñolom iegul : júbbolioli may ti wóli júbboliul me, ban jípeguloli uinumul !

Ení bugan gáguñorut ni bugagu gáinenut me

¹⁴ Jambi júguñor ni bugan bugagu gáinenut me ni Kirista. An açole nájue þiañ ategori ni an ákanumut Aláemit ? Mañannoe mújue mujaor n'emoç ? ¹⁵ Kirista þiañ nájue ajamor ni Seytane ? An áinene ni Kirista ni an áinenut ni Kirista wa guogore ? ¹⁶ Gajamor bu gújue

gubaj tutor gávi gagu gal Aláemit ni sipaᅇ sasú ? Maa-gen mamu, wolal uomal me gávi gagu gal Aláemit aroᅇ me, ti ačila fumumol alob yo me aah :

« Pan ičin ni bugo, pan ironᅇ n'etuilil, pan íni Aláemilil, ban bugo pan gúni ésugom †. »

¹⁷ Yo ečil me Ataw naah :

« Júᅇur ni bugan bugaubugu, jihalor ni bugo ; jambi jugor waf wasigoe.

Júttun me firimom, pan ialenul ††. »

¹⁸ « Pan íni ᅇayul,

buru pan jíni úᅇurom ni sújurom.

Maumu ínᅇ Aláemit-Sembe ilobe ‡. »

7 Gutiom bugo níbboli me nár, nemme Aláemit nalobe esenolal waf wauwu ᅇe, kan nuotale úᅇural ni wáfowaf ᅇe wájue usigen sinilolal ter uinumolal. Uakenal min gákanum Aláemit gújaenumolal uk'ubanal éni maagen mamu bugan ganabe.

² Jípeguloli uinumul ! Wóli jibijut ni ánoan, julioenut an, ban may jubutut an min jinᅇar wafol. ³ Nilob maa let bi fujogul nílobum yo ; ti nilob yo me iban, buru ubugu n'uinumóli, ban bajut waf wájue úᅇpunnul dó : nučelale-ó, nuroᅇale-ó, pan jíni to me n'uinumóli. ⁴ Nibabaj gafium gámah ni buru, ban nísumaete faᅇ molul. Ni sílam-oli ᅇe so jujuh me, nibajdóbaj buaken faᅇ, ban ésumay yámah efačom mala yo.

⁵ Maagen mamu, no jíčih me Masedonia, jibajut bo gáelo gánogan, bare til sílam sánosan jibajsobobaj : bútaj tíyaᅇ, gáholi ᅇáraruoli. ⁶ Bare Aláemit o nah'asafor me bugan bugagu gádeume me, nasaforólisafor n'éjoul yay yaa Tit, ⁷ ban let ejoulol bare esaforóli, bare ᅇoᅇ min alobóli me bu buru faᅇaul jisaforol me nogor. Nalobóli ᅇoᅇ mala eteh mahat yay yolul, ni bu jírihenom me nogor bújoᅇor ulatorom. Waf wauwu ᅇe ukanomkan min ifaᅇ nísumaete.

⁸ Ey, hani eletar yay yo nihičulul me ekanulkan n'jú-gogor, čilutom min ijoh émiremma. Maagen, nijogen-joh émiremma no nijuh me búoh eletar yauyu ekanulkan n'júgogor maa. ⁹ Bare maer ínᅇe umu n'ésumay : let mala min ikanul me n'júgogor, bare mala min gágogor gaugu gučilul me n'júvu búsol buroᅇul baarat me, min jíbaho jinᅇar buroᅇ buvugul. Gágogorol gujao-jaor ni búnongum Aláemit, yo ečil me n'gaᅇinoróli wóli juoge jikanutul maarat mánoman. ¹⁰ Maagen mamu, gágogor gajaore ni búnongum Aláemit gukanekan buroᅇ bal an m'búbaho, min čilol naᅇah m'bjogut émiremma mala gágogor gaugu. Bare gágogor gajoumulo ni bakaner babu baa mof me gúnjareulᅇar ečet. ¹¹ Jujuh wo gágogor gaugu gajaor mee ni búnongum Aláemit gukanul me : Mo jusommene n'ebet waf waw ni ganab ! Mo jújue elaw gaboket ! Mo waf wačolul ukanul bitiña-fiiñ ! Mo jíkanume Aláemit !

† Juluj Levitik 26.12 ; Esekiel 37.27 †† Juluj Esai 52.11 ‡ Juluj 2 Samiel 7.14 ; Esai 43.6

Mo jusommene bujugom ! Mo jiakene n'ekan mačole ! Mo jújue ejjonen waf wačolul ! Ni bakanerul ᅇe jigiten-giten búoh n'elob yauyu buru jiffasenut to wáfowaf.

¹² Min ihičulul mee eletar yauyu, let ter an ahu ageč me ačile, let ᅇoᅇ ter an ahu o nageč me o ačile, bare nihičululhič bi egiten ᅇanno ca bújoᅇor Aláemit gailo gagu gáari me go jibaj me ni wóli. ¹³ Yauyu ečil me wóli n'jibaj buaken.

No wóli jujuh me ésumay yay yaamme ni Tit, mala min buru jikan me biinumol m'bifilo, ésumay yámah néni ni wóli etajen to buaken babu bo wóli jibaj me. ¹⁴ Eno me nikakan iručen jatiito no nilobeol me molul, kanutom ᅇusu. Ti julobeul me nánonan maagen, mo may Tit ajuh me búoh esal yay yo wóli jisalul me bújoᅇorol maagen dom. ¹⁵ Ban Tit ake me aosen bu júttunol me ᅇooul ni bu jialenol me súndoul ni gákanum n'etelenor nímoro, gábboli gagu go nábboliul me n'gufaᅇ n'gújaloe. ¹⁶ Ey, súmomsum nár mata niffase búoh níjue íhagum ni buru ni wáfowaf.

Eomen síralam yay bi ni jangu yay yaa Yérusalem

8 Gutióli, wóli jimaᅇe jikanul n'jiffas bu Aláemit asen me sijangu sasú saamme ni mof mamu maa Masedonia gájiol. ² Bugan bugagu gaamme ni sijangu sausu guteteb sílam sámah, bare ésumail éjalojalo nár iki nihi gugiten músum mámah hani min guomme bugan galege faᅇ. ³ Gusesen wo gúju me gusen, ban gusesen sah iki faᅇ to, ni biinum bájebie. Inᅇe níjue ilob yo mata nijuge táh. ⁴ Gulaóllaw faᅇ mala min jihalil n'gukan to gaᅇenil ni burokóli baamme baa garamben bugan bugagu bugal Aláemit gaamme baubu Yérusalem. ⁵ Wo gukan me ufafaᅇ wo wóli jipi-nor me. Bugo fumumil gumundumundum gusenoro bi n'Ataw, mbiban, ni búnongum bal Aláemit, n'gusenoro may bi ni wóli. ⁶ Ban nemme Tit ačila nah'ayab me bo ésugul waf waw wo bugan bugagu nihi gusen me, yo ečil me wóli n'jilaol min afaben burok baubu báari mee ti naju bo me.

⁷ Buru jibabaj waf waw ᅇe ni gáira wo : jibaje gáin-en, firim, gaffas, buaken ni waf waw ᅇe ni gábboli gagu ti wóli jigitenul go me. Nemme mamu, jikan ᅇer mánoman min mbi gáji gaugu gaamme éᅇuren jisen gummeᅇ may ni buru. ⁸ Nilob maa let gáboñ niseneul, bare nigitenulgiten wo bugaa Masedonia gukan me, min mbi buru may ni bakanerul, bugan bugagu gúju gujuh búoh gábboliul gábboli gom gaa maagen. ⁹ Ban jiffase gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista, bu nakanoro me ásugaten molul o baamer asanum aban, min mbi fúsugatenool fukanul n'jini usanum.

¹⁰ Fíllim buru juomen me gútiar ebaj biinum babu bal eomen yauyu, ban buru ubugi yo n'ekan. Ban ᅇer isenul gaᅇinorom : Wáriari faᅇ min jiaken dó. ¹¹ Kan ᅇer maer jifaben burok baubu. Jikan to uinumul min ji-

faben bo ti no jíçile bo me, buru n'esen, ánoan ti náju me. ¹² An úþuren me usen ti nubaj me re ni biinum baaro, Aláemit þan ayab wo nújiol me n'ésumay ró ; þan aluj wo nubaj me, let wo nubajut me.

¹³ Tegutul me jikanoro buyoh min guce gubaj gáelo, bare til ereen waf waw þe yauyu nilobul mee mala yo. ¹⁴ Jama buru ubugu ni fupoñ : wávaf me ni fubajul újue ñer uramben bugagu gabajut me. Funah fice wávaf me ni bugo þan may úju urambenul ; mamu búkator bánoban mati bubaj, ¹⁵ ti Bahiçer babu bulob yo me : « An ahu afañ me namukene abajut uce úgat, ban an ahu amuken me jatiito bajut uce wo nabajut †. »

Tit ni urokorol bugagu

¹⁶ Usalal Aláemit, asen mee Tit buaken bal erambenul ti babu bo nasenóli me. ¹⁷ No wóli jilaw me Tit mala min ájoul bi ni buru, let ter naaseh bare ey þan ájoul, bare may nasommensommen min ájoul ákiil arambenul, ban açila ajoh to baenah éjoul yay yola bi ni buru. ¹⁸ Ban þan ájaorul ni atiolal o bugaa sijangu sasu þe gusale me mala gavare gagu go navaree me Firim fafu Fásum me. ¹⁹ Bare let yo bare ; sijangu sasu suçobolçob may áni alagoróli ni bújaor baubu bajae mee éjarul jangu yay yaa Yérusalem bateh baubu, bi mala gasal gal Ataw fumumol ; mamu ñer þan jigiten me gamañóli gal eramben. ²⁰ Wóli ubugi n'ékanum jambi an abil áju alob maarat aya ni wóli mala bá-tugeroli síralam sasu sammeñ mee so buru jisenóli me juogen. ²¹ Maagen mamu, gaþinoróli þe go guomme eliþ ekan maaro, let bújoñor Ataw bare, bare þoþ bújoñor bugan bugagu. ²² Juboñululboñ atiolal ace ájaorul ni bugo gaamme gúuba. Ñammeñe jilingenollingen ni waf wammeñe bi ejuh gareol, ban may jujuh búoh nakakan an ásuþe. Maer nafañ gásuþ, mata nababaj gafium gámah ni buru. ²³ Tit, açila, arokorom nam, ban wóli þóoli juom ni burok babu bi ni buru. Gutiolal bugagu gajaorulo me ni o, bugo þoþ sijangu sasu suboñulil min gurok bi mala gasal gagu gaa Kirista. ²⁴ Kan ñer jigitenil bugo þooil gábboliul, min mbi bugaa sijangu sasu guffas búoh gakaror gagu go wóli jikarore me molul, ni bakoñ ró jibajum go.

Esúmay yay yo épuren usen néh'éjarul me

9 Togut min ilobul mala síralam sasu so buru juomene me bi eboñ ejangaraay gaamme Yérusalem. ² Niffase bu jikan to me uinumul fañ ni garamben gaugu, ban nikarore molul bújoñor bugaa Masedonia niegil : « Gutiolal gaamme ni mof mamu mal Akaya, kábiriñ fillim guiye gailo gal esen. » Gailo gagu golul guçile bugan gammeñe ni bugo þoþ n'gusen. ³ Gutiolal niboñulul maa jambi gakaror gagu

† Juluj Gaþagen 16.18

go nikarore me molul gubil gúni gakaror garakel. Yo eçil me nimañe min jibaj maagen mamu gailo ti nilobul yo me. ⁴ Let mo, bugan bugaa Masedonia gújaorul me n'ínje jiçigul ésugul jutogutul n'gailo gánogan, þan kanóli ñusu mala min jifium me ni buru fañ, ban buru fañaul þan jifañ me n'jusue. ⁵ Yo eçil me nijoh gaa búoh wáriari min ilob gutiolal n'guyabom gayoñ mbal ésugul, min guomen bateh babu bo buru julob me esen. Mamu, no nijae me eçigul, nitoh waf wauwu þe maþaree, min giten búoh jisenwosen n'ésumay ró, ban mati ní nan an atuñenul min jisen wo.

⁶ Juosen firim faufe faah me : « An aroh me jatiito, þan may aþit jatiito. An aroh me meñ, þan may aþit meñ. » ⁷ Anóan naate asen ti najoh me m'biinumol, ban jamb'abaj to ejoh émiremma, nan an atuñenol min asen. Aláemit, an o nah'asen waf n'ésumay ró na-mañe. ⁸ Açila nabaje sembe sasu sal esenul wáfowaf þe wáarie, min mbi jibaj nánonan waf waw þe wo jogul me ni wo, ban þan jibaj fañ to waf waw wo júju me nihi jinjar bi ekan maaro mánoman. ⁹ Bahiçer babu buoge :

« Aláemit nagaboregabor asen úsugaten waw, ban músumol umu to bi nánonan ††. »

¹⁰ Aláemit asene me augena ahu eugit ban nasenol sinañ atiñ, þan asenul buru þoþ eugit ban þan akan yo n'eogol fañ. Mamu, þan akan músumul ni mubugor meñ. ¹¹ Þan akanul n'jisanumet ni wáfowaf, min nihi júju júþuren jisen bugan bugagu m'balujut. Mamu bugan gammeñe þan gusal Aláemit mala waf waw wo jisenóli me juboñil. ¹² Burok baubu bal eomen wo jisene me bíniut to bi eramben barebare bugan bugagu bugal Aláemit ni waf waw wo jogil me ni wo, bare þan þoþ biçil bugan gammeñe n'gusal Aláemit bugo n'galaw. ¹³ Ey, no gujæe me ejuh bateh babu bolul, þan gusal Aláemit mala min júttun me Firim fafu Fásum me faa Kirista ; þan gusalol mala músumul mo jigiten me n'egabor yay yo jigabore me waful ni bugo ni þoþ ni bugan bugagu þe. ¹⁴ No ñer, gábboli gagu go gúbboliul me þan guçilil min gulaw bi ni buru, dó þe mala gáji gagu gámah gagu go Aláemit asenul me. ¹⁵ Usalal Aláemit mala gájiol go an ájuut me aligor ni gace !

Pool o n'égaden burokol bal aþotora

10 Inje Pool, ínje fañaom iom n'elaul ni biinum babu bájebi me ni músum mamu saa Kirista ju-uttenom. Baje ni buru bugan gaage íni to me ni buru níogor, bare mb'íraliul nilobulul gurim gaake. ² Inje umu n'elaul jambi jiçilom min ilobul gurim gátañie. Mala bugan bugagu gaage me wóli wo jikane me, ni bakaner bal arafuhow jíkanume wo, bugo, niете ilobil gurim gátañie ínje baçigerul ni buru. ³ Maagen, wóli

†† Juluj Ufóñ 112.9

urafuhow jom, bare jitajérit ti arafuhow nah'ataj me. ⁴ Gañ gagu go wóli jinjare me min jitih gulet gañ go arafuhow ajjonene ; wóli sembeóli n'Aláemit sujoumu-lo bi ehajen fúkoþum fánofan fal alatorol. Mamu, jinemenemenenem baþinorer babu balet me baa maagen, ⁵ ni þoþ wáfowaf þe waa batennoro wájue úfir an effas Aláemit ; jujogejoh gaþinor gánogan jijek min jíb-bañul go gúttun Kirista. ⁶ Ban no buru jijae me éttunol ni wánowan, no ñer wóli þan jibaj me gailo gagu gal eteh bugan bugagu þe gáttunutol me.

⁷ Juluj waf waw ti úni me ! An ni buru aþinor me aah o an nam ala Kirista, atajen aþinor joon min affas búoh wóli may bugan jom bugaa Kirista ti ačila. ⁸ Maagen mamu, hani min ní me nikarokaror ik'ígaten mala fufane fafu fo Ataw asenóli me, ibajut to ñusu ñánoñan, mata let bi ehajenul níkanum mo, bare til bi elijen gáinenul. ⁹ Imañut min ní búoh níñagenulñagen ni siletarom ; ¹⁰ baje bugan gaage gurim gagu go nilobe me ni siletarom gútañitañi ban ni gúsiki nár, bare ike me íni to ni bugo, mat'ibaj sembe ban baloberom ni buruneni fañ. ¹¹ Bugan bugagu galob me mee guote guffas joon waf wauwe : Gailo gagu go jibaj me no jihicheulul me siletaróli wóli m'balet to ni buru, go may þan jibaj me wóli baamer to ni buru.

¹² Wóli jikañenut jþinor búoh jiree ni bugan bugagu gájilore me maa bakaneril, hani eligor ni bugo. Bugan bugaubugi baþinoreril guñare ní galigumil, ban ni guligor wánowan ni bugo fumumil. Gujagut hani jati-ito ! ¹³ Eno me wóli ban jikaror, mati jikaror iki jígaten, bare þan jikaror re ni burok babu bo Aláemit asenóli me ekan, bačilóli me n'jújoul bi ni buru. ¹⁴ Iníen me ju-joulat bi ni buru, an nájuene atególi sulob aah wo jikarore mee molul jígatengaten. Bare hum jiffase búoh wóli juomme útiar eçigul ésugul ni Firim fafu Fásu-me me ró faa Kirista. ¹⁵ Wóli jilet n'ekaror iki gát to juot me jire, jilet þoþ n'ekaror maa burok bo guce gukane. Gafium gagu go wóli jibaj me go guomme búoh gáinenul þan gufañ n'guliñe, min wóli júju jikan burok bafañe funah-ó-funah m'bújaloe ni buru. ¹⁶ Mamu, þan may jujow jivare Firim fafu Fásu-me me ni sú-suh sasu safañ me gárali yolul. Ñer íni me jikarore, mati ní mala burok bo guce gukane. ¹⁷ Bahiçer babu buoge : « An amañ me akaror, akaror mala waf waw wo Ataw akan me † ! » ¹⁸ Maagen mamu, let an ahu asaloroe me o nah'aruheni, bare til ahu o Ataw asal me.

Pool o n'elob mala uþotoraaw galet me bugaa maagen

11 A ! Gutiom, jújuen me jumuten jatiito batey-fuhow babu búmbam ! Ey, jumutenom ! ² Ni-mañulmañ fañ bireg nísilaet molul ; físil faufu Aláemit fañaol asenom fo. Anáine anur pat nisenul áni

aþañaul, o aamme Kirista ; ban nimañe injarul igitenol ní ti bájur affaserut ánaine. ³ Bare níholiholi baj n'uinu-mul uþinor waarat, min jihalen étuh liñ ban ni júþur ni gajogor gagu go jujogor me ni Kirista. Enuhunjañ yay mamu may ebij mee min ebut Eva ††. ⁴ Maagen mamu, íni me an najoulo açigul navareul mala Yésu ace ábulie ni o wóli jivareul me, buru þan jifaen juoh ey. Mo may þan jifaen me jiyab biinum bice bábulie ni bo jiyab me no, min jíinen firim fice fásu-me fábulie ni fo wóli jivareul me. ⁵ Niege bugan bugaubugi bugo buru juoge me uþotora búgamah gom gufañutom ni wáfowaf. ⁶ Júe kan maagen íseliut n'elob, bare niffase waf. Wóli jigitenulyogiten ñanno ca ni bakaner bánoban.

⁷ No nivareeul me Firim fafu Fásu-me me fal Aláemit, irorenutul bacam bánoban ; nialenoroalenoro til min itebenul. Nikan mee nigalengalen þiañ ? ⁸ Nibebet me sijangu sice ni bacam babu bo sisenom me min irok bi ni buru. ⁹ Ban no niomen me ni buru, jogom me ni waf, nd'iyogen an. Gutiolal gáþullo me ni mof mamu maa Masedonia gubile nihi gurambenom ni waf waw wo jogom me ni wo. Nilujtoluj iluj, nijogoro jamb'ibil ikanul bíteb, ban þan ijogoro to me jamb'ikanul bíteb bi nánonan. ¹⁰ Ti nifium me búoh maagen mamu maa Kirista umu n'ínje, mo may nifium me búoh tánotan ni mof mamu maa Akaya þoomo mati baj an ajae éfirom esaloro mala yo. ¹¹ Ban wa učile nikan maa ? Gamañutomul þiañ guçile ? Let mo ! Aláemit naffase bae búoh nimañulmañ. ¹² Wo nikane maa þan ibbañ nih'ikan wo jamb'ibil isen bulago bugan bugagu gamañe me ekaror mala min guroke me ti wóli, m'bayabut bacam. ¹³ Bugan bugaubugi gukanekan nan bugo uþotora gom bugaa Kirista, bare gulet uþotora ; uroka bugom bare bugo nihi gubut bugan. ¹⁴ Bajut to gajahali gánogan, mata Seytane fumumol nakanekan nan amalaka nam ala gajaña. ¹⁵ Yo eçil me ñágenut min urokaol gukane mee nan uroka bugom gaçole. Bare buronjil þan bubao hóji jaor ni burok babu baarat mee bo gukan me.

Sílam sasu saa Pool mala fuþotoraetol

¹⁶ Ban ibbañ ilobul iegul : jambi an ni buru ajogom ti atea ni fuhow. Bare eno me mamu jþinore, kan jimañ gaa búoh nitetey ni fuhow min mb'íju may ikaror jati-ito. ¹⁷ Wo nijae me elob maer, let Ataw açilom min ilob wo, bare nilobwolob ti an atee ni fuhow, ni gafium ró búoh þan íbajum to wo niете íkarorum ni wo.

¹⁸ Nemme bugan gammeñe gukarokaror mala gániil gal arafuhow, kan ínje may ban ikaror. ¹⁹ Buru jalillo me re mamu, mo jifaene jilagen uligenaaw gatey mee ni guhow ! ²⁰ Buru, buru jimañe min bugan gukanul umigel, n'gutiñ ni sinilul, n'gúkuetel, n'gualenul bi to,

† Juluj Séremi 9.22-23

†† Juluj Fíçilum 3.1-5

n'gutegul n'uul. ²¹ Nisusu elob yo : kan wóli bágotooli bičil me jikanutul waf wauwu.

Ban ilob ti an atee ni fuhow ieh : Waf wo guce gukañene gúkarorum ni wo, ínje may níjue íkarorum ni wo. ²² Guoh me bugo bugaa *Híbori* bugom, ínje þoþ mo nem, n'guoh bugo guñol Israel bugom, ínje may mo nem, n'guoh bugo gabulaken bugom gal Aburaham, ínje þoþ may go nem. ²³ Guoh me bugo uroka bugom bugaa Kirista, þan ñer ilob ti an atee ni fuhow ieh ínje ifañil nínie aroka ala Kirista. Nifañil níleme ni burokom, nikuli fañ ni meñe bugo. Gúteh gagu go niyab me gufañe golil, ban ñammeñe níþimbore n'éčet yay. ²⁴ Ñono futoh Esúif yay n'etegom gusoh gal ubañ bi ñono ávi ni gaat ni ñabbagir (39). ²⁵ Bugaa Rom n'gutegom gusoh gal ubañ bi ñono ñáfaji ; bugan gutegom ñanur sival gúbuken ; níuyoe ni busana ñono ñáfaji ; baje ñice no nírendore ni fal etufunaha lám ni efuga yo. ²⁶ Nijaore ñammeñe n'guot, ban níni n'éčet ñammeñe ni bújaorom n'utuh waw, n'éþimbore n'úku umuga-bugan, ni búkanum baa gupalom Esúif ni þoþ baa bugan galet Esúif ; níþimbore n'éčet ni súsuh sasu súlulumay sasu, ni siparandañ sasu, ni gal gagu, ni guñen gaa bugan bugagu gabije me n'guoh bugo gutiotal gom. ²⁷ Nirodok táñi ban nílam may fañ ; ñammeñe nibajebaj bunañ ; nih'icaret ban nd'ibaj irem ; ñammeñe nih'imomor m'bamañut yo ; ñutot nihi ñujogom ban nd'ibaj wañ ikano. ²⁸ Imañut ilob mala waf waw þe wañaño bo me : wafañ me ejogom funah-ó-funah, wo uomme gaþinor mala sijangu sasu þooso. ²⁹ An ágoto me, ínje fañaom may nígoto ; an alo me ni gatil, þan habom fañ.

³⁰ Iní me ban íkaror, kan þan íkaror mala bágotoom. ³¹ Aláemit aamme Þaaya ala Ataw Yésu naffase búoh ibijut. Gasal gúni ni o bi nánonan ! ³² No niomen me n'ésuh yay yaa Damas, afan mof mamu o ávi ahu Aretas aroben to me nasesen buganol gúboñ min gupoy únonum ésuh yay tima n'gujogom. ³³ Bare m'þaj bugan gukanom ni gabongor, ban ni gúñatenom n'elajen gualen búsol fiteþ fafu fal ésuh yay. Mamu níþagumol me †.

Ujugum waw wo Ataw asen me Pool

12 Kan niете íkaror hani min bajut to me nafa yánoyan. Maer ban ilob mala ujugum waw wo Ataw asenom me, mala waf waw wo nagitenom me. ² Niffase an o Kirista ačile, o nuffase búoh baje maer símit sono guñen ni sibbagir no Aláemit atebol me ájaenum bi fatiya-tiya n'émit. (Iffasut ter maagen n'enilol ró najae bi ró n'émit, ter let n'enilol ró najae, Aláemit bareol o affase.) ³ Niffase búoh an ahumu (ter n'enilol ró najae, ter may let n'enilol ró najae, iffasut, bare Aláemit affase), ⁴ an ahumu nájaenumijaenum bi

† Juluj Mukanay 9.23-25

n'émit min mb'aun dó gurim go nájuut áþajul, go senuti an ahumu min áju abbañ alob go. ⁵ An ahumu ínje þan íkaror mola, bare ínje fumumom mat'íkaror múmbam, íni let mala bágotoom. ⁶ Ey, imañen me íkaror, mati ní ter nitetey ni fuhow, mata þan iloben maagen barebare. Bare mat'íkan mo, mata nimañe min bugan bugagu gujogom re ni wo gujugeom me íkan, ter þoþ ni wo guuneom me ilob.

⁷ Ban min jambi íkaror mala bagitener baubu bal Ataw bajahaliene mee, nibabaj sílam sámah n'enilom, saamme amalaka ace ala Seytane nah'ategom jamb'íkaror mala bo ík'ígaben. ⁸ Nilae Ataw ñono ñáfaji tima náþunnom ni sílam sausu, ⁹ bare naagom : « Gájjom guþiloi : gabajuti sembe þan gučil min sembe sasu súmbam sujugi ñanno ca. » Yo ečile ñer nifañ nikaore mala gabajutom sembe, min mbi sembe sasu saa Kirista síni nánonan n'ínje. ¹⁰ Yo ečile nísumaet ni gabajutom sembe, n'eyab ujel, ni mataño, ni gálatien, ni sílam, dó þe mala Kirista ; mata no nibajut me sembe, no til nifañ me ebaj so.

Gáholi gagu go Pool abaj me mala jangu yay yaa Korent

¹¹ Nilolob nan atea ni fuhow nem, ban buru júrurom dó. Maagen mamu, hani min ilet me waf, buru juoten me jisalom, mata uþotoraaw ubugu bugo buru juoge me búgamah gom gufañutom ni wáfowaf. ¹² Waf waw wagiten me búoh ínje aþotora nem, buru jujuhwojuh ñammeñe no niomen me ni buru. Leti jujuge waf waunderuti, bakaner bajahaliene ni bigitenum bánoban ? ¹³ Wa sasu sijangu sibaje wo buru jibajut ? Ter þiañ min ihalutul me min juogenom ? Kan juboketom min ijogul me búli ni bugagu.

¹⁴ Maer ínje niþaree bi ejoulom éfatten bi ni buru, ban inagut wáfowaf ni buru, mata let waf waw wo buru jibaj me niñese, bare buru fumumul. Maagen mamu, let uñiaw guote guogen ubugail, bare til ubugail guote guogenil. ¹⁵ Iní me fúmbam, þan súmom min isen wo nibaj me þee, ban þan isenoro ínje fumumom bi ni buru. Eno me ñer ínje nimañul re mamu, bu buru þan jimañom jatiito bare ?

¹⁶ Kan hum jujuge búoh maagen ihalutul min juogenom. Bare min guce ni buru gujogom me an álodit maagen, mo may guþinore me n'guoh mutuhoom niñare nibutul. ¹⁷ Niñañar þiañ ace ni bugo ni-boñulul me min ibutul niyab waful ? ¹⁸ Nilalaw fañ Tit min ájoul bi ni buru, ban niboñuloboñ may atiolal o nilobul me mola min gújaorul. Tit þiañ nabutulbut min ayab waful ? Leti waf waw wo ínje n'ačila jikane me, ni gaþinor ganur jikane wo ? Injé n'ačila leti ni bulago banur jújoume ?

¹⁹ Ter til min jijangae me eletar yaue, jþinore búoh wóli elip bakonj ni buru juom ni yo ? Let mo ! Wóli, ni

búkanum baa gajogoróli ni Kirista, bújoŋor Aláemit ju-
lobe maa. Gupalom bugo níbboli me faŋ, wo wóli ju-
lobeul me þe, julobwolob bi eliŋen gáinenul. ²⁰Waf
waw wo níholi me, wo uomme jamb'íçigul ni buru
mat'itogul ni gailo gagu go ínje imañ me, ban buru
þoþ mati jujugom ni gailo gagu go buru jimañ me.
Gáholiom þe jambi baj ni buru gárig, bísilaet, bíelor,
búfaŋor, bíjedor ni elobor sulob saarat, etebenoro ni
ekan dó me ánoan wásuomol me. ²¹Ey, níholiholi
jamb'íçigul n'ebbañulom ece ésugul Aláemit na-
suenom bújoŋorul, min ikoŋ mala min gammeŋe ni
buru guroŋ me n'etil ti nihi gutilen me naanaŋ, n'elat
ehat waf waw waarat me wo nihi gukanen me no, ti
buñumor bo mee ni gafilo ni aletalet.

Batar ni basaf súsula saa Pool

13 Maer ban íjoul bi ni buru ejoulom éfatten. Ti Fir-
im fafu fal Aláemit fulob me fuoh : « Baj me waf
waate utaliŋi, þan umundumal uuttenal bugan gúuba
ter gúfaji gajuge no waf wauwu ubaj me †. » ²Ban ñer
ilob ni bugan bugagu gaamen me no ni gatil ni þoþ ni
buru þe ihato. Niçafenul yo iban n'ejoulom ésugul éut-
ten, bare ban ibbañ mul íçaful maer no nilet to maa ni
buru iegul : no nijae me ébbañul ñañe ésugul,
mat'irum enil an ni buru. ³Buru filip juom ni fo waf
waw wajaet me egitenul búoh Kirista n'ínje nálobume ?
Þan ñer jibaj wo. Jiffase búoh Kirista ágotout ni buru,
bare til nagitenulgiten sembeol. ⁴Maagen, no naçet
me n'ekuruaay, nánini ti an ágotoe, bare maer, ni
búkanum baa sembe sasu sal Aláemit, umu m'buoroŋ.

† Juluj Dáteronom 19.15

Wóli þoþ júgotogoto ti açila, bare no jjae me eilo
bújoŋorul, þan jigitenul búoh jurondoŋ n'açila ni
búkanum baa sembe sasu sal Aláemit.

⁵Buru fumumul juote jílingenoro min jujuh ter buru
ubugu m'buoroŋ ni gáinen gagu. Ter babaj to waf
wagitene búoh Yésu Kirista umu ni buru ti maagen, ter
bajut ? ⁶Bare nifiume búoh buru jujuge ŋanno ca
búoh burokóli bilet burok baa bamotoŋ. ⁷Wóli ubugu
n'elaw Aláemit jambi buru jikan maarat. Let ter jima-
mañ egiten búoh wóli jibabaj bakoŋ, bare wo wóli ji-
mañ me wo uomme min buru jikan maaro, hani min
níme nan burokóli burok bom baa bamotoŋ. ⁸Wóli
jújuut jikan waf wannamut ni maagen mamu ; miçila
bare jújue jilagen. ⁹Júsumaetesumaet nánonan no
wóli júgotoe min buru jibaj sembe. Waf waw wo wóli ji-
lae me Aláemit, wo uomme min gáinenul guliŋ tir.

¹⁰Nihiçululhiç gurim gaugu no þan níraliul maa, jam-
bi bil, no nijae me éni ni buru, níjoum ni fufane fafu fo
Ataw asenom me min ilobul gurim gátañie. Fufane
faufu nasenomfosen, let bi ehajenul, bare bi eliŋen
gáinen gagu golul.

¹¹Ñer maemma, gutiom, niegul júsumaet ! Nánonan
jíŋes min jútuh liŋ ni gáinenul bi no jae me ebao, jujo-
nenor, jikan firim fanur min juroŋ n'gásumay. Jikan mo
me, Aláemit, aamme ala gábboli ni gásamay, þan áni
ni buru.

¹²Jisafor búsafor baa batiay. Gutiolal ejangara þe
gusafulul.

¹³Mbi Ataw Yésu Kirista ásonienul, mbi Aláemit am-
meŋenul gábboliol, mbi Biinum Banabe bukanul n'jibaj
gajamor buru þooul !

BUGAA GALASI

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

Eletar yaue Pool nahiçyohiç bi ni sijangu sasu saa Galasi, yaamme n'gañen gamay gaa mof mamu maamme jama Turuki. Pool ailene sice ni sijangu sausu ni bújaorol búutten bi ni búfatten saa burokol. Bare þúrto açila, bugan guce n'gújoul íkiil gugiten bagitener bice búbuli. Ejangaraay Esúif yay gútut bugagu gúkanumekatum nánonan bakaner bice baa gúboñ Esúif yay. Bakaner baubu bífirefiren etiñor ni bugan galagene ulago uce, ban ni buoh wáineaw gunogen búhut.

Pool namañe akan bugaa Galasi n'gujuk búoh éinen ni Yésu Kirista yo bare éjue ekan an náni m'buroñ baçole ban ni búari n'Aláemit.

Ni Galasi 1 ni 2, nagitendógiten buroñol fañabo. Açila aamme Esúif nabbanno áni aboñer ala Yésu Kirista bi ni galet me Esúif. Pool nabaje aceñor bugo ni aþotora ahu Þier (Galasi 2.11-21). Naosenol yaue búoh : bugan bugagu , bare let mala min gúkanum me gúboñ guce.

Ni Galasi 3 ni 4, Pool ni gurim gagu gaamme ni Bahiçer babu Bufan babu náhagoe min açimen firimol. Wo Aláemit alob me esen, uwu to balama gúboñ gagu, ban ni Yésu Kirista úkanoume. Gujogojogor n'Aláemit ban ni gujogor þoþ bugan-ó-bugan ni gupalil, dó þe ni búkanum baa Yésu Kirista. Dáuru gogor Esúif ni galet me Esúif, garoñe buroñ bábuliore (umigel ni bugan galet umigel), wáine ni waare.

Ni Galasi 5 ni 6, Pool náþajupajul bu ejangaraay gúomum me bugan galet ni fimigelet. An áinen me mat'abbañ abaj biinum bal ekanoro o fañaol an açole (juluj Galasi 3.11) ; nakakan til . Maagen mamu, bajut uce wo gú-firene, bare guoseh bugan bugagu gurambenor eteb bítebil (Galasi 6.2). Ení an alet ni fimigelet, dóemme ehat biinum babu bajoumulo me n'Aláemit m'bíçibbeni min uilo mala gupali.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool aamme aþotora ala Yésu Kirista ihiçulul eletar yaue. Eníom aþotora let ni bugan bugagu ejoumulo, let ni búkanum bal arafuhow níomum aþotora, bare ni búkanum baa Yésu Kirista ni Aláemit Þaaya ainnulol me ni gaçet me. ²Injé ni gutiolal þe gaamme babe jhiçulo eletar yaue bi ni bugan bugagu bugaa sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Galasi.

³Mbi Aláemit Þayolal ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban n'gúhalul ni gásumay ! ⁴Ataw Yésu Kirista nasesen buroñol bi eallorolal n'utilolal, tima naramolal ni sembe sasu saarat mee saa buroñ baube baa jama, ti Aláemit aamme Þayolal amañ yo me. ⁵Mbi Aláemit asali bi nánonan ! Amen.

Firim fafu fanur fafu pat Fásu me

⁶Bare ñer waf wanur : Kanomkan gajahali min buru jifaen me júvu búsol jas Aláemit açobul me ni búkanum baa gáji gagu gaa Kirista, min jíbaho jilagen firim fice fo jujoh me búoh fo fuomme Firim Fásu me.

⁷Ban, « firim fásu me » fice fubajut ; dáuru bugan gulimbeneul mee gamañe ébahren Firim fafu Fásu me faa Kirista. ⁸Bare eno me ace, hani loe ni wóli, hani amalaka áþullo n'émit, avareul Firim Fásu me fábulie ni fo wóli jivareul me, niege : mbi Aláemit abelen an ahumu ni sambun ! ⁹Julobenul yo jiban, ban ban ibbañ ilobul yo maer búoh : An avareul me Firim Fásu me fúbuli ni fo jiyab me, an ahumu mbi Aláemit abelenol ni sambun !

¹⁰Maer bu jþinore ? Ter ínje fiñes niom ni fo min mbi bugan bugagu guruhenom, ter min mbi Aláemit aruhenom ? Ter fiñes niom ni fo min ísum bugan bugagu ? Eno me ínje niroñe n'éñes min ísum bugan bugagu, kan ilet amigel ala Kirista.

Bu Aláemit açob me Pool áni aþotora

¹¹Gutiom, ban ilobul waf wauwe : Firim fafu Fásu me fo nivareul me fujoumulat ni arafuhow. ¹²Þiþima iyabut fo ni an, ban þoþ an aligenutom fo, bare Yésu Kirista fañaol akanom min iffas fo.

¹³Maagen mamu juune gulob bu nih'íkanen me no, no niomen me ni bulago babu bal Esúif yay. Jiffase bu

niakenen me n'élamen Jangu yay yal Aláemit, ban nikan wáfowaf tima ninemen yo. ¹⁴ Gammeŋe ni gupalom Esúif bugaa jabbagom ínje ifañenil ebaj buaken ni bulago babu bololal, nifañenil nár ésuþ ni mukanay mamu maa sipayolal gufan.

¹⁵ Bare Aláemit ni músumol naçobomçob alalen bala-ma ibugi. Ban no najoh me búoh wáriari,

¹⁶ nakanomkan min iffas Añolol tima nikan bugan bugagu galet me Esúif min guffasol. No ñer, ikait iroren an min atajenom biinum. ¹⁷ Ijout þoþ bi Yéusalem ik'itoh bugan bugagu gamundom me gúni uþotora, bare nifaen ijow bi ni mof mamu maa Arabi, þúrto níbbañul bo bi n'ésuh yay yaa Damas.

¹⁸ Þúrto símit sífaji, nijow bi Yéusalem ik'iffasor ni Pier †, ban nirobo súndool gunah gono gaat (15).

¹⁹ Ijugut bo aþotora ace, eno let Saak aamme ati Ataw Yésu. ²⁰ Wo nihiçulul maa maagen dom, Aláemit naf-fase búoh ibijut.

²¹ Þúrto, nijow bi ni mof mamu maa Siri ni maa Silisi. ²² No, bugaa sijangu sasu saamme ni mof mamu maa Yúde guffasenuatom ni buul ; ²³ guuwun bare bugan bugagu guoh : « An ahu o náh'álamenolal me no, umu maer ni gavare gáinen gagu ni Yésu Kirista, go namañen me ehajen. » ²⁴ Ban nihi gusal Aláemit múmbam.

Bu bugagu uþotora guyab me Pool guñen gúuba

2 Þúrto, no keme baj símit guñen ni sibbagir (14), nibbañ ijow bi Yéusalem ni Barunabas ró ; niñañar þoþ Tit min jujow. ² Nijojow bi Yéusalem mala min Aláemit agitenom me búoh niете ijow bi bo. No niçih bo me, nigiten ejangaraay bugaa bo bu nivaree me Firim fafu Fásu me bugan bugagu galet me Esúif. Nivoh þoþ fujoj ufan waw bareil min íþajulil fo, jambi burok babu bo niomme n'ekan bíni burok bamotoŋ. ³ Ban Tit ajaore me n'ínje, hani min alet me Asúif, an aagutol ajow gúrurol *búhut* ti Esúif yay gukane me, ⁴ hani þoþ min baj me Esúif guce gakane nan gúineyinen gamañene gúrurol búhut. Bugan bugaubugi gub-buyulobuy íkiil gúguñor ni wóli bi ebutóli ni gáfoilo gagu go Yésu Kirista asenóli me, min mbi gubbañenóli ni fimigelet fafu faa gúboñ gagu. ⁵ Bare wóli jihalutil hani jatiito min gukan ti gumaŋ me, tima Firim fafu Fásu me ni fíni to me ni buru fo m'bábahenuti.

⁶ Ban bugan bugaubugi gajogi me ti bugan búgamah gutajenutom firim fánofan. (Þiþima gailoil gujogutom, mata Aláemit bajut an o najoge afañ apalol.) ⁷ Bugo til gujujuh búoh Aláemit aboñulom bi evare Firim fafu Fásu me bugan bugagu galet me Esúif, ti naboñ me Pier ak'avare fo Esúif yay. ⁸ Maagen, ti Aláemit akan me Pier áni aþotora bi n'Esúif yay, mo

† Ni gugerekay guoge KEFAS, yoemme Pier (eval) ni guarameeŋay.

may nakanom me íni aþotora bi ni bugan bugagu galet me Esúif. ⁹ Ey ! Saak, Pier ni Saan, gajogi me nan bugo guomme surujen sasu saa Jangu yay, guffase búoh Aláemit nasenomsen gáji gagu gal ekan burok baubu. Yo eçil me n'guyabóli guñen, ínje ni Barunabas, bi egiten búoh wóli ni bugo burokóli banur. Mamu wóli n'jujow jurok ni bugan bugagu galet me Esúif, min bugo gujow mbal Esúif yay. ¹⁰ Waf wanur bare gucinóli, waamme min juosen úsugaten waw, ban may nikan-tokan biinumom min ikan wo.

Bu Pool aceŋ me Pier

¹¹ Bare no Pier açih me Antioç, niceŋol bújoŋor ŋan-no ca mata wo naamen me n'ekan uarat. ¹² Maagen mamu, nah'atiñentiñ dín danur ni gutiolal galet me Esúif, balama Esúif guman bugo Saak aboñulo guçigul. Bare no ubuge guçilo me, nañago min ahat etiñor yauyu ni bugo, mata náholiholi bugan bugaubugi gákanume me nár gúboñ Esúif yay. ¹³ Bugagu Esúif gáinene ni gulagen may bakaner baubu baarat mee baa Pier bireg Barunabas fañaol nabil ahalil min guñagol gúrur ni gaarat gagu golil. ¹⁴ Bare no nijuh me búoh gunabenut çol ni maagen mamu maa Firim fafu Fásu me, nilob ni Pier bújoŋor ésuh yay þe iegol : « Eno aw aamme Asúif ban nuh'uroŋ ti galet me Esúif guroŋe me búli ni buroŋ babu bal Esúif yay, wa učile ñer nuñar sembei min ukan galet me Esúif n'guroŋ ti Esúif guroŋe me ? »

Eínen yay ni Yésu Kirista yo bare éjue eþagen an

¹⁵ Wolal Esúif nuomale kábiriŋ no nubugali me ; ulal ti galet me Esúif, gaamme utila. ¹⁶ Bare mánoman, nemme nuffasale búoh let ni bakaner an bal elagen gúboñ gagu nihi Aláemit ájogumol an açole, bare til n'éinenol ni Yésu Kirista, ñer wolal þoþ núinenale ni Kirista min mbi Aláemit ajogolal bugan gaçole mala gáinen gaugu ; let ni elagen gúboñ gagu. Nuffasale búoh bajut an ájue áni an açole bújoŋor Aláemit ni búkanum bala go. ¹⁷ Ban eno me wolal Esúif yay, n'eliþ yay min Aláemit ajogolal bugan gaçole mala gajogorolal ni Kirista, wolal fañaolal nujugale búoh utila nuomale, yoemme þiaŋ Kirista abelolal ni gatil ? Múk ! ¹⁸ Iní me ban ínje mul ibbañ ijoh ni gúboñ gagu go ni-junden me, ínje fañaom nibbanno íni ahajena ni go. ¹⁹ Bare let mo : eno me ban ulobal mala gúboñ gagu, ínje an açele om, ban gáçelumom ni go gujoumulo, min mb'iron bi n'Aláemit. Níni ti nih'íçet me n'ekuraa manur ni Kirista ; ²⁰ ban eno me ínje umu m'buoŋ, bañut ñer ní ínje ironje, bare til Kirista aam n'eror n'ínje. Eno maer ínje nirondoŋ n'enilom yal arafuhow, ni éinen yay n'Añol Aláemit níroŋume. Maagen açila nábboliomboli ak'asen súñunduol múmbam. ²¹ Iñumut elat gáji gagu gal Aláemit min ibbañ íhagum ni gúboñ

gagu. Maagen ínien me gúboñ gagu gújuene gukan an naçol bújoñor Aláemit, kan Kirista ñer naçêçet bamotoñ.

Ehágum ni gúboñ gagu ter ni Yésu Kirista ?

3 Buru bugaa Galasi, mo jibajut uinum ! Ay asangul ? Ban nigitenulgiten ñanno ca bu Yésu Kirista açet me n'ekuraa yay. ² Waf wanur pat nimañe eroreñul : Ter ni gaakenul n'ekan wo gúboñ gagu gulob me jíyabume Biinum Banabe, ter ni gáinen gagu go jibaj me ni eutten yay yaa Firim fafu Fásuñ me jíyabum bo ? ³ Kan til mamu jusoñete ? Buru jajogen me ni Biinum Banabe, maer jimañe min jíhagum ni sembeul bareso ? ⁴ Yoemme waf waw ðe wo buru jujuh me ni buroñul, dáru jíreundeum ? Hani, júut ní me ! ⁵ Aláemit asenul me Biinum babu bola ban nakan ni buru waf waja-haliene, ter nakanmokañ mala min jiaken me n'ekan wo gúboñ gagu gulob me, ter min juun me Firim fafu Fásuñ me ban ni jíinen ni fo ?

Gúboñ gagu gájúut me ekan an naçol bújoñor Aláemit

⁶ Uñaral bigitenum ni Aburaham : náhaguhagum ni Aláemit yaçil me Aláemit najogol an açole. ⁷ Kan ñer jif-fas búoh bugan bugagu gabañ me gafiumil n'Aláemit bugo guomme gabulaken Aburaham gaa maagen. ⁸ Bahiçer babu bulolob búkando gaa búoh bugan bugagu galet me Esúif gáinenil ðan guçil min Aláemit akanil n'gúni bugan gaçole bújoñorol. Yo eçil me nálobali Aburaham firim faufe fásuñ maa faah me : « Ni aw ðan ísonienum me bugan bugagu ðe bugaa mof †. » ⁹ Ñer nemme Aburaham n'Aláemit náhagume, Aláemit násonienol ; manur mamu may, bugan bugagu ðe gáhagum me n'Aláemit, Aláemit násonienil ti násonienol me.

¹⁰ Iegul maa : bugan bugagu ðe gáhagum me ni gúboñ gagu, Aláemit ðan ategil. Maagen mamu, Bahiçer babu buoseh : « Gatab ugu ni ánoan ákanu-mut me waf waw ðe wahiçi me n'élebur yay yaa gúboñ gagu ††. » ¹¹ Nñannoñanno ca gaa búoh gúboñ gagu gújuut guçil an min Aláemit ajogol an açole, mata Bahiçer babu buoseh : « An ahu açol me gáinenol ðan guçilol min aroñ ‡. » ¹² Ban gúboñ gagu guogorut wá-fowaf ni gáinen gagu. Leti Bahiçer babu ðoð mo bu-lobe búoh : « An akan me wo gúboñ gagu gulob me, ðan ároñum ni go †† » ? ¹³ Bare Kirista naallorolalwallor min aþagenolal ni gatab gagu gajoumulo me ni gúboñ gagu, min açila fañaol ayab gúteh gagu go wolal uote-nal me uyabal. Maagen mamu hiçihiçi gaa búoh : « Anóan ajae me ebbañi ni gababar natabitab aban ††. » ¹⁴ Waf wauwu maumu ukanoe min mbi bugan bugagu galet me Esúif, ni búkanum baa Yésu Kirista, bugo may

† Juluj Fíçilum 12.3 †† Juluj Dáteronom 27.26 ‡ Juluj Habakuk 2.4 †† Juluj Levitik 18.5 †† Juluj Dáteronom 21.23

gúju guyab gásonien gagu go Aláemit alob me esen Aburaham. Ñer, ni gáinen gagu núyabumale Biinum babu Banab me bo Aláemit alobolal me esen.

Gúboñ gagu ni waf waw wo Aláemit alob me esen Aburaham

¹⁵ Gutiom, ban iñar bigitenum baa buroñ be bo nuomal maa ni bo min ilob ni buru. An alob me esen gafu-mol an ban najoh to liñ, ánoan mát'ájú aþuren gurimol ter ðoð natajen to waf uce. ¹⁶ Ban manur mamu may Aláemit alob me esen waf Aburaham bugo ni ace ni gabulakenol. Bahiçer babu bulobut mala gabulakenol ðe, bare mala an anur pat ni bugo ; an ahumu o aamme Kirista. ¹⁷ Waf wauwe nimañe elob : Aláemit nalolob esen Aburaham bijis, ban najoh to liñ. No jow me iki baj símit sikeme sibbagir n'ávi ni guñen (430), Móis nayab gúboñ gagu. Yoemme kan gúboñ gagu gújuut gúþuren waf waw wo Aláemit alob me aban búoh ðan asen wo. ¹⁸ Eno bijis babu n'ékanum gúboñ gaugu bujoumulo, kan ñer bañut ní mala min Aláemit alob me esen Aburaham waf. Hani, let mo ! Aláemit til mala min alob me esen Aburaham waf násenumol gáji gaugu.

¹⁹ Ñer gúboñ gagu nafa go yay ? Iegul maa, Aláemit natajentotajen gúboñ gagu mala util waw. Ban guote gúni to bi no an ahu ajae me ebugi ni gabulaken gagu gal Aburaham o Aláemit alob me bi esen gásonien gagu ajae me eçigul. Gúboñ gaugu Aláemit asen go emalaka gusen Móis bi ni bugan bugagu. ²⁰ Mamu, no Aláemit asene me bugan bugagu gúboñ gagu, ni Móis nájoume, bare no nalob me esen Aburaham bijisol, açila nevonol ajoge min asenol bo ; ájoumut n'ace.

²¹ Yoemme ñer, gúboñ gagu gúveruverul þiañ waf waw wo Aláemit alob me esen Aburaham ? Hani, júut kan mo ! Eno me babaj gúboñ gaseni gájue gukan bugan bugagu n'guroñ, kan yoemme Aláemit nájue ajoh an an açole mala gúboñ gaugu. ²² Bare til Bahiçer babu bigitengiten búoh bugan bugagu ðe bugaa mof umigel bugom bugaa gatil gagu. Yo eçil me gáji gagu go Aláemit alob me esen n'guseni bugan bugagu gáinen me bareil, mala min gúinen me ni Yésu Kirista.

²³ Balama Aláemit ápegulolal bulago babu baa gáinen, ni fipeh fafu faa gúboñ gagu nuomenale, min na-gi no Aláemit ajae me éboñul Kirista min mbi bugan bugagu gúinen ni o. ²⁴ Mamu ñer, gúboñ gagu gúnini ti apoya aate áçibbenolal bi ni Kirista, min mbi gáinen gagu gololal ni o gukanolal núñial bugan gaçole bújoñor Aláemit. ²⁵ Nemme Yésu Kirista naçilo ban núinenal ni o, ubbañutal únial maer ni guñen gal apoya ahumu.

²⁶ Gáinenul go jibaj me ni Yésu Kirista go guçilul n'jini buru ðe uñil bugal Aláemit. ²⁷ Buru ðe jábatisei me bi egiten gajogorol ni Kirista, açila juoþoe ti an nah'abelo

me bisimo buvugul. ²⁸ Bañut baj ahe Asúif nam, ahe alet Asúif, ume amigel nam, ume alet amigel, úre ánaire, úre anaare : maagen mamu ni Yésu Kirista buru þe an anur jom. ²⁹ Ban eno me buru bugan bugaa Kirista jom, kan buru may gabulaken Aburaham jom gajae me eyab wo Aláemit alobol me esen.

4 Uñaral ñer búnogor babu bal añil açile gafum þayol. Nánonan no narorþe n'gaputi, mánoman naçile maagen mamu waf waw þe, bare ahalorut tíftotíñ ni amigel. ² Þan áni n'guñen bugan gajae me ecorol, açila ni ebajol, bi no tinah talu to þayol akiç me tijae me eçih.

³ Wolal may mo : no, ti uñil nuomenale bugo mukanay mamu maa mof me mibele ni fimigelet mo.

⁴ Bare no tinah talu tabeli me tiçih me, Aláemit naboñuloboñ Añolol ; anaare abugol, ban náni ni guñen gaa gúboñ gagu gaa Móis, ⁵ min mb'apagen bugagu gaamme ni guñen gaa gúboñ gaugu ; mamu nakanolal núnial guñol Aláemit.

⁶ Maagen mamu wolal guñol Aláemit nuomale ; wagiten yo me, wo uomme min aboñulo me Biinum Añolol íkiil bíni ni ánoan ni wolal, Biinum babu bavoge me fatiya buoh : « Abba † ! » (Dóemme "Papa".) ⁷ Mamu, ánoan ni buru abbañut maer áni amigel, bare til añil abugi ró ; ban nemme añolol nom, Aláemit þan aseni may bijis babu bo nabañ me bi ni guñolol.

Pool o n'etar bugaa Galasi jambi gukan umigel bugaa gúboñ gagu

⁸ Bítinar, no buru jiffasenut me Aláemit, umigel juomene bugal úlaemit galet bugaa maagen. ⁹ Bare maer ñer jiffase Aláemit ; niareno ieh Aláemit naffasul. Bu jáorum me ñer n'jibaho mbaa mukanay maumu mabajut mee nafa ? Bu mul jújue jibbañ jini umigel bugaa mukanay maumu ? ¹⁰ Jujogh líi gunah guce, gueñ guce, úyil uce ni þoþ símit sice ! ¹¹ Há ! Níholle fañ molul : min þiañ burok babu þe bo nirok me bi ni buru bamotoñ bom ?

¹² Gutiom, níþure ni fimigelet fafu faa gúboñ gagu min íni ti buru jalet me Esúif. Maer ínje umu n'elaul waf wanur : Juboket jini ti ínje. No, jibajut n'ínje gatil gánogan. ¹³ Leti juosene joon búoh enilom yalolen me apuñ yo eçile min ibaj bulago baa gavareul n'evareom étiar Firim fafu Fásu me ? ¹⁴ Hani min enilom yásomut me ésumut me bujuh, çilutul min jilalom ter n'jítinjom ; bare til jiyabomyab ti amalaka ala Aláemit, ti nihi ní me Yésu Kirista fañaol jiyabe. ¹⁵ Esúmay yámah jibajene, buru ! Níjue ilob firim fe iya ni buru ban niçimen fo : ínien me gájuenom, hani gúçilul þan júloçenen go jisenom ! Wa ñer ubbañe ubajul ? ¹⁶ Min þiañ elobomul maagen ekakan min maer íni alatorul ?

† Abba : yoemme bavoger bo añil nah'avoh me þayol ni guarameenay.

¹⁷ Bugan bugaubugi gabaj mee buaken bámah n'eloful gubajut gaþinor gaaro bi ni buru. Wo gumañ me, wo uomme éhatulul n'ínje min mbi jingar uinumul þe jibañ ni bugo. ¹⁸ Maagen, eaken ni waf éariari nár, íni me waf waw waçilul me n'jiaken úariari. Juote nihi jiaken nánonan, jambi ní ínje baamer to ni buru bare !

¹⁹ Guñolom bugo níbboli me nár, nibbañe ílam molul, níme ti gapegorul niom ni go ; ban mamu þan ní me jow ró bi no jae me enanno maagen mamu búoh Kirista umu ni buru. ²⁰ Nimañene fañ íni to maer yaue ni buru tima níþajulul gurim gauge ni balober bábulie, mata nijahalie fañ molul !

Agar ni Sara : ugitemum úuba wábuliore

²¹ Julobom þaa, buru jamañ me juroñ ti gúboñ gagu gaa Móis gulob me, juunut wo Bahiçerol †† bulob me ? ²² Bahiçer babu hum buoge Aburaham úþur gúuba nabaje : Aceo ni amigelol gajaol Agar nabajol, ahuo, o, ni aarol Sara nabugol. ²³ Añil ahu o Aburaham abuh me ni amigel ahu nabugibuh ti arafuhow nah'abugi me, bare ahu o nabuh me ni aarol Sara, o, nabugolbuh mala min Aláemit alob me búoh þan asenol o.

²⁴ Firim faufe baje waf wo fumañe egitenolal. Waareaw ubugu gaamme gúuba gújue gujogi ti nihi ní me bigitemum báþajule babuge babu baamme búuba bo Aláemit ajogor me ni bugal Israel : Agar o aamme babuge babu babaj me no Aláemit asen me Móis gúboñ gagu ni firijañ fafu fo guvoge me Sinai, bo nihi bubugor me uñil umigel. ²⁵ Ban Agar nájue aligori ni Sinai yauyu yaamme ni mof mamu maa Arabi ; nájue may aligori ni Yérusalem yay yaa jama, mata umu ni fimigelet ni guñolol ró. ²⁶ Bare Yérusalem yay yaa fatiya, yo, elet ni fimigelet ; yo yuomme jaolal Sara. ²⁷ Maagen mamu Bahiçer babu buoge :
« Aw aare ahu aamme emotombo, úsumaet !
Aw affasut me sílam sasu saa gapegor, uya uñan wal ésumay !

Maagen mamu guñol aare ahu o gujunden me þan gufañ jammeñ bugal ahu abaj me ánaire ‡. »

²⁸ Gutiom, ti Isak, buru may uñil jom bugo Aláemit aþie nalob bi esen. ²⁹ Naanañ añil ahu ala Aburaham abugi me ti añil ánoan abugei me nálatielatien ahu abugi me ni sembe saa Biinum Aláemit, ban yo eom to me bi funah faa jama. ³⁰ Ñer Bahiçer babu bu bulobe ? Buoge hum : « Uham aare ahu amigel ahu ni añolol : añol amigel aatut abaj fugab ni gafum gagu gaa þail manur ni añol anaare alet amigel ††. » ³¹ Mamu ñer, gutiom, jiffas búoh wolal ulelal uñil bugal aare ahu aamme amigel, bare til uñil bugal ahu alet me amigel.

†† Ni gugerekay guoge JUUNUT WO GÚBOÑ GAGU GULOB ME ? Gurim gagu go Pool ajae me éþajul, n'élebur yay yaa Fíçilum gom, ban élebur yauyu, Móis may ahiç yo. ‡ Juluj Esai 54.1 †† Juluj Fíçilum 21.10

Kirista o bare nah'apagen an ni fimigelet fánofan

5 Kirista napagenolal mee bi épunnolal ni fimigelet fánofan. Kan ñer jiilo liñ, ban jambi jihat me n'jib-bañ julo ni fimigelet.

²Juuttenom, ínje Pool niegul jibañ me gáhagumul n'etey *búhut*, Kirista ñer mat'anafaul. ³Ban niçimen fo itajen gaa búoh ánairen ánoan ahale n'gúrurol búhut naate ñer ákanum gagu gúboñ ðoogo. ⁴Buru jañinor me búoh Aláemit ðan ajogul bugan gaçole mala min jilagen me gúboñ gagu jifaculore ni Kirista, júpunnoroe jiban ni gáji gagu gal Aláemit. ⁵Ni garamben gaa Biinum Banabe, wóli ni gáinen gagu júroñume, ban ðoþ ni gáhagum dó jinage min Aláemit akanóli n'jini bugan gaçole bújoñorol. ⁶Maagen mamu, an ajogor me ni Yésu Kirista, enogenol búhut ni enonutol bo, so ðe sibajut nafa ; gáinen gagu ni o gajugei me ni gábbolior, go bare gubaje nafa.

⁷Jijaene wári fañ ! Ay ñer apikenul bi éfirenol ebbañ jilagen maagen mamu ? ⁸Babuter baubu búpullat n'Aláemit açobul me. ⁹Let nuffasale ðe búoh lévir yati-ito neh'eilen eþor yay ðooyo ? ¹⁰Gajogor gagu go nijogor me n'Ataw guçilom min ibaj ni buru gafium gagu gaa búoh mati jibaj gañinor gace gúbuli ni gúmbam. Ban an ahu áñareul mee gágúo n'etulul, hani nihi ní ay, Aláemit ðan ategol.

¹¹Gutiom, íni me maagen ínje nivareevare bugan bugagu búoh guote gunogen búhut, wa učile ñer n'guroñ n'élatienom ? Kan gavare gagu go nivaree me eçet yay yaa Kirista n'ekurua mati gubbañ gúñjarul búlator ni bugan bugagu ! ¹²Mbi bugan bugagu gáñareul mee gágúo ni buru gujow iki guroil may !

Juroñ ti Biinum Banabe bumañ me, bare let ti enil arafuhow emañ me

¹³Ban buru gutiom, Aláemit navogulvoh ápunnul ni fimigelet fafu. Bare jambi juoh min jipah me ñer ðan jikan wásumul me ! Hani, mbi til gábbolior gagu guçilul min ánoan ni buru naramben apalol n'ealenoro ró. ¹⁴Maagen mamu, gúboñ gagu ðoogo ni firim fanur faufe gúuñeni, faamme : « Ubbóli apali ti núbboli me fuhoi †. » ¹⁵Mbi jíkanum : jinamo me erumor ni émeror, ðan jibil jinemenor !

¹⁶Niege ñer : jihat Biinum Banabe m'bíçibbenul. Jikan mo me, mati júmus julo ni wo gániul gal arafuhow gumañ me. ¹⁷Maagen mamu, enil arafuhow gamañ yo gúbulibuli ni gaa Biinum Banabe ; Biinum Banabe gamañ bo gúbulibuli ni gal enil arafuhow. Siñarorut hani jatiito, yo eçil me jújuut nihi jikan wásumul me. ¹⁸Eno me ñer Biinum Banabe bíçibbenul, jilet ni guñen gaa gúboñ gagu. ¹⁹Ban nuffasale ñanno ca wo enil arafuhow néh'énjarul me, waamme gasuérít, gakerut,

† Juluj Levitik 19.18

bujobuet, ²⁰gamigelet sinetal, ekan waf waa múu, gaunorut, gárig, bísilaet, ejoh an ni fiiñ, búfañor, búfaculor, éþur bugan-ó-bugan gayoñil, ²¹gaija ni waf an, gúhali, búþoçet, ni wanogor wo me. Nilobul yo ti niþi me nitallenul yo gaa búoh bugan bugagu gakane me waf wauwu mati gúmus guyab bijisil baamme enogen ni Jávi jaju jal Aláemit.

²²Bare wo Biinum Banabe bubuge me ni an, wo uomme gábboli, ésumay, gásamay, emuten, músum, ñarum enil, gafium, ²³gabubi, ni gajogoro ; waf wauwu ðe, gúboñ gagu gúfirenol wo. ²⁴Bugan bugagu bugo Yésu Kirista açil me gubbañe guban n'ekurua enil yay ni gamañ yo ró gaarat me. ²⁵Eno ni Biinum Banabe núroñumale, kan uhalal bo m'bíçibben buroñolal ðoobo. ²⁶Jamb'uliþal gasal garakel n'etigenor, jamb'ugeçoral, jambi ðoþ an abaj físil bi n'apalol.

Jirambenor

6 Gutiom, eno me an þagolþah min akan waf waarat, buru bugo Biinum Aláemit bíçibbene me, buru jíçile ebbañenulol jibet ni bulago babu baçol me, bare mbi jikan yo ni biinum bájebie, n'ékanum nímoró jambi buru may julo ni gatil. ²Jianenor eteb útebul wálii me : mamu ðan jikan wo gúboñ gagu gaa Kirista gulob me ðe. ³An ajogoro me búoh o nafafañ gupalol, ban toker maagen mamu alet waf, an ahumu o fuhoor nabute. ⁴Mbi ánoan ni buru aluj joon buroñol bo naamme ni bo ; ajuh to me waf wájue ukanol min asaloro, kan ñer nájue ásumaet mala wo, bare jamb'aligor wo ni waa bugagu, ⁵mata ánoan buroki aw nevoní.

⁶Mbi an ahu o guligene me Firim fafu Fásu me áþuren asen aligenaol ni wo nabaj me.

⁷Jambi jubutoro : Aláemit let múfohuloray. Arafuhow wo naañ me, wo najae eþit. ⁸Eno me naañe wo gániol gal arafuhow gumañ me, ðan abaj wo gániol gal arafuhow gubuge me, waamme eçet yay ; bare eno me naañe wásu me Biinum Banabe, ðan may abaj wo Biinum Banabe bubuge me, waamme buroñ babu bábaerit me.

⁹Jambi mufañoalal ekan maaro, mata eno me úllenental, ðan ubajal gúvagen gaaro no tinah talu tal eþit tijae me eçigul. ¹⁰Yo eçil me ñer, nánonan no nújuale ukanal maaro, ukanal mo bugan bugagu ðe, fáñum gutiolal bugo nugumal me gáinen.

Batar babu ni basaf babu súsula

¹¹Juluj, sihiç sasu sájalo mee so jujuge mee sigitenul búoh ínje fañaom ihiçeulul mee ni gañenom.

¹²Bugan bugagu gamañe me erondopenul min junogen búhut, bugo, bugan bugom galiþe min gujugo bare. Gukanmokañ jambi guyab gálatien gagu go gavare gagu mala eçet yay yaa Kirista n'ekurua yay gu-

jae me enallil. ¹³ Bugan bugaubugi gáhagume mee n'etey búhut, bugo fañail gúkanumut gúboñ gagu ; gumañe junogen búhut min mbi gúju gumandor min gukan me fúffasum faufu ni sinilul.

¹⁴ Injé waf wanur nimañe imandor mala wo, wo uomme ekurua yay yal Ataolal Yésu Kirista. Eçelol eçile min íni ti an açeale bújoñor waf waw waa buron be, ti may waf waw waa buron be uçet me n'ínje. ¹⁵ Enogen búhut, enogenut búhut, dó ðe dibajut nafa ! Wabaj me nafa, wo uomme Aláemit nakanolal núnial úuwenum

uvugul. ¹⁶ Injé umu n'eoh bugan bugagu galagen me firim faufe fo nilob maa : Gásumay ni ñarum enil sal Aláemit síni ni buru, mbi síni ni bugan bugagu ðe gaamme Israel yay yal Aláemit !

¹⁷ Ñer maer jambi an abbañ ayogenom, mata enilom eronje n'ebaj gúbit gagu gaa sílamom so nílám me mala Yésu.

¹⁸ Gutiom, mbi Ataolal Yésu Kirista ásonienul buru ðe ! Amen.

BUGAL EFES

Waf waw wabaj me n'letar yaue

Eletar yaue Pool nahiçyohiç bi ni ejangaraay bugal ésh yay yal Efes, nahiçyohiç may bi ni guomunor ejangara gammeŋe gaa mof mamu maamme jama Turuki. Ni fipeh nahiç yo (Efes 3.1 ; 4.1), ban naomendówomen ategor akan gurim gareto baligenerol búsoła bo naligen me sijangu sausu.

Gaŋinor gagu gafaŋ me ebaj hámma n'letar yaue go guomme gaa . Dáuru waf wajahaliene waamen ni fukoŋ, ban Yésu akane bugan bugagu n'guffas wo. Ni Yésu Kirista úkanoume, ban ugoror bátuler babu ŋoobo, émit yay ni ettam yay. Usesen min gajogor gubaj tutor bugan bugagu ni ŋoŋ tutor bugan bugagu ni Aláemit. Ni waf wawwu wo Aláemit aŋi me najoh ekan, Jangu ebaj dó gailo gámah. Pool naŋaŋar únogor wammeŋe min áŋajul baloberol. Jangu yay níni ti enil yay yaa Kirista. Enil yaue ebbagebah m'báelout. Jangu yaue mul níni ti yaŋ yo Kirista aam fíçit yo, ban ejangaraay guteŋeyoteŋ to me.

Ni Efes 1 bi 3, Pool nabbatorbator ni gajogor gagu gabaj mee, ni búkanum baa Yésu asen me buronol ni eku-rua. Ejangaraay galet me Esúif gutegotegor gúni ésh yanur ni bugagu gaamme Esúif ; guyabeyab n'Aláemit maaro mamu manur mamu. ban nábbañenul akan tin tanur bugan bugagu gáfaculoren me.

Ni Efes 4 bi 6, Pool naaseh ejangaraay gujoh liŋ gáinen gagu ni gajogor gagu so Aláemit asenil me. Nasenilsen buaken bal . Natatar mala gaunor ni yaŋ (Efes 5.21–6.9) ; wáineaw nafaŋe nalobe ni bugo. Gúni me ufan saŋ, guote gúni yo ti Kirista, asen me buronol. Eoh wáineaw gúbboli mamu waaril (Efes 5.25-33), dáru kakan waf uvugul. Egiten gannay gaugu ufan waw búoh gubaje anafan n'émit (Efes 6.9) kakan ŋoŋ waf uvugul.

Basaf babu baa Pool

1 Inje Pool, o Aláemit açob me íni *apatora* ala Yésu Kirista, ínje iom n'ésaf bugan bugagu gaamme Efes bugo Aláemit açob me ban ni gúinen ni Yésu Kirista. ² Mbi Payolal Aláemit ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban n'gusenul gásumay !

Gáji gagu go Aláemit ásenumolal me ni Yésu Kirista

³ Usalal Aláemit aamme Pay Ataolal Yésu ! Nakanolalkan min ubajal gásonien gánogan gaa Biinum babu gáŋullo fatiya émit yay, dó ŋe mala gajogorolal ni Kirista. ⁴ N'açila Yésu náçobumolal me ŋio bo balama mof mamu mujui, min mb'únial bugan ganabe, bugan gaçole bújororol. Gábboliol go nábboliolal me guçil me ⁵ min aŋi bo nakiçolal únial uñil bugola ni Yésu Kirista, ti súmol me, ⁶ dáuru ŋe min mb'usalaol mala gájiol gájalo mee go násenumolal me n'Añolol o nábboli me nár.

⁷ Gájiol gújalojalo nár bireg naallorolal ni fisim fafu faa Kirista, naboketolal utilolal. ⁸ Gáji gaugu, Aláemit nammenenolalgommenen min úbajumal to maliillo ni mujah mánoman. ⁹ Súmolsum min akanolal mamu nuffasal bakiçerol bo an ájuenut me ajoh, bo nákiçali

me min mbi bukano ni Kirista. ¹⁰ Bakiçer baubu bajae me ekano iki bírir tinaŋ bo baçiger, bo buomme eomen waf waw ŋe waamme fatiya ni waamme n'ettam úni ni gañen gal afan anur : afan ahumu o aamme Kirista.

¹¹ Maagen Aláemit nakanekan waf waw ŋe ti nakiç yo me. Wóli jaamme *Esúif* naŋi bo nakiçóli bi éni ufumaol, mata mamu najoge. ¹² Nakanmokaŋ min mbi wóli jamundum me jíhagum ni Kirista jíçil bugan bugagu min gusalen bájalool açila Aláemit.

¹³ Buru ŋoŋ ni Kirista jíhagume kábiriŋ no juun me jiban firim fafu faa maagen, faamme Firim fafu Fásuŋ me faŋallul mee gaŋah. Mamu buru may, Aláemit nasenilsen Biinum Banabe bo nalobolal me mala bo, min mbi bíni ni buru fúffasum fafu fola. ¹⁴ Biinum Banabe bo buomme fugab fítar faa gafumolal go nujaale me eyab, dó ŋe mala bi eallorolal, wolal bugo Aláemit açob me únial bugola min usalenal bájalool.

Galaw Pool bi ni bugan bugagu gáinen me

¹⁵ Yo eçil me ínje may, no niun me gulob mala gáinenul go jibaj me ni Ataw Yésu, n'gulob ŋoŋ mala gábboli gagu golul go júbboli me bugan bugagu ŋe bugo jugum me gáinen, ¹⁶ ímusut ihat esalen Aláemit molul

ínje ni galaw. ¹⁷ Injé umu n'elaw Aláemit ahu ala Ataalal Yésu Kirista, Paaya ahu ala gasal, min ammenjenul Biinumol basene me malillo ni súmori, min júju jiffasol joon. ¹⁸ Nilae tima nápegul uinumul min jiffas gáh-agum gay nasenul no načobul me, ban ni jiffas þoþ bu gafum gagu go nabaŋ me bi ni bugola gutineni me. ¹⁹ Nilae þoþ min mbi jiffas bájalo babu baa sembeol so an ájuut me alih, sembeol so naŋar me min arambenolal wolal þe jáinen me ni o. ²⁰ Sembe sausu nagiten mee no nailen me Kirista ni gačet me ak'ananen ni gáribol dó n'émit. ²¹ Mamu, Kirista ñer nafaŋ fufane fánofan, jávi jánojan, bájalo bánoban, gajow gánogan gájue guvogi let ni buroŋ be bare, bare þoþ ni bice bájaeul. ²² Aláemit nabaŋe waf waw þe fattam uhah Kirista, aban nakanol áni ni fuhow faa Jangu yay. ²³ Maagen Jangu yay enilol yom, ban buroŋol ni bimmenjen yo þe ni gáirira bo.

Eþúrul n'éčet yay bi ni buroŋ

2 Bítinar, buru bugan gačele juomene bújoŋor Aláemit mala utilul ni bakanerul baarat me. ² Jilagenene buroŋ babu baa mof me ; júttunene afan ahu ala uinum waw waarat me wáogogene me buroŋ be, aamme biinum babu baamme bi maer ni burok ni bugan bugagu galat me Aláemit. ³ Wolal þe nuh'ukanenalkan ti bugo, nuh'uroŋenal ti gániolal gal arafuhow guroren me, nuh'ukanenal wo enilolal ni gápinorolal simaŋ me. Mamu, gániolal gal arafuhow go mbi gučilenolal me min uloal ni bitiña-fiiñ Aláemit ti bugagu. ⁴ Bare ñarum enil ñañu ñal Aláemit ñjalojalo náar ; gábboliol go nábboliolal me gújalojalo bireg, ⁵ no nuomenal me bugan gačečet mala bakanerolal baarat me, nakanolal nubbañal uroŋal manur ni Kirista. Gáji gagu gal Aláemit go gučilul min jipah ! ⁶ Ni gajogorolal go nujogoral me ni Yésu Kirista, Aláemit ainnumulolal n'éčet yay, aban nakanolal nuroboal to Kirista arobo me fatiya n'émit. ⁷ Ni músum mamu mo nagitenolal me ni Yésu Kirista, Aláemit umu n'egiten bi nánonan gájiol gammeŋ mee iki ni'gupus ; ⁸ maagen mamu, gáji Aláemit go gučilul n'jipah mala gáinenul go jibaj me ni o. Dáuru joumulat ni buru faŋaul, gáji gom gal Aláemit. ⁹ Let bacam baa sembe sice sal ejenul, mamu mati baj an ájue asalenoro. ¹⁰ Ey, Aláemit akanolal nú-nial ti nuomal maa ; nakanolalkan únial báuwener buvugul ni gajogorolal ni Yésu Kirista, min mbi uroŋal buroŋ bammeŋe bakaner baaro, bakaner babu bo naþi me nakič ahato min mb'ulagenal bo.

Bu Yésu Kirista akanolal me nú-nial bugan buganur

¹¹ Kan ñer buru jalet me Esúif, juosen wo juomen me no. Esúif yay, bugo gaage me bugo gúrurirur *búhut*, gujoguljoh ti úhula. Ban enogen búhut yay yo gulobe

mee mala yo, kakan waf wo arafuhow akane ni sinilil re to. ¹² Juosen búoh no jiffasenut Kirista, jibajenut may gailo gánogan ni bugal Israel ; juosen búoh waf waw wo Aláemit alob me esen bugal ésugol no najogore me babuge ni bugo, buru jilelen dó ; juosen búoh jibajenut ni mof gáhagum gánogan, ban jiffasenut Aláemit. ¹³ Bare maer, ni gajogorolal go jujogor me ni Yésu Kirista, buru járalien me Aláemit, jibbanno julofol ni búkanum baa físim fafu faa Kirista fáyui me mololal.

¹⁴ Ačila aamme gásumayolal, o ategor me súsuh súuba, Esúif yay ni galet me Esúif, síni ésuh yanur. Nafume fiteþ fafu fáfaculor so me faŋallo me galator gagu. Dóemme búoh ñer, n'éčelol ¹⁵ nanemene waf waw þe waamme ni gúboñ *Móis* waŋallo me búfaculor. Mamu, naŋallo gásumay no naŋar me bugaa sú-suh sausu saamme súuba ategor gúni bugan buganur guvugul ni gajogoril go gujogor me n'áčila. ¹⁶ N'éčelol ni ekurua, Kirista naomenilwomen gúni buganur, ban nakanil n'gujamor n'Aláemit ; n'ekurua yay nanemene bándor búlalor babu. ¹⁷ Kirista ñer najoulojow akelul gavare firim fafu faa gásumay, buru járalien me Aláemit, ni wóli jaþi me n'julofol. ¹⁸ Ni o wolal þe, Esúif ni galet me Esúif, úbajumal me bulago babu bal ejow bi ni Paaya, dó þe ni búkanum baa Biinum babu banur babu.

¹⁹ Yo ečil me ñer, buru jalet me Esúif jibbañut jini si-jaora ter bugan gápullo bice ; bare til buru þoþ bugan bugal Aláemit jom, bugan bugaa fiilol. ²⁰ Yaŋ jom yaami ni gateþ, yo *uþotoraaw* / *uþotora* ni uboñer waw guom fíčet yo, ban Yésu Kirista faŋaol o aamme ébirih yay yáamumma yačil me yaŋ yauyu. ²¹ Ni o bateþer babu þe baami me ni bo búčolenumi bi éni gávi ganabe go ačila Ataw ačile. ²² Gajogor gagu go jujogor me ni Kirista go gučil me min buru þoþ jini ró ni bateþer babu ti bugagu, dó þe bi éni yaŋ yay dó Aláemit ačín me, mala Biinumol baamme ni buru.

Burok babu bo Aláemit asen me Pool ekan bi ni galet me Esúif

3 Yo ečil me, ínje Pool o kukul me mala Yésu Kirista, mala burok babu bo nikane me bi ni buru jalet me Esúif, ínje umu n'elaw Aláemit molul. ² Gutiom, níinene juune gulob mala burok babu bo Aláemit ni músumol asenom me ekan bi ni buru. ³ Aláemit baje waf wo nagitenom : wo uomme effas bakičerol bo nakopenenolal me, ti niunen yo me ni gurimom gútiar gal eletar yaue ; ⁴ jijanga go me, þan ju-joh gaffas gagu go nibaj me ni waf waw waya me ni Kirista wakopeneni me. ⁵ Waf wauwu Aláemit agitenenut wo bugan bugagu bugaa jabbaŋ jaju þe jágat me ti nagiten wo me maer, ni garamben gaa Biinum Banabe, *uþotoraaw* ni uboñer waf bugola. ⁶ Waf wauwu wo uomme wa ? Wo uomme búoh bugan

bugagu galet me Esúif gubaje gafum gagu ganur gagu go Esúif yay gubaj me. Bugo þe gurere heb : galet me Esúif gubaje may fugabil ni waf waw wo Aláemit alob me esen buganol, dó þe mala gajogoril go gujogor me ni Yésu Kirista, mala min gúinen me ni Firim fafu Fásu me.

⁷Injé nibbanno íni aroka ala Firim fafu Fásu me ni bakaner baa gáji gagu gal Aláemit. Sembe sasu sola so siçilom me níju ikan burok baubu. ⁸Injé aamme an ahu afañ me batiti ni bugan bugagu þe bugal Aláemit, ínje Aláemit asen me gáji gaugu gal egiten bugan bugagu galet me Esúif fubaj fafu faa Kirista fo an ájuut me átallo. ⁹Nakanomkan min íju ípajul bugan bugagu þe ñanno ca bu waf wauwu waffasenu me wo açila akiç me ujae me ekano nogor. Açila átut me wáfowaf, nakopenwokopen kábiriñ no. ¹⁰Nakanmoka min mb'ájoum maer ni Jangu yay min agiten gufane gagu þe gaamme fatiya émit bu malillool mújalo me nogor ni wáfowaf. ¹¹Dáuru þe nannam ni wo Aláemit aþi me nakiç kábiriñ ni buju babu, ban ni Yésu Kirista aamme Ataolal nájoume min akan wo. ¹²Gajogorolal go nujogoral me ni Yésu Kirista, gajoulo me ni gáinen gagu go nubajal me n'açila, go guçil me min újual maer uiyal bújoñor Aláemit ni gafum ró m'babajut gáholi gánogan. ¹³Yo eçil me ínje umu n'elaul búoh jambi jíllelen min iom maa ni sílam molul : sílam sausu so þan síñarul me gasal gagu golul.

Pool o n'elaw bi ni Jangu yay

¹⁴Yo eçil me niya gújul bújoñor Aláemit Paaya min ilaol, ¹⁵açila açil me min fiil fánofan faam n'émit yay ni ettam yay fubaj. ¹⁶Nemme bájalool bubajut to bitije, nilaol tima Biinum babu bola ni bisenul sembe min uinumul uffano. ¹⁷Nilalaw tima Kirista naçin n'uinumul mala gáinenul ni o, tima guar gagu gaa gábboliul n'guliñ ban n'jujoh liñ tir ni gábboli gaugu. ¹⁸Mamu, uinumul þan úpegulo min júju jínanum, buru ni bugan bugagu þee bugal Aláemit, bu Kirista ábboliolal me re. Nábboliolalboli náar, ban gábboliol gubajut to gútije. ¹⁹Hani min an ájuut me affas bu guree, nilae Aláemit tima n'júju jiffas gábboli gagu gaa Kirista, min mbi Aláemit ammenenul ni gáiraol. ²⁰Aláemit nabaje sembe sasu sal ekan waf wafañe fuf wo nulaale me ter wo nupinorale me, ban nakanewokan ni sembeol saamme ni burok n'uinumolal. ²¹Mbi ásalumi ni Yésu Kirista dó ni Jangu yay, ni jabbah jánojan ban bi nánonan ! Amen.

Gáinen me ni Yésu Kirista guote gujogor ti an anur

4 Injé ñer umu n'elaul, ínje o gukul me mala Ataw o nimigelete me : buru bugo Aláemit açob me, juron buron bájahore ni gavoh gaugu. ²Jíni nánonan bugan gatebenorout, bugan gabubie, bugan

gabebene. Jumutenor ni gábboliolal dó. ³Nemme Biinum Banabe bukanul min jujogor, kan ñer jiaken min gajogor gaugu gúni nánonan n'etulul buru n'eron ni gásu may.

⁴Wolal þe jáinen me enil yanur nuomale, ban þoþ Biinum Banabe banur nuyabale ; mo may gáhagum ganur gubaj me, gaamme gagu go Aláemit açobul me bi esenul go. ⁵Ataw anur abaje, gáinen ganur, ni gábatise ganur ; ⁶Aláemit anur abaje, aamme Paaya ala wolal þe. Nafañolal wolal þe, narokerok ni ánoan ni wolal, ban o umu ni wolal þe.

⁷Ban ánoan ni wolal nayayab fugabol ni gáji gagu re ni wo Kirista amañ me esenol. ⁸Yo eçil me Bahiçer babu m'buoh :

« Najinge bi fatiya,
nájaenumore ulatorol bugo nahek me,
ban nasene bugan bugagu úji †. »

⁹Ban, "najinge" dóemme wa ? Dóemme hum búoh Kirista namundene áavul bi n'ettam ni másikie mamu maa mof balama ajiñ mbaa fatiya. ¹⁰An ahu aalo me bi n'ettam, o aamme anur ahu ajiñ me bi ró fatiya-tiya émit yay min mb'ammenen mof mamu þoomo Biinumol. ¹¹Ují waw wo nasen me Jangu yay, uwe : nakane bugagu gúni uþotora, bugagu uboñer, bugaguil uvarea firim Aláemit, guceil ukoña ni uligena bugan bugagu gáinen me. ¹²Nakanmoka min mbi ánoan áju arok bi ni o, tima Jangu yay yaamme enilol néju eak ban nebaj sembe. ¹³Mamu þan ní iki wolal þe ubajal gajogor gagu ti an anur ni búkanum baa gáinenolal ni gaffas gagu go nuffasal me Añol Aláemit ; þan ñer úk'únial bándor bugan ti Kirista ni gáiraol þoogo.

¹⁴No ñer, mat'únial ti uñil-gubon. Mat'únial ti busana bo gulongos gujae éjaenum bánoban, bo fúrus fánofan fategulo fujae éjaenum bo fumañ me. Mat'úttunal baligener babu baa bugan bugagu gabute me bugan ; bugan bugaubugi nihi guñañar mutuhoil min gubet gupalil bugan ni gatil. ¹⁵Bare til wolal, ugitenal me maagen mamu ni gábboli ró, þan ufañal gájalo ni waf waw þe úk'únial ti Kirista aamme fuhow Jangu yay. ¹⁶Wolal þe jáinen me, Kirista nakanolalkan nujogoral ni o, ti súhoulorum nihi sujogor me úlan enil ara-fuhow. Mamu ñer, no gálan gánogan gala yo gukane burok go wári ti guot me gukan bo, enil yay may þooyo þan ebbah ni sembe ró. Mo may ní mee ni Jangu. Anóan aam dó naate akan burokol, mamu Jangu yay þan efañ n'ebaje sembe ni búkanum baa gábboli gagu.

Buron babu bufan babu ni buvugul babu

¹⁷Yo eçil me úre nibaje ilobul ni gajow gal Ataw ban niçimen fo : jambi jibbañ juron ti bugan bugagu gaffasut me Aláemit, bugu upinoril nd'újaenumil me

bánoban, ¹⁸ bugo uinumil umoç me. Bugan bugaubugi gubajut fugab fánofan ni buroņ babu bo Aláemit asene me. Maagen mamu gújuut guffas wáfowaf mata uinumil utojotojo. ¹⁹ Bugan bugom gasuérít ; gúþure ekan maarat iki gúrimbago n'ekan galego gánogan.

²⁰ Bare buru let maumu guligenul mala Kirista.

²¹ Mánoman, juune gulob mola ni gajogor gagu go jujogor me n'áçila, ban guligenulligen mola jaor ni maagen mamu maamme ni o. ²² Jibelen ñer gániul gátíar gagiten me min nihi juronen me no ; wo gáni gaugu nihi gúnarul me, wo uomme gaija go nihi guçil me an nallim. ²³ Jihat til Biinum Aláemit min búbahen baþinorerul. ²⁴ Ti an nah'akano me gájuo gavugul, buru may juoþo gáni gaugu gavugul gaugu. Jihat maagen mamu min míçibbenul ; mamu, þan juron buron baçole ban ni bunab.

²⁵ Yo eçil me jitey jibij ! Anóan nalob apalol maagen : leti wolal þe úlan wal enil yanur nuomale ? ²⁶ Guiñul gutiñ me, n'jikanum jambi julo ni gatil. Jambi bitiña-fiiñ bíni ni buru iki tinah tujonul ni bo. ²⁷ Ey, jambi jiji Seytane bulago bal ekan ni buru wo naman me. ²⁸ An aþi me n'gákuet ahat gákuet gaugu min áruņ arok, min mb'áju ábajum to maaro ni buroņol, ban þoþ náju aramben bugan bugagu garoren me garamben. ²⁹ Jambi sulob saarat súþurul n'utumul ; no rorene min julob, mbi nihi julob sulob saaro sájue siramben bugagu min gáinenil gufaņ n'guliņe, sájue sínarul maaro bugan bugagu gautteneul me. ³⁰ Jambi jikan Biinum Banabe bal Aláemit gaþinor ; maagen mamu, bo buomme fúffasum fafu fo Aláemit akan me ni buru, fagiten me búoh açila açilul bi funah fafu no najae me eþagenul bándor ni maarat mamu. ³¹ Jambi baj ni buru balober bánoban bátalie, uet wánowan, bitiña-fiiñ bánoban, búogor bánoban, gajel gánogan. Yoemme ñer búoh jitey búlaþut bánoban. ³² Anóan ni buru naate ásum n'apalol, ban ni júbbolior ; juboketor ti Aláemit aboketul me may mala gajogorul go jujogor me ni Kirista.

Eron ti uñil bugaa gajaņa

5 Nemme buru uñil jom bugo Aláemit ábbolie, kan jiaken min juron ti açila agitenul yo me. ² Juron buroņ baa gábbolior, ti Kirista aroņ bo me : nábbolionalboli ak'asen buroņol mololal ní bísimen básime Aláemit.

³ Buru bugan bugal Aláemit jom, yo eçil me jáhorut min baj ni buru ter ekan galego ece, ter makurut, ter ebaj gaija gace. Hani eunen wo jambi jikan yo ! ⁴ Jáhorut þoþ min nihi julob sulob saarat ti sipetej ter sulob saa busoņet. Bare til julob sulob sal esal Aláemit mala wo nakan me bi ni buru. ⁵ Jikan dáure n'uinumul : akana galego ter maarat ánoan, amaņa síralam ánoan mát'ámus anogen ni Jávi jaju jaa Kirista ni Aláemit.

Maagen mamu, emaņ síralam dó may emigelet sinetal ece yom.

⁶ Jambi jihat an min aņar gurim gaa galego min abutul : waf ti wauwu nuh'uçil me bitiña-fiiñ Aláemit min buya ni bugan bugagu gaceņ me ékanumol. ⁷ Kan jambi jugum wáfowaf ni bugan ti bugaubugu. ⁸ Bitinar buru n'emoç juomene ; bare maer, nemme jujogogor n'Ataolal, buru ubugi ni gajaņa. Yo eçil me, juron may ti uñil bugaa gajaņa. ⁹ Jiffas búoh gajaņa gúnareul músum mánoman, maçole mánoman ni maagen mánoman. ¹⁰ Jiņes min jiffas wásum me Ataw. ¹¹ Jambi junogen ni bakaner babu bakanei me n'emoç babugérit mee waf waaro ; júþuren bo til jigiten.

¹² Maagen mamu, sunenisuneni egiten wo bugan bugaubugu gukane me ni fukoþ, ¹³ ban waf ti wauwu úþunni me ugiteni, ánoan þan áju ajuh gáni wo űanno ca. ¹⁴ Maagen mamu, wáfowaf wakani ni gajaņa, wo may þan úni gajaņa. Yo eçile nihi wogi :

« Ulío, aw aamme n'gámori,
uilo ni gaçet me,
ban Kirista þan afijigeni. »

¹⁵ Yo eçil me jikanum faņ bu jurone me nogor ! Jambi juron ti bugan gaffasut wáfowaf, bare til ti bugan galil-lolillo. ¹⁶ Jiffas búoh gunah gauge go nuomal maa ni go gunah gaarat gom ; kan nánonan no jújue jikan maaro, jikan mo. ¹⁷ Yo eçil me ñer jambi jini bugan gágunoe, bare til jiaken tima n'júju jujoh bu Ataw amaņ me juron nogor. ¹⁸ Jambi nihi jirem jíhali : fúhali nihi fukakan an min aroņ buroņ baarat ; bare til jihat Aláemit min nah'ammenenul Biinum Banabe. ¹⁹ Júfoñ ni manur ufuluņ, úfoñ wal eosen, ni wawu úfoñ wo Biinum Banabe bisene me ; júfoñ Ataw ni uinumul þooowo úfoñ wal emalenol. ²⁰ Ni gajow gal Ataolal Yésu Kirista, jisal nánonan Aláemit Þaaya mala waf waw þe wo nakane me bi ni wolal.

Gailo gagu go ánaine ni aarol guot me gubaj

²¹ Gákanum gagu go jikanum me Kirista guote guçilul n'júttunor.

²² E waareaw, júttun wáinul, ti júttun me Ataw.

²³ Maagen, ánaine o aamme afan aarol, ti may Kirista aamme fuhow fafu faa Jangu yay : açila faņaol o aamme Aþagena ahu ala Jangu yay yaamme enil yay yola. ²⁴ Mamu ñer, waareaw guote gúttun wáinil ni wáfowaf, ti Jangu yay éttune me may Kirista.

²⁵ E wáineaw, júbboli waarul ti Kirista ábboli me Jangu yay ; nábboli yo bireg nasen súñunduol mala yo.

²⁶ Nakanmokan min mbi Jangu yay eþilo éni yola, o baņarer firimol min akan yo n'ekur das, ti mal nihi mukuren me an. ²⁷ Maagen mamu namaņe aņarul yo ailen bújoņorol, ti áyava ni jáariol þoojo, min ekure ban ebajut mahojo, ebajut futam fánofan, ebajut gaþol gañolore ter maarat mice n'enil yo. ²⁸ Kan ñer

ánaine ánoan naate ábboli aarol ti nábboli me enilol faṅayo ; ánaine ábboli me aarol, enilol ačila faṅaol nábbolie. ²⁹ Bajut an alale enilol ; bare til nihi ní mee nusenal yo etiñ ban nucokoral yo joon, ti Kirista akane mo me ni Jangu yay. ³⁰ Leti wolal úlan wal enilol nuomale ? ³¹ Bahiçer babu buoge : « Yo ečil me ánaine ðan ápur ahat þayol ni jaol min ak'açin bugo n'aarol, min ñer bugo gúuba gúbbañul gúni enil yanur †. » ³² Gurim gauge gugitengiten maagen makopeni, maagen mabaje hámma faṅ ; maagen maumu mo nilobe mee mala mo, mala Kirista ni Jangu yay mulobe. ³³ Bare gurim gaugu guyaya may ni buru : ánaine ánoan naate ábboli aarol ti ačila faṅaol ábboli me fuhoool ; ban may mbi anaare ánoan áttun áinol.

Gailo gagu go uñiaw ni ubugail guot me gubaj

6 E uñiaw, júttun gurim ubugaul : dó díari me, ban Ataw mamu namaṅe. ² Gáboñ gauge go guomme gáboñ gátar dó Aláemit atajen me aah ban akan waf, no naah me : « Ukánum þai ni jai ³ min mb'ubaj gásumay ban nubaj buron þapioe babe ni mof ††. »

⁴ E ubugoraaw, buru jambi jitinnen guñolul ni guiñ bamotoṅ, bare til juhurul jon n'eligenil ni þoþ étigulil, ti Ataw amaṅ yo me.

Gailo gagu go umigel waw ni ufanil guot me gubaj

⁵ E umigel waw, júttun gurim ufanul bugaa babe ni mof ni gákanum ni gáholi ró, ni biinum bakure, ti nihi ní me erok bi ni Kirista. ⁶ Jambi nihi jikan mo bare no jiffas me búoh ubugu n'epoyul, min mbi gusalul ; bare til, nemme buru umigel jom may bugaa Kirista, jikan nánonan wo Aláemit amaṅ me, n'uinumul þoowo. ⁷ Jikan burokul bal umigel ni biinum bakure, let ti nihi ní me erok bi ni bugan, bare bi ni Ataw faṅaol. ⁸ Jiffas búoh arafuhow ánoan, áni amigel, alet amigel, Ataw þan asenol bacamol re ni maaro mamu mo nakan me.

⁹ E buru ufan umigel waw, buru may jibaj gailo gaaro bújoṅor umigelul. Jambi nihi junnuril dó me. Jiffas búoh buru faṅaul ni umigelul, Afan anur jugume aamme n'émit, ban o nd'aluj n'uul.

Wañ waw waa fitih wo Aláemit asene me

¹⁰ Min ñer íuñen firimom, ínje umu n'eogul : jihat Ataw ni sembeol sájalo mee min atañul sembe. ¹¹ Jiṅar

† Juluj Fíçilum 2.24 †† Juluj Gaṅagen 20.12

wañ waw waa fitih þoowo wo Aláemit asenul me jútuh ; mamu Seytane, mánoman nakane, mát'ájuul wáfowaf. ¹² Bútaj babu bo nuomal me ni bo, let ni bugan nuomal n'etaj, bare ni uinum waw waarat me, ni gufane gagu gala wo gaogen me jávi jaju jal emoç jaa buron be, ni uinum waw waa búlaput waamme fatiya. ¹³ Yo ečil me ñer jútuh wañ waw þe waa fitih wal Aláemit ! Mamu, ni gunah gaarat, þan júju jijajen bújoṅor ulatorul, ban, no jijae me etih iki bao, þan juron bae n'eilo liṅ m'babbañut búsol.

¹⁴ Kan ñer jiilo liṅ. Jíni uloba-maagen : miçila þan míni me usinjaul. Jíni bugan gaçole : maçole maumu þan míni me újuo waa mañ wafule ugingul. ¹⁵ Júsup n'évare Firim fafu Fásu me fasene me gásumay : ésup n'gavare yauyu þan éni me ufon wal ekosombil ni guolul. ¹⁶ Jíhagum nánonan ni Yésu Kirista : gáhagum gaugu þan gúni me ebangal yay yajae me ečilul n'jufoh simele sasu þe sajeḅ me so Seytane ajae me eyaulul. ¹⁷ Jujoh gaṅah gagu go jiyab me ti nihi ní me élandiṅ yaa fitih yo jiyabe ; jujoh þoþ firim fafu fal Aláemit fo jiyab me ti nihi ní me gajoje go Biinum Banabe bisenul.

¹⁸ Jilaw nánonan ni garamben dó gaa Biinum Banabe. Jilaw Aláemit min arambenul ni wáfowaf. Jiaken faṅ min jujoh to ni galaw gagu bi mala bugan bugagu þe bugal Aláemit. ¹⁹ Jilaw may bi n'ínje, min mbi Aláemit asenom gurim gagu gájahor me ínje baamer ni gavare, min mbi igiten bugan bugagu ni gakañen dó Firim fafu Fásu me min gúju guffas bakiçer babu bal Aláemit. ²⁰ Inje an nem o Kirista aboñe bi elob ni gajow gola firim faufu ; fo fiçil me min íni jama ni fipeh. Jilaw ñer min mbi igiten fo ni gakañen dó, ti niet me ikan.

Basaf búsula

²¹ Atiolal Tiçik o níbboli me nár, aamme aroka Ataw ala maagen, þan alobul múmbam þee min mbi júju jiffas bu nikane. ²² Ban ñer iboñulul o min mb'alobul bu wóli jikane, ban may min mb'akan uinumul n'ufile.

²³ Mbi Aláemit Payolal ni Ataw Yésu Kirista gusen gutiolal þe gásumay, gábboli, ni gáinen. ²⁴ Mbi gáji gagu gal Aláemit gúni ni bugan bugagu þe gábboli me Ataolal Yésu Kirista gábboli gañumut ebao !

BUGAA FILIP

Waf waw wabaj me n'letar yaue

Pool ni bújaorol búutten baa burokol nailene jangu yay yaa Fílip. Esúh yay yaa Fílip uyu n'galam Geres dó ni mof mamu maa Masedonia.

Eletar yay yo Pool ahiç me ejangaraay bugaa Fílip egitengiten gajogor gagu galiŋ mee gaamme tutor ačila Pool ni fuomunor ejangaraay. Pool namamaŋ akan go n'gufan ebaj sembe. Bare nemme ni fipeh nam, ájuut ailo mala bugaa Fílip, ban yo ekanolkan sílam fan. Nalobil mala músum mamu mo násun me ni bugo. Naagil þoþ náholle molil. Maagen mamu, bugan guce gubaje gaþinor gaarat n'evare yay yo guvareeil me Yésu (Fílip 1.15-17 ; 2.21 ; 3.2, 18). Pool naþinore eboñ gupalol bugo gugum me burok gujow bi Fílip bi eramben ejangaraay bugaa bo, ni effas þoþ wabaj bo me (Fílip 2.19-30). Bugo fumumil guboñuloboñ waf bi éji Pool (Fílip 4.10-20). N'letar yaue nasalilsal, nataril ban nasenil buaken ni gáinen gagu go gubaj me.

Pool nakakan bugaa Fílip min gujuh (Fílip 2.6-11). Yésu nahabohat wo nabajen me þee. Yauyu ečil me Aláemit natebenol áni fatiya waf waw þe. Mo may Pool ahalene maaro mamu mo bulagool baa no bisenenol me (Fílip 3.3-10). Maer naruhene min álam mala Yésu Kirista. Umu ni fipeh, ban nailoilo gailo gal esen buronjol. Nafiume búoh þan ailoul funah fice ni gaçet me. Mo may, naage bugaa Fílip gulagen buronjol (Fílip 3.17 ; 4.9).

Pool nagitengiten n'letarol þooyo . Nasesen bugaa Fílip buaken bal eronj ni gáinen. Esúmay yauyu uyu to n'etut gabajut sembe ni mátañie, eno me ejangaraay gubaje gajogor tutoril ban n'gubaj go þoþ ni Ataw Yésu.

Basaf babu baa Pool bugo ni Tímonte

1 Injé Pool ni Tímonte jaamme uroka bugaa Yésu Kirista, wóli jihiçeulul maa, buru bugan Aláemit jaçin me ni mof mamu maa Fílip. Wóli jihiçeul bi ni buru jáinen me ni Yésu Kirista, bi ni ufan jangu yay ró, bi þoþ ni garambeneil me. ² Mbi Þayolal Aláemit ni Ataw Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásamay !

Pool o n'elaw bi ni ejangaraay bugaa Fílip

³ Nisalesal Aláemit ahu o nimigelete me nánonan no niþinore molul. ⁴ Nánonan no niom ni galaw molul buru þooul, nilaelaw n'ésumay ró, ⁵ dó þe mala min jirambeneom me ni burok babu baa gavare Firim fafu Fásun me, kábiriŋ funah fítar bi maer. ⁶ Nifiume gaa búoh Aláemit, ainnulo me ni buru burok baubu báari mee re me, þan ajow ni bo ákátijen funah fafu fo Yésu Kirista ajae me ébbañul. ⁷ Wáriari min ibaj mee gaþinor ti gaugu bi ni buru þe. Maagen mamu buru ubugu nánonan ni biinumom, mata buru þooul jiyayab fugalbul ni gáji gaugu go Aláemit asenom me, jama no niom maa ni fipeh, hani may no, no niilo me liŋ tir mala Firim fafu Fásun me. ⁸ Aláemit naffase búoh maagen nilobe ínje baager níbboliulboli buru þooul ti Yésu Kirista ábboliolal me.

⁹ Waf waw wo nilaw me Aláemit molul uwe : nilae min funah-ó-funah gábboli gagu golul gufan n'gújaloe, min mbi jiffas joon waamme maagen ; nilae þoþ min mb'asenu malillo ¹⁰ min mbi júju juçob nánonan wájahor me ; mamu, þan jini bugan gakure, ban ñer an mát'áju alob maarat aya ni buru funah fafu fo Kirista ajae me ébbañul. ¹¹ Yésu Kirista þan ačilul min buronjol bimmerŋ maçole, dó þe min mbi bájalo Aláemit bujugi ni buru, ban bugan bugagu ni gumalenol.

Bu ekul yay yaa Pool eramben me gavare Firim fafu Fásun me

¹² Gutiom, nimaŋe jiffas búoh wabajom me wo uçile til min Firim fafu Fásun me fufan n'fujae fáçil. ¹³ Maagen mamu, upoyaaw þe bugaa gávi gagu ni bugagu þe guffase búoh burok mala Kirista bo biçile min gukulom. ¹⁴ Ban þoþ gammeŋe ni gutiolal ni Yésu Kirista fipeh fafu fúbam fiçile gafiumil n'Ataw n'gufan n'gubaje sembe, bireg n'gufan n'gubaje gakañen gagu gal egiten Firim fafu fal Aláemit m'babajut gáholi gánogan.

¹⁵ Maagen guce ni bugo ésilat múmbam ečilil min nihi guvare mala Kirista ni biinum dó baa gárig ; bare guceil, bugo, ni biinum bakure gukane mo. ¹⁶ Gavaree me ni biinum bakure gábboli guçilil n'gukan mo, mata

guffase búoh Aláemit asenom burok babu bal eilo mala Firim fafu Fásu me. ¹⁷ Bugagu let maagen mitege min guvare mala Kirista, bare gukanmoka ni biinum ró baa búfañor ; n'gañinoril, ti niom maa ni fipeh, gukan mo me, ðan gukan sílamom min sifañ n'síjaloe.

¹⁸ Bare mánonan, gukan mo ni biinum bakure-ó, bakurut-ó, ubugu n'egiten Kirista, ban nísumaete mala yo. Pan ífaro n'ésu maet yaayu, ¹⁹ mata niffase búoh waf waw ðe ðan úuñen ni gaðagom, ni bakaner bal ulaw waw wolul, ni ðoð ni garamben gagu go Biinum Yésu Kirista buñallom me. ²⁰ Waf waw wo nimañ me ubaj ban nífium ni wo nár, wo uomme jamb'ibaj ñusu ni wáfowaf. Nífiume fañ gaa búoh maer ñer bi nánonan, ni buroñom ter n'éçelom, bájalo babu baa Kirista ðan burañ n'eni lom. ²¹ Maagen mamu, n'ínje, buroñ babu bo buomme Kirista, eçet yay, yo, fubaj fom. ²² Bare iron me itajen, ðan íju irok fañ to burok babu bo niomme ni bo. Wa ðiañ nijae eçob ? Iffasut. ²³ Waf úuba uom n'eñagor ñáruom : nimañe fañ ekay ík'ini tiñ tanur ni Kirista, yo sah efañ me fuf gáari ; ²⁴ bare ni buru, éniom ni buroñ itajen efañ ebaj hámma ; ²⁵ yo enannoomñanno. Niffase búoh ðan iron itajen, ban ðan íni tiñ tanur ni buru ðe min irambenul n'jutos jitañ n'gáinen gagu golul, ban n'júsumaet dó ni go. ²⁶ Mamu ñer, ebbañulom bi ni buru ðan eçilul min jifañ n'jimalene Yésu Kirista múmbam.

Bútaj babu min mbi Firim fafu Fásu me fujow fáçil

²⁷ Mánonan n'ie, ínje umu n'elaul juroñ buroñ bájahore ni wo Firim fafu Fásu me faa Kirista fulob me ; mamu, íjoulet ter íjoulat bi ejujul, niun gulob molul guoh jujoh liñ ni biinum banur, jitiñ n'gailo ganur bi mala gáinen gagu ni Firim fafu Fásu me. ²⁸ Jambi jihat hani jatiito ulatorul min gúhollenul : dó ðan ní me bi ni bugo bigitenum baa búoh bugo ubugu n'ejow ni bulago babu baa ganemo. Buru, dó ðan ní me bi ni buru bigitenum babu baa búoh buru ubugu n'ejow ni bulago babu baa gaðah gagu. Ban dáuru ðe búkanum bom bal Aláemit. ²⁹ Maagen mamu, mala Kirista, Aláemit nasenulsen let gáji gagu gal éinen ni o Kirista bare, bare ðoð gal élam mola. ³⁰ Maer ñer buru ni ínje nugumalgum bútaj babu banur babu. Bútaj baubu bo jujugom mee no íni n'etaj, ban bi funah faa jama bo niron maa n'etaj, ti juune yo me.

Ealenoro yay yaa Kirista ni bájalool

2 Ban ñer irorenul : Gajogorul go jujogor me ni Kirista gusenulsen buaken ? Gamañol gusaforeul-safor ? Gajogorul go jujogor me ni Biinum Banabe ganur gom ? Gamañor ni ñarumor enil usu n'etulul ? ² Yoo. Kan jibaj biinum banur, júbbolior gábbolior gagu ganur gagu, jibaj gañinor ganur, mamu ésumay-

om ðan efañ gájalo. ³ Jambi jikan wáfowaf ni biinum dó baa búfañor, jambi jilið gasal garakel ; bare til jialenoro iki jujoh bugagu ti nihi gufañul me. ⁴ Jambi an ni buru añes maarool nevommo, bare til mb'ánoan añinor maa gupalol. ⁵ Juroñ buroñ banur babu ti bo Yésu Kirista aroñ me naanañ.

⁶ Açila o gániol guði me n'gúni ganur ni gal Aláemit, ajogut ni gáni gaugu gare mee ni gal Aláemit ;

⁷ bare til naalenoro o fañool, no nañar me gáni gal amigel min abugi ti arafuhow ;

no nañar me enil yal arafuhow aban,

⁸ naalenoro ni gákanum dó Payol ak'açet eçet yal ekurua.

⁹ Yo eçil me may Aláemit natebenol afañ waf waw ðe, aban nasenol gajow gagu gafañ me ujow waw ðe,

¹⁰ mamu, min mbi nánonan no gajow gagu gaa Yésu guvogi,

bugan bugagu ðe n'guya gújul n'émit-ó, n'ettam-ó, síndena ettam-ó,

¹¹ min mbi ðoð butum bánoban bulob fatiya buoh : « Yésu Kirista aamme Ataw ahu ! »

Dó ðe bi mala gasal Aláemit Paaya.

Ení sijaña bi ni bugaa mof

¹² Gutiom bugo níbboli me nár, ti nihi júttunom me nánonan no niomen to me ni buru, maer ñer no nilet to maa ni buru fañ me ebaj hámma min jifañ éttunom. Kan jurok ni gáholi n'etelenor dó min mbi gaðah gagu golul gujugi. ¹³ Jibaj buaken mata Aláemit aam ni burok ñáruul bi ekanul, let min nihi jimañ jikan waf waaro bare, bare ðoð min nihi júju jikan wo jáhor ni bakiçerol.

¹⁴ Jikan waf waw ðe m'bámumunorut ni may m'bacenorut. ¹⁵ Mamu, ðan jini bugan bugo an mát'aju alob maarat aya ni bugo, bugan gakure, uñil bugal Aláemit gabajut maarat hani jatiito n'etut ukana-galego gaamme bugan bugagu gaçolut me bugaa buroñ be. Juote jijañ n'etulil ti suut nihi sijañ me n'émit ¹⁶ n'ejoh yay liñ Firim fafu faa buroñ. Jikan mo me, ðan íju ísumaet molul funah fafu no Kirista ajae me éb-bañul ; maagen mamu, yo ðan egiten me búoh burok babu ðe bo nikan me ni ðoð buyoh babu ðe bo niyoh ró me, let bamotoñ.

¹⁷ Leti gáinenul gúnini ti bísimen, min jisenoro me ðeepe Aláemit ? Yoo. Mamu may ñer, íni me físimom ðan fúyui ti bulogos batajeni ni bísimen bo gáinenul gusene Aláemit, ðan ísumaet mala yo manur ni buru ðool. ¹⁸ Manur mamu may, buru júsumaet, júsumaet manur n'ínje !

Tímonte ni Epáfurodit

¹⁹ Nifiume búoh Ataw Yésu mati pio narambenom min íju iboñulul Tímonte, min mbi wo najae me elobom molul o báolerul ufañ ekanom niaken. ²⁰ Maagen mamu, bajut ace ábulie ni o abaje gañinor ganur ni gúmbam, ban nah'apinor ti maagen mala buronjul. ²¹ Bugagu ðe mala maaroil bare nihi gulið, bare let mala Yésu Kirista. ²² Buru fañaul jiffase bu Tímonte asen me fuhoor ðofofo, bu narok me n'ínje ti añil ni ðayol mala Firim fafu Fásu me. ²³ Níinene búoh ðan íju iboñulul o no nijae me ejuh ñanno ni gáni gauge go niom maa ni go. ²⁴ Nifiume fañ n'Ataw gaa búoh mati pio min ínje fañaom may ikelul bujuh.

²⁵ Nijuge may búoh fañe jáari min ibbañenulul mee atiotal Epáfurodit, alagorom ni burok ni ðoð ni bútaj, ačila o juboñulo me min añarulom garamben gagu go nisohola me. ²⁶ Nasommene fañ ebbañ ajugul buru ðooul, ban may gorolgor nár min affas me búoh juune gásomulol. ²⁷ Maagen mamu násomutene butum eçet, bare Aláemit narumol enil ; ban let o bare narume enil, bare ínje may, jambi sílamom sifañ n'síjaloe. ²⁸ Yauyu eçil me nifañ esommen ebbañenulul o, min mbi jibbañ júsumaet no jijae me ejugol, min ðoð gañinorom gúkasulo. ²⁹ Kan ñer mbi jiyabol n'ésumay ró yámah ni gajow gal Ataw. Juote jigiten gábboliul bugan bugagu gáni me ti ačila ! ³⁰ Najaene ak'amañ eçet mala burok babu baa Kirista : nakan to súñunduol bi erambenom garamben gagu go buru fañaul jújuut me jiram-benom.

Bu an aat me akan min áni an açole bújoñor Aláemit

3 Gutiom, maer ñer ban itajenul girim gauge : Jú-sumaet mala gajogorol go jujogor me n'Ataw. Kanutom wáfowaf min ibbañ ilobul waf waw wo nihiçenul me iban, ban mo fañ gáari bi ni buru. ² Júluo bugan bugagu gakane me majonut, sujoba sausu, galigene me gatey *búhut* galet gaa maagen ! ³ Ni maagen mamu wolal jamalene me Aláemit ni garamben gaa Biinum babu bola, núsangorumal ni Yésu Kirista, wolal uteyal me búhut babu baa maagen, let bugo. Ubajutal gáhagum gánogan ni waf wal enil arafuhow. ⁴ Iní me enil, maagen ínje fañaom níjuene íhagum ni yo. Baj me an apinor búoh enil nájue áhagum ni yo, an ahumu affas búoh ínje nifañol éju éhagum ni yo. ⁵ No nibaj me gunah futoh ni gúfaji, n'gúrurom búhut. Injé an ala Israel, ni *fiil/guil gagu gal Israel* fafu faa Baisomen nibugi. Ti ubugaom, ínje Asúif átut. Nijojoh gúboñ gagu guñen gúuba bireg ninogen n'gayon gagu gal *Epárisie* yay. ⁶ Nísuþensuþ ni fúþariseet faufu bireg nílamen Jangu yay fañ. Ulobal me mala buronjul baçole ti gúboñ gagu gulob yo me, an má'táju ategom sulob ni wáfowaf.

⁷ Bare waf waw ðe wo nijogen me ti nafa yúmbam, maer nijohwojoh ti gábbur, mala Kirista. ⁸ Maagen mamu, waf wánowan nijohwojoh maer ti gábur bújoñor wauwe wafañ me gájalo, waamme gaffas gagu go nifafas me Yésu Kirista aamme Ataom. Açila açil me nibelen wáfowaf wabajene nafa n'ínje. Waf wauwu ðe nijohwojoh ti waf wal ebelen n'éluñ, min mb'ibaj gásu may ni Kirista, ⁹ min mb'ibaj gajogor gaa maagen n'açila.

Maer ibbañut ijogoro an açole maa min ikane me ti gúboñ gagu gulob yo me. Ni gáinen gagu gúmbam ni Kirista níomum me an açole. Aláemit akane me an naçol, ban gáinen me bare bugo nah'akan bugan gaçole. ¹⁰ Waf waw wo nimañ me bare, wo uomme min iffas Kirista, ni sembe sasu sailenulol me n'eçet yay, ban nibaj ðoð fugabom ni sílamol. Ey, ðan íni nan açila ni eçelol, ¹¹ min mb'íju may, íni júe kano, iiloul n'eçet yay inogen ni buronjul.

Etey yay enjañerut

¹² Iegut nifaene içih to nitee me bi to, ter nifaene ikan an áriñe. Bare ínje umu min iakene nitey tima níju iyab bacam babu baçil me min Kirista añarom.

¹³ Gutiom, iegut niyabe bacam babu iban, bare waf waw wo niomme n'ekan, wo uomme uwe : ban íjumor waf waw waamme búsolom, min iaken nitey bi ni waamme gayonjom. ¹⁴ Injé ume min iakene níni n'etey mbaa to, tima niyab bacam babu bo Aláemit avogolal me bi eyab bo fatiya, dó ðe mala gajogor gagu go nujogoral me ni Yésu Kirista.

¹⁵ Wolal ðe bugo gáinenolal gúriñ me nuotale ubajal gañinor gaugu ganur gagu. Iní me jibaj to gañinor gace gábulie, Aláemit ðan ápañulul go ñanno ca. ¹⁶ Kan min kane, ufaal dó ni bulago babu báari me dó nuomal maa jama n'ejow.

¹⁷ Gutiom, buru ðe jilijoh n'ínje. Wóli jisenuksen bigitenum : jinjar gúçilul jibet ni bugan bugagu bugo buronjul bunnam me ni bigitenum baubu. ¹⁸ Nilobenul yo iban ñammeñe, ban mul ibbañ ilobul yo maer n'ukoñ ró : baje bugan gammeñe garoñe nan ulatora gom bugal ekurua yay yaa Kirista. ¹⁹ Bugan bugaubugi ðan gubil gullim, mata gar gagu golil guomme álaemilil, ban waf waw waaten me ukanil ñusu gujohwojoh ti gasal golil, mbiban nihi guñinor maa waa mof maume bare. ²⁰ Bare wolal bugan bugaa Jávi jaju jaa fatiya nuomal, yo eçil me nuomal n'enah ni sommen ró min aþagenaolal aamme Ataw Yésu Kirista ájoul. ²¹ No najae me eçigul, ðan ábahen sinilolal saruneni mee, min akan so síni ti enil yay yola yamenñ mee gasal. Maagen mamu, nabaje sembe sasu sal éruw waf waw ðe ni gáju gagu gola.

Esúmaet n'Ataw

4 Gutiom bugo níbboli me, nisommene faŋ min ib-
bañ ijugul. Buru juomme ésumayom, buru
juomme élandiŋom yal ateba-ebenŋ ! Gupalom bugo
níbboli me, juote ñer jútuŋ liŋ n'Ataw.

² Aw Evodi buru ni Sentiĉ, waf waw wo nijae me
elaul, wo uomme jikan min gajamor gubaj n'etutul,
mata buru gúuba bugan bugal Ataw jom. ³ Ban aw fu-
mumi þoþ aamme apalom aroka ala maagen, ñilai min
uramben waareaw ubugi gaamme gúuba. Guiloilo
mala Firim fafu Fásuŋ me n'ínje ró, manur ni Kilemaŋ
ni gupalom þe bugaa burok, bugo ujail uhiĉi me n'éle-
bur yay yaa buroŋ babu.

⁴ Júsumaet nánonan mala min juomme bugan bugal
Ataw. Ibbañ ilob yo : Júsumaet ! ⁵ Jikan min bugan
bugagu þe gujuh gajeba biinumul. Ataw nalofulolof :
⁶ jambi jiĉagor wáfowaf ! Mánoman níe, jigiten Aláemit
wo jogul me ni wo, ni galaw ni efotenor ; jikan mo
n'esalenol dó. ⁷ Mamu, gásuŋmay gagu gal Aláemit, go
gafaŋ me mujah mánoman, þan gubaŋ síĉigirul ni
uinumul ni gajogor gagu go jujogor me ni Yésu Kirista.

⁸ Min ñer iban, gutiom, gaþinorul mbi gubbañenul
mbaa wáfowaf waa maagen, wáfowaf wo núh'úliien
an, wáfowaf waĉole, wáfowaf wanabe, wáfowaf wo an
mb'ajuh namaŋ, wáfowaf wo an mát'áju acenŋ, wáfowaf
waþiloe eyab gasal. ⁹ Wo niligenul me, wo jiyab me
n'ínje, wo juun me ni wo jujuh me n'ínje, jikan wo. Jikan
mo me, Aláemit asene me gásuŋmay þan áni ni buru !

**Pool o n'esal bugaa Fílip mala garamben gagu go gu-
rambenol me**

¹⁰ Nibaje ésumay yámah n'Ataw Yésu mala min jib-
bañ me jþinor múmbam. Gaþinor gaugu guþiene ni

buru, bare buru jibajenut bulago babu bal egiten go.

¹¹ Let gabajutom waf guĉile min ilob yo : niþulene eronŋ
buroŋ bánoban. ¹² Níjue eronŋ buroŋ bal an aleleh, ti
may níju me eronŋ buroŋ baa fupoñ. Mánoman níe,
níjue ikakanor : niþulene etiñ ik'ipoñ, niþulene éni ni
bieb ; niþunne éni ni fupoñ, niþunne þoþ ecaret.

¹³ Níjuju ikan wáfowaf ni búkanum babu baa Kirista
aseneom me sembe. ¹⁴ Bare jikakan joon min jiram-
benom maa ni sílamom.

¹⁵ Buru faŋaul bugaa Fílip jiffase búoh, no Firim fafu
Fásuŋ me fujui me evare, ínje n'éþur mof mamu maa
Masedonia bajut jangu ece yarambenom ni waf íni let
yolul. ¹⁶ Buru bareul jikan yo : hani no niomen me
Tesalonik, juboñulom bo ñono ñáuba wájahor me min
iŋar wo nironŋ.

¹⁷ Let yaa búoh nimamaŋ bugan bugagu gújiom waf
uce ; bare wo niŋese me, wo uomme mbi Aláemit akan
garamben gaugu golul ni gaþin. ¹⁸ Kábiriŋ no Epá-
furodit asenom me wo jíjiulom me, ínje umu ni fupoñ ;
isoholaut þan wáfowaf. Gáji gaugu gúnini n'ínje ti
gatiŋ gásuŋme gaa bíteŋen bakani bi n'Aláemit, ban ni
búsumol. ¹⁹ Jiffas búoh Aláemilom þan aŋar fubajol
fammenŋ mee gasal, min ásenumulul ni Yésu Kirista wo
jusohola me þe. ²⁰ Gasal gúni ni Þayolal Aláemit bi
nánonan ! Amen.

Basaf búsula

²¹ Jisaf bugan bugagu þe gáinen me ni Yésu Kirista.
Gutiolal gaamme tale n'ínje gusaful þoþ. ²² Bugan
bugagu þe bugal Aláemit gusaful, fáŋum bugagu
gaamme m'burok ni yaŋ ávi ahu ámah ahu Sesar.

²³ Gáji Ataw Yésu Kirista gúni ni buru þe !

BUGAA KOLOS

Waf waw wabaj me n'eleter yauye

Kolos kakan éshu yaam ni mof mamu maamme jama Turuki. Nagonogor nan Pool ámusut áriño ejangaraay bugal éshu yaayu.

Pool naune búoh ni jangu yaayu baj ró bugan gabute ejangaraay. Bugan bugaubugi guligeneligen waf wallaje wo Firim fafu Fásu me faa Yésu Kirista figiten me. Guoge bugaa Kolos gulagen mukanail maa no, ban ni guogil þoþ gukan bítenjen siceso siþaŋ saamme n'ekan burok so ni mof mamu.

Eletar yauye egitengiten ñer gáni gagu gaa Kirista, aamme an ahu o Aláemit ačob me aban naboñulol bi eþagen bugan bugagu. Dó Kolos bugan bugagu gúholiholi siþaŋ sasu so an ájuut me ajuh, sabaj mee sembe ni mof mamu. Ban . Aláemit nápureþuren gáju gagu gala so ni gaa sasu sembe þe, no nailen me Kirista aamme añolol ni ečet yay. Kirista o aamme may fuhow Jangu yay, yo bugan bugagu þe gáinen me guomme enil yo. O aamme afan bugan bugagu þe gáinen me. Bugan bugagu gáinen me, ni gábatiseil gugumum me ni Kirista ečelol ni buroŋol ; gubbanno gúni bugan guvugul.

Pool namalemalen (Kolos 1.15-20). Þurto gáfoñ gaugu, Pool naosen bútajol bo naamme n'etaj bi mala jangu yay (Kolos 1.24 bi 2.5).

Mbiban, Pool naah ejangaraay bugaa Kolos gúludo (Kolos 2.6-23). Guotut guutten bugan bugagu galigene me gurim galet gaa maagen, bare til guote gujoh to ni baligener babu bo guyab me.

Ni fúbanum fafu, eletar yay etatar mala : ni jangu, ni yaŋ, ni bugan bugagu þe (Kolos 3.1 bi 4.6).

Baligener eletar yauye bo buom to bi jama. Kirista naþageþagen bugan bugagu ni fujoh faa siþaŋ sánosan. Naþagenil þoþ ni waf waw þe wáfaculoreil me.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool aamme *apatora* ala Yésu Kirista, ni búnongum bal Aláemit, ínje ni atiolal Tímonte wóli jihicúlo maa eletar yauye ² bi ni buru bugan bugagu bugal Aláemit jaamme gútioli gáinen me maagen mamu ni Kirista bugal éshu yay yaa Kolos. Mbi Aláemit Þayolal ásonienul ban nasenu gásamay !

Pool o n'ésal Aláemit mala bugaa Kolos

³ Nánonan no wóli juom n'elaw bi ni buru, jisalesal Aláemit Þaaya ala Ataolal Yésu Kirista. ⁴ Jisalolsal mala min juun me lobi mala gáinen gagu go buru jibaj me ni Yésu Kirista, ni mala gábboli gagu go júbboli me bugan bugagu þe bugal Aláemit, ⁵ dó þe mala min jifi-um me ni waf waw wo Aláemit abaŋ me n'émit bi ni buru. Gafium gaugu jibaj go kábiriŋ funah fafu no juun me firim fafu faa maagen faamme Firim fafu Fásu me. ⁶ Maagen mamu, Firim fafufu Fásu me fičiločih ni buru ti fuþol me tánotan ban ni fúnjarul gásonien ni mof mamu þoomo. Mo may fukan mo me ni buru kábiriŋ funah fafu fítar no juun me gulobul mala

gáji gagu gal Aláemit, ban ni jiffas maagen mamu mala fo. ⁷ Epafuras, aamme apalóli aroka o júbbolie faŋ, ačila aligenul mee waf wauwu þoowo ; nakakan bi ni buru aroka ala maagen ala Kirista. ⁸ Ban ačila may alobóli me mala gábboli gagu go Biinum Banabe bisenu me.

⁹ Yo ečil me kábiriŋ funah fafu no wóli juun me gulob molul, jihalut elaw Aláemit bi ni buru. Jilaeollaw min akanul n'jiffas joon búnongumol, jaor ni malillo ni mujah sánosan so Biinum babu bola bisene me. ¹⁰ Mamu, mbi juroŋ ti Ataw amaŋ me, ban nihi jikan nánonan wásu mol me. Mbi bakaner bánoban báarie bujugi ni buroŋul, ban mbi jow fáčil n'effas yay Aláemit. ¹¹ Jilaelaw þoþ min aŋar sembe sasu saa bájalool min aliŋenu ni waf waw þe, tima n'júju jumuten wáfowaf ni gajogoro ni ésumay ró, ¹² ban n'jisalen Aláemit Þaaya, ačilul me min júju jiyab fugabul ni gafum gagu go nabaŋ me bi ni ganab me dó ni Jávi jaju jaa gajaŋa.

¹³ Naramolal ni fujoh faa sembe sasu sal emoč, aban nájaenumolal bi ni Jávi jaju jal Añolol o namaŋ me nár. ¹⁴ O aallorolal me min újual uyabal gaþah ni gaboket gal utilolal.

Kirista nafafan waf waw þe

¹⁵ Kirista, anjar me enil yal an, gániol ganur gom ni gal Aláemit ajugériti me ;

o aamme Erímbani yay yamundum me éni balama báuwener babu þoobo
ban nefan bo þe.

¹⁶ Maagen ni o waf waw þe úuwenumi me,
waf waw waamme n'émit ni waamme n'ettam,
waf waw wajugei me ni wajugériti me,
efenjeŋ-ó, jávi-ó, sembe-ó, gakañen-ó.

Ey, waf waw þe n'ačila Kirista Aláemit átulum wo,
ban nátul wo bi ni o.

¹⁷ O amunde waf waw þe áni,
ban waf waw þe wabaj me ni guñenol wom.

¹⁸ Ačila aamme fuhow fafu fal enil yay, yaamme Jangu.

Ačila aamme fiçilum fafu,
ačila amundum me bugan bugagu þe gaçet me ailo
ahat eçet yay ;

mamu þan áni átiar ni waf waw þe.

¹⁹ Ey, súsum Aláemit min akan bájaloob þe m'biçin ni o.

²⁰ Ban ni o nákanum me min gajamor gubaj tutorol ni búuwenum babu þe :

min áyu me físimol n'ekurua yay,
yo eçil me búuwenum babu þe m'bubaj gásumay,
bugaa n'ettam bi ni bugaa n'émit ró.

²¹ No, buru jíralienrali Aláemit ban n'jínien ulatorol mala uþinor waw wolul ni bakanerul saarat mee.

²² Bare maer Aláemit n'eçet yay yal enil Añolol, yaamme enil arafuhow, nájoume min akanul n'jíb-bañul jijamor n'ačila fañaol. Nakanmoka tima n'júju jilo bújoŋorol manabe, buru m'babajut gatil gánogan ban an mát'áju alob maarat aya ni buru. ²³ Dáuru þe þan dúju dikano buru bátuger liŋ ni gáinen gagu, buru m'bahalut bo gafium gagu go jibaj me ni Firim fafu Fásu me fo juun me. Firim faufu Fásu me fo guvaree mee búuwenum babu þe baamme ni mof mamu, fiçila ínje Pool ibbanno mee íni avarea ala fo.

Bu Pool álam me mala Jangu yay

²⁴ Maer ínje umu n'ésumaet mala sílam sasu so niyabe maa n'enilom molul, mata so sijae me ériren wañaño bo me bi maer ni sílam sasu saa Kirista so nálám me mala enilol yaamme Jangu yay. ²⁵ Nibbanno íni aroka ala Jangu ti burok babu bo Aláemit asenom me molul buroren me : naboñomboñ bi egiten firimol þoofo, ²⁶ faamme bakiçerol bo napi me n'ekopen bugan bugagu, ban jama nagiten bo ŋanno ca buganol. ²⁷ Súmolsum min agitenil bakiçer baubu, bájalo bo ni þoþ jáari bo, babaj me bi mala súsum sasu þe. Bakiçer baubu, bo buomme ube : Kirista umu ni

buru, ban nakanul n'jáhagum gaa búoh þan jiyab fugal ni Jávi Aláemit. ²⁸ Kirista ahumu, o wóli juom maa n'egiten arafuhow ánoan mola. Jitaretar, ban jiligenligen ánoan ni malillo mamu þe mo jibaj me, min mbi ánoan áþur bújoŋor Aláemit makure das ni búkanum baa Kirista. ²⁹ Waf wauwu uçil me níni n'eaken min itaj tima níju íuñen burok baubu ni sembe sasu saa Kirista saamme n'ekan waf wámah n'ínje.

2 Maagen mamu nimaŋe min jiffas bútaj babu bítañi mee bo niomme ni bo bi ni buru, bi ni bugal ésuh yay yaa Laodise, bi may ni bugagu þe gámusut me gujugom. ² Waf waw wo nimaŋ me, wo uomme min buru þe jiaken, ban ni jujogor liŋ tir jikan an anur ni gábbolior dó, ban ni jibaj malillo mámah mal ejoh ŋanno ca. Maumu jijae me ekan min júju jiffas bakiçer babu baffasenuti me bal Aláemit, bajae me ekano ni Kirista. ³ N'ačila Kirista gubaj gagu þe, faa malillo ni faa gaffas, gukoþeni me. ⁴ Nilobullob waf wauwu þe jambi an abutul ni balober básu me. ⁵ Hani min ínje fañaom ileto me ni buru, bare biinumom ubu to ni buru. Súmomsum nár min juron me ti juot me juron, min jujoh me may liŋ gáinenul ni Kirista.

Buroŋ babu buvugul bo Kirista asene me

⁶ Nemme jiyayab Yésu Kirista ti Ataw olul, kan jihalol min áçibben buroŋul. ⁷ Min jiil me guar galiŋe n'ačila, þan jákum ni o min jifan n'jiliŋe ni gáinen gagu golul ti guligenul me. Mamu þan jisal Aláemit ni buroŋul nánonan.

⁸ Jíkanum jambi an abaŋenul ni mujjam-elob. Dáru jibij jajoumulo ni baligener bal arafuhow, jajoumulo ni mukanaŋ mamu maa mof me ; bare let ni Kirista jibij jauju jujoumulo. ⁹ Maagen mamu, gáni gagu þoogo gal Aláemit ugu n'enil yay yaa Kirista, ¹⁰ ban ni gajogor gagu golul n'ačila buru jiyabum me waf waw þe ni gáira wo þoogo, ačila afaŋ me fufane fánofan ni sembe sánosan.

¹¹ Ni Yésu Kirista buru jíteum me búhut, ban gatey búhut guçila let arafuhow akan go, bare til ni Kirista gujoumulo, ban to náþuren me gáni gagu gaçile me enil n'elo ni gatil. ¹² Maagen, no jiyab me gábatise, jufogenifoh mimanur ni Kirista, ban þoþ jiiloilo ni gaçet me mimanur ni o, mata jíneyinen ni sembe sasu sal Aláemit ainnulol me ni gaçet me abbañ áni m'buoroŋ. ¹³ Bítinar, buru bugan gaçele juomene bújoŋor Aláemit mala utilul ni mala ganonutul búhut. Bare maer Aláemit nakanul n'juroŋ manur ni Kirista ; ey, naboketolal utilolal þoowo. ¹⁴ Nakakan min Kirista acam ganew gagu go nubajenal me ni o, gañumenolal me ejoh ni bakon go ró : nabbaŋ go n'ekurua yay yaa Kirista min anemen go. ¹⁵ Mamu, narame sembe sasu sal uinum waw þe waarat me, saa gufane wo þe, ban

náfful wo bújonor éshuh yay þe, búsol Añolol ahék wo me.

An o Kirista ačile asoholaut waf uce atajen

¹⁶ Yo ečil me jambi jihat an min ataliñul mala waf wo jitiñe, mala waf wo jireme, ter þoþ mala uggan Esúif yay, mala fieñ fuvugul, mala fiiyay fafu. ¹⁷ Dáru þe éuruña yom bare yaa waf waw waamme n'éjoul, ban waf wauwu þan újournul ni Kirista. ¹⁸ Jambi jihat bugan bugagu gamañe me ekan nan gualenorowalenoro ter emigelet emalakaay min gúþurenul ni bakanerul báari me gubelen ni bujugumil ; bugan ti bugaubugi ni waf wo gujuge ni síyeut gúhagoe min gulob ti gulobe mee. Þan nihi gújilor n'etebenoro ró, ban nihi guþinor maa waf waw wo enil arafuhow emañ me. ¹⁹ Gujogut ni Kirista aamme fuhow fafu fal enil yay yaamme Jangu yay. Maagen mamu, Kirista ačile min enil yaayu þe neh'ebaj wo eroren me min efañ n'éjogore ni súhoulorum sasu ni učil waw þe sala yo ; mamu þan ebbah ni búkanum bal Aláemit.

²⁰ Kan me buru jičeločelor ni Kirista min jipah mukanaay mamu maa mof me, wa n'učilul nihi juroñ ti nihi ní me ni guñen mof mamu jom ? Wa učile nihi jikan wo mof mamu mulob me, ti : ²¹ « Jamb'ujar waf wauwe ! Jamb'ujagen uwua ! Jamb'ugor wae ! » ²² Gúboñ gaugu gukanikan bi ni waf wo mat'ubbañ ubaj nafa wo bañareri n'uroki uban. Dáru baligener bom bal arafuhow. ²³ Maagen mamu, gúboñ gaugu uluj go me nuoh malillo muom dó, mata gulolob bu ánoan aaten me anaben bulagool, bu naaten me aalenoro, ni bu naaten me álamen enilol. Bare bújonor Aláemit gúboñ gaugu gubajut nafa ; gúnitoni bi mala wásum me enil arafuhow tíj to.

Buroñ bufan ni buroñ buvugul

3 Nemme jiiloilo manur ni Kirista jibbañ jini m'buronj, jines maer waf waw waa fatiya, dó Kirista arobo me ni gañen gárib gal Aláemit. ² Gapi-norul þe jibahen go let mbaa waf waw waa n'ettam, bare mbaa waa fatiya. ³ Maagen jičelenčet, bare maer buru ubugu ni buroñ ban buroñul ubu ni Kirista m'bukoþeni aamme n'Aláemit. ⁴ No Kirista aamme buroñul baa maagen ajae me érañul, buru þan jirañul manur ni o ni gasal ró.

⁵ Yo ečil me, jibelen bakaner bánoban baa babe ni buroñ be, ti eronj buroñ bal ekan galego ter bakurut, ekan waf wasunenien ni wáhojie, eliþ ebaj waf waw þe bi n'aw nevonni, yaamme emigelet uce úbuli n'Aláemit. ⁶ Urú þe dó nihi diinnul me bitiña-fiiñ Aláemit bi ni bugan bugagu galat me ékanumol. ⁷ Bítinar buru may, no juomen me ni buroñ baubu, mamu may nihi jikanen mee. ⁸ Bare maer bitiña-fiiñ, fáine, búlaput, dó þe jibelen ! Jambi gajel ter sulob sámah súþurul n'utumul.

⁹ Jambi an abij asen apalol ; juosen búoh gáni gagu go jínien me no júoþulgowoþul jibelen ti bisimo bufan.

¹⁰ Ban ti nihi jisimo me bisimo buvugul, ánoan ni buru nabbanno áni an avugul. An ahumu naullorewullor áni to me, ban mo may nafañe me enogor ni Aláemit áuwenol me, min mb'áju affasol joon. ¹¹ Maer bajut ume *Asúif*, ume let *Asúif*, ume nanogenogen búhut, ume anonut búhut ; bañut baj ajaora, bañut baj an áliout, bañut þoþ baj amigel ter an alet amigel. Wakani me n'gaþin, wo uomme éni an ala Kirista, yo bare ; ačila aamme ni bugan bugagu þe.

¹² Buru bugan jom bugal Aláemit ; nábboliulboli aban načobul jini bugola. Yo ečil me juote jimmeñ músum, jimmeñ ñarum enil, jini bugan gatebenorout, bugan gabubie, bugan gájue ebeben waf. ¹³ Jumutenor ban may n'juboketor nánonan no an ni buru ahajene n'apalol. Juote juboketor ti may Ataw aboketul me.

¹⁴ Bare wafañ me þe, wo uomme mbi gábbolior gúni ni buru : go þan gučilul me min juogor maagen mamu.

¹⁵ Mbi gásumay gagu gaa Kirista gúčibben buroñul ; mala gásumay gaugu Aláemit avogul mee ni manur, buru jaamme úlan wal enil yanur. Ni buroñul mbi nihi jisalol nánonan !

¹⁶ Mbi firim fafu faa Kirista fičin ni buru ni gásonien fo ró þoogo. Jitaññor ñer gaffas, ban may jitaror ni malillo ró. Jisal Aláemit n'uinumul þoowo n'éfoñol ufuluñ, úfoñ wal eosen, ni wawu úfoñ þe wo Biinum Banabe bisene me. ¹⁷ Nánonan no juom n'ekan waf ter elob waf, jikan mo ni gajow gal Ataw Yésu ; mamu þan jisalum me Aláemit Paaya n'áčila.

Gailo gagu go an áinene ni Yésu aat me abaj

¹⁸ E waareaw, júttun wáinul, ti anaare áinene ni Ataw aat me akan. ¹⁹ E wáineaw, júbboli waarul, ban jambi jitañi ni bugo. ²⁰ E uñiaw, mánoman níe, jíkanum ubugaul mata Ataw mo namañe. ²¹ E sipaya, jambi jittinen guñolul ni guiñ, mamu jambi gúllelen.

²² E umigel waw, mánoman níe, jíkanum ufanul bugaa babe ni mof. Jambi nihi jíkanumil bugo baamer bújonorul bare, bi ekanil min súmil ; jíkanumil n'uinum wakure, mala gákanum gagu go jíkanum me Ataw.

²³ Hani nihi jini n'ekan bay burok, jikan bo ni biinum básame, nan bi n'Ataw jikane bo, bare let ti bi ni bugan bugagu bugo bareil. ²⁴ Juosen búoh Ataw þan asenul bacamul : þan jiyab ánoan fugabol ni gafum gagu go nabañ me bi ni buganol. Afan ahu ala maagen o juroke me bi ni o o aamme Kirista. ²⁵ An akan me maarat, þan ayab gúteh gure ni maarat mamu mo nakan me, mata Aláemit alujérit ni buul.

4 E ufan waw, juoh umigelul wári ban ni mačole. Juosen búoh buru fañaul may jibaje Afanul n'émit.

Gurim gaa batar

²Jiaken ni galaw, jikan to uinumul ni galaw Aláemit min jisalol. ³Jilaw ðoð móloli tima Aláemit nápeguloli bulago baaro min júju jivare firimol bugan bugagu bi egitenil wo guffasut me ni Kirista ; waf wauwu hum učil me níni jama ni fipeh. ⁴Kan ñer jilaw tima níþajul wo ñanno ca ti niet me ikan.

⁵Juroñ ni malillo ró buru n'ējaor ni bugan bugagu gáinenut me ni Kirista. Nánonan no jújue jikan maaro, n'jikan mo. ⁶Mbi nánonan gurimul gúni gurim gájebie, gurim gal eomen. Jiffas bu jíari me jíbal ánoan.

Basaf búsola

⁷Atiolal Tičik o níbboli me nár, o þan alobul me ñer þe múmbam. Ačila aamme may alagorom ni burok babu bi mala Ataw nakakan an ala gáinen fañ. ⁸Ban ñer iboñulul o fañaol min mb'alobul bu wóli jikane babe, mamu n'jú kanul min jifañ n'jiakene. ⁹Þan gú-jaorul bugo ni atiolal Onesim o níbboli me nár ban nifi-umol, aamme anul. Bugo þan gugitenul me þee wabaj me babe ni wóli.

¹⁰Arisutaruk, o gukulor me manur n'ínje, nasaful, ačila ni Maruk ati Barunabas. Juune wo gulobul me

mala Maruk ahumu : senol me éffusul bo ni buru, mbi jialenol wári. ¹¹Yésu, o guvoqe me Yusutus, nasaful may. Wáineaw ubuge gaam maa gúfaji, bugo bare guom Esúif gáinene ni Yésu gaam n'erokor n'ínje bi mala Jávi jaju jal Aláemit. Eníil to n'ínje etajenomtajen sembe fañ.

¹²Epafulas, aamme ðoð anul, nasaful may ; maagen nakakan aroka ala Yésu Kirista, ban ámusut áelo etaj molul o ni galaw tima n'jikan bugan bugo gáinenil gúrire, bugan gaiye liñ bi ekan wo Aláemit amanñ me. ¹³Níjue ilob mola ban ničimen fo gaa búoh nayoge fañ molul, mala bugaa Laodise, ni ðoð mala bugaa Hera-polis. ¹⁴Abugeolal ástotena ahu Lík bugo ni Demas gusaful may.

¹⁵Jisaf gutiolal ejangara gačín me Laodise, jisaf may Nimfas ni ejangaraay gaomunore me yañol. ¹⁶No eletar yaue ejae me éffusul ni buru iki jijanga yo jiban, mbi may jikan min ejangai ni jangu yay yaa bugaa Laodise, ban buru may mbi jijanga yayu yo gujae bo me eboñulul. ¹⁷Mbi juoh Aričip ínje niege burok babu bo nakane me ni gajow gal Ataw mb'ajoh bo guñen gúuba, ban nakan bo ti buroren yo me.

¹⁸Inje Pool ihičeuulul maa ni gañenom min isaful. Mbi juosen búoh ínje umu ni fipeh. Aláemit ásonienul !

1 BUGAA TESALONIK

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

Ni bújaorol búutten baa gavare Firim fafu Fásu me Pool ailene jangu yay yaa Tesalonik. Náffusulo ró o bápurerul ésuh yay yaa Fílip. Tesalonik ésuh yom yaam ni mof mamu maa Masedonia, lof mof mamu maa Geres. Esúh yom yaa gájulla ; yo eçil me ejaora gammeŋe n'guçin dó, ban Esúif yay n'gufañ dó jammeŋ. Esúif guce guruhenut baligener babu baa Pool, yaçil me n'guhamol. Pool ñer nahiç bugaa Tesalonik bugagu gamañ me eyab gáinen gagu gavugul gagu. Mamu ñer, náfaro galigen gagu go naamil me ni go.

Bugan bugagu gabaj me gaffas n'Ebibul yay gupinore búoh eletar yaue eomme eletar Pool étiar yo nahiçe ejangara. Iní me mo, yo ñer ÷an efaŋ me n'éfanume ni Bahiçer babu Buvugul babu ÷e.

1 Tesalonik 1 bi 3 sigitenolal gajogor gagu go Pool abaj me ni bugaa Tesalonik. Naune gurim gásu me gápullo bo ni janguil. Naosene burok babu bo nakan me ni jangu yaue. Nagitene bu súmol me ebbañ ajugil.

Ni 1 Tesalonik 4 bi 5, Pool nasenil buaken tima n'gujow fáçil ni fujangaraetil. Návale suren siceso sayo-gene me fuomunor faufu fuvugul faufu. Ejangaraay gútiar ubugien n'enah min Yésu ábbañul cab. Guce n'ejangaraay ubugi guçele, ban Ataw Yésu bi maer alet. Ejangaraay bugaa Tesalonik ubugu n'erorenor bu bugan bugaubugi gacet mee ÷an gubil gúni. Pool nábalil aah : . Funah fice, bugo ÷e ÷an guileni n'eçet yay. Enah ébbañul yay yal Ataw Yésu ebaje hámma, bare bajut an affase tinah tay ébbañul yaue ejae ekano. Wafaŋ me n'ubaje nafa, wo uomme eroŋ ni gajogor n'Ataw, eroŋ ti açila amaŋ yo me.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool ni Siliveni ni Tímonte, wóli ubugi n'esaf jangu yay yaa Tesalonik, yaamme yaa Payolal Aláemit ni ÷o÷ yal Ataw Yésu Kirista. Aláemit asenul gájiol ni gásumayol.

Pool o n'esal Aláemit mala gáinen gagu go bugaa Tesalonik gubaj me

2 Nánonan wóli ubugi n'esalen Aláemit molul, ban ju-uneneulwunen wóli n'galaw. 3 Bújoŋor Payolal Aláemit, juosenewosen bu gáinenul gujugi me ni bakanerul, bu gábboliul gurambenul me min jiaken n'jurok, ni ÷o÷ bu gafiumul go jibaj me n'Ataolal Yésu Kirista gurambenul me min jútuh liŋ. 4 Gutióli, wóli jiffase búoh Aláemit namaŋulmaŋ faŋ, bireg naçobul jini bugola. 5 Maagen mamu, no jigitenul me Firim fafu Fásu me, let ni gurim barebare jigitenul fo, bare ÷o÷ manur ni sembe sasu ni garamben gaa Biinum Banabe ni may manur n'gafium gámah búoh firim faufu faa maagen fom. Buru bae jiffase bu wóli jiiye ni buru maa maaroul.

6 Jilagelagen bakaneróli ni bal Ataw Yésu min jílám me táñi no jiyab me firim Aláemit, bare jiyab ÷o÷

ésu may yay yo Biinum Banabe bisene me. 7 Mamu, jib-banno jini bilihorum bi ni ejangaraay ÷e bugaa mof mamu maa Masedonia ni mal Akaya. 8 Maagen mamu firim Ataw fápullo me ésugul, let Masedonia ni Akaya bare fítije, bare ÷o÷ gáinenul guunowuno guban babu ÷e, bireg wóli jusoholaut egiten uce jitajen. 9 Maagen, bugan bugagu ÷e gugitenegiten bu jiyabóli me no wóli juomen me ésugul, ni ÷o÷ bu buru jujunden me sínati sasu min jíbaho jimigelet Aláemit, açila aroŋ me ban náni ala maagen ; 10 ban ÷o÷ buru ubugu n'enah ébbañul yay yal Añolol Yésu o nailen me ni gaçet me, ajae me épurul fatiya akelolal epaŋen ni bataliŋ babu bal Aláemit bájaeul me.

Burok babu bo Pool akan me n'ésuh yay yaa Tesalonik

2 Gutiom, buru faŋaul jiffase joon búoh let bamotoŋ wóli jujoulo bi ni buru. 2 Jiffase ÷o÷ búoh bala-ma wóli jújoulo bi ni buru, gujelóljel n'gúlatienoli ní-moro baubu Fílip. Bare hani mo, Aláemit nasenólisen sembe ni gakañen sal ékail jigitenul Firim fafu fola Fásu me, mánoman bajen dó n'ésugul bugan gammeŋe gamaŋe éfirenoli yo. 3 Maagen mamu, gavare gagu góloli gúhagout ni jibij ter n'upinor waarat, ban may jiliput ebut an. 4 Bare, ti Aláemit açobóli me ban

najuh búoh jutotoh min ahat ni guñenóli Firim fafu fo-la Fásu me, mo may jivare fo me ti ačila aman me. Wóli jiliput ekan min bugan bugagu súmil, bare til min súm Aláemit affas me waamme n'uinumolal.

⁵ Buru jiffase nanno ca búoh wóli júmusut jinjar gurim gásu me min jíñagul bugan ; gurimóli gúmusut póp gukoen gaija gace gaa síralam. Wo nilob maa pe, Aláemit naffase búoh maagen dom. ⁶ Jiliput min an asalóli, let buru, let póp guce ; ⁷ jújuene bae jinjar sembeóli sal *uþotora* bugaa Kirista min jikan burokóli, bare jikanut yo. Wóli til jububibubi no juomen me ni buru, ti anaare nah'alleb me guñolol. ⁸ Wóli júbboliulboli nár bireg n'jisenul Firim fafu Fásu me fápullo me n'Aláemit ban jítijut to : jisenulsen póp buronóli fañabo, mata gábboli gagu go wóli júbboliul me maer gújalojalo fañ !

⁹ Gutiom, niffase búoh juosene bu wóli juruk me súp, ni póp bu juyoh me re no jivareul me Firim fafu Fásu me fal Aláemit : wóli jurudok etufunaha n'efuga, dó pe jambi an ni buru ačil fitiñóli. ¹⁰ Buru fañaul jujuge buroñ bu wóli juron me ni buru nogor, ban Aláemit may najuge. Gailooli ni buru jáinen me n'Aláemit gailo gom ganabe, gailo gaçole, ban an ájuut alob to maarat mice. ¹¹ Jiffase may búoh gailo gagu go wóli jibaj me ni ánoan ni buru gúnini ti gaa paaya ni guñolol. ¹² Wóli jikanulkan min jiaken ban may jikakan uinumul n'ufilo ; julobullob n'eçimen dó búoh mbi buroñul bujaor ni búnongum Aláemit, ačila avogul me bi eyab fugabul ni Jáviol min mbi jugum gasal ni o.

¹³ Yo ečil me wóli mati jihat esal Aláemit ni waf wauwe : no jivareul me Firim fafu fal Aláemit, juuttenfowutten ban ni jiyab fo, let ti firim fal arafuhow, bare ti Firim Aláemit ; ban maagen mamu fiçila fom, yaçil me ni fíni m'burok ni buru jáinen me. ¹⁴ Gutiom, ti maagen juronje buroñ babu banur babu ni baa bugan bugagu gáinen me ni Yésu Kirista bugaa sijangu sasu sal Aláemit saamme ni mof mamu maa Yúde. Bugal ésugul fañail gúlatienul gálatien gagu ganur gagu ni gagu go Esúif yay gúlatien me bugaa sijangu sausu.

¹⁵ Esúif yay ubugu gukan me Ataw Yésu ni uboñer waw n'guçet, ban may bugo gúlatienolal me wolal fañaolal. Bugan bugabugi gúsumut Aláemit hani jatiito, ban may ulator bugom bugaa bugan bugagu pe !

¹⁶ Gukane wo gúju me bi éfirol egiten galet me Esúif Firim fafu fáju me fuñallil gağah gagu. Mamu ñer gufañ me n'gutajene util waw wo gupi me n'ekan kábiring no. Bare bitiña-fiiñ Aláemit bibile buya ni bugo.

Min súmen me Pool ebbañ ajuh bugaa Tesalonik

¹⁷ Gutiom, min pan uhaloral me jatiito, ni wóli kakan búhalor baa gúçil, bare uinumolal, wo, uhalorut. Gasommenóli pe ebbañ jujugul, ban may mo jitatajore maa tima ni jú kano. ¹⁸ Jimañene ñer jibbañul bi ni bu-

ru. Injé fañaom Pool ñammeñe nilipene bulago bal éjoul bi ni buru, bare Seytane náfir. ¹⁹ Maagen mamu, no Ataolal Yésu Kirista ajae me ébbañul, leti buru fañaul jijae me piañ ečilóli n'jibaj gafium gagu, ésumay yay, ésangor yay, sajae me egiten búoh wóli utebasibeñ jom ? ²⁰ Ey, maagen mamu buru juomme gasalóli, buru juomme ésumayoli !

3 Nemme wóli jújuenut jinah fañ to, n'jujoh enamo wóli bareóli n'ésuh yay yal Aten, ² ban ni juboñulul atiotal Tímonte, aamme ni burok ni wóli bi mala Aláemit ni gavare gagu gaa Firim fafu Fásu me falob me mala Kirista. Juboñulolboñ min mb'alinen gáinenul ban póp nasenul buaken nímore, ³ mamu, jambi gálatien gagu go nuomal maa ni go gukan an ni buru min állelen. Buru fañaul jiffase búoh gálatien ti gaugu Aláemit nañipi nakiç go ahato bi ni wolal. ⁴ Maagen mamu, no wóli juomen to me ni buru, jipiene n'julobáliul búoh pan gúlatienolal, yo may ebaj me, ban jiffase pe. ⁵ Yo ečil me ñer, nemme jújuenut inah fañ to, níboñul Tímonte ákail ajuh bu gáinenul gukane. Níholienholi jambi Seytane abutul min ñer burokóli mati bubaj nafa.

⁶ Bare maer ñer, Tímonte naotulo ban nalobólibul gurim gásu me mala gáinenul ni póp mala gábboliul. Nagitenóli póp bu buru juron me n'eçinor móloli ni gábboli ró, ni may bu buru jimañ me jibbañ jujugóli ti wóli fañaolí jimañ me ejugul. ⁷ Yo ečil me, gutioli, hani min wóli jibaj me buyoh baubu ni sílam sausu pe, wóli jiyayab buaken no gulobóli me molul. Gáinen gagu golul gúsenoli mee buaken baubu. ⁸ Nemme buru jújutuh liñ tir n'Ataw, kanólikan ñer nan wóli jibbanobañ jini m'buroñ. ⁹ Gay gasal wóli jújue piañ jisal Aláemit molul, mala ésumay yay pe yo jinallóli me bújonorol ? ¹⁰ Etufunaha ni efuga, wóli ubugu n'elaol fañ aboket akan tima n'jibbañ jujugul táh, min jifabenu waf waw wañaño bo me tima gáinenul n'gufañ n'guliñe.

¹¹ Mbi Payolal Aláemit fañaol ni Ataolal Yésu gusenóli bulago bal ekelul bujuh ! ¹² Mbi Ataw akan min gábboli gagu go júbboli me ni go júbboli me bugan bugagu pe gufañ n'gújaloe maagen mamu, mb'akan go n'gúni ti go wóli júbboliul me. ¹³ Mb'affañen uinumul, mamu ñer pan jini bugan ganabe, bugan gáriñe bújonor Payolal Aláemit, no Ataolal Yésu ajae me ébbañul ni bugan bugagu ró pe bugo naçil me.

Eron buroñ básu me Aláemit

4 Kan ñer, gutioli, wóli jigitenulgiten bu juot me juron min júju júsum Aláemit. Maagen, buru bae ubugu n'eron buroñ baubu. Bare ñer maer wóli ubugu n'elaol n'efotenor dó, ni gajow gal Ataw Yésu, juogul : juron fañ ni wárie min wóli julobul me ! ² Maagen mamu, buru juune batar babu bo wóli jitarul me ni gajow

gal Ataw Yésu. ³ Aláemit dáure namaŋe : jini bugan ganabe, ban ni jitey gafilo ni aletalet. ⁴ Mb'ánoan ni buru ajoh enilol wári min aron buron banabe bajae esali. ⁵ Jambi jihat gafoga gaarat min gufañul sembe ti bugan bugagu gamañut me guffas Aláemit nihi gukan me. ⁶ Yoemme ñer, waf ti wauwu jamb'učil an min agalen n'atiol. Julobenul yo ban ni jitajen julobul yo : Ataw pan ateh bugan bugagu pe gakane me mee, ⁷ mata Aláemit avogutolal bi eron buron bal ekan galego, bare til bi eron buron banabe. ⁸ Yo ečil me, an alat me ékanum gurim gauge, let arafuhow nalale, bare til Aláemit, asenul me Biinumol Banab me.

⁹ Mala ébbolior gábboli gaa batiay, buru jusoholaut min an ahičil waf mala yo, mata Aláemit nagitenulgiten aban bu juot me júbbolior. ¹⁰ Ban may gábboli gaugu ganur gagu júbboli mee gutiolal pe bugaa mof mamu maa Masedonia poomo. Bare mánoman, gutióli, wóli ubugu n'elaul min jikan fañ to. ¹¹ Jiñes min juron buron baa gásumay ni bugan bugagu pe. Jambi junogen dó utumul ulet. Jiaken ni guñenul n'jurok min juron, ti wóli jipi me n'elobul yo. ¹² Jikan mo me, bugan bugagu gáinenut me ni Yésu pan gujogul guñen gúuba, ban mati júronum ni guñen bugan.

Mala bugan bugagu gačet me

¹³ Gutiom, wóli jimañe buru jiffas maagen mamu mala bugan bugagu gáinen me gačet me, mamu jambi júgogor ti bugagu gabajut me gafium gánogan.

¹⁴ Núinenale búoh Yésu naçečet ban nailoilo ni gačet me ; mo may pøpø nuotal me úinenal búoh Aláemit pan ailen manur mamu ni Yésu bugan bugagu gačet me ni gáinenil ró ni o.

¹⁵ Dáure jibaje bi elobul, ti firim Ataw fice fulob me fuoh : Wolal jačelut me, jañaño to me bi emat ébbañul yay yal Ataw Yésu, mat'uyabal gayon bugagu gačet me. ¹⁶ No Aláemit ajae me elob fatiya bi esen gáboñol, no firim afan emalakaay fujae me euni, no baoger gáturupa Aláemit bujae me euni, no ñer Ataw fañaol pan áavul me n'émit, ban gačet me gabaj me gajogor ni Kirista pan gumundum guilo ni gačet me. ¹⁷ Púrto, wolal jačelut me jajae to me eñaño pan utebenali manur ni bugo bi n'úpar waw ukaal dó biemor n'Ataw, ban ñer pan únial nánonan ni o. ¹⁸ Ñer jiaken n'jita-jenor sembe ni gurim gauge !

5 Gutióli, rorenut min wóli jihicülul bi egitenul ganay gay ni tinah tay dáuru dijae ebaj ; ² buru fañaul jiffase ñanno ca búoh funah fafu fal Ataw Yésu pan fičigul ti áku náh'ájoul me ni fuh. ³ No bugan bugagu gujae me eoh : « Maer nubajale gásumay, maer mat'úhollal wáfowaf », no til gabao gagu gujae

me éloul to baenah ni bugo ti sílam saa gapegor nihi sumumo me afata. No ñer, an ni bugo mat'apah.

⁴ Bare buru gutióli, buru jilet n'emoč min mbi funah faufu fumumoul ti áku nah'amumo me bugan. ⁵ Buru til pøoul uñil bugaa gajaña jom, uñil bugal etufunaha. Ulelal n'efuga ter n'emoč. ⁶ Kan ñer jamb'úmojal ti bugagu, bare til unaval maluje, ni sifituor dó, ⁷ mata bugan bugagu gámoye me ni fuh nihi gúmorí ; ban úhallaaw may ni fuh nihi gúhallenor. ⁸ Bare wolal jaamme uñil bugaa gajaña, nuotale únial bugan gajogoroe. Uñaral gáinenolal ni gábboliolal síni sibangalolal ; gáhagumolal gal eyab gağah, go, mbi gúni élandiñolal yaa mañ yal atiga. ⁹ Maagen mamu, Aláemit ačobutolal min mbi bitiña-fiiñol buya ni wolal, bare til min mb'úyabumal gağah n'Ataolal Yésu Kirista. ¹⁰ Kirista naçečet mololal min mbi, no najae me ébbañul, hani núniale m'buron-ó, hani nučelale-ó, úronumal ni o. ¹¹ Yo ečil me ñer, jisenor buaken, jirambenor, min gáinenul gufañ n'guliñe, ti jikane mo me.

Batar búsula

¹² Gutiom, wóli ubugi n'elaul min juruhen bugan bugagu bugo Ataw abañ me gayonul min mbi gúčibbenul ban pøpø n'guligenul. Bugan bugaubugi gurokerok súp manur ni buru. ¹³ Jigitenil búoh jitebenilteben fañ ban júbboliilboli mala burok babu bo guomme n'ekan. Gásumay gúni tutorul buru pøe.

¹⁴ Gutiom, wóli ubugi mul n'elaul waf wauwe : jičaf uyugum waw. Jitajen sembe bugan bugagu gáholi me, ban ni jiramben bugagu gágoto me. Jumuten bugan bugagu pe. ¹⁵ Júludo jambi an akanul maarat n'julugen, bare til jiliñ nánonan ekanor maaro, ni pøpø ekan mo bugagu pe.

¹⁶ Jini nánonan n'ésumay. ¹⁷ Nánonan jiaken n'jilaw.

¹⁸ Mánoman níe, jisal Aláemit ; mamu namañe jikan ni gajogorul go jujogor me ni Yésu Kirista.

¹⁹ Jambi jufoh sambun sasu saa Biinum Banabe saamme ni buru ; ²⁰ jambi jučotihen gurim gagu go Biinum Banabe bulobeul me n'utum guce ni buru.

²¹ Bare til jílingen waf waw pe, ban ni jufor wári ró me. ²² Jitey maarat mánoman.

²³ Mb'Aláemit asene me gásumay ammenenul kab manabeol. Mb'apoy uinumul, saalorul, sinilul, gániul ñer gal arafuhow, jambi an áju ategul sulob bi funah fafu fal ébbañul yay yal Ataolal Yésu Kirista. ²⁴ An ahu avogul me pan akan mo, mata wo nalobe me pe nakanewokan.

²⁵ Gutiom, jilaw pøpø móloli. ²⁶ Jisaf gutiolal pe basaf baa batiay. ²⁷ Injé umu n'elaul waf wauwe ni gajow gal Ataw : jijanga eletar ye gutiolal pøoil.

²⁸ Mbi gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista gúni ni buru !

2 BUGAA TESALONIK

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

Eletar ye éutten yaue ebbanobañ ni firim fo Pool attogene alob ni fo ni eletarol étiar, faamme fal ébbañul yay yal Ataolal Yésu. Min gunah gagu gúgale me, mo may ejangaraay gubaje me gajahali . Babu Tesalonik, baje bugan gaage funah fafu fal ejoulol fiçiloçih fuban (2 Tesalonik 2.2). Guceil gulalat burok (2 Tesalonik 3.6-12). Ni gañinoril, soholaut ebbañ gurok mata Ataw mati pio naçigul.

N'eletar yaue éutten yaue, Pool ñer nápañule baligenerol. Gáinen ajangara ndi gúpuren buron arafuhow. Ndi may gúpuren buyoh ni sílam. Funah fafu fo Yésu ajae me éjoul, fiçila maarat mamu mujae me enemeni bándor (2 Tesalonik 1.5-9). Maer ÷an maarat mamu umu n'erok ni mof mamu makope (2 Tesalonik 2.1-12). Pool nagitenolal mo ti nihi ní me arafuhow o nasene gajow gagu gal "An ahu Aarat me." Maarat maumu bájalo bom baomene sembe sasu ÷e saarat me. Baje waf wajeke ÷an bájalo baubu jambi búju bigitenoro ÷oobo. No bujae me egitenoro ti bíni me joon, ÷an binemeni ; bare ÷an let maer jae ekano. Yoemme ñer : , bugan bugagu ÷an guffas maarat mamu ti míni me joon. No ñer, mati mubbañ mubaj sembe sánosan.

Eletar ye ñer uyu n'étallen ejangaraay jambi ÷an gusommen n'epinor búoh gubaje guban wo guñese me. Enah yay yolil eotut éfirenil eronj buronj babu baa funah-ó-funah ni may ekan urok waw wo gusenil me babe ni mof.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool, Silas ni Tímonte, wóli jihicéulul, buru bugaa jangu yay yaa Tesalonik jaamme bugan bugaa Payolal Aláemit ni Ataolal Yésu Kirista. ² Mbi Payolal Aláemit ni Ataolal Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásamay !

Ebbañul yay yaa Yésu bi etaliñ mof mamu

³ Gutióli, wóli juote nánonan jisal Aláemit molul. Wáriari min jikan mo, mata gáinenul ugu min gufañe n'guliñe, ban may gábbolior gagu go júbbolior me ugu min gufañe n'gújaloe funah-ó-funah. ⁴ Yo eçil me wóli fañaóli nihi jimalenul ni sasu sijangu sal Aláemit, mala min buru jujoh me liñ ni gáinen gagu go jibaj me ni Yésu, hani min bugan bugagu gúlamenul me ban n'guyogenul fañ. ⁵ Sílam sausu ÷e sigitengiten búoh bataliñer babu bal Aláemit buçoçol ; so ÷an siçilul me n'jini bugan gañiloe enogen ni Jávi jaju jal Aláemit jo jílame mee mala jo.

⁶ Maagen mamu, Aláemit nakakan Aláemit açole : ÷an akan bugan bugagu gálameneul me min bugo may gúlam sílam sasu sanur sasu, ⁷ ban buru jaamme ni sílam, ÷an asenul gáelo ti ÷o÷ wóli jijae go me eyab. Gáelo gaugu ÷an asen go no Ataw Yésu ajae me éranul n'émit yay, o ni emalakaol gabaj mee sembe fañfañ. ⁸ Açila Yésu ÷an ájoul n'etut sambun sajege

fañ, bi eteh bugan bugagu galat me Aláemit ban ni gulat ÷o÷ ékanum wo Firim fafu Fásu me fal Ataolal Yésu fulob me. ⁹ Gúteh gagu go bugan bugabugi gujae me eyab, go guomme ganemo bi nánonan, ráli Ataw ni sembeol sammeñ mee gasal. ¹⁰ Funah faufu no najae me éjoul yay, bugan bugagu ÷e gaamme bugola ÷an gumigeletol ban ni gusalenol. Buru fañaul ÷an jini ni gayon gagu golil, mata jineyinen ni firim fafu fo wóli jivareul me.

¹¹ Yo eçil me wóli nihi jilaw molul m'báelout, tima Aláemit, açilolal me ÷e, nakanul n'jini bugan gájahore enogen ni buronj babu bo navogul me mala bo. Jilae ÷o÷ min anjar sembe sasu sola min asenul biinum bal ekan maaro, mamu ÷an júju jikan burok babu bo gáinenul guçil me ekan iki bubao lis. ¹² Mamu, buru ÷an jiçil min gajow gagu gal Ataolal Yésu gusaleni, ban buru ÷o÷ n'jiyab gasal mola. Dó ÷e ni bakaner babu baa gáji Aláemit bugo n'Ataw Yésu Kirista dujournulo.

An ahu Aláput me

2 Gutióli, mala ébbañul yay yal Ataolal Yésu Kirista ni eomonorolal to ni o, wóli ubugi n'elaul waf watur : ² Jambi uinumul ufaen me úguo ter úholi an baagerul funah fafu fal Ataw fiçiloçih. Hani bae naagul o ni búlobum Aláemit, ter balober, ter bahiçer bice bápullo ni wóli náhagoe, jambi jinenol. ³ Jamb'an abutul hani jatiito. Maagen mamu, funah faufu mati fiçigul

bugan bugagu m'bamundumut gulat Aláemit, An ahu Aláput me o bápururul aban, ajae me ebil anemeni búsol. ⁴ An ahumu þan áfiren bugan bugagu emigelet waf waw þe wo gumigelete me, ban þoþ þan acerj waf waw wo gujoge me ti Aláemit. Þan ajogoro afañ waf wauwu þee, ban þan akañen ajow anogen ni gávi gagu gal Aláemit ak'arobo ró min aah ačila fañjol aamme Aláemit.

⁵ Juosenut búoh nilobenul yo no niomen me ni buru ? ⁶ Ban, buru fañjol jiffase waf waw wajek me Aláputa ahumu uhato, wačil me min ápururulat bi maer. Bare no tinah talu tijae me eçih, þan ápurul. ⁷ Sembe sasu sola so an ájuut me ajoh joon, usu bae n'ekan burok so. Bare Aláputa ahumu má't'ápurul bi no an ahu ajekol me ajae me esenol bulago. ⁸ No ñer Aláputa ahu þan ápurul me, ban Ataw Yésu þan añar érus yay yaa butumol min áfulenol amuh : þan añar bájalo babu bal éjoul yay yola min anemenol. ⁹ No Aláputa ahumu ajae me éjoul ni sembe sasu ró saa Seytane, þan akan waf wajahaliene ni þoþ waf wajureruti bi ebut bugan bugagu. ¹⁰ Þan añar bakaner bánoban baarat min abut bugan bugagu gajae me ellim. Wajae me ečilil n'gul-lim, wo uomme min gumañut me guyab maagen mamu maaten me muþagenil. ¹¹ Yo ečil me Aláemit naboñulil sembe sabutebut min sikanil n'gúinen ni waf waa jibij. ¹² Mamu ñer, Aláemit þan ateh bugan bugagu þe gáinenut me ni maagen mamu ban nihi gubaj ésumay n'ekan maarat.

Ejoh liñ ni gáinen gagu

¹³ Gutiom, wóli juote jisal nánonan Aláemit molul, buru bugo Ataw ábboli me, mata naþiþi naçobul kábiriñ ni buju babu min mb'apagenul ni búkanum baa Binum Banabe bakanul me n'jini bugan bugal Aláemit ; gaþagen gaugu golul mala min jíinen me ni maagen mamu gujournulo þoþ. ¹⁴ Dóuru dičil me Aláemit nañar Firim fafu Fásu me fo wóli jivareul me min avogul, tima buru n'jibaj fugabul ni gasal gagu gal Ataolal Yésu Kirista. ¹⁵ Yo ečil me, gutiom, jujoh liñ ban ni jikan n'uinumul gurim gagu go wóli julobul me n'utumóli ter n'eletar yay yóloli.

¹⁶ Aláemit Payolal nábboliolalboli bireg nájoum ni gájiol min asaforolal bándor ban þoþ nasenolal gafium galiñe. Injé umu n'elail, ačila ni Ataolal Yésu Kirista, ¹⁷ min gummenen uinumul gakañen, ban þoþ n'gusenul sembe sasu sal eronj nánonan buronj baaro, ni baloberul ni bakanerul.

Pool o n'écin bugaa Tesalonik min gulaw bi ni o ni gupalol

³ Firimom fúsola ufe : gutióli, jilaw móloli, tima firim Ataw ni fivisor ni majase fujow tánotan, ban mbi gautten fo me gusalen fo may, ti buru jisalen fo me. ² Jilaw þoþ Aláemit min apagenóli ni guñen bugan bugagu gaarat me ban ni gúlæput ; maagen mamu, leti bugan bugagu þe gumañe éinen. ³ Bare Ataw nakanekan wo nalobe me : þan asenul sembe, ban þan apoyul ni An ahu Aarat me. ⁴ Nakanóli may n'jibaj gafium ni buru : wóli jíinene búoh buru ubugu n'ekan wo julobul me ban þan jífaro n'ekan yayyu. ⁵ Mbi Ataw ápegul uinumul min jítallo bu nábboliul me, n'jibaj þoþ buaken babu bo ačila Kirista asene me.

An amañut me burok, jambi may atiñ

⁶ Gutiom, waf wauwe jilaul ni gajow gal Ataw Yésu Kirista : an ni buru ayuh me ban þoþ natal eronj ti wóli jiligenul me, jiteyol. ⁷ Buru fañjol jiffase bu jíari me jilihor ni wóli, mata wóli no juomen me ni buru, jikanenut bugan gayuge ; ⁸ bajut an o jitiñe wafol bamotonj, bare til jurodok etufunaha ni efuga ni buyoh n'ejen dó, dó þe jambi jini ni gahur gal ace ni buru. ⁹ Min jikan mo me, let gaa búoh juotut jiyab garamben golul, bare til jimamañ wóli fañjoli jigitenul bulago babu bo jíari me jilagen. ¹⁰ Maagen no juomen me ni buru, jigitenulgiten búoh : an amañut me burok, jambi may atiñ.

¹¹ Ban wóli juune búoh guce ni buru ubugu n'eronj buronj baa bugan gayuyuh, gumañut burok, mbiban n'gunamo esukor sulob barebare. ¹² Bugan bugaubugi, wóli ubugi n'elobil firim faufe ni gajow gal Ataw Yésu Kirista, ban n'jiçimen fo bi etañil uinum : mbi guaken n'gurok, mamu n'gúju gutiñ ejenil.

¹³ Gutiom, jambi mufañul ekan maaro. ¹⁴ Eno me an ni buru nalale ékanum wo wóli julobul me n'eletar yayye, jítallool ban ni jiteyol, tima nasu. ¹⁵ Bare jambi jujogol me ti nihi ní me alator olul, jiçafol til ti atiy nah'açafi me.

Gásonien Pool gúsola

¹⁶ Mbi Ataw asene me gásu may asenul ačila fañjol nánonan gásu may gánogan. Mb'Ataw áni ni buru þooul. ¹⁷ Injé Pool fañjom ítuge ni gañenom min ihiçulul gurim gauge bi esaful. Ni siletarom þe bahiçer babu baa gañenom nihi bigiten búoh inje ihiçe ti maagen. ¹⁸ Mbi gáji gagu gal Ataolal Yésu Kirista gúni ni buru þooul !

1 TIMONTE

Waf waw wabaj me n'eleter yaue

Ñammeŋe, Tímonte nauneniwunen n'élebur yay yaa Mukanay Uṗotoraaw ni ṗoṗ ni siletar sasu saa Pool. Maa-gen mamu, Tímonte arambena omene ala Pool ni burokol. Náтиненol n'újaorol wammeŋe. Pool naboñol ajow ulago wátañie, fáŋum wo najow me bi Tesalonik ni ṗoṗ bi Korent.

Pool nahiçe Tímonte siletar súuba. Siletar sausu sihiçi no ejangara gútiar guju me éinen, no gúçit jangu yauyu guileni me guban. Maer ñer ñañoool esen sijangu sasu gailo gagu gájahor me ni ṗoṗ eliŋen gáinen gagu gala so.

Eletar yay étiar yay ehiçihiçi bi .

Baje ejangara guce guman bugo nihi gubet bugan bugagu ni galim ni baloberil (1 Tímonte 1.3-7 ; 4.1-4 ; 6.3-5). Ni bajugeril buroŋ babu bal eliṗ wásuŋ me enil buarat, yaçil me n'gulat waf waa búyabo, ni ṗoṗ etiñ mitiñay micemo. Ban wo Aláemit átut me ṗee úariari. Dáuru Tímonte aat me aosen ejangaraay.

Ni guomunor ejangaraay baj ró ufan sijangu sasu gáčibbeneil me ban nihi guligenil ; babaj ró may bugan bugagu garambeneil me ban ni gurok bi mala galeh me ni ṗoṗ bi mala úsotaaw.

Bugaa guomunor gaugu gusoholae eroŋ ni gásumay, gusoholae ṗoṗ min ésuh yay guruhenil. Pool nahiçe eletar yaue bi etar bugan bugagu mala bu guot me nihi gukan bíteŋen babu, ni may bu guot me nihi gulaw no-gor (1 Tímonte 2). Nagitene ṗoṗ bu ufan jangu yay guot me guroŋ nogor (1 Tímonte 3).

Tímonte ṗayol an mo ala mof mamu maa Geres ; jaol, o, ajangara Asúif átut omene. Tímonte Pool aogenol min aligenol, yaçil me náni ti añil áṗullo ni farol. Nabile áni áçibbena-bugan, afan ala sijangu. Pool n'eleter yaue nagitenol búoh naate anamo aroka aaro ala Yésu Kirista. Nagitenol may bu náari me ajoh guñen gúuba ajangara ánoan dó ni guomunor gagu, ni ṗoṗ wo naat me aligenil ban nah'ataril.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool aamme *apotora* ala Kirista ihiçuli eletar yaue. *Aṗagenaolal* Aláemit ni Yésu Kirista o núh-agumal me ni o, bugo gumaŋe min íni *apotora*. ² Injé ihiçuli eletar yaue, aw Tímonte, aamme añolom ala maagen ni gáinen gagu : mbi *ṗayolal* Aláemit ni *Ataal* Yésu Kirista guseni gáji, ñarum enil ni gásumay.

Mala ékanum uligenaaw gálotit me maagen

³ Ti nilai yo me no niomme n'éjow mbaa Masedonia, urobo ṗan dó Efes dó nuom mee. Baj dó bugan gaam n'eligen ésuh yay gurim gannamut ni wo núinenal me ni wo. Nuote úfirenil ekan burok ti baubu. ⁴ Uogil guhat urej waw wañulout mee, guhat ṗoṗ eṗinen si-paya gufan yámusut ebao : úru ndi ramben bugan bugagu ni gáinenil min guffas waf waw wo Aláemit aamme n'ékan, bare síceŋor bare nihi nárul. ⁵ Nilobilob maa min mbi gurimom guinnul ni bugan bugagu gábbolior gáṗullo n'éçigir yakure ni biinum baaro, sam-meŋe gáinen gaa maagen. ⁶ Baje hum bugan guce ga-

halene dáuru ṗe dauneni mee min gunogen ni síceŋor sabajut nafa yánoyan. ⁷ Gumaŋe gujogil uligena búgamah bugaa gúboñ Aláemit, bare gurim gagu go bugo fañail gulobe me gujogut go, hani sulob sasu so gulobe mee ni gafium dó.

⁸ Nuffasale ṗe búoh gúboñ gagu gaa *Móis* waf waaro, íni me nunabenale ni wo gulob me. ⁹ Nuffasale may búoh gúboñ gaugu let bi ni bugan bugagu gakane me maaro guómum to, bare til bi n'ukana-maarat bugagu, bi ni gaceŋe me ekan wo gulobil me, bi ni gálaṗut me ni utilaaw, bi ni gákanumut me Aláemit ni wánowan wanab me, bi ni gamuge me sipail ter sijail, ter bugagu, ¹⁰ bi ni bugagu gafiyé me ni aletalet, bi ni wáineaw gafilene me gupalil wáine, bi ni gannomene me umigel, bi n'ubijaaw ni bugagu gab-bate me ni jibij ró, ni bugagu ṗe gakane me waf uce mul wannamut ni baligener babu baa maagen. ¹¹ Bali-gener baubu ni Firim fafu Fásuŋ me bujoumulo, falob me mala bájalo Aláemit ammeŋ me gasal. Nafiumom-fium bireg nasenom fo min mb'ivare fo.

Pool o n'esal Yésu Kirista mala músumol

¹² Injé umu n'esal Ataolal Yésu Kirista, mala min ajoh me búoh nipilopilo bi éni aroka ola, ban nasenom sembe sasu sal ekan burok baubu. ¹³ Hani min iloben me maarat iya ni o, min iyogenenol me, min ijelenol me, bare Aláemit narumom enil mata iffasenut wa nikanene, ban gáinen gánogan gulelen n'ínje. ¹⁴ Maagen Ataolal Yésu Kirista nammenjenom gájiol iki gupus, min ñer asenom gáinen ni gábboli so gajogor gagu ni o nihi gúnjarul me.

¹⁵ Firim ufe faa maagen fañiloe min bugan bugagu ðe gukan fo ni gañin : Yésu Kirista najoulojow ni mof bi epagen bugan bugagu gatile me, ban ínje gatilom gufanje wolil ðe. ¹⁶ Bare Aláemit narumom enil min Yésu Kirista agiten gamutenol ðoogo go náju me n'ínje, aamme atila ahu átiar. Nakanmokan min mbi ní fútaloum bi ni bugan bugagu gajae me éinen ni o, ban ni guyab buronj bábaerit. ¹⁷ Mbi bugan bugagu ðe gumigelet ban ni gusal Aláemit bi nánonan, ačila aamme Aví ahu ala bándor añumut me émus ačet, o an má'táju me ajuh, aamme Aláemit ahu anur pat ala maagen ! Amen !

¹⁸ Añolom Tímonte, niseni ñer firim faufe fannam me ni wo Aláemit alob me míya n'utum waa bugan ðio bo. Ujoh gurim gaugu ti nihi gúni me mitiguma min mb'úju utih fitih fafu fáari me, ¹⁹ aw n'éjoh gáinen gagu gúiya guñen gúuba ban nubaj biinum bakure. Baje bugan bugo uinumil ukurut galale ekan mo, ban ñer guçile mamu min gáinenil gullim. ²⁰ Baje ni bugan bugabugi Himene bugo ni Alsandul, bugo nihat me ni guñen gaa Seytane min mbi guteh mahat mala gújel gagu go gujele me Aláemit.

Mala elaw bi ni bugan bugagu ðe

2 Firimom fáamumma fo fuomme min uakenal ni galaw n'écin nímoru Aláemit bi ni bugan bugagu ðe. Nuotale ufotenoral bújoñorol ban nusalalol mala wo nakanolal me ðe. ² Mbi galaw gukani bi ni úviaw ni bugagu ðe gaamme ni guhow gagu, tima nújwal uroñal buronj bájebie, baa gásamay, bo an mat'ajel, dó ðe min úkanumal Aláemit ban nuroñal buronj bañiloe eyab gasal. ³ Dáuru díari me ban ni dúsum Aláemit aamme aþagenaolal, ⁴ amanj me bugan bugagu ðe guyab gañah ban ni jáenumil iki guffas maagen mamu.

⁵ Maagen mamu Aláemit anur pat abaje, ban ðoþ ajaa-bulago anur pat abaje tutor Aláemit ni bugan bugagu.

An ahumu o aamme Yésu Kirista,

⁶ asen me súñunduol bi eallor utilolal wolal ðe. No tinah talu to Aláemit aþi me naçob tiçih me, Yésu Kirista nakan mo bi egiten me búoh

Aláemit namamanj min bugan bugagu ðe guyab gañah.

⁷ Dáuru diçil me min Aláemit açobom íni aloba-uhonjen ni ðoþ aþotora, bi egiten bugan bugagu galet me Esúif wa uomme gáinen ni maagen. Ibijut, maagen mamu nilobeul.

Gailo gagu go ánaine ni anaare guot me gubaj ni jangu

⁸ Nimanje ñer tánotan wáineaw guteben guñen gakure mbal émit min gulaw m'babajut bitiña-fiiñ ter biinum baa gárig.

⁹ Nimanje may waareaw nihi gusimo jon, jambi leje-
ho, jambi ðoþ sanumeto ; jambi gueço gueço gattine-
nie, ter guíbor úbor wal éurus, ter waa banuh, ter mul
bisimo básumut ebaj, ¹⁰ bare til gukan maaro, ti jáhor
me ni waare gaage bugo Aláemit gúkanume.

¹¹ Waareaw guote gualenoro ban ni guþanor an
baamer n'eligenil. ¹² Ijút min anaare nah'aligen bugan,
ter min ágogen ánaine ; naate ajoh butumol. ¹³ Leti
Aláemit Adam namundum me áuwen, mbiban Eva ?

¹⁴ Ban Seytane let Adam nabute, bare til aarema, min
alo mamu ni gatil. ¹⁵ Bare hani mo bae, aare ahu þan
ayab gañah o babuger uñil, íni me najoge liñ ni éinen
yay ni Yésu, íni me nábbolie gupalol, íni me naronje
buronj banabe, íni me may naalenoro.

Ufan waw bugaa jangu yay

3 Firim faufe mifiumay faah me : An ni buru amanj
me áni ni fuhow jangu yay, an ahumu namañe
ekan burok babaje hámma. ² An aam ni fuhow jangu
naate áni an o mati bugan bugagu gubaj waf wáhojie
gulob guya ni o ; naate ayab anaare anur, naate áni an
ájue ejogoro, an o nd'akan gáaç, an ájebie, an ájue
ealen bugan yañol wári, an ájue eligen bugan bugagu.

³ Aatut áni áhalla, aatut ðoþ áni an ala fiiñ, bare til
naate áni an abubie, an ala gásamay ; jambi ní an
amañe síralam nár. ⁴ Naate may áni an ájue ejoh yañol
wári, an o guñolol gúttune firimol ni gákanum dó.

⁵ Maagen mamu, an ájuut me aogen yañol fañaol, bu
ñer þan áju me acokor Jangu yay yal Aláemit ? ⁶ Jambi
ðoþ áni an ajue éinen ni Yésu Kirista ; let mo, þan
ateben ubandol nár ban may Aláemit þan ategol ti
nateh me Seytane. ⁷ An aam ni fuhow jangu naate ðoþ
áni an o bugan bugagu galet me ejangara may
gúkanume, mamu jambi bugan bugagu gulalol ban
nalo ni fumbal fafu faa Seytane.

Urambenaaw bugaa jangu yay

⁸ Urambenaaw ni burok babu baa jangu yay guote
may gúni bugan bugo gufiume, guotut gubaj gurim
gúuba ; guotut nihi gurem bunuh iki gúgatten, hani
may eliþ ebut bugan min gubaj síralam. ⁹ Guote

nánonan gujoh liŋ m'biinum bakure maagen mamu mo Aláemit agitenolal me min úinenal. ¹⁰ Pan gáinenil gumundum gúlingenil ; mbi bajut me maarat majugi ni bugo, no ñer ðan gúju me gúni urambena bugaa jangu yay.

¹¹ Waareaw urambenaaw may guote gúni bugan bugo ésuh yay gufiume, ban may guotut nihi gulob n'ujow bugan. Guote gúni bugan gájue ejogoro ban ni gúni bugan gufiumay ni waf waw ðe. ¹² Arambena ala jangu ánoan naate ayab anaare anur ; naate áju eogen jon yaŋol ðooyo bi ni guñolol ró. ¹³ Arambena ala jangu akan me burokol wári, nah'ababaj gailo gaaro ban nah'ájuju alob ni gakañen dó mala gáinen gagu go nubajal me ni gajogorolal ni Yésu Kirista.

Waf waw waa gáinenolal waffasenuti me

¹⁴ Tímonte, ínje umu n'ehičuli eletar yaue ni gafium gagu ró gaa búoh mati ðio nikeli bujuh. ¹⁵ Bare íni me ejoulom ban eþio, eletar ye ðan egiteni bu nuot me uroŋ nogor ni Jangu yay yal Aláemit, yaamme fiil fafu fal Aláemit ahu aroŋ me. Fiil fafu fo fuomme erujen yay ni fúhag fafu saþem me maagen mamu. ¹⁶ Ey, an ájuut aceŋ yo, waf waw waa gáinenolal waffasenuti me újalojalo :

Aláemit nagitenoroe ni gáni gal arafuhow,
Biinum Banabe bigitenolal gaçolol go naçol me,
ban emalakaay gujugol ;
gajaol guvarei ni súsu sasú ðe,
bugan bugagu bugaa mof gúinene ni o,
ban natebeni bi fatiya n'émit ni gasal ró.

Eçaf mala baligener babu balet me baa maagen

4 Ban bae Biinum Banabe bulobyolob ŋanno ca búoh ni gunah gagu gúsola bugan guce ðan gubelen gáinenil min nihi gúttun balober babu babute me ni baligener babu baa siseytane sasú. ² Pan guhat bugan bugo uinumil uçele, gálodit maagen, min gullimenil. ³ Ubijaaw ubugi guligeneligen bugan bugagu búoh jambi guyab ban jambi gutiñ mitiñay micemo. Ban bae Aláemit nátutul mitiñay maumu min mbi bugan bugagu gáinen me ni o, gaffas me maagen mamu, gulaol ban ni gusalol balama gutiñ mo. ⁴ Waf waw ðe wo Aláemit átul me úariari ; bajut uce wo mb'úfireni fitiñ, samen balama utiñal wo, numundumal ulaal Aláemit ban nusalalol, ⁵ mata firimol ni galaolal ðan siçil wo min úni wola.

Ení aroka aaro ala Yésu Kirista

⁶ Ugiten me gurim gauge gutiolal ejangara, ðan úni aroka ala maagen ala Yésu Kirista ; yo ðan egiten me búoh biinumi bimmemmenŋ gurim gagu gaa gáinen gagu ni baligener babu baa maagen bo nuyab me ban nuroŋ ti bulob me. ⁷ Bare urej waw wañulout mee wa-

jaorut mee ni gainen gagu, wo, utey wo. Uligen eroŋ nánonan ni gajogor gagu n'Aláemit. ⁸ Maagen mamu, egoren enil ebaje nafa, bare nafa yauyu ereut miñ ; bare gajogor gagu n'Aláemit, go, gubabaj nafa ni waf waw ðe, mata gúñareulŋar gásonien bi ni buroŋ babu baa jama ni ðoþ babu bájaeul me. ⁹ Firim faufu firim fom faa maagen, ban fiþiloe min bugan bugagu ðe guyab fo. ¹⁰ Dáuru diçil me min wóli jini n'etaj ni burok, mata gáhagumoli jibangobaŋ n'Aláemit ahu aroŋ me aamme Aþagena ahu ala bugan bugagu ðe, ni faŋ ala bugagu gáinen me. ¹¹ Ugiten bugan bugagu gurim gaugu ðe, ban may nuligenil ekan wo gulob me.

¹² Jamb'uhát an min açotiheni mala min ukan me añil, bare úni bilihorum bi ni bugan bugagu gáinen me n'Aláemit, ni baloberi, ni bakaneri, ni gábbolii, ni gáineni ni ðoþ min ukan me an akure bújoŋor Aláemit. ¹³ Balama ðan içigul, mbi nuh'ujanga Bahiçer babu bújoŋor ésuh yay ðe, mb'uaken n'évareil ban may nuligenil. ¹⁴ Jamb'ulejehen gáji gagu gaa Biinum Banabe gaamme n'aw, go nuyab me no Aláemit alob me míya n'utum waa bugan, no ufan jangu yay guremben me guñenil ni fuhoi min gúsonieni. ¹⁵ Uilo ñer faŋ mala burok baubu ðe, usenoro þooi mala bo ; mamu bugan bugagu ðe ðan gujuh bu nuaken me n'éjaor yay yíya n'Aláemit. ¹⁶ Ukánum wo nukane me, núkanum ðoþ wo nuligene me bugan bugagu. Uaken faŋ n'ekan yay dáuru ðe, mata ukan mo me, Aláemit ðan aþagenul, aw ni bugan bugagu gauttenei me.

5 Jamb'unnur gáfanum gáine bannur bátañie, bare til ulob ni go ti nihi ní me ðai nulobe ni o. Ujoh úþur waw ti nihi ní me gutii, ² waareaw gáfanum me, bugo, ujojil ti sijai, waareaw upuma jambi biinumi biteb bi ni bugo, bare ujojil ti gúlini.

Mala eramben waareaw bugo wáinil guçet me

³ Uçokor wári waareaw bugo wáinil guçet me gaba-jut me an arambenil. ⁴ Bare íni me anaare o áinol açele nabaje uñil ter gabulaken, uñiaw ubugi guote gumundum guligen ekan dó yaŋil wo bulagoolal buroren me, tima n'gúju gubbañen ubugail maaro mamu mo gukanil me, mata dó waf wom wásume Aláemit. ⁵ Anaare o áinol açele ban abajut an ajae ecokorol, n'Aláemit náhagume, ban etufunaha n'efuga umu n'elaol to me m'báelout tima narambenol. ⁶ Bare ahu o nuffas me búoh gaþinorol ðe enjes másume mamu maa mof, o naçele aban, hani min bae aamme ni buroŋ. ⁷ Waf wauwu nuote útallenil jambi baj maarat mo bugan bugagu gújue gulob guya ni bugo. ⁸ An acokorut me buganol, ni fáŋjum bugaa yaŋol fumumol, an ahumu nahalekalen gáinen gagu gola, ban nafaŋe gaarat an áinenut.

⁹ Anaare o áinol açele, balama gajaol guhiçi dó waa waareaw bugo wáinil guçet me uhiçi me bi eyab

garamben, naate abaj faŋ símit úvi gúfaji (60), ban náni anaare átije n'ánaine anur pat. ¹⁰ Mb'áni anaare o bugan bugagu gujuge búoh bakanerol búariari : áni anaare ahure guñolol wári, anaare o nah'ayab sijaora yaŋol wári, anaare aþose guot bugan Aláemit, anaare arambene bugan bugagu gaamme ni sílam ban nah'akan waf wánowan waaro.

¹¹ Bare waareaw bugo wáinil guçet me garoŋ me þan ni físimil, bugo, jamb'uhiç ró ujail ; mata no gujae me ebaj gafoga gagu gal ebbañ gúyabo, þan gúvu Kirista búsol, ¹² ban ñer þan gulo ni gatil mala min guþirih me gajogoril gátar ni o. ¹³ Ban þoþ, þan gubaj gaþulen gagu gal enamo m'bakanut wáfowaf min nihi gunonor saŋ bugan bugagu ; bare wafaŋ me þe gaarat ni bugo, wo uomme min gujae me ébbañul gúni bugan gammeŋe elob ban ni gumeneŋo, nihi gulob sulob saŋaŋutil. ¹⁴ Yo eçil me nimaŋ waareaw garoŋ me ni físimil bugo wáinil guçet me gubbañ gúyabo, n'gubaj uñil ban ni gucokor saŋil, jambi usenal ulatorolal bulago bal elob maarat guya ni wolal. ¹⁵ Nilobul maa mata guce ni waareaw ubugi gufaene gujunden bulago babu báari me min gulagen Seytane. ¹⁶ Eno me baje anaare áinene ni Kirista abaje ni buganol waare bugo wáinil guçele, naate arambenil ; aatut ahalil n'gúni bíteb bi ni jangu yay, tima jangu yay néju eramben bugagu waare bugo wáinil guçet me gaamme maagen mamu nevonil.

Mala ufan waw bugaa jangu yay

¹⁷ Ufan waw gaogene me jangu yay jon guþiloe eyab gasal ñáuba, fánjum bugagu gaamme ni bíteb babu baa gavare ni eligen nímore bugan bugagu Firim fafu Fásu me. ¹⁸ Maagen mamu Bahiçer babu buoge : « An mat'uŋar gákanay uoþ ni butum ébe yaam n'ehah ble min úfíren yo gafen †. » Buoge may : « Aroka naate ayab bacamol. »

¹⁹ Jamb'úinen sulob so gutege anafan, íni let bugan gúuba ter gúfaji gamate no sibaj me gukelo gulobi yo. ²⁰ Anafan atil me, unnurolo bújoŋor bugan bugagu þe min mbi bugagu may gúholi ekan ti o.

²¹ Injé ñer umu n'elai faŋ bújoŋor Aláemit, bújoŋor Yésu Kirista, ni þoþ bújoŋor emalakaay ganab me iegi : Ukan wo gurim gaugu gulob me m'balujut n'uul bugan bugagu, m'bijogut an afaŋ apalol ni bakaneri.

²² Jamb'usommen me n'eŋar guñeni uremben ni fuhow an bi eñendol áni afan jangu, mata akanut me burokol ti naat me akan bo, gahajenol þan jugum go ; úni nánonan an akure.

²³ Jambi nuh'urem mal barebare ; nihi may urem bunuh jatiito min úsoten buruma ni fari, mata núso-toresotor nár.

²⁴ Guce utilil ujugeijuh ŋanno ca balama gutalinil ; bare guceil, bugo, wolil búsol til nuh'ujugi. ²⁵ Bakaner baaro, bo may nihi bujugijuh ŋanno ca, ban hani babu bo ndi bufaen me bujugi bújuut bukoþ bíni to me.

Mala umigel waw

6 Bugan bugagu þe gaamme ni fimigelet guote gujoh ufanil bugan gaþiloe eyab gákanum gámah, mamu jambi an abaj bulago bal ehajen gajow Aláemit ni þoþ baligener babu bo nuligenale me bugan bugagu. ² Umigel waw bugo ufanil gúinen me ni Yésu guotut guceŋ ékanumil mala min guomme gutiil bugo gugum me gáinen ganur ; guote til gufaŋ n'guroke bi ni bugo, mata bugo may bugan bugom gáinene ni Yésu bugo gúbbolie.

Dáuru nuote uligen bugan bugagu ban nukaniil min guaken n'ekan wo nulobeil me.

Ekánum baligener babu balet me baa maagen

³ Iní me an naligene bugan bugagu bulago bice bábulie min ahabo gurim gagu gaa maagen gal Ataalal Yésu Kirista ni þoþ baligener babu bajaor me ni gáinenolal, ⁴ an ahumu nammemeŋ batennoro ban may affasut wáfowaf. Násomusomut gásomut gaa síceŋor ni gárig maa gurim ; dáuru nihi diinnul me ési-laet, gárig, gújel, eþinor maarat uya ni an, ⁵ ni þoþ síceŋor sábaerit tutor bugan bugo uinumil uçele mala min gubbañut me guffas maagen mamu. Bugan bugaþugi guþinore búoh éinen n'Aláemit bulago bom baa bi ni fubaj. ⁶ Maagen, éinen n'Aláemit fubaj fom fámah bi n'arafuhow, íni me naree ni wo nabaj me. ⁷ Maagen mamu bajut uce wo nuŋallale ni mof me, ti may nújuutal me úþunnal ró uce újaenumal. ⁸ Yo eçil me, ubajal me utiñal ban nusimoal, wote þiloolal. ⁹ Bugan bugagu galiþe me fusanumet nihi gulolo ni gabut ; nihi gulolo n'ékotondiŋ yay yaa gafoga gámah gasoŋete ban ni gúholleni go nihi gújaenumil bi ni gahajen ni gallim. ¹⁰ Maagen mamu, ebaj gaija gaa síralam yo néh'eŋarul maarat mánoman. Bugan guce gubabaj gaija gámah gal ebaj so bireg ni gupil guhat gáinen gagu min ñer gúruroro ni sílam sammeŋe.

Pool o n'etar Tímonte batar búsula

¹¹ Bare aw aamme an ala Aláemit, utey dáuru þe, ban nulip ekan waçol me, waamme ehagum n'Aláemit, gáinen, gábbolie, emuten ni gabubi. ¹² Utaj bútaj babu báari me baa gáinen, ujoh to liŋ buron babu bábaerit me bo Aláemit avogi me bi ni bo, bo nulob me mala bo aw n'egiten gáineni bújoŋor bugan gammeŋe. ¹³ Injé umu n'elobi bújoŋor Aláemit asene me waf waw þe buron, ni þoþ bújoŋor Yésu Kirista alob me gurim gabubie gaa maagen fáçil Pons Pilat ¹⁴ iegi : Ukan wo nilobi me, ban nujoh to liŋ jambi an áju alob to uce, bi

† Juluj Dáteronom 25.4

no Ataolal Yésu Kirista ajae me ébbañul. ¹⁵ Ebbáñul yauyu ðan ekano tinah talu baçiger to Aláemit akiç me :

Açila aamme Aví ahu anur pat ammeñ me gasal,
afañ me úviaw ðe,
Ataw ahu afañ me bugagu ðe.

¹⁶ Açila bare añumut me émus açet ;
ni gajaña naçine go an mát'áju alof.

Bajut an á muse ajujol,
ban an mát'áju ajujol.

Gasal ni sembe sábaerit síni ni o bi nánonan !
Amen.

¹⁷ Uoh bugan bugagu gasanumet me fusanumet faa buroñ be jambi gutennoro, ban may jambi gubañ gá-agumil ni gubaj gagu gañumut mee epio, bare til

gubañ go n'Aláemit asenolal me waf waw ðe m'bañin-ut, min mbi úsumaetal ni wo. ¹⁸ Ulobil min nihi gukan maaro, mo mbi míni me fubajil. Uogil gúni bugan gá-sume gájue egabor wafil ni bugagu. ¹⁹ Mamu, ðan guomen bi ni bugo fubaj faaro ban ni fiþio bi gajem, min mbi gúju guyab buroñ babu baa maagen.

²⁰ Aw Tímonte o níbboli me nár, ubañ joon waf wauwu ðe wo Aláemit aseni me uogen. Utey sulob sasu sabajut me nafa sannamut me ni gáinen gagu gololal, ni ðoþ síceñoñ sasu saa bugan bugagu gabije me n'guoh bugo gaffas gace gubaje. ²¹ Maagen mamu, guce gumandore ebaj gaffas gaugu, ban gupile guhat gáinen gagu.

Mbi Aláemit ásonienul buru þooul !

2 TIMONTE

Waf waw wabaj me n'letar yaue

Eletar yaue éutten yaue yo aƨotora ahu Pool ahiĉ me Tímonte kakan bi etarol etar ésola wo náari me akan. Pool umu ni fipeh (2 Tímonte 2.9), bugan gammeŋe gujundenol (1.15 ; 4.10-16). Naffase búoh mati ƨio naĉet (4.6). Yo eĉil me nasaf Tímonte, aamme arambenaol ni burok ban najogol ti nihi ní me añil ola, basaf baa búhanor.

Pool naosenolal n'letar yaue buronŋol : burokol bal aƨotora, baligenerol, ni ƨoƨ sílamol so nálam me mala Firim fafu Fásu me. Natar dó may Tímonte. Namunde asenol buaken min mb'aŋar fugabol faa sílam ni burok babu mala Kirista (2.1-13). ƨúrto, nagitenol búoh o Tímonte naate avare ĉol firim fafu fal Aláemit (2.14 bi 4.15). Min jú kano, Tímonte naate atey síceŋor sasu mala gurim, naate atey bugan bugagu galoe me ni galim. Naate may alihor ni bakaner babu baa Pool. Ban, balama dáuru ƨe, naate átuh liŋ wo Pool ni bugagu uligena ejan-gara guligen me bugan bugagu.

No bugan bugagu gamat me no Yésu aamen me m'buroŋ gunemo me, guce n'gulagen uhagil bi éfaenum burokil. Min jú kano, go guyab me n'uligenail. Guote may gujanga Bahiĉer babu banab me. Unnay waw no Pool ahiĉ me siletar sasu bi ni Tímonte, Bahiĉer babu Bufan babu bubajene, ban sasu sílebur so nuvogale me "Bahiĉer babu Buvugul babu" usu n'ebaj jatit-jatit. Bahiĉer baubu ƨoobo « bunafanafa bi eligen maagen mamu, épuren galimbor, ejjonen gahajen ni ƨoƨ ehur an bi eroŋ buronŋ baĉole » (3.16).

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool aƨotora ala Yésu Kirista nem ni búongum bal Aláemit. Aláemit naboŋomboŋ bi egiten bugan bugagu mala buronŋ babu bo nalob me esenil, bo núbajumal me ni gajogorolal ni Yésu Kirista. **2** Injé ihiĉeuli eletar yaue, aw Tímonte aamme añolom ni gáinen o níbboli me nár : mbi Aláemit ƨaaya ni Ataolal Yésu Kirista gúsonieni, n'gurumi enil ban ƨoƨ n'guseni gásu may !

Pool o n'esal Aláemit mala Tímonte

3 Injé umu n'esal Aláemit o nimigelete me ni biinum bakure ti sipayom gufan nihi gukanen mo me. Injé umu n'esalol míya ; etufunaha n'efuga, nánonan no niom ni galaw, niƨinoreƨinor míya. **4** Iosen me ukorŋ waw úiya no nuhalorae me, nisommen faŋ ebbaj ijugi min ibaj ésumay yámah. **5** Nironŋe n'éosen gáinen gagu gaa maagen go nubaj me. Gáinen gaugu gumundene gúni ni jai afan Lois, ni jai Onís balama aw. Nifiume búoh gáinen gaugu guomme may n'aw.

6 Yo eĉil me ínŋe umu n'etajeni biinum ni gurimom, min utoen sambun sasu saa gáji Aláemit go nuyab me no niremben me guŋenom ni fuhoi. **7** Uosen may búoh Biinum babu bo Aláemit asenolal me bukanutolal nú-

nial bugan gáhoffie ; bare til bimmenenolalmenjen sembe, gábboli ni gajogoro.

8 Jambi ñer usu egiten an mala Ataolal ; jambi ƨoƨ usu múmbam, ínŋe o gupeh me mola. Bare til, úlam manur n'ínŋe mala Firim fafu Fásu me, n'éinen dó búoh Aláemit ƨan asenola sembe sasu sal emuten sílam sausu. **9** Aĉila Aláemit o aƨagenolal, ban naĉobolal min únial buganol, leti mala bakanerolal báari me, bare mata mamu naƨie nakiĉ yo ƨio bo. Waĉil me dáuru ƨe, wo uomme gájjol go násenumolal me ni Yésu Kirista balama buju babu baa mof, **10** ban nagitenolal go jama n'éjoul yay yal aƨagenaolal Yésu Kirista. Aĉila anemen me sembe sasu sal eĉet yay, ban ƨoƨ aĉila ájoum me ni Firim fafu Fásu me min agiten waamme buronŋ babu bábaerit me.

11 Mala Firim fafu Aláemit aĉobom ínŋi aƨotora ni ali-gena-bugan bi gavare fo ; **12** yo eĉil me níni ni sílam sause so niom maa ni so. Bare isuut mala yo, mata nif-fase ni ay níhagume, ban nifiume búoh Aláemit nájue apoy burok babu bo nasenom me ekan iki funah fafu faa bataliŋ babu fiĉigul.

13 Utúh liŋ gurim gagu gaa maagen go nilobi me, ujoh liŋ gáinen gagu ni gábboli gagu so nubaja me ni gajogor gagu go nujogora me ni Yésu Kirista. **14** Uban

joon maaro mamu mo Aláemit aseni me uogen, dó þe ni garamben gaa Biinum Banabe baamme ni wolal.

¹⁵ Ti nuffas yo me, bugan bugagu þe bugaa mof mamu maa Asi gúvuomvu búsol, bi ni Fisel ni Erumosen dó. ¹⁶ Bare mbi Aláemit ásonien yan yal Onesifor, mata ñammeþe nakane biinumom m'þifilo, ban kanutol bo ñusu min ínje iom maa ni fipeh. ¹⁷ No naçilo me babe Rom, nalipomliþ til tánotan ak'ajugom. ¹⁸ Nuffase hum bu narambenom me eno baubu n'ésuh yay yal Efes. Mbi Ataw akan min Aláemit arumol enil no funah fafu faa bataliþ babu fujæ me eçigul !

Ení aroka ala maagen ala Yésu Kirista

2 Kan ñer aw añolom, uþes min Aláemit aseni sembeol sajoumulo me ni maaro mamu mo nagiteno-lal me ni gajogorolal ni Yésu Kirista. ² Wo nuun me n'ínje no niligene me fáçil bugan gammeþe, ulob wo bugan bugo nufiame, gájue bugo may guligen wo guce.

³ Uteb sílam sasu saamme síya, ti akosombil ala maagen ala Yésu Kirista. ⁴ Akosombil ánoan, eno me namaþe ásum afanol, aatut alagen mukanay bugagu galet me ekosombil, ⁵ ti may ákuja mat'ayab me bacam babu açila m'bákujut ti kújei me. ⁶ Aaña arok me súþ, açila þan amundum me ayab jola epit baçigerul. ⁷ Uþinor joon ni gurim gauge go nilobei maa ; Ataw þan akani min ujoh waf wauwu þe ñanno ca.

⁸ Uosen Yésu Kirista aamme gabulaken gal ávi ahu *David*, o Aláemit ailen me ni gaçet me, ti Firim fafu Fásu me fulob yo me fo nigitene maa. ⁹ Mala firim fafu nilame maa, iki gujekom ti akana-maarat. Bare firim Aláemit, fo, an ájuut ajek fo ! ¹⁰ Yo eçil me, nimuten waf waw þe bi mala maaro maa bugo Aláemit açob me, tima bugo may n'guyab gaþah gagu gaamme ni Yésu Kirista, manur ni gasal gagu gábaerit me.

¹¹ Gurim gauge gurim gom gaa maagen gaah me : Iní me nuçelale manur ni Kirista, þan may uroþal manur ni o.

¹² Iní me numutenale n'eteb sílam sasu, þan únial may ni fuhow Jáviol manur ni o. Iní me nuogale uffasutalol, o may þan aah affasutalal ;

¹³ Mb'íni me wolal ulelal bugan gufiumay, açila til þan áni to me an afiumay, mata ájuut alaloro açila fumumol.

Pool o m'batar jambi síceþor sibaj

¹⁴ Waf wauwu þe uosen wo bugan bugagu þe ban nulobil búþor Aláemit ñanno ca búoh guhat gárig mala balober. Gárig gaugu gubajut nafa yánoyan, eno let ellimen bugan bugagu gauttene go me. ¹⁵ Aw faþai uaken tima Aláemit najuh búoh aw uce uþañouti. Uní aroka asuut ni burokol ; ugiten firim fafu faa maagen

çol ti fuot me figiteni. ¹⁶ Utey sulob sasu sabajut me nafa sannamut me ni gáinenolal, mata gakane mo me mo may gufaþe me n'gúralie Aláemit. ¹⁷ Baligeneril bínini ti esola yaam n'efaþ neogoe. Himene ni Filet bu-go gugei mee. ¹⁸ Guhabohat elob maagen mamu min gúni n'ehajen gáinen gagu gaa bugan gammeþe, nihi guogil eilo yay yololal n'eçet yay ebaje eban. ¹⁹ Bare maagen mamu mal Aláemit muþannoþanno ca. Míni ti fiçit faliþe tir ; gurim gauge ugu ni fo n'gúbileni, gaah me : « Ataw naffase bugay guomme bugola. » Ni gubbañ guoh : « Anóan aage o an ala Ataw nam, ahat ekan maarat. »

²⁰ Ni yan yámah, let mísiluma ni mitiñuma mal éurus ni maa síralam bare mubaj dó, bare þoþ baje maijij ni mateþiteþ ; mítiar mamu mo niunen me mukanikan bi funah faa gaggan, mamumo, mo muþarei me min síli funah-ó-funah. ²¹ An ñer atey me baligener baubu balet me baa maagen bo nilobul mee mala bo, þan áni ti mitiñuma maa funah gaggan : nasenorosenoro Aláemit aamme Afanol ; þan anafaol, ban may þan áni to bi ekan waf wánowan waaro.

²² Utey waf waw þe waarat me waa búþuret ; uliþ til maçole mamu, úinen n'Aláemit, úbboli gupali, ban nukan min gásumay gubaj tutori ni bugan bugagu þe gamigelete me Ataw ni biinum bakure. ²³ Utey sulob sasu sabajut me nafa sasoþet mee : nuffase búoh gárig bare nihi síþarul. ²⁴ Ban aroka ala Ataw aatut árig ni an, bare til naate ásum ni ánoan, ban náju aligen bugan bugagu Firim fafu Fásu me. Naate þoþ áju emuten balober baarat. ²⁵ Naate may abeben nátigul bugan bugagu gaceþeol me, mamu ñice Aláemit þan akanil n'gúbahen buronil min guffas maagen mamu. ²⁶ Mamu, þan gúbbañul gubaj uinum waaro, ban þan guþah Seytane ajogil me ni gumbalol ábahen akan umigelol.

Galego gagu gajæ me ebaj ni gunah gagu gúsola

3 Ukan ni biinumi búoh ni gunah gagu gúsola gagu þan baj no jae bil táni faþ. ² Maagen mamu, bugan bugagu þan nihi guþinor molil bare, ban þan gubaj gaija gaa síralam. Þan nihi gusalenoro ban ni gutennoro. Þan nihi guþel Aláemit, ban mati gúkanum ubugail. Mati gusal garambeneil me, ban þoþ mati gu-joh waf waw wal Aláemit líi. ³ Þan gúni bugan gátañie, ban mati gubaj ñarum enil. Þan nihi gulob maarat guya ni bugagu, þan gúni bugan gájuut ejogoro, bugan gamaþe élamen bugan, ban mati gulip ekan maaro. ⁴ Uþbaña-búsol bugom, bugan gamaþe ekan gáaç ban ni gúju gájilor nár ; þan gumaþ másu-me maa buron be min til gulat Aláemit ; ⁵ þan gukan nan gúineyinen n'Aláemit, bare þan gulat sembe sasu so gáinen gagu n'Aláemit gusene me. Utey bugan ti bugaubugi ! ⁶ Maagen mamu guce ni bugo n'gubbuy

gunogen ni saŋ sasu, min gubut waareaw bugo úbilil uliŋut me ban ni gummeŋ util, gahat me galego gáno-gan min gubbulil. ⁷ Waareaw ubugi ubugu n'ejes nánonan bi effas maagen mamu, bare gújuut guffas mo hani. ⁸ Ti Yanes bugo ni Yambures gulat me *Móis*, mo may bugan bugaubuge gulat me maagen mamu. Gukakan bugan bugo uinumil učele, bugo gáinenil gubajut nafa yánoyan. ⁹ Bare mati gúffus bánoban, mata bugan bugagu þe þan gútallo busonjelil, ti bajen me Yanes bugo ni Yambures naanaŋ.

Batar búsula

¹⁰ Bare aw nunabenaben joon baligenerom, nujuhu bu nikane me nogor, nuffase waf waw wo niþinor me ekan, gáinen gagu gúmbam, emuten yay yúmbam, gábboli gagu gúmbam, ni buaken babu búmbam ; ¹¹ nuffase bu gúlamenom me nogor ni bu gúlatienom me baubu ni súsuh sasu saa Antioç, Ikóñom ni Listura. Maagen mamu, gúlamenomlamen máamah, bare Ataw naramomram ni mátañie maumu þoomo. ¹² Þipi-ma bugan bugagu þe gamaŋ me min guroŋ buroŋ bal ékanum Aláemit ni gajogoril ni Yésu Kirista, þan gúlamenil. ¹³ Bare bugan bugagu gálaput me ni ubuta-bugan bugagu þan gúfaro n'ekan maarat mamu. Þan nihi gubut bugagu, ban may bugo faŋail þan nihi gubutoro.

¹⁴ Bare aw, ujoh to liŋ tir ni wo guligeni me, wo may nubaŋ me gafiumi ni wo. Nuffase hum bugay guligeni wo. ¹⁵ Kábiriŋ fiñilei, nuffase Bahiçer babu banab me ; bo bújue biseni malillo mamu mo nihi mújaenum me bi ni gaþah gagu go éinen yay ni Yésu Kirista éjareul me. ¹⁶ Bahiçer bánoban ni Biinum Aláemit bujoumulo, ban bunafanafa bi eligen maagen mamu, épuren galimbor, ejjonen gahajen ni þoþ ehur an bi eroŋ buroŋ baçole, ¹⁷ min mbi aroka Aláemit abaj gailo galiŋe ni þoþ gañ gánogan gájahore bi ekan burok bánoban báarie.

4 Injé ume aam maa n'elai bújoŋor Aláemit ni þoþ bújoŋor Yésu Kirista, ajae me éjoul ni Jáviol ró, ban þan ataliŋ garoŋ me ni gaçet me, iegi : ² Uaken nuware bugan bugagu firim fafu fal Aláemit, ban nuçimen fo, jáhor-o, jáhorut-o, úni an ala firim, úni açafa-bugan, ter þoþ asenail buaken ni gurimi, ban mb'uligenil ni gabeben gámah ró.

³ Maagen, tinah þan tiçigul no bugan bugagu mati gumaŋ me guutten baligener babu baa maagen, bare þan gulagen wo bugo gumaŋ me bare, ban ni gúvogul uligena gammeŋe gújoul íkiil gulobil waf waw wo gumaŋ me eun. ⁴ Þan gutoj gunnuil jambi guun maagen mamu min til gúbaho mbal eutten urej wañulout.

⁵ Bare aw, ujogoro ni wánowan, ban numuten sílam

sasu baçigerul. Ukan buroki bal avarea ala Firim fafu Fásu me, ban nukan burok babu þe bo Aláemit aseni me ekan.

⁶ Injé ñer to niom maa, maer dom físimom ni fúyui ti bisimen ; tinagom tiçige taa búhanor ni mof me. ⁷ Nitaje bútaj babu báari me, nitée etey yay ek'ebao lis, nituge liŋ gáinen gagu gúmbam. ⁸ Ñer maer bacam babu bal etebom eberŋ yay ubu to m'bunageom : Ataw, aamme ataliŋ ahu açol me, þan asenom bo funah fafu faa bataliŋ babu mala min ajogom me an açole, ban let ínje bare þan asen bo, bare þan asen bo þoþ bugagu þe gaamme n'enah n'esommen dó éjoul yay yola.

Gurim Pool gúsola bi ni Tímonte

⁹ Ukan mánoman min újoul cab utolom babe. ¹⁰ Maagen mamu, Demas najundenomjunden min ajow bi n'ésuh yay yaa Tesalonik, mata açila waf waw waa buroŋ be baa babe ni mof nafaŋe eruŋen. Keresens, o, najojow bi ni mof mamu maa Galasi, Tit, açila, najojow bi ni maa Dalumasi. ¹¹ Lík ñer nevonol añañoie tale n'ínje. Uní me n'éjoul, núŋarorul Maruk, mata þan arambenom faŋ ni burokom. ¹² Nibomboñ Tiçik bi baubu Efes.

¹³ Uní me n'éjoul, nuçallom gaþalitoŋ gagu go nihatuulo me n'ende Karupos n'ésuh yay yaa Turoas ; mb'uŋallom þoþ sílebur sasu, fáŋum gubboñen gagu gal ubaŋ waw wahiçi me.

¹⁴ Aaþa ahu Alsandul nakanomkan waf wammeŋe watañiom. Ataw þan abbañenol maarat mamu mo nakan me. ¹⁵ Aw faŋai þoþ úkanum mola, mata nalalat fereŋ gurim gagu go wóli jivaree me.

¹⁶ Funah fafu fítar fafu faa bataliŋom, bajut an abbañe búsolom ; bugo þe gujundenomjunden. Aláemit jambi akan yo ni gaþin gola ! ¹⁷ Bare Ataw narambenom, ban natajenom sembe min íju ivare firimol þoofo ti wári me, min bugan bugagu þe galet me Esúif guun fo. Naramom ni sambun †. ¹⁸ Ban Ataw þan aþagenom ni maarat mánoman, þan þoþ akanom min inogen apuñom jas ni Jáviol jaa fatiya. Gasal gúni ni o bi nánonan ! Amen.

¹⁹ Usafom Þirisila bugo n'Akilas, ni þoþ bugaa fiil fafu fal Onesifor. ²⁰ Eras o baubu n'ésuh yay yaa Korent narove, ban Turofim, o, baubu n'ésuh yay yaa Milet nihatulul másote. ²¹ Ukan mánoman min újoul balama ñutot ñaño ñiçigul. Obúlus bugo ni Þidans, Linus, Kúloja ni gutiolal bugagu þe gusafuli.

²² Mbi Ataw ásonieni. Gáji gagu gal Aláemit gúni ni buru þe !

† naramom ni sambun : Ni gugerekay guoge NAÞAGENOM NI BUITUM ÉNYAN.

TIT

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

Tit nakakan arambena Pool ni burokol. Narambenol fan no Pool ajuh me mátañie n'ejangaraay bugaa Korent. No Pool ahiçol me eletar yaue, totoh açila baamer ni júlon jaju jo guvoge me Kiret. Ni júlon jaju, naramben dó ejangaraay min gubaj fiilo.

Pool naosewosen Tit (Tit 1.5-16). Natarol mala gajogor gagu go naat me abaj ni bugan bugagu gábulior me bugaa fuomunor, gaamme bugan bugagu gafanet me, waareaw gaputi me, úpur waw, umigel waw (Tit 2.1-15). Yésu Kirista nasesen buroñol min mb'aallor bugan bugagu ni gatil gánogan (Tit 2.14) : ni dáuru búhagoe. Gannay gagu no Pool ahiç me siletar sasu, sasu bi ni Tímonte, yayu bi ni Tit, ejangaraay gujoge búoh Yésu mati pan ábbañul maer-maer ye. Guote guligen eron n'enah yajae epio.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool, aamme amigel ala Aláemit ni *apatora* ala Yésu Kirista, ihiçuli eletar yaue. Aláemit nasenomsen burok babu bal ekan bugan bugagu bugu naçob me min gúinen ni o, ni ðoð bal ekanil n'guf-fas maagen mamu máju me miçilil n'guroñ ni gáinen gagu. ² Niete ikan mo tima bugan bugagu n'gubaj gafium gagu gal eyab buroñ babu bábaerit me. Balama buju babu, Aláemit o nd'abij me naaseh pan asenolal buroñ baubu. ³ No tinah talu to nakiç me tiçih me, Aláemit aamme Aþagenaolal nagiten Firimol n'éboñ yay yo naboñom me, ban naagom ijoul ivareul fo.

⁴ Injé ihiçuli eletar yaue, aw Tit aamme añolom ala maagen ni gáinen gagu go nuguma me : mbi Aláemit Paaya bugo ni Yésu Kirista aamme Aþagenaolal gúsonieni ban ni guseni gásamay !

Burok babu baa Tit ni júlon jaju jaa Kiret

⁵ Nihalihat ni júlon jaju jaa Kiret, min mb'ufaben burok babu bañaño bo me, ban nuroben ufan bugaa jangu ni ésuñ yánoyano dó jangu yom. Uosen gurim gagu go nilobi me : ⁶ afan jangu, an aatut ajuh maarat ni o, ban naate áni ánaine ayabe anaare anur pat. Guñolol guote gúni bugan gáinene ni Yésu, bugo an ájuut ahajen ujail mala bakaneril, ter ðoð mala búoh gúkanumut sipail. ⁷ Maagen mamu, afan jangu o gusene burok bal Aláemit, an aatut ajuh maarat ni o : jambi ní an atennoroe, ter an o fiñol fujase n'etiñ, ter áhalla, ter árigena-bugan, ban ðoð jambi ní an aņese fubaj faarat. ⁸ Afan jangu til naate áni an ájue ealen wári ejaora súndool, naate may áni an amaņe maaro ;

naate ðoð áni an abaje biinum ban naçol, an ala Aláemit ájue ejogoro. ⁹ Naate ajoh liņ tir ni biinumol firim fafu faamme faa maagen, fajaor me ni wo guligenol me. Mamu pan áju me aņar baligener babu baamme baa maagen min asen bugagu buaken, ban pan áju ðoð agiten gaceneol me búoh gulet ni maagen.

Pool o n'eçaf mala uligenaaw gabije me

¹⁰ Maagen mamu, baje bugan gammeņe, ni fáñum Esúif yay, galale ekan ti firim faufu fulob me, ban nihi gubut bugan bugagu ni baloberil babajut mee nafa. ¹¹ Juote jipeh utum waw wolil, mata gúguegu ñace guil búruņago ni baligener bo guotenut guligen bugan bugagu, ban gukanmokan tima n'gúbajum to waf, suneni nogor mice. ¹² Ace ni bugo, aamme an ala Kiret ban ðoð náni aboñer ahu olil, nah'aah : « Bugaa Kiret guþiþi n'gukane uþula-sulob, súnuhureņ sálaþute, bugan gayuge bugo nihi guþinor mala emmeņen garil bare. » ¹³ Gurim gaugu go nalob mee maagen dom. Yo eçil me, unnuril ni sembe tima n'gúbbañul gúni bugan gabaje gáinen gaçole. ¹⁴ Jambi gúinen me jibij jaju jáþureul me n'Esúif yay, jambi ðoð gulagen me ni gurim gagu go bugan bugagu galat me maagen mamu gulobe me ésuñ yay. ¹⁵ Wáfowaf þe usigout bi ni bugan bugagu bugo uinumil ukur me. Bare bugan bugagu gasigo me ban ni gulat éinen n'Aláemit, waf waw þe usigosigo ni bugo, mata uinumil ni gaþinoril sisigosigo. ¹⁶ Pan guoh guffase Aláemit, bare bakaneril bigitengiten til búoh guffasutol. Guarat hani, gúkanumerit Aláemit hani jatiito, ban gújuut ekan waf wáarie.

Baligener babu baçol me

2 Bare aw, Tit, ugiten ésuw yay waf waw wajaor me ni baligener babu báari me. ² Uoh wáineaw gáfanum me jambi gúvafen ni wáfowaf ; guote gúni bugan gasunamoe, bugan gabaje uinum, bugan bugo gáinenil guliŋe, gammeŋe gábboli ni buaken to me. ³ Ulob þoþ waareaw gáfanum me uogil buronjil buote bíni buronj baa bugan gasenoroe bi n'Aláemit. Jambi nihi guhagen ujow bugan bugagu, jambi nihi gúhalenor iki gát. Mbi nihi guligen bugan bugagu ekan maaro. ⁴ Mbi guligen mamu waareaw gakan me uñil bu guot me gumaŋ wáinil ni guñolil ; ⁵ guligenil bu guot me gukan min gubaj uinum, min þoþ gúni waare gáteerit búsol wáine, gúni waare gájue eogen sanjil wári, ban ni gúni bugan gaaro, gákanume wáinil, mamu an mat'alob gurim gaarat aya ni Firim fafu fal Aláemit.

⁶ Uramben þoþ úþur waw min gúni bugan gabaje uinum. ⁷ Aw faŋai úni ni waf waw þe bigitenum baa buronj báarie. Baligeneri mbi bíni baligener baa maagen ban ni buçol biw. ⁸ Gurimi guote gúni gurim gaçole go an ájuut acen, mamu ulatori mati gúju gulob gurim gaarat guya ni wolal, min ñer mbi gubaj ñusu.

⁹ Bugan bugagu gaamme umigel guote gúttun ni wáfowaf ufan waw gaçilil me ; guote gulip min gúsumil ban jambi nihi gucenjil, ¹⁰ jambi may gúkuetil wáfowaf. Mbi nihi gugitenil nánonan búoh bugo mifiu-may gom, tima n'gúnaral gasal baligener babu mala Aláemit aamme Aþagenaolal.

Gáji gagu gal Aláemit gánjareul me gaþah

¹¹ Aláemit nagitengiten gájjol gánjareul me gaþah gagu gaa bugan bugagu þee. ¹² Gáji gagu guçila guligenolal elat bakaner baarat ni þoþ elat gúrasor gagu gaa babe n'ettam, min uroŋal ni mof me buronj baa bugan gabaje uinum, baa bugan gaçole gákanume Aláemit. ¹³ Mamu nujaale me eyab gásumay gagu go nunagale me, funah fafu no gasal gagu gaa Yésu Kirista, aamme Aláemilolal ámah ni aþagenaolal, gujae me éraŋul. ¹⁴ Açila faŋaol nasesen súñunduol min aallorolal n'utilolal þoowo ban nájellulolal, min ñer ábahenolal únial bugan bugola, bugan gásuþe n'ekan maaro.

¹⁵ Dáuru nuot me uligen bugan bugagu. Uŋar fufanei min usenil buaken ter nunnuril. Jamb'uhát me an min avilieni.

Eronj buronj bal ajangara

3 Utállen ejangaraay þe búoh guote gúkanum ufan waw gaogen me mof mamu ni þoþ bugagu ufan ;

guote gúttunil, ban may guote gubaj gailo gagu gal ekan maaro mánoman. ² Jambi gulob maarat guya n'an, jambi þoþ gúni bugan bugaa gárig. Guote gúni bugan gásume, bugan gájebie uinum bújoŋor bugan bugagu þe. ³ Maagen mamu, wolal may bitinar bugan gaffasenuw wáfowaf nuomenale, bugan gáttunut Aláemit, bugan gallime. No, umigel bugaa gaija nuomenale, gaŋesene músume mamu maa buronj be bare, ban nuroŋenal buronj baa búlaput ni bíslaet, min ukanoroal mamu bugan gaarat, ban nukanoroenal búlator n'etulolal. ⁴ Bare no Aláemit, aamme Aþagenaolal, agiten me músumol ni gábboliol so nabaj me bi ni bugan bugagu, ⁵ naþagenolal, let mala búoh bakanerolal bice baçole biçile, bare mala ñarumol enil ño náju me. Ni gaþoso gagu gaçile me min arafuhow abbañ abugi náþagenumolal, dó þe ni búkanum baa Biinum Banabe bo nihi bisen me an buronj buvugul. ⁶ Aláemit ni Yésu Kirista aamme Aþagenaolal nájoume min avis Biinum Banabe ni wolal maagen mamu. ⁷ Aláemit nakanmokan min mb'únial bugan gaçole bújoŋorol, dó þe mala gájjol. Nakanmokan may min mbi buronj babu bábaerit me bo nunagale me bíni bololal.

⁸ Firim fe fo nilob maa maagen dom, ban nimaŋe min uçimen fo faŋfaŋ, tima bugan bugagu gáinen me n'Aláemit n'gujoh to liŋ min gukan maaro. Maagen ekan maaro éariari faŋ ban ebabaj nafa bi ni bugan bugagu þe. ⁹ Bare utey síceŋor sasusaa bamotorj maa sipaya gufan, ter maa gúboñ gagu gaa *Móis* : úru þe waf urakel wom wabajut nafa. ¹⁰ An ayaor me bugan, þan umundum uçafol gaçaf gátjar, mbiban núutten uçafol ; þúrto me ahalut, núþunnol. ¹¹ Uffas búoh an ti ahumu nahahát bulago babu baçol me, ban min alat me ehat ekan maarat nagitengiten aban búoh o ategoro.

Gurim Pool gúsola

¹² No nijae me eboñuli Arutemas ter Tiçik, ukan wáfowaf min újoul utogom n'ésuw yay yaa Nikopolis, mata bo nijoge bi ekan bo gúvagen gagu. ¹³ Ukan min úju me min uramben Senas, ataliŋa ahu, o ni Apolos, ni bújaor babu bolil : jambi waf uce wo gusoholae uŋañoil bo ebaj. ¹⁴ Buganolal faŋail guote guaken n'ekan maaro, tima n'guramben bugan bugagu gabajut me, mamu buronjil m'bubaj nafa.

¹⁵ Bugan bugagu þe gaamme tale n'ínje gusafi. Usaf may gupalolal bugo nugumal me gáinen ni Yésu Kirista. Mbi Aláemit ásonienul buru þooul !

FILEMON

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

Filemon abuge om ala aputora ahu Pool. Pool navareolvare Firim fafu Fásu me min ábbañul áni ajangara. Pan kan an asanumete, mata nabaje umigel. Onesim, aamme amigel ace ala Filemon, nápur n'ende afanol atey akay. Púrto, naemor ni Pool ni fipeh fafu dó naamme. Ačila may nabbanno áni ajangara. Pool nabbañen ñer Onesim mbal afanol n'eletar yaue ró. Filemon bu najae eyab Onesim nogor ?

Eletar yay yo Pool ahiç me Filemon ehiçiçiç may bi ni ejangaraay gaemore me yañol (Filemon 1.2). Elolob mala waf wagore fuomunor ejangaraay p̄ofo.

Gannay gaugu, eбай yay yaamme ni mof mamu maa Rom ni fimigelet ejoumulo. Pan kan búoh bugan bugagu gaçin me ni mof maumu, ugaboril me ukan uñas úuba, gañas ganur bugala go p̄e umigel. Gukanekan urok waw p̄oowo, ban ufanil guçilil ni wánowan. Amigel atee akay, gujogol me, nah'ayayab gúteh gátañie fañ, ñameñe nayabeyab eçet.

Pool n'eletarol naaseh Filemon ayab Onesim ti atiy o nábbolie fañ. Maagen mamu, ni Kirista, Bare Pool asenut Filemon gáboñ ; namañe til mbi Filemon fañaol ajoh wo najae me ekan.

Ni unnay wauwu, ejangaraay gútiar gújuenut gúbahen to baenah fiiloil faa buroñil. Bare gáinen ni Yésu Kirista gúbahene bu nuroñale me ni mof me. Firim fafu faa gábboli funalloñar waf uvugul ni buroñ bal an áinene.

Basaf babu baa Pool

1 Injé Pool, o gukul me mala Yésu Kirista, ni atiolal Tímonte, wóli jhiçiçulul maa eletar yaue. Jhiçulo yo bi n'aw Filemon, aamme abugeóli ni p̄o apalóli ala burok. ² Jhiçiçuloyohiçiç may bi n'álinolal Apia ni apalolal Aruçip o nuomal me ni bútaj babu banur babu. N'jhiçiç yo p̄o bi n'ejangaraay gaemunore me yañi. ³ Mbi Aláemit Payolal ni Ataolal Yésu Kirista gúsonienul ban ni gusenul gásumay buru p̄ooul !

Pool o n'emalen Filemon mala gáinenol ni gábboliol

⁴ Atiom Filemon, nánonan no niom ni galaw, nih'içinop̄inor míya, ban nisalesal Aláemit, ⁵ mata niunil gulob p̄o mala gáinen gagu go nubaj me ni Ataw Yésu ni p̄o mala gábbolii go núbboli me bugan bugagu p̄e bugal Aláemit. ⁶ Injé umu n'elaw Aláemit tima gáinen gagu go nugumal me n'gubugor n'aw, tima nufañ nukane bugan bugagu n'guffas maaro mamu p̄e mo Kirista añaallo me ni buroñolal. ⁷ Atiom, gábbolii guñal-lomñar ésumay ni basafor sámah ; nukane uinum waw waa bugan bugagu bugal Aláemit min ufilo.

Pool o n'elaw Filemon min mb'aalen Onesim ni gásumay

⁸ Atiom Filemon, baje waf wo nimañe ilai. Hani min ibaj me ni Kirista sembe sal egiteni bu nuot me ukan, ⁹ bare fañe ésumom min ilai galaw ge mala gábbolior gagu gaamme n'etulola. Injé Pool, aam maa gáfanum, ban p̄o nibbañ íni ni fipeh mala Yésu Kirista, ¹⁰ waf wanur nilai bi ni Onesim. Nijogoljoh ti añil úmbam, mata ínje içilol min áinen ni Yésu dáre ni fipeh fe.

¹¹ No, Onesim ahumu † anafaenuti wáfowaf, bare maer nababaj nafa ni wola jaamme gúuba. ¹² Ban ibbañenuli o, o áni me maer ti gálan gal enilom. ¹³ Fañene ésumom ijogol ihat tale n'ínje, dáre dó niom maa ni fipeh mala Firim fafu Fásu me, tima narambenom ni burokom butumi ; ¹⁴ bare imañut ikan wáfowaf aw m'bagitenutom gañinori, jambi ní ínje iegí ukan, bare aw fañai uñar biinumi min ukan.

¹⁵ Ter til éfaculorul aw ni Onesim yañiout mee eabaj mala min mbi abbañ áni úiya bándor ! ¹⁶ Maer ñer jamb'ubbañ me ujogol ti amigel, bare ujogol fañ nár amigel : ujogol ti atii o núbboli me nár ! Injé fañaom níbboliolboli fañ ; kan ñer aw nuote ufañ núbboliol, let mala min aamme amigeli bare, bare p̄o min aamme atii o jugum me gáinen ni Ataw.

† Ni gugerekay, gajow gagu gal Onesim yoemme AN ABAJE NAFA.

¹⁷ Iní me ñer nujogomjoh ti abugei, mb'ualen Onesim ti nihi ní me ínje faɲaom nualene. ¹⁸ Eno me babaj maarat mice mo nakani, ter waf uce wo naogeni, dó ɸe uɲar ukan ni gajow gúmbam. ¹⁹ Injé Pool, ínje inave min ihiçuli ni gañenom gurim gauge : ínje faɲaom ɸan ilugeni wo. (Togut min ioseni búoh aw faɲai nuogenom ganew gaamme buronji faɲabo.) ²⁰ Ey, atiom, ni gajow gaa Kirista, nilai uboket úttun galaw gaugu go nilai mee ; ukan biinumom m'bifilo mala gábbolior gagu go Kirista aɲallo me n'etulola.

²¹ Min iom maa n'ehiçuli, nifiume gaa búoh ɸan úttun galaom ; niffase gaa búoh ɸan ukan faɲ to. ²² Mbi may

ulipom futonj dó nijae me ealen, mata nifiume búoh mati ɸio Aláemit ɸan áttun ulaul min akan min guhalenom níjoul mbaa buru.

Basaf búsola

²³ Epafuras o gukulor me manur n'ínje mala Yésu Kirista nasafi, ²⁴ açila, Maruk, Arisutaruk, Demas ni Lík, gaamme ɸooil gupalom bugaa burok.

²⁵ Mbi Ataolal Yésu Kirista ásonienul buru ɸe !

HIBORI

Waf waw wabaj me n'eleter yaue

Eletar yay bi ni bugaa Híbori fasuti ahiça yo, ban may egitenut bi ni bugay ehiçi. Wo nuffasal me, wo uomme ahiçi yo me mukanayol manur ni maa bugaa Gires, bare may naffase joon Bahiçer babu Bufan babu. Nahiçy-ohiçi bi n'ejangara gaam Esúif ; ejangaraay ubugi kakan bugan gádeume.

, aamme an ahu o Aláemit aboñulo me, (Híbori 1.1 bi 2.18).

Kirista açile min bugan bugagu gáinen me gúju gulof Aláemit ni gafium ró (Híbori 3.1 bi 5.10). Ni Bahiçer babu Bufan babu, ateqena ahu ámah ahu o áju me afañ nalofe Aláemit, o banogener tiñ talu tafañ me n'tíñaie.

Nah'akan Aláemit úsimen bi mala gaboket gal util waw. Maer Yésu Kirista o bareol pat aamme ateqena ahu ámah ahu (Híbori 5.11 bi 10.31). Eníol ateqena ámah ébulibuli ni yayu yaa bugagu uteqena bugal Esúif yay.

Baje bagitener bice baa Bahiçer babu Bufan babu bájue búpajul yo (Fíçilum 14.17-20) : ti Melikisedek, Yésu ateqena ámah nam m'bápullat ni fiil fánofan fal uteqena. Uteqenaaw gummemmeñ ban guçeleçet. Bare mala min anogen me n'émit.

Ni gajogor gagu gútiar gagu go Aláemit ajogoren me ni bugan bugagu, uteqenaaw nihi gukanenkan nánonan uogol waw wanur waw min mb'Aláemit aboketil utilil. Pan nihi gumuh sihaj mala yo. Ban Kirista, o, buronjol nasene ñanur pat, ban ño bare bi nánonan. Maer ñer ejangaraay ubugi n'éjow ni bulago buvugul. Guotut gub-bañ búsol.

. Milihorumay maumu misenil buaken bal emuten buyoh babu ni sílam sasu saa jama (Híbori 11.1 bi 12.13).

Ujógum ni Híbori 12.14, fúuñenum eletar yay figitene bu ejangaraay guot me guroñor bugo n'Aláemit, bu guot me gukan fuomunor faagei fuomunor.

Aláemit ni Añolol nálobume ni wolal

1 No bítinar, Aláemit ñammeñe n'uboñer waw nájoume min alob ni sipayolal gufan ni bajaer bábuliore ; ² bare búsol be, ni gunah gauge gúsola go nuomal maa ni go, ni Añolol nálobume ni wolal. Açila o nakan me açil gafum gagu gaa waf waw ðoowo, ban n'açila nátulum me émit ni ettam. ³ Bájalo Aláemit Paaya ðoobo n'açila burañulo, n'açila fañ gáni gagu gal Aláemit gujugi. Açila Añil ahu firimol fabaj mee sembe nañare min áçibben waf waw ðoowo. No nápuren me gatil arafuhow aban, nak'arobo fatiya émit n'gañen gárib gal Aláemit-Sembe.

Añol Aláemit nafafañ fúf emalakaay

⁴ Nemme Añil ahu nabbanno áni fatiya emalakaay, ñer Aláemit nasenol gajow gafañe fúf gájalo wolil.

⁵ Maagen mamu, Aláemit ámusut aah ace n'emalakaol :

« Aw uomme Añolom, jama ínje iomme ðaia. »

Amúsut ðoð alob mala amalaka ace aah :

« Injé ijae me éni Payol, açila ajae me éni Añolomb. »

⁶ Bare mala Añolol amundum me abugi, no naboñeulol me ni mof me, Aláemit naaseh :

« Mbi emalakaay ðe guya gújul bújoñorolc. »

⁷ Emalakaay, bugo nalob molil aah :

« Nikane emalakaom gúni ti gúrus gatege me guban babu ðe ;

ey, nikane urokaom gúni ti gúrerum gaa sambund. »

⁸ Bare mala Añolol, maa nalobe aah :

« Aw aamme Aláemit, efenjenji yaa Jávi uyu to bi nánonan,

ban Jávi ðan uogen jo ni maçole.

⁹ Aw waf waçole bare numañe ; maarat, mo, umañut mo.

Yo eçil me Aláemit, aamme Aláemili, nañar míçir mal ésumay

áyu ni fuhoi min añendi

mala min ufañ me gupali ðee. »

¹⁰ Natajen aah :

« Ataw, aw útule ettam yay ni buju babu ;

émit yay may dó ðe búrokumi.

¹¹ Siçila so ðan sibil sinemo, bare aw umu to bi nánonan.

So þe þan sífanum ti bisimo nihi búfanum me.
¹² Þan ubboñ so ti gaþalitorj nihi gubboñi me ulalen,
 þan úþuren so ti bisimo búþurenei me min ukan to
 sice.

Bare aw nánonan anur ahu nom,
 ban buronj mati búmus bubaof. »

¹³ Ay n'emalakaay Aláemit ámuse aah :
 « Ujóul urobo tale ni gañenom gárib,
 bi no nijae me ebet ulatori fattam uhagig » ?

¹⁴ Emalakaay ñer wa gom ? Bugo þe úuwenum bare
 wom waa fatiya wo nuh'urok bi mala Aláemit ; ačila
 aboñulo wo bi esen garamben bugan bugagu gaat me
 guyab gaþah.

Gaþah gagu gulet muçotihenay

2 Yo ečil me ñer nuotale fañ ukanal n'uinumolal
 gurim gagu go nuunal me, mamu jamb'ullimal.
² Jiffase þe búoh gúboñ gagu go Aláemit ájoum me
 n'emalakaay min alob go *Móis* naanañ gurim gom
 gabaje hámma, ban ánoan alale ekan go n'gaþin min
 ákanumut go nayayab gúteh gagu go naat me ayab.
³ Kan ñer bu wolal fañaolal újuale uþagal gúteh ti gau-
 gu wolal baçotihener gaþah gájaloe mee go Ataw
 abañ me bi ni wolal ? Ačila fañaol amundum me alob
 mala gaþah gaugu, þúrto bugan bugagu gaunol me
 alob mala go n'gugitenolal búoh maagen dom.
⁴ Aláemit fañaol nasene bugan bugagu úji waa Biinum
 Banabe ti namañ me, nañare þoþ ugitemum ni waf
 wánowan wajahaliene min açimen gaa búoh wo gulob
 me þee maagen dom.

Yésu, an ahu ájaenume me bugan bugagu bi ni gaþah gagu

⁵ Aláemit let ni guñen gal emalakaay nahale buronj
 babu bájaeul me bo nulobale me mala bo. ⁶ Maagen
 mamu, baje tice ni Bahiçer babu taage :
 « Aláemit, arafuhow wa nam min mb'upinor mola ?
 Añiol arafuhow wa nam min mb'ucokorol ?
⁷ Núkerulol gákerul gaþiout ak'afañ gatiti emalakaay,
 mbiban nutebenol ak'ammeñ bájalo ni gasal.
⁸ Nuñare waf waw þe ubañ to ni guololh. »
 Ey, Aláemit nahale waf waw þoowo ni guñen gagu
 gal arafuhow. Kan ñer bajut uce wo nahalut ni gañen
 gola. Bare bi maer ujugerutal búoh arafuhow nayayab
 sembe sasu sal eogen waf waw þe. ⁹ Wo nujugal me,
 wo uomme an ahu o Aláemit ákerul me gákerul
 gaþiout ak'afañ gatiti emalakaay, aamme Yésu : nuju-
 galol min atebeni me maer ak'ammeñ bájalo ni gasal,
 dó þe mala sílam sasu so nálam me ak'açet. Mamu
 ñer, Aláemit nakane min Yésu açet bi mala bugan
 bugagu þe, dó þe mala gájiol. ¹⁰ Maagen mamu,
 Aláemit átut me waf waw þe, ban naçil wo, namamañ
 bugan gammeñe gúni guñolol, min mbi bugu gugum

gasalol ni o. Yo ečil me aþagenail Yésu naat amundum
 álam ak'açet, min mbi Aláemit atebenol bi ni gárira
 maaro waf waw þe.

¹¹ Ban ačila aþurene me util bugan bugagu ni ubugu
 bugo utilil úþureni me, bugo þe Þaaya anur gubaje. Yo
 ečil me asuut evogil gutiol, ¹² no naah me Aláemit ni
 Bahiçer babu : « Þan ilob gutiom míya, þan imaleni
 bújoñor fuomunor fafui. » ¹³ Nabbañ aah : « Gafiumom
 þe þan ibañ go n'Aláemit. » Natajen þoþ aah : « Injé
 ume, ínje ni uñiaw bugo Aláemit asenom mej. » ¹⁴ Uñi-
 aw ubugi bugo nalobe mee molil, urafuhow bugom,
 yo ečil me ačila Yésu fañaol naalenoro ák'áni arafuhow
 ti bugo, min mbi n'eçelol áju apuluj Seytane, aogen me
 sembe sasu sal eçet yay. ¹⁵ Mamu náþagenumolal me,
 wolal bugo gáholi gagu gal eçet yay gukan me núñial
 umigel ni buronjolal þe. ¹⁶ Maagen mamu, let emalaka
 Yésu akelo garamben, bare til gabulaken gagu gal
 Aburaham. ¹⁷ Yo ečil me naate anogor ni gutiol ni wá-
 fowaf þe, min mb'áni ategenail ámah áju me ñarum
 enil, açol me ni burok babu bi mala Aláemit, dó þe bi
 eallor util waw waa bugan bugagu bugola. ¹⁸ Nemme
 ačila Yésu fumumol nálam sílam saa bi élingenol,
 kan ñer maer nájue aramben bugan bugagu bugo
 guomme nélingen.

Yésu nafafañ Móis

3 Gutiom, buru bugan ganabe jom mata Aláemit
 naçobulçob. Yo ečil me ñer juote juluj ni Yésu
 aamme an ahu o Aláemit aboñulo me, Ateñena ahu
 ámah ahu o nubañal me gafiumolal ni o. ² Maagen
 mamu, Yésu nakakan waf waw þe ti Aláemit amañ yo
 me, ti *Móis* akan mo me naanañ ni bugal Israel,
 gaamme yañ yay yal Aláemit. ³ Ban an atep me yañ, an
 ahumu þan amaleni fañ yañ yay yo nateþ me. Yo ečil
 me may Yésu naþilo eyab gasal gufañ gaa Móis. ⁴ Maa-
 gen mamu, yañ yánoyan ebaje atepa yo, ban an ahu
 atep me waf waw þee o aamme Aláemit. ⁵ Naanañ
 Móis nakakan þe ti Aláemit amañ yo me ni yañol ; ni
 gailool gal aroka nágitenum me wo Aláemit ajae me
 egiten fañ gañanno búsol. ⁶ Bare Kirista, o Añil om o
 Þayol Aláemit asene fuhow yañol aogen. Ban wolal uo-
 mal me yañ yauyu, eno me maagen mamu nútugaltuh
 liñ ni gafium gagu ni þoþ ni gáhagum gagu so nú-
 sumaetale me ni so.

Gáelo gagu gaa bugan bugagu gáinen me n'Aláemit

⁷ Yo ečil me, ti Biinum Banabe bulob yo me buoh :
 « Juun me jama firim fafu fal Aláemit,
⁸ jambi jitiko gunnu ti sipayul gufan naanañ no gucenj
 me éttun fo,
 funah fafu fo gulih me bi ejuh to sembeol sire me. »
⁹ Aláemit naage :

« Sipayul gufan gutinnenom ni fiiñ bo ni gafit gagu gámah gagu
bi ejuh to sembeom sire me ;

ban bae símit úvi gúba gujuge táh wo nikan me þe.

¹⁰ Yo ečil me fiiñom ni fitiñil ban nieh :

“Uinumil ulimbelim únoro me.

Gumañérit effas wo nimañ me gukan.”

¹¹ Ñer ni bitiña-fiiñom, nibbat ieh :

“Mati gúmus gúffus to nimañen me mb’isenil gáelok !” »

¹² Gutiom, jíkanum jambi an ni buru abaj biinum bañegete, bal an áinenut, bajae ekanol náhatulo Aláemit ahu aron me. ¹³ Jama Aláemit naron n’evogul ! Kan jitaññor sembe funah-ó-funah, jambi gatil gagu gubutul min an ni buru alat ékanum gavoh gaugu.

¹⁴ Maagen mamu, wolal ulagora bugaa Kirista nuomale, eno me nútugale liñ bi funah fafu fúsola gáhagum gagu go nubajal me kábiriñ gunah gagu gútiar no nujual me éinen. ¹⁵ Yauyu ečil me Bahiçer babu m’buoh :

« Jama juun me firim fafu fal Aláemit, jambi jitiko gunnu ti sipayul gufan naanañ no guceñ me éttun Aláemit. »

¹⁶ Bugay hetañ guun me firim fafu fal Aláemit mbiban n’gucen éttunol ? Leti hee bugan bugagu bugu Móis akan me n’gúþurul ni mof mamu mal Esíp ? ¹⁷ Fiiñ Aláemit bugay hetañ fitiñ me símit úvi gúba ? Leti hee mul bugan bugagu gatil me ban ni guçet ni gafit gagu gámah gagu ? ¹⁸ Bugay Aláemit annur me aah mati gunogen ni mof mamu dó najae me esenil gáelo ? Leti hee bugan bugagu buganur bugagu galat me ékanumol ? ¹⁹ Ban nujugale hum búoh gubilut gúju gunogen dó mala min gulat me efium Aláemit.

4 Ñer gáelo gagu go Aláemit alob me bi esenolal, naron bae n’ejoh to. Kan ñer jíkanum jambi ace ni buru ábbur enogen ni gáelo gaugu. ² Maagen mamu, nuyabalyab Firim fafu Fásu me fal Aláemit ti may sipayolal gufan guyab fo me. Bare firim fafu fubajut nafa yánoyan ni bugu, mata no guun fo me guyabut fo ni gáinen dó. ³ Molil Aláemit alob me mala go aah :

« No fiiñom fitiñ me, ninnunur ieh :

“Mati gúmus gúffus to nimañ me mb’isenil gáelo gagu gúmbam.” »

Bare wolal jáinen me þan ubajal gáelo gaugu.

Ban no Aláemit átule me mof mamu ni waam dó me þe, naunewunen mala gáelo. ⁴ Maagen mamu, baje tice ni Bahiçer babu talobe maa funah fafu futogen fafu ni gúba tuoh : « Aláemit náeloe funah fafu futogen ni gúba, o bakaner burokol þe abanl. » ⁵ Ban mul firim fafu fo nimundum me ilobul fuoseh : « Mati gúmus gúffus to nimañen me mb’isenil gáelo gagu gúmbamm. » ⁶ Bugan bugagu gamundum me guun firim fafu fásu mee gunonut ni gáelo gagu go Aláemit alob me esenil, dó þe mata gúttunotol. Bare bi maer bae baje guce gájue gunogen ni gáelo gaugu. ⁷ Yo ečil

me Aláemit nabbañ abet funah fice faamme "jama". Þiobopio, nalob mala funah fafu ni butum baa *David*, ni firim fafu fauneni mee talu faah me :

« Juun me jama firim fafu fal Aláemit, jambi jitiko gunnun. »

⁸ Ban, enoen me Sósue natogene árur ésuh yay ni gáelo gaugu, Aláemit mat’aloben búsol mala funah mul fice. ⁹ Mamu ñer, bugan bugagu bugal Aláemit gújue gubaj gáelo gace gánie ti gagu go Aláemit áelo me funah fafu futogen fafu ni gúba. ¹⁰ Ban, an anogen me ni gáelo gaugu go Aláemit akan me, an ahumu þan áelo ni burokol þoobo ti may Aláemit áelo me ni bola. ¹¹ Kan ñer uakenal min mb’unonal ni gáelo gaugu : ukanal mánoman jamb’ace ni wolal alat éttun Firim Aláemit ban ñer nahat gánonum gagu gá-jaenume me bi ni gáelo gagu, ti sipayolal gufan gaa-men me ni gafit gagu gukan mo me.

¹² Nuffasale þe búoh firim Aláemit furondon ban ni fubaj sembe sal egoren bugan ; fufaþe gañeh gajoje gánogan gañege n’ulam go waamme úba, funogenogen bi ñáraru iki fufaç yaalor, biinum, súhoulorum ni mukuh mal evul ; fo nihi figiten me gamañ gagu ni uþinor waw wal arafuhow. ¹³ Bajut búuwenum bice bakoþe bújoñor Aláemit : waf waw þe ufululifulul úni enil erakel bújoñorol, ačila o nuotal me ugitenal wo nukanal me þe ni buroñolal.

Yésu aamme afan uterjenaaw afañ me bugagu þe

¹⁴ Nubajale afan uterjena ámah anone némit bi to n’Aláemit, aamme Añolol Yésu. Kan ujogal liñ ni gáinen gagu go nulobale me mala go bújoñor ésuh yay.

¹⁵ Ubajutal afan uterjena ájuut ateb manur ni wolal sílam sasú so gabajutolal sembe gúñareul me ; o til wánowan gulihwolih n’áčila bi ebelol ni gatil ti gulige wo me ni wolal, bare tuþ, hani gatil ganur abajut go.

¹⁶ Kan ñer ulofal ni gafium dó efenjen yay yal Aláemit. Nammemmen gáji bi ni wolal, þan arumolal enil, þan asenolal gájiol ban þan arambenolal nánonan no nu-soholaalol.

5 Maagen mamu, afan uterjena ánoan ni bugan bugagu nah’áçobi ban návieni bi erok bi mala Aláemit molil. Mamu, þan nah’áji Aláemit waf ni bítenen, ban þoþ nakanol úsimen bi ebaj gaboket gal util waw. ² Ti ačila may abajut me sembe bújoñor gatil gagu, nájue abaj ñarum enil bi ni bugan bugagu gaffasut me waf, galimbe me. ³ Ban ačila, nemme atila nam, naate akan úsimen let bi éþuren util waw waa bugagu bare, bare þoþ bi éþuren wola o fañaol.

⁴ An ájuut ávienoro áni afan uterjena ; Aláemit nah’avoh bugan bugagu bi ekan burok ti baubu, ti nakan mo me naanañ ni Aaron. ⁵ Manur mamu may, Kirista ávienorout áni afan uterjena ; dó til Aláemit ávienol no naah me : « Aw uomme Añolom, jama ínje

iomme Paio. » ⁶ Baje mul tice to naage : « Pan úni atenjena bi nánonan, ti Melikisedek ánién mo mep. »

⁷ Ni buroᅇol bal arafuhow, Yésu nateteb galaol ni gačagorol asen Aláemit manur ni gápib gámah ni mu-fu ró ; nakanmoka mata Aláemit áju me aᅇagenol n'ečet yay. Ñer Aláemit nayab galaw gagu gola mala min ačila Yésu ákanumol me. ⁸ Hani min áni me Añoł Aláemit, bare bae ni sílam nájoume min agiten gákanumol. ⁹ No nájaenum me waf waw ᅇoowo bi ni gárira wo, nábbañul áni asena gaᅇah gábaerit ala bugan bugagu ᅇe gákanumol me. ¹⁰ Ey, Aláemit najogol áni atenjena ámah ti Melikisedek.

Nuotale ubbagal ni gáinen gagu

¹¹ Mala firim faufu baje waf wammeᅇe wo jújue ju-lobul to, bare bi éᅇajulul wo, ᅇan táñi mata buru jikanut bugan gajase n'ejoh waf. ¹² Buru juotene jñi uligena-bugan kábiriᅇ no, ban bae bi maer rorendoren min gubbañ guligenul waf waw útiar waa Firim fafu fal Aláemit. Ti uñil-guboᅇ, juronje n'esohola garaf, jújuut jitiñ mitiñay maake. ¹³ Ban ánoan aronje n'garaf o añil ; abajut gaffas gánogan gaa waf wačole ter wačolut. ¹⁴ Bare til mitiñay mamu maak me dó mitiñ ufan, bugo nuffasal me búoh ni bakaneril bo guᅇi me ni bo guᅇulene éfojul wáari me ni waarat me.

6 Yo ečil me maer uakenal nubajal gaffas gal an afan, min úgalal baligener babu bítiar balobeolal maa mala Kirista. Ulelal n'ebbañ únubulal gúčit gagu gaa baligener babu, gaamme : etey bakaner babu bájaenume me mbal ečet min úinenal n'Aláemit, ² baligener babu balob me mala gábatise gagu ni mala eremben guñen ni fuhow an, mala gailo gagu gaa gačet me ni mala bataliᅇ babu búsula. ³ Uakenal min ujaal gayon ! Mamu nujaale ukanal, eno me Aláemit namaᅇe.

⁴⁶ Iní me an nabbañe alo ni buroᅇ baarat, bu ᅇan níol ? Buru jutoge jiyab gajaᅇa gagu gal Aláemit. Jutoge jučoen gáji gagu gal émit, ban may jiyabe fugabul ni Biinum Banabe. Jujuge búoh firim fafu fal Aláemit firim fásume fom, ban jutoge jujuh bájalo babu baa buroᅇ babu bájaeul me. Iní me ñer jibbañe julo ni buroᅇ baarat, an ájuut abbañ akanul min jibaj buroᅇ bice buvugul : nogonogor mul ti nihi jibbañ me jibbañ Añoł Aláemit n'ekurua yay, jisenol mamu ésuh yay nihi gujel.

⁷ No ettam émere mal mamu mo émit yay elubulo me eogen to me, ban nebuᅇ mitiñ bi ni bugan bugagu bugo eañi me molil, Aláemit ᅇan ásonien yo. ⁸ Bare, íni me eile mufokon maa sijeᅇ ter ukohoh, ebajut nafa yánoyan ; Aláemit mati ᅇio natab yo, ban ñer ᅇan ebil esaeni.

⁹ Gutióli bugo júbboli me nár, hani min julob me gurim gauge gátañi maa, bare bae jibaje gafium

gámah ni buru. Wóli jiffase búoh buru ubugu ni bula-go babu báari me, bájaenume me bi ni gaᅇah gagu.

¹⁰ Aláemit alet Aláemit ačolut : mát'ájumor burokul bo jurok me ni ᅇoᅇ gábboliul go júbboliol me n'eramben yay yo jirambene me gutiul ejangara bi funah faa jama. ¹¹ Wo wóli jimaᅇ me, wo uomme ánoan ni buru abaj buaken bi no jae me ebao, min mbi wo buru jifi-um me n'uinumul búoh ᅇan jibaj wo ukano ᅇoowo. ¹² Jambi jíllelen, bare til jilagen buroᅇ babu baa bugan bugagu bugo gáinenil ni gaakenil siᅇallil me bacam babu bo Aláemit alob me esen.

Aláemit nah'akakan nánonan wo nalob me

¹³ No Aláemit alob me esen Aburaham waf, nabbabat asenol. Nemme bajut an ace afaᅇe ačila Aláemit o mb'ábbatum me ni gajaol, nabbabat aya ni ačila fumumol ¹⁴ aah : « Pan ísonieni n'eseni gabulaken gammeᅇer. » ¹⁵ Maagen mamu Aburaham nanah ni gafium dó, ban may nayab wo Aláemit alobol me esen.

¹⁶ Bugan bugagu nihi gúni mee n'ebbat, ᅇan gubbat ni gajow gal an afaᅇil, ban ñer gabbat gaugu ᅇan gufoᅇ síceᅇor sánosan sáju me sibaj n'etuilil. ¹⁷ Ban Aláemit namaᅇe agiten ᅇanno ca bugan bugagu gaat me guyab gáji gagu go nalob me mala go gaa búoh mát'ámus ábahen wo nalob me ; yo ečil me nabbat bi ečimen wo nalob me. ¹⁸ Nemme Aláemit nd'abij, waf úba ñer uwe wájuut úbaheni, wo uomme : min alob me esen Aburaham waf, ni ᅇoᅇ gabbat gagu. Yo ečil me ñer, wolal jabaj me fúuroum ni o ᅇan ubajal buaken babu bal étuh liᅇ ni gáhagum gagu go nasenolal me. ¹⁹ Gáhagum gaugu gúnini bi ni wolal ti fulankar fafu faa yaalorolal. Guliliᅇ tir ban mifiumay mom ; gújaenumolal úk'úpural gábil gagu gaminden me ñárraru gávi gagu gaamme n'émit, bi ñárraru ni tiñ talu táñai me. ²⁰ Tiñ tautu, Yésu amundolal anogen to bi épegu-lolal bulago babu. Nabbanno áni atenjena ámah bi nánonan, ti Melikisedek ánién mo me.

Melikisedek nafafaᅇ Aburaham fúf

7 Melikisedek ahumu ávi omene ala ésuh yay yaa Salem. Atenjena naamene ᅇoᅇ ala Aláemit-Fatiya. No Aburaham aamme ni búolul ni fitih fafu bo naheku-lo me úviaw, Melikisedek najow iki guemor min ásonienols. ² Ñer Aburaham náᅇuren ni fubaj fafu ᅇe fo nabajulo me ni fitih fafu fugab fanur ni gono guñen asenol. Gajow gaugu gaa Melikisedek dóemme "ávi ala mačole" ; ban ᅇoᅇ Melikisedek ávi ala Salem naamene : Salem yoemme "gásumay". ³ An affasut ᅇayol ni jaol ; hani sipaya gufan abajut. Bajut to ᅇoᅇ an alobe maa gabugiol ter mal ečelol. Nánini ti Añoł Aláemit, yačil me náni atenjena bi nánonan.

⁴ Jujuh bu Melikisedek akan me an ámah ! ᅇayolal afaᅇ Aburaham nasenolsen fugab fanur ni gono

guñen gaa wo nabajulo me ni fitih fafu. ⁵ Ban, gúboñ gagu gaa *Móis* guoge utenjenaaw bugaa *fiil* fafu faa Lévi mbi nihi guroren bugal Israel ánoan fugab fanur ni gono guñen gaa wo gubaje me *pe*, yaamme búoh guroren fugab faufu gutiil, gaamme ti bugo gabulaken gal Aburaham. ⁶ Ban Melikisedek alet an ala fiil fafu faa Lévi. Bare mánoman, Aburaham nasenolsen fugab fanur ni gono guñen gaa wo nabajulo me ; *purto* Melikisedek násonienol, ačila Aburaham o Aláemit alob me esen gafum gagu. ⁷ Maagen mamu, nuffasale hum búoh an ahu afañ me gájalo o *náh'ásonien* ahu atiti me. ⁸ Ban mala gabulaken gagu gaa Lévi gayabe me fugab faufu, bugo urafuhow bugom, bugan gačelečet ; bare Melikisedek ahumu Bahičer babu buoge umu ni buroñ bi nánonan. ⁹ Nújuale may uogal no Aburaham asen me Melikisedek búalen baubu, nasenbosen akan dó butum Lévi o gabulakenol guyabe bo me. ¹⁰ Nújuale ulobal yo mata hani min Lévi abugeruti me *pan* no Melikisedek ajow me iki guemor bugo n'Aburaham, bare áuol umuen bae ni *payol* afan aamme Aburaham.

Yésu ávi utenjena nam ti Melikisedek

¹¹ Ení atenjena yay yajoumulo me ni Lévi, ni yo gúboñ gagu go Aláemit asen me bugal Israel gúhagoe. Ban, enoen me utenjenaaw bugaa *fiil* fafu faa Lévi dó Aaron *ápullo* me gújuene gukan *ésuh* yay n'enab, Aláemit *mat'akanen* min baj atenjena ace *ánie* ti Melikisedek.

¹² Maagen mamu, no éni atenjena ébaheni, gúboñ gagu may quote gúbaheni. ¹³ Ban Ataolal, o gurim gauge gulob me guya ni o, alet an ala *fiil* fafu faa Lévi, ban ni fiilol *músut* baj dó an *ámuse* akan burok babu bal atenjena. ¹⁴ Maagen mamu, ánoan naffase búoh Ataolal ni fiil fafu faa Yuda *nápullo*, ban, mala éni atenjena, *Móis* alobut *wáfowaf* aya ni fiil faufu.

¹⁵ Ban, nemme atenjena avugul *ápullo* *ánie* ti Melikisedek, gitengiten *ñer* *ňanno* ca búoh gúboñ gagu gúbahenibahen may. ¹⁶ Let ni waf waa gafum náamum atenjena, bare ni sembe saa buroñ *bájuut* bubao náamum yo. ¹⁷ Maagen mamu, Bahičer babu bulobe mola buoh : « Atenjena nom bi nánonan, ti Melikisedekt. »

¹⁸ Mamu *ñer*, *gáboñ* gagu gafan gagu gunemeni, mata gubajut sembe ban *po* gubajut nafa *yánoyan*, ¹⁹ mata gúboñ gagu gaa *Móis* gújuut gukan *ésuh* yay n'gunab. Bare maer *ñer* nubajale *gáhagum* *gafañe* *jáari*, *gájue* gukanolal min ulofal Aláemit. ²⁰ Aláemit fumumol nababat no nañende me Yésu min *áni* atenjena, bare no bugagu *gúvienei* me *gúni* utenjena, Aláemit abbatut.

²¹ Maagen mamu, no Yésu akan me atenjena, Aláemit arobenol to me naaseh :

« Injé Atúla nibbat ieh :

“Pan úni atenjena bi nánonan !”

Ban ilet níbbañul ni firimomu. »

²² Yo ečil me may, ni Yésu *núbajumal* me *gafium* gagu gaa búoh nubajale *gajogor* n'Aláemit *gafañe* n'guliñe.

²³ Mbiban, baje mul to sihalore : *bítinar*, bugan gammeñe *gukane* utenjena, dó *pe* mata ečet yay *éfirilfir* enamo utenjena bi nánonan. ²⁴ Bare Yésu ačila umu m'buron bi nánonan, yačil me *náni* atenjena may bi nánonan. ²⁵ Yo ečil me *nájue* *apagen* *bándor* bugan bugagu *gájoum* me ni o min gulof Aláemit, mata ačila umu m'buron *bábaerit* min nah'alaw bi mala bugan bugaubugi.

²⁶ Kan Yésu aamme atenjena ahu *ámah* ahu *ári* me bi ni wolal. Nakakan an anabe, akanut maarat *máno* man ban may abajut *gatil* *gánogan*. Aláemit *náfaculorol* n'utilaaw no natebenol me *fatiya* *ak'afañ* waf waw *pe* dó *n'émit*. ²⁷ Aníut ti ufan utenjenaaw bugagu bugo nuffasal me búoh *gusoholasohola* ekan *bísimen* *funa-ó-funah* bi mala utilil ni wal *ésuh* yay. Ačila *násimene* *ñanur* ban *bándor* no nasenoro me ačila *fumumol*. ²⁸ Maagen mamu, gúboñ gagu gaa *Móis* urafuhow *gunare* gukan utenjena, bugan *gatilet*il. Bare maer *gabbat* gagu gal Aláemit, go *nabbat* me *búsol* *guboñ* gagu, go, *gurobendoben* *Añolol* *Erímbani* yay anab me *áni* *ávi* utenjena bi nánonan.

Yésu o aamme ávi utenjena ámah ahu ala maagen

8 Ban firim fafu *fafañ* me gagu *pe* go *julobul* me fo *fuumme* ufe : nubajale *ávi* utenjena, aamme ahu-*mu* arobo me *n'gañen* *gárib* gal *efenjen* yay yaa *Jávi* Aláemit dó *fatiya* *n'émit* yay. ² Umu *ró* n'ekan burokol ni *tiñ* talu *táñai* me, taamme *Fúggut* fafu faa maagen faa *gasal* fo Aláemit *fañal* ailen me, bare let *arafuhow*. ³ Afan utenjena ánoan *narobenitoroben* bi ekan bulogos ni *po* ekan *úsimen* ; yo ečil me atenjenaolal Yésu *babaj* may wo *nájie*. ⁴ Iníen me babe *n'ettam* naamene, *mát'ánien* atenjena hani, mata baje ban utenjena *gakane* me *útenjen* ti gúboñ gagu gaa *Móis* gulob yo me. ⁵ Burok babu bo utenjenaaw ubugi *gukane* me kakan *biliorum* baa waf waw waamme *n'émit* yay. Yo ečil me may no *Móis* aamme *n'eilen* *Fúggut* fafu ni *gafit* gagu, Aláemit *nátallenol* aagol : « Uluj *joon* min ukan waf waw *pe* unabor ni wo *nigiteni* me ni *firiñañ* fafu. »

⁶ Bare maer, burok babu bal atenjena bo Aláemit asen me Yésu *bufafañ* baa bugagu utenjena *fúf*, mata ačila aamen *n'etut* *babuge* babu *bafañ* me m'búarie, *báhago* me ni waf wo Aláemit alobe esen *wafañe* *jáari*. ⁷ Maagen mamu, enoen me *babuge* babu *bítiar* babu *bubajenut* to *bítigoe*, *mati* togen *bubao* min *bice* *búuten* *bújoul* burobo to. ⁸ Bare til Aláemit *nannunur* bugal *ésugol* Israel mala utilil no *naagil* me :

« Juutten, *gunah* gagu ugu *n'éjoul*

no þan ijogor me babuge buvugul ni bugal Israel ni bugaa Yúde.

Injé Atúla mamu nilobe.

⁹ Niegil may : Babuge baubu mati bunogor ni bo nijogoren me ni sipail gufan,

no ní tugulil me ni guñen í þunnul ni mof mamu mal Esíp.

Gujogut babuge baubu jon, yaçil me min ínje ívuil búsol.

¹⁰ Nitajen iegil : Babuge babu bo ínje ijae me ejogor ni bugal Israel,

gunah gaugu bágaler, bo buomme ube :

Þan injar gúboñ gagu gúmbam ikan n'uinumil,

þan íbilen go ni síçigiril.

Ñer þan íni Aláemilil,

ban bugo þan gúni ésugom.

¹¹ An mat'abbander asohola eoh açindorol ter atiol :

"Uliþ effas Ataw !"

Maagen bugo þooil þan guffasom,

újugum ni afañ me ekan añil, bi ni afañ me ekan anafan.

¹² Þan iboketil gagalen gagu golil,

ban util waw wolil, wo, mat'ibbander ikan wo n'gapiinv. »

¹³ Min Aláemit alob me mala babuge buvugul, no ñer nábahen me babuge babu bítiar babu bíni bufan ; ban waf wafanete, wo mati þio n'unemo.

Bíteñen babu bufan babu

9 Babuge babu bítiar bubabaj úboñ wal ekan Aláemit bíteñen ; bajene þoþ babe ni mof yañ yal Aláemit. ² Maagen mamu, ni baj *fúggut* fabaje guton gúuba fiileni. Dó ni futoñ fafu fítar fafu fo guvoge me "Tiñ talu táñai me," bajen dó sihandia ni þoþ etabul yay yal eremben unaç waw wo gújie me Aláemit. ³ Náraru *fúggut* faufu bajene gábil gamindene futoñ fafu fúutten fafu fo guvoge me "Tiñ talu tafañ me n'tíñaie" ; futoñ faufu ufu búsol fítar fafu. ⁴ Bajen dó tiñ tacokori ni éurus to nihi gusaen uyew. Ni baj dó þoþ ekes yay yaa babuge babu yo guñare éurus min gufut yo þoooyo. Dó n'ekes yauyu baj ró jikanuma jacokori ni éurus jabaje mitiñ mamu mo guvoge me *mana* ; baj ró þoþ egol yay yal Aaron yabil me ejef, ni baj ró may sival sasu sabapo me dó úboñ waw waamme guñen úbileni me. ⁵ Fatiya ekes yay bajene sinetal sal úuvenum waw wo guvoge me *çerubenj*, sagitene búoh Aláemit umu to. Eúruña ubes úuvenum wauwu néggub tiñ talu to Aláemit aallore me util waw. Bare maer let þan tinah talal éþajul waf wauwu.

⁶ No waf wauwu ubañj mee uban, uteñenaaw nihi gunogen funah-ó-funah ni futoñ fafu fítar faa *fúggut* fafu gúkeró ekan bíteñenil. ⁷ Bare futoñ fafu fúutten

fafu, afan uteñenaaw o bare nah'anogen dó, ñanur émit-émit. Mat'anogen dó o mb'aogenut físim fal ehaj yásimeni Aláemit bi eallor util waw þe, wola fumumol ni þoþ wal ésuh yay. ⁸ Biinum Banabe bigitengiten mamu búoh bulago babu bajow me mbaa Tiñ talu tafañ me n'tíñaie mati þan bípeguli futoñ fafu fítar fafu fo to. ⁹ Dáru bigitenum bi ni wolal : waf wauwu ugiteñgiten búoh úteñen wauwu ni bísimen babu baa sihaj sakanei me bi n'Aláemit sújuut siçil biinum an aam ni mukanay maumu min bukur. ¹⁰ Gúboñ gaugu, gúboñ gom gaa fitiñ, marem, gájellul tíj to. Kakan gúboñ gal ejonen enil arafuhow go Aláemit asene bi no najae me ekan waf waw þe n'uvugulet.

¹¹ Bare Kirista najoulojow ti ávi uteñena ala waf waw wáari me waamme n'éjoul ; nanogene ni *Fúggut* fafañe gájalo ban ni fufañ jáari, fo guñen gal arafuhow gukokorut, yaamme búoh falet faa mof me. ¹² Kirista nanogenogen ñanur, ban ño bare, Tiñ talu tafañ dó me n'tíñaie ; ájaenumut ró físim faa gújehel ni gurafen, bare til físimol fañafo nañare min aallor utilolal bándor. ¹³ Bítinar físim gújehel ni gújin ni þoþ éfit bukugay baa buyan basaenisaen sújue sukuren sinil bugan. Iní me mamu, ¹⁴ bu ñer físim Kirista mati fufañ me ekurenolal ? Nasenorosenoro Aláemit ni búkanum baa Biinum babu bábaerit me o m'babajut gatil gánogan bi ekuren uinumolal, min mbi uhalal bakanerolal bájaenumeolal me bi n'eçet yay ban nuh'ukanal Aláemit ahu aroñ me bíteñen.

¹⁵ Yo eçil me Kirista náni ajaa-bulago ahu ala babuge buvugul. Mamu, nemme eçelol ebabaj bi eallor util waw wabaj me ni babuge babu bítiar babu, kan bugan bugagu bugo Aláemit avoh me gújue guyab gafum gagu gábaerit me go nalobil me mala go.

¹⁶ An alob me mala gajae me gafumol ban nahiç yo ahato, balama gafum gaugu gukano, wote giteni ñano ca búoh an ahumu naçeçet. ¹⁷ Maagen mamu, gafum gaugu mati gúju gukano an ahumu ni buroñ ; no najae me eçet, no til gúju me gukano.

¹⁸ Mala gajogor gagu gútiar go Aláemit ajogor me ni *Móis*, gaçila gújuut gubaj físim m'báuyout. ¹⁹ No *Móis* ajanga me aban bújoñor ésuh yay þe wo gúboñ gagu gulob me þe, nañar físim faa bájín, faa bájehel, ni mal águñor ; mbiban nañar bíbil bújugah abboñen ni jian jaa jununuh jaju jo guvoge me hisop aboj ró min ájellul élebur yay yaa gúboñ gagu ni þoþ bugan bugagu þe. ²⁰ Aban naagil : « Dáre físim fafu falinjen me gajogor gagu go Aláemit aagul me jujoh go wáriw. » ²¹ Ñer *Móis* nañar físim fafu min ájellul þoþ *fúggut* fafu, ni gañ gagu þe go guñare me min gukan Aláemit bíteñen. ²² Ti gúboñ gagu gulob yo me, maageima waf waw þe ni físim ukurenei, ban gaboket util gújuut gubaj físim m'báuyout.

²³ Eno ñer úsimen wauwu nuh'ukuren ulihorum waw waa waf waw waamme n'émit, kan rorene úsimen

wafaŋe učila jáari bi ekuren waf wauwu faŋawo waamme n'émit. ²⁴ Maagen mamu, Kirista anogenut ni fúggut fo guñen arafuhow gukokore fañumen me éni bilihorum bare baa Tiñ talu táñai me taa maagen taamme n'émit. Bare til nanogenogen n'émit yay faŋayo ak'ailo ró maer bújoŋor Aláemit mololal. ²⁵ Aníut ti bugagu ufan utenjena. Bugo guno-genenogen émit-émit Tiñ talu tafañ me n'tíñaie ni físim ró fal ehaj. Ačila ñanur bare nasenoroe ní bísimen, aban nanogen n'émit yay faŋayo. ²⁶ Lelen mo, kan ðan asenoroen ni bísimen ñammeŋe kábiriŋ ni buju babu baa mof mamu. Bare hum maagen mamu, maer ni gunah gauge gaam maa gúsola, Kirista naraŋuloraŋ ñanur ban bae, bi esenoro ačila fumumol ní bísimen bi enemen gatil gagu. ²⁷ Ti arafuhow nah'açet me ñanur bare, þúrto Aláemit nataliŋol, ²⁸ mo may Kirista asenoro me ñanur bare ban bae ní bísimen bi épuren util waa bugan gammeŋe. Ban ðan abil áraŋul áutten, let bi épuren util waw, bare bi eþagen bugan bugagu gaamme n'enah ni sommen dó éb-bañul yay yola.

Bítenjen babu bafaŋ me wawu þe

10 Gúboñ gagu gaa Móis éuruŋa yom bare yaa maaro mamu májaeul me ; bare let mičila faŋamo. Eroken yay yo gúboñ gaugu gurorene me min kani émit-émit úsimen waw wanur waw egitengiten búoh gújuut hani jatiito gukan bugan bugagu gájaeul me mbal Aláemit min gúni bugan ganabe. ² Iníen me úsimen wauwu újuene úþuren utilil bándor, mati gujogoroen bugan gabaje mul util uce, ban ðan guhalenen ñer ekan úsimen ti wo. ³ Bare til úsimen wauwu ukanekan émit-émit bugan bugagu min guosen utilil. ⁴ Maagen mamu, físim gújín ni faa gújehel fújuut fúþuren util waw. ⁵ Yo ečil me no Kirista ájaeul me ni mof, naah Aláemit :

« Uruhenut úsimen waa sihaj, uruhenut þoþ ulogos, bare nusenom enil yal arafuhow min mb'íjii yo ní bísimen.

⁶ Esaen sihaj iki sirem esenéríti ésumay yánoyan, úsimen waw wakanei me bi mala gaboket gal util waw ukanéríti min ufaŋ núsomaete.

⁷ Ñer nieh : "Aláemit, nijoulojow bi ekan wo aw umaŋ me, ti Bahiçer babu bulob me buya n'ínjey". »

⁸ Kirista naage : « Uruhenut úsimen, ter ulogos, ter sihaj sasaenisaen, ter úsimen wakani bi mala gaboket gal util waw ; ubajut to ésumay yánoyan. » Ban bae úsimen wauwu ukanikan ti gúboñ gagu gaa Móis gulob yo me. ⁹ Þúrto, natajen aah : « Injé ume, nijoulojow bi ekan wo aw umaŋ me. » Mamu, náþurene bísimen babu bítiar babu, min akan to bice buvugul. ¹⁰ Yésu Kirista nakakan ñer wo Aláemit amaŋ me : nasene

enilol ñanur ban ño bare, min ñer akanolal núnial bugan ganabe.

¹¹ Ateŋena ánoan nd'abaj gáelo ; nah'ailoilo funah-ó-funah min akan bukokol. Pan nah'akan ñammeŋe úsimen waw wanur waw, bare hum úsimen wauwu úmusut úju úþuren util waw. ¹² Ban Kirista, o, bísimen banur pat nakane bi mala gaboket gal util waw, mbiban nak'arobo ni gañen gárib gal Aláemit bi nánonan. ¹³ Maer ñer umu n'enah min Aláemit abet ulatorol fattam uhagol. ¹⁴ Mamu ñer, ni bulogos banur pat nákanum me bugan bugagu gaþah me ni gatil gagu min gúni bi nánonan bugan ganabe bújoŋor Aláemit. ¹⁵ Biinum Banabe bulobolal yo may, no buoh me :

¹⁶ « Atúla naage : Babuge babu ube bo nijae me ejogor ni bugo

gunah gaugu bágaler guban :
Pan ihiç gúboñom n'uinumil,
þan íbilen go ni síçigiril.

¹⁷ Mat'ibbañ ikan util waw wolil ni gahajen gagu golil ni gaþina. »

¹⁸ Ban, no util uboketi uban, soholaut mul min bísimen bice bukani.

Ulofal Aláemit ni gafium dó

¹⁹ Gutiom, kan maer nújuale unogenal ni gafium ró Tiñ talu tafañ me n'tíñaie, ni búkanum baa físim fafu faa Yésu. ²⁰ Nápegulolalpegul bulago buvugul basensen buron, n'esat bi gag'galam gaa gábil gagu gabor me ñárraru *Fúggut* fafu fáñai me. Epégul yayu yoemme esen yay yo nasen me enilol yal arafuhow ní bísimen. ²¹ Maer nubajale ávi utenjena añendi áni afan ahu ala yaŋ yay yal Aláemit. ²² Kan ñer ulofal Aláemit ni éçigir yakure, ni gáinen dó gáriŋe, ni biinum baa maagen babajut gaþinor gánogan gaarat, ban ni enil yayi ni mal makure. ²³ Ujogal liŋ ni gafium gagu go nulobale me mala go, ban jamb'úllelenal, mata Aláemit aah me ðan akan waf, nah'akanwokan.

²⁴ Nuotale upoyoral, ban nuh'usenoral buaken bajae me ekanolal núbbolioral ban nuh'ukanal maaro.

²⁵ Jamb'uhahal bo me guomonor gagu gololal ti guce gukane mo me, bare usenoral buaken, fáŋum min ujugal me búoh funah fafu fal Ataw fulofulo.

²⁶ Maagen mamu, eno nuinale min nuh'utilal wolal baffaser maagen mamu ubanal, mati mús baj bísimen bice bajae éju búþuren util wauwu. ²⁷ An akan mo me ðan ñer ŋañool enah ni gáholi ró bataliŋ babu bal Aláemit, ni sambun sasu sajeŋ me so najae me eŋar min anemen ulatorol þooil. ²⁸ An açuç me ni gúboñ gagu gaa Móis, min bugan gúuba ter gúfaji gugiten maagen mamu búoh natitil, an ahumu ðan amugi m'babajut ñarum enil ñánoñan. ²⁹ Aþaa jipinor min jujuh bu ñer gúteh gagu gal an açotihene Añol Aláemit

gujae me étañi eno ! An ákanumut me físim fafu faa gajogor gagu fo guñar me min gújellulol, mbiban najel Biinum babu basene me gáji gagu gal Aláemit, leti gútegol þan gufañ n'gútañie ? ³⁰ Maagen mamu, nuf-fasalol, an ahu aah me :

« Bulugen ínje ičil bo,
ínje icame me an waf waw wo nakan me. »
Ban nabbañe aah :

« Ataw þan ataliñ bugan bugagu bugolab. »

³¹ Hóllenholleni fañ an batiler min alo ni guñen Aláemit aroñ me !

³² Juosen wabajul me no ni gunah gagu gútiar gagu, no juju me eyab gajaña gagu gal Aláemit ! Jiteteb n'emuten dó sílam sámah ban n'jitaj bútaj bátañie fañ. ³³ Guce ni buru gujeliljel ban ni gúlatienil bújoñor ésuh yay þe, bugaguul ni guilo gailo gal eramben bugan bugagu bugo gúlatiene mee. ³⁴ Maagen mamu, sílam sasu saa bugan bugagu bugo gukul me solul som þoþ, ban mánoman gurumul waf waw wo jibaj me, ju-mutenyomuten n'ésamay ró, mata jiffase búoh jibaje fubaj fafañe jáari, faa bi nánonan. ³⁵ Jambi ñer jibelen me gafium gagu go jibaj me : go þan gučilul me min jiyab bacam bámah. ³⁶ Maagen mamu, rorendoren min jiaken n'jútuñ liñ tima n'júju jikan wo Aláemit amañ me, min jíbajum to mamu waf waw wo nalobul me esen. ³⁷ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge :
« Njañoe jatiito bare, ban mati þio hani,
min An ahu aat me ájoul ájoul ;
maer naçigul. »

³⁸ Aláemit naage :

« An açol me bújoñorom,
gáinenol þan gučilol naron,
bare abbañ me búsol,
fiiñom mati fuyab ni oc. »

³⁹ Bare wolal ulelal dó ni bugan bugaubugi gañagoe mee gubbañ búsol min gullim ; wolal til bugan nuomale gabaje gáinen, ban þan uþagal.

Gáinen gagu go bugal Aláemit bugaa no gubaj me

11 Wa uomme gáinen ? Dóemme ejoh liñ búoh waf waw wo nufiumal me gaa búoh þan ubajal wo, þan ubaj ti maagen, yoemme éinen búoh waf waw wo nujugérial me ubabaj ti maagen. ² Ujuh me Aláemit nalob maaro aya ni sipayolal gufan, gáinenil go guçile. ³ Gáinen gučil me min újual ujogal gaa búoh mof mamu ni Firim fafu fal Aláemit mútulumi, min ñer újual ujogal gaa búoh waf waw wajujei me ni wajujeiti me útulumi.

⁴ Gáinen gučil me min Abbel akan Aláemit bísimen bafañe m'búarie baa Kaerj. Gáinenol gučil me min Aláemit ajogol an açole, no nagiten me maagen mamu búoh ulogosol wo nakanol me úsumolsom. Gái-

nenol gučil me naron n'elob ni wolal bi jama, hani min açet me aban þio bo.

⁵ Gáinen gučil me Henok nájaenumi bi n'émit, min mb'apah eçet yay. Aláemit nañarolñar ájaenum bi to naamme, ban an abbañut ajugol. Maagen mamu, Bahiçer babu buoseh Henok naþiþi násam Aláemit balama ájaenumi bi n'émit yay. ⁶ Ban an ájuut ásum Aláemit o m'babajut gáinen : an amañ me elof Aláemit, naate áinen búoh Aláemit nababaj ban nah'acacam bugan bugagu gañeseol me.

⁷ Gáinen gučil me Nóe min autten gurim gagu go Aláemit alobol me átallen mala waf waw wajureruti me þan wajae me ebaj. Ñer nakan to biinumol ni gurim gaugu go Aláemit alobol mee, min acokor busana bámah dó nápagenum me bugaa yañol bugo þe. Mamu nágitenum me búoh mof mamu mutabitab muban, ban Aláemit najogol an açole mala gáinenol.

⁸ Gáinen gučil me min Aburaham áttun gavoh gagu gal Atúla, min akay mbaa mof mice mo naate ayab ní gafumol ; ban mamu nailoe ajow o m'baffasut mbaa bay naam n'ejow. ⁹ Gáinenol gučil me min átennorul ákail açin ti ajaora ni mof mamu mo Atúla alobol me mala mo. Naçin to me ni gúggut, ti may añolol Isak ni gabulakenol Sakob, bugo Atúla alob me may esen waf waw wanur waw. ¹⁰ Ban Aburaham enah naamene funah fafu no najae me eçin n'ésuh yay yo báçiler yo bilin me tir, yo Atúla aamme abela yo ni þoþ atepa yo.

¹¹ Gáinen gučil me min aarol Saara, mánoman náfanume ban nakan emotombo, áju abuh añil. Ey, mata náineyinen búoh Aláemit nah'akakan nánonan wo nalobe me þe. ¹² Yo eçil me, ni ánaine anur pat áfanume butum eçet gabugor gúþullo gummeñ ti sut sasu sal émit, ti eus yay yaa galam fal, so an ájuut me aþin.

¹³ Bugan bugaubugi þe guçele ni gáinenil dó n'Aláemit. Gutogut guyab waf waw wo Aláemit alobil me esen, bare guñandenwoñanden ráli, ban gusasal mala wo. Gugitengiten búoh bugo ejaora bugom, bugan gakelo buyas babe n'ettam. ¹⁴ Bugan bugaubugi gajogoro mee búoh bugo ejaora gugitengiten ñano ca búoh baje biçin bo bugo gulipe. ¹⁵ Inien me gubajenbaj gaþinor gubbañen mbal ésugil yo guhatulo me, þan gújuen guot bi bo. ¹⁶ Bare til bugo, gaþinoril þe ni biçin babu báamumma baamme n'émit gukan go. Yo eçil me Aláemit abajut to ñusu ñánoñan min guvogeol me Aláemilil ; maagen mamu, nacokocokor ésuh yaa bándor bi ni bugo.

¹⁷ Gáinen gučil me min Aburaham añar añolol Isak bi ésimen, no Aláemit álingen me gáinen gagu go nabaj me ni o. Nailoilo gailo gal éji érimbaniol, ban o bayaber aban firim fafu fal Aláemit ¹⁸ faah me : « Ni Isak þan úbajum me gabugord. » ¹⁹ Aburaham o n'gaþinorol, Aláemit nabaje sembe sasu sal eilen an ni

gaçet me ; yo eçil me Aláemit nabbañenol o, min ní nan n'éçet yay naiyulo.

²⁰ Gáinen guçil me Isak násonien guñolol Sakob bugo n'Esau bi mala waf waw wajaie me éjoul.

²¹ Gáinen guçil me, Sakob, no naamme n'éjow bi eçet, násonien ánoan n'uñiaw bugal añolol Susef ; mbiban nátuh fuhow egolol, aban naya gújul min amigelet Aláemit.

²² Gáinen guçil me Susef, no naamme n'éjow bi eçet, nagiten búoh bugal Israel ðan gubil gúpur ni mof mamu mal Esíp, ban nagitenil ðoð bu guot me ñer gújaenumor suvul sasu sal efuluñol.

²³ Gáinen guçil me, no *Móis* abugi me, ubugaol ni guñarol gukoen iki baj gueñ gúfaji. Gúholiut elat ékanum gáboñ gagu go ávi ahu ala Esíp asen me, mata gujjuh búoh kakan añil aaro.

²⁴ Gáinen guçil me, no *Móis* aakulo me, nacerj min guvogol añol bájur ávi ahu. ²⁵ Egum sílam ni bugan bugagu bugal Aláemit éhoimol eronj buronj básume baa gatil bájaerit me eþio. ²⁶ Najojoh m'biinumol búoh ékerul yay yo gúkerulol me ti Kirista efafañ ebaj hámma gubaj gagu gal Esíp. Maagen mamu, nañarar síttijol ðe aya ni bacam babu bo Aláemit ajae me ebil asenol gajem.

²⁷ Gáinen guçil me *Móis* nápur Esíp m'báhollut bitiña-fiiñ babu bal ávi ahu ; najoh to liñ ti nihi ní me najujuh Aláemit o an nd'ajuh me. ²⁸ Gáinen guçil me naju gagan gagu gaa *Paak*, min aah buganol guñar físim gúçir n'únonum waw waa sanjil jambi amalaka ahu ala eçet yay amuh uñiaw wáinema gútiar bugolil.

²⁹ Gáinen guçil me min Fal fafu Fújugah fafu fúnabulo, mamu guñol Israel n'gussat fo n'guot ni mahae. Bare no bugal Esíp gulih me ekan ti bugo, fal fafu ni fímeril.

³⁰ Gáinen guçil me fiteþ fafu fabosor me ésuh yay yaa Séríko ni fulo, bugal Israel babosorer fo iki baj gu nah futoh ni gúuba. ³¹ Gáinen guçil me min ejobu yay Rahab ealen ni gásamay úlua-fálu bugagu bugal Israel. Yo eçil me gumugut yo no gumuge me bugagu ðe bugaa Séríko gákanumut me Aláemit.

³² Wa nijae ebbañ ilob ? Mat'ibajo bi elobul mala Gedeon, Barak, Samuson, Sefute, *David*, Samiel, ni ðoð mala wawu uboñer. ³³ Bugan bugaubugi gáinenil guçil me n'guhek úvi gammeñe, n'guroben maçole mamu, ban ni guyab waf waw wo Aláemit alobil me esen. Gáinen gagu guçil me mul min guceil gupeh utum síñar, ³⁴ bugaguil n'gújuror sambun sabaje sembe, guce ni bugo mul n'gupah eçet yaa gafoje. Bugaguil gúgotoengoto, bare gubbanno gúni bugan gáfoiloe, ban n'gugiten ni fitih búoh bugo utiga bugom búgamah, nihi guhattor gúpureni ni mofil guyonj utiga gápullo babu. ³⁵ Gáinen guçil me min waare guce gujuh buganil gaçelen me guiloul n'éçet yay gúbbañul bi ni bugo.

Bare guceil n'gúlatienil iki guçet, ban n'gulat min an aramil, mata guffaffas búoh Aláemit ðan ailenil n'éçet yay min mbi gubaj buronj bafañe jáari ; ³⁶ guce mul ni guyab ujel ni gúteh gaa fusoh faa gabañ, bugagu ni gujekil ban ni gukulil, ³⁷ guceil ni gutegil sival gumuh, bugagu ni guþikoril n'étut ní gumindiñ gúuba, ter ni guñar gafoje n'gumugil ; bugagu ni guonj bo buronj baa gayanor bo me, bugo min gusimoe ubarj wal ubarum ter waa sijamen. Ni gúni úsugaten, n'gúlamenil, ban n'gúlaputenil. ³⁸ Mof mamu miþilout min mubaj bugan gaaro ti bugaubugi ; nihi guyanor bo me n'ufit waw, ni guriñar gagu, nihi guki gurobo n'uuñ ter n'usun wal ettam.

³⁹ Bugan bugaubugi ðe gáinenil guçile min Aláemit aruhen buronj maagen mamu, bare gutogut guyab waf waw wo Aláemit alobil me esen. ⁴⁰ Maagen mamu, Aláemit naþiþi najoh ahato waf waw wafañ me jáari bi ni wolal ubuge. Nakanmokañ jambi bugan bugaubugi guçih ni gárira waf waw wolal m'balet.

Uñaral síttijolal ðe ubbañal ni Yésu

12 Ñer wolal, nemme fítiman fámah fúgololal faa bugan gáinene, ubelenal bíteb bánoban bañae-neolal, ni ðoð gatil gagu galiþe me egolenolal, min uakenal n'emuten dó nuteyal etey yay yo nuomal me ni yo. ² Mb'ubbañal síttijolal ðe ni Yésu açil me gáinenolal, akan go me ðoð n'gúrur. Namutene min açet n'ekurua, o m'bakanut n'gaþin ñusu ñaño ñaamme n'éçet ti yauyu, mata nañandenanden ésumay yay yá-jaeul me yo naat me abaj ; ban may umu n'gárib efenjen yay yaa Jávi yal Aláemit nanave.

³ Jikan to uinumul ni An ahumu amuten me sílam sasu so utilaaw gukanol me, jambi buakenul bubao min ñer jíllelen. ⁴ Maagen mamu, ni bútajul bo jitaje me ni gatil gagu, júmusut ðan jitaj iki físim fulo. ⁵ Jújumorjumor þiañ batar babu bo Atúla atarul me ti an nah'atar me guñolol ? Naage hum :

« Añúm, no Aláemit átiguli, jamb'uteh mahat ! Jamb'úllelen o bannureri !

⁶ Uffas búoh Atúla nah'ahukur an ahu o namañ me, nah'ateteh ánoan o najoje ti añil olae. »

⁷ Jumuten ñer sílam sasu so Aláemit añar me min aamul n'ejjonen ; maagen najoguljoh ti guñolol. Bajje þiañ añil o þayol nd'ajjonen ? ⁸ Iní me Aláemit mat'ajjonenul ti naþi me n'ejjonen guñolol, kan ñer buru suño-fah jom, let uñil bugola.

⁹ Uñaral bigitenum ni ubugaolal bugaa babe ni mof : nihi gutegolalteh, bare bae núkanumail. Uototal ñer þiañ ufañal ékanum Aláemit Þayolal aamme fatiya ? Mamu ðan újual uyabal buronj babu. ¹⁰ Maagen mamu, ni fiñileolal, nuh'uçigal ñice, ubugaolal n'gunar gaffasil gatiti mee min guçolenolal. Bare Aláemit, o, bi mala maaroolal nah'ategolal, tima nújual únial bugan gan-

abe ti o. ¹¹ Gúteh gánogan, uju me eluj, kakan waf walet wal ésumay, waa gágogor wom. Bare búsol, gukanekan bugan bugagu bugu gujjonene me n'gúni bugan gaçole ban n'gubaj gásumay.

¹² Yo eçil me jijajen guñenul go jialen me bututut, ban n'jijajen þoþ gújulul gatelene mee. ¹³ Jucokor ulago waçole bi ni guolul, jambi ahaja abbellen buhajol, bare til mb'ahoy.

¹⁴ Jikan wáfowaf min jibaj gásumay ni bugan bugagu þe ban n'juron buron banabe ; maagen an akanut mo me, mat'ajuh Ataw. ¹⁵ Júludo jambi an ni buru áþur ni gáji gagu gal Aláemit. Júludo jambi an ni buru ábbañul áni ti jununuh játalie jo nihi jigalen me waf min asigen bugan gammeþe ni buru. ¹⁶ Jíkanum jambi baj an ni buru afilee ni aletalet, jambi þoþ baj an açotihene waf waw wáñai me wal Aláemit, ti Esau, o fitiñ ñanur bare fiçil me min añar fufaneol fal añil átiar annomen. ¹⁷ Jif-fas yo búoh no ke me þio, Esau namañ min þayol ásonienol, bare abajut ni o gásonien gaugu ; abajut bulago baate bíjiol min áju ábahen waf waw wo þayol alob me aban, hani min aþes yo me ni mufu ró.

¹⁸ Let firijañ fafu faa Sinai julofe, fo an áju me ajuh, sambun fo sajeñ me, emoç fo, ni fúrus fo. ¹⁹ Juunut þoþ baager gáturuþa ni gael gaa firim façil me min bugal Israel no guun fo me, n'gulaw jambi gubbañ guun fice firim ti fo gutajen. ²⁰ Maagen mamu gáboñ gauge gújuhuleniljuhulen gaah me : « Wánowan wajae me egor firijañ fafu, hani mbi ní énuhureñ, þan utegi sival uk'uçetf. » ²¹ Waf wauwu wo gujuge mee úholenoholeno nár, bireg *Móis* fañaol naah : « Gáholiom gújaloe nár iki nih'iteleng. »

²² Ey, let firijañ fafufu julofe, bare til firijañ fafu faa *Sioñ*, ésuñ yay yal Aláemit aron me yaamme Yéusalem yay yaa fatiya, ni emalaka yo gaamme súuli ni súuli. ²³ Ni fuomunor faa bugan gaam ni gaggan junogene, fuomunor fafu faa guñol Aláemit gamundum me gubugi, bugu ujail uhiçi me n'émit. Aláemit fañaol julofe, aamme ataliña ahu ala bugan bugagu þe. Saalor bugan bugagu gaçol me julofe, gabbanno me gúni bugan ganabe. ²⁴ Yésu may julofe, açil me gajogor gagu guvugul gagu n'gubaj, go Aláemit ajogor me ni wolal ; físimol þoþ julofe, fáyui me molul. Físim fafufu wo figiten me ufafañ fúf wo fal Abbel figiten me.

²⁵ Júludo ñer jambi jilat eutten an ahu aamme n'elob ni buru. Maagen mamu, bugaa no, galat me eutten Móis o náh'átallenenil me ni mof, guþagut gúteh gagu. Ni fáñum wolal : úvual me búsol An ahu álobeul me ni wolal kábiriñ dó fatiya émit yay, mat'upagal þoþ gúteh gagu. ²⁶ Naanañ, firimol fukakan ettam yay n'éhingor, bare maer waf wauwe nalobe ekan aah : « Þan ibbañ itajen ikan ettam n'éhingor, ban let yo bare yo, bare bi n'émit yay róh. »

²⁷ No Aláemit aah me "Þan ibbañ itajen ikan" nama-mañ egiten búoh waf waw þe wátuli me þan urikuli ban þan ubil ullim, min waf waw wájuut me urikuli wo bare uñaño to. ²⁸ Ban nemme jávi jaju jo nuyabal me jújuut jirikuli, ujogal ñer ni gáji gagu liñ tir. Kan ñer usalal Aláemit, nuh'ukanalol nánonan bíteñen básumul, ni gákanum ban ni gáholi ró. ²⁹ Jamb'újumoral búoh Aláemilolal sambun nam so nihi siremen.

Bu nuotal me ukanal min úsumal Aláemit

13 Juron n'ébbolior ti batiañ nihi búbbolior me.

² Jamb jilat ealen sijaora súndoul. Maagen mamu, guce no gualen me ejaora, emalaka gualen mee bugu m'baffasut. ³ Mbi nihi jþinor maa gupalolal ejan-gara gaamme ni fipeh, ti nihi ní me buru fañaol gukulorulkulor manur ni bugu. Mbi may jþinor maa bugan bugagu bugu guomme n'élamen, ti nihi ní me buru þoþ sílam juom ni so ni sinilul ti bugu.

⁴ Anóan naate ákanum búyabo ; ánoan ni bugan gáyaboyabo naate átij n'apalol. Jiffas búoh Aláemit þan ataliñ bugan bugagu gafiye bo mee, gafiye me ni bugan bugu gúyavut ni bugu.

⁵ Jamb jibaj ni buronul gaija gal emañ síralam, bare til jujoh to ni waf waw wo jibaj me jire to. Aláemit naage : « Kan min kane, mat'ihali bo, mat'ímus ijundenii. » ⁶ Waf wauwu uçil me nújual ulobal ni gafium ró uogal :

« Ataw o aamme arambenaom, mat'iholi wáfowaf ; maarat may arafuhow ájuom ekanj ? »

⁷ Juosen ufan waw bugolul bugaa no gamundum me guvareul Firim fafu fal Aláemit. Juosen bu guon me nogor ni bu guçet me nogor, min jilagen ni gáinen gagu golil. ⁸ Yésu Kirista açila anur ahu nam, figen ni jama, ban bi nánonan. ⁹ Jamb jihat baligener bánoban bajoumulo tíyañ min billimenul. Fañe til jáari min gáji gagu gal Aláemit guffañen uinumul, bare let úboñ walobe mala mitiñay, wabajut mee nafa yánoyan bi ni bugan bugagu galagene wo me.

¹⁰ Nubajale maer bíteñen bábuliore ni baa no. Uteñenaaw garoke me Tiñ talu Táñai me, senutil min gutiñ ni biril babu bololal. ¹¹ Afan uteñenaaw þan añar físim fafu faa sihaj sasu ájaenum Tiñ talu tafañ me n'Tíñaie min mb'áji fo Aláemit bi gaboket util waw ; bare sufuluñ sihaj sasu, so, sisaeneisaen tíyañ biçin babu.

¹² Yauyu eçil me Yésu may naçet tíyañ Yéusalem, min mb'añar físimol fañafo nájellul buganol. ¹³ Kan nuotale ñer úþural Yéusalem ujaal uemoral n'açila. Ey, uhalal bugan bugagu n'guçotihenolal ti may guçotihenol me.

¹⁴ Maagen ubajutal ni mof me biçin baa bándor, bare wolal til babu baamme n'éjoul nuñesale maa. ¹⁵ Kan újournal ni Yésu min nuh'úfoñal nánonan Aláemit úfoñ wal esalol, wagitene búoh o Yésu aamme Ataw, ti nihi

ní me bísimen nukanalol. ¹⁶Jambi jihat me may ekan maaro, ban jujonenor ti batiay, mata dáuru dúsum me Aláemit.

¹⁷Jíkanum ufan waw bugolul bugaa jangu : guogul me jikan waf, n'jikan wo ti gulobul me. Maagen mamu, bugo guomme n'éçibbenul, ban Aláemit ðan abil arorenil molul. Jikan wáfowaf tima n'gúju gukan burokil n'ésumay ró. Let mo, ðan gukan bo n'éil ró, ban dáuru mati rambenul hani.

¹⁸Jilaw mólo. Wóli jifiume búoh uinumóli ukukur, ban jimaŋe juron buron baaro ni waf waw ðe. ¹⁹Injé umu n'écinul jiaken n'jilaw, tima Aláemit nabbañenu-lom cab bi ni buru.

Basaf búsola

²⁰Aláemit ahu ala gásumay nailenuloyilen Ataolal Yé-su n'éçet yay, min áni akoña ahu ámah ahu ala wolal

jaamme ubbarumol, ni búkanum baa físimol fáyui me min filiŋen gajogorolal n'Aláemit bi nánonan. ²¹Mbi Aláemit akanul min júju jikan wáfowaf ðe wáarie, tima n'jikan búnongumol. Mbi ájoum ni Yésu Kirista, açil me gasal gagu bi nánonan, min akan ni wolal waf waw wásumol me ! Amen.

²²Gutiom, ínje umu n'elaul jibeben beb min juutten gurim gauge gaa batar, gal esenul buaken. Ban ði-ði-gurim gareore nihiçulul. ²³Injé umu n'egitenul búoh atiotal Tímonte guhalenolhalen. Açígaliul me balama íkail, ðan íjoul íkiil ijugul n'açila ró.

²⁴Jisafom ufan waw bugolul ðooil ni ðoð bugan bugagu ðe bugal Aláemit. Gutiolal bugaa mof mamu mal Itali gusaful.

²⁵Mbi gáji gagu gal Aláemit gúni ni buru ðooul !

SAAK

Waf waw wabaj me n'eletar yaue

Eletar yay yaa Saak éhini ti firim fo an aiye nalob fo : kakan bi sijangu sasu saileni me tánotan ni mof. Guo-munor gagu go Saak aboñ yo me bi ni go ðan kan gal ejangara gaam Esúif gúttut. Ejangaraay ubugi buronjil búguñoguñor ni mukanay mamu maa bugaa Gires maðol me jávi jaju jaa Rom.

Eletar yay yaa Saak ebaje mo egitene ejangaraay, maamme bulago bal . Ejangaraay gúicine Aláemit malillo maumu, ban nasenil mo (Saak 1.2-8 ; 3.13-18). Yo eçil me ñer gújue gutih ni waf waw ðe wáju me uhajen arafuhow : sílam sasu saa buronj babu (Saak 1.2-4), gafoga gal ebaj fubaj (Saak 1.9-11 ; 5.1-6), emanj ekan maarat (Saak 1.2-18 ; 4.1-9), batennoro (Saak 4.13-16). Eletar yay elijene firim faufe faah me : éinen n'Aláemit neh'ekakan an nagoror. An ájuut aronj o min abaje gajogor gaaro n'Aláemit ban mat'agiten yo ni bakanerol (Saak 2.14-26). Egoror, yo eomme eilo mala fuhoi aw fañai n'ejajen bújonjor maarat mamu. Yo eomme ðoð eilo mala bugagu : eokor bugan bugagu bugo majoga mujoge, jamb'utaliñ bugagu, hani may etebenoro bújonjoril ; yo eomme may ékanum baloberi (juluj Saak 3.1-12). ðan kan bugan galet usanum Saak ahiçe eletar yaue (Saak 2.6), bare fusanumet fafu ufu n'eñagoril mbala fo, ban gumañe fañ éni mo. Saak naagil jambi guçotihen me bugan bugagu galeh me mala gabajutil (Saak 2.1-13). Naage ðoð : fubaj fuarat mala wo usanum waw gukane me ni fo (Saak 5.1-6).

Fúuñenum eletar yaue dáure fulobe ejangaraay mbi gukan : erambenor, elaw bugan-ó-bugan bi ni gupalil, éb-bañenul ni maçole bugagu gallime me ráli guhat maagen mamu.

Basaf babu baa Saak

1 Injé Saak, aamme aroka ala Aláemit ni ala Ataw Yésu Kirista, ínje ihiçeul maa eletar yaue. Injé umu n'esaf bugan bugagu bugal Aláemit † gavisor me guban babu ðee ni mof mamu.

Emuten sílam baçigerul

² Gutiom, nánonan no juom ni sílam, hani nihi ní say, mbi júsumaet nár, ³ mata, ti jiffas yo me, no juom ni sílam ban gáinenul n'guliñ tir, go ðan guçilul min júju jumuten. ⁴ Ban emuten yauyu juote jumuten yo bi to étij me, min mbi jíni bugan ganabe, gáriñe, gabajut uce wañañoil bo.

⁵ Eno me ace ni buru malillool mutogut, ácin mo Aláemit ; ðan asenol mo, mata Aláemit nah'asesen bugan bugagu ðe ni biinum ró básume m'bannurut. ⁶ Bare écin yauyu naate ácin yo ni gáinen dó, m'bate-humorut. An o nah'atehumor nánini ti fulongos faa fal fo érus neh'einnul me mbiban nefaken fo fujow fuban babu ðe. ⁷ An ti ahumu jamb'añinor gaa búoh alaw me

waf uce Ataw, nabaj wo, ⁸ mata abajut gañinor ganur ni buronjol, ajogut tiñ tanur ni bakanerol ðoobo.

Fúsugateno ni fusanumet

⁹ An áinen me ni Yésu ban nakan ásugaten, naate ásumaet mata Aláemit ðan atebenol. ¹⁰ An asanumet me, o, mb'ásumaet may Aláemit baramer fubajol ban naalenol bi to. Maagen mamu, asanum mat'año, ðan anemo ti uya waa mafos mal ulah. ¹¹ No bunaa babu bitebulo ni gásuða bo ró gájalo mee, ni bullaben mafos mamu ; ñer uya waw wala mo n'umulo ulo n'et-tam, ban jáari jaju jala wo n'jibao. Manur mamu may, asanum ahu ðan anemo mee, o ni bakanerol.

Let Aláemit nah'açil an nalo ni gatil

¹² Gásumay ugu ni an ahu ajae me emuten o baamer ni sílam, mata búsol emuten yauyu ðan ayab bacamol baamme buronj babu bábaerit me bo Aláemit alob me esen bugan bugagu gamañol me.

¹³ An abaj me gañinor gal ekan maarat, jamb'aah Aláemit asenol go ; jiffas búoh waf újuut uçil Aláemit min atil, ban may açila nd'akan an natil. ¹⁴ Bare arafuhow, o, gaija gagu gaamme ni o gubuteol bi ekan maarat, ¹⁵ mbiban gaija gaugu n'gúnjar far iki gupegor

† Ni gugerekay guoge GUIL GAGU GAAMME GUÑEN NI GÚUBA, go guomme ésuh yay yal Israel.

gatil gagu ; ban no gatil gagu gujae me ébbagul iki guak, þan ñer gúnjarul ečet.

¹⁶ Gutiom bugo níbboli me nár, jambi jubutoro : ¹⁷ gáji gánogan gaaro n'émit nihi gúpurul ; Aláemit Þaaya náh'ásenul go, o ačil me gajaņa gánogan. Ačila anur ahu nam bi nánonan, ban bajut emoç yánoyan ni o. ¹⁸ Nanjare firimol faamme maagen min ánubulolal únial báuwener buvugul bítiar bola, ti ačila akiç yo me.

Eutten Firim Aláemit yo bare etogut

¹⁹ Gutiom bugo níbboli me nár, jikan gurim gauge n'uinumul : ánoan ni buru naate asommen n'eutten firim Aláemit, bare aatut nah'asommen n'elob, ban þoþ fiiñol fuotut fujas n'etiñ ; ²⁰ an o fiiñol nihi fitiñ to me akanérit çol ti Aláemit aroren yo me. ²¹ Yo ečil me jilat wáfowaf wo nuh'ukanul n'jisigo, jitey bakaner bánoban baarat. Jialenoro min jiyab firim fafu fo Aláemit aroh me n'uinumul, mata fo fújue fuþagenul.

²² Jikan ti maagen wo firim Aláemit fulob me ; jambi jubutoro min jinamo eutten fo bare. ²³ Niegul maa, an auttene firim faufu mbiban akanut wo fulob me, o nánini ti an aam n'elujoro ni galujorum ²⁴ mbiban náþur ajow akay ban nafaen ájumor bu náni me. ²⁵ Bare an ahu ajae me eluj joon gúboñ gagu gáriņ me gal Aláemit gaþagene me an, aban najoh liņ ni go, an ahumu Aláemit þan ásonienol ni wo naamme n'ekan þee. O nd'autten go bare aban nájumor go, bare til nah'akakan wo gulob me.

²⁶ Eno me an najogoroe búoh o ajangara ala maagen nam, mbiban ájuut ajoh butumol, an ahumu o abutoroe : fujangaraet fafu fo naamme ni fo fubajut nafa ²⁷ bújoņor Aláemit Þayolal. Ačila dáure til najoge búoh dó duomme bulago babu bal ajangara bakur me ban ni bíni baa maagen, daamme eramben uñiaw gaamme ni sílam bugo ubugail guçet me, ni may waareaw bugo wáinil guçet me, ékanum þoþ jambi maarat mamu maa buronj be mukanol n'jisigo.

Jambi nuh'ulujal n'uul

2 Gutiom, buru jáinen me ni Ataolal Yésu Kirista ammeņ me gasal, jambi jujoh bugan bugagu nan guce ni bugo gufafaņ gupalil. ² Uogal ñer baje an asanumete, akanoe siçela sal éurus ni gusigol ban nasimo wañ ujaha, ajoulo bi ni fuomunor fafu folul ; ni baj may ásugaten ánonul ró, asimoe rocobet. ³ Þan þi-aņ jiyab wári an ahu asimo me bisimo babu bujaha babu min juogol : « Ujóul urobo tale ni furobo fafu fafaņ me jáari ! » Ban ni juoh ásugaten ahu : « Aw ujow uk'uilo baaba ! » Ter n'juogol : « Ujóul unamo tale n'et-tam ni guolom » ? ⁴ Jikan mo me, leti yoemme búoh ju-jojoh ni buru guce gufaņ gupalil ? Leti þoþ yoemme búoh buru jikanorokanoro utaliņa bugan gabaje gaþi-nor gal ekan maarat ?

⁵ Gutiom bugo níbboli me nár, juuttenom : Aláemit leti bugan bugagu bugo wolal uogale me babe ni mof guleleh naçobe, min akanil gúni usanum ni gáinen gagu golil, min mbi guyab Jávi jaju jo nalob me esen bugan bugagu gamaņol me ? ⁶ Bare buru nihi jilejehen galeh me ! Leti hee usanum waw nihi gúlatienul mee ? Leti bugo nihi gubelul mee ni bataliņ ? ⁷ Leti bugo faņail nihi gujel mee gajow gagu ganab mee go Aláemit asenul me ?

⁸ Bahiçer babu Banab me buoge hum : « Umaņ apali ti aw faņai umaņ me fuhoi †. » Yoo, eno maagen buru ubugi n'ékanum joon gáboñ gaugu go Aláemit Aví asenul me, jikakan wári. ⁹ Bare jujoh me bugan guce faņ bugagu, jiffas búoh jitile, ban gúboñ gagu þan gutegul mala min jikanut me wo gulob me. ¹⁰ Ey, ánoan ákanume gúboñ gagu þoogo mbiban natil ni gáboñ ganur pat gala go, an ahumu natil ni gúboñ gagu þoogo. ¹¹ Maagen mamu, Aláemit naage : « Jamb'ufilo n'anaare ter ánaine ala an », naage þoþ : « Jamb'umuh an † ! » Eno me ñer ufiyut n'anaare ter ánaine ala an, mbiban numuh an, ukanut hum wo gúboñ gagu gulob me.

¹² Mbi ñer nihi julob ban ni jikan ti bugan bugo Aláemit ajae eņar gúboñ gagu gaþagene me an ni fimigelet min ataliņil. ¹³ Injé ilobul yo : no Aláemit ajae me etaliņ bugan bugagu, mat'aboket an ahu o nd'aboket me gupalol ; bare ahu abokete me, o, aatut abaj gáholi gánogan faa bataliņ babu.

Gáinen gal an guote gujugi ni bakanerol

¹⁴ Gutiom, wa nafae an o baager náineyinen, mbiban mat'agiten gáinen gaugu ni bakanerol ? Gáinen ti gau-gu gújue þiaņ guçilol min Aláemit aþagenol ? ¹⁵ Eno me baje atii ter álini ajangara ace abajut asimo, ban nacaret nímor, ¹⁶ nafa yay baje aw eogol : « Ujow n'gásumay, Emít ekan usimo líi ban nutiñ upoñ kab » aw m'basenutol wo nasohola me ? ¹⁷ Mamu may ní mee ni gáinen gagu : an aah me o náineyinen n'Aláemit, aban agitenut gáinen gaugu ni bakanerol, an ahumu gáinenol gubajut nafa.

¹⁸ Bare ace nájue aah : « Aw nubabaj gáinen n'Aláemit, bare ínje nikanekan wo nalob me. » Yoo, ugitenom bu gáineni gújue gubaj aw m'bagitenut go ni bakaneri, ban ínje þan igiteni gáinenom ni bakanerom. ¹⁹ Nuoge núineyinen búoh Aláemit anur pat abaje ? Nukane jon. Bare, hani siseytane sasu sí-nenyoyinen ban súholiholi bireg nihi subobogen. ²⁰ Gasonj ge ! Numaņe uffas wa učile nafaut éinen aw m'bagitenut yo ni bakaneri ? ²¹ Bu Aláemit ájogum me þayolal afan Aburaham an açole ? Mala hum bakanerol, no namaņen me éji Aláemit aňolol Isak ti bísimen to ni físimenum fafu. ²² Nujuge hum búoh

† Juluj Levitik 19.18 †† Juluj Gaþagen 20.13-14

Aburaham gáinenol gujaojaor ni bakanerol ! Bakanerol bičil mee min gáinenol gúriņ. ²³ Mamu, wo Bahiçer babu bulob me n'ukano, no buoh me : « Aburaham nabambaņ gafiūmol þoogo n'Aláemit, ban go guçile min Aláemit ajogol an açole †. » Yo ečil me nihi guvogol abuge Aláemit. ²⁴ Kan ñer jujuge búoh Aláemit najogejoh arafuhow an açole mala bakanerol, bare let mala gáinenol bare go nabaj me.

²⁵ Mo may ní mee n'ejobu yay Rahab, no nayab me ejaoraay bugo bugal Israel guboñulo me, mbiban narambenil n'gutey gukay ni bulago bice. Maumu, Aláemit ájogumol me an açole ! ²⁶ Inje ilobul yo : ti enil an neh'eçet me yaalorol bakaer, mo may gáinen gajaorut ni bakaner nihi guçet mee.

Sembe sasu so butum arafuhow bubaj me

3 Gutiom, jambi jiramor éni uligena bugaa Firim fafu fal Aláemit buru þe. Jiffas búoh wóli jaamme n'eligen bugan bugagu, bataliņóli þan bufañ m'bútañie baa bugagu bugan. ² Wolal þe nulimoralelimor ñammerņe. Eno baje an alimorérit o baamer n'elob, an ahumu nakakan an anabe, an atogoroe. ³ Eno numañale min eþiliņ-bufal ekan ti numañal me, þan uoþal mañ ni butum yo. Ukanal mo me, þan újual ukanal yo n'ejow bánoban bo numañal me ejow. ⁴ Juluj þoþ busana bámah : hani min bújalo mee, ban hani min gúrus gagu gámah gagu gufakene bo me min bitey, ateena bo þan aņar even yatitie min átigul bo bujow ti namaņ me. ⁵ Mo may nogor mee ni firerum. Firerum jílan jatitie fom jal enil, bare fititi min fititie, fumandoremandor nánonan fubabaj sembe sasu sal ekan waf wámah. Jujuge bu sambun satiito nihi sisaen me baha þoobo. ⁶ Iegul maa : firerum sambun fom. Ni fo gáguo gagu þe gaa mof mamu nihi gújoumul. Ni fo maarat mamu nihi múþurul masigene me enil yay þooyo. Fusaesaen sambun ni buroņolal þe, kábiriņ no nubugali bi no nujaale me eçet. Sambun sausu, ni sambun sasu safogoérit me faņaso sujoumulo.

⁷ Arafuhow nájue akan min súnuhureņ sánosan suutenol : saa baha, upu waw, sasu sáfulore me bi ni suol sasu ró. Ban maagen mamu naþiþi n'ekan so min suutenol. ⁸ Bare firerum, fo, an ájuut akoñ fo ; bíyih bom, fibebenérit ban ni fimmeņ kab bíniw bo nihi bu-muh. ⁹ Nuņaralefoņar min umalenal Aláemit Þayolal, nuņaralefoņar þoþ min ulobal maarat uyaal ni bugan bugo Aláemit átule gunogor ni o. ¹⁰ Gurim gal emalen ni gal elob maarat ni butum babu banur babu nihi gúþurul. Gutiom, jambi kan mee ! ¹¹ Múse þiaņ baj ébula éþurenul mal másume ni mal mafire ni manur ? ¹² Gutiom, biel bújue bubuh sifem ? Ter may bieç bújue bubuh guel ? Ebúla yaa mal mafire éjuut éþurenul mal másume. Múk !

Malillo mamu majoumulo me fatiya n'émit

¹³ Ay ni buru ásume biinum, ay ni buru aam an alilloe ? Baj me ni buru an mee, agiten ni buroņol búoh maagen naalenoroalenoro ban nalillo. ¹⁴ Bare eno me jikakan bugan gammeņe gúsil ban n'jibaj uinum waa búfaņor, jambi jimandor juoh jilillolillo ; jikan mo me, maagen mamu jíkerule. ¹⁵ Malillo ti maumu let fatiya mujoumulo ; dárú malillo mom maa babe ni mof, maa bugan, maa Seytane faņaol. ¹⁶ Ban tánotan to fisil ni búfaņor som, mati baj to gajamor hani jatiito ; þan meņ to bakaner bánoban baarat. ¹⁷ Bare bugan bugagu gabaj me malillo mamu majoumulo me fatiya gumundumundum gubaj uinum wakure ; gukanekan min gásumay gubaj n'etut bugan bugagu ; uinumil újebijebi ban ni gúni bugan gabubie ; gummemeņ gaboket ni bakaner baaro ; gulujérit n'uul, gubutérit bugan. ¹⁸ Bugan bugagu gakane me min gásumay gubaj, níni ti bugan gaam ni buroh gásumay, ban wo gujæ to me eþit, wo uomme min maçole mubaj.

Emaņ buroņ be dóemme búlator n'Aláemit

4 Ban irorenul : wa uçile gárig ni bútaj ni sibaj n'etulul ? Let þiaņ gamaņul gaarat me gatigeneul me go guçile ? ² Þan jimero waf, ban mati júju jibaj wo ; þan ñer jiilo gailo gal emuh bugan bi ebaj wo. Þan jísi-laet mal ebaj waf, ban mati júju jibaj wo ; ñer þan jírig n'jitaj, bare mati jibaj wáfowaf ni wo jimaņ me, mata jícinut wo Aláemit. ³ Þiþima hani jícinene, mati jiyab wáfowaf, mata jilaérit ni uinum wakure : ebaj wásumul me re to jimaņe.

⁴ Buru jahajen me gafiūm gagu golul n'Aláemit níme ti anaare areut n'áinol ! Leþo jiffase búoh emaņ buroņ be dóemme búlator n'Aláemit ? Yo ečil me ánoan aņare buroņ be abañ fáçil o alator ala Aláemit nam. ⁵ Juoseh þiaņ firim faufe fo Bahiçer babu bulob me bamotoņ dom, faah me : « Aláemit namamaņ máamah Biinum babu bo nakan me m'biçin ni wolal bireg násilaet jamb'umaņal ace » ? ⁶ Ban Aláemit nagitenolal músumol mafañ me ni mújaloe. Yo ečil me Bahiçer babu m'buoh : « Aláemit nalalat bugan bugagu gatennoro me, bare gaalenoro me, bugo, nagitenilgiten músumol ††. »

⁷ Yo ečil me ñer jialenoro bújoņor Aláemit, bare bújoņor Seytane, jijajen, mamu þan atey akay áraliul. ⁸ Julof me Aláemit, þan aloful. Buru utilaaw juþos guñenul gukur das ! Buru jabaj me uþinor úuba, jukuren uinumul ! ⁹ Jiçagor mala utilul ; jíni ni gúnigo, jukoņ jufotenor ; mbi eber yay yolul ébaho éni ukoņ, min ésumayul ébbañul éni gágogor. ¹⁰ Jialen guhoul bi to bújoņor Ataw ban açila þan atebenul.

† Juluj Fíçilum 15.6

†† Juluj Etajen Gaffas 3.36

Mala etaliņ apali an

¹¹ Gutiom, jambi an alob mahojō aya n'apalol. An alob me mahojō aya n'apalol, an ataliņ me apalol, an ahumu mahojō nalobe aya ni gúboņ gagu, ban go þoþ nataliņe. Ban utaliņ me gúboņ gagu, ulet ñer an akane wo gúboņ gagu gulob me, bare til ataliņa ala go nom. ¹² Ban Aláemit bare nah'asen gúboņ gagu, o bare nah'ataliņ. Ačila bare nah'aþagen, o bare nah'anemen. Aw ñer aamme n'etaliņ apali, aw ay nom ?

Mala batennoro

¹³ Maer juuttenom, buru jaage me : « Jama ter gajem þan ujaal bi n'ésuh eman, nukanal bo émit lám min újullaal bo, tima nubajal síralam sammeņe. » ¹⁴ Injé ilobul yo : buru jiffasut buronjul baa gajem bu bujae me éni ! Jínini ti gávula gáþureul jatiito, ban mati þio n'gufaen gunemo. ¹⁵ Wo juoten me julob, uwe : « Súm me Ataw, þan uroņal ban þan ukanal uwe ter uwua. » ¹⁶ Bare buru batennoro juom ni bo min julob nan jif-fafas wajaē me ebaj. Jiffas búoh batennoro bánoban bánie ti baubu buarat.

¹⁷ Yo ečil me ánoan affas me waamme ekan maaro mbiban akanut mo, an ahumu natitul.

Bataliņ usanum waw

5 Maer ñer buru usanum waw juutten nilobul ! Jukoņ jiihilor mala mataño mamu májaeul me bi ni buru. ² Gubaj gagu golul maþule mom, ban usimoul balol bitiñwotiñ. ³ Eúrus yay yolul esesem, ban bisem baubu þan bibelul ró me bataliņul bačiger ; bo þan binemen me sinilul ti sambun. Buru ubugi n'eomen gubaj, ban mof mamu mati þio mubao ! ⁴ Jicamut bugan bugagu garok me n'ulagul. Ubugi n'ukoņ, ban úþibil ujaē úk'úffus n'Aláemit-Sembe. ⁵ Buroņul babe ni mof bukakan buroņ bujaha, buroņ bal ekan wásumul me, bi ni funah fafu faa jaramul jaju. ⁶ Jibetróbet bugan gakanut waf iki jikanil n'gučet, bugan gubajut sembe sasu sal ejajen bújoņorul.

Mala emuten ébbañul yay yaa Yésu

⁷ Gutiom, jumuten bi no Ataw Yésu ajaē me ébbañul. Juluj bu aaña nah'amuten me n'enah min ettam yay

ebuh mitiñ : þan amuten iki fujam fúgat, bi n'gúvagen no mitiñ mamu mujaē me eal. ⁸ Kan buru may ju-muten ! Jiaken n'jútuħ liņ : ébbañul yay yal Ataw elofu-lo.

⁹ Gutiom, an ni buru jamb'ámumunor me aya n'apalol ; let mo, Aláemit þan ataliņol. Jíkanum, Ataliņa ahu Yésu nalofulo, umu to n'gánonum gagu naiye.

¹⁰ Gutiom, juosen uboñer waw galob me ni gajow gal Aláemit ; jilihōr ni bugo min mbi júju emuten buru baamer ni sílam. ¹¹ Juluj, leti nuħ'uogal bugan bugagu gaaken me n'eteb sílam Aláemit násonienilsonian ? Ju-une gulob mal emuten yay yo Sob amuten me no naamme ni sílam, ban jujuge wo Aláemit asenol me búsol. Maagen Aláemit násusum nár ban nammem-meņ ñarum enil.

¹² Waf wanur nimaņe elobul, gutiom : jambi jupuñ jibbat gabbat gánogan, hani gayae n'émit yay, ter n'et-tam yay. Eno me ban juoh ey, juoh ey, mb'eno me ban juoh a-a, juoh a-a ; mamu mati julio bataliņ babu bačigerul.

Mala galaw

¹³ Eno me baje an ni buru aam ni sílam, aaken nalaw. Eno me þoþ baje an ni buru aam ni gásumay, asal Aláemit. ¹⁴ Eno me may baje an ni buru ásomute, avoh ufan waw bugaa janguol min gúkiil guñendol míčir, ban ni gulaw mola ni gajow gal Ataw. ¹⁵ Gulaw me ni gáinen dó, Ataw þan asen ásota ahumu gahoy : þan ailenol, ban eno me nabaje util, þan aboketol wo.

¹⁶ Kan ñer ánoan ni buru nalob apalol utilol wo ačila faņaol akan me ; mbi may ánoan nalaw bi n'apalol tima Aláemit nasenul gahoy. Galaw an ačole gubabaj sembe mámah. ¹⁷ Juluj aboñer ahu Elí : an omene ti wolal. Nalalaw faņ ni gáinen dó jambi émit yay elub, ban may elubut símit sífaji ni gueñ futoh ni fanur.

¹⁸ Þúrto, nabbañ alaw ; ñer émit yay nelubul, ban et-tam yay nebuħ mitiñay.

Mala ébbañenul an apile

¹⁹ Gutiom, eno me an ni buru napile ahat bulago babu baa maagen min apalol abbañenulol bi ró, ²⁰ jif-fas búoh an abbañenulo akana-maarat ni bulago babu baa maagen, naþagenolþagen n'ečet, ban Aláemit þan aboket utilol þee, ummeņ min ummeņe.

1 PIER

Waf waw wabaj me n'letar yaue

Eletar Pier étiar ehiçihiç bi ni ejangaraay bugaa mof mice maamme jama Turuki. Guroñeboroñ ti sijaora mala min guomme ejangara (1 Pier 1.1 ni 2.11). Bugan bugagu bugo guçindor me guçotihenilçotihen ban ni gulalil. Gutegeilteh sulob ban ni gupinor élatienil.

Pier nahihîç bi eramben gáinen gagu golil ni gafium gagu golil, ban naagil guaken n'guroñ ti bugan bugo Aláemit açobe.

Eletar yay étiar yaa Pier ehiçihiç bi ni ejangara gápullo n'ulago wábuliore. Maer bugo ðe Biinum Banabe bukanil n'gúni ni buroñ buvugul. Gubbañut guroñ ti sipail gufan, ter ðoð ti uçindoril (1 Pier 1.13 bi 2.4). (1 Pier 2.4-10). Gújue gumuten mátañie mamu ni sílam sasu mata gubabaj gafium gakaneil n'guroñ (1 Pier 1.3, 13, 21 ni 1 Pier 3.15).

Aláemit naileyilen Yésu Kirista ni eçet yay : dáuru díhag me gafium gal ajangara ánoan. Gafium gaugu gukanekan an min áju amuten ujel ni gálatien ti Yésu akan mo me : nálalam, gujeloljel ban ni gulalol. Alugenut mátañie mamu mo gukanol me, bare nabambañ gafiumol ðe n'Aláemit (1 Pier 4.12-19). Eletar Pier étiar eçimeçimen maagen mamu búoh buroñ babu ni eçet yay saa Yésu Kirista sikakan milihorumay bi ni ajangara ánoan.

Milihorumay maumu migitengiten ; migitene ðoð . Eletar yay efañe etar bugan bugagu gabajut me gailo gaaro (1 Pier 2.18 bi 3.6), ti urokaaw bugo ufanil gulet me ejangara, ni ðoð waareaw gabaj me wáine galet ejangara. Buroñil bújue bukan bugagu n'gujoh wa uomme gáinen gal ajangara. Ni fuomunor fal ejangara, gábboli ni gákanumor bugan ni gupalil síçibbeneçibben bugala fo ðooil, újogum n'úpur waw bi n'ufan fo ró (1 Pier 5.1-7 ni 1 Pier 1.22 bi 2.3).

Basaf babu baa Pier

1 Injé Pier, aamme *apatora* ala Yésu Kirista, ihiçeul eletar yaue bi ni buru bugo Aláemit açob me, ban ni jivisor júuy iki jiçin ti sijaora ni mof mamu maa Pont, maa Galasi, maa Kapados, maa Asi ni ðoð maa Bitini. ² Aláemit Paaya naçobulçob nabor ni wo naçi me nakiç ahato ; ni garamben gaa Biinum Banabe, nápunnuþuren jolul min mbi jíkanum Yésu Kirista, ban físimol ni fukanul n'jini bugan ganabe.

Mbi gáji ni gásamay síni ni buru jálo !

Gafium gagu gájaenume me bi ni buroñ

³ Usalal Aláemit, aamme Pay Ataolal Yésu Kirista ! Ñarumol enil ñájalo mee ñiçilol min akanolal nubbañal ubugali ni buroñ buvugul, mala eilen yay yo nailen me Yésu Kirista ni gaçet me. Mamu ñer, nubajale gafium gaa maagen, ⁴ go nuirigenale me ni go gafum gagu go Aláemit abañ me bi ni buganol. Kakan gafum gájuut gunemo, ter gúkasulo, ter ðoð guhonet. Aláemit nabañulgobañ dó fatiya émit. ⁵ Ban buru fañaul, ini

me jíinene maagen mamu, Aláemit ni sembeol ðan apoyul bi esenul gaðah ; gaðah gaugu ðan gúrañul funah fúsola.

⁶ Yo eçil me ínje umu n'eogul jisangor, hani ðan min juom maa n'égogor ni sílam sammeñe. ⁷ Eúrus, yo nufasal me búoh neh'ebaobao, níh'ini mee n'etujuli ni sambun bi ekan yo n'ekur das ; mo may gáinen gagu golul guot me gúlingenil ni sílam. Ban gáinen gagu gaðah me sílam, go gufanýofañ fúf ; guçila ðan guñal-lul me gamalen, gasal, ni gásamay no Yésu Kirista ajae me érañul. ⁸ Yésu buru jimañolmañ m'bámusut jujugol. Jíinene n'açila hani ðan min jujugerutol me ; o açil me n'jisangor n'ésumay ró yájaloe iki an ájuut agiten mala yo, ⁹ mata jiçige ni wo gáinenul guñese me, waamme gaðah gagu golul gaa bándor.

¹⁰ Gaðah gaugu, uboñer waw bugal Aláemit guñes-guñes fañ ban ni guoren nímore bi effas mala go ; gúlobalie mala gáji gagu go Aláemit abañ me bi ni buru. ¹¹ Biinum babu baa Kirista ubuen ni bugo, ban búlobaliillobali mala sílam sasu so Kirista ajae me élam, ni may mala gasal gagu go sijae me ebil siñallol.

Uboñer waw guliliþ bi effas tinah tay ni þoþ bu waf wauwu ujae me ekano. ¹² Bare Aláemit nagitenilgiten búoh firim fafu fo nasenil me let bi ni bugo fumumil, bare til bi ni buru. Firim faufu, fičila bugan bugagu gavaree me Firim fafu Fásu me guvareeul mee jama. Gulobulfolob ni búkanum baa sembe sasu saa Biinum Banabe bápullo me n'émit. Emalakaay fañail gu-mañene guffas firim faufu.

Eronj buronj baa bugan ganabe

¹³ Yo ečil me ñer juote jikan to uinumul, ban ni jíkanum fañ. Jibañ gáhagumul þoogo ni gáji gagu go jija me eyab no Yésu Kirista ajae me éranul.

¹⁴ Jíkanum Aláemit ti uñil gúkanume me ubugail, ban jambi jilagen gaija gagu golul gaa naanañ, no jif-fasenut me wáfowaf. ¹⁵ Ti Aláemit ačobul me anab me, buru may juote jini bugan ganabe ni bakanerul þoobo. ¹⁶ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Jini bugan ganabe, mata ínje fañaom ninanab †. »

¹⁷ Nihi jini mee n'galaw, leti ni'juoh : « Aláemit Payóli » ? Maagen ačila ataliñe me bugan bugagu m'balujut ni buul, ánoan ni bakaneri. Yo ečil me, ni gunah gagu gañañoul me babe ni mof, mbi bakanerul bigiten gákanum gagu go jíkanumol me. ¹⁸ Maagen mamu, buru jiffase bacam babu bačilul me n'jipah ni bakaner babu bolul babajut mee nafa, bo sipayul gufan guhalul to me. Juosen búoh gaþah gaugu gucamuti ni síralam ter éurus, ter þoþ ni fubaj fice fo nihi fubao. ¹⁹ Hani ! Fisim fafu fatineni mee fo Kirista áyu me molul, fáni me ti faa jibbarum jajañañ ban n'jukur, fo til fuþagenul me. ²⁰ Aláemit naþie načob Kirista bi burok baubu balama buju babu baa mof, bare maer ni gunah gauge gúsola gauge nakae áþunnulol bi mala maaro molul. ²¹ O ačile min jínen n'Aláemit ailenol me ni gačet me aban nasenol gasal, dó þe min mbi jinjar gáinenul ni gafiumul jibañ n'Aláemit.

²² Jikakan bugan ganabe mala min jíkanum me maagen mamu, iki júbbolior ti batiay gábboli gaa maagen. Kan ñer júbbolior fañ, n'uinumul þoowo. ²³ Firim fafu fal Aláemit fukanulkan n'jini bugan guvugul, bugan gabbañe gubugi. Firim faufu filet eugit yajae ečet, eugit yom yarondoñ. Fújuut fičet, ufu to bi nánonan.

²⁴ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge :

« Arafuhow ánoan nánini ti mafos,
ban gasal gagu gola, go, gúnini ti gaya gaa gafos :
gafos gagu þan guhay,
ban gaya gagu gala go n'gumulo ;

²⁵ bare Firim fafu fal Ataw, fo, ufu to bi nánonan ††. »

Firim faufu fo fuomme Firim fafu Fásu me fo guvareeul mee.

Ení bugan guvugul bugo Aláemit ačile

² Kan ñer jitey ekan búlaþut bánoban, jibij jánojan, ebut bugan, éсилаet yánoyan, ni þoþ eteh bugan sulob. ² Ti uñil-gubonj, jiraf míi mamu mútut mamu maa Firim fafu fal Aláemit, mamu, þan jiaç ban n'jijab gaþah. ³ Maagen mamu, Bahiçer babu buoge : « Jijagene, ban jujuge búoh Ataw násusum ‡. »

⁴ Kan ñer julofol, ačila aamme ébirih yay yaroñ me, yo bugan bugagu gujunden me ; bare Aláemit, o, najuh búoh éjahojahor min ačob yo. ⁵ Jújouul mbal ačila, ban buru may þan jini síbirih sarondoñ. Jihat Aláemit min añarul nateþ gávi dó Biinum Banabe bujae ečin. Þan iki jikan dó gayoñ gal uteñena ganabe gáþunni jolil bi mala Aláemit. Ačila þan nihi jikan me úteñen wásu mol, dó þe mala Yésu Kirista. ⁶ Maagen mamu, ni Bahiçer babu fañaþo Aláemit naage :

« Ebírih yáamumma ničobe,
ban yo nibañe min íçit gateþ gagu gaa Yéusalem ††.
An abañ me gafiumol ni yo, mat'ateh mahat ‡. »

⁷ Bi ni buru jáinen me, ébirih yayyu kakan ébirih yabaje hámma yámah. Bare bi ni bugagu gáinenut me, yo yuomme

« ébirih yay yo uteþaaw gujunden me,
yabbanno me éni ébirih yay yáamumma yačil me yañ yay ††† » ;

⁸ manur mamu yo yuomme þoþ
« ébirih yay dó bugan bugagu gujotene me,
fuval fafu fo gúlañulore me n'gulo †††. »

Nemme bugo gulalat ékanum firim Aláemit, yo ečil me waþi me n'ulobi uya ni bugo n'ubajil : gúlañulore ébirih yayyu min gulo.

⁹ Bare buru ésuþ jom yo Aláemit ačobe, gayoñ gal uteñena bugal Aví ; buru ésuþ jom yanabe, yo Aláemit aliþoroþe ban néni yola. Yo ečil me juote jigiten bakaner babu bájalo mee bal An ahu áþunnulul me n'emoč bi ni gajañaol gáari mee. ¹⁰ Naanañ, buru jilelen ésuþ yay yal Aláemit, bare maer buganol jom. No, Aláemit arumenutul enil, bare maer narumul enil.

Eronj buronj ti Aláemit amañ yo me

¹¹ Gutiom bugo níbboli me, ínje umu n'elaul waf wauwe, buru jaamme úuya ban þoþ n'jini ejaora ni mof me : jitey gaija gagu go gániul gal arafuhow gu-mañ me, gaamme n'etigen sinilul. ¹² Juroñ buronj báarie ni bugan bugagu gaffasut me Aláemit ; mamu, hani gulobe maarat guya ni buru min guoh buru ukana-maarat jom, bare bae þan gujuh bakanerul báari mee, ban ñer þan gusal Aláemit funah fafu no najae me éjouul.

† Juluj Levitik 19.2 †† Juluj Esai 40.6-8

‡ Juluj Ufoñ 34.9 †† Ni gugerekay guoge Ston. †† Juluj Esai 28.16 ††† Juluj Ufoñ 118.22 ††† Juluj Esai 8.14

¹³ Júttun fufane fánofan fo bugan bugagu gurobene, dó ðe mala Ataw : an áni me ávi, n'jikanumol, mata ačila aamme afan ahu ámah ahu ala bugan bugagu ðe ; ¹⁴ úvulaol, jíkanumil ðoð, mata ačila nah'aboñil guteh bugan bugagu gakane me maarat ban ni guruhen bugagu gakane me maaro. ¹⁵ Maagen mamu, wo Aláemit amañ me, wo uomme jikan maaro min mbi bugan bugagu gasonjet me ban guffasut wáfowaf gupeh utumil. ¹⁶ Juroñ ti bugan galet umigel, bare elet umigel yauyu jamb'éni bi ni buru bulago bal ekan maarat : juroñ ti umigel bugal Aláemit. ¹⁷ Jíkanum bugan bugagu ðe. Júbboli gutiul bugo jugum me gáinen ganur. Jimigelet Aláemit ban ni jíkanum an ahu aamme ávi.

Sílam sasu saa Kirista bigitenum bom bi ni wolal

¹⁸ Buru jaamme uroka bugaa ni sañ, juote júttun ufanul ni gákanum dó. Let bugagu gásum me ni buru bare juote júttun, bare ðoð bugagu gátañi me ni buru. ¹⁹ Maagen mamu, mala gákanum Aláemit, wáriari emuten sílam so nubaje, so gukani ni jibijil ró. ²⁰ Ban fumandor fay ðan jimandor bugo bategerul mala gatil go jitile ? Bare íni me ban jílam mata búoh maaro jikane, ban n'jumuten sílam sausu ti maagen, dáru waf waaro bújoñor Aláemit. ²¹ Aláemit mala ró navogul, mata Kirista fañaol nálam molul, ban nagitenulgiten bulago babu min mbi júju jilagen uhagol. ²² Bajut gatil go natile, ban ðoð jibij jánojan júpullat ni butumol. ^{†23} No gujeleol me, alugenut, no gúlatienol me, alobut táñi, bare til nahahat ðee ni guñen Aláemit o nah'atalij me çol. ²⁴ Ban ačila fañaol natebe utilolal n'enilol no naçet me n'ekuraa yay ; mamu, ubbañutal ubajal fugab n'util waw, ban nújuale ñer uroñal buroñ baçole. Ni susolaol may buru jíyabum me gahoy. ²⁵ Maagen, jiniene ti ubbarum wallilim, bare maer jibbanno bi n'akoña ahu aamme may apoyaul.

Bu anaare bugo n'áinol guot me guroñ

3 Manur mamu may, buru waareaw juote júttun wáinul, mamu mb'íni me guce ni bugo gulale éinen ni Firim fafu fal Aláemit, baroñerul m'biçilil n'gúinen buru m'balobutil firim fánofan, ² mata ðan gujuh bu baroñerul buçol me ni ðoð bu júju me éttun wáinul. ³ Jambi jáariul jíni jáari jajoumulo ni waf wajugeijuh, ti baeçoerul, úibor wal éurus, ter wañ ujaha ; ⁴ bare jáariul juote til jíni jáari jaa ñáraru uinumul, jaamme jáari jájuut jihajen, jaa biinum bájebie ban ni búsum. Jáari ti jauju jibaj me hámma fañ bújoñor Aláemit. ⁵ Dáuru duomme may bíibor babu baa waareaw ganab me bugaa naanañ gabañ me gafiumil ðe n'Aláemit, bugo bákanumer wáinil. ⁶ Uñaral bigitenum ni Saara : nákanumenkanum áinol Aburaham iki nah'avogol «

† Juluj Esai 53.9

afanom ». Kan ñer buru guñolol jom, eno me jikane maaro ban ðoð jihalut waf min úhollenul.

⁷ Manur mamu may, buru wáineaw juote jujoh waarul wári, n'effas búoh gufañulfañ gágoto. Nemme bugo ðoð ðan guyab ti buru gáji gagu gaa buroñ babu baa maagen, kan ñer júbboliil. Jikan mamu jambi waf uce uhajen ulaw waw wolul.

Gavoh gal ekan maaro

⁸ Ban íuñen elobom ni gurim gauge : Buru ðoool jibaj gajamor, jibaj gañinor ganur, jíboliior gábboliior gaa batiay, júju erum bugan enil, ban ni jialenoro. ⁹ Jambi an akani maarat nubbañenol mo. Jambi an ajeli nulugen. An til ajeli me, núsonienol, mata dáuru Aláemit avogul me bi ekan, tima n'jijab gásonien.

¹⁰ Bahiçer babu mame bulobe buoh :

« An amañ me eroñ buroñ baa gásumay, ban namañ gunah gagu gaa buroñol gúsum, jamb'alob gurim gaarat aya ni an, jambi may abij ateh an.

¹¹ Naate atey maarat min nah'akan maaro.

Naate may alið gásumay gagu, ban nanaben ni go.

¹² Ey, Ataw najegorejedor bugan bugagu gaçol me, ban náttunettun ulaw waw wolil, bare bugan bugagu gakane me maarat, bugo, nah'ávuilvu búsol ††. »

¹³ Ay ájue akanul maarat buru bakaner to uinumul ðe min jiaken n'jilið ekan maaro ? ¹⁴ Hani min jírame me mala ekanul waf waçole, buru bugan jom gabaje gásumay. Jambi júholi bugan bugagu, jambi may uinumul úguo.

¹⁵ Jikan n'uinumul búoh Kirista nananab, ban ačila aamme Ataw ahu ; jiilo liñ nánonan bi épañul ánoan ajaeul me eroren mala gafium gagu golul go jibaj me ;

¹⁶ bare mbi jikan yo ni gabeben ni gákanum dó. Mbi jikan yo ðoð ni biinum dó bakure, mamu, no mbi bugan gulob me maarat guya ni buru, bugan bugabugi n'gusu bugo bajeler gajogorol go jibaj me ni Kirista. ¹⁷ Hoe jílam n'ekan maaro, íni me mamu Aláemit amañe, so n'élam n'ekan maarat. ¹⁸ Maagen mamu Kirista fañaol ñanur nálame ak'açet mala util bugan bugagu, ban ño bare ; ačila açol me naçele mala buru jaçolut me, min ájaenumul mbal Aláemit bi ésumenorul ni o. Maagen, gumumuh enilol yal arafuhow, bare Biinum Banabe bukanolkan nabbañ aron. ¹⁹ Mamu ñer, ni sembe sasu saa Biinum baubu banur babu, najojow may ak'avare uinum waw waamme ni fipeh, ²⁰ waa bugan bugagu galat me ékanum firim Aláemit naanañ, no ačila Aláemit fañaol abeben me beb nanagil, ni gunah gagu no Nóe acokor me busana babu bámah babu baðagen me jítiman jaju jaa bugan

†† Juluj Ufóñ 34.13-17

bugagu gaamme futoh ni gúfaji ni báyuer mal babu bámah babu. ²¹ Báyuer mal baubu kakan bigitenum bítinar baa gábatise gagu gaḡagenul me may jama ; let mala min gujae me eḡos mahonete mamu maam me n'enil an, bare mala min buru jícin me Aláemit biinum bakure. Gaḡagen gaugu eilo yay yaa Yésu Kirista ni gaçet me eçil go, ²² açila anamo me ni gañen gárib gal Aláemit no najiḡ me bi fatiya, ban o emalakaay, sembe sasu ni jávi jaju saa fatiya suomme ni gañen gola.

Eronḡ buronḡ buvugul

4 Nemme Kirista nálalam ni enilol, kan buru ḡoḡ juote jibaj gaḡinor gagu ganur gagu gaamme uge : an ahu álam me n'enilol, nabane ni gatil gagu. ² Maer juote juronḡ gunah gagu gaḡañooul me babe n'ettam buronḡ ti Aláemit amanḡ me, bare jambi juronḡ ti gásibo gagu golul gal arafuhow guroren yo me. ³ Maagen mamu, jurondonḡ naanarḡ ḡio buronḡ bal ekan ti bugan bugagu gaffasut me Aláemit gumarḡ me : nihi jika-nenkan galego, n'jibaj gásibo gaarat, nihi jihallenor, nihi jitiñ waf iki jívaŋen, n'jibaj furobo fal úhalla, ban nihi jikan sinetal úteḡen, yaamme waf wáhojie náar. ⁴ Ñer bugan bugaubugi ni kanil gajahali min buru juronḡerit mee maer hóji ti bugo, ban nihi gujelul mala yo. ⁵ Bare ḡan gubil gulob bújoḡor Aláemit mala waf waw wo gukane me, no najae me etaliḡ bugan bugagu gaamme ni buronḡ ni bugagu gaçet me. ⁶ Yo eçil me, hani bugan bugagu gaçet me guban guvareilvare may Firim fafu Fásuḡ me, min mbi gutaliḡi ti bugan bugagu ḡe, tima n'gúju guronḡ, ni búkanum baa Biinum Banabe, ti Aláemit amanḡ me.

⁷ Gabao gagu gaa waf waw ḡe gulofulo. Jíni ñer bugan gaḡenguloe, bugan gabaje uinum, tima n'júju jilaw. ⁸ Waf waw wo jiaje me emundum jikan wo uomme min jíbbolior faḡ, mata « gábboli guboketeboket util wammeḡe. » ⁹ An ákail me súndoi, ualenol wári m'bá-mumunorut. ¹⁰ Anóan ni buru naate arḡar gáji gagu go Aláemit asenol me, gábulior me ni waa bugagu, min akan maaro bi ni gupalol. Jikan mo me, ḡan jíni bugan gaḡoge wári úji wauwu. ¹¹ An ayab me gáji gal elob, nah'avare gurim gagu gal Aláemit. An ayab me gáji gal eramben bugan, akan yo ni sembe sasu ró so Aláemit asenol me, min mbi bugan bugagu gusal Aláemit ni waf waw ḡe, ni búkanum baa Yésu Kirista, açil me bá-jalo ni sembe bi nánonan. Amen !

¹² Gutiom bugo níbboli me faḡ, jambi sílam sasu sámah sasu saamme ni buru, sáni mee ti sambun sajege, siçilul n'jisigo ti nihi ní me waf wajahaliene ubajul. ¹³ Júsumaet til mala min jugum me sílam sausu ni Kirista ; mamu, no najae me egiten bugan bugagu ḡe gasalol, buru may ḡan jibaj ésumay yámah. ¹⁴ Eno me gujelul mala min juomme ulagora bugaa Kirista, jú-

sumaet mata Biinum babu bal Aláemit bammeḡ mee gasal ubu ni buru. ¹⁵ Jambi ace ni buru álam mala búoh o amuga-bugan nam, ter áku, ter akana-maarat, ter ḡoḡ mata nanogenogen n'elob yatogutol. ¹⁶ Bare, eno me an nálame mala min aamme ajangara, jamb'asu mala yo ; asal til Aláemit mala min abaj mee gaḡow gaugu gal alagora Kirista.

¹⁷ Tinah talu tiçige no Aláemit ajae me einnul bataliḡ babu, ban bugan bugagu bugola gujae me emundum gutaliḡi. Ban eno me Bataliḡ babu bal Aláemit ni wolal bujae emundum, bu ñer bugan bugagu galat me éinen Firim fafu Fásuḡ me fal Aláemit gujae me eban nogor ? ¹⁸ Ti Bahiçer babu buoh me : « Táñi me náar min an açole aḡageni, ñer bu jae me éni ni an alaḡute, ni atila † ? » ¹⁹ Yo eçil me bugan bugagu gaamme ni sílam jaor ni búnongum Aláemit, guote nihi gukan maaro ban ni guḡar buronḡil ḡe guhat ni guñen Aláemit átul me waf waw ḡe, o nah'alob me waf aban nakan wo.

Pier o m'batar ufan waw bugaa sijangu sasu

5 Maer ñer ban ilob ni ufan waw bugaa sijangu sasu bugolul. Inje faḡaom anafan ala jangu nem ḡoḡ ti bugo. Nijujuh sílam sasu saa Kirista, ban ḡan ibaj fugabom ni gasal gagu gaḡae me éraḡul. Inje umu n'étaḡlenuḡ iegul : ² jucokor ekore yay yo Aláemit asenul me gakoñ. Jupoy yo, ban let ti bugan bugo gutujene gúrur ni gaḡoy gaugu, bare ni biinum básuḡe ti Aláemit amanḡ yo me. Jambi ní gaḡoy gaa filiḡ ebaj, bare til mbi ní gal esenoro. ³ Jambi jiliḡ égoten bugo gusenul me juogen, bare til jíni bilihorum báarie bi n'ekore yay. ⁴ Mamu, no afan ahu ala ukoñaaw ḡe ajae me éraḡul, buru ḡan jiyab bi nánonan élandiḡ yal ate-ba-ebenḡ yaije salsal, yo galleñ yo mati gúmus gufokoto.

⁵ Manur mamu may, buru úḡur waw juote júttun ufan waw bugaa sijanguul.

Anóan naate ñer aalenoro bújoḡor apalol, mata Bahiçer babu buoge : « Aláemit nalalat bugan bugagu gatennoro me, min til asen gájiol bugagu gaalenoro me ††. » ⁶ Kan jialenoro bi to bújoḡor sembe sasu saa gañen Aláemit, min mb'atebenul no funah fafu fo açila akiç me fujae me eçigul. ⁷ Jiḡar majogaul ḡe jibaḡ n'Aláemit, mata açila acokoreul.

⁸ Jíni bugan gabaje uinum ban jambi júmori, mata alatorul aamme Seytane umu min agetore me ti éḡarḡ, o n'eḡes an o najae me ejoh. ⁹ Jijajen bújoḡorol ban ni juoh to liḡ tir ni gáinen gagu golul, ban n'juosen búoh gutiul gaamme tánotan ni mof sílam sausu sanur sasu gubaje. ¹⁰ ḡan jibaj jílam ñace ni tinah tatiito, bare Aláemit, açil me gáji gánogan, naçobulçob bi éni ni gasalol bi nánonan ni gaḡogorol ni Yésu Kirista. Açila

† Juluj Etajen Gaffas 11.31 †† Juluj Etajen Gaffas 3.34

faŋaol þan akanul me n'jini bugan ganabe, þan aliŋenu, þan asenu sembe ban þan arobenul tiñ taake to an mát'áju arikulul. ¹¹ Mbi bájalo babu bíni ni o bi nánonan ! Amen.

Gurim Þier gúbanum

¹² Gurim gauge gareor mee go nihiçulul mee, Silas arambenom min ihiç go. Nijogoljoh ni gáinen gagu ti

atiay ala maagen. Nihiçululhiç bi esenu buaken ni þoþ bi egitenu búoh buru ni gáji gagu gaa maagen gal Aláemit jujoge. ¹³ Bugan bugagu gaamme babe Babilon bugo Aláemit açob me ti buru gusafulul. Maruk aamme añolom nasafulul þoþ. ¹⁴ Jisafor búsafor baa batia, baa gábbolior.

Gásumay gúni ni buru þooul jajogor me ni Kirista.

2 PIER

Waf waw wabaj me n'letar yaue

Eletar yaue ehiçhiç bi ni ejangaraay pëe. Enogonogor nan gurim gom gaa búhanor. Pier naage tinah talu tal eçelol tulofe (2 Pier 1.13). Nahiçyohiç min mbi bugan bugagu gáinen me guosen nánonan baligenerol. Pier naagilseh n'letar yaue gajoumulo me ni , ban mbi bo guyab me (2 Pier 1). Púrto, natigen uligenaaw galet me bugaa maagen galigene me bugan bugagu waf waa jibij ban nihi gukan dó me (2 Pier 2). Mbiban nalob mala funah fafu fo Ataw Yésu ajae me ébbañul (2 Pier 3). Ejangaraay bugaa jabbah jítiar guçele pëe, ban bi maer Yésu abbañerulat. Ñer gammeñe ni bugo n'gúguo mata gujogut wa uçile garatten gaugu. Bare ejangaraay bugo n'enagol, , dó pë bi éji bugan bugagu pë bulago min gúbahen buronjil. Ejangaraay gubaje Bahiçer babu bal uboñer waw bugal Aláemit baamme ni sílebur sasu so guvoge me "Bahiçer babu Bufan babu" bi ejjonenil ni gáinenil. Guyayab pöp baligener babu baa bugan bugagu bugo Yésu Kirista fañaol aligen me (2 Pier 3.2). Ni tinah talu no eletar Pier éutten ehiçi me, totoh siletar Pool sice so baf-faseri (2 Pier 3.15). Pier naage ñer jambi an amanñ ápajul Bahiçer babu o nevonol (2 Pier 1.20), jambi pöp akan yo o mbañinorut ákátijen (2 Pier 3.16). Tale til rorene garamben gagu gaa bugagu ejangara ni pöp gaa Biinum Banabe.

Basaf babu baa Pier

1 Injë Simonñ Pier aamme aroka ni *apatora* ala Yésu Kirista, ínje ihiçe eletar yaue bi ni buru bugo gáinenul gunnam me ni góloli, gáinen gaugu gápullo me ni maçole mamu mal Aláemilolal ni Aþagenaolal Yésu Kirista. 2 Mbi gáji ni gásamay síni fañ ni buru, ni búkanum baa gaffas gal Aláemit ni gaa Yésu aamme Ataolal.

Gailo gagu gáari me gal ejangaraay

3 Aláemit ni sembeol násenumulal me waf waw pë wo núronjmal me ni wo, ni gajogor gagu ni o. Nakanolalkan min uffasal an ahu açobolal me mala gasalol ni músumol. 4 Mamu Aláemit ásenumulal me maaro mamu matineni mee ban ni mubaj hámma mo nalobolal me esen, min mbi júju júþur ni gaija gagu gaamme ni mof maume mahajen mee, min jíbajum to ni gáni gagu gola.

5 Yo eçil me juote jikakanor min jinñar ekan maaro jita-jen to ni gáinenul, n'jinñar gaffas gagu go jiffas me Aláemit jitajen to n'ekan maaro yay, 6 n'jinñar éju ejo-goro jitajen to ni gaffas gagu go jiffas me Aláemit, n'jinñar emuten jitajen to néju ejogoro yay, n'jinñar gáholi Aláemit jitajen to n'emuten yay, 7 n'jinñar gajogor ti batiay jitajen to ni gáholi Aláemit gagu, n'jinñar gá-boli jitajen to ni gajogor gagu ti batiay. 8 Maagen ma-

mu, gáni gaugu gáari mee go juot me jibaj. Jibaj go me fañ, þan gukanul min jiaken n'jurok ban pöp n'júju jifañ n'jiffase Ataolal Yésu Kirista. 9 Maagen mamu, an abajut me gáni gaugu gáari mee, an ahumu ajugérit ñanno : nánini ti ápima o nah'amamaen dó me, ban nájumor búoh utilol wo nakanen me no uboketiboket.

10 Yo eçil me, gutiom, jikakanor fañ min júttun maagen mamu gavoh gagu go Aláemit avogul me, eçob yay yo naçobul me. Jikan mo me, mati julo ni gatil.

11 Mamu Aláemit þan akanul min júju junogen n'gásumay ni Jávi jaju jaa bándor jal Ataolal Yésu Kirista aamme pöp Aþagenaolal.

12 Yauyu eçil me, jiffas yo min jiffas yo, ban n'jini ni maagenul min jínie, þan nih'iosenul yo nánonan.

13 Bare niþinopinor nieh wáriari min iosenul yo maer þan no nironñ maa ni buru, min mbi juluj to. 14 Niffase búoh tinagom tulofulo tal eçet, ti Ataolal Yésu Kirista agitenom yo me. 15 Bare þan ikakanor min mbi júju jibañ n'uinumul gurim gaugu bi nánonan, hani ínje baleler.

Bugan bugagu gajuh me bájalo babu baa Kirista

16 Maagen mamu, let ni waf waa jibij wóli jújoume min jikanul n'jiffas mala éjoul yay yal Ataolal Yésu Kirista ni sembe yo ró, bare wóli fañaóli jujujuh táh bájalo babu bola. 17 No Aláemit Þaaya açobol me aban nasenol gasal ni bájalo, firim ni fúþurul ni bájalo babu

bal Aláemit baije mee salsal min fuogol : « Dáure Añolom o níbboli me ; ésumayom þe ni o yom. »¹⁸ Firim faufu fáþullo me n'émit, wóli fañaóli juunfowun no juomen to me ni o baubu ni firijañ fafu fanab me.

¹⁹ Ban wóli jifañ me til ejoh liñ firim fafu fo uboñer waw bugal Aláemit gulob me ; jikan to me uinumul ni fo, þan may wári fañ bi ni buru. Firim faufu fínini ti ejaña yaam n'éfijigen tiñ tamoçe, bi no tinah talu tijae me ehale min eraben yay ekan uinumul n'urjanno.

²⁰ Juote jumundum jiffas wauwe : an ájuut áþajul ačila fañaol firim faa Bahiçer babu fo an alobe ni búkanum bal Aláemit. ²¹ Maagen mamu, bajut firim ti faufu fajoumulo ni búongum bal arafuhow ; bare ni gáčibben gaa Biinum Banabe bugan bugagu gulobe mee ni gajow gal Aláemit.

Gúteh gagu go Aláemit ajae me eteh bugan bugagu gálotit me maagen

2 Naanañ bajene ni bugal Israel bugan bugo nihi gubij n'guoh bugo uboñer gom bugal Aláemit. Manur mamu may, þan baj ni buru uligena-bugan gálotit maagen. Þan nihi guligen bugan bugagu ni mutuho ró ulago wo nuh'ullimen bugan, ban þan guceñ Afan ahu aþagenil me. Yo ečil me þan guoþoro maarat majae enemetil ni majase. ² Bakaneril basuneni mee, bugan gammeñe þan gulagen bo, ban þan bičil bugan bugagu min gulob gurim gaarat guya ni bulago babu baa maagen. ³ Emañil síralam þan ečilil min gulobul balober bal ebut, dó þe min gúju gutiñ ni sinilul. Bare gúteh gagu golil ugu to bae n'gunageil þio bo, ban mati þio min ganemoil guçigul. ⁴ Maagen mamu, Aláemit ahalut bo me emalakaay gatil me m'batetil, bare til nabelenilbelen majeke n'éhapa yay yabajut me to étije, dó guom me n'emoç, min gunah funah fafu faa Bataliñ babu. ⁵ Aboketut þoþ mof mamu maa naanañ, bare til náyuuloyu mal mámah mimmenjen ettam yay þooyo yammenjen mee bugan gaarat ; Nóe bare naþagene, ačila avare me bugan bugagu mala eron buron baçole, o ni bugan gono futoh ni gúuba. ⁶ Aláemit nateteh súsub sasú saa Sodom ni Gomora, ban nañar sambun min aremen so ; mamu, ni síni bigitenum baa waja me ebaj bugan bugagu gaarat me. ⁷ Bare naþagen Lot aamen me an açole, álamen me m'biinumol fañ mala bakaner babu basuneni mee baa bugan bugagu bugaa no naamen me m'buron. ⁸ Maagen mamu, Lot, aamen me an açole, ni bugan ti bugabugi naçindorene. Nah'ajuh ban naun funah-ó-funah bakaneril baarat mee ; buron baubu bolil basuneni mee bukanolkan nálam fañ ni biinumol baamme bal an açole. ⁹ Urú ñer þe gitengiten búoh Ataw naffase bu najae me ekan min aþagen bugan bugagu bugo ačila ajoh me bugan gaçole ni sílam sasú so guomme ni so. Naffase may bu najae

me ekan min ajoh bugan bugagu gakane me maarat ahato bi etegil funah fafu faa Bataliñ babu, ¹⁰ fáñum bugan bugagu galagene me gaija gagu go gániil gal arafuhow gumañ me, min nihi guçóthien fufane fafu fal Aláemit. Uligena-bugan bugabugi gufiumorofiumoro mámah. Gutennorotenoro ban gúhollut ejel úuwenum waw wammen mee gasal waamme n'émit. ¹¹ Hani emalakaay bugo nuffas me búoh gufanil sembe ni bájalo fúf gukañenut gutaliñ úuwenum wauwu bataliñ baa gújel bújoñor Ataw. ¹² Bugan bugabugi gukanekan dó me ti bugan gabajut uinum, ti súnuhuren sasonesonjet sabugei me bi ejogi iki sumugi. Gujelejel waf wo guffasut, ban may þan guçet ti súnuhuren sasú siçele me. ¹³ Þan gubil guyab bacam babu baa maarat mamu þe mo gukan me. Súmilsum fañ ekan tufunah cay waf waw waarat me wo gaija gagu golil gumañ me. No jitiñore gaggan, nihi súmilsum nár ebij gusenul, ban éniil to ni gaggan gaugu esuneniseneni fañ ban þoþ kakan býih. ¹⁴ Gúçilil þee ni waare guya go, ban gúmusut guhat ekan maarat. Þan nihi gubut bugan bugagu gabajut me sembe. Uinumil þoowo ugu n'eliþ fubaj. Gatab gagu ugu ni bugo ! ¹⁵ Bugan bugabugi guhahat bulago babu baa maagen niki gullim babu. Bulago babu til baa Balaam áþur Bosor gulagene, o gucam me síralam bi ekan maarat nanañ, ¹⁶ bare búsol, nayab bannur mala maarat maumu mo nakan mee. Maagen mamu, ni búkanum bal Aláemit, asum ece, yo nuffasal me búoh waf wom wo nd'ulob, neñar firim fal arafuhow min éfir bakaner baubu basonjet mee bal aboñer ahumu ala Aláemit aamme Balaam †. ¹⁷ Bugan bugabugi gúnini ti súbula-mal sahañay, ti úpar wo fúrus fámah fufakene fújaenum. Aláemit nahaliltohat min mb'áruril n'emoç yay yafañ me sasú þe gamoç. ¹⁸ Þan nihi gulob gurim gáamah gurakel, ban þan nihi guñar gaija gagu golil gasuneni mee min gubut bugan bugagu gaju me éþagul ni buron babu balet me baa maagen. ¹⁹ Þan guogil ban gukanil n'gúþur ni fimigelet, ban bugo fañail umigel gom bugaa maarat mamu ; mata ánoan amigel nam ala waf waw wo nájuut me ahat. ²⁰ Maagen mamu, bugan bugagu gaffas me Yésu Kirista, aamme Ataolal ni þoþ Aþagenaolal, guhahat bakaner babu baarat mee baa buron be ; bare guhat me bakaner baubu min bubbañ búgotenil iki bihekil, buronil baa maer þan bufañ gátañi baa naanañil. ²¹ Guffasene bulago babu baa maçole mamu, bare guhahat gurim gagu ganab me go guligenil me. Fañene jáari bi ni bugo jambi guffasen bulago baubu. ²² Wabajil me ñer ukeloke uçimen gurim gauge gaah me : « Ejoba yay ebbañe etiñ wo emasulo me », ni gubbañ mul guoh : « Ehumba yay yauwoen me ebbañe ebokor éluget. »

† Juluj Uþin 22.4-35

Ebbáñul yay yal Ataw

3 Gutiom bugo níbboli me nár, eletar yayye eomme ñer eletar éutten yo nihiçulul me. Ni siletar sausu saamme súuba, nimañenmañ íli n'uinumul uñinor waaro ; 2 nimamañ min juosen gurim gagu go uboñer waw ganab me gulob me naanañ, min juosen ðoð úboñ waw wo *uðotoraaw/uðotora* guligenul me : dó ðe úboñ wom wal Ataw aamme Aðagena ahu. 3 Juote jumundum jiffas búoh, ni gunah gagu gúsola, ðan baj bugan gajae épurul gajae eron buron bajaore ni wo gaija gagu golil gumañ me. ðan nihi gúfohulul 4 n'guoh : « Leti naagulseh ðan ájoul, ñer umelo ? Si-payolal gufan guçelege guban, ban kábiriñ ni buju babu baa mof bi funah faa jama bajut uce wábulie. » 5 No gulobe me gurim gaugu, gújumojumor búoh ðioe fañ no Aláemit añar me firimol min átul émit yay ni ettam yay. Ettam yay ni mal mamu épullo ban miçila nañare min átul yo. 6 Ni mal ðoð, maamme báyuere mal babu bámah babu, ettam yay efan yay énemenumi me ðooyo. 7 Mala émit yay ni ettam yay saa jama, so, firim fafu fanur fafu fal Aláemit fujohsojoh fuhato bi no ulatora Aláemit gujae me etaliñi min guyab gúteh gaa bándor. Funah faufu, émit yay ni ettam yay ðan siremeni ni sambun. 8 Gutiom bugo nimañ me, baje waf wanur wo juotut jújumor : waamme búoh bújoñor Aláemit funah fanur fínini ti símit sono éuli, ban símit éuli sínini ti funah fanur. 9 Aláemit nd'aratten n'ekan wo nalob me, ti guce guñinor yo me ; nabebebeben beb ni buru mata amañut an ni buru allim, bare til namañe bugan bugagu ðe guteh mahat min gúbahen bakaneril.

10 Funah fafu fal Ataw ðan fiçigul ti áku nah'abbuyul me. Funah faufu, émit yay ðan érul báruler báholenie ; tinah talu, fieñ fafu, suut sasu, so ðe ðan sisa sutujulo, ban mof mamu may ðan minemo, mo ni waam dó me ðe. 11 Nemme waf waw ðe mamu ðan unemeni, juote jiaken tima n'jini bugan ganabe, ban n'juron buron baçole. 12 Juron n'engah nímore eçigul yay yaa funah fafu fal Aláemit ; juron tima ni fiçigul cab ! Funah faufu no ñer émit yay ejae me esa ek'erem min waam dó me ðe utujulo. 13 Bare wolal ubugi n'engah wo Aláemit alobolal me, wo uomme émit ece evugul, ni may mof mice muvugul dó maçole mamu mujae me eçin.

14 Yo eçil me, gutiom bugo níbboli me nár, buru n'engah yayu, jiaken tima Aláemit natogul ni gásamay, buru min juçole, ban an mát'áju alob maarat aya ni buru.

15 Jiffas búoh emuten yay yal Ataw eçil me min buru júju jipah. Dáuru atiolal gag'galam abugeolal Pool amañ mee elobul may ni siletarol. Nalobul yo ni malillo mamu ró mo Aláemit asenol me. 16 Waf wauwu nalob mee ðoð ni siletarol ðe dó naunen me elob yayu. Bajdóbaj gurim gátañie ejoh. Bugan gaffasut wáfowaf, bugo gáinenil guliñut, ðan nihi gútigen wo gurim gaugu gumañ me elob. Gukanemokan ðoð ni gurim guce gaa Bahiçer babu, bugo m'baffasut búoh n'ekan waf ti wauwu ðan gunemenoro me. 17 Bare buru, jaamme gutiom bugo níbboli me nár, maer nítallenul iban. Juote ñer jíkanum fañ ! Jambi jihat me ulator Aláemit min gubutul, ban may jambi jibelen me gafium gagu galiñ mee go jibaj mee.

18 Mbi gábboli gagu ni ðoð gaffas gagu saa Yésu Kirista, aamme Ataolal ni may Aðagenaolal, sibbah ni buru. Gasal gúni ni o, jama ban bi nánonan ! Amen.

1 SAANJ

Waf waw wabaj me ni siletar sasu saa Saan

Siletar sífaji saa Bahiçer babu Buvugul babu siffasifas búoh Saan ahiç so. Etíar ni siletar sausu ebajut gajow gánogan gal ahiça yo. Ahiça ahu ala eletar yay éutten ni ala éfatten yay nagitengiten búoh o aamme « afan ahu ». Nakakan afan jangu o bugan bugagu bugo nahiç me gúkanume fañ.

Eletar yay étíar yay egitenut bi ni bugay ehiçi. Eletar yay éutten yay yo ehiçihiç bi ni « Aare ahu o Aláemit açob me ni ðoð bi ni guñolol », dóemme bi ni fuomunor ejangara. Efátten yay yo ehiçihiç bi n'ajangara ace gajaol Gaiyus. Aíne ahumu fuomunor fabaje gaunorut tutor ejangara ni gupalil ejangara fiçilol. Siletar sausu saamme sífaji sihiçihiç bi ni ejangaraay gaffas me joon ewansil yay yaa Saan.

Baje símit ðio bo no Firim fafu Fásu me falob me mala Yésu Kirista fujui me evare balama Saan ahiç siletarol. Ejangaraay gajangae me ewansil yay yaa Saan gujamorut ni bu gujae me ejoh firimol. Guceil gúpure ni guomunor gagu golil gal ejangara. Bugaguil gúguegu gupalil. Gulalat éinen gaa búoh Yésu nanjanar gáni gal arafuhow. Ñer guoge gusoholaut Yésu : buronjol ni eçelol sibajut nafa ni bugo. Nihi guoh : « Wóli júmusut jitol », « wóli jiffase Aláemit », « wóli ni gajaña jom ». Bare buronjol bigitengiten búoh gubibij.

Saan ni siletarol naaseh ejangaraay jambi gulagen uþinor waw walet me waa maagen waya me ni Yésu. Guñol Aláemit gúineyinen búoh . Gáinenut me ni firim fafu bugo ulator Kirista bugom. Bugan bugagu gáinen me guote gujoh to liñ tir ni firim fafu fo guun me kábiriñ ni buju babu. Firim fafu fikelo fiçimen faufe faah me . Buron ejangara buote bujaor ni gáinenil.

Firim fafu fasene me buron

1 Jihiçululhiç eletar yaue bi elobul mala An ahu aamme Firim fafu fasene me buron. Firim fafu fubabaj kábiriñ ni buju babu. Nuunalfowun ban nujugalfojuh táh ni gúçilolal, nulujalfoluj ban nugoralfogor ni guñenolal. ² An ahumu aamme buron babu naranjor ban nujugaloljuh. Yo eçil me wóli n'jiniul n'elob mola, açila aamme buron babu bábaerit me baamme ni Paaya, ápullo me ujugalol. ³ Wo wóli juun me ban ni jujuh wo, wo juom maa ðoð n'evareul, tima wolal ðe núnial an anur. Gajogor gagu gololal go guomme gagu go nubajal me ni Paaya bugo n'Añolol Yésu Kirista. ⁴ Jihiçululhiç gurim gauge min mbi ésumayoli érir.

Eron ni gajaña Aláemit

⁵ Aláemit gajaña nam ; bajut emoç yánoyan ni o. Firim fafu fo jivareeul maa, fiçila wóli juun me ni Yésu Kirista. ⁶ Uogal me nujogoraljogor n'Aláemit mbiban nuroñal buron bamoçe, nubijalbij : ukanutal wo maagen mamu mumañ me. ⁷ Bare eno me nuroñale buron baa gajaña banñannoe ti Aláemit fumumol aamme ni

gajaña, no ñer nujogoraljogor, ban fisim fafu fal Añolol Yésu Kirista ðan fuþos utilolal þoowo.

⁸ Uogal me wolal ubajutal util, wolal ubutoroale ban maagen millet ni wolal. ⁹ Bare ulobal me Aláemit utilolal, ðan aboketolal wo ban ðan áþuren maarat máno-man maam ni wolal, mata an nam o nah'akan wo nalobe me ban naçoçol. ¹⁰ Uogal me may ubajutal util, nujogaloljoh abija ban ñer firimol filet ni wolal.

Kirista aamme arambenaolal

2 Gúñum, nihiçululhiç gurim gauge jambi julo ni gatil. Bare eno me ace ni buru natile, nubajale arambena bújoñor Paaya : açila aamme Yésu Kirista, an ahu açol me. ² O fañaol nasenorosenoro eçet áni bísimen mala utilolal, ban let mala wololal bare, bare ðoð mala waa bugan bugagu ðe gaamme ni mof.

³ Eno me núkanumale gúboñol, nújuale ubajal gafium gaa búoh nuffasalol. ⁴ Eno me an naage « ínje nifasol », mbiban ákanumut gúboñol, an ahumu abija om ban maagen mánoman millet ni o. ⁵ Bare eno me an nákanume firimol ban nakan wo fulob me, gábboli gagu go nabaj me bi n'Aláemit ðan gúni maagen mamu ni o fañ. Dáure diçil maa min újual ubajal gafium gagu gaa búoh nujogoraljogor n'Aláemit : ⁶ an aah me

o najogojogor bándor ni o, an ahumu naate aroṅ ti Yé-su aroṅ me.

Gáboñ gagu gavugul gagu

⁷ Gupalom, let gáboñ gavugul nihiçulul, bare til gáboñ gafan go jipie n'jibaj kábiriṅ ni buju babu. Gáboñ gaugu gafan gaugu go guomme firim fafu fo juun me. ⁸ Bare bae mul gáboñ gavugul nihiçulul, mata maagen mamu mala go mujugijuh ni Kirista ni pøp ni buru. Maagen mamu, emoç yay uyu n'ekay, ban gajaṅa gagu gaa maagen gufaene gúni n'eṅannen emoç yay.

⁹ An aah me o ni gajaṅa gagu nam mbiban nalat atiol, an ahumu narone n'emoç yay bi maer. ¹⁰ An ábboli me atiol, an ahumu umu nánonan ni gajaṅa, ban bajut uce ni o wájue uçilol min alo ni gatil. ¹¹ Bare an alat me atiol, an ahumu umu n'emoç ; umu n'ejow n'emoç m'baffasut mbaa bay naam n'ejow, mata emoç yay ekanolkan návim.

Etey waf waw waa buroṅ be

¹² Guñolom, nihiçululhiç bi egitenul búoh util waw wolul uboketiboket, dó pe mala gajow gagu gaa Yésu Kirista. ¹³ E sipaya, nihiçululhiç min igitenul búoh buru jiffase an ahu aṅi me náni kábiriṅ ni buju babu. Uṅúr waw, buru nihiçululhiç min igitenul búoh jiheke Seytane. ¹⁴ Gúñum, nihiçululhiç bi etajen igitenul búoh jiffase Paaya. Sipayom, nihiçulul itajen mul bi egitenul búoh jiffase an ahu aṅi me náni kábiriṅ ni buju babu. Uṅúr waw, nihiçulul ibbañ itajen mul bi egitenul búoh jibaje sembe : Firim Aláemit ufu nánonan ni buru, ban jiheke Seytane.

¹⁵ Jambi jimaṅ waf waw waa buroṅ be. An amaṅ me buroṅ be, an ahumu ábboliut Aláemit Paaya. ¹⁶ Waf waw waa buroṅ be wo uomme : gamaṅ gaarat gal enil, éсилаet ebaṅ wo nujugale me, ni pøp batennoro mala fubaj. Waf wauwu pe let ni Paaya ujoumulo, bare til ni buroṅ be. ¹⁷ Ban buroṅ be pæn bubao, bo ni waf waw wakane me bugan bugagu min gubaj gaija ; bare an ahu akane me wo Aláemit amaṅ me, o pæn aroṅ bi nánonan.

Alatora ahu ala Kirista

¹⁸ Gúñum, tinaṅ talu tibanum tulofulo. Juune búoh Alatora ahu ala Kirista umu n'éjoul. Ban maer, baje ulatora gammeṅe bugaa Kirista gápullo. Dáuru digitenolal me búoh tinaṅ talu tibanum tulofulo. ¹⁹ Ulatoraaw ubugi ni wolal gúpurume, bare guṅiut n'gúnie bugan bugololal. Maagen mamu, enoen me bugan bugololal guomene, pæn gúnien nánonan ni wolal. Bare gúpurur ni wolal min ṅanno ca búoh bajut ace ni bugo aamen maagen mamu an ololal. ²⁰ Buru til jiyayab Biinum Banabe, ban Kirista asenul bo. Yo eçil me buru

pøoul n'jiffas maagen mamu. ²¹ Min ihiçulul me, let ter búoh buru jiffasut maagen mamu, bare til mala min jiffas mo me. Ban jiffase pøp búoh jibij jánojan jújuut jújoumul ni maagen.

²² Kan ñer ay aamme abija ahu ? Leti an ahu aceṅ me gaa búoh Yésu aamme Kirista ahu ? An ahumu aamme hum Alatora ahu ala Kirista ; mimanur, naceṅe gaa búoh Aláemit aamme Paaya ban Yésu náni Añiol !

²³ An aceṅ me gaa búoh Yésu aamme Añil ahu, an ahumu affasut may Paaya ; an aah me Yésu aamme Añil ahu, an ahumu may naffase Paaya.

²⁴ Yo eçil me, jikan n'uinumul gurim gagu go juun me kábiriṅ ni buju babu. Eno me gurim gaugu jibaṅgobaṅ bándor n'uinumul, buru pøp pæn jujogor n'Añil ahu ni Paaya. ²⁵ Ban wo Kirista alobolal me esen, wo uomme buroṅ babu bábaerit me. ²⁶ Bugan bugagu gamaṅ me ebutul bugo guçile min ihiçulul gurim gaugu. ²⁷ Buru ñer, Kirista naṅaṅar Biinum Banabe akan ni buru. Nemme Biinum baubu ubu nánonan ni buru, jusoholaut min ace akelul eligen uce, mata biçila pæn biligenul waf waw pe. Ban wo bujae me eligenul, waf wom waa maagen, let waf waa jibij. Yo eçil me jibaj gajogor galiṅe ni Kirista, ti Biinum babu biligenul yo me.

²⁸ Ey, guñolom, jujoh guñen gúuba gajogor gagu golul ni Kirista, tima no najae me ébbañul natogolal min ummeṅale gafium, ban jamb'ubajal ñusu bújoṅorol funah fafu fo najae me éjoul. ²⁹ Eno me maagen mamu jiffase gaa búoh Kirista an nam açole, juote may jiffas gaa búoh ánoan akane maçole añol Aláemit nam.

Ení uñil bugal Aláemit

3 Jujuh gábboli gagu go Paaya ábboliolal me ! Gú-jalojalo bireg nah'avogolal guñolol ! Ban, ti maagen, bugo nuomale. Mof mamu, mo, muffasut Paaya ; yo eçil me muffasutolal may. ² Gutiom bugo nimaṅ me nár, maer wolal guñol Aláemit nuomale ; ban min ujaale me éni gajem, uraṅerut pæn. Bare nuffasale búoh no Kirista ajae me éraṅul, pæn únial ti o, mata pæn ujugalol ti náni me. ³ Anóan abaje gafium gaugu ni o pæn akan to biinumol min áni an akure, ti açila Kirista faṅaol aamme an akure.

⁴ Anóan pe atile o ákanumut gúboñ gagu gal Aláemit, mata etil yoemme elat ékanum gúboñ gagu gal Aláemit. ⁵ Bare buru jiffase gaa búoh Yésu Kirista najoulojow bi épuren util waw, ban açila fumumol abajut gatil gánogan. ⁶ Yo eçil me an ajogor me liṅ tir ni o mat'abbañ nah'atil. Bare an ahu aroṅ me n'etil, o, ámusut ajuh Yésu ban may affasutol.

⁷ Gúñum, jikanum jamb'an abutul. An akane maçole nakakan an açole ti Yésu Kirista fumumol akan me an açole. ⁸ An aroṅ me n'etil, an ahumu an ala Seytane

nam, mata Seytane kábiriñ ni buju babu natilulo. Yauyu ečil me Añol Aláemit nájoul ni mof bi ehajen búrokum babu baa Seytane. ⁹ An áni me añil ala Aláemit, mat'abbañ nah'atil, mata firim Aláemit ðan fíni ni o ti nihi ní me eugit yola ; ájuut ñer abbañ atil mul mata añil ala Aláemit nam. ¹⁰ An akanut me maçole, ter ðoð amanjut atiol, an ahumu alet añil ala Aláemit. Maume nújual me uffasal bugay guomme guñol Aláemit, ni may bugay guomme guñol Seytane : ánoan alale ekan maçole, ter ábboliut atiol, an ahumu alet añil ala Aláemit.

¹¹ Maagen mamu, firim faufe faah me úbbolioral ju-unfowun kábiriñ ni buju babu. ¹² Jamb'ukanal ti Kaerj aamen me añil ala Seytane, amuh me atiol. Ni bu namugumol ? Mata ačila Kaerj bakanerol buarat, bare bal atiol, bo, buçoçol.

¹³ Gutiom, jambi jijahali bugan bugagu bugaa buronj be balalerul. ¹⁴ Nuffasale búoh n'eçet yay núpumulale unonal ni buronj babu, mata núbbolialboli gutiolal. An ábboliut me atiol, an ahumu naronj dó n'eçet yay. ¹⁵ An alat me atiol, an ahumu amuga-bugan nam. Ban jif-fase búoh amuga-bugan buronj bábaerit bilet ni o.

¹⁶ Yésu Kirista nasesen buronjol mololal ; mamu núffasumal me wa uomme gábboli. Yo ečil me nuotale may usenal buronjolal mala gutiolal. ¹⁷ Bare eno me asanum najuge atiol majoga bajogerol, mbiban abajut ñarum enil ñánoñan bi ni atiol ahumu, bu ñer asanum ahumu ájue aah gábboli Aláemit ugu ni o ?

¹⁸ Gúñum, jambi gábboliorolal gúni gaa gurim ni elob n'utum bare ; bare til ugitenal gábbolior gaa maagen ni bakanerolal. ¹⁹ Mamu ðan uffasal me búoh wolal bugan bugaa maagen. Mamu ðoð uinumolal ðan úju me ufilo bújonjor Aláemit. ²⁰ Maagen mamu, hani uinumolal uceñolal mala bakanerolal, wolal nuffasale búoh Aláemit nafañ wo bájalo, mata ačila naffase waf waw ðe. ²¹ Gubugeom, íni me uinumolal uceñut bakanerolal, nújuale uiyal bújonjor Aláemit ni gafium dó, ²² ban nuyabaleyab wáfowaf wo núcinealol me, mata núh'úkanumalkanum gúboñol, ban nukanal wo namañ me. ²³ Gúboñol go guomme uge : úinenal n'Añolol Yésu Kirista, ban numañoral ti ačila Kirista alobolal yo me. ²⁴ An ákanum me gúboñ Aláemit, an ahumu umu n'Aláemit, ban may Aláemit umu ni o. Ni búkanum baa Biinum Banabe bo nasenolal me núffasumal me búoh Aláemit umu ni wolal.

Biinum babu bápullo me n'Aláemit ni babu bápullo me ni Seytane

4 Gubugeom, jambi jíinen bugan bugagu ðe gá-jaeul me guçigul n'guogul Biinum Aláemit buom ni bugo ; jíkimi min jiffas ter biinum babu baamme ni bugo n'Aláemit búpullo. Maagen mamu, uboñer gam-meje galet bugaa maagen gúpullo tánotan ni mof

me. ² Dáure dújue digitenul ter maagen Biinum Aláemit bom : Anóan ajae me egiten búoh maagen mamu Yésu najoulojow ni gáni gal arafuhow, an ahumu Biinum Aláemit ubu ni o. ³ Bare an ajae me elat Yésu ahumu, o biinumol búpullet n'Aláemit ; bola bal Alator Kirista bom, o juun me búoh umu n'éjoul, ban maer naçilo aban ni mof.

⁴ Buru gúñum, buru til bugan bugal Aláemit jom, ban jihehek uboñer waw ubugi galet mee bugaa maagen ; mata Biinum babu baamme ni buru bufañe sembe fúf babu baamme n'ulatoraaw ubugi, baamme baa mof. ⁵ Bugo bugan bugaa babe ni mof gom ; yo ečil me baloberil m'bini may baa mof, ban mof mamu ni múttunil. ⁶ Bare wolal bugan bugal Aláemit nuomale. An áni me an ala Aláemit ðan áttunolal, bare an alet me ola, máttunolal. Dáuru dijae me ekanolal min únanumal Biinum babu baa maagen ni babu bal ebut bugan.

Aláemit gábboli nam

⁷ Gubugeom, úbbolioral, mata gábboli n'Aláemit gujoululo. An ábbolie bugan o añil ala Aláemit nam, ban an ahumu o naffase Aláemit. ⁸ An ábboliut me apalol, o affasut Aláemit, mata Aláemit o gábboli nam. ⁹ Aláemit naboñulo ni mof Añolol Erímbani yay min mbi úronjomal ni o ; mamu nagitenolal mee bu nábbolial me nogor. ¹⁰ Ban gábboli gagu gulet ter ni gábbolial go wolal úbbolial me Aláemit, bare til ni min ačila ábbolial me, aban náboñul Añolol asenoro me ní bísimen bi mala gaboket gal utilolal.

¹¹ Gubugeom, nemme Aláemit nábbolialal bábbolier baubu bare mee, nuotale wolal may úbbolioral. ¹² An ámusut ajuh Aláemit. Bare úbbolioral me, Aláemit ðan áni ni wolal, ban gábbolial ðan gujugi ni wolal ni gárra go ñanno ca. ¹³ Aláemit nasenolalsen Biinumol. Mamu núffasumal me búoh wolal ubugu nánonan n'Aláemit ban may ačila umu nánonan ni wolal. ¹⁴ Wóli jujuge táh ban wóli fañaóli ubugu n'egiten búoh, Paaya naboñulobon Añolol ni mof min mb'áni Aþagena ahu ala mo. ¹⁵ An áinen me aban naamben gaa búoh Yésu Añol Aláemit nam, Aláemit umu ni o, ban may o umu n'Aláemit. ¹⁶ Maagen, wolal nujugale gábboli gagu go Aláemit ábbolialal me, ban núinenale ni go.

Aláemit gábboli nam ; an aronj me ni gábboli ró, an ahumu umu n'Aláemit, ban may Aláemit umu ni o. ¹⁷ Gábbolior gagu gaamme ni wolal guote gúrur, mamu nújual ubajal gafium funah fafa bataliñ babu. Pan ubajal go mata maer, ni buronj be, nubajal baj gajogor n'Aláemit ti Yésu Kirista abaj go me ni o. ¹⁸ Gáholi gulet ni gábboli ; gábboli gárra nihi guhakam gáholi. An áholi me, dóemme gúteh nanage ; yo ečil me ñer an áholle gábbolial gúrur.

¹⁹ Wolal núbbolialeboli bugan bugagu mata Aláemit amundum me ábboliolal. ²⁰ An aah me : « Injé níbboli-boli Aláemit » mbiban nalat atiol, an ahumu abija om. Maagen mamu, an ábboliut me atiol o najuge me, mát'áju ábboli Aláemit o nájugerit me. ²¹ Gáboñ gauge Yésu Kirista asenolal mee gaah me : an ábboli me Aláemit, naate may ábboli atiol.

Etebolal eberj ni buronj be

5 An áinen me búoh Yésu aamme Kirista ahu, an ahumu o añil ala Aláemit nam ; ban an ábboli me Aláemit Paaya, þan ábboli þoþ guñolol. ² Ubbóliat me Aláemit, ban núkanumal þoþ gúboñol, dó þan dig-itenolal me búoh núbbolialboli guñol Aláemit. ³ Maagen, ébboli Aláemit, yo yuomme ékanum gúboñol ; ban ékanum gúboñol étañiut, ⁴ mata añil ánoan ala Aláemit nahehek mof mamu ; ban ni gáinen gagu gololal núhekumal mo me. ⁵ Ay ahek me mof mamu, íni let an ahu áinen me búoh Yésu aamme Añol Aláemit ?

⁶ Ačila fañaol Yésu Kirista ajoulo bi ni wolal ni mal mamu maa gábatiseol ni físim fafu fal eçelol. Let ni mal bare najoulo, bare mal ni físim. Ban Biinum Banabe bigitene búoh maagen dom, mata Biinum babu bo buomme maagen mamu. ⁷ Kan ñer baje ugitemum wono úfaji : ⁸ Biinum babu, mal mamu ni físim fafu ; ban wo waamme úfaji ujamojamor ni yo. ⁹ Iní me ban uruhenal bagitener babu baa bugan, ube baamme bal Aláemit bufañbofanj fúf : Aláemit nagitengiten mala Añolol ! ¹⁰ An áinen me ni Añol Aláemit, an ahumu náineyinen ni firim faufu. An áinenut me ni Aláemit, an ahumu najojoh Aláemit aþula-elob, mata áinenut ni

gurim gagu go Aláemit alob me mala Añolol. ¹¹ Gurim gaugu go guomme uge : Aláemit nasenolalsen buronj babu bábaerit me, ban buronj baubu ubu ni Añolol.

¹² An ayab me Añol Aláemit, buronj babu nayabe ; an ayabut me Añol Aláemit, ayabut may buronj babu.

Buronj babu bábaerit me

¹³ Nihicúluhiç gurim gaugu, buru jáinen me ni gajow gagu gal Añol Aláemit, tima n'jiffas búoh jibabaj buronj babu bábaerit me. ¹⁴ Gafium gauge nubajale n'Aláemit gaa búoh úcinaol me waf wajaore ni búnongumol, þan áttunolal. ¹⁵ Nemme nuffasale búoh Aláemit wáfowaf wo núcinaol náttuneolaltun, nuffasale may búoh wo núcineaol me þan asenolal wo.

¹⁶ An ajuh me atiol akan gatil gaatut guçilol naçet, naate alaw, ban Aláemit þan asen atiol ahumu buronj, eno maagen mamu gatil gaugu guotut guçilol naçet. Maagen baje gatil go nihi guçil an naçet ; let gatil gaugu niegul jilaw mala go. ¹⁷ Bakaner bánoban baarat gatil gom ; bare let gatil gánogan nihi guçil an naçet.

¹⁸ Nuffasale búoh an áni me añil ala Aláemit, mati nah'atil áni to me, mata Añol Aláemit napoyolpoy ban Seytane mát'ájuol ekan wáfowaf. ¹⁹ Nuffasale þoþ búoh Aláemit açilolal, bare mof mamu þe umu ni fujoh faa sembe sasu saa Seytane. ²⁰ Nuffasale may búoh Añol Aláemit najoulojow, ban nakanolal min uffasal Aláemit ahu ala maagen. Ni Añolol Yésu Kirista þoþ núbajumale gajogor n'Aláemit ahu ala maagen. Kirista ahumu, ačila fumumol aamme Aláemit ahu ala maagen, ačila aamme buronj babu bábaerit me.

²¹ Gúñum, jíkanum úlaemit waw galet me bugaa maagen !

2 SAANJ

Basaf babu baa Saanĵ

1 Injé Afan ahu ihiĉulo bi ni aare ahu † o Aláemit aĉob me, ni þoþ bi ni guñolol bugo níbboli me maagen mamu. Let ínje nevonom íbboliul, bare bugan bugagu þe gaffas me maagen mamu gúbboliulboli may, ² mata maagen mamu umu ni wolal ban þan míni ni wolal bi nánonan.

³ Mb'Aláemit Þaaya ni Yésu Kirista aamme Añolol gusenolal gáji, ñarum enil ni gásumay, min újwal uroĵal ni maagen mamu ni gábbolior dó !

Eroĵ ni maagen ni gábboli

⁴ Súmomsum faĵ min ijuh me búoh guce ni guñoli buroĵil bunabonabor ni maagen mamu ti Þaaya alobolal yo me. ⁵ Aare ahu, maer dáre nibaje ícini iegi : Ubbólial ban núbbolial gupalolal. Let gáboñ guvugul nihiĉuli, bare gagu go nuyabal me kábiriĵ ni buju babu. ⁶ Gábbolior, yoemme min uroĵal ti gúboñ gagu gal Aláemit guroren yo me. Maagen mamu, gáboñ gagu gal Aláemit, ti juun go me kábiriĵ no ni fíĉilum fafu, go guomme uge : Juroĵ buroĵ baa gábbolior !

† aare ahu : þan kan jangu ece bo Saanĵ aamene.

Saanĵ o m'baĉaf mala ékanum uþula-sulob bugagu

⁷ Uþula-sulob gammeĵe guvisore guban mof mamu þe. Gulalat éinen gaa búoh maagen mamu Yésu Kirista naĵaĵar enil yal arafuhow. An ánie mee o aamme aþula-elob, o aamme Alatora ahu ala Kirista. ⁸ Kan buru fumumul juote jíkanum jambi júbbur gásumay gagu go ejenóli eĵallul me, bare til mbi jiyab bacam bárire. ⁹ An átijut me n'elagen baligener babu baa Kirista, an ahumu ayabut Aláemit. An alagen bo me nánonan, an ahumu nayayab Þaaya ni Añil ahu. ¹⁰ Eno me an najoulo atogul ban aligenutul nabor ni baligener baubu, jambi jialenol súndoul, jambi þoþ jisafol. ¹¹ An asafol me, an ahumu umu ró ni bakaner babu bola baarat mee.

Gurim Saanĵ gúsola

¹² Nibaje waf wammeĵe bi elobul, bare imañut ilobul wo n'életar. Nimaĵe min íjoule itogul min ilob ni buru bújoĵor, tima nubajal ésumay yaþiloe sar. ¹³ Uñiaw bugal atii †† o Aláemit aĉob me gusafuli may.

†† atii : þan kan jangu yay dó Saanĵ aamen me.

3 SAANJ

Basaf babu baa Saanj

1 Injé anafan ahu ihiçeuli, aw atiom Gaiyus o níbboli me maagen mamu.

²Atiom o níbboli me nár, ínje umu n'elaw Aláemit min akan wafi þe n'úari, nilaol þoþ aw fumumi ubaj gásumay n'enili ti may biinumi bubaj go me. ³Nibabaj ésumay yámah no guce ni gutiolal gukelo me guogom maagen mamu mujugijuh ni buronji, ban ti maagen buronji bujaojaor ni maagen maumu. ⁴Waf waw wafan me n'úsumom wo uomme min iun me búoh guñolom ubugi m'buronj nabor ni maagen mamu.

Maaro mamu mo Gaiyus akan me

⁵Atiom o níbboli me nár, waf waw þe wo nukane me bi ni gutiolal, nukane wokan ni maagen dó, hani nihi ní sijaora. ⁶Gulolob maa gábbolii bújonor bugan bugagu bugaa janguóli þe. Nilai urambenil ni bújaoril garamben gásume Aláemit. ⁷Elob mala Kirista eçil me n'guilo gujow, ban gumañut guyab wáfowaf ni guñen bugan bugagu gáinenut me n'Aláemit. ⁸Kan ñer nuotale ualenal bugan ti bugaubugi, tima nurambenail ni buruk babu bo guomme n'ekan min maagen mamu muffasi.

Joturef bugo ni Demetirius

⁹Nihiçulohiç gurim guman bi ni jangu yay yolul, bare Joturef amañe me éni afanul ni waf waw þe, amañut auttenóli. ¹⁰Yo eçil me no nijae me éjoul, þan igitenul maarat mamu þe mo nakan me ni þoþ gurim gagu gaarat me go nalob me aya ni wolal. Ban areut to : nalalat ealen gutiolal gajoulo me, ban gamañen me ealenil nabbañ mul áfirenil yo ekan, min til ahattoril gúþur jangu yay.

¹¹Atiom o níbboli me nár, jamb'ulihor ni waf waarat, bare ulihor ni waf wáarie. An akane maaro, o, Aláemit açilol, bare an akane maarat, o, affasut Aláemit.

¹²Demetirius, açila, ésuþ yay þe gulolob maaro guya ni o, ban maagen mamu maamme ni o mujugijuh ni buronjol. Wóli fumumóli may julolob maaro jiya ni o, ban nuffase búoh wo wóli julob me maagen dom.

Gurim Saanj gúsola

¹³Nibaje waf wammeñe bi elobi, bare imañut ilobi wo n'eleþar. ¹⁴Níinene búoh mati þio nikeli bujuh min ulolobora wo bíþimbora. ¹⁵Gásumay gúni n'aw ! Gupali gusafuli. Usaf ánoan ni gupalolal !

SID

Waf waw wabaj me n'eleter yaue

Síd nahihîc eletarol bi n'ajangara ánoan. Firimol fukaekaen ebbañ ni faa Pier faamme n'eleterol éutten. Maagen mamu, Síd natigetigen bugan bugagu galigene me waf waa jibij ban nihi gukan dó me galego. Nújue uligor gurim gagu gaa 2 Pier 2.6-13.

Síd ni gurim guce gaa Bahiçer babu Bufan babu náhagoe min ahiç eletar yaue ; go nañare min aligen ejan-garaay gamat me no naamme n'ekan burokol. Nañanar may bagitener bice bal Esúif bálero ni Bahiçer babu Bufan babu (Síd 1.9, 14-15).

Síd nagitegiten ni sembe ró bu Aláemit nah'ateh me bugan bugagu galat me firimol faa gábboli (Síd 1.3-13). Bare naage may mb'urumalil sinil ban nurambenalil min gúju guḡah bitiña-fiiñ Aláemit (Síd 1.22-23). Ujuh me min eletar yaue yaa Síd ni urej waw waam dó me sitaf, dárú . Matafe maumu let búoh bi ehajen, bare til bi eḡagen.

Basaf babu baa Síd

1 Injé Síd, aamme amigel ala Yésu Kirista ban ḡḡ níni ati Saak apuma, ínje ihiçeuł eletar yaue bi ni buru bugo Aláemit Paaya avoh me, bugo nábboli me, ban napoyul bi no jijae me eemor ni Yésu Kirista : ² Mbi Aláemit ammenenul ñarum enil, gásumay ni gábboli !

Síd o m'baçaf mala uligenaaw galet me bugaa maagen

³ Gubugeom bugo níbboli me, nimañene fañ min ihiçulul mala gaḡah gagu gaamme gololal wolal ḡe. Bare maer nijuge búoh niete ihiçulul bi esenul buaken min jitaj bi mala gáinen gagu go Aláemit asen me bándor bugan bugagu bugola. ⁴ Maagen mamu, baje bugan guce bugo gaḡinoril guarat gabbuyulo gunonul ; ubugi n'etigen wo gáji gagu gal Aláemilolal gulob me min mbi gúju guroñ ti súmil me, ban gulale mamu Yésu Kirista, aamme Afanolal, aamme Ataolal anur ahu pat. Bahiçer babu biḡi bo m'bulob mala gúteh gagu go bugan bugaubugi gujae me eyab.

⁵ Hani bae min jiffas me waf wauwu ḡe, bare bae nimañe iosenul bu Ataw aḡagenulo me ésuh yay yal Israeł baubu ni mof mamu mal Esíp, aban nakan bugaguil gabañut me gafiumil ni o n'guçet. ⁶ Juosen wámus me ubaj emalaka guce gaceñe ere to ni sembe sasu so Aláemit asenil me min gúḡurul guhat biçindil : Aláemit najogil ajek bi nánonan abañ n'emoç yay iki funah fafu fámah fafu faa bataliñ babu fiçigul. ⁷ Juosen wámusen me ubaj bugaa súsuh sasu saa Sodom, Gomora ni ḡḡ bugaa sasu súsuh salof so me : guna-

monamo eronñ buronñ baarat ti bal emalakaay ban nihi gufilo ánaine n'apalol ánaine. Guyabe gúteh gagu gal élam ni sambun safogoérit, ban dó bigitenum bom bi ni wolal ḡoolal.

⁸ Yoo, bugan bugaubugi ganonulul mee manur mamu may guom n'ekan : gubaje uḡinor waarat waçilil n'gutil ni sinilil fañaso ; guçotihene fíviato fafu fal Aláemit, gujele úwenum waw wammenñ mee gasal wal émit. ⁹ Dáuru waf wom wo afan emalakaay o guvoge me Miçel fañaol ámusut akan. No nárig me ni Seytane bi effas ay ni bugo gúuba ajae me eñar efulunñ yay yaa *Móis*, Miçel akañenut alob gurim gaa gújel aya ni Seytane ; naagolseh bare : « Mbi Ataw ategi ! »

¹⁰ Bare bugan bugaubugi wo guffasut me, wo til gujele me ; ban wo uinumil újiil me n'guffas wo ti nihi ní me súnuhureñ saa baha, wo til núh'úñarul me gallim gagu golil. ¹¹ Mataño míni ni bugo ! Bulago babu baa Kaerñ gulagene ; gaija gaa síralam guçilil min gúruroro ni gatil, ti Balaam akan mo me ; elat ékanum ti Kore eçilil min guçet.

¹² Gúni to me buru baomunorer ti batiay ni fitiñ, kakan ñusu ñámah ; bare bugo ḡan gutiñ m'basuut hani jatiito, ban molil bare nihi guḡinor. Gúnini ti úpar wo gúrus gagu gúfulene gújaenum, ban ñer mat'ulubul mal. Gúnini ti ununuh wabugut mitiñ tinañ wo baçiger taa gabuh, ti ununuh wáhulloe ulo ban n'uçet uhay kak. ¹³ Gúnini ti gulongos gaa fal fo fiiñ fo fitiñe ; ḡan gúḡunnul bakaneril basuneni mee ti nihi ní me gagof. Gúnini ti suut sasu sasare me, ban Aláemit

nacokorilcokor bi nánonan gurobo n'emoç yay yafañ so me þe.

¹⁴ Henok, aamme jabbah jutogen n'úuba búsol Adam, nalobe mala yo þio bo aah : « Juutten : Ataw þan ájoul manur n'emalakaol ganab mee gaamme súuli ni súuli, ¹⁵ bi etaliñ bugan bugagu þe, bi eteh gálaput me þee mala bakaneril þe baarat me bo elalil Aláemit eñallo me, ni þoþ mala gurim gagu þee gáhoji mee go utilaaw ubugi gabajut mee gákanum gánogan gulob me guya ni o. » ¹⁶ Bugan bugaubugi músut súmil ban ubugi nánonan n'émunor ; guroñeroñ ti gafogail gumañ me ; þan nihi gulob gurim gaa batenoro, ban may þan nihi gulob bugan bugagu gurim gásame min gúju gutiñ ni sinilil.

Síd o ni batar gáinen me ni Yésu

¹⁷ Bare buru jaamme gubugeom bugo níbboli me nár, juosen gurim gagu go *uþotoraaw/uþotora* bugal Ataolal Yésu Kirista guþi me n'gúlobaliul. ¹⁸ Guogulseh : « Ni gunah gagu gúsola, þan baj bugan gajae efiñenul ban þan nihi guroñ ti súmil me m'báholllut Aláemit. » ¹⁹ Ubbuga, bugan bugagu gakane me min

búfaculor bubaj n'éjangaraay ! Gubabaj baþinorer bal arafuhow ban Biinum Aláemit bilet ni bugo.

²⁰ Bare buru jaamme gubugeom bugo níbboli me nár, jiaken n'júroñum ni gáinenul ganab mee fañ. Jilaw ni sembe sasu ró saa Biinum Banabe. ²¹ Juroñ ni gábboli gagu gal Aláemit buru n'enah buron babu bábaerit me bo Ataolal Yésu Kirista ajae me esenul ni ñaru-mol enil.

²² Sinilul surum bugan bugagu bugo gáinenil gúlan me. ²³ Jíramul guce ni bugo ni sambun sasu min jipagenil ; bugagu sinilul ni surumil, bare ni gákanum ró jambi jibil jugor wañil wo bakaneril baarat me bisigen me.

Esal Síd ésola

²⁴ Usalal Aláemit áju me apoyul jambi jibil julo ni gatil, ban þan ájaenumul m'babajut gatil gánogan, n'ésumay ró bi to naamme ni bájalool. ²⁵ Gasal, fíviesto, sembe ni fufane, so þe síni n'Aláemit anur ahu pat áþagenumolal me n'Ataolal Yésu Kirista, kábiriñ ni fíçilum fafu, maer ban bi nánonan ! Amen.

BAGITENER

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Bavoger babu bap̄i me bal "Apokalis" gugerekay gom : dóemme egiten maagen maffasenuti ter makop̄eneni. Yo ečil me ni gubanjalay élebur yauye nebaj gajow gagu gaa "Bagitener".

N'élebur yauye, Saar̄ uligorum ni únogor nah'añar bi épajul bugan bugagu waf. Wammen̄e ni wo ni Bahiçer babu Bufan babu úpullo.

síçile élebur yauye (Bagitener 1 bi 3). Siletar sausu sihiçihiç bi ni sijangu may sono futoh ni súba saam n'ettam yaa bugaa Rom, ni mof mamu maa Asi, yo guvoge me jama Turuki. Piçima élebur yay p̄ooyo bi ni sijangu sausu ehiçi (Bagitener 1.4, 11). Ahiça yo ni so nájoume

Babu yo (Bagitener 4 bi 20), Saar̄ nalobe mala bujugum b́amah bo Aláemit akanol najuh n'émit. Najuge waf wajahalienie ban nagitene bu waf wauwu úníe nogor. Ujógum ni Bagitener 4 jow bi 11, ahiça ahu nagitene bu Yésu Kirista ápegul me uinum bugan bugagu min gúju gujoh wo Bahiçer babu Bufan babu bulob me. Saar̄ nagitene may búoh Firim fafu Fásu me faa Yésu Kirista fujoulojow bi mala súsu sas̄u p̄e. Bagitener 12 bi 20 sigitengiten . Yésu, aamme An ahu Aroñ me, gugitenol ni ganogor gaa juñol gabbarum. , gasen me buron̄ go ti gabbarum gaffasut wáfowaf, .

Bagitener 21 ni 22, saamme fúbanum élebur yay, súlobalie mala bo Aláemit ajae étul. Ni bátuler baubu, baj dó ésuh yámah, yaavulo n'émit yay ní bájier bal Aláemit : yo eomme Yéusalem. Gurim gaugu go ñer gúuñene élebur yauye, ban may go gubane Ebibul yay p̄e.

Waçil me élebur yauye n'ebaj

¹ Elébur yauye ebaj me maagen mamu makop̄eni me mo Aláemit agiten me Yésu Kirista. Aláemit nagitenol mo min mbi açila may agiten mo urokaol min guffas waf waw waat me mati p̄io n'ubaj, ban náboñul amalakaol ákail agiten wo ínje Saar̄ aamme arokaol. ² Niçimen fo gaa búoh wo nijuh me p̄e firim fafu fal Aláemit wom, ban Yésu Kirista may nagitengiten búoh dó p̄e maagen dom. ³ Abaj gásu may, an ahu ajangae me bugan bugagu gurim gauge gápullo me n'Aláemit. Gubaj gásu may gauttene go me ban ni gubar̄ go jon ! Tinah talu tulofulo no waf wauwu p̄e ujae me ekano.

⁴ Injé Saar̄ ihiçulo maa bi ni sijangu sas̄u saamme futoh ni súba saamme ni mof mamu maa Asi. Mbi Aláemit, aam to me, ap̄i me náni, ajae me éjoul, asenul gáji ni gásu may. Mbi uinum waw waamme futoh n'úuba waamme bújoñor efenjenol yaa jávi usenul may gáji gaugu ni gásu may gaugu. ⁵ Mbi Yésu Kirista p̄op̄, agitena ahu ala maagen, an ahu amundum me ailo ni gaçet me, afañ me úviaw p̄e, asenul gáji gaugu ganur gagu ni gásu may gaugu ganur gagu. Gasal ni sembe síni ni an ahu ábboliolal me, áyu me físimol min

apagenolal n'utilolal, ⁶ ban nakanolal núnial úvi, núnial uten̄ena bi emigelet Payol Aláemit ; mbi gasal ni sembe síni ni o bi nánonan. Amen !

⁷ Juutten : Umu n'éjoul n'etut úpar waw ; jíçil jánojan p̄an jujugol, hani bugagu gábukenol me ; súsu sas̄u p̄e saa mof p̄an siçagor mola. Ey, p̄an siçagor mola ! Amen.

⁸ Ataw Aláemit naage : « Injé iomme fíçilum fafu ni fúuñenum fafu, an ahu aam to me, ap̄i me náni, ajae me éjoul. Injé iomme Aláemit ala Sembe. »

Saar̄ najuh Kirista o ni bájalool

⁹ Dáre ínje atiul Saar̄ ihiçeulul maa. Injé ni buru gailo ganur nubajale mala Yésu Kirista : nugumale sílam ni o, wolal p̄e bugan bugaa Jávi Aláemit nuomale, bugan gaam n'eaken yay. Gujogomjoh gújaenum bi n'élon̄ yay yo guvoge me Patumos, dó p̄e mala gavare gagu go nivaree me firim fafu fal Aláemit, mala elob yay yo nilobe me mala Yésu. ¹⁰ No funah fafu fanab me fíçilo me, fo nuvogale me funah fal Ataw, Biinum Banabe ni buloom, ban niun búsolom firim fijil, níme ti baeler gá-turupa, ¹¹ fuoh : « Wo nujuge mee, uhiç wo n'élebur, uban nuboñ yo sijangu sause saamme futoh ni súba :

yal Efes, yaa Simirin, yaa Perugam, yaa Catir, yaa Sarud, yaa Filadelufi ni yaa Laodise. »

¹² No níbaho me bi ejuh an ahu alobe mee n'ínje, ni-juh sihandia sono futoh ni súuba sal éurus. ¹³ Ni baj an anogore ti añol arafuhow ailo n'etut sihandia sausu, akano gájuo gaave bi ni guolol, ban nabaj gasinja gal éurus ni bagingol. ¹⁴ Fuhool ni walol ni sútuen par ti bíbil, ti gaeñ ; gúçilol n'gújuh ti sambun. ¹⁵ Guolol n'guij salsal ti mañ mápullo ni sambun saa buaþ, níme ti nihi gusoi me ni bínip baa sambun. Firimol ni fíni ti gael gulongos gaa fal fámah. ¹⁶ An ahumu naogen ni gañenol gárib suut sono futoh ni súuba, ban gafoje gañege n'ulam go þoowo nihi gúþurul ni butumol. Buulol m'buhat ni biij ti bunaa bo bájuger lew.

¹⁷ No nijugol me, nilo n'ettam to n'guolol nan an açe. Ñer naremben gañenol gárib n'ínje naagom : « Jamb'úholi wáfowaf ! Injé iomme átiar ahu ni ásola ahu, ¹⁸ ínje þoþ iomme aroñ me. Niçelençet, bare maer ínje ume min ironje bi nánonan. Sífanjum sasu sal eçet yay, saa tiñ talu to ufugaaw guomme, usu n'guñenom. ¹⁹ Mbi ñer uhiç wo nujuh me, wabaj me, ni þoþ waja me ebaj. ²⁰ Suut sasu saamme futoh ni súuba so nujuh mee ni gañenom gárib ni þoþ sihandia sasu saamme may futoh ni súuba, wo simañ me egiten uwe : suut sausu so suomme emalakaay bugaa sijangu sasu saamme futoh ni súuba ; sihandia sasu so suomme sijangu sausu. »

Uhoñen waw bi ni sijangu sasu saamme futoh ni súuba

1. Gahoñen gagu bi ni jangu yay yal Efes

² Uhiç amalaka ahu ala jangu yay yal Efes uogol : « Injé átuh me suut sasu saamme futoh ni súuba ni gañenom gárib, ban nijow n'etut sihandia sasu saamme futoh ni súuba sal éurus, maa nilobe bi ni janguol :

² Niffase waf waw wo nukane me. Niffase bu nuroke me ni sembe, ni bu nuakene me n'emuten dó. Niffase búoh újuut umuten bugan bugagu gálaput me. Nuliþe min uffas ter maagen joon bugan bugaubugi gaage me bugo *uþotora* uþotora bugom ti maagen. Nujuge búoh ubija bugom, gulet uþotora. ³ Nuakewaken n'emuten dó ; núlalam nár múmbam, ban úlleenut. ⁴ Bare baje waf wásumutom n'aw : Ubbañut úbboliom ti núbbolienom me bítinar. ⁵ Uosen búoh nujaene wári mbiban núþagul úloul ! Yo eçil me úbahen uñar buronj buvugul, ban nuroñ ti nuþien me nuroñ bítinar. Ubáhenut me buronji, þan iijul bi n'aw ban þan íþuren sihandia sasu síya to suomme. ⁶ Bare ni waf wauwe nisali : maa min ulat me bakaner babu baa bugaa gayonj gagu gaa Nikola ti ínje fañaom ilat bo me.

⁷ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu. An ateb me eberj yay, þan isenol mitiñ mamu maa bununuh babu basene me buronj baamme ni gafat gagu gal Aláemit atiñ. »

2. Gahoñen gagu bi ni jangu yay yaa Simirin

⁸ Uhiç amalaka ahu ala jangu yay yaa Simirin uogol : « Injé aamme átiar ahu ban níni ábanum ahu, açet me ban niilo ni gaçet me, maa nilobe bi ni janguol :

⁹ Niffase sílam sasu síya ni bileh babu bíya ; bare maagen mamu an til abaje nom. Niffase gurim gagu gaarat me go bugan bugagu gaage me n'utum bare bugo Esúif bugom ban gulet Esúif, gulobe me guya n'aw. Bare bugan bugaubugi kakan gayonj gaa Seytane. ¹⁰ Jamb'úholi sílam sasu sanagei me. Uutten þaa, Seytane þan abet gammeñe ni buru ni fipeh min mb'álamenil bi élingen gáinen gagu golil, ban þan álatienil gunah guñen. Hani þan úçelum to, bare ujoh to liñ tir. Ukan mo me, þan iseni buronj bábaerit bíni bacami bal ateba-eberj.

¹¹ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu. An ateb me eberj yay, mat'açet eçet yay éutten yay. »

3. Gahoñen gagu bi ni jangu yay yaa Perugam

¹² Uhiç amalaka ahu ala jangu yay yaa Perugam uogol : « Injé átuh me gafoje gagu gañeh me ulam go þoowo, maa nilobe bi ni janguol :

¹³ Niffase tay nuçine : to efenjenj yay yaa jávi jaju jaa Seytane eomme. Bare mánoman nuçin bo, nujojoh liñ tir n'ínje ; ubelenut gáinen gagu go nubaj mee n'ínje, hani no gumuh me Antipas, alob me bugan bugagu múmbam ni maagen, dó ésugul dó Seytane açin me. ¹⁴ Bare baje waf wo nijae eçafi mala wo : nubaje bugan galagene baligener babu baa Balaam. Maagen mamu Balaam nagitengiten ávi ahu Balak bu najae me ebutor bugal Israel tima n'gutíñ ellu yaa sihaj sásimenisimen ni siþañ ban þoþ n'gújobuet. ¹⁵ Nubaje þoþ bugan galagene baligener babu baa gayonj gagu gaa Nikola. ¹⁶ Maer ñer úbahen uñar buronj buvugul. Ukanut mo me, þan iijul maer bi n'aw, min itigen bugan bugaubugi ni gafoje gagu gáþureul me ni butumom.

¹⁷ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu. An ateb me eberj yay, þan isenol ni *mana* yay yakøpeni me. Þan isenol þoþ eval étuay. Eval yauyu gajow gavugul gúbileni ni yo, go ánoan mat'affas eno let an ahu ajae yo me eyab. »

4. Gahoñen gagu bi ni jangu yay yaa Catir

¹⁸ Uhiç amalaka ahu ala jangu yay yaa Catir uogol : « Injé Añol Aláemit, o gúçilom guiije me ti sambun sasae ban guolom n'guhat n'guij salsal ti mañ mápullo ni sambun saa buaþ, maa nilobe bi ni janguol :

¹⁹ Niffase waf waw wo nukane me : niffase gábbolii, gáineni, garambeni ni gaakeni bu síjalo me re. Niffase búoh gailo gagu go nubaj me maer ni waf wauwu þe gufafaŋ gaa no. ²⁰ Bare nibaje waf wo nijae ečafi mala wo : nuhale aare ahu o guvoge me Sesabel, abije me aah aboñer nam, min alimben urokaaw búgumbam. Ni gurim gagu go naligeneil me nabuteil me ni go min nihi gukan bo me bujobuet, ban nihi gutiñ ellu yaa sihaj sásimenisimen ni siþaŋ. ²¹ Nisenenol tinah tima nábahen aŋar buronj buvugul, bare amaŋut ahat ekan galego gaugu go nakane bo mee. ²² Yo ečil me þan ikanol násomut náar, ban þan ibet þoþ gupalol bugu gufiye bo mee ni sílam sámah, eno guteit bakaner babu bola. ²³ Mbiban þan imuh guñolol. Mamu, sijangu sasu þe þan siffas búoh ínje iomme an ahu affas me uþinor waw waa bugan bugagu ni gamaŋ gáno-gan golil. Þan icam ánoan re ni waf waw wo nakan me.

²⁴ Bare buru bugaa Catir jañaño me, juuttenut bali-gener baubu, jiligenut waf wauwu wo bugan bugabugi guoh me wo uomme "waf waw wásiki me waa Seytane." Ban nilobul yo búoh ilet n'ebbañ isenul bíteb bice, ²⁵ eno let iegul jujoh liŋ tir waf waw wo jibaj me bi no nijae me ébbañul. ²⁶ An ateb me eberj yay n'ekan waf waw wo ínje imaŋ me bi funah fafu fúsola, þan ikanol náni ni fuhow súsuh sasu þe. ²⁷ Þan aŋar egol yaa mañ min akoñ so, ban þan afum so ti an afume me éjum yateþiteþ n'éhaþ. ²⁸ An ahumu þan isenol sembe sasu sanur sasu ni so Þayom asenom me. Þan isenol þoþ eut yay yajaŋe me m' búrab tinah yo guvoge me eraben.

²⁹ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu. »

5. Gahoŋen gagu bi ni jangu yay yaa Sarud

3 Uhič amalaka ahu ala jangu yay yaa Sarud uogol : « Injé aogen me uinum waw waamme futoh n'úuba wal Aláemit ni þoþ suut sasu saamme futoh ni súuba, maa nilobe bi ni janguol :

Niffase wo nuomme n'ekan þe ; nubabaj gáilandin gal an arondonj, ban aw an ačele nom bújoŋorom. ² Utállo min ulinjen waronj me þan n'aw balama wo may učet ŋag. Maagen mamu nijuge búoh bakaneri butogut bújoŋor Aláemilom. ³ Uosen ñer gurim gagu go gulobi me, uosen wo nuun dó me ; úkanum wo gulob me, ban núbahen bakaneri. Ulet me n'étallo, þan íjoul íhuji ti áku nah'ajow me, aw m'baffasut tinah tay nijae me éjoul. ⁴ Bare baje guce ni bugani dó Sarud gahot-tenu wañil. Bugu þan gusimo túen min gujaor n'ínje mata guþiloþilo ekan mo.

⁵ Bugan bugagu gajae me eteb eberj yay mamu þan gusimo mee túen me par ; mat'ímus íþuren ujail n'élebur yay yaa buronj, ban þan ilob bújoŋor Þayom ni emalakaay bugola gaa búoh ínje ičilil.

⁶ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu. »

6. Gahoŋen gagu bi ni jangu yay yaa Filadelufi

⁷ Uhič amalaka ahu ala jangu yay yaa Filadelufi uogol : « Injé anab me ban níni an ala Maagen, aogen me éf-faŋum yay yal ávi ahu *David*, ínje o nih'ípegul me an mát'áju apeh, o þoþ nih'íffaŋ me an mát'áju áffaŋul, maa nilobe bi ni janguol :

⁸ Niffase wo nuomme n'ekan þe ; niffase may búoh sembei sutogut, bare mánonan núttutun firimom m'bahamenutom. Yo ečil me nípegule ganegen bújoŋori, ganegen go an mát'áju apeh. ⁹ Bare bugan bugagu bugaa gayonj gagu gaa Seytane, uþula-sulob bugabugi gabije me n'guoh bugu Esúif gom ban gulet Esúif, maa nijae ekanil : þan inar sembeom min ikanil n'gújoul íkiil guya gújul bújoŋori min gumaleni. Mamu, þan guffas búoh níbboliiboli. ¹⁰ Nemme núkanumkanum gáboñ gagu gal étuh liŋ n'éinen yay n'ínje, þan may ipoi tinah talu taa mataño bačigerul, majae me éavul ni mof mamu þoomo bi élingen gáinen gagu gaa bugaa mof. ¹¹ Injé mati þio níjoul. Utúh jon wo nubaj me jambi an ákail arami bacam babu bal eteb eberj yay.

¹² An ateb me eberj yay, þan inarol ikan erujen ni gávi gagu gal Aláemilom, ban ñer mat'abbander áþur dó. Þan íbilen ni o gajow gagu gal Aláemilom ni þoþ gal ésuh yay yal Aláemilom, yaamme Yérusalem yay evugul yay yo Aláemilom ajae me ekan n'éavul n'émit yay. Þan may íbilen ni o gajow gagu gavugul gagu go nibaj me.

¹³ An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu ! »

7. Gahoŋen gagu bi ni jangu yay yaa Laodise

¹⁴ Uhič amalaka ahu ala jangu yay yaa Laodise uogol : « Injé aamme Amen yay, alobe me Firim fafu Fásu me ni maagen, an ahu o Aláemit ájoum me ni o min átul waf waw þe, maa nilobe bi ni janguol :

¹⁵ Niffase wo nukan me þe. Niffase þoþ búoh ukanut an ásuþe, ukanut may an ájebie. Min imaŋen me úni ace ni sausu saam ma súuba ! ¹⁶ Bare nemme n'étut so nom, yaamme búoh úsuþut, újebiut, þan imasuli !

¹⁷ Nuh'uoh : "Injé asanum nem, an abaje, waf ujahaliu-tom." Bare uffasut bu nuruneni me enil, bu núboteni me ! Aw an alege om, ban núpim, dakeli nom. ¹⁸ Yo ečil me ínje umu n'étalleni min unom n'ínje éurus yápire, yo gutujule ni sambun min gúþuren maarat yo, mamu þan úju úni asanum ala maagen. Mb'unom may bisi-mo bútuay usimo tima numeen gasimouti gasuneni mee. Mbi þoþ unom bubun ukan ni gúčili min mb'úju ujuh ! ¹⁹ Injé ninnurenur ban nitegeteh bugan bugagu þe bugu níbboli me. Kan ñer ujajen, ban núbahen

bakaneri. ²⁰ Uutten, ínje umu niiye tíyan to ni gánon-um gagu ban níni n'eteh ganegen gagu. Eno me an naune firimom min ápegul ganegen gagu, þan inogen yanol, ban wóli gúuba þan jitiñ dín danur.

²¹ An ateb me ebej yay, þan inamenol tiñ tanur n'ínje n'efenjen yay yúbam yaa jávi, ti may ínje iteb me ebej yay ban ninamoor tiñ tanur ni Þayom n'efenjen yay yola yaa jávi.

²² An abaj me gunnu gal eun, autten joon wo Biinum babu bulobe me sijangu sasu ! »

Efenjen yay yaa jávi yaamme n'émit

4 No þúrto me, nibbañ iluj ban nijuh n'émit yay ganegen gúpeguli. Firim fafu fítar fafu fo niun dó me ni fúlobul n'ínje ti nihi níme gáturuþa guoge, fuogom : « Ujingul bi tale min igiteni waf waw waja me ebaj. »

² To baenah Biinum babu ni bufaen bunogenom. Ñer nijuh n'émit yay efenjen yal ávi. N'efenjen yayu an arobo ró. ³ An ahu arobo me n'efenjen yay nahat naji ti eval ejaha yájuge káw. Ni baj þoþ gaiba-émit gaije sal sal ti eval yay ejaha yay yo guvoge me Emérod gubosor efenjen yayu. ⁴ Ni baj may ufan gono ávi ni gubbagir gakano wañ útuay ban n'gukano sílandin sal éurus, gurobo ni sifenjen sal úvi gúgot efenjen yay yal ávi ahumu.

⁵ Ni baj baijer émit, gurim ni baeler baa guþaranu súpurul n'efenjen yay. Bajen to þoþ utiril wajege wono futoh n'úuba usa to bújoþor efenjen yayu : wo uomme uinum waw waamme futoh n'úuba wal Aláemit. ⁶ Ni baj þoþ bújoþor efenjen yay waf uce úni me ti fal fámah, uij ban n'uþanno ti ever.

Ni baj n'etut yo úuwenum wono ubbagir warondor, wabaje gúçil tánotan, gaa gayon ni gaa búsol, wágole efenjen yay yal ávi ahu. ⁷ Búuwenum babu bítiar babu bínini ti éþaþ, búutten babu bínini ti jþin, búfatten babu buul bo bínini ti bal arafuhow, bubarigen babu m'bíni ti fúmunjuh faam ni gáit. ⁸ Úuwenum wauwu waamme ubbagir, bánoban ni wo bubaje ubes wono futoh ni ganur wabaje gúçil tánotan, gaa ñáru ni gaa ñababu. Nihi úfoþ etufunaha ni efuga uoh :

« Nunabe ter, nunabe ter, nunabe ter,
aw aamme Ataw Aláemit-Sembe,
api me náni, aam to me, ajae me éjoul ! »

⁹ Maumu úuwenum wauwu ubbagir waw unamo mee éfoþ bi eteben, emalen ni esalen an ahu arobo me n'efenjen yay yal ávi ahu aroþ me bi nánonan.

¹⁰ Nánonan no ukan mo, ufan waw gaamme ávi ni gubbagir ni guya gúþul bújoþor an ahu arobo me n'efenjen yay, min gumalen an ahumu aroþ me bi nánonan, nihi gúþuren sílandinil gualen to bújoþor efenjen yay yal ávi ahu, ban nihi guoh :

¹¹ « Ataw Aláemiloli,

aw upilo me ebaj gasal gagu, gamalen gagu ni bájalo babu.

Maagen aw úuwen me waf waw þoowo.

Ey, ubabaj mata mamu numaje. »

An ahu apilo me nevonol épegul élebur yay

5 Þúrto, nijuh élebur ni gañen gagu gárib gal an ahu anamo me n'efenjen yay yaa jávi. Elébur yayu fubboñen fom fo guhiçe ñáru fo ni búsol fo, mbiban n'gujuk fo ñono futoh ni ñáuba. ² Nijuh þoþ amalaka abaje sembe faþ nah'aah fatiya : « Ay apiloe bi esat bajeker babu min ápegul élebur yay ? » ³ Bare bajut n'émit, bajut ni mof, bajut þoþ n'ufuga an ájue ápegul élebur yay bi ejanga wahiçi ró me. ⁴ Ñer ni namo ukon faþ min bajut me an apiloe bi épegul élebur yayu najanga yo. ⁵ Ñer ace ni úfanum waw naagom : « Jamb'ukon ! Uluj, éþaþ yay yaa *fiil | guil gagu gal Israel* fafu faa Yuda, yaamme gabulaken gagu gaa *David*, yo etebe ebej yay ! Kan ñer epiloe bi esat bajeker babu baamme futoh ni búuba min épegul élebur yay. »

⁶ Nijuh ñer Gabbarum guilo n'etut efenjen yay ; úuwenum waw waron me waamme ubbagir ni úfanum waw n'gúgot go gúharo. Níme ti Gabbarum gaugu nihi gúsimeni to me. Gubaje usin wono futoh n'úuba ni þoþ gúçil gono futoh ni gúuba, saamme uinum waw wal Aláemit waamme futoh n'úuba wo naboñulo me ni mof mamu þoomo. ⁷ Gabbarum gagu n'gúþul guçigul n'guyab élebur yay ni gañen gagu gárib gal an ahu anamo me n'efenjen yay. ⁸ No guyab me élebur yay guban, úuwenum waw waron me waamme ubbagir ni ufan waw gaamme ávi ni gubbagir n'guya gúþul bújoþor go, ánoan ni bugo min aogene gahakaþ ; n'guogen þoþ síremuma sal éurus sammeþe batiþoa bo gusaene, saamme ulaw waw waa bugan bugagu gaamme bugal Aláemit. ⁹ N'gunamo éfoþ go gáfoþ gavugul nihi guoh :

« Nupilopilo bi eyab élebur yay min usat bajeker babu,

mata núsimenisimen, ban nuallowallor ni físimi bugan bi n'Aláemit,
bugan bugaa fiil fánofan, gúlobum gánogan, ésuh yánoyan, ettam yánoyan.

¹⁰ Nukanil gúni úvi,
gúni uteþena bugal Aláemiloli,
ban þan gúni ni fuhow mof mamu. »

¹¹ Nibbañ ijegor nijuh ban niun gurim emalaka gammeþe, butum súuli ni súuli bireg an ájuut apinil ; emalakaay ubugi guiloilo gubosor efenjen yay, úuwenum waw waron me ni úfanum waw, ¹² nihi guoh Gabbarum gagu fatiya :

« Aw ásimeni me, aw upilo me eyab bájalo, fubaj, gaffas, malillo, sembe, gasal ni gamalen. »

¹³ Ñer niun úuwenum waw þe waamme n'émit, waamme ni mof, waamme n'ufuga, waamme ni fal, waamme ñer tíñotiñ, min úfoñe me uoh :

« Gamalen ni gasal, bájalo ni sembe síni ni an ahu arobo me n'efenjenj yay yaa jávi ni þoþ ni Gabbarum gagu bi nánonan. »

¹⁴ Úuwenum waw waroñ me waamme ubbagir nuh'uoh : « Amen ! » Ban úfanum waw n'guya gújul min gunamo emigelet.

Gabbarum gagu go n'éþuren bajeker babu baamme futoh ni búuba

Bajeker babu bítiar

6 Þúrto, nijuh Gabbarum gagu guogen élebur yay, mbiban n'gúþuren banur ni bajeker babu baamme futoh ni búuba ; no gúþuren bo me guban, niun ace n'úuwenum waw waamme ubbagir alob ni firim faake fánie ti baeler fuþaranu aah : « Ujóul ! »
² Niluj nijuh eþiliñ-bufal étuay. An ahu arembor yo me nátuh fuñajen ban ni gusenol élandiñ yal ateba-ebenj, mbiban nakay ti ateba-ebenj ban bi mul eteb ebenj.

Bajeker babu búutten

³ Þúrto, Gabbarum gagu n'gúþuren bajeker babu búutten, ban niun búuwenum babu búutten babu buoh : « Ujóul ! »
⁴ Ñer ni baj eþiliñ-bufal éjugah éþurul. An ahu arembor yo me nayab sembe sasu sal éyu fitih ni mof mamu min mbi bugan bugagu gumugor. N'gusenol gafoje gámah.

Bajeker babu búfatten

⁵ Mbiban Gabbarum gagu n'gúþuren bajeker babu búfatten, ban niun búuwenum babu búfatten babu buoh : « Ujóul ! » Niluj nijuh eþiliñ-bufal eñuget. An ahu arembor yo me nátuh épesaum ni gañenol.
⁶ Niun ti firim fáþullo n'étut úuwenum waw waamme ubbagir fuoh : « Gacoþ ganur pat gaa gusah þan gúni me bacam babu baa funah þe faa burok ; emano yay, yo, þan ní ucoþ úfaji. Bare édunen yay ni bíñu yay, so, jamb'ugor so. »

Bajeker babu bubarigen

⁷ Þúrto, Gabbarum gagu n'gúþuren bajeker babu bubarigen, ban niun búuwenum babu bubarigen babu buoh : « Ujóul ! »
⁸ Niluj nijuh eþiliñ-bufal eus. An ahu arembor yo me gajaol Eçet, ban an ahu ailo me ni gajow gal ufugaaw narukenulol. N'gusenil sembe sasu sal enemien bugan bugagu ni galam ganur aw bagaborer mof mamu ulam wono ubbagir, bi enemienil ni gafoje, ni bieb, ni gásomut, ni þoþ ni súnuhurenj sasu sálaþut me saa baha.

Bajeker babu butogen

⁹ Þúrto, Gabbarum gagu n'gúþuren bajeker babu butogen. Ñer nijuh fattam físimenum fafu saalor sasu saa bugan bugagu gamugi me mala firim fafu fal Aláemit, mata gugitenfogiten ni maagen mamu.

¹⁰ Bugan bugaubugi nihi gúþib fatiya guoh : « Ataw, aw anab me, aw aamme an ala maagen, bi nay þan uñaen etaliñ bugan bugagu gamugóli me gaçin me n'ettam min utegil ? »
¹¹ Ñer n'gusen ánoan ni bugo gájuo gútuay gaave bi n'ettam, ban n'guogil guirigen þan jatiito bi no gupalil ni burok bi n'Aláemit, gaamme gutiil gajae me may emugi ti bugo, gujae me érir.

Bajeker babu butogen ni banur

¹² Þúrto, Gabbarum gagu n'gúþuren bajeker babu butogen ni banur. Ñer ni baj gagoror gámah gal ettam yay, ban nijuh tinah talu tihat n'tuñuget tem ti gábil gáñubiñub, fieñ fafu fo þofofo n'fuhath ni fújuh ti físim,
¹³ suut sasu nihi súloul dó n'émit bi n'ettam ti emangu yájugut néh'éloul me ni bumangu fúrus fámah bálisener bo.
¹⁴ Emít yay nellim ñanur ti gapeh nihi gubboñoro me, ban sirijañ sasu ni suloñ sasu þe ni suloço to suomen me.
¹⁵ Ñer bugan bugagu þe n'gutey iki gukoþ ni uuñ waw ni búsol guval gagu gaa gurijañ gagu, újogum n'úviaw bugaa mof, ufan waw gaamme ni guhow gagu, ufan ekosombil yay, usanum waw, gabaj me sembe, bi ni emigel yay ró,
¹⁶ ban nihi guoh gurijañ gagu ni guval gagu : « Júluul ni wóli min jukopenóli jambi an ahu arobo me n'efenjenj yay ajugóli, jambi þoþ bitiña-fiiñ babu baa Gabbarum gagu buya ni wóli,
¹⁷ mata funah fafu fámah fafu faa bitiña-fiiñil fiçiloçih, ban ay þan áju áþimbora ni bugo ? »

Fúffasum fafu faa bugal Aláemit

7 Þúrto dáuru, nijuh emalaka gubbagir guilo n'ulam waw ubbagir waw wal ettam yay, n'gúfiren gúrus gagu gaamme gubbagir jambi guteh n'ettam yay, ni fal fafu ni ununuh waw.
² Ñer nijuh amalaka ace áþurul bo tinah talu túþureul me, ban naogen fúffasum fafu fal Aláemit ahu aroñ me. Nalob fatiya emalakaay gaamme gubbagir gayab me sembe sasu sal ehajen ettam yay ni fal fafu
³ aagil : « Jambi jihajen ettam yay, jambi may jihajen fal fafu ni ununuh waw wóli þan m'bakanerut ni gúriñ bugal Aláemilolal fúffasum fafu. »
⁴ Ñer n'gugitenom bugan gono butumbu guyabe fúffasum fafu fal Aláemit ni gúringil : bugan gono súuli ekeme ni úvi gúuba ni sibbagir (144 000), bugaa *guil/guil gagu gal Israel* gagu þe gal Israel :
⁵ bugan gono súuli guñen ni súuba (12 000) ni *fi-il/guil gagu gal Israel* fafu faa Yuda, súuli guñen ni súuba ni faa Ruben,

súuli guñen ni súuba ni faa Gad,
⁶ súuli guñen ni súuba ni faa Aser,
 súuli guñen ni súuba ni faa Nafutali,
 súuli guñen ni súuba ni faa Manase,
⁷ súuli guñen ni súuba ni faa Simion,
 súuli guñen ni súuba ni faa Lévi,
 súuli guñen ni súuba ni faa Isahar,
⁸ súuli guñen ni súuba ni faa Sabulon,
 súuli guñen ni súuba ni faa Susef,
 súuli guñen ni súuba ni faa Baisomen.

Fítiman fafu faa bugan bugagu gápullo me bánoban

⁹ Púrto, no niluj me iluj, nijuh fítiman fo an mát'áju apin, faa bugan bugaa mof mánoman, fiil fánofan, ésuh yánoyan, gúlobum gánogan. Bugala fo n'guilo bújoñor efenjenj yay, bújoñor Gabbarum gagu, bugo min gusimoe újuo útuay waaloe bi to n'ettam, mbiban n'guogen ubes wal úit. ¹⁰ Nihi gunjan fatiya guoh : « Gaḡah gagu, ni Aláemilolal anamo me n'efenjenj yay ni ḡoḡ ni Gabbarum gagu gujournulo. »

¹¹ Ban emalakaay ḡe n'guilo gúgot efenjenj yay, ufan waw ni úuwenum waw waroñ me waamme ubbagir, n'gulo gugubo bújoñor efenjenj yay min gunamo emigelet Aláemit ¹² guoh :

« Amen !

Mbi Aláemilolal amaleni,
 ačila ačil me bájalo ni malillo,
 gasal ni fusumo,
 ačila abaj me sembe ban náni Aláemit ala sembe,
 mbi amaleni bi nánonan !
 Amen. »

¹³ Ñer ace n'ufan waw nañar firim fafu min aagom : « Bugan bugaubugi gasimo mee bisimo bútuay, bugay bugomme ? Bay gápullo ? » ¹⁴ Niegol : « Afanom, aw nuffase. » Ñer naagom : « Dáuru bugan bugagu gápullo me ni gálatien gagu gámah gagu. Ujúoil físim fafu faa Gabbarum gagu gunjare min guḡos wo uk'ukur das útuen par. ¹⁵ Yo ečil me n'gúni bújoñor efenjenj yay yal Aláemit, nihi gumalenol dó ni gáviol etufunaha ni efuga. An ahu arobo me n'efenjenj yay ḡan ačin n'etuilil bi epoil. ¹⁶ Mati gubbander gucaaret, mati marem mubbander mujogil, bunaa ter gásuḡa gánogan mati siyail, ¹⁷ mata Gabbarum gagu garobo me n'etut efenjenj yay ḡan gúni akoñail, ḡan gújaenumil bi ni súbula mal mamu masene me buron bábaerit. No ñer Aláemit ḡan áti mufuil ḡoomo. »

Bajeker babu butogen ni búuba

8 No Gabbarum Aláemit gúpuren me bajeker babu butogen ni búuba bal élebur yay, ni ḡanor dó n'émit cem pio maa. ² Púrto, nijuh emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaiye me bújoñor Aláemit. Ni gusenil úturupa wono futoh n'úuba guogen.

³ Ni baj amalaka ace ájoul ak'ailo to ni físimenum fafu. Naogen gájuj gaḡiaḡ ni éurus dó nihi gusaen me batiñoa. Ni gusenol batiñoa bammeñe min mb'áji bo manur ni ulaw waw waa bugan bugagu ḡe bugal Aláemit to ni físimenum fafu fal éurus yay faamme bújoñor efenjenj yay yaa jávi jaju. ⁴ Fakor fafu faa batiñoa babu ni fúḡur ni gájuj gagu go amalaka ahu átuh me fitebor mbaa fatiya bújoñor Aláemit, manur n'ulaw waw waa bugan bugagu bugal Aláemit. ⁵ Púrto, amalaka ahu nátuh gájuj gagu, náñarul sambun ni físimenum fafu ammeñen go, aban náhanul go gúloul n'ettam. No guloulo me n'ettam, ni faen baj guḡaranu, gurim, baijer-émit ni gagoror-ettam.

Emalaka futoh ni gúuba n'guoh úturupail

⁶ Ñer emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaogen me úturupaaw waamme futoh n'úuba ni gugoror bi eoh wo.

1. Gáturupa gátiar

⁷ Amalaka ahu átiar ahu naoh gáturupaol. Ñer gute-sa ni sambun ságuñore ni físim ni sihat ni súloul n'ettam : gajis ganur ni úfaji wal ettam yay ni gusa, gañas ganur ni úfaji wal ununuh waw ḡoḡ ni gusa, mafos mamu ḡe may maroñ me ni musa.

2. Gáturupa gátutten

⁸ Púrto, amalaka ahu áutten ahu naoh gáturupaol. Ñer ni baj waf uce wanogore ti firijañ fámah faam n'esa ulo ni fal fafu : gajis ganur ni úfaji waa fal fafu ni gúbahen gúni físim, ⁹ gañas ganur ni úfaji waa báuwener babu ḡe baamme ni fal fafu ni guçet, gañas ganur ni úfaji wal uracaaw ni guhagen may.

3. Gáturupa gáfatten

¹⁰ Amalaka ahu áfatten ahu naoh gáturupaol. Ñer ni baj eut yámah yasae ti biniḡ baa sambun éloul fatiya bi n'ettam. No eçih me, nelo ni gañas ganur ni úfaji waa siral sasu ni súbula mal sasu. ¹¹ (Eut yauyu gajow yo "Bisih Bátalie".) Ñer gañas ganur ni úfaji waa mal mamu ni gúbahen gútali mátali, ban gammeñe ni bugan bugagu garem me mal maumu ni guçet mata misigisih.

4. Gáturupa gabarigen

¹² Amalaka ahu abarigen ahu naoh gáturupaol. Ñer gañas ganur ni úfaji waa tinah talu, ni ganur ni úfaji waa fieñ fafu ni ganur ḡoḡ ni úfaji waa suut sasu ni sugori bireg gañas ganur ni úfaji waa mañannoe mamu mala so ni múkasulo, yačil me min gañas ganur ni unjas waw úfajaw waa mañannoe mamu mal etufuna-

haay ni þoþ ganur ni unjas waw úfajaw waa manjan-noe mamu mal efugaay ni sillim.

¹³ Ñer niluj, nijuh fúmunjuh fiit fatiya-tiya, ban niun fo nihi fuoh ni firim fajile : « Mataño, mataño, mataño bi ni bugan bugagu gaçin me n'ettam yay, mala wajae me ebaj no emalakaay gúfaji bugagu gañaño bo me gujae me may eoh úturupail. »

5. Gáturupa gatogen

9 Þúrto, amalaka ahu atogen ahu naoh gáturupaol. Ñer nijuh eut éloul n'émit yay bi n'ettam. N'gusen yo éffanum yay yal éhapa yay yabajut me to étije. ² Eut yay néffanul éhapa yauyu ; ñer fakor ni fúþurul dó fanogore ti fakor faa sambun sámah sajege. Fakor faufu ni fimmenen émit yay bireg bunaa babu ni bu-moç. ³ Ni baj fábangur fúþurul ni fakor faufu, min fivisor fuban ettam yay þe. Ni fuyab sembe ti saa siakut. ⁴ N'guoh fábangur fafu jambi fuhajen me mafos mamu ni ununuh waw sal ettam yay, bare til fukan maarat bugan bugagu gabajut me fúffasum fafu fal Aláemit ni gúringil. ⁵ Gulobfolob búoh jambi fumuh bugan bugabugu, bare fukanil n'gúlam gueñ gono futoh. Sílam sasu so fujae me élamenil þan síni ti sal an o eakut etafe. ⁶ Ni gunah gaugu, bugan bugagu þan gulip eçet, bare mati guçet ; þan gumañ guçet, bare eçet yay þan eteil ráli.

⁷ Fábangur faufu funogonogor ti sipiliñ-bufal so gu-cokore bi eke fitih. Ni baj ni guhow fo waf uce wanogore ti sílandiñ sal éurus. Uul waw wala fo n'unogor ti uul waa bugan, ⁸ ban ni fubaj wal unogor ti wal anaare, gúñiñ fo n'gunogor ti gal éñañ. ⁹ Ni fubaj n'ugiñ fo waf uce wanogore ti sibangal saa mañ, ban gael gagu gal ubes fo n'gúni ti gael gaa sipiliñ-bufal sammeñe sañañe sisaret saa fitih min sitey bi eke fitih. ¹⁰ Fábangur faufu fubabaj gúlej gabaje utaf ti waa siakut. Ni gúlej gagu gala fo fúbajum me sembe sasu sal élamen bugan gueñ gono futoh. ¹¹ Aví ahu ala fo o aamme amalaka ahu açil me éhapa yay yabajut me to étije. Ni gúhiboriay guvogol Abadoñ, ni gugerekay Apolion, dóemme "Ahajena ahu".

¹² Sílam sasu sítiar sasu ni sibao. Þúrto sausu, sice mul súuba ni sibbañ sibaj.

6. Gáturupa gatogen ni ganur

¹³ Amalaka ahu atogen ni anur naoh gáturupaol. Ñer niun firim fúþurul ni suñofot sasu sibbagir sasu saa físimenum fafu fal éurus yay faamme bújoñor Aláemit. ¹⁴ Firim faufu ni fuoh amalaka ahu atogen ni anur ahu aogen me gáturupa gagu : « Uhálenul emalakaay gubbagir bugagu gahogi me gubanñ lof fal fafu fájalo me fo guvoqe me Afúrat. » ¹⁵ Ñer náhalenul emalakaay gubbagir bugagu bugo gubanñen to me bi n'émit yauyu, ni fieñ faufu, ni funah faufu, ni tinah tautu, no

guot me gumuh gañas ganur ni unjas úfaji waa bugan bugagu þe. ¹⁶ Niun gulob mala jammeñ jaju jal ekosombil yay garembor me sipiliñ-bufal sasu saa fitih : guomme similion sono sikeme súuba.

¹⁷ Ni bujugum baube, maa nijuge sipiliñ-bufal sasu ni bugan bugagu garembor so me : guce sibangal sájuqe ti sambun guogene, bugagu sábulore, bugaguil sanogore ti éhombon yásupe. Guhow sipiliñ-bufal sasu n'gunogor ti guhow gaa síñañ. Sambun, fakor ni batoroh básuresur nihi súþurul n'utum waw wala so. ¹⁸ Waf wauwe úfajaw wáþureul mee n'utum waw waa sipiliñ-bufal sausu, waamme sambun sasu, fakor fafu ni batoroh babu básure me, n'umuh gañas ganur n'úfaji waa bugan bugagu gaçin me ni mof. ¹⁹ Maagen sembe sasu saa sipiliñ-bufal sausu n'utum waw ni þoþ ni gúlej gagu sala so som. Gúlej gagu gala so gunogonogor ti sunuhunjañ sabaje guhow, ban guhow gaugu nihi síñañ me min sikan bugan bugagu maarat.

²⁰ Bugan bugagu gañaño me, gaçelut me ni gúteh gaugu, gutegut mahat min gujunden sínati sasu so guilenoro me ; guhalut emigelet uinum waw waarat me n'emigelet yay yo gumigelete me sinetal sasu sal éurus, saa síralam ni saa mañ, saa sival ni saiji me ni simil sal ununuh. Ban sínati sausu sújuut sujuh, sújuut suun, sújuut sujow. ²¹ Bugan bugabugu gujogut þoþ émiremma min guhat emuh bugan, guhalut ekan waf waa múuet, guhalut gafilo ni aletalet, ban guhalut may gákuet.

Amalaka ahu abaj me élebur yay yatiti me

10 Þúrto, nijuh amalaka ace mul abaje sembe áavul n'émit yay. Amalaka ahumu gápar nágu-bore, ban ni baj gaiba-émit gubosor fuhood ; buul babu bola bínini ti tinah, ban guolol, go, n'gúni ti surujen saa sambun. ² Amalaka ahu nátuh ni gañenol jílebur jápegulipegul. Naalen gaalol gárib ak'ahah ni fal fafu, gamayol, go, naalen go ak'ahah ettam yay ; ³ aban, nalob ni firim fajile, níme ti éñañ eem n'eoh. No nalob me aban, ni baj guþaranu gono futoh ni gúuba guel, ti nihi gumañ me éttunol. ⁴ No guel me guban, nimañ bi ehiç wo niun me ; bare niun firim fuogulom n'émit : « Ubañ m'biinumi wo guþaranu gagu gaamme futoh ni gúuba gulob me, jamb'uhíç wo ! »

⁵ Ñer amalaka ahu o nijuh me ailo, gagu gaat ni fal fafu, gagu n'ettam yay, náarul gañenol gárib añuren émit yay, ⁶ aban nabbat ni gajow gal Aláemit ahu aron me bi nánonan, átut me émit yay ni waam dó me þe, átut me may ettam yay ni waam dó me þe, átut me þoþ fal fafu ni waam dó me þe, aah : « Tinah talu tiçige : funah fice fuñumut ebbañ fibeli ! ⁷ No amalaka ahu atogen ni gúuba ajae me eoh gáturupaol, no ñer Aláemit ajae me ekan min gaþinorol gaffaseruti me

gukano, ti nape me nalob yo uboñer waw, gaamme urokaol. »

⁸ Mbiban, firim fafu fo niun me fúlobul n'ínje kábiriñ n'émit ni fubbañ fulob n'ínje fuogom : « Ujow, uk'ujar jílebur jaju jápegulo me jaamme ni gañen amalaka ahu ailo mee, gagu gaat ni fal fafu, gagu n'ettam yay. »

⁹ Ñer nijow mbal amalaka ahu iñih niegol asenom jílebur jaju. Naagom : « Ujar jo, ban númer jo : ni butumi ðan júsum ti múhum, bare no jijae me eñih ni gáfili, ðan jíтали. »

¹⁰ Ñer niyab jílebur jaju ni gañenol, iban nitiñ jo. Maa-gen mamu ni butumom n'júsum ti múhum ; bare no nímer jo me iki jíñih ni gáfílo, n'jíтали. ¹¹ Ñer n'guogom : « Nuote ubbañ ugiten firim fafu fo Aláemit alob me bi ni bugan gammeñe, gúlobum gammeñe, súsum sammeñe n'úvi so ró. »

Uboñer waw gaamme gúuba

11 Mbiban, n'gusenom fieser bi elih n'guogom : « Ujow uk'ulih gávi gagu gal Aláemit ni ðoð físimenum fafu. Mb'upin may bugan bugagu gaam dó me ni gamigelet Aláemit. ² Bare fúlumet fafu faamme tíyañ gávi gagu, fo, uhat fo bo, jamb'ulih fo me, mata fisenisen fuban bugan bugagu galet me Esúif. Bugan bugaubugu ðan guhah ésuh yauyu yanab me gueñ úvi gúuba ni gúuba (42). ³ Pan íboñul buganom gúuba gúkiil gulob ni gajow gúmbam, min gusimoe wañ waa gúnigo. Pan isenil sembe sasu sal egiten firimom gunah gono éuli ni sikeme súuba ni úvi gúfaji (1 260). »

⁴ Bugan bugaubugi gajae mee eilo, bugo guomme *uoliv/buoliv* waw waamme úuba ni ðoð sihandia sasu saamme súuba sailo me bújoñor Ataw ahu ala mof mamu. ⁵ Eno ulatoril guce gulipe ekanil maarat, sambun ðan súpurul n'utumil sinemenil ; maumu ánoan aliðe ekanil maarat aat me amugi. ⁶ Bugan bugaubugi guyayab sembe sasu sal ejoh émit yay jamb'elub ni gunah gaugu ðe no gujae me egiten firim fafu fo guyab me n'Aláemit. Guyabe may sal ébahen mal míni físim, guyabe bae mul sal éannul ni mof ganogor gánogan gaa bíyih, nánonan no súmil me.

⁷ No bugan bugaubugi gujae me eban egiten firim fafu fo guyab me n'Aláemit, gánuhureñ gagu gajae me épurul n'éhapa yay yabajut me to étije ðan gutigenil ; ðan guhekil ban ðan gumugil. ⁸ Sufuluñil ðan síni bo ni bulago, dó n'ésuh yay yámah yay dó Ataw ahu olil abbañ me n'ekurua yay. Esúh yauyu guoðyowoð ujow waw waa Sodom ni Esíp. ⁹ Bugan bugagu bugal ésuh yánoyan, fiil fánofan, gúlobum gánogan ni ðoð mof mánoman ðan guluj sufuluñil gunah gúfaji ni biremben, ban mati gumañ sufogi. ¹⁰ Bugan bugagu ðe bugaa mof ðan gúsumaet mala eçet bugan bugaubugi gaamme gúuba ; ðan súmil iki nihi gújiñor waf, dó ðe mata uboñer wawu ubugi guyogenilyogen fañ.

¹¹ Bare, no gunah gagu gúfaji ni biremben gubao me, Aláemit náboñul júrus jaa buron íkiil junonil, ban ni guilo. Ñer bugan bugagu ðe gajugil me gáholi gámah n'gunonil. ¹² Púrto, uboñer waw gaamme gúuba n'guun firim fajile fápollo fatiya n'émit fuogil : « Jijingul bi tale ! » Ñer ni baj gápar guçigul min gújaenumil bi ró n'émit, dó ðe bújoñor ulatoril. ¹³ Ni tinah tautu tanur tatu, ni baj gagoror-ettam gámah : gajis ganur gal ésuh yay yo bajiseri ujis guñen n'gúhullo gulo, ban bugan gono súuli futoh ni súuba (7 000) n'guçet ni gagoror-ettam gaugu. Bugagu gáholi gámah n'gunonil ban n'gunamo emalen Aláemit ahu ala fatiya. ¹⁴ Mataño mútten mamu múgale ; ban múfatten mamu mati ðio min miçigul.

7. Gáturupa gatogen n'úuba

¹⁵ Púrto, amalaka ahu atogen ni gúuba naoh gáturupaol. Ñer ni baj gurim gajile gúpurul n'émit nihi guoh : « Maer sembe sasu sal eogen mof mamu Aláemiloli añil so, añila ni Kirista ahu o naçob me, ban ðan aogen mo bi nánonan ! » ¹⁶ Ñer ufan waw gaamme ávi ni gubbagir garobo me ni sifenjenil saa jávi bújoñor Aláemit n'gúñuð iki guya gúringil n'ettam, ban ni gunamo emigeletol ¹⁷ nihi guoh :

« Ataw Aláemit-Sembe, aw aroñ me ban nupie núni, jisali min ujar me sembei sájalo mee min uroben javii !

¹⁸ Bugaa sasu súsum sábuli me ni yíya guiñil gutiñe nár,

ban tinah talu tiçige no nujae me egiten bitiña-fiiñi aw m'bataliñ gaçet me ; tinah talu tiçige no urokai gaamme uboñer waw ni ðoð bugan bugagu ðe gaamme búguiya gákanumi me, ufan ni gaputi me, gujae me eyab bacamil.

Tinah talu tiçige no nujae me enemen bugan bugagu gahajene me mof mamu ! »

¹⁹ Ñer gávi gagu gal Aláemit n'gúpegulo dó n'émit yay, ban ébbañ yay yaa babuge babu bola nejugi ró. Emít yay neiñ gáb, ni baj gurim ni baeler baa guðaranu, gagoror-ettam ni ðoð galub gámah gaa gutesa gaa gilas.

Ugitenum waw waamme futoh n'úuba

1. Aare ahu ni éjegut yay

12 Púrto, ni baj bigitenum bámah búpurul n'émit yay, bo buomme anaare águbore tinah talu ti gábil, mbiban fieñ fafu ni fíni fattam uhagol ban nabaj ni fuhoor fugañ faa suut sono guñen ni súuba. ² Aare

ahumu ni far nam, ban tinagol tiçige taa gapegor ; silam sasu saa gapegor gagu nihi sikanol náþib.

³ Ni baj bigitenum bice mul búþurul dó n'émit yay, baamme éjégut yámah éjugah yabaje guhow gono futoh ni gúuba ni usin wono guñen ; ebaje ni fuhow yo fánofan élandiñ. ⁴ Fílej yo nihi fuvu fugab fanur ni gono gúfaji gaa suut sasu sal émit fíbenul n'ettam. Ejëgut yauyu neilo bújoñor aare ahu ajae me gapegor gagu bi émer jiñil jaju no jijae me ebugi. ⁵ Aare ahu nabuh áþur ajae me enjar egol yaa mañ min akoñ sú-suh sasu þe. Añil ahumu náþunni ájaenumi bi to Aláemit anamo me n'efenjenol yaa jávi. ⁶ Ñer aare ahu natey bi ni gafit gámah bo Aláemit acokorol me furobo, min mb'aogeni bo gunah gono éuli ni sikeme súba n'úvi gúfaji (1 260).

⁷ Ñer bútaj m'bubaj n'émit : Miçel ni emalakaol n'gunamo etigen éjégut yay, yo may nejar emalaka yo min enamo etigenil. ⁸ Ban Miçeli n'guhek éjégut yay, mbiban n'gúfíren yo ni emalaka yo ebbinga guçin dó n'émit. ⁹ Ñer gájegut gagu n'gúþunnuli gubeni tíyar. Gájegut gaugu go guomme ganuhunjar gagu gátiar go guvoge me Seytane, atega-sulob ahu, abute me mof mamu þoomo. Ñer n'gubenuli ni mof n'emalaka go ró þe.

¹⁰ Þúrto, niun firim fijil fúogul dó n'émit :

« Tinah talu taa gaþah tiçige !

Maer ñer Aláemilolal nagitene bájalool bal ávi !

Maer ñer Kirista ahu o nañend me nagitene sembeol !

Maagen mamu an ahu atege me sulob gutiolal, o nah'aiyen me bújoñor Aláemilolal bi etegil sulob etufunaha ti efuga, náþunni n'émit abeni.

¹¹ Gutiolal ubugu gutebe eben yay ni o ni búkanum baa físim fafu faa Gabbarum gagu fáyui me molil

ni þoþ baa maagen mamu mo gugiten me ; gujogut to ni buroñil,

bare guiloilo gailo gal esen bo.

¹² Yo eçil me buru þe jaçin me n'émit, júsumaet !

Bare buru ettam yay ni fal fafu,

mataño mámah míni ni buru,

mata Seytane naavulo bi ni buru ni bitiña-fiiñ bámah ró,

o min affase búoh gunagol guþineþin. »

¹³ No éjégut yay étallo me búoh ebenulibelen n'ettam, nenamo ehattor aare ahu apegor me añil ahu.

¹⁴ Bare n'gusen aare ahu ubes waw waa fúmunjuh fafu fámah fafu min áit bi ni furobool faamme ni gafit gagu gámah gagu, ráli ganuhunjar gaugu, to þan aogeni me símit sífaji ni gueñ futoh ni fanur. ¹⁵ Ñer ganuhunjar gagu n'gúpusenul mal mámah kan eral mbal aare ahu, tima gulongos gagu n'guñagol gúkaenum. ¹⁶ Bare ettam yay nékail garamben aare ahu : neñaben min

émer mal mamu þe mo éjégut yay épusenulo me.

¹⁷ Ñer fiiñ éjégut yay ni fufan ni fitiñe aare ahu, ban ñer nejow eke etigen gabulaken gagu gola gañaño me, gaamme bugan bugagu þe gákanume me gúboñ gagu gal Aláemit ban n'gútuh liñ maagen mamu mo Yésu agiten me.

¹⁸ Þúrto, éjégut yay nek'eilo galam fal fafu.

2. Gánuhureñ gagu gáþullo me ni fal fafu

13 Mbiban, nijuh gánuhureñ gace gúþurul ni fal fafu. Gánuhureñ gaugu gubajene usin wono guñen ni guhow gono futoh ni gúuba, ban ni gasin go gánogan bajene élandiñ yaa jávi. Fánofan ni guhow gagu gala go fubaje gajow gaa gújel Aláemit.

² Gánuhureñ gagu go nijuh me gunogonogor jigaj ; guot gagu gala go n'gúni ti gal égoñ, ban gatum go n'gúni ti gal éñañ. Ejëgut yay nébahen sembe yo, efenjen yo yaa jávi, ni þoþ bájalo babu bala yo esen go.

³ Fice ni guhow gánuhureñ gaugu níni me ti nihi fúbukeni me iki fiçet, bare gaçeb gaugu gubbannobañ guhoy. Ñer bugan bugagu þe bugaa mof n'gújahali mala gahoy gánuhureñ gaugu bireg n'gubbañ búsol go, ⁴ ban n'gunamo emigelet éjégut yay, mala min esen me gánuhureñ gaugu sembe yo. N'gunamo þoþ emigelet gánuhureñ gagu nihi guoh : « Ay ánie ti gánuhureñ gauge ? Ay ájue ataj ni go ? »

⁵ Gánuhureñ gagu n'guyab sembe sasu sal elob gurim gaa batennoro ni gújel Aláemit ; ni guyab þoþ sembe sasu sal ekan wásum go me gueñ úvi gúuba ni gúuba (42). ⁶ Ñer n'gunamo elob sulob guya n'Aláemit, ejel gajaol, ejel tiñ talu to naamme, ni þoþ ejel bugan bugagu þe gaam dó me n'émit. ⁷ Gánuhureñ gagu n'guyab may sembe sal éju gutigen bugan bugagu bugal Aláemit, ni þoþ ehekil. Ni guyab þoþ sal éni ni fuhow fiil fánofan, ésuh yánoyan, gúlobum gánogan, ni þoþ ni mof mánoman. ⁸ Ñer bugan bugagu þe bugaa mof, bugan bugagu þe bugo ujail uhiçuti me n'élebur yay yaa buroñ, élebur yay yaa Gabbarum gagu gamugi me kábiriñ ni buju babu baa mof mamu, bugo þe þan gumigelet gánuhureñ gagu.

⁹ An abaj me gunnu gal eun, aun ! ¹⁰ An aat me áruri ni fiþeh, mati baj biselaken bice, þan gújaenumol iki gúrur ni fiþeh ; an aat me amugi ni gafoje, bajut may biselaken bice, þan gafoje gumugol. Yo eçil me bugan bugagu bugal Aláemit guote gummen gaaken ni gáinen.

3. Gánuhureñ gagu gáþullo me n'ettam yay

¹¹ Þúrto, nijuh gánuhureñ gace mul gúþurul, gauge n'ettam yay ; n'gubaj usin úuba ti waa gabbarum, ban nihi gulob ti éjégut. ¹² Ni guyab sembe sasu saa gátiar gagu gaam to me ni go. Gáutten gagu nihi guron-dopen bugan bugagu þe bugaa mof mamu min gu-

migelet gátar gagu go gačeb go guhoy me.

¹³ Gánuhureñ gagu gáutten gagu nihi gukan waf wámah wajureruti ; þan nihi gukan sambun ni súloul fatiya émit bi n'ettam bújoñor bugan bugagu þe. ¹⁴ Ñer nihi gubut bugan bugagu bugaa mof n'ekan waf waw wajureruti me wo gátar gagu gúji go me min gúju gukan wo. Gánuhureñ gagu gáutten gagu nihi guoh bugan bugagu bugaa mof gucokor enetal yaa gagu go gafoje gagu gučeben me ban n'gubbañ guroñ.

¹⁵ Gánuhureñ gagu gáutten gagu n'guyab sembe sasu sal esen enetal yay yaa gagu gátar gagu érus yaa buroñ, min mbi enetal yauyu éju elob ban nekan min bugan bugagu þe gajae me elat emigelet yo gumugi.

¹⁶ Ñer gánuhureñ gagu nihi gurondopen bugan bugagu þe : uñil, ufan, gasanumet me, galeh me, umigel waw, galet me umigel. Nihi gurondopenil eyab fúffasum, ánoan ni gañenol gárrib ter ni fíringol. ¹⁷ An ájuut ñer annom ter annomen waf o m'babajut fúffasum faufu n'enilol, faamme gajow gagu gaa gánuhureñ gagu, ter sipin sasu saa gajow go. ¹⁸ Ute ñer turorene malillo. An atuho me, þan áju affas wa sipin sasu saa gajow gánuhureñ gagu sulobe. Sipin sausu arafuhow ačil so ; suomme sikeme futoh ni yanur n'úvi gúfaji ni futoh ni yanur (666).

4. Gáfoñ gagu gaa bugan bugagu bugo Gabbarum gagu guþagen me

14 Þúrto, niluj nijuh Gabbarum gagu guilo ni firijañ fafu faa *Sior*, ban bajen to ni go bugan gono súuli ekeme n'úvi gúuba ni sibbagir (144 000), bugo gajow gagu gala go ni þoþ gaa Þay go uhiči ni gúringil. ² Niun þoþ firim fúþurul n'émit nihi fiel ti báyuyoer mal bámah, ti nihi fuþaranu fámah fiel me. Firim faufu fo niun mee fieyel þoþ ti nihi bugan gammeñe guno me n'eteh uhakanil ni manur. ³ Bugan bugagu gaam bo me ni Gabbarum gagu ubugu n'guiye bújoñor efenjeñ yay, bújoñor úuwenum waw waroñ me waamme ubbagir ni ufan waw, ban n'gúni n'éfoñ gáfoñ gavugul. Bajut an ace ájue aligen gáfoñ gagu eno let bugo ubugi bare gaamme súuli ekeme n'úvi gúuba ni sibbagir, gaalloruli me ni mof mamu. ⁴ Bugan bugaubugi gusigut sinilil ni bujobuet, guroborobo bugan gakure. Tánotan to Gabbarum gagu gujae, gulagenegolagen bi to. Bugan bugaubugi gualloruliwallor ni gupalil urafuhow bi éni bugan gútiar bugal Aláemit ni Gabbarum gagu. ⁵ Jibij jánojan júmusut júþurul n'utumil, ban gukanut maarat mánoman.

5. Gahonjen gagu gal emalakaay gaamme gúfaji

⁶ Þúrto, nijuh amalaka ace áit áronen dó n'émit ; firim fásame fo mati fúmus fubao nabaje bi egiten bugan bugagu bugaa mof : bugal ettam yánoyan, fiil fánofan, gúlobum gánogan, ésuh yánoyan. ⁷ Amalaka ahumu

nah'aah fatiya : « Júholi Aláemit ban ni jisalol ! Tinah talu tičige no najae me etaliñ bugan bugagu. Ey, jimigeletol, ačila átul me émit yay, ettam yay, fal fafu, ni þoþ súbula mal sasu ! »

⁸ Mbiban, ni baj ace amalaka áutten áit alagen átiar ahu nah'aah : « Efumoe, ésuh yay yámah yay Babilon efumoe ! Esigene súsu sasu þe n'esen so bunuh yo sirem, bunuh babu baa bujobuet yo bájalo mee ! »

⁹ Þúrto, ni baj mul amalaka ace áfatten alagen útiar waw gaamme gúuba nah'aah fatiya : « An amigelet me gánuhureñ gagu ni enetal yay yala go, ban nayab ni fíringol ter ni gañenol fúffasum fafu fala go, ¹⁰ þan may arem bunuh babu baa bitiña-fiiñ babu bal Aláemit, báuleni me m'bačambuluti n'éremuma yay yaa bitiña-fiiñol. An ahumu þan álam ni sambun ni batoroh bújoñor Gabbarum gagu ni emalaka go. ¹¹ Fakor fafu faa sambun sasu sálameneil me þan fiilo bi nánonan ; ey, bugan bugagu gamigelet me gánuhureñ gagu ni enetal yay yala go, gayab me fúffasum fafu fala go, bugan bugaubugi mati gubaj gáelo etufunaha ti þoþ efuga. ¹² Yo ečil me bugan bugagu bugo Aláemit ačil me, gákanum me gúboñ gagu gola ban þoþ n'gúinen ni Yésu, quote guaken min gumuten. »

¹³ Þúrto, niun firim fuogulom n'émit : « Uhič firim fe : “Maer bugan bugagu gajoh me n'Ataw iki gučet gubaje gásamay !” Biinum Banabe buoge : “Ey, maagen, bugan bugaubugi þan gúelo urok waw wolil wátañi mee, mata maaro mamu mo gukan me þan mičilil min guyab bacam.” »

6. Eþit yay yámah yay

¹⁴ Nibbañ iluj, nijuh gápar gútuay, ban ni baj búuwenum bíni ti arafuhow burobo ni go. Búuwenum baubu ni bubaj ni fuhow bo élandiñ yaa jávi yal éurus ban ni bútuñ ni gañen bo garusum gañege fañ. ¹⁵ Ni baj amalaka ace áþurul ni gávi gagu ban naah fatiya an ahu arobo me ni gápar gagu : « Tinah talu tal eþit tičige, eþit yay yaa mof mamu eale. Uñar ñer garusumi min uþit ! » ¹⁶ Ñer an ahu arobo me ni gápar gagu nárur garusumol ni mof mamu min aþit mo.

¹⁷ Þúrto, amalaka ace mul náþurul ni gávi gagu gaamme n'émit ; o may naogen garusum gañege. ¹⁸ Ace mul amalaka náþurul ni fisimenum fafu ; ahume nababaj sembe ni sambun sasu. Naah fatiya ahu aogen me garusum gagu gañeh me : « Uñar garusumi min uþikul gújeñ gagu þe gal *úbiñu* / *bíbiñu* waw waa mof, mata mitiñ wo muale. » ¹⁹ Ñer amalaka ahu nárur garusumol, ban naþirih gújeñ gagu gal *úbiñu* waw þe waa mof abelen ni fupucenum fafu faa *bíñu* faa *bitiña-fiiñ* babu bal Aláemit. ²⁰ Ñer mitiñ mamu ni muñari iki mupuceni ni fupucenum fafu tíyañ ésuh yay : gúčičilen gaa físim n'gúþurul dó ni fupucenum faufu, gahulie

simetar súuli sikeme sífaji, ban ni gúsiki maageima emetar ni biremben.

7. Bugan bugagu bugu gánuhureŋ gagu gújuut me guhek

15 Púrto, nijuh dó n'émit yay bigitenum bice bújalo ban ni bujahalien. Bo buomme emalakaay gaamme futoh ni gúuba gačil me ávanau sasu saamme futoh ni súuba. Avánau sausu suomme gúteh Aláemit gúsola, ban ni so bitiña-fiiñol bujae me éuñeni.

² Nijuh þoþ waf uce unogor ti fal fal ever fañannoe ca fágufiore ni sambun. Nijuh may bugan bugagu þe gateb me ebeŋ ni gánuhureŋ gagu ni enetal yay yala go, galat me min eþin yay yaa gajow gagu gala go ehiçi ni bugu, guilo fatiya fal faufu fal ever fafu. N'guogen uhakaŋ wo Aláemit asenil. ³ N'gúfoñ úfoñ : gaa *Móis*, aamme amigel Aláemit, ni gaa Gabbarum gagu, nihi guoh :

« Ataw Aláemit-Sembe,
mo búrokumi bújaloe ban ni búari ter !
Aw Aví ahu ala súguh sasu þe,
mo mukanaí muçole ban ni míni maa maagen !

⁴ Aw Ataw, ay akañene alat ékanumi ?
Ay þan alat esalen gajai ?

Maagen mamu aw bare unabe.

Bugan bugagu bugaa súguh sasu þe þan gújoul íkiil gumigeleti

mata bugu þe gujuge bu bakaneri buçol me. »

⁵ Púrto, niluj nijuh dó fatiya n'émit yay tiñ talu táñai me taa *Fúggut* fafu faa babuge babu bal Aláemit típegulo. ⁶ Ñer emalakaay gaamme futoh ni gúuba gačil me ávanau sasu saamme may futoh ni súuba ni gúþurul tiñ talu táñai me. Wañ wátuene waije salsal gukanoe, ban n'guhogo usinja wal éurus n'ugingil.

⁷ Ñer bice ni úuwenum waw ubbagir waw waroŋ me m'bisen emalakaay gaamme futoh ni gúuba síremuma sono futoh ni súuba sal éurus sammeŋe kab bitiña-fiiñ babu bal Aláemit aroŋ me bi nánonan. ⁸ Ñer bájalo babu ni sembe sasu sal Aláemit ni simmeŋen kab tiñ talu táñai me fakor bireg an ájuut anogen dó bi no ávanau sasu saamme futoh ni súuba sal emalakaay gaamme futoh ni gúuba sijae me ebao.

Síremuma sasu saa bitiña-fiiñ Aláemit saamme futoh ni súuba

16 Mbiban niun firim fijil fúþurul tiñ tal tanab me fuoh emalakaay gaamme futoh ni gúuba : « Ju-jow iki júyu n'ettam yay síremuma sasu saamme futoh ni súuba saa bitiña-fiiñ babu bal Aláemit. »

1. Erémuma yay étiar

² Ñer amalaka ahu átiar najow açih náyu éremuma yay yola n'ettam yay : gásomut gaa guþuna gajaore ni ñatiñ ñámah n'gúloul ni bugan bugagu bugu fúffasum fafu faa gánuhureŋ gagu fuomme ni bugu, bugu gamigelete me enetal yay yala go.

2. Erémuma yay éutten

³ Amalaka ahu áutten náyu yola ni fal : mal fo ni múbaho míni físim, ti fal an o guramule ; ñer búuwenum bánoban baam dó ni fal faufu ni biçet.

3. Erémuma yay éfatten

⁴ Amalaka ahu áfatten náyu yola ni siral sasu ni súbu-la-mal sasu : so þe ni síbaho síni físim. ⁵ Ñer niun amalaka ahu ačil me mal mamu aah : « Nuçoçol, aw aam to me ban nupie níni ; aw anab me, ni maageni nutaliŋe bataliŋ be. ⁶ Bugan bugagu gáyu me físim fafu fal uboñer waw búguiya ni faa bugani bugagu ganab me, ni mo may min usenil mee físim gurem. »
⁷ Niun may firim fúþurul ni fiþeŋenum fafu fuoh : « Ey, Ataw Aláemit-Sembe, bataliŋeri buçoçol ban ni bíni baa maagen. »

4. Erémuma yay ebarigen

⁸ Amalaka ahu abarigen náyu yola ni tinah talu ; ñer bunaa babu ni bubaj sembe sasu sal ésur bugan bugagu ni sambun bo nuogal gásuþa. ⁹ Ñer gásuþa gámah n'gúsur bugan bugagu, ban ni gunamo gújel Aláemit ahu abaj me sembe ni mataño maumu, ban gúbahenut bakaneril min gúbbañul gusalenol.

5. Erémuma yay etogen

¹⁰ Amalaka ahu atogen, o, náyu éremumaol ni efen-jeŋ yay yaa jávi jaju jaa gánuhureŋ gagu : emoç nég-gub jávi jaju jala go, ban bugan bugagu bugala go nihi guñañor mala ñatiñ ; ¹¹ nihi gujel Aláemit ahu ala fatiya mala ñatiñil ni úsomulil waa guþuna gagu, ban gúbahenut bakaneril baarat me.

6. Erémuma yay etogen ni yanur

¹² Amalaka ahu atogen n'anur náyu yola ni fal fafu fá-jalo me fo guvoge me Afúrat : mal fo ni muhay, dó þe min bulago babu bal úviaw gajae me éþurul bo tinah tiiyeul me bucokori. ¹³ Nijuh may siseytane sono sífaji sánie ti ufol súþurul n'utum éjegut yay, gánuhureŋ gagu ni aboñer ahu ala go alet me ala maagen. ¹⁴ Maa-gen mamu siseytane som so nihi sikan waf wajureruti, nihi sujow mbal úviaw bugaa mof mamu þoomo, bi eomenil bi bútaj babu baa funah fafu fámah fafu fal

Aláemit-Sembe. ¹⁵⁻¹⁶ Ni suomenil tiñ talu to guvoge me ni gúhiboriay Harumagedorj.

Ban Ataw naah : « Júludo, ínje umu n'éjoul ti áku. Asúmaet, an ahu anamo me m'bámoit ni bisimool ró, mamu jambi ajow ēpatalah min ñusuol ñú̄purul ! »

7. Erémuma yay etogen ni súuba

¹⁷ Amalaka ahu atogen ni gúuba, o, náyu éremuma yay yola n'érus yay : ñer ni baj firim fajile fú̄purul n'efenjen yay yaa jávi yaamme tiñ talu táñai me fuoh : « Kanoë ban ! » ¹⁸ Ban ni baj baijer-émit, gurim, gūparanu, ni ðōp̄ gagoror-ettam gámah gá̄musut gubaj kábiriñ no arafuhow aam ni mof. ¹⁹ Ñer ésuh yay yámah yay Babilon nejiso ekan ulam úfaji, ban sasu sú̄suh ni sulo ðe. Aláemit ájumorut bakaner babu baarat me bal ésuh yaayu, min akan yo ñer n'erem bunuh babu bal éremumaol yammen me bitíña-fiiñol bájalo mee. ²⁰ Ban sú̄lorj sasu ni sillim, gurijañ gagu gubbañut gujugi. ²¹ Ni baj gutesa gaa gilás gáliie nihi gúloul n'émit guteh bugan bugagu. N'gunamo gújel Aláemit mala mataño maumu maamme gutesa gilás gagu, maamme mataño májaloe fañ.

Bataliñ babu bal ejobu yay yámah yay

17 Ñer ace n'emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaogen me síremuma sasu saamme futoh ni súuba ná̄kail aagom : « Ujól min igiteni bu ejobu yay yámah yay, yaamme ésuh yay yámah yay yatepi me galam siral sammeñe, ejae me etaliñi nogor. ² Uvíaw bugaa mof gufileneyofilen. Bugan bugagu ðe gaçin me ni mof nihi gúhallenor ni bunuh babu bala yo, ban ni gulo ni bujobuet babu bala yo. »

³ Ñer ni búkanum baa Biinum Banabe amalaka ahu natebom ájaenum bi ni gafit gámah. Nijuh bo anaare ace arembore gánuhureñ gújuh káw. Gánuhureñ gau-gu gubaje guhow gono futoh ni gúuba ni usin wono guñen, ban n'gubaj tánotan n'enil go ujow waa gújel Aláemit. ⁴ Aare ahu wañ ujaha wájuge káw nakanoe, ban násangenoro ni úibor wal éurus, waa sival satine-nie nár ni waa banuh bujaha. Nátuh ni guñenol éremuma yal éurus yammene kab waf waarat : waf wauwu wo uomme bujobuet babu bola. ⁵ Ni fíringol baje gurim gauge gajahalienie gahiçi ró : « Babilon, ésuh yay yámah yay, jaya ala sujobu sasu ni ala waf waf waarat me bujuh waamme ni mof. » ⁶ Nijuh búoh aare ahumu físim fafu fúhallenolhallen faamme faa bugan bugagu bugal Aláemit bugo gumuh me mala gáinenil ni Yésu. No nijugol me, gajahali gámah n'gunonom.

⁷ Ñer amalaka ahu naagom : « Wa uçile nujahali ? Aare ahumu ni gánuhureñ gagu go narembore me, gabaj me guhow futoh ni gúuba ni usin guñen, ban ípajuli wa bujugum baubu bumañe elob. ⁸ Gánuhureñ

gagu go nujuh mee no gubajene, bare maer gulet. Ni másikie mamu mabajut me to mítije gujae épurul, bare bi ebil gunemo. Bugan bugagu gaçin me ni mof, bugo ujail uhiçuti me ni élebur yay yaa buroñ kábiriñ ni buju babu, ðan gujahali bugo bajuger gánuhureñ gaugu, mata no gubajene ban maer gulet, bare búsol ðan gubbañ gúrañul.

⁹ Ejob dáuru rorene ñer mujah ni malillo. Guhow gagu gaamme futoh ni gúuba, go, dóemme gurijañ gagu gaamme futoh ni gúuba dó aare ahu arobo me. ¹⁰ Dóemme ðōp̄ úvi futoh ni gúuba : futoh ni bugo jávi-il jibaobao. Atogen ni anur ume min aogene maer jávi jaju, ban ásola ahu ajaerulat. No najae me éjoul, mat'arobo to ðio. ¹¹ Gánuhureñ gaugu gabajen me no ban maer gulet, go guomme ávi ahu akan me futoh ni gúfaji. Go guomme bae mul ace n'úviaw gaamme futoh ni gúuba, ban ðan ajow ajow nanemo.

¹² Usin waw waamme guñen wo nujuh me, dóemme úvi gono guñen gaogenerut jávi. Bare ðan guyab sembe sal eogen jávi ni tinah tañumut ēpio, manur ni gánuhureñ gagu. ¹³ Uvíaw ðe gaamme guñen waf wanur gūpinore ekan, waamme eñar sembeil ni gájuil gúbahen gusen gánuhureñ gagu. ¹⁴ Pan gutigen Gabbarum gagu, bare Gabbarum gagu ðan guteb ebeñ ni bugo, mata go guomme Ataw ahu afañ me bugagu ðe ni ávi ahu ala úviaw ðe. Bugan bugagu bugo Aláemit açob me ban navogil, gaamme gáhagum me ni o, ðan may guteb ebeñ yay manur ni Gabbarum gagu. »

¹⁵ Púrto, amalaka ahu natajen aagom : « Siral sasu so nujuh me bo ejobu yay eomme, dóemme bugan bugagu, gútiman gagu, sú̄suh sasu, gúlobum gagu ðe saa mof. ¹⁶ Gánuhureñ gagu ni usin go waamme guñen so nujuh me ðan silat bujuh ejobu yay. Pan siram waf waw ðe wo ebaj me ék'éni enil erakel, ðan sitiñ enil yo ban ni sisaen wañaño me ni yo uk'urem ulo bukugay. ¹⁷ Maagen Aláemit nakakan n'uinum úviaw ubugi gaamme guñen bú̄nongum babu bal ekan waf waf ti nakiç wo me. Pan gujamor min guñar sembeil saa fíviatil gúbahen gusen gánuhureñ gagu bi no gurim gagu go Aláemit akiç me gujae me ekano.

¹⁸ Aare ahu o nujuh me o aamme ésuh yay yámah yay yágoten me úviaw bugaa mof. »

Efumo yay yaa Babilon

18 Púrto, nijuh amalaka ace áavul n'émit yay. Amalaka ahumu nayayab sembe sámah, ban baijerol burandam mof mamu ðoomo. ² Nah'aah fatiya : « Efumoe, efumoe, Babilon yay yámah yay efumoe ! Ebbanno éni maer biçin baa siseytane, fúkōpum faa biinum bánoban baarat ; ganogor gánogan gaa gapu gakurut, ganogor gánogan gal énuhureñ yátinnenie dó siçine. ³ Dó ðe mata ésuh yaayu esesen sasu sú̄suh ðe bunuh babu bala yo, bunuh babu baa bujobuet

babu bámah babu bala yo. Uvíaw bugaa mof guna-monamo bujobuet ni yo, ban may újullaaw bugaa mof ni gújoum to ni buron yo baa fusanumet min gubaj. »

⁴ Mbiban, niun fice mul firim fúpurul n'émit fuoh : « Buru jaamme buganom júpurul n'ésuh yauyu jambi étipenul gatil yo, jambi bíyih babu bajae me éloul ni yo buya may ni buru. ⁵ Util waw wala yo újutenorjutenor úk'úffus n'émit, ban Aláemit nakakan ni gapin bakaner yo baarat mee. ⁶ Julugen wo ekan me, julugen ñono ñáuba. Jimmenjen éremuma yay yala yo erem yafaje ñáuba n'étalie yayu yo ečila esen me bugan bugagu gurem. ⁷ Jikan yo sílam ni mataño síjalo iki re ni gasal gagu ni fusanumet fafu so esenoro me. Maagen mamu neh'eogoro : "Injé ume ninamoe ti aseh. Ilet ti anaare o áinol ačele, ban ñuhul mati ñúmus ñíni n'ín-je." ⁸ Batebenoro baubu bo bujaje ečil min mbi Ataw Aláemit agiten ésuh yauyu sembeol sájalo mee n'etaliñ yo, n'éannul ni yo mimanur ni funah fanur bíyih babu þe bo nakič me bi ni yo ; bíyih baubu bo buomme gá-somut gal ečet, ñuhul, ni bieb. Þan áannul may sambun siremen yo þoooyo. »

⁹ No ñer, úviaw bugaa mof ganamo me ekan galego ni þoþ eron buron básume manur ni yo, no gujaje me ejuh fakor fafu faa gasa gagu gala yo, þan gukon n'gučagor nímore mala ésuh yauyu. ¹⁰ Gáholi gagu gaa sílam sasu so ejaje me ejuh þan gučilil n'guilo ráli, ban þan nihi guoh : « Mataño ! Mataño máamah ! Babilon, ésuh yámah, ésuh yabaje sembe ! Aláemit nataliñ bataliñ bujas ti bamoer an ! »

¹¹ Ujúlaaw bugaa mof þan gukon ban ni gučagor may mala yo, mata an abbañut annom wafil wo gunnomenene me : ¹² éurus, síralam, sival sijaha ni banuh bujaha ; úbil uñuget, sípis saa sua ; gunnomenen-nomen may ubabar waw ujaha wásumut me ebaj, bacakorer bánoban bacakori ni gúnjin síñih, ni mañ mújugah, ni mañ mútut, ni þoþ n'eval yay ejaha yay yo guvoge me marub. ¹³ Unnomenaaw ubugi gunnomen-nomen may mitemoray mánoman, hani mamu mo guvoge me kanel, múlosoruma matiñoe, míčir ni batiñoa ; bíñu, édunen, eþor ni ble ; síbe ni ubbarum, sipiliñ-bufal ni sisaret, umigel ni bugan bugo gujoge. ¹⁴ Unnomenaaw ubugi þan guoh ésuh yauyu : « Mitíñay mamu þe mo numanjen me ubaj núbbur mo ; fubaj fafu ni másime mamu so nuomen me ni so silime sibán, ban mat'úmus ubbañ ujuh so ! »

¹⁵ Unnomenaaw bugo gubajil gujounulo me ni funnomen fafu fo gunnomenene me n'ésuh yauyu þan guilo ráli mala gáholi sílam sasu so ésuh yauyu ejaje me élam. Þan nihi gukon n'gučagor nímore ¹⁶ guoh : « Mataño ! Mataño máamah bi n'ésuh yauyu yámah yauyu ! Esimoene épis ejaha, úbil ujaha újuh ban n'uñanno ; ebajene bíibor bal éurus, baa sival sijaha ni þoþ baa banuh bujaha. ¹⁷ Bare ébbure hum fubaj fafu þee jas ti bamoer an ! »

No ñer, ufan uraca waw þe ni bugan bugagu þe bugo gújuþ ró me, garoke ró me, ni þoþ bugan bugagu þe gáronjume me ni fal fafu þan bugo may guilo ráli ¹⁸ nihi guñanden fakor fafu faa gasa ésuh yauyu ban þan nihi guoh : « Músut baj ésuh ere ti ésuh yauyu yámah yauyu ! » ¹⁹ Þan nihi guþotten guhoil n'gukon n'gučagor nímore, ban þan nihi gúþib n'guoh : « Mataño, mataño máamah bi n'ésuh yauyu yámah yauyu ! Wóli þe jabaj me uraca ni fal, fubaj fafu fala yo fičilóli n'jikan usanum. Bare hum ébbure þee jas ti bamoer an ! »

²⁰ Firim fafu ni fubbañ fúogul : « Aw émit, úsumaet mala efumo yay yo Babilon efumo mee ! Buru bugan bugagu bugal Aláemit, buru upotoraaw/upotora ni þoþ buru uboñer waw, buru þee júsumaet may mata Aláemit nataliñyotaliñ mala maarat mamu þe mo ekanul me ! »

²¹ Ñer ni baj amalaka abaje sembe fañ añar fuval fámah, aban naral fo ni fal fafu naah : « Maume Babilon, ésuh yay yámah yay, ejaje me enemeni ni majase, ban mati an abbander ajuh yo. ²² Aw Babilon an mat'abbander aun dó n'aw gael gal utega uhakarñ ni úfoña, gael sutongole ni úturupa. An may mat'abbander ajuh ró n'aw aapa ter aija, ter ajama ace ; mati may an abbander aun dó n'aw baeler bísigan. ²³ Ejaña mati ebbander elleñ n'aw ; uñan wal ésumay waa búyabo mati may ubbander uuni n'aw. Unnomenaaw búguiya gufarjene ekan bugan búgamah bugaa mof mamu þe, ban nullimene súsuh sasu þooso ni bakaneri baa múuet bo nukane me. ²⁴ Ni aw físim uboñer waw ni faa bugagu bugo Aláemit ačil me fúyui me, físim fafu faa bugan bugagu þe gamugi me ni mof. »

Esúmay yay mala efumo yay yaa Babilon

19 Þurto, niun n'émit níme ti gurim gajile gáþullo ni fítiman fámah nihi guoh :

« Usalal Aláemit !

Gapagen, gasal ni sembe Aláemilolal ačil so !

² Bataliñerol baa maagen bom ban bučoçol :

nataliñe aban ejobu yay yámah yay

yahajen me mof mamu ni bujobuet babu bala yo.

Aláemit nalugene mamu min emuh me urokaaw bugola. »

³ Gurim gagu n'gutajen guoh : « Usalal Aláemit !

Fakor fafu faa gasa gagu gal ésuh yay yámah yay þan fiilo bi nánonan ! » ⁴ Ñer úuwenum waw waron me waamme ubbagir ni ufan waw gaamme ávi ni gubbagir n'guya gújul min gunamo emigelet Aláemit arobo me n'efenjeñ yay nihi guoh : « Amen, usalal Aláemit ! »

⁵ Mbiban, ni baj firim fúpurul n'efenjeñ yay fuoh :

« Jimalen Aláemilolal, buru þe jaamme urokaol, buru jákanumol me, ufan ni uñil ! »

⁶ Púrto, niun gael níme ti gurim gaa fítiman fámah, nihi guel ti báyuer mal bámah, ti baeler baa fuþaranu fámah. Gurim gaugu n'guoh :

« Usalal Aláemit, ačila Ataw, aamme Aláemit-Sembe lolal, aroben me Jáviol aban !

⁷ Usúmaetal, uñañanoral ni gásumay, ban nusalalol !
Tinah talu tal etiñ gaggan búyab Gabbarum gagu tiçige,

ban áyava ahu nacokore enilol aban.

⁸ Gusimolsim épis ejaha, épis yaa maagen, ehat neh'eij maij. »

(Epis yauyu yo egiten me gaçol gagu go Aláemit açolen me buganol.)

⁹ Ñer amalaka ahu naagom : « Uhiç firim fe : "Gásumay gúni ni bugan bugagu bugo guvoh me fitiñ gaggan gagu gaa búyab Gabbarum gagu." » Aban natajen aagom : « Dáure gurim gom gaa maagen gal Aláemit. »

¹⁰ Ñer nilo to n'guolol bi emigeletol, bare naagom : « Jamb'ukan mamu ! Injé may aroka Yésu nem ti aw, ti gutii gaffas me may maagen mamu mo nagiten me. Umigelet til Aláemit ! » Maagen mamu mo Yésu agiten me, Aláemit añaare Biinumol min agiten mo uboñerol, min bugo gúbahen mo gugiten bugan bugagu.

Ujugum waw waamme futoh n'úuba wañaño me

1. An ahu arembor me epiliñ-bufal yay étuay yay

¹¹ Púrto, nijuh émit yay épegulo ban epiliñ-bufal étuay népurul dó. Ni baj an arembor yo ; an ahumu gajaol "An ala maagen o nah'akan me wo nalob me." Natal-ñetaliñ ban natigenetigen ulatorol ni maçole.

¹² Gúçilol n'guhat n'gújuh ti sambun, ban nabaj ni fuhol sílandiñ saa jávi sammeñe. Nabaj ni o gajow gahiçihiç go ánoan affasut eno let ačila bareol. ¹³ An ahumu nakanokano gájuo gáñubiñub ni físim gaave bi n'ettam ; gajaol "Firim Aláemit". ¹⁴ Uyoñ ekosombil yay bugal émit nuh'ulagenol min gurembore sipiliñ-bufal sítuay, ban ni gusimo bisimo bujaha bátuene par. ¹⁵ Ni baj gafoje gañeje nihi gúþurul ni butumol, go najae me enar nateh súsuh sasu. Þan áçibben so ni gañen gaake, ban þan ahagil ti an aam ni gapucen bíñu, dó þe bi egiten bitiña-fiiñ babu bajeh mee bal Aláemit-Sembe. ¹⁶ Ni gájuoool ti þoþ ni gaalol gajow gauge guhiçi ró : "Aví ahu ala úviaw, Ataw ahu ala utaw waw."

2. Gaggan gagu gal upu waw

¹⁷ Mbiban, nijuh amalaka ailo ni tinah talu. Amalaka ahumu nalob fatiya upu waw wáit me úroñen aah wo : « Jújoul, júmunorol bi fitiñ fafu fámah fafu fo Aláemit avoh me ! ¹⁸ Jújoul íkiil jitiñ sufuluñ úviaw, sal ekosom-

bil yay ni ufanil, saa sipiliñ-bufal sasu ni saa garem-bore so me, saa bugan bugagu þe, emigel ni galet me emigel, uñil ni ufan. »

3. Eteb ebeñ yay ni gánuhureñ gagu ni aboñer ahu alet me ala maagen

¹⁹ Púrto, nijuh gánuhureñ gagu, úviaw bugaa mof ni ekosombilil þe, min guomunore bi etigen an ahu arembor me epiliñ-bufal yay étuay yay ni ekosombil yay bugola. ²⁰ Ñer gánuhureñ gagu n'gújogi gúni amigel, go ni aboñer ahu alet me ala maagen, akan me bújoñor go waf wajureruti min abut mamu bugan bugagu gayab me fúffasum fafu fala go ban ni gumigelet enetal yay yala go. Ñer gánuhureñ gagu ni aboñer ahu alet me ala maagen, bugo þooil n'gubeni maroñe ni fusun fafu faa sambun ni batoroh básuþe. ²¹ Ekosombil yay þe bugala go, bugo, gafoje gagu gáþureul me ni butum an ahu arembor me epiliñ-bufal yay étuay yay n'gumugil, ban upu waw þe n'uyao ni sufuluñil.

4. Ejégut yay yajeki me símit sasu éuli

²⁰ Púrto, nijuh amalaka áavul n'émit yay ; amalaka ahumu nátuh ni gañenol éffañum yay yal éhapa yay yabajut me to étije, nátuh þoþ ñisel ñámah.

² Amalaka ahu najoh ejégut yay, ganuhunjañ gagu gafan gagu, gaamme Seytane o nah'ateh me bugan sulob, aban najek yo butum símit sono éuli. ³ Mbiban, najoh yo abelen n'éhapa yay yabajut me to étije, aban naffañ yo ban najek yo liñ tir, dó þe jambi ejégut yay ebbañ ebut bugaa súsuh sasu, iki símit sasu saamme éuli sígat. Púrto me, ejégut yay eete ejali þan jatiito.

⁴ Púrto, nijuh sifenjeñ sal úvi ; bugan bugagu garobo ró me guayab sembe sasu sal etaliñ bugan. Nijuh þoþ saalor sasu saa bugan bugagu gamugi me mala min gugiten me maagen mamu mo Yésu añaarulo me, min gugiten me firim fafu fal Aláemit. Bugan bugaubugu gulalat emigelet gánuhureñ gagu, hani may enetal yay yala go, ban may guyabut fúffasum fafu fala go ni gúringil ter ni guñenil. Gubbanno ñer gúni m'buoroñ, ban gurove ni jávi manur ni Kirista símit sono éuli. ⁵ Dó duomme gailo gagu ni gaçet me gátar gagu. (Gaçet me bugagu gubbannat gúni m'buoroñ iki símit sasu saamme éuli sígat.) ⁶ Gásumay gúni ni bugan bugagu gamat me gailo gaugu gátar gaugu ! Eçet yay éutten yay mat'éjuroril wáfowaf ; þan gúni uteñena bugal Aláemit ni Kirista, ban þan gurobo ni jávi manur ni Kirista símit sono éuli.

5. Seytane o n'ebeni ni sambun sasu

⁷ No símit sausu saamme éuli sijae me ebaol, Seytane þan ahanuli ni fipeh fafu fola, ⁸ ban þan ajow mof mamu þoomo ake ebut bugan bugagu, gaamme Gog ni

Magog. Pan ñer aomenil bi bútaj babu, ban ðan gummeñ ti fuus faa galam fal. ⁹ Gúþullo gummeñen mof mamu þoomo, ban gúgole gúharo gayoñ gagu gaa guñol Aláemit, ésuh yay yo Aláemit ábboli me nár. Bare ni baj sambun saavulo n'émit sinemenil þooil. ¹⁰ Ñer Seytane, aamme abutail, najogi abeni ni fusun fafu faa sambun ni batoroh básuþe, dó gánuhureñ gagu ni aboñer ahu alet me ala maagen gubeleni me. Pan gúlam dó máamah etufunaha n'efuga bi nánonan.

6. Bataliñ babu búsula

¹¹ Þúrto, nijuh efenjeñ yaa jávi yámah étuay, ni an ahu arobo ró me. Ettam yay ni émit yay ni sitey sikay ráliol, an abbañut ajuh so. ¹² Mbiban, nijuh bugan bugagu gaçet me, ufan ni gaputi me, guilo bújoñor efenjeñ yayyu. Ni baj sílebur sípeguli dó hiçi me wo bugan bugaubugi gukan me þe. Ece mul nebbañ épeguli : eçila eemme élebur yay yaa buron. Ñer bugan bugagu gaçet me þe ni gutaliñi jáhor ni bakaneril bo gukan me, ti hiçi me ni sílebur sausu. ¹³ Fal fafu ni fúþunnul bugan bugagu gaçet me gaamen dó me ni fo. Eçet yay ni Biçin ufugaaw ni súþunnul may bugala so gaçet me bugo sufogen me, min ánoan ni bugo þe ataliñi jáhor ni bakanerol. ¹⁴ Þúrto, Eçet yay ni Biçin ufugaaw ni sujogi sibeni ni fusun fafu faa sambun sasu. (Ebeleni ni fusun yayyu yoemme eçet yay éutten yay.) ¹⁵ Anóan o gajaol guhiçuti n'élebur yay yaa buron najogi abeni ni fusun faufu faa sambun sasu.

7. Emít ni ettam suvugul

21 Þúrto, nijuh émit evugul ni þoþ ettam evugul. Emít yay étiar yay ni ettam yay étiar yay sinemonemo so þooso, fal fafu fámah fafu þoþ mo. ² Mbiban nijuh ésuh yanabe yáþullo n'Aláemit éavul n'émit. Esúh yayyu eemme Yérusalem yay evugul yay : ésangenisangen wári ti áyava áibore bi ni áinol. ³ Ban niun firim fijil fúþurul n'efenjeñ yay yaa jávi fuoh : « Biçin babu banab me bo Aláemit abaj me n'etut buganol ube. Aláemit þan açin dó alofil ; þan ñer gúni bugola, ban may o fañaol þan áni ni bugo. ⁴ Þan áti ju-fu jánojan jalolo n'gúçilil : eçet mat'ebbañ ebaj, ñuhul mati ñibbañ ñibaj, gápib mati gubbañ gubaj, ñatiñ mati ñibbañ ñibaj. Ey, waf waw þe útiar waw wo banemoer uban. »

⁵ Ñer an ahu anamo me n'efenjeñ yay yaa jávi naah : « Juluj, ban ikan waf waw þe úni uvugul. » Mbiban naagom : « Uhiç gurim gauge : gurim gom gaa maagen, ban gufiumay gom. »

⁶ Aban naagom : « Kanoë ban ! Injé iomme fiçilum fafu ni fúuñenum fafu. An marem mujogol me, þan ikanol narem n'ébula yay yaa mal mamu masene me buron, m'barorenutol bacam bánoban. ⁷ An ateb me

eben yay, waf wauwu þe þan úni me bijisol ; þan íni Aláemit ahu ola, ban açila þan áni añolom. ⁸ Bare gatee me gubbañ búsol, gáinenut me, gakane me maarat, gamuge me bugan, gakane me suneni, gakane me waf waa múuet, gamigelete me sinetal ni gabije me þe, bugo þooil fugabil fo fuomme ebeleni ni fusun fafu faa sambun ni batoroh babu : yoemme eçet yay éutten yay. »

Yérusalem yay evugul yay

⁹ Mbiban, ace ni emalakaay gaamme futoh ni gúuba gaogen me síremuma sasu saamme futoh ni súuba sammeñ me sílam sasu súsula sasu saamme futoh ni súuba, nájoul mbal ínje açigul naagom : « Ujóul, þan igiteni áyava ahu, aar Gabbarum gagu. »

¹⁰ Ñer Biinum Aláemit m'buloom min amalaka ahu ájaenumom bi ni firijañ fice fújalo ban ni fubbah maagen mamu. Nagitenom ésuh yay yanab me yaamme Yérusalem Aláemit o n'ekan yo n'éavul n'émit ; ¹¹ bájalool m'bukan yo neh'eij salsal. Malleñe yo manur ni mal eval ejaha (so guñare me n'gucokor úbor), manur ni mal ébbibi yámah yañannoe fañ. ¹² Yérusalem yayyu ebaje fiteþ fájaloe ban ni fubbah ; ebaje þoþ únonum wono guñen n'úuba, ban ni gánogan ni wo bajene amalaka ni þoþ gajow gahiçihiç ; ujow wauwu wo uomme waa *guil | guil gagu gal Israel* gagu gaamme guñen ni gúuba gal Israel. ¹³ Unónum waw maa uiey nogor : baje úfaji bo tinah tiieyul me, úfaji babu bo tuloe me, uce úfaji ni gañen gárib ni uce úfaji ni gañen gamay. ¹⁴ Fiteþ fafu fágot me ésuh yayyu ni guval gono guñen ni gúuba fiiey ; ni guval gaugu ujow waw wal uþotoraaw gaamme guñen ni gúuba bugaa Gabbarum gagu uhiçi me.

¹⁵ Amalaka ahu alobe me n'ínje jipil jal éurus naogene bi elih ésuh yay, únonum yo ni fiteþ fafu fala yo.

¹⁶ Esúh yay ulam yo waamme ubbagir urere heb. No nalih yo me ni jipil jaju, nabaj butum ulih wono súuli guñen ni súuba (12 000) ; bahuli babu, bauñ babu ni gabbah gagu sanur. ¹⁷ Amalaka ahu nalih may fiteþ fafu. Ni fubaj simetar sono ekeme ni úvi gúuba n sibbagir (144) ni baliger babu bal arafuhow bo nañar me.

¹⁸ Sival sijaha samecore guñare n'guteþ fiteþ fafu, ban ésuh yay fumum yo ni éurus étut ecokori, níme ti síbbibi sañannoe ca. ¹⁹ Guval gagu gáçit me fiteþ ésuh yay, ganogor gánogan gal eval ejaha guñarogñar n'gúsangen go : fuval fítar sival sijaha so guvoge me Jasip fubaje, fúutten sasu so guvoge me Safir, fúfatten sasu so guvoge me Kaliseduan, fubarigen, fo, sasu so guvoge me Emérod, ²⁰ futogen so guvoge me Sarudonikis, futogen ni fanur so guvoge me Saruduan, futogen ni gúuba so guvoge me Kiristolit, futogen ni gúfaji so guvoge me Beril, futogen ni gubbagir Topas guñare, fakan me guñen Kirisopuras, fakan me guñen

ni fanur Yasent, fakan me guñen ni gúuba Ametist guñare n'gucokor fo. ²¹ Unegen waw waamme guñen n'úuba ti sunuh sijaha sámah uomene ; ganegen gánogan ni enuh yanur gucokori. Furobo fafu fámah fal ésuh yay ni éurus étut fucokori, funogonogor ti éb-bibi yananno ca.

²² *Gávi-Aláemit* ijugut go dó n'ésuh yauyu : Ataw aamme Aláemit-Sembe ačila aamme gávi gagu gala yo, o aamme Gabbarum gagu. ²³ Esúh yay esoholaut tinah, esoholaut þoþ fieñ bi ejañen yo, mata bájalo babu bal Aláemit gujañene yo, ban Gabbarum gagu guomme gatirul gagu gola. ²⁴ Bugaa súshu sasu þan gujow ni gajaña yo, ban úviaw bugaa mof þan gúnjarul gubajil bi ró. ²⁵ Unegen yo þan úpeguli úni to me funah fafu þe, mat'úmus upegi mata efuga mat'émus ebaj dó. ²⁶ Þan gúnjarul bájalo babu baa sasu súshu ni gubaj gagu gala so bi ró. ²⁷ Mati baj waf wakurut únunul dó, mati þoþ akana-maarat ter abija ánonul ró ; bugan bugagu bugo ujail uhiçi me n'élebur yay yaa buroñ yaa Gabbarum gagu, bugo bare gujae ró enogen.

22 Þúrto, amalaka ahu nagitenom eral yay yaa mal mamu masene me buroñ, eñanno ca ti ever. Eral yauyu n'efenjen yay yaa jávi yal Aláemit ni Gabbarum gagu épullo ² etey esat furobo fafu fámah fafu fal ésuh yay. Ni fibil fánofan fal eral yay baje bununuh baa buroñ, nihi bubuh mitiñ ñono guñen ni ñáuba, yaamme búoh nihi bububuh gueñ gagu þe gal émit ; utoj waw wala bo núhúsoten me bugaa súshu sasu þe, ³ ban mataño mati mubbañ mubaj ró.

Efenjen yay yaa jávi yal Aláemit ni Gabbarum gagu þan éni n'ésuh yauyu ; urokaol þan gumigeletol, ⁴ þan gujuh buulol, ban þoþ gajaol þan guhiçi ni gúringil. ⁵ Mati bañ baj efuga ; mati ñer gubbañ gusohola bafijigener bal ejaña ter baa bunaa, mata Ataw Aláemit o fañaol þan afijigenil. Þan gúni úvi bi nánonan.

Ejóul yay yaa Yésu

⁶ Þúrto, amalaka ahu naagom : « Gurim gaugu þe go nuun mee gurim gom gaa maagen, ban gufiumay gom ; Ataw Aláemit asene me uboñer waw gurim naboñuloboñ amalakaol ákail agiten urokaol waf waw wo mati þio me n'ubaj. »

⁷ Yésu naah : « Uutten, mati þio níjoul. Gásumay gúni ni an ahu ajae me ebañ m'biinumol gurim gagu gápureul me n'Aláemit gaamme n'élebur ye ! »

⁸ Injé Saan, ínje fañaom iune ban nijuh waf wauwu. No niun wo me nijuh wo nímero iban, nilo to n'guot amalaka ahu agiteneom so me bi emigeletol. ⁹ Bare naagom : « A-a ! Jamb'ukan me ! Injé amigel nem ti aw, ti gutii uboñer waw ni bugagu þe gabañ me n'uinumil gurim gagu gal élebur ye. Umigelet til Aláemit ! »

¹⁰ Aban naagom : « Jamb'utoj me gurim gagu gal Aláemit gaam maa n'élebur ye, mata tinah talu tulofulo. ¹¹ Mbi an ahu aólut me aron ni gaólut gaugu, mbi ahu akurut me aron ni gakurut gaugu ; ban mbi an ahu aól me áfaro n'ekan maçole, mbi an ahu anab me afañ nanabenoroe. ¹² Juutten, mati þio níjoul ! Bacam babu bo nijae me esen ánoan ti narok me re ubu n'ínje. ¹³ Injé iomme átiar ahu ni ásola ahu, ínje iomme fíçilum fafu ni fúuñenum fafu.

¹⁴ Gásumay gúni ni bugan bugagu gaþos me bisi-moil, min mbi gúju gunogen n'únunum waw wal ésuh yay, ban ni gubaj fugabil ni mitiñ bununuh babu baa buroñ ! ¹⁵ Sujoba sasu, éñangafainde yay, ubuta-bugan bugagu, gasuérit me, umuga-bugan bugagu, gamigelete me sinetal, ubijaaw gabute me bugan, bu-gu þe tíyan !

¹⁶ Injé Yésu niboñulo amalakaom bi egitenul maagen mamu maa waf wauwu ni sijangu sasu. Injé iomme gassal gagu, gabulaken gagu gaa *David*. Injé iomme eraben yay. »

¹⁷ Ban Biinum babu ni áyava ahu n'guoh : « Ujóul ! » Mbi an ajae me eun aah may : « Ujóul ! » Mbi an o marem mujoh me nájoul ; an ahu amañ me, mb'ayab mal mamu maa buroñ m'bacamut wáfowaf.

Fúuñenum fafu

¹⁸ Injé umu n'eoh ánoan aune gurim gagu gal Aláemit gaamme n'élebur ye : an atajen dó me waf uce, Aláemit þan ategol gúteh gaa sílam sasu so élebur yauyu elob me mala so. ¹⁹ Eno þoþ an nápunne waf uce ni gurim gagu gal Aláemit gaamme n'élebur ye, Aláemit þan may áþuren fugabol n'ésuh yay yanab me ni þoþ ni bununuh babu baa buroñ so élebur yauye elob me mala so.

²⁰ An ahu açimen me gaa búoh waf wauwu maagen dom, aah : « Ey, mati þio níjoul. »

Amen ! Ataw Yésu, újoul !

²¹ Mbi gáji gagu gal Ataw Yésu gúni ni buru þe !